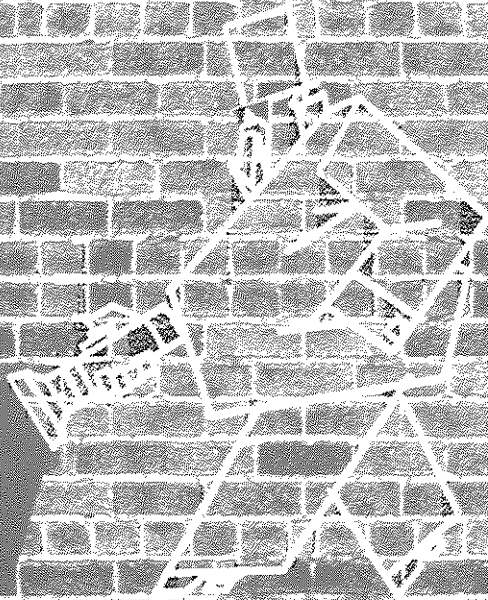
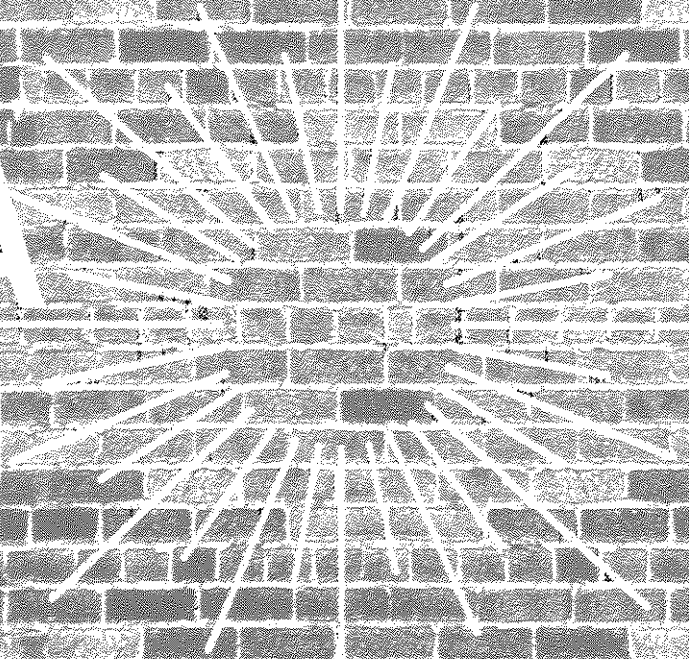

T.C. ADALET BAKANLIĞI
T.B.M.M. İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÇALIŞMA RAPORU

1999 - 2000

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

ÇALIŞMA RAPORU

5 MAYIS 1999 – 1 EKİM 2000

T.C. ANAYASASI'NIN 2 NCİ MADDESİ

Cumhuriyetin Nitelikleri

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

T.C. ANAYASASI'NIN 81 İNCİ MADDESİ

Milletvekili Andı

Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve Milletin bölünmez bütünlüğünü, Milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakatten ayrılmayacağıma; büyük Türk Milleti önünde namusum ve şerefim üzerine ant içerim.

3686 SAYILI TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU KANUNUNUN 1 İNCİ VE 2 İNCİ MADDELERİ

Amaç

Madde 1. Bu Kanunun amacı; Dünya'da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2. Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.

ÖNSÖZ

İnsan hakları alanında uygar dünyada ortaya çıkan gelişmeler, insanlığın yürüttüğü büyük savaşimler ve ödenen ağır bedeller sonucunda sağlanabilmiştir. Bu kazanımlar bugün ortak evrensel değerler haline gelmekte ve uluslararası hukuk kapsamında güvencelere kavuşturulmaktadır.

Türkiye'nin insan hakları alanında, bazı sorunlarının bulunduğu bir gerçektir. Bunun başlıca nedeni, ekonomik sorunları çözmede, sosyal kesimler ile bölgeler arasında mevcut olan dengesizlikleri gidermede ve toplumsal gelişmemizi sağlamada yetersiz kalınmasıdır. Altyapıda yaşanan bu sorunlar demokrasimizin gelişmesi, hukuk devletinin yerleşmesi ve güçlenmesi yönünde sınırlamalar yaratmaktadır.

Tarihten miras olarak aldığımız bu olumsuzluklara karşın Türkiye demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları alanında büyük bir gelişme potansiyeline de sahip bulunmaktadır. Önemli olan uluslararası deneyimlerden yararlanarak toplumsal istekleri karşılayacak politikaları belirlemek ve kararlılıkla uygulayabilmektir.

Artık çağımızda insan hakları uygulamaları ülkelerin içişleri olarak görülmemektedir. Ülkelerin bu alanlardaki eksikliklerinin siyasi bir savaşım aracı olarak kullanılması da doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda Başkan olarak görev yaptığım üç yıl boyunca insan hakları alanındaki uluslararası deneyimlerden sonuna kadar yararlanma yönünde çaba gösterdim. Ancak hiçbir yabancı ülke ya da kuruluş temsilcisinin bundan siyasi çıkar sağlamasına da izin vermedim. Çünkü sorunlarımızın çözümünde iç dinamiklerimizin belirleyici olması gerektiğine inanıyor, toplumsal isteklerimizin de bu yönde olduğunu biliyordum.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de kimi çevrelerin insan hakları sorununu siyasallaştırıp toplumsal tabanını daraltma yönündeki girişimlerini izliyoruz. Ülke içinde ya da dışında olsun bu yaklaşımların herhangi bir yarar sağlamadığını düşünüyorum.

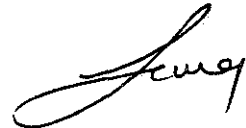
Komisyon çalışmalarımızda insan hakları alanında toplumun nabzını elde tutma, toplumsal istekleri gözetme ve çalışmaları geniş toplumsal tabana oturtma anlayışına daima özen gösterdik. Bu çalışma anlayışının toplum tarafından da büyük bir destek gördüğüne bizzat şahit olduk. Bugüne kadar Komisyon çalışmalarının bireyler, kamuoyu, medya, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri ile Parlamento ve Hükümet üyeleri tarafından herhangi bir biçimde eleştirilmemesi, tam tersine pek çoğu tarafından övücü ve destekleyici açıklamalar yapılması bu durumun açık kanıtıdır.

Komisyonun insan hakları sorunlarını nesnel ve bilimsel olarak ele alış biçimi, yaptığı çalışmalar, bu çalışmaların sonunda ortaya çıkan ürünler Parlamentomuzun saygınlığını daha da artırdığı gibi, demokrasimizin ve hukuk devletimizin gelişmesine de önemli katkılar yapmıştır.

Bu alandaki çalışmaların kamuoyu tarafından takdir edilmesinin herhangi bir değerlendirmeden çok daha önemli olduğuna inanmaktayım.

Tüm çalışmalarımızda insan haklarının gerçek savunucusu olmaya ve bu yönde çalışmaya özen gösterdik. Meşakkatli ve yıpratıcı olduğunu bildiğimiz bu davada elimizden geleni, bunun toplumsal bir görev olduğuna inanarak yapmaya gayret ettik. Türkiye, sorunları ile yüzleşmek, sorunlarını kabul etmek, sorunlarına çözümler üretmek ve geleceği için uygulamalarında gereğini yapmak ve bunları kalıcılaştırmak zorundadır. İleriye yönelik atılımları yapabilecek gücü ise iç dinamiklerinden almak durumundadır.

Başkanlık görevimi yürüttüğüm dönemde çalışmalarımızı, tartışarak ama hep uzlaşarak ve hemen hiç oylama yapmadan, toplantılara katılan Üyelerimizin hep oy birliği ile sonuçlandırılmasında, böylece insan hakları ve demokrasi adına başarı elde edilmesinde daima desteklerini gördüğüm Komisyon Üyesi arkadaşlarımın teker teker hepsine, bizlere destek sağlayan ve katkı koyan tüm kişi, kurum ve kuruluşlara, açıklığın sağlanmasında ve toplumun bilgilendirilmesinde önemli katkıları olan medya mensuplarına en içten duygularla teşekkür ederim.

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Komisyon Başkanı
Aydın Milletvekili

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Önsöz.....	ii
1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ	1
a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu	1
b) Komisyonun Görevleri	2
c) Komisyonun Çalışma Yöntemi	2
2. KOMİSYON TOPLANTILARI	4
a) 1.Yasama Yılı Toplantı Özetleri (5 Mayıs 1999-27 Ağustos 1999)	4
b) 2.Yasama Yılı Toplantı Özetleri (1 Ekim 1999-1 Ekim 2000)	4
3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI	6
a) 26 Eylül 1999 Tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde Meydana Gelen Olaylarla İlgili Komisyon Toplantısı (7 Ekim 1999)	6
b) Çeçenistan'daki İnsan Hakları İhlalleri İle İlgili Komisyon Toplantıları	13
c) İnsan Hakları ve Batı Trakya Türkleri Konulu Çalışma Toplantısı (20-22 Haziran 2000)	15
4. KOMİSYON KARARLARI	18
a) Birinci Yasama Yılı (5 Mayıs 1999-27 Ağustos 1999)	18
b) İkinci Yasama Yılı (1 Ekim 1999-1 Ekim 2000)	18
5. ALT KOMİSYONLAR	21
a) Yerinde Denetim ve Alan Çalışmaları	21
1. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu 1998 ve 2000	22
2. Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000	24
3. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Şanlıurfa Raporu 1998 ve 2000	27
4. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000	29
5. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000	31
6. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000	34
7. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000	36
8. Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000	40
9. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000	42
10. 26 Eylül 1999 Tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde Meydana Gelen Olaylarla ve Burdur, İstanbul Bayrampaşa ve Metris Cezaevleri İle İlgili İnceleme Raporu	45
b) Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi	61
1. Amaç	61
2. Kapsam	61
3. Yöntem	62
c) Diğer Alt Komisyonlar	63

6. 21. DÖNEM 1. ve 2. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR.....	65
a) Yurt İçinden Gönderilen Dilekçeler.....	65
B) Yurt Dışından Gönderilen Mektup ve Faks lar.....	68
7. KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ	70
a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler	70
b) IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı (16-18 Haziran 2000, Londra)	71
c) Gürcistan Ziyareti (8-14 Aralık 1999)	73
1. Alt Komisyonun Tespitleri ve Genel Değerlendirme	73
2. Gürcistan Ziyareti ile İlgili Türkiye'de Gerçekleştirilen Çalışmalar	77
d) Almanya Ziyareti (31 Ekim-5 Kasım 1999)	78
1. Ziyaret Programı ve Gerçekleştirilen Temaslar	78
8. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER	86
9. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER	88

EKLER

EK 1. 26 Eylül 1999 Tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde Meydana Gelen Olaylarla İlgili Komisyon Toplantısı Tutanakları (7 Ekim 1999)	91
EK 2. İnsan Hakları ve Batı Trakya Türkleri Konulu Çalışma Toplantısı Sonucunda Yayınlanan Basın Bildirisi (22 Haziran1999).....	107
EK 3. Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	110
EK 4. Komisyonla İlgili Basında Çıkan Haberler.....	128
EK 5. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeleri.....	227

1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ

a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu

Kanun No. 3686

Kabul Tarihi: 5.12.1990

Amaç

Madde 1.– Bu Kanunun amacı; Dünya’da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2.– Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.

Komisyonun Kuruluşu

Madde 3.– Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının boş üyelikler hariç üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır.

Komisyon, Siyasi Parti gruplarının yüzde oranlarına göre, bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun Görevleri

Madde 4.– İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri şunlardır:

- Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,
- Türkiye’nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,
- Türkiye’nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek.
- İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.
- Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak.
- Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak.

Komisyonun Yetkileri

Madde 5.– İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6.– İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir.

Komisyon, görevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporları Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu raporlar Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporları Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da Başkanlıkça gönderilir.

Komisyonun gerekli görmesi halinde; inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu ilgili mercie bildirilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurtiçi ve yurtdışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun Kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

İnceleme ve Sonucun Bildirilmesi

Madde 7.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale olunan başvurular ile ilgili konuları inceler.

Komisyon, başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlem hakkında başvuru sahibine en geç üç ay içinde bilgi verir.

Uygulanacak İçtüzük

Madde 8.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda sarahat olmayan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Yürürlük

Madde 9.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10.- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

b) Komisyonun Görevleri

5.12.1990 tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu kuran 3686 sayılı yasa ile, ilk defa insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak yasamanın bir organının gözetimi sağlanmıştır. Bu yasa uyarınca komisyonun görevleri şöyle belirlenmiştir:

* Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,

* Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,

* Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonlarının gündemindeki konular üzerinde, istem üzerine görüş bildirmek,

* Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasaya ve kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler ve çözümler önermek,

* İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek,

* Gerekliğinde, dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri, o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak,

* Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında insan haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak,

Komisyon, görev alanına giren konularda verimli bir şekilde çalışabilmek için gerektiğinde tüm kamu ve özel kuruluşlardan bilgi almakta, bu kuruluşların üst düzey temsilcilerini, İnsan hakları alanında faaliyet gösteren tanınmış bilim adamları ve öğretim üyelerini görüşlerini almak üzere toplantılarına davet etmekte, ayrıca incelenen konunun niteliğine göre alt komisyonlar oluşturmaktadır. Komisyon gerektiğinde mahallinde araştırma ve inceleme yapmak yetkisiyle de donatılmıştır.

c) Komisyonun Çalışma Yöntemi

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun kanunla kurulmuş olması Komisyonu güçlendirmiştir. Kanunda da açıkça belirtildiği gibi Komisyon, görevleriyle ilgili olarak "Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgilileri çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir. Komisyon gerekli görürse Ankara dışında da çalışabilir."

Komisyon hükümetin bir parçası değildir. Çalışmalarını siyasi kaygılardan uzak olarak gerçekleştirir.

Komisyonu yapılan başvurular veya üyeler tarafından gündeme getirilen konular; kişisel şikayetler, siyasi haklar ve sosyal hakları içermektedir. Herhangi bir başvuru olmadan da Komisyon gerekli gördüğü konularda araştırma yapabilir.

Bireyler veya kurumlar tarafından komisyona gönderilen başvuru dilekçeleri, Gelen Evrak'tan tarih ve sayı alınarak resmi evrak haline getirilir. Ardından dilekçeler, Komisyon başkanı ve uzmanlar tarafından incelenir. Dilekçelerin konusu işkence, kötü muamele, ayrımcılık vs. gibi doğrudan insan hakkı ihlali değil de kişisel sorunları içeriyorsa (emeklilik sorunları, gayrimenkul sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar gibi) ilgili kurumlarla yazışma yapılarak bilgi istenir. Dilekçe sahipleri gelen cevapla ilgili olarak bilgilendirilir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, rutin dilekçelere verilen cevaplar dışında prensip olarak çalışmalarını yerinde incelemelere dayandırmaktadır. Bu amaçla yapılan alan çalışmalarının amacı faaliyet konularını tanımlamak ve fotoğrafını çekmektir. Araştırma, problem çözmeye yönelik yansız ve sistemli bir süreçtir. Bu dönemde Komisyonun gerçekleştirdiği alan çalışmalarında tarafsız bilgi toplamaya ağırlık verilmiştir.

T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun üye sayısı, 3686 sayılı yasa uyarınca, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca 25 olarak belirlenmiştir. Siyasi parti grupları ile bağımsızlar meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tam sayısına oranlanması ile bulunan yüzde oranına uygun olarak temsil edilmektedirler. Komisyonunda 25 üye arasından seçilen bir başkan, iki başkan vekili, bir sözcü ve bir katip görev yapmaktadır.

18 Nisan 1999 erken genel seçimden sonra Komisyonunda beş parti temsil edilmektedir. Ayrıca bağımsızlar da meclisteki sayıları oranında Komisyonunda temsil edilmektedir. Belirli günlerde, gündemindeki konuları görüşmek için olağan toplantılar yapan Komisyon, gerek gördüğü hallerde, olağanüstü toplantılar da yapmaktadır. Komisyon sekreteryası, danışman, raportör, uzmanlar ve memurlardan oluşmaktadır. Gelen başvurular ön incelemeden geçirildikten sonra gerekli görülenler başkanın onayı ile işleme konulmaktadır. Komisyon, görevleri ile ilgili incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir ve hazırladığı raporları T.B.M.M. Başkanlığına sunar. Komisyon raporları Danışma Kurulu'nun görüş ve önerisiyle Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir. Raporlar Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

2. KOMİSYON TOPLANTILARI

a) 1. Yasama Yılı Toplantı Özetleri

16 Haziran 1999 tarihli ve gündemi Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi olan 1. toplantıda, 3686 Sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 3. maddesinin 3. fıkrası gereğince aranan üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığından toplantı ertelenmiştir.

17 Haziran 1999 tarihli ve gündemi Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi olan 2. toplantıda katılan üyelerin oybirliği ile Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt Komisyon Başkanlığına, Muğla Milletvekili Metin Ergun Başkanvekilliğine, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu Başkanvekilliğine ve İstanbul Milletvekili Bahri Zengin Sözcülüğe seçilmişlerdir.

26 Haziran 1999 tarihli 3. toplantının gündemini Katip Seçimi oluşturmuştur. Toplantıda, Karabük Milletvekili Mustafa Eren Katipliğe seçilmiştir.

22 Temmuz 1999 tarihli 4. toplantı, Almanya Dışişleri Bakanı ile Alman Parlamenterlerden oluşan bir heyetle yapılacak görüşme ve Almanya Federal Parlamentosu İnsani Yardım Komisyonunun daveti üzerine Almanya'ya gidecek Komisyon Heyetinin belirlenmesi gündemiyle yapılmıştır.

b) 2. Yasama Yılı Toplantı Özetleri

5 Ekim 1999 tarihli 5. toplantının gündeminde, cezaevlerindeki son durumun görüşülmesi konusu yer almıştır.

7 Ekim 1999 tarihli 6. toplantı, cezaevlerindeki son durum hakkında Komisyona bilgi vermek üzere Adalet Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve İçişleri Bakanlığınca görevlendirilen yetkililerin dinlenmesi amacıyla yapılmıştır.

18 Kasım 1999 tarihli 7. toplantı Çeçenistan ve İnsan Hakları gündemiyle toplanmış, konu ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı Genel Müdür Yrd. Reşit Uman, Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Niyazi Güney, A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Anıl Çeçen, Birleşik Kafkas Konseyi Başkanı Enver Kaplan ve Genel Sekreteri Sönmez Can ile Kafka Çeçen Dayanışma Komitesi Eski Başkanı Haluk Kutlu Komisyona bilgi vermişlerdir.

25 Kasım 1999 tarihli 8. toplantıda Komisyon, Çeçenistan'da meydana gelen gelişmelerle ilgili olarak hazırlanan basın bildirisi taslağını görüşmüştür.

29 Kasım 1999 tarihli 9. ve 10. toplantıların gündemini de Çeçenistan'da meydana gelen gelişmelerle ilgili olarak hazırlanan basın bildirisi taslağının görüşülmesi oluşturmuştur. Toplantıda ayrıca Gürcistan'a göç etmek zorunda kalan Çeçen Mültecilerin durumlarının incelenmesi amacıyla Gürcistan'a bir Alt Komisyon Heyetinin gönderilmesine karar verilmiştir.

20 Ocak 2000 tarihli 11. toplantıda Çeçenistan'dan Gürcistan'a göç eden mültecilerle ilgili olarak 14-18 Aralık 1999 tarihleri arasında Gürcistan'da incelemeler yapan Alt Komisyon Heyetinin izlenimleri dinlenmiştir.

22 Şubat 2000 tarihli 13. toplantıda 1 Şubat 2000 Tarihinde Komisyonu ziyaret eden ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Robert Norman, 17 Şubat 2000 Tarihinde Komisyonu ziyaret eden İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh ve beraberindeki heyetle yapılan görüşmeler ve Komisyon çalışmaları hakkında Komisyon Üyelerine bilgi verilmiştir.

2 Mart 2000 tarihli 14. toplantıda Komisyonun çalışmaları hakkında genel görüşme yapılmıştır.

11 Nisan 2000 tarihli 15. toplantının gündemini Başkanlığın sunuşları ve Komisyon çalışmaları hakkında bilgi verilmesi oluşturmuştur.

16, 17, 18, 19, 20 ve 26 Nisan 2000 tarihli 16. 17. 18. 19. ve 20. toplantıların gündemini Ulucanlar Cezaevi Raporu hakkında yapılan görüşmeler oluşturmuştur.

1 Mayıs 2000 tarihli 21. toplantının gündemini Ulucanlar Cezaevi ile ilgili olarak Adalet Bakanlığından gönderilen otopsi video kasetlerinin izlenmesi oluşturmuştur.

3 Mayıs 2000 tarihli 22. toplantının gündemini "Bakırköy Kadın Çocuk Tutukevi 1998-2000 Alt Komisyon Raporu" ile "Soruşturma Kovuşturma İstanbul 2000" Alt Komisyon Raporlarının Komisyona sunulması oluşturmuştur.

9 Mayıs 2000 "Şanlıurfa Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 Raporu" Komisyona sunulmuştur.

11 Mayıs 2000 tarihli 24. toplantının gündemini "Erzurum Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu" ile "Tunceli Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu"nun Komisyona takdimi oluşturmuştur.

15 Mayıs 2000 tarihli 25. toplantıda 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara (Ulucanlar) Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde ölen tutuklu ve hükümlülere ait otopsi fotoğrafları ile video bandın Komisyona davet edilen adli tıp uzmanları ile birlikte bir kez daha izlenmiştir.

24 Mayıs 2000 tarihli 26. toplantıda 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara (Ulucanlar) Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olaylarla ilgili Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı tarafından yapılan inceleme sonuçları ve 31 Mayıs-1 Haziran 2000 Tarihlerinde Batı Trakya'da M. Emin Aga aleyhine açılan davaları izlemek üzere Batı Trakya'ya gidecek heyetin belirlenmesi konuları görüşülmüştür.

29 Mayıs 2000 tarihli 27. toplantıda "Elazığ Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu" Komisyona sunulmuştur.

8 Haziran 2000 tarihli 28. toplantıda "Elazığ Çocuk İslahevi 1998 ve 2000 Raporu" Komisyona sunulmuş ve 16-18 Haziran 2000 tarihleri arasında Londra'da Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonunca düzenlenecek olan Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayına gönderilecek heyet belirlenmiştir.

15 Haziran 2000 tarihli 29. toplantıda, "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Batman 1998 ve 2000 Alt Komisyon Raporu" Komisyona sunulmuştur.

20-22 Haziran 2000 tarihli 30. 31. ve 32. Komisyon toplantıları Batı Trakya Türk Azınlığı önde gelenlerinin de katılımıyla Batı Trakya Türkleri ve İnsan Hakları Konusunun irdelendiği çalışma toplantıları şeklinde yapılmıştır.

28 Haziran 2000 tarihli 33. toplantıda Komisyonun 20-22 Haziran 2000 tarihlerinde yapmış olduğu Batı Trakya Türkleri ve İnsan Hakları Konulu çalışma toplantılarının rapor tekniğine uygun şekilde yazılarak ekinde konuyla ilgili 22 Haziran 2000 tarihli basın bildirisini de kapsayacak şekilde TBMM Basımevinde basılması ve Komisyonun TBMM'nin tatilde olduğu dönemde de çalışması ve bu dönemde yapılacak çalışmaların planlanması hususunda Komisyon Başkanına yetki verilmesi konuları görüşülmüştür.

29 Haziran 2000 tarihli 34. toplantıda 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olayların araştırılması için kurulan alt komisyonun hazırladığı rapor Komisyona sunulmuştur.

3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI

a) 26 Eylül 1999 Tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde Meydana Gelen Olaylarla İlgili Komisyon Toplantısı (7 Ekim 1999)

7 Ekim 1999 Tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Bayrampaşa ve Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tevkifevinde meydana gelen olayların incelenmesi amacıyla Komisyon toplantı Salonunda Komisyon üyeleri ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN, Genel Müdür Yardımcısı Yılmaz SAĞLAM, Dışişlikler Daire Başkanı Hakim Necati NURSAL, İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşaviri Suphi OLCAY ve Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Hizmetleri Şube Müdürü J. Yzb. Mustafa KOÇ'un katılımıyla bir toplantı yapılmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN'un açıklamaları özetle şunlardır:

• Cezaevi sorunu yıllardan beri Türkiye'nin en önemli sorunlarından birini teşkil ediyor. Bizim maalesef bazı cezaevlerimizde devlet olarak tam bir hakimiyetimiz yok. Özellikle terör cezaevlerinin bazılarında aramalar istenilen şekilde yapılamıyor. Çoğunlukla jandarma içeri sokulmadığından bizim personelimiz tarafından yapılıyor, bu da arzulanan şekilde bu işlerin yapılmadığını gösteriyor.

• Sayımlarda zorluk çekiyoruz, bazen günlerce sayım alamadığımız oluyor, idarenin bilgisi dışında koşullararası gidip gelmeler, kalmalar olmakta, kimin hangi koşuğa kalacağına idare değil, cezaevlerindeki liderler karar vermektedir. Hükümlü ve tutuklular koşu kapılarının açılıp kapanmasını kontrolleri altında tutmaktadırlar, istediklerinde koridorlara hep birlikte çıkmakta, böylece sayıları fazlalaştığından müdahale mümkün olamamaktadır.

• Ziyaretler ve ortak görüşmeler örgüt liderlerinin kontrolünde gerçekleştirilmekte, dolayısıyla cezaevinin dışıyla haberleşme kolaylıkla sağlanmaktadır. Yasa dışı örgüt mensubu olan tutuklu ve hükümlüler cezaevi içinde teşkilatlanmaya giderek, çeşitli birimler oluşturmakta, toplantılar yapmakta, içeride ve dışarıda gerçekleştirilecek eylem biçimlerini saptamakta, dışlanan kişilere ceza vermekte, bunlar için mahkemeler kurmakta hatta sorgularını dahi video kamera ile çekip dışarıya göndermektedirler.

• Koşuğlarda komün yaşamı sürdürülmekte ve üst birimce hazırlanan siyasi eğitim programı uygulanmaktadır. Bu şekilde bu eğitimler sonunda içeri sempatican olarak girenler, azılı birer terörist olarak çıkmakta, dışarı çıktıklarında da daha büyük ve kanlı eylemlere girişmektedirler.

• Koşuğlarda görüşlerine ait bayrak, pankart, afiş, flamalar ile çatışma ve açlık grevlerinde ölenlerin ve liderlerin resimleri asılmaktadır.

• Biz Adalet Bakanlığı olarak bunların giderilmesi için çareler üretiyoruz. Bunları da kamuoyuna açıklıyoruz.

• En son 20 Eylül 1999 tarihinde önce Bayrampaşa'da bir eylem meydana geldi, 7 tutuklu öldürüldü. Bu tamamiyle suç örgütlerinin çıkar amaçlı çekişmesinden kaynaklanan bir olaydır. Bu olaylardan sonra yapılan aramalarda 6 adet topuzlu tabanca bulundu, 3 adet telsiz telefon, 61 adet mermi, 3 adet cep telefonu, 18 adet adaptör, çok sayıda kesici ve delici alet, 1 adet esrar maddesi, 6 adet balı kutusu ve 116 adet hap bulundu. Daha sonra, ertesı gün bir arama daha yapıldı, bu aramada da 1 adet 14'lük tabanca, 51 adet kesici ve delici alet, 4 telsiz telefon, 4 cep telefonu, 2 adet şarj cihazı, 2 adet şarjör, 61 mermi, video kasetler, iskambil kağıtları, afyon maddesi, uyuşturucu tabir ettiğimiz çeşitli maddeler bulundu.

• Bu olaylarla ilgili olarak bakanlığımız en son bir genelge yayınladı, bu genelde daha önce alınan tedbirlerin bir tekrarı, ancak bunlara bazı ek unsurlar da ekledik, bundan böyle cumhuriyet savcıları ve cezaevleri birinci müdürü hariç, tüm personelin içeriye girerken jandarma tarafından aranması usulüne getirdik.

• Bu olaydan sonra 28 kişi Bayrampaşa Cezaevinden çeşitli yerlere dağıtılmıştır. Türkiye'nin bugün en sorunlu cezaevlerinden bir tanesi Bayrampaşa'dır. Burada kapasite yaklaşık 2000 civarındadır, ancak 3 bin kişi kalmaktadır, bin civarında asker, 700-800 civarında personel vardır, 5 bin kişilik küçük bir kasaba görünümündedir ve takdir edersiniz belki de Türkiye'nin en sorunlu kasabası görünümündedir. İçinde terör vardır, mafya tabir ettiğimiz çıkar örgütleri vardır, sapıklar, her türlü suçlular bunun içerisinde bulunmaktadır.

• Ankara Kapalı Cezaevindeki olaylara gelince: Bu olayların başlangıcı 2 Eylül 1999'a dayanmaktadır. Bu tarihte TIKKO ve DHKP örgütlerine mensup kişiler, yerlerinin dar olduğunu, 3 kişi bir yatakta yattığını iddia ederek koşu işgalinde bulunmuşlardır. Bu iddialar tamamiyle gerçek dışıdır. Ankara Cezaevinde 750 kişi kalmaktadır, 600 kapasitesi vardır, bu 750 kişinin 150'si terördür, 600'ü adi suçlu diye tabir ettiğimiz suçlulardır. Cezaevinin yarısında 600 kişi kalmakta, yarısında 150 kişi kalmaktadır. Dolayısıyla bu terör

unsurlarının iddiaları gerçek değildir. Amaçları daha rahat firara yönelmek ve bunlara tedbir alınmasını önlemektir. Nitekim, bu olaylar aşağı yukarı bir aya yakın kendileriyle diyalok kurulması suretiyle giderilmeye çalışılmıştır; ancak, bizim tüm teşebbüslerimize rağmen, bunlar işgal ettikleri koşullardan geri çekilmemişlerdir ve güvenlik birimlerinden tünel olduğuna dair, içeride eğitim faaliyetleri yapıldığına dair çeşitli istihbarat bilgileri gelmiş ve en sonunda da bu operasyon gerçekleştirilmiştir.

•Bu operasyondan önce çeşitli seferler anonslar yapılmıştır, saat 4'te başlamıştır, devlet bunların önlenmesi için gerekli kanuni tedbirleri almıştır, ancak bunlar şiddetle bu işe direnmişlerdir. Talepleri haksızdır, cezaevinin yarısında 600 kişi kalıyor, yarısında 150 kişi kalıyor, yani burada haksızlık varsa, bence aktif terör bölümündedir, terör bölümlerinde hiçbir haksızlık yoktur. Biz Adalet Bakanlığı olarak bu haksızlığı gidermek için uğraştık, ama dediğim gibi bunlarla diyalok değil, sadece monolok oluyor, sadece kendi söylediklerini kabul ettiriyorlar, eğer bunları kabul ederseniz, bunun adı diyalok oluyor. Adalet Bakanlığı olarak biz bunları kabul etmedik, bu olaylar da bu şekilde gelişti. Birazdan yazılı ve görsel basın mensupları cezaevlerine gideceklerdir, tünel çıkmıştır. İki tünel ortaya çıkmıştır, bir tünel başlangıcı bulunmuştur, bir başka 7.5 metrelik tünel bulunmuştur. Komisyon üyelerimizi cezaevlerine davet ediyoruz, her zaman için bu cezaevindeki tüneli gösterebiliriz.

•Bu manzaradan sonra çözüm yolları konusunda ne yapılması konusunda bakanlığımızın öngördükleri tedbirleri anlatmak istiyorum. 1998 yılında cezaevleri için bize verilen para, yatırım parası 550 milyardır, 1999 yılında ise verilen para 4 trilyondur. Bu paralarla cezaevi yapmak mümkün değil. Bayındırlık fiyatlarıyla 4 trilyona 1999 şartlarıyla cezaevi yapmanız imkansız gibidir. Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi son iki yıldır gönderdiği raporlarda, koşu sisteminden oda sistemine geçilmesini öngörmektedir. Biz bu öngörüler doğrultusunda ve bilimsel çalışmalar doğrultusunda, artık koşu sistemini terk etmek istiyoruz. Bunun adımı da bu sene mayıs ayında attık. 6 yerde, F tipi yüksek güvenlikli cezaevi kurma çalışmalarımız devam etmektedir. Yakın bir zamanda E tipi tabir edilen koşu sistemine uygun cezaevlerini oda sistemine çevireceğiz, bunların ihaleleri bu ay içerisinde yapılacaktır. Ancak, bizim en büyük sorunumuz maalesef bu mali kaynak oluşturmaktadır, bütçeden bize yeterli kaynak bir türlü aktarılmamaktadır. Bunun en büyük örneği de bizim 4301 sayılı Kanunumuzda vardır. Buna göre işte harçların belli bir oranı Adalet Bakanlığına aktarılması gerekirken, bugün için biriken 15 trilyon para hâlâ aktarılmış değildir.

•1991 yılında terörle mücadele kanunun çıkmıştır. Bu kanun, 1 ve 3 kişilik odalarda tutuklu ve hükümlülerin barındırılmasını öngörmektedir. Ne yazık ki, 1991 yılından bugüne kadar bir tek oda sistemine uygun cezaevi yapılmamıştır. Bizim hesaplarımıza göre bir günde Türkiye 2.5 trilyon lira teröre harcamaktadır, biz anahtar teslimi yaptığımız bu F tipi, yüksek güvenlikli cezaevlerini anahtar teslimini yaptık, bunlar bence Türkiye'de örnek teşkil edecek cezaevleridir. Gerek fiziki yapısıyla, gerekse süresi itibarıyla 1999 mayıs ayında başlanmış, 2000 yılı mayıs ayında bunlar bitecektir.

•Çıkar amaçlı suç örgütleriyle ilgili kanun çıkarılmıştır, bunların da aynı şekilde oda sisteminde muhafaza edilmeleri öngörülmüştür. Dolayısıyla Türkiye'nin oda sistemine geçmesinden başka çaresi yoktur.

•En büyük sorunlardan bir tanesi içeriye giren eşya ve yasak maddeler oluşturmaktadır. Bugün için bizim işe bedelimiz 500 bin liradır. 500 bin lirayla cezaevlerindeki insanların 3 öğün karnı doyurulmaktadır ki, bu da mümkün değildir. Aslında bu yasalara da aykırıdır; çünkü, 4301 sayılı Kanuna göre, bizim tutuklu ve hükümlülere asker işe bedeli kadar, asker tayin bedeli kadar bir para vermemiz gerekmektedir ve bu da maalesef olmamaktadır.

•Bugün için bizim cezaevi kapasitemiz 73 bindir, 70 bin tutuklu ve hükümlümüz vardır. Ancak, kapasite fazla gibi görünmektaysa da bu fazlalık daha ziyade Doğudadır. Halbuki Türkiye'nin yapısı değişmiş, nüfus Doğudan Batıya kaymıştır. Özellikle Batı Anadolu'da, Marmara Bölgesinde ve büyük metropol kentlerde büyük sorunlarımız vardır. İstanbul'da ne yazık ki, bugüne kadar, tüm çalışmalarımıza rağmen, bir arsa bulamadık. İstanbul'un mahkûm sayısı 10 bindir, kapasite 5 bindir, 5 bin kişi maalesef Anadolu'da dolaştırılmaktadır.

•Personelimizin maaşları çok azdır, onlar içinde hazırlanan kanun tasarıları TBMM'ne intikal ettirilecektir.

•Gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde gerekse Avrupa cezaevleri kurallarında Ankara cezaevinde meydana gelen olaylar isyan olarak nitelendirilebilir, kurallar böyledir, bunlar karşısında yapılacak başkaca bir işlem yoktur. Yapılan işlemler tamamiyle yasaldir, yasal zeminlerde gerçekleştirilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Şube Müdürü Mustafa KOÇ'un Açıklamaları Şu Hususları İçermektedir:

•Jandarma Genel Komutanlığı olarak 1937 yılında çıkarılan 1706 sayılı yasada geçici bir görev olarak cezaevlerinin dış koruması görevi verilmişken, 1983 yılında yürürlüğe giren 2803 sayılı Yasa ve hazırlanan yönetmelik ile sürekli bir görev olarak jandarmaya verilmiş ve bu görev jandarmasının aslı görevleri arasında sayılmıştır. Jandarma bu görevini büyük cezaevlerinde münhasıran cezaevi korumasıyla ilgili birlikleri, küçük cezaevlerinde ise mahalli jandarma karakollarından tefrik ettiği personel vasıtasıyla nöbet ve devriye sistemiyle yerine getirmektedir. Ayrıca, tutuklu ve hükümlülerin her türlü sevk ve nakilleriyle, duruşma salonlarının emniyetinin sağlanması, 3803 sayılı Yasa ve Yönetmelikle jandarmaya verilmiş ve jandarma bu görevini ceza infaz kurumu ve tutukevlerinin dış koruması, tutuklu ve hükümlülerin nakline ve muhafazasına ilişkin yönerge esaslarına göre özel sevk birliklerinin veya mahalli jandarma karakollarından tefrik ettiği devriyeleri vasıtasıyla, Adalet Bakanlığının özel araçları veya mutata ulaşım vasıtalarıyla yerine getirmektedir. Halen ülke genelindeki 523 cezaevi ve tutukevinin dış korumasını jandarma yapmaktadır. Jandarma bu görevini münhasıran cezaevi korumasında görevli 1 birlik, 26 tabur ve 108 karakol olmak üzere 9 bin kadar personel ve merkez jandarma karakollarında görevlendirilen 5 bin civarında personel olmak üzere toplam 14 bin personelle yerine getirmektedir. Mevcut cezaevlerinin yüzde 91.1'i, polis bölgesinde, yani şehir içlerinde, yüzde 8.9'u ise jandarma bölgesindedir. Bu cezaevlerinde 1 Ekim 1999 tarihi itibarıyla 69 809 tutuklu ve hükümlü muhafaza edilmekte olup, bunun 59 538'i adli, 10 271'i de terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerdir. Terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin büyük bir kısmı 61, E tipi özel cezaevlerinde toplanmıştır; ancak, bu 61 cezaevinin 57'sinde aynı zamanda adli nitelikli tutuklu ve hükümlüler de muhafaza edilmektedir.

•İnfaz kurumlarının fiziki durumu ve infaz mevzuatından kaynaklanan sorunlar vardır. Bunlar şunlardır; cezaevi binaları kaliteli bir infaz sistemine uygun değildir.

•Cezaevleri yeterli teknik, optik ve elektronik donanımına sahip değildir.

•İnfaz koruma memurlarının eğitim seviyesi, moral ve fiziki kapasite bakımından yetersizliği vardır.

•Siyasi otorite infaz mevzuatının uygulanması hususunda değişmez bir irade gösterememektedir.

•Bütün cezaevlerinde yeknesak bir yetki sağlayacak yeterli denetim mekanizması yoktur.

•Çevre aydınlatması, nöbetçi kulesi, elektronik alarm, ikaz ve telefon sistemi, ihata duvarı, jeneratör, betonlama, kapalı devre televizyon sistemi, tel örgüler ve diğer fiziki engelleri eksik olan cezaevlerimiz mevcuttur.

•Cezaevlerinde işe, bakım onarım ve yenileme hizmetlerine sarf edilecek ödenekler yetersizdir. İhtiyacı karşılayacak düzeyde yeni ve modern cezaevlerinin inşa edilmesi için gerekli finansal kaynak sağlanamamaktadır.

•Cezaevlerinden sorumlu cumhuriyet savcılarımız, cezaevleri müdürleri ve cezaevlerinde görevli diğer personel, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin kendilerinin can güvenliğini tehdit edebileceği endişesini taşımakta, yaşanan bazı olaylar da bu endişelerini teyit etmektedir.

•Mevzuat gereği çalışma zorunluluğu olmasına rağmen, tutuklu ve hükümlüler cezaevi bünyesinde herhangi bir işte çalıştırılmamaktadır. Bunun nedeni iş yurtlarının yetersizliği gibi görülse de, asıl neden bu sorumluluğu yerine getirme iradesinin bulunmamasıdır. Tutuklu ve hükümlülerin çalıştırılmaması olumsuzluklara neden olmaktadır.

•Sistemin çağdaş bir ıslah ile topluma kazandırma çalışması yoktur. Cezaevi iç yönetimi ile jandarma dış koruma meslek unsurları, polis ve istihbarat birimleri arasında zaman zaman koordinasyon kopuklukları yaşanabilmektedir. Kalabalık koğuş sistemi ıslah çalışmalarına imkan vermemektedir. Legal görünüm altındaki bazı derneklerle, bir kısım demokratik kitle örgütleri, siyasi parti temsilcilerinin oluşturduğu kamuoyu, bilhassa terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler hakkında alınacak tedbirlerin ve yapılacak ıslah çalışmalarını önlemektedir.

•Cezaevlerinin yönetim sisteminden kaynaklandığı iddia edilen, iç yönetimin Adalet Bakanlığına, dış korumanın Jandarma Genel Komutanlığına, dolayısıyla İçişleri Bakanlığına bağlı olması, belirleyici bir problem olarak mütalaa edilmemektedir; ancak mutlaka katkısı vardır.

•Problemlerin çözümü için devlet otoritesine dayanan ve uluslararası normlara uygun ceza infaz kurumlarına sahip olabilmek için ceza infaz kurumu ve tutukevlerinin fiziki durumlarında, infaz mevzuatında ve cezaevlerinin yönetimi konularında yapılması gereken çalışmaları ve çözüm önerilerini de şu şekilde arz etmek istiyorum:

•Adalet, içişleri ve Sağlık bakanlıkları arasında cezaevleriyle ilgili hizmetlerde birlik ve beraberliği sağlamak maksadıyla 1992 yılından beri üzerinde çalışılarak son şekli verilen protokol yürürlüğe konularak, 2 başlı yönetimden kaynaklandığı iddia edilen sorunların ve özellikle cezaevine giren, çıkan şahısların aranmasıyla, tutuklu ve hükümlü koşullarında yapılacak aramalar konusunun çözümlenmesinin sağlanması ki, bugün Adalet Bakanlığında bu konuyla ilgili son toplantı yapılıyor, önümüzdeki günlerde bu protokol yürürlüğe girecektir.

•Mevcut cezaevlerinde yapılacak tadilat ve ihtiyacı karşılayacak kadar yeni F tipi yüksek güvenlikli cezaevleri inşa edilmesiyle, koşu sisteminden vazgeçilerek, tek kişilik oda sistemine geçmesi ve bu uygulamaya, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerden başlanması; tutuklu ve hükümlülerin birbirinden ayrılması ve bunların, ilk aşamada terör, bilahare adli tutuklu ve hükümlüler birbirinden ayrılacak şekilde uygulanması; mevcut cezaevlerinin dış korumalarındaki fizikî emniyet sistemlerin optik ve elektronik sistemlere inhisar ettirilmesi; bütün tutuklu ve hükümlülerin, sistemli olarak, ücret karşılığında çalıştırılması, çalışmak istemeyenlerin infaz koşullarının sıkılaştırılması; işe bedelinin, tutuklu ve hükümlülerin normal şartlarda beslenebilmesinin yeterli hale getirilmesi ve buna bağlı olarak koşullara yiyecek ve mutfak malzemesi verilmesinin önlenmesi; ceza infazının, infaz sırasında ve şartlı tahliye sonrasında, hükümlülerin suçlarına ve ıslah olma başarılarına bağlı olarak kategorize edilmesi; işledikleri suçun niteliği de dikkate alınarak ilk defa ve kısa süreli hapis cezasına çarptırılanlar ile mükerrer veya uzun süreli hapis cezasına çarptırılanların cezaevi koşulları bakımından farklı rejimlere tabi tutulması uygun mütalaa edilmektedir.

•Ankara Merkez Kapalı Cezaevi, tutukluların konulduğu bir cezaevi konumundayken, çeşitli cezaevlerinden, Ankara'daki hastanelerde tedavi olmaları için Ankara Merkez Kapalı Cezaevine gelen terör nitelikli hükümlüler, tekrar, geldikleri cezaevlerine dönmemişler ve ısrarla bu cezaevinde kalmaya devam etmişlerdir. Ayrıca, terör nitelikli tutuklular, bazı cezaevlerindeki hükümlü arkadaşlarının, Ankara Merkez Kapalı Cezaevine nakledilmesi için çeşitli eylemler yapmışlar ve çoğu kere de bunu başarmışlardır.

•Cezaevindeki hükümlülerin sayısı 73'e kadar ulaştığı halde, cezaevi idaresi bunları koşullarından alıp, sevkle görevli güvenlik güçlerine teslim edememiştir. Bu nedenlerle, koşulları yetersiz hale gelen veya geldiğini iddia eden terör tutuklu ve hükümlüler, bu defa da bunu bahane ederek duvarı delmek suretiyle, bitişikteki adli tutuklulara ait koşu işgal etmiş, bu koşudaki adli tutukluları cezaevinin başka koşullarına dağıtmışlardır.

•Kendi imkânlarıyla bu fiilî durumu engelleyemeyen cezaevi idaresi, jandarmadan müdahale talep etmiş, ancak, bu müdahale, belki bir uzlaşma yolu bulunabilir düşüncesiyle geri alınmıştır. Bu olay 2 Eylülde cereyan etmiştir. 26 Eylülde kadar, Adalet Bakanlığı ve cezaevi idaresi, bu işgale son vermek yolunda gayretler sarf etmiştir. Cezaevine silah sokulduğu, tünel kazıldığı, cep telefonu vs. yasaklanmış malzemenin koşullarda bulunduğu istihbar edilmesine rağmen, cezaevi yönetimi, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin koşullarında arama yapamamıştır.

•26 Eylül 1999 günü, yetkili mercilerin talebi üzerine güvenlik güçleri, cezaevinde yapılacak aramanın emniyetini sağlamak maksadıyla cezaevine girmiştir. Aramaya mukavemet gösteren 4, 5 ve 7 nci koşullar ile terör bayraktar koşusunda bulunan aşırı sol fraksiyonlara mensup terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler barikatlar kurarak aramaya engel olmak istemişlerdir. Yapılan tüm bu uyarılara rağmen, ateşli silahlarla güvenlik güçlerine ateş açmışlar, kibrit kavlardan yaptıkları patlayıcılar, LPG tüplerinden yaptıkları alev cihazları ve muhtelif kesici ve delici aletlerle el yapımı gaz maskelerini de kullanarak isyan başlatmışlardır.

•Yapılan uyarılara aynı şekilde karşılık vermeleri üzerine, yasaların öngördüğü şekilde, zor ve silah kullanma yetkileri kullanılarak, nefsi müdafaa şartlarında müdahale edilmiştir; müdahalenin başlangıç saati 4.00'tür, sonuçlandığı saat 11.00'dir. Sonuçta, 1 subay, 4 assubay, 4 uzman jandarma çavuş ve 5 erbaş ve er yaralanmıştır. Yaralananlardan, 1 subay başından ateşli silahla, 1 assubay hayatî tehlike arz edecek şekilde karnından ateşli silahla, 1 uzman jandarma çavuş sol karın boşluğundan ateşli silahla ve 1 uzman jandarma çavuş da başındaki çelik başlığa isabet eden ateşli silahla yaralanmıştır.

•Yaralıların tamamının rütbeli olmasının nedeni, nispeten eğitim seviyesi düşük olan ve yaşları itibarıyla tecrübesiz olan Mehmetçiği başlangıçta cezaevine sokmakta hassas davranmamızdan ileri gelmektedir; rütbelilerden oluşturduğumuz bir ekibi cezaevine soktuk.

•10 tutuklu ve hükümlü ölmüş, 28 hükümlü ve tutuklu da yaralanmıştır. Ölenlerden 3'ünün av tüfeğiyle öldürüldüğü tespit edilmiş ve bu av tüfeği, sükun sağlandıktan sonra koşu yapılan arama neticesinde ele geçirilmiştir. Çatışma sırasında, teröristlerin kendi içlerinde tartışmalar çıktığı, bu arada teröristlerce bazı infazlar yapıldığı, yaralı tutukluların ifadeleriyle sabittir.

•Aramalar sonucunda, 1 adet kalesnikof piyade tüfeği, 7 adet muhtelif tabanca, 1 adet av tüfeği, 62 adet bu silahlara ait dolu fişek, 41 adet boş fişek, 7 adet alev cihazı haline getirilmiş LPG tüpü, 2 adet

süsturucu, 3 adet cep telefonu, 131 adet kesici ve delici alet ile 24 adet daktilo ve 2 kamyon dolusu yasaklanmış örgütsel malzeme ve doküman ele geçirilmiştir.

•Daha sonra yapılan aramalarda ise, müdahale edilen koşullarda 3 adet tünel ortaya çıkarılmıştır. Bu tünellerden birisi, henüz başlangıç aşamasında, birisi beton delinmiş toprağa ulaşılmış o aşamada, diğeri de ifade ettiği gibi 7,5 metre uzunluğunda yeraltına sapmış vaziyette bulunmuştur ve bu tünel cezaevinin batısı istikametindeki gecekondulara doğru kazılmaktayken ortaya çıkarılmıştır.

•Arama neticesinde ele geçirilenler ve aramadan sonra ortaya çıkarılan tüneller, istihbaratın sağlamlığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Gerek yapılacak balistik ve adli tip inceleme ve araştırmalarında ortaya çıkacağı gibi, bazı tutuklu ve hükümlülerin kendi arkadaşlarınınca infaz edilmesi, gerek güvenlik güçlerine mensup personelin ateşli silahlarla yaralanması ve gerekse sükûnun sağlanmasından sonra ortaya çıkarılan silah, mühimmat ve malzeme, nasıl bir cezaevinde ve nasıl bir mukavemetle karşılaşıldığını göstermektedir.

•Güvenlik güçleri, müdahalenin her aşamasında görevlerinin ve yasal sorumluluklarının bilinciyle hareket etmeye ve karşılaştıkları mukavemetle orantılı güç kullanmaya özen göstermişlerdir. Ankara Cezaevinde yapılan müdahaleyle ilgili -ki, bunu, biz operasyon olarak nitelendirmiyoruz- aynı cezaevinde PKK terör örgütü mensubu tutuklu hükümlüler vardı; hiçbir mukavemet göstermemişlerdir, hiçbirinden sorun çıkmamıştır, koşulları aranmıştır ve cezaevi terk edilmiştir. Keza, adli tutuklu ve hükümlüler için aynı şey geçerlidir. Ancak, aşırı sol fraksiyonlara mensup terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler, içlerinden birçoğunun karşı gelmesine rağmen, örgüt liderlerinin dayatmasıyla bu olayı tertiplemişler ve sonuçlarını da kendileri yaratmışlardır.

Komisyon Üyeleri Tarafından Sorulan Sorular Üzerine Yapılan Açıklamalar:

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN'un Açıklamaları Özetle Şunlardır:

•Silahların nasıl girdiği konusunu yıllardan beri araştırıyoruz. Bunları zaten bilsak yasal, idarî ve adli yönden gereğini yapacağız.

•İçeriye biz gerekli işeyi sağlayamıyoruz. Sağlayamadığımız için, dışarıdan yiyecek alıyoruz ve giyim eşyası alıyoruz. Bu şekilde bu giriyor. Gerek personel yönünden gerekse başka unsurlarla da bunlar içeriye girebiliyor, bunlar da zaman zaman yakalandı. Nevşehir'de yakalandı, Afyon'da yakalandı. Yani, bunlar için, Adalet Bakanlığı olarak biz gereken her şeyi yapıyoruz; ama, demin de arz ettim, fizikî yapıdan kaynaklanan bazı sorunlarımız var. Bu fizikî yapı devam ettiği müddetçe de, biz bu sorunları çok yaşarız diyoruz, belki bunlar filmin bir yönüdür, bundan sonra daha çok yaşayacağız; çünkü, 6 tane F tipi cezaevi devreye girince, bazı şeyler yapılması gerekecek ve Türkiye bunu da yaşadı, 10 kişi öldü, acaba diğer cezaevlerine müdahale edilseydi kaç kişi ölecekti, bir de bunu düşünmek lazım. 73 tane rehin verdik, bunlar kurtarılmaya kalkışılseydi ne olacaktı; bunun herkese sorulması lazım.

•1991 yılında 3113 sayılı Kanun çıkınca, cezaevlerinde 900 kişi kaldı terör olarak, bugün bu sayı 10 bin'dir. Dünyanın hiçbir ülkesinde 10 bin tane terör yoktur. Bazı unsurlar, hâlâ, bunları siyasî tutuklu olarak nitelendiriyor ve bazıları da kahraman olarak nitelendiriyor. Ben, şimdi, burada herkese soruyorum; burada demokratik unsurların, demokratik kamuoyunun bir şeye karar verebilmesi lazım. Devlet hâkimiyetini tesis edeceğiz. Etmek istiyor muyuz; etmek istiyoruz; o zaman müdahale edelim. Ediyoruz, 10 kişi ölüyor, herkes ayağa kalkıyor. Bunun bir yolunu bulalım.

•İstihbarat 2 Eylül'den sonra bize gelmeye başladı. Bunlar çeşitli güvenlik birimlerinden geldi. Emniyetten de geldi, jandarmadan da geldi, diğer istihbarat birimlerinden de geldi. Bunların da gerçek olduğu, yapılan aramalar sonunda, işte 9 tane silah çıktı, sayısız örgütsel doküman çıktı...

•Şimdi, niye taviz verildi deniyor. Bu tavizler, aslında, biz kimseye taviz vermiyoruz. Bunların sadece haklı bazı isteklerini kabul ediyoruz. Ancak, 1996'da, biliyorsunuz, 12 kişinin ölümüyle gerçekleşen büyük açlık grevleri oldu. Bu açlık grevleri sonunda, maalesef, bazı kişilerce, bu açlık grevine katılanlar kahraman olarak gösterildi, araya girenler de arabulucuğa soyunanlar da kahraman olarak gösterildi. Bu açlık grevleri 12 ölümle bitti. Ve bugün, hâlâ, bizim bazı cezaevlerimizde bu açlık grevlerinin kalıntıları vardır, bu insanların bazıları sakat durumundadır. O zaman açlık grevinin bitmesi için bazı şeyler yapmanız gerekli ve bunları yapıyorsunuz. Bunlar taviz olarak nitelendiriliyor. Buna, bence bir perspektif içerisinde geriye dönerek bakmak lazım. Sizin yeterli cezaeviniz yok, bunları korumak için yeterli cezaevi personeliniz yok ve dolayısıyla en son olayda 73 tane infaz koruma memurunuz rehin kalmış, bunları kurtarmak istiyorsunuz. Türkiye ayağa kalkmış, nasıl kurtaracaksınız bunları; operasyona kalkışılıyorsunuz, niye operasyon yapıyor deniyor. Biz, hep şikâyet etmiyoruz. Biz, icra makamı olarak bunların çaresini de gösteriyoruz. Yeni cezaevi yapalım, eğitim merkezleri kuralım, bize malî kaynak aktarın ve cezaevi mevzuatını yenileyelim diyoruz. Bugün, cezaevi mevzuatı olarak,

1930 yılında çıkarılan mevzuat var. Bugün, bizim, hâkim ve savcılarımıza cezaevinde görev yükleyen mevzuatımız yok. Yani, bunların hepsi Adalet Bakanlığının sorumluluğunda olan şeyler değil. Bu, artık, devlet sorunu olmuş, hükümet sorunu olmuş; ama, nedense, vur abalya misali herkes bize vuruyor.

•Otomasyon, yeniden yapılanma, teknik dinleme aletleri; bunlar üzerinde biz çalışıyoruz; teşkilat kanunumuzda bunların karşılanması için uğraşıyoruz. Mahkûmlar ve görevlilerin bire bir temaslarının önlenmesi için yeni tedbirler getiriyoruz.

•Operasyon emrini kimin verdiğine gelince, istihbarî bilgilerin gelmesinden sonra cezaevinde arama yapılmasına karar verilmiştir ve cumhuriyet başsavcılığına gerekli yazı yazılmıştır. Bu yazıdan sonra cezaevi müdürlüğü güvenlik önlemlerinin alınmasını istemiştir; yani, biz, aslında yine kendi personelimizle arama yapmak istedik; fakat, nedense THKP ve TİKKO örgütleri karşı çıktılar, PKK karşı çıkmadı ve PKK karşı çıkmayınca onlar başka bir koğuşa gönderildiler ve ateş açıldı içeriden. İçeriden, tüpler vasıtasıyla lav silahı yapılmış, askerin üzerine sıkılmaya başlandı; yani, yapılacak başka bir iş kalmadı. Dolayısıyla, asker de operasyon yapmak zorunda kaldı. Bunun en büyük şeyi PKK'nın bu eylemlere katılmaması dolayısıyla burunlarının dahi kanamamasıdır.

•Efendim, biz aramaları periyodik olarak yapmaktayız, zamanlı ve zamansız, habersiz olarak yapmaktayız; ancak, dediğim gibi, yukarıda da arz ettim, daha öncede arz ettim, bizim terör cezaevlerinde büyük sorunlarımız var. Biz aramaları istediğimiz gibi, gönlümüzün arzu ettiği şekilde yaptığımızı söyleyemiyoruz.

•Arkadaşımız "bu yasak maddeler, silahlar nasıl giriyor" dedi. Ben sadece kendi personelimi suçlamıyorum, İçişleri Bakanlığını suçlamıyorum. Bunda bence her iki bakanlığın da etkisi vardır; çünkü, Bayrampaşa Cezaevinde müdür ve savcı hariç herkes aranmaktadır; yani, içeriye giriyorsa bunlar, dediğim gibi çeşitli unsurların bunda etkisi vardır. Benim görüşüm budur.

•Dış güvenlik konusunda bizim bizim teşkilat kanun tasarımızda maddeler var. Bu konuda çeşitli alternatif tasarılar hazırladık, bunların dış güvenliğini tamamiyle bazen bir örneğimizi de Jandarmaya bırakıyoruz, bir örneğimizi Adalet Bakanlığına bırakıyoruz, bir örneğimizde de Adalet Bakanlığına bağlı dışgüvenlik komutanlığı tasarımız var; ancak, özellikle şunu vurguluyoruz: Bu görevin adli görev sayılmasını istiyoruz biz. Şu anda bu görev mülki görev sayılıyor. Memurin Muhekematî Kanununa tabî. Biz İçişleri Bakanlığıyla dünya sistemlerini de inceledik, bu her yerde adli görev sayılıyor. Geçen hükümet döneminde de yayımlanan bir genelge vardı, bu görevin adli görev sayılması konusunda. Yani, Bakanlık olarak biz görevin artık mülki görevden çıkarılıp adli görev kapsamına alınmasını özellikle istiyoruz.

•Bayrampaşa'da meydana gelen olaydan sonra 16 kişi açığa alındı. Bunun 13 tanesi infaz koruma baş memuru ve memuru, 3 tanesi de müdürdür; yani, bunun tahkikatı yapılıyor. Orada Eyüp savcılığı adli tahkikat, İstanbul savcılığı idarî tahkikat, iki tane de başmüfettiş adli ve idarî tahkikat yapıyor. Aynı şekilde Ankara'da cumhuriyet başsavcılığı adli ve idarî tahkikat yapıyor, üç tane de başmüfettiş yine tahkikat yapıyorlar.

Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Şube Müdürü Mustafa KOÇ'un Açıklamaları Özet Olarak Şunlardır:

•İstihbaratın kaynağı açıklanmaz, ifade edildiği gibi; ancak, eğer, siz bir istihbarat aldınız ve bir faaliyet icra ettiniz, silah var dediniz, girdiniz, tünel var dediniz girdiniz; içeride şunlar yapılıyor dediniz girdiniz ve sonuç negatif oldu; fakat, istihbaratınızın hiçbirisi ortaya çıkmadı; ne silah bulabildiniz ne tünel bulabildiniz ne bir yasak malzeme bulabildiniz. Sonuçta da ölen kalan insanlar olduğu zaman bir sorumluluk hâsıl olabilir; ama, bu cezaevinde 7 adet silah çıkmıştır.

•Arama konusunda 2803 sayılı yasa ve yönetmelikle, jandarmaya, ceza infaz kurum ve tutukevlerine girmesi yasak olan silah, alet ve eşyanın bu yerlere sokulmasını engel olma görevi verilmiştir. Ancak, jandarma, Adalet Bakanlığının çeşitli genelgelerinden dolayı kendi sorumluluk bölgesinde dahi cezaevi personeliyle avukatları giriş çıkışlarda arayamayınca, içeriye girmesi yasak olan malzemenin bu yolla sokulduğu veya dışarı çıkarıldığına dair mahkemelere itikal etmiş olaylar olmasına rağmen bu eksikliklerimiz giderilememiştir.

•Terörist tutuklu ve hükümlülerin avukatlarıyla ilişkileri ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Mevzuatta böyle bir hüküm bulunmamasına rağmen, bir avukatın aranması, savunma hakkının kısıtlanması olarak değerlendirilmekte ve avukatlar cezaevlerine girişte ve çıkışta aranmamaktadır. Uygulamada bu ayrıcalığın istismara yol açtığı, bazı avukatların müvekkili olmadığı halde cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerle görüşükleri ve toplantılar yaptıkları, terör örgütlerine kuryelik yaptıkları, içeriye yasak malzeme, cep telefonu ve örgütsel doküman soktukları belirlenmiştir. Cezaevine giriş ve çıkışlarda avukatları ve cezaevi personeli

arayamayan jandarmanın cezaevi içine giren yasaklanmış maddelerden sorumlu tutulması kesinlikle gerçeklerle bağdaşmamaktadır.

•Geçmişte açlık grevleri yaşandı, hiçbir müdahalemiz olmadığı halde, biz kimseyi öldürmediğimiz halde örgüt on oniki kişiyi gözden çıkardı ve bunları öldürdü. Bu olayda da bakınız, bir yaralı tutuklunun ifadesi bu. İçerideki üç kişi av tüfeğiyle öldürülmüş. Cezaevine silahlı bir müdahale edemeyiz. Bizde sadece rütbelilerde ve kendi görev silahları var. Bizim av tüfeğiyle girebilmemiz mümkün değil. Üç kişi av tüfeğiyle öldürülmüş, bunu otopsi raporları söylüyor ve içeride kaleşnikofundan tabancasına kadar silahlar var. İtfaiyenin çok uzun cihazlarını getirip havalandırma boşluğunu bir metre kalınlığında köpüklerle doldurduk, hareket edemesinler, ayakları kaysın, düşsünler mukavemetleri kırılсын diye. Göz yaşartıcı gaz da kullandık. Demin denildi ki "tünel niye geçilmedi" Cezaevinin bütün kapısı, penceresi açıldığı halde içerideki gaz çıkmadı, kapalı bir mekânda kullanıyorsunuz gazı ve zemin bir metre suydü. O suyun temizlenmesi, yeniden şeylerin yıkanması, gazın tahliye edilmesi epeyce zaman alıyor. Burada fotoğraflar var, gösterebilirim. El yapımı çarşaflardan gaz maskesini üretmiş içerideki tutuklu ve hükümlü, takıyorsa gaz onlarda o etkiyi yaratmıyor. Sonra ne kadar kalabalık, ne kadar teknik gitseniz dahi bir koridorla sınırlısınız cezaevi müdahalelerinde. Elbette, bir mukavemetin, hukuk da bunu böyle öngörür, karşılaşılan zorluğa orantılı bir güç kullanmak lazım ve kimseye zarar vermeden; yani, bizim dışarıdaki terörle mücadele faaliyetlerimizde de bir teröristi teslim almaya giderken kaybettiğimiz personel olmuştur, duymuşuzdur, yaşamışızdır.

•Netice itibarıyla, bizden dört personel ateşli silahla yaralanmış ve içeriye gaz bombasını atmışsınız, bombanın bir etkisi var, en azından olayın görünebilirliğini bir sis bulutu kaplamak suretiyle zedeliyor, içeride çok şiddetli bir mukavemet var. Bu aşamadan sonra durun, çekilin, etmeyin, tutmayın, asarım, keserim; o bizim takdirimizde olan bir konu değil. Cezaeviyle ilgili ve bu müdahaleyle ilgili de bilinmesi gereken bir hususun mevzuatın hangi kuruma hangi görevi yüklediği noktasında olduğunu düşünüyorum; çünkü, biz cezaevinin dış korumasından sorumluyuz. Evet, içerideki tutuklu, hükümlü devlete emanettir. Onun için bizim görevimizin adında "koruma" var, koruyacağız biz onu; ama, dış koruma, dışarıdan koruyacağız. Jandarmanın mevcut mevzuata göre cezaevi içinde arama yetkisi de yok, sadece infaz koruma memurlarının, cezaevi idaresinin yapacağı aramaya içeridekiler mukavemet ediyorlarsa biz o aramanın güvenliğini sağlamakla sorumluyuz. Nitekim, bu cezaevinde de böyle olmuştur. Kendileri aramaya girmişlerdir, mukavemet görünce talep yapılmıştır, o talep üzerine o mukavemeti kırmak ve aramayı sağlamak üzere yapılmıştır.

•2 Eylül konusunda da bir soru var. 2 Eylül beşinci koğuşta tutuklu ve hükümlülerin yedinci koğuşu işgal ettikleri tarihtir; yani, biz 2 Eylülde bir duyum vermiş değiliz. Bu duyumlar muhtelif zamanlarda, çeşitli şekillerde veriliyor. Her duyumun da kendine göre bir değerlendirmesi vardır. Kimi kaynak kesinlikle doğru bir kaynaktır, haber kesinlikle doğrudur deriz, kiminde kaynak da şüphelidir, haberin doğruluğu da şüphelidir. Bu bir teknik değerlendirmeye tabi tutulan bir husustur. Elbette, insanların ölmemesi gerekirdi, kendi personelimizin yaralanmaması dahi gerekirdi; ama, içeride karşılaşılan mukavemet bunu böyle sonuçlandırmıştır. Netice itibarıyla, devlet hâkimiyeti bu cezaevinde sağlanmıştır. 73 rehinenin kurtarılması için de bütün cezaevlerinde hazırlıklarımız yapıldı. Adalet Bakanlığı "müdahale edin, rehinerimizi kurtarın" deseydi benzer operasyonları biz de yapacaktık. Bu konunun çözümüyle ilgili örgütün seçtiği elemanların kamuoyunda gündeme gelebilmek adına yaptığını değerlendiriyoruz ve bu örgütlerin yönetimlerinin bu konuda sorumluluklandırılması gerektiğine inanıyoruz. Örgüt başarılı bir eylem yapmış örgüt konumunda. Kimse on tane adamınız kayboldu, siz ne biçim örgütsünüz yaklaşımını âdeta sergilemiyor. Örgüt kendi on tane adamını feda etmekle kamuoyunun gündemine geliyor. Artık gelecek sene 26 Eylülde onun yıldönümünü yapar, bilmem nesini yapar; yani, örgütü hedef alıp, örgütü zor duruma sokucu, aşağılayıcı bir tavrı biz Türk kamuoyundan bekliyoruz. 1993'ten beri ben içeriye giremiyorum, müdahale edemiyorum. Diyorum ki, demek ki 1993'ten beri aramalar sağlıklı olarak yapılıyor, bir problem yok ki benden müdahale talep edilmiyor. Jandarmanın gerek kapılardaki arama yetkisi gerek müdahaledeki yetkisi hususunda mevzuatın bize yüklediği görevin bilinmesi ve ona göre sizlerin vicdanlarınızda bir yere oturtulmamız gerektiğine inanıyoruz.

Adalet Bakanlığı Dışilişkiler Daire Başkanı Necati Nursal'ın Açıklamalarında Yer Alan Husular Özette :

•Avrupa'nın ileri ülkelerinde cezaevleri şehir içinde değildir kesinlikle. Bütün cezaevleri şehrin dışında; yani, yerleşim alanlarının dışındadır. Ülkemizde, maalesef, cezaevleri, özellikle büyükşehirlerde, yerleşim alanlarının içerisinde kalmıştır. Bugün özellikle Bayrampaşa Cezaevi ve Ankara Ulucanlar Cezaevi varoş dediğimiz, mahalle dediğimiz yerleşim birimleri arasındadır ve bunların havalandırma bahçelerine sık sık silah ve uyuşturucu atıldığı bilinmektedir; zaman zaman da yakalanmaktadır. Cezaevi içerisine giren suç eşyalarının giriş yollarının bir tanesi de budur.

•Cezaevlerinin dış güvenliğinde haricen atılan maddeleri yakalayan elektronik cihazlar var. Avrupa ülkelerinde böyle, bizde bu cihazlardan bir tanesi yok.

Adalet Bakanlığı Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Yılmaz Sağlam'ın Açıklamalarında Yer Alan Bilgiler Şunlardır:

•Önce ortaya konulan genel kötümserlik tablosunun belki tam gerçeği yansıtmadığını vurgulamakla sözlerime başlamak istiyorum. Cezaevleri sorununun genel tıkanan noktaları var, mevzi tıkanan noktaları var, son iki olay sadece metropol kentlerdeki cezaevlerinde kapasite fazlalığı nedeniyle ve orada bulunan cezaevlerinin bugünkü koşullara hizmet etmek amacından uzaklaşması nedeniyle bu sorunlar gündeme geliyor; ancak, Anadolu'nun büyük çoğunluğunda bulunan yaklaşık 560 cezaevimizin büyük çoğunluğunda devlet, hâkimiyetini tesis etmiştir ve orada cezaevi asayiş ve güvenliğinin riske girmesi söz konusu değildir. Bunu vurgulamak istiyorum.

•Metropol kentlerin cezaevi sorunlarının ne şekilde çözümlenebileceği hususunda da daha önceki yapılan çalışmalar bugün artık hayata geçirilmeye başlanmıştır, ihale edilen 6 adet (F) tipi cezaevi bunun ilk örneğidir. Yeterli değildir, 6 adedinin daha bu yıl içerisinde ihale edilmesi planlanmaktadır. Tabii ki, bunun için hemfikir olunan noktada işaret olunduğu üzere Adalet Bakanlığına 4301 sayılı Yasayla verilen ödeneğin süresi içerisinde, birer aylık süreler içerisinde transferi gereklidir. Tıkanma Hazinesinden kaynaklanmaktadır. Hazine ödeme planı konusunda Adalet Bakanlığının ihtiyacını karşılama çabası içerisinde olmasına rağmen, ödenekler, daha doğrusu bu yasayla toplanan kaynak tümüyle aktarılamamaktadır.

•Cezaevleri sorununun bilimsel yöntemlerle tespiti, planlamasının yapılması ve hayata geçirilmesi hususunda Adalet Bakanlığı son dört beş yıldır ciddi çalışmalar yapmaktadır; ancak, bugüne kadar gelinen nokta yeterli değildir. Bunu kabul etmek gerekir; fakat, geleceğe ilişkin, son bir iki yıllık geleceğe ilişkin planlamalar süratle tamamlanmaktadır. Bunların başında da otomasyona ilişkin çalışmalar gelmektedir.

•Büyük kentlerimizdeki cezaevlerimizde telefon görüşmelerini engellemek hususunda gerekli cihazlar yerleştirilmiştir, olumlu sonuçlar alınmıştır; ancak, bu cihazların nüfuz edemediği ölü noktalar olmaktadır. Bu noktalardan yapılan telefon görüşmeleri, maalesef, içeri ile dışarının haberleşmesi konusunda tüm önlemlerin hassas bir hale gelmesine yeterli olamamaktadır. Telefon konuşmalarının tümüyle kesilebilmesi için sadece cihazlar yeterli değildir, fiziki yapının düzeltilmesi gerekir ki (F) tipi cezaevleri projesi hayata geçirildiği takdirde gerek cezaevi içi güvenliği gerekse personelin görev standartlarının belirlenmesi ve personel ihmaliinden kaynaklandığı varsayılan olumsuzlukların giderilmesi mümkün olabilecektir.

Bu toplantının Tutanakları EK 1'de yer almaktadır.

b) Çeçenistan'daki İnsan Hakları İhlalleri ile İlgili Komisyon Toplantıları

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 3686 sayılı Yasasının kendisine tanıdığı yetkiye dayanarak, Çeçenistan'da devam etmekte olan, ulusal ve uluslararası kamuoyunun da tepkisine yol açan insan hakları ihlalleri konusunu gündemine almıştır. Konu ile ilgili dört toplantı yapılmıştır.

18.11.1999 Tarihli Birinci Toplantı

Amaç: Çeçenistan'da yaşanan insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak konu uzmanlarından bilgi almak. Bu amaçla 18.11.1999 tarihli ilk toplantıya davet edilen konunun uzmanları; Dışişleri Bakanlığı Doğu Avrupa Ülkeleri ile İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı Reşit UMAN, Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Niyazi GÜNEY, Birleşik Kafkasya Konseyi Başkanı Ünver KAPLAN ile Genel Sekreteri Sönmez CAN, A. Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN ve Kafkas-Çeçen Dayanışma Komitesi Eski Başkanı Hakan KUTLU Komisyona bilgi vermişlerdir.

Karar: Konu ile ilgili olarak Komisyon'da duyulan ciddi kaygıları dile getirecek bir basın bildirisi hazırlanmasına ve Gürcistan'a sığınan Çeçen mültecilerin durumlarının yerinde incelenmesi amacıyla bir alt komisyon oluşturulmasına karar verilmiştir.

25.11.1999 Tarihli İkinci Toplantı

Amaç: Çeçenistan'daki olaylarla ilgili olarak alt komisyonca hazırlanacak basın bildirisi taslağını değerlendirme ve Rusya Federasyonu Parlamentosu DUMA ile görüşme talebi.

Karar: Gürcistan'a göç etmek zorunda kalan Çeçen mültecilerin durumlarının incelenmesi amacıyla bu ülkeye Komisyon ve Heyet Başkanı DSP Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, ANAP İstanbul Milletvekili Emre KOCAOĞLU, MHP Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL, FP İstanbul Milletvekili Mustafa BAŞ ve DYP Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT'tan oluşan bir alt komisyon gönderilmesine karar verilmiştir.

Komisyonca gerekli müracaat yapılmasına rağmen Rusya Federasyonu Parlamentosu üyeleri ile görüşme isteğine bu ülkede yaklaşan seçimler nedeniyle cevap alınamamıştır.

29.11.1999 Tarihli Üçüncü Toplantı

Amaç: Çeçenistan'daki olaylarla ilgili olarak hazırlanan basın bildirisi taslağının karara bağlanması.

Karar: Aşağıda yer alan basın bildirisinin Türk ve dünya kamuoyuna duyurulmuştur.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Çeçenistan'da Yaşanan Olaylarla İlgili Olarak Yayınladığı Basın Bildirisi

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 3686 sayılı yasa ve İnsan Hakları ile ilgili uluslararası hukukun kendine tanıdığı yetkiye dayanarak, Çeçenistan'da yaşanan olayları incelemek üzere gündemine almıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda Çeçenistan'da; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Helsinki Senedi gibi uluslararası belgeler ve 12 Mayıs 1997 tarihinde Rusya Federasyonu ve Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti arasında imzalanan antlaşmaların ihlal edildiği kanaatine varılmıştır. Komisyonumuz Çeçenistan'da devam eden insan hakları ihlallerinden ciddi şekilde kaygı duymaktadır.

Rusya Federasyonu, izahı oldukça güç olan bazı olayları gerekçe göstererek, altına imza koyduğu antlaşmaları yok saymış ve özerk bir devlet olan Çeçenistan'a askeri müdahalede bulunmuştur. Rus ordusu, Çeçenistan yerleşim birimlerini hedef gözetmeden bombalamaktadır. Yerleşim birimlerinin ve saldırılardan kaçan sivil halkın oluşturduğu konvoyların vurulması sonucunda binlerce kadın, çocuk ve yaşlı insan ölmüş ve yaralanmıştır. Tanklara ayaklarından bağlanarak sürüklenen insan manzaraları bile Çeçenistan'da yaşanan vahşetin boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Hedef gözetilmeksizin yapılan saldırılardan kaçan, çoğu kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan binlerce Çeçen komşu ülkelere sığınmıştır. Rus askerlerinin engellemesi sonucu dağlarda ve yollarda kalan insanların sayısı ve çektikleri sıkıntılar bilinmemektedir. Çünkü Rusya, gazetecilerin ve tarafsız gözlemcilerin Çeçenistan'a girmesine izin vermemektedir.

Bugün Çeçenistan'da yaşanan tüm olaylar, ne savaş ne de barış hukukuyla izah edilebilir. Yaşananlar bir halkın toptan şiddete maruz bırakılmasıdır. İnsanların, kadın, çocuk, yaşlı gözetilmeden, şiddet uygulanarak öldürülmelerinin hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Rusya Federasyonu altına imza koymuş olduğu uluslararası belgeleri yok sayarak bir insanlık suçu işlemektedir.

AGİT İstanbul toplantısının yapıldığı günlerde Çeçenistan'da yaşananlar, uluslararası camianın güvenilirliği açısından oldukça düşündürücüdür.

Bu basın bildirimizle TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak, Türk ve dünya kamuoyunun dikkatlerini Çeçenistan'da yaşanan insan hakları ihlallerine çekiyoruz. Başta BM, AGİT ve Avrupa Konseyi olmak üzere ilgili tüm kuruluşları Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerinin durdurulması için acil ve kalıcı tedbirler almaya çağırıyoruz.

Rusya Federasyonu altına imza koymuş olduğu belgelerin gereklerini yapmaya zorlanmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, uluslararası camiayı faaliyete geçirmek üzere yapmış olduğu girişimleri sürdürmelidir.

Rusya Federasyonu, gazetecilerin, insan hakları örgütlerinin ve gözlemcilerin bölgeye girişine izin vermelidir. Bağımsız bir uluslararası komisyonun bölgedeki insan hakları ihlallerini incelemesi sağlanmalıdır.

Başta İnguşetya olmak üzere mültecilerin bulunduğu ülkelere ve Çeçenistan'a insani yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılmasına izin verilmelidir. İnsani yardımların bizzat ihtiyaç sahiplerine verilmesi sağlanmalıdır.

Rusya Federasyonu Moskova'da ve Rusya'nın diğer bölgelerinde yaşayan Çeçen ve Kafkas kökenlilere karşı başlattığı kötü muamele ve seyahat özgürlüğünü engelleme girişimlerine son vermelidir

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Çeçenistan'da yaşanan olayları yerinde görüp inceleme kararı almıştır. Komisyonumuz insan hakları ihlalleri durduruluncaya kadar Çeçenistan'daki olayları izlemeye devam edecektir.

20.02.2000 Tarihli Dördüncü Toplantı

Amaç: Alt Komisyon heyetinin 14-18 Aralık 1999 tarihleri arasında Çeçenistan'dan Gürcistan'a göç eden mültecilerle ilgili yaptığı Gürcistan ziyareti ve hazırlanan raporun değerlendirilmesi.

Karar: Alt Komisyon raporu Komisyon tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

c) İnsan Hakları ve Batı Trakya Konulu Çalışma Toplantısı (20-22 Haziran 2000)

Komisyonumuzun kuruluşunu düzenleyen 3686 sayılı Kanun "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek" ve "gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunma"yı Komisyonun görevleri arasında saymıştır.

İnsan hakları bilincinin geliştirilmesinde, insan değerinin özümseyerek her alana ve her alandaki uygulamalara yansıtılmasında konunun evrenselliği çok önemlidir. Günümüzde tüm dünyada özellikle demokratik açılım sağlamaya önem veren ülkelerde din, dil, etnik köken farkı olan grupların -azınlıklar, anayasal yurttaşlar, yabancılar v.b.- hak ve özgürlükleri insan hakları boyutu ile tartışılmaktadır. Tüm ülkelerin birbirlerinden öğreneceği ve birbirlerine aktaracakları değerlerin ve iletişimin insan haklarının dünyadaki gelişimini hızlandıracağı kuşkusuzdur.

Komisyonumuz, konuya "azınlıklarla beraber demokratik ve mutlu yaşama" açısından insan hakları boyutu ile yaklaştığı kadar, Batı Trakya Türklerinin soydaşımız olmaları özelliğini de önemsemektedir. Bu bağlamda Batı Trakya Türkleri ile ilgili yasal prosedür ve uygulamalar Komisyonumuzca hem yargı aşamalarında hem de sosyal yaşam alanında gözlenmeye çalışılmıştır. Konu Komisyon üyelerimiz tarafından, Parlamentomuzda Komisyon çalışmalarımız içinde tarih içindeki gelişme sürecini de kapsayacak biçimde değerlendirilmek istenmiştir.

Bu amaçla 19-23 Haziran 2000 tarihleri arasında, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzda AB yurttaşlığı, etnik kimlik, sivil örgütlenme, kültürel haklar, din vicdan özgürlüğü, vakıflar ve kültür mirası, eğitim, öğretim ve fırsat eşitliği, sosyal yaşam ve insan hakları açılımları ile çalışma oturumları düzenlenmiştir. Komisyonumuzun konuya ilişkin tüm faaliyetleri Meclis Başkanımızın himayelerinde gerçekleştirilmiştir.

Azınlığın tarihçesinden, bugünkü konumuna, ikili antlaşmalardan uluslararası sözleşmelere, ekonomik, sosyal, kültürel sorunlardan vatandaşlık, çalışma hayatı, serbest dolaşım, eğitim, din, vakıflar, temsil sorunları ve azınlık mensupları aleyhine açılan davalara kadar birçok sorun Parlamento çatısı altında hem olayın bizzat muhatabı olan Türk azınlığın temsilcileri, hem de konu uzmanları ve parlamenterler tarafından incelenmiştir.

20-22 Haziran 2000 tarihleri arasında üç gün süren toplantıda Batı Trakya Türk azınlığının sorunları, evrensel insan hakları, uluslararası sözleşmeler ve ikili antlaşmalar boyutunda değerlendirilmiştir.

20 Haziran 2000, Salı günkü toplantıda,

- AB Yurttaşlığı
- Etnik Kimlik
- Sivil Örgütlenme
- Küresel Haklar

21 Haziran 2000, Çarşamba günkü toplantıda,

- Din ve Vicdan Özgürlüğü
- Vakıflar ve Kültür Mirası

22 Haziran 2000, Perşembe günkü toplantıda,

- Eğitim, Öğretim ve Fırsat Eşitliği
- Sosyal Yaşam

Konuları Komisyon üyelerimizin yanısıra isimleri aşağıda yer alan katılımcılar tarafından tüm ayrıntılarıyla incelenmiştir:

- Dışişleri Komisyonu Başkanı Sayın Kamran İNAN
- Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Doç.Dr. Kürşat ESER

Türkiye-Yunanistan Dostluk Grubu Başkanlık Divanı ve Üyeleri

• Turhan TAYAN	Başkan	ANAP	Bursa
• Ali Ahmet ERTÜRK	Başkanvekili	DSP	Edirne
• Şadan ŞİMŞEK	Üye	DSP	Edirne
• Mehmet AY	Üye	MHP	Gaziantep
• Yılmaz KARAKOYUNLU	Üye	ANAP	İstanbul

Balkan Ülkeleri Dostluk Grubu Başkanları

• Hüseyin KANSU	Bosna-Hersek	FP	İstanbul
• Hayati KORKMAZ	Bulgaristan	DSP	Bursa
• Kemal VATAN	Makedonya	DSP	İzmir
• Turhan İMAMOĞLU	Romanya	DSP	Kocaeli

Dışişleri Bakanlığı Bürokratları

• Faruk LOĞOĞLU	Müsteşar
• Yiğit ALPOGAN	Müsteşar Yardımcısı
• Şakir TORUNLAR	Yunanistan Dairesi Başkanı
• Şebnem DİNÇ	Meslek Memuru

Öğretim Üyeleri

• Prof. Dr. Yüksel İNAN	Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Böl.
• Prof. Dr. Baskın ORAN	A.Ü.Siyasal Bilgiler Fak. Uluslararası İlişkiler Bölümü
• Prof. Dr. Can BAYDAROL	Galatasaray Üniversitesi Avrupa Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi
Türk Müdür Yardımcısı	

Bürokratlar

- Yüksel Sezgin – Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı
- Niyazi GÜNEŞ – Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Birinci Müdürü

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Temsilcileri

- Burhanettin HAKGÜDER Dernek Başkanı
- Taner MUSTAFAOĞLU
- Halim DEDEOĞLU
- Şevket ŞEVKETOĞLU
- Necmettin HÜSEYİN
- Özlem HAYRULLAH

Batı Trakya Türk Azınlığı Mensupları

Milletvekili

- Galip GALİP – Rodop Milletvekili ve Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu (BTTADK) Başkanı

Eski Milletvekilleri

- İsmail MOLLA (RODOPLU) - Gümülcine Eski Milletvekili
- Birol AKİFOĞLU – İskeçe Eski Milletvekili ve BTTADK¹ Asbaşkanı
- Ahmet FALKOĞLU – İskeçe Eski Milletvekili

Parti Başkanı

- Ahmet DAVUT (HACIOSMAN) DEB Partisi Başkanı

Müftüler

- Mehmet Emin AGA – İskeçe Müftüsü
- İbrahim ŞERİF – Gümülcine Müftüsü
- Sedat KARADAYI – Vaaz ve Irşat Heyeti Başkanı

¹. BTTADK: Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu

Belediye Başkanları

- Mustafa AGA – Mustafaçova Belediye Başkanı, BTTADK Üyesi
- Halit MEHMET – Kozlukebiri Belediye Başkanı, BTTADK Üyesi
- Hasan Kaşif HAKKI – Büyüksirkeli Belediye Başkanı, BTTADK Üyesi
- Erdoğan SALT – Susurköy Belediye Başkanı, BTTADK Asbaşkanı
- Mehmet ABDÜRRAHİM – Mehrikoz Nahiye Başkanı (Rodop-İskeçe Tüm Soydaş Nahiye Başkanlarını Temsilen)

Dernek Başkanları

- Rıdvan HATİPOĞLU – Gümülcine Türk Gençler Birliği Başkanı
- Sabriye DELİOĞLU – İskeçe Türk Birliği Başkanı
- Cahit ALİOSMAN – Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Başkanı
- Asım ÇAVUŞOĞLU – Medrese Mezunu Müslüman Muallimler Derneği Başkanı
- Ahmet HASAN – Rodop İli Selanik Özel Pedagoji Akademisi Mezunu Öğretmenler Derneği Başkanı
- Hasan Ali (ÇAKIR) – Kalkanca Kültür Derneği Başkanı
- Hasan BEKİRUSTA – Seçek Eğitim ve Kültür Derneği Başkanı
- Sadık ALI – Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsililer Derneği Asbaşkanı

Avukatlar

- Adem BEKİROĞLU

Belediye Meclis Üyeleri

- Necmi DELİOĞLU – İskeçe II Meclis Üyesi, BTTADK Üyesi (İskeçe İli Tüm Soydaş II Meclisi Üyelerini Temsilen)
- Mehmet BAĞDATLI – Rodop II Meclis Üyesi, BTTADK Üyesi (Rodop İli Tüm Soydaş II Meclisi Üyelerini Temsilen)

Diğer

- Işık SADIK AHMET – DEB Partisi Onursal Başkanı
- Rıza KIRLIDÖKME – İskeçe Azınlık Lisesi Yöneticisi/Araştırmacı Yazar
- Saim KIRLIDÖKME – İskeçe Azınlık Lisesi Sahibi
- Hülya EMIN – Gündem Gazetesi
- Halil Salih HAKI – İleri Gazetesi
- Nazmi ARIF – Özgür Balkan Gazetesi Sahibi
- İlknur HALİL – Öğretmenin Sesi Dergisi
- Sonnur HALİL – BTAYTD Genç Akademisyenler Topluluğu Başkanı (İstanbul)
- Aysel ZEYBEK – Helsinki Monitor İskeçe Ofis Koordinatörü
- Mehmet BERAT – Sayın Galip Galip'in danışmanı
- Mehmet DÜKKANCI – Gündem Gazetesi
- Cemil KABZA – Gündem Gazetesi

Toplantı sonucunda yayınlanan basın bildirisinin metni EK 2'de yer almaktadır.

4. KOMİSYON KARARLARI

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 21. Dönem 1.Yasama Yılında 1 adet, 2. Yasama Yılında 20 adet olmak üzere toplam 14 adet karar almıştır.

a) 1. Yasama Yılında

Komisyonumuzun 22 Temmuz 1999 tarihli 4. toplantısında Almanya Federal Parlamentosu İnsani Yardım Komisyonunun daveti üzerine Almanya'ya gidecek Komisyon Heyetinin belirlenmesi için Başkanlık Divanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

Kendisine verilen yetki uyarınca Başkanlık Divanı, Almanya'ya 31 Ekim – 5 Kasım 1999 tarihleri arasında, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Sema Tutar Pişkinsüt, Bursa Milletvekili Orhan Ocak, Muğla Milletvekili Metin Ergun, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Karabük Milletvekili Mustafa Eren ve İstanbul Milletvekili Bahri Zengin'den oluşan bir Heyet gönderilmesine karar vermiştir.

b) 2. Yasama Yılında

5 Ekim 1999 tarihli 5. toplantıda 1. Bayrampaşa ve Ulucanlar Cezaevlerinde yaşanan olaylarla ilgili çalışma yapmak üzere Burdur Milletvekili Hasan Macit, Hatay Milletvekili M. Nuri Tarhan, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve Karabük Milletvekili Mustafa Eren'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına 2. Komisyonun bu konudaki çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla İçişleri ve Adalet Bakanlıklarından Çağırılacak yetkililerin Komisyonunda dinlenmesine 3. Ülkemizde meydana gelen ve Komisyonun görev alanına giren gelişmelere Komisyonun ivedilikle müdahalesini sağlamak amacıyla Komisyon Başkanına yetki verilmesine katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

7 Ekim 1999 tarihli 6. toplantıda, Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığı aleyhine açılan davalardan 19 ve 25 Ekim 1999 tarihlerinde duruşması yapılacak olan mahkemeleri izlemek amacıyla her partiden seçilen bir üye ve başkandan oluşan bir gözlemci heyet gönderilmesi ve bu tarihten sonraki duruşmalara gönderilecek heyet üyelerinin tespiti hususunda Başkanlık Divanına yetki verilmesi kabul edilmiştir.

Komisyonumuzun 7 Ekim 1999 tarihli 6. toplantısında kendisine verilen yetki uyarınca, Başkanlık Divanı:

-8 Ekim 1999 tarihinde aldığı kararla, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği aleyhinde açılmış olan davanın 19 Ekim 1999 tarihinde yapılacak olan duruşmasını izlemek üzere Yunanistan'a, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Ardahan Milletvekili Faruk Demir, Karabük Milletvekili Mustafa Eren ve Muğla Milletvekili Metin Ergun'dan oluşan bir heyet gönderilmesine,

-18 Kasım 1999 tarihinde aldığı kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılan davanın 1 Aralık 1999 tarihinde Yunanistan'ın Larissa kentinde görülecek olan duruşmasına. Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Eskişehir milletvekili M. Mail Büyükerman, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu ve Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'dan oluşan bir heyet gönderilmesine

-24 Mayıs 2000 tarihinde aldığı kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılan davanın 31 Mayıs 2000 tarihinde Yunanistan'ın Lamia kentinde görülecek olan duruşmasına Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Kocaeli Milletvekili Kemal Köse, Burdur milletvekili Hasan Macit, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, ve İzmir Milletvekili Rifat Serdaroğlu'ndan oluşan bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir.

29 Kasım 1999 tarihli 10.Toplantıda 1.Çeçenistan'da meydana gelen gelişmelerle ilgili olarak hazırlanan basın bildirisinin kabul edilerek kamuoyuna duyurulmasına 2. Gürcistan'a göç etmek zorunda kalan Çeçen Mültecilerin durumlarının incelenmesi amacıyla Gürcistan'a, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, İstanbul Milletvekili Mustafa Baş ve Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'tan oluşan bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir.

22 Şubat 2000 tarihli 13. toplantıda, Komisyonun görev alanına giren konularda Çalışma Gruplarının oluşturulması, konuların irdelenmesi için gündemin saptanması hususunda Komisyon Başkanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

Bu yetki uyarınca 2 Mart 2000 Tarihli Komisyon toplantısında:

- Almanya'da yaşayan Türklerin sorunları konusunda; Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Muğla Milletvekili Metin Ergun, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Bursa Milletvekili Orhan Ocak, İstanbul Milletvekili Bahri Zengin, İstanbul Milletvekili Mustafa Baş, Karabük Milletvekili Mustafa Eren, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Kocaeli Milletvekili Kemal Köse'den,

- Kurban derilerinin toplanması sorunu konusunda; Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu ve İstanbul Milletvekili Mustafa Baş'tan,

- Azınlık hukuku konusunda; Muğla Milletvekili Metin Ergun ve Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'dan, İdare tarihimiz ve sosyal hayatımızda insan hakları konusunda; Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, Ardahan Milletvekili Faruk Demir'den,

- Avrupa Birliği, sosyal güvenlik ve çalışma hayatı konusunda; İstanbul Milletvekili A.Emre Kocaoğlu, Tekirdağ Milletvekili Nihan İlgin, Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt ve İstanbul Milletvekili Bahri Zengin'den,

- Adli Tıp ve sorunları konusunda; Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt ve İzmir Milletvekili Rifat Serdaroğlu'ndan oluşan çalışma grupları kurulmasına karar verilmiştir.

Yine 22 Şubat 2000 tarihli toplantıda verilen bu yetki kapsamında Komisyonumuz, soruşturma-kovuşturma, yargılama ceza ve infazı ile ilgili kurumlarda çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar uyarınca;

-Çalışmalara İstanbul ilinde başlanmış, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, İstanbul Milletvekili A. Emre Kocaoğlu ve Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'tan oluşan bir heyet 28-29 Şubat ve 3-4 Mart 2000 tarihlerinde Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile soruşturma kovuşturma sürecine ait uygulamalarla ilgili emniyet birimleri ve karakollarda incelemelerde bulunmuştur;

-İstanbul'da başlatılan çalışmalara, Erzurum, Erzincan, Tunceli ve Elazığ illerinde devam edilmiş, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dan oluşan bir heyet 30 Mart-4 Nisan 2000 tarihlerinde anılan illerde,

-Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt ve Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu'ndan oluşan bir heyet 25-26 Mayıs 2000 tarihlerinde Batman ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama Ceza ve İnfazı sistemleri üzerindeki bu bir dizi çalışma hazırlanan raporlarla sonuçlandırılmıştır.

2 Mart 2000 tarihli 14. toplantıda Çeçenistan'da devam eden insan hakları ihlalleriyle ilgili çalışma raporunu kabul edilerek son hali ile TBMM Basımevinde basılmasına karar verilmiştir.

19 Nisan 2000 tarihli 18. toplantıda Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olaylar sırasında ölenlere, adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığında yapılan otopsi sırasında çekilen fotoğraflar ve video kasetin birer kopyasının Adalet Bakanlığında istenmesine karar verilmiştir.

26 Nisan 2000 tarihli 20. toplantıda, Komisyonun Ocak 1998-Mart 1999 tarihleri arasındaki Çalışma Raporunun TBMM Basımevinde basılmasına karar verilmiştir.

1 Mayıs 2000 tarihli 21. toplantıda, Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olaylar sırasında ölenlere, adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığında yapılan otopsi sırasında çekilen fotoğraflar ve video kasetin Komisyona davet edilecek adli tıp uzmanları ile birlikte bir kez daha izlenmesine karar verilmiştir.

3 Mayıs 2000 tarihli 22. toplantıda, "Bakırköy Kadın Çocuk Tutukevi 1998-2000 Alt Komisyon Raporu" ile "Soruşturma Kovuşturma İstanbul 2000" Alt Komisyon Raporlarının kabul edilerek TBMM Basımevinde basılmasına karar verilmiştir.

9 Mayıs 2000 " Şanlıurfa Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 Raporu" kabul edilerek TBMM Basımevinde basımı uygun görülmüştür.

11 Mayıs 2000 tarihli 24. Toplantıda, "Erzurum Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu" ile "Tunceli Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu" kabul edilerek basılmak üzere TBMM Basımevine gönderilmiştir.

24 Mayıs 2000 tarihli 26. Toplantıda, 31 Mayıs-1 Haziran 2000 Tarihlerinde M. Emin Aga aleyhine açılan davaları izlemek üzere Batı Trakya'ya, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Denizli Milletvekili Ali Keskin, Burdur Milletvekili Hasan Macit, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay ve İzmir Milletvekili Rifat Serdaroğlu'ndan oluşan bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir.

29 Mayıs 2000 tarihli 27. Toplantıda "Elazığ Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998 ve 2000 Raporu" Komisyonunda kabul edilerek basılmak üzere TBMM Basımevine gönderilmiştir.

8 Haziran 2000 tarihli 28. toplantıda "Elazığ Çocuk İslahevi 1998 ve 2000 Raporu"nın TBMM Basımevinde basılmasına ve 16-18 Haziran 2000 tarihleri arasında Londra'da Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonunca düzenlenecek olan Uçuşlar arası Batı Trakya Türkleri Kurultayına Komisyon ve heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, Diyarbakır Milletvekili S. Haşım Haşimi, İstanbul Milletvekili Mustafa Baş ve Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'tan oluşan bir heyet gönderilmesine katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

15 Haziran 2000 tarihli 29. toplantıda, "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Batman 1998 ve 2000 Raporu" Komisyonunda kabul edilerek basılmak üzere TBMM Basımevine gönderilmiştir.

28 Haziran 2000 tarihli 33. toplantıda Komisyonun 20-22 Haziran 2000 tarihlerinde yapmış olduğu Batı Trakya Türkleri ve İnsan Hakları Konulu çalışma toplantılarının rapor tekniğine uygun şekilde yazılarak ekinde konuyla ilgili 22 Haziran 2000 tarihli basın bildirisini de kapsayacak şekilde TBMM Basimevinde basılmasına ve Komisyonun TBMM'nin tatilde olduğu dönemde de çalışması ve bu dönemde yapılacak çalışmaların planlanması hususunda Komisyon Başkanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

29 Haziran 2000 Tarihli 34. toplantıda 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olayların araştırılması için kurulan alt komisyonun hazırladığı raporun kabul edilerek TBMM Basimevinde basılmasına karar verilmiştir.

5. ALT KOMİSYONLAR

a) Yerinde Denetim ve Alan Çalışmaları

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun amacı, 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasanın 1. maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek" biçiminde tanımlanmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bu amaç doğrultusunda ve kendisine tanınan yetki kapsamında prensip olarak çalışmalarını yerinde incelemelere dayandırmaktadır. Bu amaçla yapılan alan çalışmalarının amacı faaliyet konularını tanımlamak ve tüm açıklığıyla ortaya koymaktır. Araştırma, problem çözmeye yönelik yansız ve sistemli bir süreçtir. Bu dönemde Komisyonun gerçekleştirdiği alan çalışmalarında tarafsız bilgi toplamaya ağırlık verilmiştir. Elbette Türkiye'de insan haklarının durumunu olduğu gibi ortaya koymayı hedeflemenin birtakım riskli yanları da olabilir. Ancak bu çalışmalar Türkiye için yapılmaktadır. İnsan hakları ihlallerinin önlenbilmesi ve alınacak önlemlerin doğru saptanabilmesi için var olan durum bütün çıplaklığıyla ortaya konulmalıdır. Sorunun ne olduğu belirlenmeden sağlıklı bir çözüm sunulması mümkün değildir.

Yerinde denetim ve alan çalışmaları çerçevesinde 1998 yılında Aydın, Batman Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, İstanbul, Mardin, Muğla, Şanlıurfa, Tunceli illerinde incelemeler yapılmıştır. Komisyon 21 inci dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce 1998 yılında yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere İstanbul, Erzincan Erzurum, Elazığ, Şanlıurfa, Tunceli ve Batman illerinde incelemeler yapacak Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Alt Komisyonların her iki dönemi de kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve aşağıda özetlerine yer verilen raporlar Komisyonunda oybirliği ile kabul edildikten sonra kitap olarak basılmıştır.

Soruşturma, kovuşturma, yargılama, ceza ve infazı ile ilgili yerinde denetim ve alan çalışmaları bir zincirin halkaları gibi sistemli bir şekilde yürütülmüştür. Bu çerçevede her ilde ilk olarak cezaevlerine gidilmiştir. İnsan haklarının çok yönlü ve objektif değerlendirilmesinin gereği olarak tarafların tamamının söyledikleri dinlenip Meclis görevlileri tarafından resmen kaydedilmiştir. Cezaevlerinde önce ilin Başsavcısı, sonra cezaevi Cumhuriyet Savcısı ve cezaevi müdürleri ile görüşülüp cezaevinin durumu, sorunları, çözüm önerileri ile yargı ve infaz sistemi hakkında bilgi alınmıştır. Cezaevinin fiziki durumunun tespiti için atölyesinden revirine, mutfağından hücrelerine kadar her bölümü gezilmiştir. Ardından cezaevindeki bütün koşullar (kadın, erkek, çocuk; adli, siyasi, tarafsız, itiraflı) ziyaret edilip tutuklu ve hükümlülerle görüşülmüştür. Bu görüşmelere cezaevi görevlilerinden hiç kimsenin alınmaması, mahkumların sorunlarını açıklıkla dile getirmelerini sağlamıştır. Ayrıca mahkumların aşırı derecede hassasiyet gösterdikleri ve özel olarak istedikleri husus, konuşmalarının açıklanmaması ve yayınlanmamasıdır. Tüm çalışmalarda mahkum ve tutuklulara Komisyon üyeleri tarafından oybirliği ile bu konuda güvence verilmiştir. Bu güvenceyi alarak gözlenme ve hatta ölüm tehditleri yüzünden rahatsızlıkları giderilen mahkum ve tutuklular büyük bir açık yüreklilikle konuşmuşlardır. Mahkum ve tutukluların da yanlış ya da yanıltıcı bilgi verebileceklerinin bilincinde olan heyet üyeleri söylenenleri daha sonraki çalışmaları ile objektif olarak incelemiş ve araştırmışlardır. Dayanağı olan somut iddiaları takip etmişlerdir.

Cezaevindeki incelemelerin ardından il Emniyet Müdürlüğü ziyaret edilmiştir. Burada da öncelikle Emniyet Müdürü veya vekilinden bilgi alınmıştır. Ardından da Asayiş, Terörle Mücadele, Fiş Büro gibi çeşitli birimlerin yanı sıra sorgu mekanları ve yakınlarındaki depo, garaj, mescit, banyo, tuvalet gibi yerler gezilip çeşitli tespitler yapılmıştır. Bu incelemenin amacı tutuklu ve hükümlülerin verdiği bilgiler ışığında bazı saptamalarda bulunmaktır. Sonuçta birçok defa tutuklu ve hükümlülerin verdiği bilgiler ışığında ilgililerce gösterilmeyen gözaltı ve sorgu mekanlarının varlığı ortaya çıkartılmıştır. Benzer inceleme illerdeki bazı karakollarda da yapılmıştır.

Cezaevleri ile ilgili alan çalışmasında zincirin önemli bir halkasını da hastaneler oluşturmuştur. Hastanelerin özellikle mahkum koşulları veya mahkumların kaldığı odalar, acil servisler, patoloji laboratuvarları gezilmiş, kayıtlar incelenmiştir. Gezilen kamu kurumlarının tamamında kayıtların sağlıklı tutulup tutulmadığı da incelenmiştir.

Zincirin son halkasını sivil toplum örgütleri oluşturmuştur. Özellikle barolar ve tabip odaları ziyaret edilip yetkililerden sorunlar ve çözüm önerileri hakkında bilgi alınmıştır.

Çalışma süresince yapılan her türlü konuşma ve gözlem TBMM Tutanak Müdürlüğü stenografları ve Ses Kayıt Müdürlüğü'nün elektronik ses kayıt teknisyenleri tarafından kayda geçirilmiş, gerekli görülen yerlerin fotoğrafları çekilmiştir.

1. Bakırköy Kadın ve  ocuk Tutukevi Raporu 1998- 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 10.02.1998 tarihinde yaptığı toplantıda; Ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, Basına yansıyan bazı olumsuz haberler nedeniyle Bakırköy Kadın ve  ocuk Tutukevinde  ncelikli olarak incelemelerde bulunulmasına, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TATAR PİŞKİNSÜT, Gaziantep Milletvekili Mehmet Bedri İNCETAHTACI, İzmir Milletvekili Sabri ERGÜL ve Yalova Milletvekili Yaşar OKUYAN'dan oluşmasına karar vermiştir.

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TATAR PİŞKİNSÜT, Heyet  yeleri İzmir Milletvekili Sabri ERGÜL ve Yalova Milletvekili Yaşar OKUYAN 16 -17 Şubat 1998'de Bakırköy Kadın ve  ocuk Tutukevi'nde gerekli incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Gaziantep Milletvekili Bedri İNCETAHTACI katılamamıştır.

Komisyon, 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak üzere alt komisyon kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TATAR PİŞKİNSÜT, İstanbul Milletvekili A. Emre KOCAOĞLU ve Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir heyet Bakırköy Kadın ve  ocuk Tutukevinde ikinci kez 28-29 Şubat 2000 ve 03-04 Mart 2000 tarihlerinde incelemelerde bulunmuşlardır..

Bakırköy Kadın ve  ocuk Tutukevi ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırılmalı olarak Komisyonun kuruluş ve heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve rapor hazırlanmıştır.

1998 ve 2000 yıllarında gerçekleştiren inceleme ve değerlendirme çalışmalarında; Heyet,  alışmaları sırasında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı, Tutukevi Savcısı, ve Tutukevi idarecileri ile görüşerek bilgi almıştır.

Daha sonra  ocuk ve kadın ko uşlarını gezen Heyet, tutuklularla birebir görüşmeler yaparak tutukluların gerek Tutukevi, gerekse Tutukevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma süreci içerisinde değişik birimlerde karşılaştıkları uygulamalarla ilgili bilgiler almıştır.

Görevli, tutuklu ve hükümlülerin anlattıklarının daha iyi algılanabilmesi için Tutukevinin tüm bölümleri gezilerek incelenmiştir.

Tutukluların Tutukevine getirilmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları ile ilgili anlatımlarının ışığında 2000 yılı incelemelerinde, bazı karakollarda da gözlemlerde bulunulmuştur.

Karakollara, daha çok gece yarısı ve takip eden saatlerde yapılan ziyaretlerde, karakol amir ve yetkilileri yanında, o saatlerde nezaretlerde bulunan gözaltındaki kişilerle de görüşmeler yapılmış, Tutukevinde ko uşlarda anlatılanlara, mekanların uygun olup olmadığının tespiti yönünden karakol içindeki tüm birimler gezilmiş ve gösterilmek istenmeyen bazı mekanlarda da keşif ve incelemeler yapılmıştır.

Kadın ve çocuklar için suç ve suçlulukla mücadelede cezaevlerine düşmeden önce alınması gereken  nemler son derece önemli ve inceleme kapsamında olduğu için meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile ilişkilere ayrı bir önem verilmiş ve görüşmeler yapılmıştır.

Heyet, incelemeleri sırasında sivil toplum örgütleri temsilcileri ile de bir araya gelmiştir. Bu bağlamda önce Sokak  ocukları Gönüllüleri Derneği Başkanı Ahmet Yusuf KULCA ile görüşülmüş, ardından İstanbul Tabipler Odasında başta Tabipler Odası olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütleri temsilcileri ile fikir alışıverişinde bulunulmuştur (1998 ve 2000). İstanbul Tabipler Odasındaki toplantıya Komisyon ve Heyet Başkanı Sema TATAR PİŞKİNSÜT, İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof. Dr. Orhan ARI  L, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Ana Bilim Dalı  yesi Doç. Dr. Füsun SOKULLU AKINCI, İstanbul Barosu Cezaevleri Komisyonu  yesi Avukat Filiz K STAK, İstanbul Barosu  ocuk Hakları Komisyonu  yesi Avukat Eldebran  AKIR ZEN, İstanbul Barosu İnsan Hakları Komisyonu  yesi Avukat Hasan Kemal ELBAN, İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu  yesi Dr. Mustafa SÜTLAŞ, Bakırköy Cezaevi Doktoru Levent AYDEMİR, İnsan Hakları Derneği Cezaevleri Komisyonu  yesi Mukaddes ALATAŞ, Türkiye  ocuklara Yeniden  zg rl k Vakfı Genel Sekreteri Hale MERİÇ ARSLAN ve Türkiye Korunmaya Muhtaç  ocuklar Vakfı Başkanı M. Kemal G  KAN katılmıştır.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografileri ve ses kayıt teknisyenleri tarafından heyetin tüm üyelerinin önünde kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Ayrıca 1998 yılında Tutukevi içerisinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak personel hakkında sonuçlanmış olan yargı dosyası, içerik ve uygulamaları açısından heyetimizce değerlendirilmek üzere alınmıştır.

Bu çalışma sonucunda Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi hakkında ayrıntılı bir inceleme ve değerlendirme yapılarak "Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi 1998 ve 2000" isimli bu rapor hazırlanmıştır. Bu Raporun ekinde sunulan tutanaklar içinde soruşturma kovuşturma aşamasında geçtiği iddia edilen pek çok konunun Komisyonumuzca incelenerek sonuçlarının rapor halinde sunumu ise "Soruşturma Kovuşturma İstanbul 2000" isimli diğer bir rapor ile yapılmıştır.

"Bakırköy Kadın Ve Çocuk Tutukevi 1998 ve 2000" İsimli Raporun Sonuç Kısmında Yer Alan Değerlendirmeler Şu Şekildedir:

Tutukevi Anlayışı

Tutukevi bir cezaevi değildir. Burada kesinleşmiş cezalarının infazı için gelen hükümlüler de yoktur. çocuk Tutukevi, 18 yaş altındaki suç zanlısı çocukların "sanık" konumunda oldukları ve suçlanmalar karşısında yasal durumları belirleninceye kadar geçici olarak barındırıldıkları mekandır. 1997 yılında açılan ve Türkiye'nin tek kadın-çocuk tutukevi olan Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde 1998 ve 2000 yıllarında yapılan incelemelerde; tutukevinin ne anlama geldiği ve ne için gerekli olduğu, hatta neden cezaevi koşullarından daha kötü durumda olduğu sorularına yanıt bulunamamıştır.

Türkiye'nin tek kadın ve çocuk tutukevi olmasına ve İstanbul gibi gelişmiş bir yerde bulunmasına karşın gerekli olan kadrolarının sağlanamadığı, tek bir sosyal çalışmacı, sosyal psikolog, pedagog, psikolog (son günlerde bir kişi görevlendirilmiş), halkla ilişkiler uzmanı vb. üç yıldan beri görevlendirilemediği, fizik koşullar yanında eğitim ve kültür hizmetlerinde bile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından medet umulduğu gözlenmiştir.

Tutukevinin kuruluş aşamasında (1997) deneyimli ve konunun bilincinde olan kadroların bulunamaması anlayışla karşılanabilirdi. Ancak, son iki-üç senenin acı deneyimlerine rağmen Bakanlığın bu durumu düzeltmemiş olması büyük bir ihmale işaret etmektedir.

Kadın ve çocuk tutukevi gibi özel bir birimin kurulmasının gereklerinin yerine getirilmemesi, bu birime sadece adının olmasından öte bir fonksiyon yüklememektedir.

Denetim

Farklı tarihlerde, farklı koşullarda, farklı çocukların aynı görevli kişilerden kötü muamele gördükleri yönündeki iddialarının son derece açık ve yoğun olmasına rağmen idari tahkikat yönünden işin özüne inilmemiştir. Yargı süreci ise makul süreyi aşmış ve sonuçlanmamıştır.

Özetlemek gerekirse;

1998 yılında açılmış olan bir kamu davasının iki yıldan fazla bir süredir hala sürüyor olması dikkat çekicidir. Adliyelerin yükü, ülkemizde yaşayan herkes tarafından bilinmektedir. Davanın görüldüğü mahkemenin de, bir yılda baktığı dosya sayısının 3000 olduğu öğrenilmiştir. Ancak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen "Adil Yargılanma Hakkı" çerçevesinde mütalaa edilmesi gereken, davaların en kısa sürede ve sürüncemede bırakılmadan sonuçlandırılması ilkesi konusunda Adalet Bakanlığı'nca iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekliliği kaçınılmaz görünmektedir.

Bu soruşturmalardan sonra, idari ceza alan personelin birçoğunun hala aynı görevlerde olduğunu ve bu kişilerin aynı fiilleri devam ettirdiğini görmek üzüntü vericidir.

Sonuç olarak, kusurlu hareket eden personel ile yöneticilerin hukuka aykırı eylemleri şu an itibarıyla cezasız kalmıştır.

Tutukevi, cezaevi, karakol gibi adliye ve emniyet birimlerinde zaman zaman görülen kötü muamele ve işkence gibi insan hakları sorunlarının çözümü aslında çok zor değildir. Bunun için, uygulamalardaki gerçek sorumluları doğru teşhis etmek ve saklamadan kamuoyuna teşhir etmek yeterli olacaktır.

Gerçek sorumlular ise, şimdiye kadar genellikle sanıldığı gibi, emniyet amir ve memurları ile cezaevi amir ve infaz memurları gibi orta ve alt kademe görevliler değil; mülki ve adli idarenin en üst kademeleri, yani Valilik ve Başsavcılık makamlarıdır. Çünkü bu iki makamın bütün sistemi denetleme ile yönetme görevleri ve yetkileri vardır.

Her ne sebeple olursa olsun bu görevin yapılmaması ve bu yetkilerin kullanılmaması asla mazur görülmemeli ve vahim bir görev zaafı sayılarak soruşturulmalıdır. Konunun üzerine sapma gösterilmeden siyasi kararlılıkla gidilmelidir. Kamuoyunda bu konudaki asıl görev ve yetkilerin Valilik ve Başsavcılık makamlarına ait olduğu net olarak bilinmemektedir. Bu sebeple, maalesef dikkatler genellikle alt ve orta kademelerde yoğunlaşmaktadır. Bu sorun ülkemizde insan haklarının geliştirilmesinde ve ihlallerinin önlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Ceza Adaleti Politikası

Ceza yasalarımızda hala daha 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerin yaş gruplarının dünya normlarına uygun bir şekilde gruplandırılmalarının yapılmamış olması, tutukevinde ise yaş ve suç gruplarına özen gösterilecek bir ayırımın sağlanamaması, "ıslah ve tekrar kazanım" konusunun hiç gündemde olmaması mükerrer suçluluk oranlarının yükselmesine sebep olmaktadır. Defaten gelerek farklı grupların içerisinde kalan sokak çocukları ile sokağın çocukları her seferinde daha profesyonel suçlu olmaktadır.

18 yaş altının eğitim çağı olmasına rağmen "tutukluluk süresi uzunluğu" nedeniyle çocuklar okul yaşantısından uzak kalabilmekte, bu durum uğradıkları zararı daha da artırmakta ve telafisi mümkün olmamaktadır.

Alternatif ceza yöntemleri yasalarımızda olmasına rağmen gündeme getirilmemekte, hatta bu yönde hiçbir girişim başlatılmamaktadır.

Aylık tutukevi istatistiklerinin Adalet Bakanlığı'na gönderilmesine rağmen mükerrer çocuk suçlular için yapılması gerekenler yapılamamakta, suçlara göre koğuş ayırımı, esenlendirme ve sosyal izleme programları uygulanmamaktadır. Hatta Adalet Bakanlığı'nın bünyesinde, gelen istatistiklerin yorumunun ve değişik parametrelerle olan ilişkilerinin belirlendiği, kısaca Türkiye ve dünya genelinde yorumlandığı bir bölüm de mevcut değildir. Gelen istatistikler kayda geçirildikten sonra Devlet İstatistik Enstitüsü'ne veri olarak gönderilmektedir.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İstatistik Şubesi'ne ve Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü'ne gelen günlük ve aylık bilgiler, Devlet İstatistik Enstitüsü'ne yıllık adli istatistik dökümü için gönderilmekte ancak, Bakanlıkta çağdaş anlamda yorumlanarak değişik parametrelerle sebep-sonuç ilişkilendirilmesi yapılmamaktadır. Bu bilgilerle sadece günlük hareket sağlanabilmekte, veriler adeta günlük tavrı almak üzere kullanılmaktadır (örneğin cezaevi mevcutlarının günlük artışı, personel sayısı ve işaesi vb..).

Ceza adaleti politikalarının belirlenmesi için adli sicil istatistiklerinden hareket edilerek infaz politikalarını oluşturacak ve kamu hizmetlerinin yönlendirilmesini de yapabilecek, bilinçli, geleceğe yönelik uzun vadeli hukuksal, siyasal ve sosyal programların yapılmadığı çok açıktır.

2. Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000

Raporun Hazırlanışı

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile ilgili ilk çalışma 1998 yılında basında çıkan Tutukevine ait şikayetler üzerine, Komisyonumuzun Alt Komisyon Heyetine 10.12.1998 tarihinde verdiği yetkiyle 28-29 Şubat 1998 tarihinde yapılmıştır. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile ilgili çalışmaların 1998 yılı döneminde oluşturulan ilk Alt Komisyon Heyetinde, Komisyon ve Heyet Başkanı Dr. Sema T. PIŞKINSÜT (Aydın Milletvekili), Yaşar OKUYAN (Yalova Milletvekili) ve Sabri ERGÜL (İzmir Milletvekili) yer almışlardır.

Olayların takibi ve geçen iki yıl içindeki sonuçlarının da görülebilmesi için Komisyonumuzun diğer bir Alt Komisyon Heyetine 22.02.2000 tarihinde verdiği yeni bir yetkiyle 28-29 Şubat ve 3-4 Mart 2000 tarihlerinde ikinci bir çalışma daha yapılmıştır. 2000 yılı döneminde oluşturulan ikinci Alt Komisyon Heyetinde ise Komisyon ve Heyet Başkanı Dr. Sema T. PIŞKINSÜT (Aydın Milletvekili), Emre KOCAOĞLU (İstanbul Milletvekili) ve Kadir BOZKURT (Sinop Milletvekili) yer almışlar ve 1998 yılı çalışmalarından da yararlanılarak Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile İstanbul Soruşturma ve Kovuşturma sürecine ait uygulamalarla ilgili emniyet birimleri ve karakollarda incelemelerde bulunmuşlardır.

Her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırılmalı olarak Komisyonun kuruluş ve heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılmış, sonuçlandırılmış ve **"Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu 1998 ve 2000"** hazırlanmıştır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevinin koşullarındaki görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlü kadınlarla çocuklar, Heyetimize; tutukevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturmaları esnasında İstanbul'daki pek çok karakol ve nezarethanede yaşadıkları olayları, mekanları, yöntemleri ve şahısları tarif ederek anlatmışlardır.

Heyetimizin bu anlatılanlardan hareketle konu kapsamında yaptığı gerekli inceleme ve değerlendirmeler sonucunda **Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000** isimli bu rapor hazırlanmıştır.

2000 yılında gerçekleştirilen inceleme ve değerlendirme çalışmalarında, yaşadıklarını anlatan tutuklu çocuk ve kadınlar İstanbul'daki 32 karakol ve polis merkezinde kötü muamele ve işkence iddialarında bulunmuşlardır.

Heyetimiz anlatılanlar ışığında en fazla kötü muamele ve işkence iddiası olan karakollardan rasgele seçilen beş tanesine giderek yerinde incelemelerde bulunmuştur.

Karakollara, daha çok gece yarısı ve takip eden saatlerde yapılan ziyaretlerde, karakol amir ve yetkilileri yanında, o saatlerde nezarethanelerde bulunan gözaltındaki kişilerle de görüşmeler yapılmıştır.

Tutukevinde koşullarda anlatılan mekan tanımları ile defter kayıtlarındaki isimlerin söylenenlere uygun olup olmadığının tespitleri yönünden karakol içindeki tüm birimler gezilmiş ve gösterilmek istenilmeyen bazı mekanlarda da keşif ve incelemeler yapılmıştır.

Mekan incelemeleri sırasında bazı karakollarda, kötü muamele ve işkence yapmaya uygun suç aletlerinden bazıları Heyetimiz tarafından bulunmuştur. Görülen ve bulunan kötü muamele aletleri karakoldan tutanakla teslim alınmıştır.

Suç aletlerinin bulunmasıyla ilgili olarak daha sonra başlatılan idari tahkikat ve yargı sürecine ait gelişmeler rapor içeriğinde ayrı bir bölüm olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Heyet üyelerimiz tarafından görülen mekanlara ilişkin tanımlama ve değerlendirmeler ışığında hazırlanan taslak çizimler TBMM teknik ressamlarınca kroki çizimleri haline getirilmiştir.

Görüşülen tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları ile sorgu tarihleri kapatılmış olup ad ve soyadlarına sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ve kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler ise rapor içerisinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde mevcuttur.

Yine aynı şekilde suçlanan yada "suç" nedeni ile haklarında idari veya adli tahkikat olan görevlilerin de isimleri raporda kesik çizgilerle gösterilmiştir.

Uygulanan bu yöntemlerle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Soruşturma ve Kovuşturma sistemi hakkında ayrıntılı bir inceleme ve değerlendirme yapılmıştır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile İstanbul Soruşturma - Kovuşturma sistemi üzerinde yapılan Alt Komisyon çalışmalarımızın (2000) tümüne ait olan TBMM Tutanakları "Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi 1998 ve 2000" Raporunun ekinde sunulmuştur. "Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000" raporunda ise bahsedilen tutanaktan alıntılar ve sayfa numaraları verilerek yapılan atıflar mevcuttur.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Evinin koşullarında ziyaret edilerek görüşülen 11-18 yaşları arasındaki tutuklu çocuklar tarafından dile getirilen, soruşturma-kovuşturma sırasındaki yaygın işkence iddialarının, tarif edilenler çerçevesinde doğruluk paylarının araştırılması ve yerinde gözlem yapılabilmesi için ifadelerde adları geçen İstanbul'daki 32 karakoldan 5 tanesi "rastgele seçim yöntemi" kullanılarak seçilmiştir.

İşkence ve kötü muamele iddialarında isimleri en fazla geçenler *Gayrettepe, Küçükköy, Yedikule, Eminönü Araştırma, Kadıköy Yeldeğirmeni, Maltepe Şehit Saffet Okumuş Polis Karakolu -Gülsuyu-, Zeytinburnu, Bahçelievler Yenibosna, Vatan Caddesi, Beşiktaş Araştırma, Bayrampaşa Merkez, Güngören Karakolu, Dudullu Araştırma, Ümraniye Asayiş, Ümraniye Jandarma, Üsküdar Araştırma, Üsküdar Çinili, Sanayi*

Araştırma, Doğancılar, Şehremini, Fatih Emniyet, Bakırköy Osmaniye Araştırma, Şişli Merkez, Pendik Kaynarca Çamçeşme, Pendik Tavşantepe, Küçükçekmece, Beyoğlu Araştırma, Bağcılar, Kartal Jandarma, Kartal Cevizli, Esenler Atışalanı ve Yeşilalan karakollarıdır.

Bu karakollardan bir kısmının ismi (Gayrettepe, Fatih Emniyet, Vatan Caddesi, Zeytinburnu vb.) Heyetlerimizin diğer illerde yapmış oldukları incelemeler sırasında da değişik cezaevlerinde dile getirilmiştir.

İnceleme yapılmak üzere ziyaret edilen karakollar; Kadıköy Yeldeğirmeni Polis Karakolu, Gaziosmanpaşa Küçükköy Polis Karakolu, Üsküdar Çinili Polis Karakolu, Ümraniye Dudullu Polis Karakolu, Maltepe Şehit Saffet Okumuş (Gülsuyu) Polis Karakolu'dur.

Heyetimizce yukarıda isimleri sayılı karakollar, değişik saatlerde ziyaret edilmiştir. Tüm birimlerinde incelemelerde bulunulmuştur. Karakol görevlileri ve o esnada tesadüfen nezarethanede bulunan kişilerle görüşmeler yapılmıştır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevinin farklı koşullarındaki farklı çocuklar tarafından soruşturma ve koğuşturmaları sırasında İstanbul'da isimleri sayılan karakollar içerisinde sadece *Esenler Karakolu* ile ilgili kötü muamele ve işkence iddialarında bulunulmamıştır.

Soruşturma Ve Kovuşturma İstanbul 2000 Raporumuzun Sonuç Kısmında Yer Alan Tespitler Şu Şekildedir:

Raporumuz kapsamındaki karakolların fiziki koşullarının kötü, standartlardan uzak olduğu; nezarethanelerin çok daha kötü koşullara sahip olduğu; kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia eden

Heyetimiz, karakollarda kötü muamele ve işkencenin yaygın bir uygulama olduğu yönünde kanaate

Karakol personelinin büyük bölümünün hizmetin gereğini yerine getirmekten uzak olduğu, denetimlerin ise gerektiği gibi yapılmadığı belirlenmiştir.

Karakolların büro donanımlarının yetersiz olduğu, farklı soruşturma ve kovuşturma yöntemlerinin uygulandığı, bazı karakollarda hâlâ daha nezarethane kayıtlarının, doktor raporlarının vb. düzensiz olduğu ya da bulunmadığı gözlenmiştir.

Bütün bu olumsuzlukların sonucu olarak, karakollardaki soruşturma ve kovuşturmanın sağlıklı biçimde yürütülmediği, bu durumun yargı sürecini olumsuz etkilediği ve toplumda adalet duygusunun zedelenmesine neden olduğuna kuşku yoktur.

Denetimden sorumlu savcıların görevlerini tam yapmadıkları ya da imza atmak gibi biçimsel denetim ile yetindikleri saptanmıştır.

Komisyonumuzun bu incelemelerinin; Türkiye'de insan haklarına saygının gelişmesi, çağdaş norm ve standartlara ulaşılmasında önemli katkı sağlayacağına şüphe yoktur.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi 1998 ve 2000 Raporumuzda da vurguladığımız alttaki paragrafın, konuların çözümünde önemli olduğuna inanıyoruz.

Tutukevi, cezaevi, karakol gibi adliye ve emniyet birimlerinde zaman zaman görülen kötü muamele ve işkence gibi insan hakları sorunlarının çözümü aslında çok zor değildir. Bunun için, uygulamalardaki gerçek sorumluları doğru teşhis etmek ve saklamadan kamuoyuna teşhir etmek yeterli olacaktır.

Gerçek sorumlular ise, şimdiye kadar genellikle sanıldığı gibi, emniyet amir ve memurları ile cezaevi amir ve infaz memurları gibi orta ve alt kademe görevliler değil; mülki ve adli idarenin en üst kademeleri, yani Valilik ve Başsavcılık makamlarıdır. Çünkü bu iki makamın bütün sistemi denetleme ile yönetme görevleri ve yetkileri vardır.

Her ne sebeple olursa olsun bu görevin yapılmaması ve bu yetkilerin kullanılmaması asla mazur görülmemeli ve vahim bir görev zaafı sayılarak soruşturulmalıdır. Konunun üzerine sapma gösterilmeden siyasi kararlılıkla gidilmelidir. Kamuoyunda bu konudaki asıl görev ve yetkilerin Valilik ve Başsavcılık makamlarına ait olduğu net olarak bilinmemektedir. Bu sebeple, maalesef dikkatler genellikle alt ve orta kademelerde

yoğunlaşmaktadır. Bu sorun ülkemizde insan haklarının geliştirilmesinde ve ihlallerinin önlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

3. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Şanlıurfa Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20. Dönem 3. Yasama Yılı 10 Şubat 1998 tarihli 6. Toplantısında ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki vermiştir.

Başkanlık Divanı bu yetki uyarınca, 23 Mart 1998 tarihinde 26 Mart-1 Nisan 1998 tarihleri arasında Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Mardin illerinde Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar PİŞKINSÜT Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ ve Diyarbakır Milletvekili Ferit BORA'dan oluşan Alt Komisyon heyeti tarafından cezaevleri, adliyeler, hastaneler, karakol ve nezarethanelerde incelemeler yapılmasına karar vermiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti, 28-29 Mart 1998 günü Şanlıurfa ilinde Kapalı ve Açık Cezaevinde, Emniyet Müdürlüğünde, Sarayönü Karakolu ile Yenişehir Karakolunda ve Asayiş Büro Amirliğinde incelemeler yapmıştır. Ayrıca Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcısı Adliye binasında ziyaret edilmiştir.

Şanlıurfa ilinde ilk olarak E Tipi ve Açık cezaevlerine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra da cezaevinin tüm koşulları gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. İncelemelerde cezaevi içerisindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlem yapılmış, ayrıca mahkum ailelerinin görüş mahalline gidilerek ailelerle de görüşülmüştür (28-29 Mart 1998).

Cezaevinin koşullarında tutuklu ve hükümlülerce cezaevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muamele sorunları ile cezaevinin bir koşusunda işkenceden yeni geldiği iddiası taşıyan bir mahkumun anlattıklarının ışığında, Heyetimiz tarafından Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü'nün çeşitli birimlerinde ve bazı karakollarda incelemeler yapılmıştır.

Daha sonra Şanlıurfa Adliyesinde yapılan incelemelerde Adli Tıp Kurumuyla ilgili bilgiler alınmış ve cezaevinde işkence iddiasında bulunan tutuklunun adli dosyası Heyetimizce incelenerek bu kişinin uğradığı işkence ile ilgili suç duyurusunda bulunulmuştur (29 Mart 1998).

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları ile sorgu tarihleri kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde mevcuttur.

Suç duyurusuyla ilgili yargı süreci Cumhuriyet Savcısının iddianameyi hazırladığı 04.05.1998 tarihinden itibaren 3686 Sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yasası uyarınca Komisyonumuz tarafından izlenmiştir.

Yargı süreci tamamlanıp üst mahkeme tarafından da onandıktan sonra Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığından suç duyurusunda bulunan kişiye ait dava dosyası 22 Şubat 2000 tarih ve A.O.1.1.IHK/929 sayılı yazımız ile 3 Mart 2000 tarih ve A.O.1.1.IHK/949 sayılı tekid yazımızla istenmiştir.

Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığınca 28.3.2000 tarihinde gönderilen ilgi dosya Komisyonumuza 4 Nisan 2000 tarihinde ulaşmıştır.

1998 yılında Şanlıurfa iline ait soruşturma-kovuşturma, yargılama, ceza ve infazı sistemlerine ilişkin incelemeleriyle başlayan çalışma, 2000 yılında sonuçlanan yargı aşaması da dikkate alınarak Komisyonumuzca rapor haline getirilmiştir.

Komisyonumuzun 9.5.2000 tarihli toplantısında toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "**Soruşturma Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Şanlıurfa Raporu 1998 ve 2000**" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Şanlıurfa İlinde Yapılan İncelemeler Sonucunda Heyetimizce Yapılan Tespitler Şunlardır:

Soruşturma-Kovuşturma

28 - 29 Mart 1998 tarihlerinde yapılan incelemelerde tutuklu ve hükümlülerin hemen tümü, emniyette ya da jandarmada sorgulanmaları sırasında işkence gördükleri yönünde iddialarda bulunmuşlardır.

Emniyet Müdürlüğü birimleri ile karakol ziyaretlerinde görevlilerin sorulara net cevaplar vermek istemedikleri, nezarethane defterlerinin düzensiz tutulduğu, sorgu mekanlarının standartlara uymayan, son derece olumsuz koşullara sahip olduğu, işkence aleti olarak kullanılacak pek çok malzemenin bulunduğu görülmüştür.

Yargılama

Yargılama sürecinde de ciddi sorunlar bulunmaktadır. Bunun en başında ise cezaevinde tutukluluk sürelerinin çok uzun olması (4 yılı geçen tutukluluk bulunmaktadır) gelmektedir.

Ayrıca Heyetimiz cezaevi koşullarındaki bir tutuklunun işkence gördüğü yönündeki iddiasını ciddi bulmuş, gözlemleri ile birlikte doğru olarak değerlendirmiş ve incelenmek üzere suç duyurusunda bulunarak yargı girişimini başlatmıştır.

Şanlıurfa ili içinde Adli tıp hizmetlerinin yetersiz kaldığı sonucuna da ulaşılmıştır.

İşkence Suçu ve Yargı Kararı

Heyetimizin 28.03.1998 tarihinde Şanlıurfa Cezaevi'ne yaptığı ziyaret sırasında fark edilen Suphi DİLDAŞ isimli tutukluya, emniyet güçlerince kötü muamelede bulunduğu ve işkence yapıldığı iddiasıyla Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na 29.03.1998 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur.

Suç duyurusunu dikkate alan Başsavcılık, soruşturmasını sürdürmüş, 04.05.1998 ve 28.05.1998 tarihli iki iddianame ile sağlam raporu veren doktor ve işkence yaptığı iddia edilen emniyet mensupları hakkında adli görevi ihmal ve işkence yapma suçlarıyla kamu davası açmıştır.

Şanlıurfa 1 inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde E:1998 / 81 ve E:1998 / 1365 numaralarıyla görülen bu davalar sonucunda yargılanan sanık polisler ve sağlam raporu veren doktor, haklarındaki iddialara ilişkin inandırıcı ve yeterli delil elde edilemediğinden beraat etmiştir.

Mağdur Suphi DİLDAŞ, müdahil sıfatını haiz olmadığından bu kararı temyiz edememiş ve karar kesinleşmiştir. Mağdurun savcılıkta ve mahkeme huzurunda verdiği ifadelerden bazıları tehdit ve baskı altında verildiği için sakat olduğundan mahkemenin bu kararı ile kanuna muhalefet edildiğini düşünmekteyiz.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 327. maddesinde lehe, 330. maddesinde aleyhe iade-i muhakeme sebepleri belirtilmektedir. Karara tesir edebilecek ve sonradan ortaya çıkmış vakıa sebebiyle aleyhe iade-i muhakeme yoluyla gidilememektedir, çünkü lehe sebeplerin sayıldığı CMUK 327/4'in 300 uncu maddede karşılığı yoktur. Bu sebeple CMUK madde 343 uyarınca Adalet Bakanı tarafından yazılı emir ile bozma istenmesi gerekmektedir. CMUK madde 343 uyarınca aleyhe yapılacak olan yazılı emirle bozma kararı tesir doğurmayacak, sadece yapılan hukuka aykırılığın tespiti gerçekleşecektir.

Dünyanın her ülkesinde işkence yapılmaktadır. Ancak demokratik ilkelere bu durum saptandığında yargı süreci işletilmekte ve cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Ne yazık ki Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinde bu konuda gerekli duyarlılık gösterilmemiştir. Hukuka ve hukuk devleti olmaya güven, böyle uygulamalarla kazanılamaz.

Ceza ve İnfazı

Cezaevinde doktor ve öğretmen bulunmaması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin verilememesine neden olmaktadır. Sosyal hizmetler, bir görevli ile karşılanmaya çalışılmakta ve yetersiz kalmaktadır. Aradan iki yıl geçmesine rağmen bu eksiklikler hala giderilememiştir. Koşulların kalabalık olduğu, yemek banyo vb. gibi sorunların bulunduğu saptanmıştır. Hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmaları, meslek edinmeleri, çalışmaların konularında bazı birimlerin ve uygulamaların söz konusu olmasına karşın, bunlar ihtiyaçları karşılamaktan son derece uzaktır.

4. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 10.02.1998 tarihinde yaptığı toplantıda; Ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKINSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMLİ'den oluşmasına karar vermiştir.

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKINSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 3-4 Mayıs 1998'de Erzincan'da Kapalı ve Yarıaçık Cezaevi, Emniyet Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü ve Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMLİ katılamamıştır.

Komisyon 21 inci dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda Ceza İnfaz Kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Erzincan'a ikinci kez Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKINSÜT, Heyet Üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY'dan oluşan bir Heyet giderek 31 Mart-1 Nisan 2000 tarihlerinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Erzincan ilindeki Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmıştır.

Erzincan ilinde Kapalı ve Açık Cezaevlerine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

Cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Erzincan Emniyet Müdürlüğü ve Erzincan İl Jandarma Alay Komutanlığı'nı ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır. Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için Erzincan Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuştur. Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır. Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemeler 1998 ve 2000 yıllarında ayrı ayrı olacak şekilde iki kez yapılmıştır.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 09.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline getirilen "**Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000**" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Erzincan'da Yapılan Çalışmalar Sonucunda Hazırlanan Raporun Sonuç Kısmında Yer Alan Tespitler Şunlardır:

Soruşturma-Kovuşturma

Cezaevlerinde yapılan görüşmelerde hükümlü ve tutukluların çok büyük bir bölümünün hem Erzincan'da hem de geldikleri diğer illerde sorgulamaları sırasında kötü muamele ve işkence gördüklerini belirtmiş olmaları Heyetimiz tarafından son derece düşündürücü bulunmuştur. Erzincan'da eski ve yeni Emniyet Müdürlüğü binalarının birimlerinde, Asayiş ve Terörle Mücadele sorgu mekanlarında yapılan incelemelerde, kötü muamele ve işkence gördüğünü iddia eden hükümlü ve tutukluların mekan, teçhizat, kişi tanım ve tariflerinin Heyetimizin gözlemleri ile örtüştüğü saptanmıştır.

1998 yılındaki kötü muamele ve işkence yapmaya uygun olan sorgu mekanlarının 2000 yılında boşaltılmış ve askı için kullanılan deliklerin betonlanmış olmasına rağmen, yeni yapılan ve güvenlik birimlerinin tümü tarafından kullanılan mekanlarda istenmeyen işlemlerin devam ettiği kanaati Heyetimizde net olarak olmuştur.

Suç oranının az, organize suç ve terör suçlarımızı hemen hiç olmadığı, kısmen adi suçların görüldüğü Erzincan'da, kötü muamele ve işkence olaylarına ilişkin iddialar ile bu denli karşılaşılmış olması son derece ilginçtir. Elbette bu durumun emniyet elemanlarının niteliğinden ve eğitim eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca emniyet görevlilerinin bu suçların yaygın olarak işlendiği bölgelerden Erzincan'a tayin olarak gelmeleri ve oralarda edindikleri alışkanlıkları Erzincan'da da devam ettirmiş olmalarının da düşünülmesi gerekir.

Heyetimizin diğer önemli bir gözlemi ise ; nezaret defterlerinde tutukluların hemen tamamının avukat istememiş olmalarıdır. Yine bu kadar kötü muamele ve işkence iddialarına rağmen kayıtlardaki doktor raporlarında "darp cebir izine rastlanmamıştır" ifadeleri yer almaktadır.

Tutukluların emniyet görevlileri ile birlikte doktor muayenesine götürülmeleri muayenelerin objektifliğini engellemektedir.

Yargılama

Sorgu aşamasında yaşanan olumsuzluklar yargı sürecini de etkilemektedir. Savunma hakkında yeterince yararlanılmamasının yanında, adli tıp ve kriminal laboratuvar sonuçlarının gecikmesi yargı sürecini uzatmakta ve olumsuz yönde etkilemektedir.

Yargının en önemli unsurlarından olan "savunma hakkı"nın tutuklular tarafından yeterince bilinmemesi kadar, görevlilerin de bu hakkı hatırlatmakta isteksiz olmaları Erzincan'da yargı sürecinde savunma açısından zaaflar yaratmaktadır. Soruşturma, kovuşturma sürecinde Başsavcılarımızın ve mülki amirlerimiz olan Valilerimizin yetki ve sorumluluklarının bilincinde olmaları, denetim görevlerini aksaksız yerine getirmeleri, diğer ilgili kuruluşlarla koordinasyon sağlamaları sorunların çözümü için bir zorunluluktur.

Ceza ve İnfaz

Cezaevinin fizik ve kullanım açısından koşullarının uygun olmadığı, binanın ilk yapılışında cezaevi olarak tasarlanmamış olmasının da bu konuda etkili olduğu saptanmıştır.

Cezaevi içerisindeki 1998 döneminde yapılan çalışmalarda görülen pek çok ağır hastanın 2000 yılı döneminde olmadıkları görülmüştür.

Cezaevine ait sağlık ve hijyen koşullarının Erzincan Sağlık Müdürlüğü tarafından rotasyon ile verilen pratisyen doktorlar tarafından yürütülmekte olduğu saptanmıştır. Cezaevinde bir öğretmenin bulunmasına rağmen "eğitim ve rehabilitasyon ekibinin" diğer elemanlarının eksik oluşu, kişinin önce kendisine sonra topluma kazandırılmasında yetersizliğe sebep olmaktadır.

Cezaevinde bulunan hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmaları yönünde diğer kamu ve meslek kuruluşları (örneğin belediye ve odaların) ile önemli bir işbirliği gözlenmemiştir.

Açık cezaevleri, infaz uygulamalarında kapalı mekan cezasını tamamlayan, rehabilitasyon ve uyum süreci içinde kaldırılmaması gereken bir rejimdir. Açık cezaevine geçme konusundaki olumsuzluklar, ülkemizde mahkum için alınan "iyi hallilik" kararının verilmiş şeklinden kaynaklanmaktadır.

Batı ülkelerinde kapalı cezaevinde kalma süresi mahkumlar için açık cezaevlerinde kalma süresinden daha fazladır. Ülkemizde ise iyi hallilik kararı, cezaevi yönetimi tarafından suç ayırımı yapılmaksızın, infazın kesinleştiği tarihten 3 ay sonra başlamak üzere hemen kazanılmış bir hak gibi verilebilmektedir. Her ne kadar onay makamı Bakanlık ise de, müşahade işlemleri uzman kararı olarak, bilinçli ve zamana yayılmış standartları kapsayan bir çalışma sonucu verilmelidir.

Özetle, iyi hallilik kararının kazanılmış hak olmaktan çıkartılıp, kazanılabilecek hak anlayışına dayandırılması gereklidir.

5. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20. Dönem içinde 10.02.1998 tarihli 6. Toplantısında ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki vermiştir.

Komisyon Başkanlık Divanı bu yetki uyarınca, 24.04.1998 tarihinde Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMLİ'den oluşan bir Alt Komisyon Heyetinin 2-4 Mayıs 1998 günlerinde, Erzurum ilinde Özel Tip Kapalı Cezaevi ile E Tipi Cezaevi ve Tutukevinde, Emniyet Müdürlüğü ve birimlerinde, Erzurum Adliyesinde, Erzurum Bölge Kriminal Laboratuvar Müdürlüğünde ve Erzurum Numune Hastanesinde incelemelerde bulunmasına karar vermiştir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti bu amaç doğrultusunda incelemelerini tamamlamış, çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMLİ katılamamıştır.

Komisyon 21 inci Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantısında ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere alt komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Erzurum'da ikinci kez 30-31 Mart 2000 tarihlerinde soruşturma - kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır.

Erzurum ilinde ilk olarak Özel Tip Kapalı Cezaevi ve E Tipi Kapalı Cezaevine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

Cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz, Erzurum Emniyet Müdürlüğü, Erzurum Bölge Kriminal Laboratuvar Müdürlüğü ve Gölbaşı Karakolunu ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Erzurum Adliyesinde incelemeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak ve Adli Tıp ile ilgili konuları değerlendirmek için Erzurum Numune Hastanesinde de incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler Rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemeler 1998 ve 2000 yıllarında ayrı ayrı olacak şekilde iki kez yapılmıştır. 2000 yılı incelemelerinde kapatılmış olan Gölbaşı Karakolu'nun yerine Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi ziyaret edilmiştir.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 11.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Yayımlanan Bu Raporun Sonuç Bölümünde Şu Tespitler Yer Almaktadır:

Soruşturma – Kovuşturma

Tutuklu ve hükümlülerin sorgu aşamasında kötü muamele ve işkence gördükleri yönündeki iddiaları Erzurum ilinde son derece yaygındır. Bu iddialar incelenirken sorgu mekanları ile ilgili yapılan tariflerin büyük ölçüde doğru olduğu 2000 yılında 1998'e göre bir azalma olsa da kötü muamele ve işkence uygulamalarının yapıldığı kanaatine varılmıştır.

Emniyet Müdürlüğüne ait bu iki yıl için geçen süreç değerlendirildiğinde, kişilerin ve Emniyet Müdürlüğü mekanlarının değişmediği görülmüştür. Emniyet Müdürlüğü alt kat Asayiş ve üst kat Terör sorgu mekanlarında 2 yıl önceki bulgular aynen mevcuttur.

1998 yılındaki incelemelerimizde çok düzensiz ve kötü muamele yapılmaya müsait bulunan Gölbaşı Karakolu ile Sanayi ve Mahallebaşı karakolları kapatılmış, yerine yeni karakollar yapılmıştır. Narkotik, kaçakçılık ve organize suçlara ait birimlerin bulunduğu Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi'nin ise standartlar aşılarak yapılmış olduğu görülmüştür.

Nezarethane defterlerinin incelenmesinde defterlerin düzgün tutulduğu "avukat istemedi" ve darp-cebir" yoktur ibarelerinin rutin bir şekilde 2 yıllık süreç içerisinde hemen herkese istisnasız yazılmış olduğu, polis yetkililerinin içerisinde de avukat bulundurma gereğinin olmadığı düşüncesinin yaygın olduğu saptanmıştır.

Çok hızlı ve düzgün çalışan bir laboratuvar olmasına rağmen kriminal laboratuardan yeterince yararlanılmadığı görülmüştür.

Fiş düzenlemeye ilgili geleneksel anlayışa dayalı Heyetimize verilen cevaplar ve "fırfırlı sanık" tarifi 1998 - 2000 yılları arasındaki süreçte farklılık göstermemiştir.

Doktor raporlarının düzenlenmesinde hükümlü ve tutukluların- durumlarını özgürce ifade edemedikleri, kendilerini baskı altında hissettikleri anlaşılmıştır.

Darp-cebir raporlarının savcılığa istek yapıldığı takdirde gönderildiği saptanmıştır. Adli zabıta kurulmasının sorunları önemli ölçüde önleyebileceği düşünülmektedir.

Erzurum'da 1998'den 2000'e soruşturma ve kovuşturma sistemine ait önemli bir değişimin olmadığı, Emniyet Müdürlüğü'nün değişik birimlerine ait mekanlarda hemen hiç değişiklik olmadığı gözlenmiştir.

Sorgu mekanlarında kötü muamele ve işkence uygulamalarında kullanılabilecek teçhizatın hâlâ varolduğu ancak bunların görülmemesi ya da kullanılmadığının bilinmesi yönünde yetkililerin çaba gösterdiği gözlenmiştir.

Bunların, bir terör bölgesinde ve bölge konumunda olan bu ilde gözlenmesi Komisyonumuzun pek çok ilde saptadığı olumsuzlukların burada da varolduğu hatta kamu yöneticilerini daha özerk ve denetimden uzak davranışlara sevk ettiği gözlenmiştir.

Oysa sorunlar ne kadar ağır olursa olsun Türkiye'nin her yerinde hukuk devleti kurallarının işletilmesi, insan hakları ihlallerinin de yaşanmaması temel ilkemiz olmalıdır.

Heyetimizin Erzurum'da iki yıl ara ile yaptığı bu incelemeler, Parlamentomuzun konuya olan duyarlılığını göstermesi yanında yerel kamu yöneticilerinin Parlamento denetimini hissetmelerine, Türkiye'nin çağdaş konumuna ve demokrasimizin gelişmesine katkı yapmaktadır. Heyetimiz, bu denetimlerin kamu yöneticilerinin kendilerini eğitmeleri ve geliştirmeleri açısından yararlı olduğunu gözlemlemiştir.

Yargılama

Tutukluluk süresi uzun, özellikle laboratuvar ve adli tıp raporlarında gecikme olduğu, bu koşulların da yargı sürecini olumsuz etkilediği saptanmıştır.

Hem soruşturma-kovuşturma hem de yargılama aşamasında hükümlü ve tutukluların savunma haklarını kullanmaları açısından büyük ölçüde avukat desteğinden yoksun kaldıkları saptanmıştır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, yasalara uygun şekilde insan haklarının korunması ve savunma hakkının kullanılması hususlarında yetkiyi Cumhuriyet Savcılarına vermiştir. Verilen yetkinin mevzuata uygun bir şekilde kullanılmasına ilişkin Bakanlık takibinin çok önemli ve gerekli olduğu Heyetimizce bir kez daha saptanmıştır ve bu konuda yeni önlemlerin alınması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Türkiye'nin insan haklarına yönelik sorunlarını aşması, demokrasinin güçlendirilmesi, Parlamento denetimini etkili kılması yönündeki çabalara yerel yöneticilerin, Valilerin ve Cumhuriyet Başsavcılarının daha etkili biçimde katılmaları gerekmektedir. Bu yöndeki her girişimin Türkiye'yi daha ileri ve saygın bir ülke haline getireceğine kuşku yoktur.

Organize Suçlar ve Gizli Görevli Kullanma

Suçların oluşmadan engellenebilmesi, oluşuktan sonra ise sağlıklı bir sorgulamanın yapılabilmesi ve bunun yargı süreci ile tamamlanabilmesi açısından istihbaratın büyük bir önemi bulunmaktadır. İstihbarat elemanlarının kesinlikle yasal sınırlar içerisinde kalarak görev yapmaları gerekmektedir.

İstihbarat elemanlarının yasal sınırlarını aşarak suçun oluşmasına yönelik teşvik edici, hazırlayıcı, katkı koyucu tutum ve davranışların içinde bulunmaları hukuk devletini yıpratmaktadır.

Geçmişte bu yönde pek çok olumsuzlukların yaşandığını biliyoruz. Bu yöndeki eğilimlerin hissedilen en erken zamanda mutlaka önüne geçilmesi gerekir.

Erzurum'da emniyet güçlerinin istihbarat çalışmalarına yönelik, tutuklu ve hükümlüler tarafından bu yönde iddialarda bulunulması önemli bir araştırma ve inceleme konusudur. Erzurum'da bu konuda en fazla esrar ve silah kaçakçılığı olduğu öğrenilmiştir.

Yerel birimler üzerinde yetkili konumda olan, denetim görevleri de üzerlerinde bulunan merkezi kuruluşların bu yönde denetim yapmaları, olaylar daha fazla gelişip büyümeden tedbir almaları gerekmektedir.

Organize suçlar ile ilgili olarak görevlerin ihmali ya da suiistimali ne kadar yanlış bir uygulama ise delil toplama ve delillendirmede, hileye ya da hile yollarına başvurma da o kadar yanlıştır. Ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde kabul edilebilecek bir uygulama olamaz, olmamalıdır.

Bu yönde de pek çok şikayetin yapılmış olması konunun ilgililer tarafından araştırılmasını gerektirmektedir.

Ekonomik zorluk içinde bulunan, eğitimsizlik nedeniyle de yurttaşlık bilgisi ve bilincinden yoksun, geniş kesimlerin bu tür uygulamalara alet edilmeleri ve yönlendirilmeleri son derece kolaydır. Böyle uygulamaların geniş bir mağdur kitlesi yaratacağı ve yarattığı unutulmamalıdır.

Sorumluluk mevkiinde olan kişilerin toplumun bu zaafından yararlanmak gibi bir girişimi olamaz tam tersine bu zaafı giderici yönde bilgilendirici, eğitici, koruyucu çabalar içinde olması gerekir. Erzurum bu yönden Heyetimize olumlu bir görünüm sunmamıştır.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu'nda kullanılacak gizli görevlinin niteliklerinin belirtilmemesinden dolayı uygulamalarda olumsuzlukların oluş masına sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan operasyonlar sonrasındaki ücretlendirmenin uygulanış biçimi, özel kazanç yöntemi olmaktan çıkartılıp, sembolik, teşvik edici ve diğer devlet memurlarının ödüllendirme sistemine eşdeğer bir hale getirilmelidir.

Ceza ve İnfazı

1998 ve öncesi yıllardaki Erzurum Cezaevlerinin olumsuz koşullarında, 2000 yılında belirgin iyileşme olduğu görülmüştür. Her iki cezaevimiz de daha düzenli ve disiplinli, temiz ve boyanmış olduğu görülmüştür.

Tutuklu ve hükümlülerin doktor ve hastane konusundaki yakınmaları devam etmektedir. Ancak 1998 yılındaki ağır hastalar yoktur. Sevk ve tedavileri yapılmıştır. Cezaevi doktorunun sicil amirinin Cezaevi Müdürü olmasının olumsuzlukları görülmektedir.

Cezaevi kadrosunda eğitimci ve maalesef hiçbir zaman sosyal çalışmacı olmamıştır. Kapasitesinin çok üstünde dolu olan cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin topluma yeniden kazandırılmaları yönünde çalışma yok denecek kadar azdır.

Mahkumları daha ılımlı, infaz memurlarının da daha uyumlu olduğu gözlenmiştir. Af talebi ve moralsizliği mevcuttur.

Tutuklu ve hükümlülerin önce kendilerine sonra topluma yeniden kazandırılması yönünde yeterli olunamamaktadır. Cezaevindeki açık kadrolar da bu konunun çözümüne engeldir.

Cezaevi personelinin baskı ve tehditler altında görev yapmaları yanında idari yetki ve sorumluluklarını tanımlayan mevzuatın sürekli değişmesi, her cezaevinde farklı uygulamaların bulunması, koordinasyon eksikliği cezaevi personelinin verimli çalışmasını daha da engellemektedir.

Cezaevi personelinin çalışmadaki bu olumsuzluklardan da başlayarak tutuklu ve hükümlülere muamelelerinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Devletin kamu düzenini hukuk devleti kuralları içerisinde sürdürebilmesi için suç ortamlarının oluşmaması yönünde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel önlemler alması bir zorunluluktur.

6. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20. Dönem içinde 10 Şubat 1998 tarihinde yaptığı toplantıda; ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ'den oluşmasına karar vermiştir.

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 3-4 Mayıs 1998'de Tunceli'de Cezaevi, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Alay Komutanlığı, Adliye ve Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ katılamamıştır.

Komisyon, 21. Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Tunceli'de ikinci kez 1-2 Nisan 2000 tarihlerinde soruşturma - kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır.

Tunceli ilindeki Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve bu rapor hazırlanmıştır.

Tunceli ilinde Cezaevine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler ve koşullar gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Tunceli İl Emniyet Müdürlüğünü ve Tunceli İl Jandarma Alay Komutanlığı'nı ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Tunceli Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için Tunceli Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor

içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 11.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000" gereği için basılarak yayımlanmıştır .

Bu Raporun Sonuç Bölümünde Yer Alan Tespitler Şu Şekildedir:

Heyetimizin incelemeleri sırasındaki ilk gözlemi, 1998 yılına göre 2000 yılında Tunceli il merkezinin son derece hareketli ve aktif yaşama dönmenin hareketliliği içinde olduğudur.

Heyetlerimiz 1998-2000 yıllarını kapsayan zaman aralığında Soruşturma-Kovuşturma, Ceza ve İnfaz sistemlerine ilişkin pek çok ilde incelemelerde bulunmuşlardır. Bu incelemeler sırasında çalışma kapsamındaki konulara yönelik en fazla gelişme, iyileştirme ve düzelmenin getirdiği farklılıkların il halkına yansımaları tespit etmiş olduğumuz ilimiz Tunceli olmuştur.

Yaklaşık son on sene içinde terör nedeni ile büyük sıkıntılar, baskılar, insan hakları ihlalleri, yaşama hakkı ve yaşam koşulları açısından da olumsuzluklarla karşılaşan Tunceli ilinde hâlâ Olağanüstü hal uygulaması ve şehre giriş çıkışlarda jandarma kontrolü olmasına rağmen özellikle il merkezinde yaşamın normale dönmeye başladığı gözlenmiştir.

Sadece 1998 yılı ile 2000 yılı arası süreci karşılaştırdığımızda bile şehir merkezinde çok büyük değişiklikler mevcuttur. Elbette henüz sıkıntılar, geçirilen acıların izleri tam olarak kapanmamıştır. Ancak şehir merkezi canlı, günlük yaşama ait aktiviteler mevcut ve esnaf, memur, sokaktaki halk huzuru oldukça yakalamış görünmektedir.

Güvenlik birimleri halkla ilişkiler konusunda geniş açılımlı çalışmalar içindedir. Gelir kaynaklarının kısıt olmasına, üretime yönelik yeterli çalışmanın henüz olmamasına rağmen halkın ve gençlerin yurtdışı bağlantıları ile Tunceli halkının özdeki çağdaş düşünce ve insan ögesi yüksek kültürü, maddi olanaksızlıklarına rağmen sokaktaki insanın görünümünü oldukça düzgün kılmaktadır. Göç, işsizlik özellikle genç nüfusun erozyonu Tunceli ilçelerinde halihazırda maddi olanaksızlıkların ve canlanamayan yaşamın sebepleridir.

Soruşturma ve Kovuşturma

Mahkum, tutuklu ve sade halkın ifadelerinde, nüfus cüzdanlarında Tunceli yazıldığı için ön şartla kötü muamele uygulandığına ve cezaevi dışında Tuncelili olmaları nedeni ile her ne nedenle olursa olsun güvenlik birimleriyle karşılaştıklarında olumsuz farklı muamele gördüklerine ait inancın hâlâ yerleşik olduğu görüldü.

Emniyet Müdürlüğü binasının gerek tadilat gerekse donanımı ile yenilenmiş olduğu, nezarethane ve sorgu mekanlarının standart ölçülere kovuşturulduğu saptandı.

1998 yılındaki incelemelerimizde gördüğümüz Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Bölümünün onlarca hücreyi içeren nezarethaneleri (elliden fazla) 2000 yılındaki gözlemimizde yıkılmış, dörder dörder birleştirilmek suretiyle standart ölçülere uygun hale getirilmiştir. Sorgu mekanlarının da düzenlenmiş olduğu kamera ile izleme olanaklarının bulunduğu görülmüştür.

Muamele sorunları konusunda halkın, görevlilerin, tutuklu ve mahkumların sözleri ve anlatımları artık eskiyi hatırlama yönünde değil, yeni yapılanlar ve yapılacaklar konusunda umutla ileriye doğru bakma yönündedir. "Çok sorunlar, çok açılar, çok vahşet oldu.... şimdi daha iyi.... daha fazla sosyal faaliyet, kültür evleri, sanat ve uğraşı aktiviteleri, gelir getirici iş sahaları istiyoruz " denilmektedir.

Sorgu personelinin Heyetimizin 1998 yılı gözlemleri ile karşılaştırdığında çoğunun değişmiş olduğu, 2000 yılında daha eğitilmiş ve terördeki azalma ile birlikte daha nötr davranış içinde bulundukları izlenimi edinilmiştir.

Yakalama ve gözaltına alma ile ilgili- GMH (Görevli memura hakaret) ve icrai rezalet suçları Heyetimizce dikkat çekici bulunmuş ve subjektifliği yönünde endişe uyandırmıştır.

İl Emniyet Müdürü ile İl Jandarma Alay Komutanının, eski uygulamalardan farklı üslup ve icraatları, insan haklarına saygı ve güven ortamının yaratılmasında son birkaç senenin başarısını sağladığına ait bir diğer gözlemimizdir. Emniyet Müdürlüğü fiş bürosundaki tutulan fişlere ait incelenen kayıtlarda ve GBT (Genel Bilgi Toplama)'ye verilme koşullarında yenileşmeye yönelik çok yeterli olmasa da bir çaba gözlenmiştir. Bu konuda Ankara Kaçakçılık, İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığının eğitim süreci tüm Türkiye'de devam etmektedir.

Tunceli ili merkez nüfusu 21.000, ilin tüm nüfusu 85.000'dir (tahmini 2000 yılı). Emniyet Müdürlüğü fiş bürosunda ile ait açılmış fiş sayısı ise 32.000'dir. Fiş açma yönetmeliğinin koşulları ve uygulamadaki yanlışlıklar insan hakları özünde nesnel olarak gözden geçirilmelidir. Heyetimiz bu yönde de düzelme olacağına ilişkin umut taşımaktadır ve en kısa sürede olmalıdır.

Karakol defterlerinin 20.11.1998 Genelgesinden itibaren düzgün tutulmaya başlandığı, tüm vakalara "darp-cebir yoktur" raporu ile "avukat istemedi" ibarelerinin yazılmış olduğu görüldüğü ve bu konudaki sorunların devam ettiği saptandı. Karakol nezarethane kayıtlarında görevli memura hakaret ve icrai rezalet suçlarının yoğun olarak yer aldığı dikkat çekmiştir.

Yargılama

Adliye binası son derece güzel, temiz, donanımlı ve bilinçli hizmet yürütmeye yönelik görünümde bulunmuştur.

Adil ve zamanında yargılama ile savunma hakkının objektif kullanımı vb. gibi hukuk destekleri yanında, tarihsel gerçeklere dayalı sosyolojik yapı dikkate alınarak bilinçli ve nesnel çalışmalarla yürütülecek siyasal, sosyal ve ekonomik düzenlemelerin, bu olumlu dönemde hızla devreye sokulmasının çok yararlı olacağı kesindir.

Ceza ve İnfazı

Cezaevi eski küçük bir yapıdır. Cezaevi standartlarına ve koşullarına uygun değildir. Az sayıda mahkumun bulunduğu cezaevinde, mahkum ve tutuklularda, en çok infazlarının yanma koşullarının önlenebilmesine ilişkin ve cezaevinden çıktıktan sonra ayakta duracak ve yaşayabilecek sosyal güvence ortamlarının oluşturulmasına ait endişelerinin ve af beklentilerinin mevcut olduğu görüldü.

Kapatılmış olan cezaevi binalarının (örneğin Pülümür) kültürel aktivite merkezleri haline getirilmesi ile ilgili proje çalışmaları günlük yaşamdaki canlılığı ve umudu daha da artıracaktır.

Eksiklikler konusunda; devlet hastanesi ve eğitim kadrolarının tamamlanabilmesi, halkla ilişkiler ve sosyal çalışmacı desteği verilmesi, okulların tümünün açılabilmesi, yeni iş ve çalışma koşullarının yaratılabilmesi, köye dönüş projelerinin işletilebilmesi, yaylaların açılabilmesi, fiş ve fiş açma yönündeki eğitim ve yenileşme çabalarının artırılması, adli tıp ve doktor raporlarının baskılardan arınmış daha bilinçli uygulamalarla yürütülmesi, Tunceli Barosunun oluşturulması hususlarının önemli olduğunu düşünüyoruz.

Yasama, yürütme ve yargı organlarımızın bu konulardaki etkin destekleri Tunceli ilimiz için insan hakları ve hukuk devleti gereği elzemdir. Okuma-yazma oranı % 85'in üzerinde olan Tunceli ili geleceğin önemli bir kültür ve turizm merkezi olmalıdır.

Tunceli ilindeki tüm olumlu gelişmelerin oluşumunda yöneten, denetleyen, katkı ve emek sahibi olan değerli kişi ve kurumların çalışmalarını kutluyor ve devamını diliyoruz.

7. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20'nci Dönem içinde 10 Şubat 1998 tarihinde yaptığı toplantıda; ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMLİ'den oluşmasına karar vermiştir .

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 7-9 Mayıs 1998'de Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi, Emniyet Müdürlüğü, Cumhuriyet Başsavcılığı, Devlet Hastanesi ve Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİM katılamamıştır.

Komisyon, 21 inci Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet Üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Elazığ'da ikinci kez 2-4 Nisan 2000 tarihlerinde soruşturma-kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır.

Elazığ ilindeki Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve Infazı ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve iki ayrı rapor olarak hazırlanmıştır.

Elazığ ilinde Elazığ Çocuk İslahevi ile Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevine ayrı ayrı gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevlerindeki tüm birimler ve koşullar gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır. İslahevi ve cezaevinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Elazığ İl Emniyet Müdürlüğü'nü ve birimlerini ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Elazığ Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için ve TCK 46 ve 47. maddelerinde olmak üzere pek çok cezai ehliyet konusundaki heyet raporlarının verilebilmesi için gözlem durum tespiti ve heyet raporu verme işlemlerini yapan Elazığ Devlet Hastanesi ile Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde incelemelerde bulunulmuş, mahkum koşulları da gezilmiştir.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad, soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş; sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor hazırlanırken, rapor kapsamının genişliği kadar Çocuk İslahevi ve sorunlarının da aynı zamanda önemi ve farklılığı da dikkate alınmıştır. Bu sebeple Elazığ iline ait olan rapor Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve Infazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000 ve Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000 olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Komisyonumuzun 29.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen bu raporlardan birisi olan "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve Infazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Çocuk İslahevi ile ilgili olarak ayrı bir rapor hazırlanmış olduğundan İslahevinde yapılan görüşmeler ve incelemeler Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000'de yer almıştır.

"Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza Ve Infazı Elazığ 1998 Ve 2000 Raporu'nun Sonuç Bölümünde Yer Alan Değerlendirmeler Şöyledir:

1998 incelemelerinden sonra aradan geçen iki yıl içerisinde Başsavcı, E Tipi Cezaevi Savcısı, Çocuk İslahevi Savcısı, Emniyet Müdürü, Asayiş Müdürü, cezaevi müdürleri, islahavi müdürleri değişmiştir. İdari yapılanmada

köklü bir kadro değişikliğinin yaşanması, uygulamalarda olumlu yönde değişikliği ortaya çıkarmıştır, bu da sorunun üzerine gidilmesini ne kadar gerekli olduğunu ortaya koymuştur.

Soruşturma Kovuşturma

Heyetimizin incelemeleri sonucunda soruşturma ve kovuşturma konusunda saptanan önemli noktalar aşağıda ifade edilmiştir:

Hükümlü ve tutukluların cezaevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma aşaması esnasında gördükleri kötü muamele ve işkence yaygındır. Bu durum Elazığ için geçerli olduğu gibi başka illerden (Nizip-Gaziantep, Reyhanlı-Hatay, Kahramanmaraş, Gayrettepe-Merter İstanbul, Çermik-Diyarbakır, Gaziantep, Diyarbakır, Bingöl, Batman) getirilenler için de söz konusudur.

Kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia eden tutuklu ve hükümlülerin yaptıkları mekan ve teçhizat tariflerinin incelemeler sonucunda doğru olduğu anlaşılmıştır.

Diğer illerde olduğu gibi Elazığ'da da işkence ve kötü muamelelerin bir nedeni de "ek suç yüklemek" üzere ifadelerin baskı ile imzalatılması isteğidir.

1998'den 2000'e bu uygulamaların azalmakla birlikte devam etmekte oluşu, sorunun çözümü için köklü önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Sorgu birimlerinde 1998'den 2000'e özellikle şekil yönünden kısmi bir iyileşme gözlenmesine rağmen yeterli değildir. Bu iyileşmede yeni Emniyet Müdürü'nün bilinçli çabalarının yararı son derece açık olarak gözlenmiştir.

Sorgu birimlerinde defterlerin düzenli tutulmalarına karşın, yaygın kötü muamele ve işkence uygulamalarının söz konusu olduğu dikkate alındığında, doktor raporlarında darp-cebir izlerine rastlanmadığının belirtilmesi son derece düşündürücüdür.

Adli Tıp raporlarından şikayet 1998 yılında fazla olup 2000 yılında da azalmakla birlikte devam etmektedir.

Aynı şekilde gözaltına alınanların hemen tümünün avukat istemediğinin nezarethane defterlerinde yazılış olması, hukuk devletini geliştirme yönünde daha pek çok şeyi yapmamız gerektiğini bizlere hatırlatmaktadır. Baroların bu konunun üzerine gitmesi gereklidir.

Komisyonumuzun denetimlerinin sınırlı da olsa bir iyileşme yarattığı, her an denetim yapılabileceği düşüncesinin bunda etkili olduğu saptanmıştır.

Özellikle soruşturma, kovuşturma aşamasında Başsavcılarımızın ve Valilerimizin yetki ve sorumluluklarının gereği olarak denetim görevlerini yerine getirmeleri, yaşanan sorunların birinci derece sorumluları olduklarını hatırlamaları gerekir. Yaşanan olumsuzluklar kendilerinin dışında değil sorumlulukları altında ortaya çıkmaktadır.

Yargılama

Sorgu aşamasında savunma hakkının engellenmesi yargı sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Kötü muamele ve işkence ile kendilerine işlemedikleri suçların da yıkıldığı iddiaları son derece fazladır ve düşündürücüdür.

Yargı sürecinin ve tutukluluk sürelerinin uzaması, toplumda adalet duygusunu zayıflatmaktadır.

Kötü muamele ve işkencenin yaygın olarak kullanılması ve alınan ifadelerin yargılama sırasında reddedilmesine rağmen hazırlık soruşturması aşamasındaki tüm çalışmalar siyasi otoriteye bağlı İçişleri Bakanlığı elemanlarınca yapılmaktadır. Hazırlık soruşturması adil yargılama için son derece önemlidir. Ancak bu konuda delillerin toplanmasında ve ifadelerin alınmasında, yasalarda savcılarının sorumlu olmalarına, savcılar adına hazırlık soruşturması yapılmasına rağmen savcılar etkin değillerdir.

Savcılarımızın önlerine gelen ve çoğu itirafa dayalı olan dosyalar üzerinde çalışma yapıyor olmaları, sonucu etkileyen çok önemli bir sorundur.

Hakim ve savcılar, işkence iddialarını en iyi değerlendirmesi gereken kişiler olmalarına rağmen taşıdıkları kaygılarından dolayı olayları derinlemesine incelemekten imtina etmektedirler.

Memur, milletvekili ve bakan yargılama usullerinin ayırmıcılıktan uzak değerlendirilebilmesi için yapılacak Anayasa değişiklikleri ile Hakim Savcılar Kanununda yapılacak düzenlemeler, yargının tam bağımsızlığının sağlanmasında çok önemlidir.

Adalet Bakanlığının kadro ve mali olanaklar açısından güçlendirilmesi ve her kademedeki personelinin insan hakları konusunda eğitiminin sağlanması adalet duygusunu ve hukuk devletine olan inancı arttıracaktır.

Ceza ve Infazı

1998 yılı tespitlerimize göre; Elazığ'da hem Çocuk İslahevinde hem de E Tipi Kapalı Cezaevinde yaygın kötü muamele ve işkence uygulanmıştır.

2000 yılında sorumlu kadroların değişmesine rağmen işkenceyi uygulayanların adli ve idari takibat sonrası cezasız kaldıkları tespit edilmiştir.

Fizik koşulları müşahade hücreleri dışında oldukça iyi olan cezaevinde 2000 yılındaki incelemelerde muamele sorunlarında iyileşme hali gözlenmiştir. Bu konudaki iyileşmelerin istikrarlı ve kalıcı olmaları konusunda daha fazla çabaya ihtiyaç vardır.

Cezaevi personeli ve dış güvenlik elemanları belli iyileşme göstermelerine rağmen hukuk devletinin kamu görevlileri olma bilincinden uzak, keyfi tutum ve önyargılarla hareket etmektedirler. Herkes her şeyi en iyi biçimde bilmekte olduğunu sanmakta ve eğitim talebi getirmemektedir.

İnfaz memurları kendi sorunlarını birebir yaşadıkları için dile getirebilmektedirler. Ancak yeterli eğitim almamış olmalarından, neyi-ne için yaptıklarını özü itibarıyla bilmediklerinden, hizmet bilincinde olmadıklarından önerilerinde de açılım sağlayamamaktadırlar.

Oysa pratiğin içinde olmaları sebebiyle iyi eğitim almış olsalar, infaz politikaları, uygulamaları ve yapılması gerekenler hakkında tutarlı, etkin ve hizmete yönelik çözümler de önerebilirler. Eğitimin ve bilinçli hizmetin sağlanmasının önemi burada bir kez daha açıkça ortaya çıkmaktadır.

Müşahade koşulları adı altında ifade edilen ama aslında disiplin hücresi koşullarında olan 80 hücrenin ve bu bölümün alt katının son derece kötü durumda bulunduğu, hem 1998 hem de 2000 yıllarında tüm hücrelerin dolu olduğu ve hücrelerde uzun süre kalındığı tespit edilmiştir. 21. yüzyılda bu tablo ve bu anlayış son derece üzücüdür.

Cezaevinde kapasitenin çok üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Bu durum oldukça iyi olan (müşahedeler dışında) fiziki koşullarına rağmen Cezaevini yetersiz hale getirmektedir.

1998 yılına göre 2000 yılında azalmakla birlikte, hastalıklı, bakımsız, her tarafı kesik içinde olan hükümlü ve tutukluların bulunması çağdaş Türkiye görüntüsü ile büyük bir çelişki yaratmaktadır.

Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevinde son on sene içinde hastalıkları nedeni ile hastanede öldükleri ifade edilen 5 kişi mevcuttur. 1998 öncesi bir kişi koşu alanında kendisini asarak, 09.01.1999 tarihinde de bir başka mahkum koşu alanında işlenen cinayet sonrası ölmüştür. Yine 30.10.1999 yılında müşahade hücresinde suda boğularak öldüğü söylenen bir diğer mahkum da dahil olmak üzere toplam 3 ölüm mevcuttur. Bu ölümler yaşama hakkının cezaevi koşullarında ne denli korunup güvence altında olduğu konusunda Heyetimizde açık kuşku yaratmıştır. Bu ölüm vakalarının yeniden derinlemesine incelenmesi gerekir.

1998 yılında yapılan incelemelerden sonra her ne kadar idari ve adli takibatlarda ceza verilmemiş ve beraat kararı alınmışsa da cezaevi ve islahatının sorumlu savcılarının ve müdürlerinin değişmiş olduğu görülmüştür. İyileşme yönünde olumlu değişiklikler mevcuttur. Ancak yeterli değildir. Konu özü itibarıyla infaz politikaları olarak ele alınmalıdır. Kalıcı ve çağdaş infaz politikaları oluşturulmalıdır.

Cezaevi olanakları dikkate alındığında sosyal ve kültürel etkinlikler ile topluma kazandırılma çabalarının yetersiz olduğu, sağlık ve eğitim etkinliklerinin de daha fazla özen istediği görülmüştür.

Sosyal programlara uyum, rehabilitasyon ve aileye yönelik koruma gibi çağdaş yaklaşımlar henüz uygulanamamaktadır.

Tutuklu ve hükümlülerin hemen tümünün af beklentisi içinde bulundukları ve bu nedenle morallerinin bozuk olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmanın raporu kadar eklerindeki 1998 ve 2000 yılı inceleme tutanakları da acı gerçeklerle dolu olup ilgililer tarafından ivedilikle değerlendirilmelidir.

8. Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20. Dönem içinde 10 Şubat 1998 tarihinde yaptığı toplantıda; ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ'den oluşmasına karar vermiştir .

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 7-9 Mayıs 1998'de Elazığ Çocuk İslahevinde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ katılamamıştır.

Komisyon, 21 inci Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Heyet Üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Elazığ'da ikinci kez 2-4 Nisan 2000 tarihlerinde Elazığ Çocuk İslahevinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Elazığ ilindeki Çocuk İslahevi ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve bu rapor hazırlanmıştır.

Elazığ ilinde Elazığ Çocuk İslahevi ile Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevine ayrı ayrı gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. İslahevi ve Cezaevindeki tüm birimler ve koşullar gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

İslahevi ve cezaevinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Elazığ İl Emniyet Müdürlüğü'nü ve birimlerini ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların hu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Elazığ Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.

Heyetimiz, hükümlü çocuk ve gençlerle diğer hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için ve TCK 46 ve 47. maddelerinde olmak üzere pek çok cezai ehliyet konusundaki heyet raporlarının verilebilmesi için gözlem durum tespiti ve heyet raporu verme işlemlerini yapan Elazığ Devlet Hastanesi ile Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde incelemelerde bulunulmuş, mahkum koşulları da gezilmiştir.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografı ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü çocuk ve gençler ile iddialarda isimleri geçen görevlilerin tutanaklarda yer alan ad, soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü çocuk ve gençlerin kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır. 1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor hazırlanırken, rapor kapsamının genişliği kadar Çocuk İslahevi ve sorunlarının da aynı zamanda önemi ve farklılığı da dikkate alınmıştır. Bu sebeple Elazığ iline ait olan rapor Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000 ve Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000 olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Komisyonumuzun 29.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000" gereği için basılarak yayımlanmıştır .

Bu Raporun Sonuç Bölümünde Yer Alan Tespit Ve Değerlendirmeler Şu Şekildedir:

İslahevine Gelmeden Önceki Durumun Değerlendirilmesi

Elazığ İslahevinde bulunan hükümlü çocuklara soruşturma-kovuşturma aşamasında cezaevine gelmeden önce kötü muamele ve değişik yöntemlerle işkence yapıldığı, bunun yanında aynı uygulamaların başka suçların yüklenmesi için de gündeme getirildiği yönünde Heyetimizde kanaat oluşmuştur. Heyetimizin 1998 ve 2000 yılı incelemelerinde Elazığ'daki nezarethane ve gözaltı birimleri ile sorgu mekanlarının çocukların anlatımları ile birebir örtüştüğü saptanmıştır (Bkz. Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu, 1998 ve 2000).

Sorgu aşamasında doktor muayenelerinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Darp-cebir olmadığına yönelik raporlar ya sorgudan önce ya da güvenlik güçlerinin yanında sorgudan sonra alınmaktadır.

CMUK Yasası'nın çıkarılma amacı yargının ve savunma hakkının güçlendirilmesi ile doğrudan ilişkili idi. Ancak birçok illerdeki incelemelerimizde olduğu gibi Elazığ İslahevindeki gözlemlerimiz savunma hakkının, avukat istemenin öneminin hem gözaltına alınanlar, hem de güvenlik güçleri tarafından yeterince anlaşılmamış olduğunu göstermiştir. Bu nedenle savunma hakkının kullanılması yönünde hem devlete hem de barolarımıza büyük sorumluluklar düşmektedir.

İslahevi İle İlgili Değerlendirme

Elazığ İslahevi bina ve donanım olarak oldukça yeterli ve düzenlidir. Atölyeleri, çok amaçlı salonu, eğitim mekanları, kitaplığı, banyo bölümleri ve mescidi mevcuttur. Zaman zaman çok kalabalık olabilse de koşulları yaşanabilir durumdadır.

İslahevine, Elazığ merkezinde olması nedeniyle sosyal imkanlar, okullara ve çalışma mekanlarına olan yakınlığı ayrı bir avantaj sağlamaktadır.

İslahevinde daha ziyade Doğu ve Güneydoğu illerinden gelen hükümleri kesinleşmiş çocuklar bulunmaktadır. Bu çocuklar yaşantıları süresince sosyo-ekonomik yönden zor koşullar içinde bulundukları kadar, bir kısmı da parçalanmış hatta göç etmiş ailelerin çocuklarıdır. Tarihsel, sosyal ve psikolojik boyutları olan sorunlarının yanında çevrelerinden gelen ayrımcılıkla ilgili endişelerin izlerini de taşımaktadırlar.

İslahevinin çocuk psikolojisine, adölesan dönemine ait sosyal destek ve eğitim, aynı zamanda da esenlendirme sağlayacak yapıda olmadığı; İslahevinin personel, teknik, bilgi ve program olarak iyi hazırlanmış olmadığı çok açıktır. Genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu doğumlu gençlerin bulunduğu bu İslahevi aslında sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik ve adölesan psikolojisi alanlarında sevgi ve empati içerisinde bütünsel yaklaşımla araştırılması gerekir. Sorunların tarihsel, sosyal, eğitsel köklerinin de göz önünde bulundurularak yaklaşılması en doğru ve akılcı bir yol iken İslahevinde böyle bir ortam mevcut değildir. Aralarında tartışma , kavga , disiplin suçu işleme durumu geliştiğinde ise idarenin hemen şiddet uygulayarak yaklaştığı, hemen dağıtım yaptığı, 18 yaş altında olmalarına rağmen 23 çocuğu E Tipi cezaevi koşullarına (9 . Koşuş) ve müşahade odalarına attıkları ve kendi elleri ile klasik disiplin soruşturması yaparak "elebaşı olduklarını iddia ettiklerini" infazlarını yakına, okullarına devamlarını önleme , meslek eğitiminde kalfalık haklarını engelleme risklerini de rahatlıkla göze alabildikleri 1998 yılındaki incelemelerde görülmüştür.

Geçen iki yıllık süreç içinde düzelmeye yönelik ciddi çalışmalar mevcut olsa da konuların özünden çözümü ve Bakanlığımızın bu konudaki bilinçli kadroları ile desteği eksiktir.

Bu konuda yönetici ve sorumlular, "disiplin sağlamanın kendine göre bir yöntemi var ; eğer o şeyi kuramazsanız , bu sefer ipin ucu kaçıyor ve ıslah edelim derken hepsini kaybetmekle de karşı karşıya kalabiliyoruz. Yani böyle tehlike de var" ifadeleri ile eğitim, bilim ve bilinç eksikliklerini ortaya koymuşlardır.

Tüm mahkum çocukların sevgiye, şefkate gereksinimleri olduğu çok açık bir şekilde gözlenmiştir. İslahevinde kalan çocuk ve gençlerin sevgiyi aradıkları, hatırlanmak istedikleri her hallerinden anlaşılmakta idi. Özellikle

daha önceki yaşantılarında örselenmiş, çoğu şiddet görmüş, soruşturma-kovuşturma sırasında da işkence ve kötü muameleye uğramış, benliklerinin en genç ve deli zamanında, kültürel yapı farklılıkları olan bu çocuk ve gençlere psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, toplum psikologu kadroları ile önce kişiliklerini kazandırmak, kendilerine yeter hale gelebilmeleri için de eğitmek, esenlendirmek yönünde yaklaşımamıştır.

İslahevi sadece ezberlenmiş değerlendirmelerin söylendiği bir yer olmadığı gibi fiziksel koşulların düzgünlüğünün de her zaman yeterli olamadığı çok açıktır.

İslahevlerinin kuruluş amaçlarının cezaevlerinden farklı olması nedeni ile uyum ve disiplin suçu işleyenlerin cezaevine gönderilmekle tehdit edilmesi ve bu konunun uygulamaya konulması da ıslah anlayışının temel ilkeleri yanında çağdaş uygulamalarla da çelişmektedir.

Sadece yönetici kadrosunun değişmesi yeterli olmayıp, psikolog, pedagog, sosyolog, sosyal çalışmacı ve yeterli öğretmen kadrolarının Adalet Bakanlığı tarafından mutlaka sağlanması gerekir.

Ülkemizde üç tane olan İslahevlerine ve özellikle de bölge nedeniyle daha da özenli olunması gereken bu İslahevine kadro bulunamaması düşünülemez ve ihmal kabul edilemez.

İslahevindeki gençlerin ve çocukların her yönden kişiliklerinin gelişebilmesi ve topluma kazandırılabilmesi için ülkenin diğer bölgelerinin kendilerine tanıtılması, bu amaçla yaz kampları ile çalışma ortamlarının sağlanması üzerinde durulması gereken önemli konulardır.

Ülkemizde katılımcı demokrasinin geliştirilmesinde, insan haklarının yerleştirilmesinde, kucaklayıcı rehabilitasyon programlarının uygulanmasında farklı yaklaşımların ve politikaların benimsenmesi gerekir. Bu konu Adalet Bakanlığımızın en önemli öncelikli sorunlarından olmalıdır.

1998 yılında Heyetimizin ziyareti öncesinde Çocuk İslahevinde koşulları zorla ve yoğun bir biçimde hükümlü çocuklara temizletme girişimi sonucu çıkan isyan ile ilgili olarak yapılan idari takibatın çok kısa bir süre içerisinde (yaklaşık 2 ay) sonuçlandırılıp İdareye ait olan zanlıların tümünün cezasız kaldığı, buna karşılık isyanda suçlu görülen çocukların tümünün cezalandırıldığı ve İslahevi statüsünden ayrı olan ama mevzuat gereği gönderilmelerinin uygun olduğu ifade edilen cezaevlerine dağıtıldıkları saptanmıştır.

Adli takibatın ise suçlanan hükümlü çocuklar için iki yıldır maalesef sonuçlanmadığı ve adaletin gerçekleşmediği görülmektedir. Buna karşılık üç ay gibi kısa bir süre içerisinde konunun diğer tarafları olan ve işkence yaptıkları da bu raporumuzla gözler önüne serilen idari görevliler hakkında beraat kararı verilmiştir.

"Önümüzdeki günlerde yargı kararı belli olduğunda disiplin cezası alan hükümlü çocuklar beraat ederse idari kararların uygulanmasının olumsuz sonuçları nasıl telafi edilecektir?" sorusu hukuk devleti olmanın gereği içinde düşünülmelidir. "Suçlu onlar, nasılsa beraat edemezler" anlayışı ise daha büyük bir sorundur.

İslahevine gelmeden önce hükümlü çocukların yaşamış oldukları soruşturma, kovuşturma ve yargılama aşamalarındaki tablo ise 2000 yılında hukuk devleti için kabul edilemeyecek, üzücü uygulamalardır. Bu çalışmanın raporu kadar eklerindeki 1998 ve 2000 yılı inceleme tutanakları da acı gerçeklerle dolu olup ilgililer tarafından ivedilikle değerlendirilmelidir.

9. Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000

Raporun Hazırlanışı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20 nci Dönem içinde 10.02.1998 tarihli 6 ncı Toplantısında ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki vermiştir.

Komisyon Başkanlık Divanı bu yetki uyarınca, 23 Mart 1998 tarihinde 26 Mart - 1 Nisan 1998 tarihleri arasında Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Mardin illerinde Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKİNSÜT, Diyarbakır Milletvekilleri Seyyit Haşım HAŞIMLI ve Ferit BORA'dan oluşan bir Alt Komisyon Heyeti tarafından cezaevleri, adliyeler, hastaneler, karakol ve nezarethanelerde incelemeler yapmasına karar vermiştir. (Ek 2) Alt Komisyon Heyeti bu amaç doğrultusunda 30-31 Mart 1998 tarihlerinde Batman ilinde Özel Tıp Kapalı Cezaevinde, Emniyet Müdürlüğü ve birimlerinde, karakollarda, Batman Adliyesinde ve Batman Devlet Hastanesinde incelemeler yapmıştır.

Komisyon 21 inci Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantısında ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere alt komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT ve Heyet üyesi Antalya Milletvekili Osman MÜDERRİSOĞLU ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Batman'da ikinci kez 25-26 Mayıs 2000 tarihlerinde soruşturma-kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır.

Batman ilinde ilk olarak Özel Tip Kapalı Cezaevine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır. Cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz, Batman Emniyet Müdürlüğü ile Şehit Keskin-Kaplanlı ve Şehit Özkan-Kocaer Polis Karakollarını ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Batman Adliyesinde incelemeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak ve Adli Tıp ile ilgili konuları değerlendirmek için Batman Devlet Hastanesinde de incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM' nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler Rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemeler 1998 ve 2000 yıllarında ayrı ayrı olacak şekilde iki kez yapılmıştır.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 15 Haziran 2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Bu Raporun Sonuç Bölümünde Yer Alan Tespit ve Değerlendirmeler Şu Şekildedir:

Soruşturma ve Kovuşturma

Batman, faili meçhul cinayetlerin en yoğun yaşandığı bir ildir. Olay sayıları 1998'de azalmış, 2000'de ise hemen hemen sonlanmıştır. Ancak eski olayların mutlaka aydınlatılması gerekmektedir. Son zamanlarda bu konuda olumlu yönde ortaya çıkan gelişmeler ve gösterilen kararlılık memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu konuda savcılığın ayrı bir araştırma yapması gerekmektedir.

Emniyet Müdürlüğü binasının, polisin teknik çalışma olanaklarının yetersizliği, sorgu persone-linein eğitiminin tam olmaması ve adli tip çalışmalarının çok yetersiz yürütülmesi ya da yapılamaması suç delillerinin toplanamaması ya da değerlendirilememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durumun başta savcılar olmak üzere bütün yetkililer tarafından dile getirilmesi, sorunun mutlaka çözüme kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır. Devam eden uygulamalar yargı kararlarını olumsuz yönde etkilemekte, yasaların uygulanmasını engellemekte ve hukuk devletini zaafa uğratmaktadır.

Hem 1998'de hem de 2000 yılında yapılan incelemelerde tutuklu ve hükümlülerin tamamına yakınının soruşturma ve kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence gördüklerini söylemeleri, yaptıkları mekan ve bu mekanlarda kullanılan araçların tariflerinin Heyetin gözlemleri ile birebir örtüşmesi son derece düşündürücüdür. Heyetimiz yaptığı incelemeler sonucunda soruşturma ve kovuşturma aşamasında çok değişik yöntemlerle kötü muamele ve işkence yapıldığı kanaatine ulaşmıştır. Üstelik bu uygulamalar her yaş gurubu için söz konusudur.

Sorgu sırasında, sorgulananların yakınlarının da kötü muamele ve işkenceye tabi tutulacağı tehditlerinin yapıldığı, alınan ifadenin daha sonra değiştirilmemesi yönünde baskı yapıldığı iddiaları çok yaygındır. Bu durumun mutlaka araştırılması gerekmektedir.

Doktor raporlarının düzenli olmadığı, bazı çelişkiler içerdiği ve hemen tümünde "darp-cebir izine rastlanmadı" ifadesinin kayıtlarda yer aldığı saptanmıştır. Doktorların görevlerini tam yapamamaları kadar, muayene sırasında sorgulanan kişilerin yanında güvenlik görevlilerinin bulunması da kabul edilemez bir uygulama olmaktadır. Bu uygulamanın mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir.

Batman'da diğer illerden farklı olarak sorunun güvenlik birimleri dışında, açık arazide yapıldığı yönünde iddialar söz konusudur. Yasalara aykırı bu durumun mutlaka araştırılması ve eğer iddialar doğru ise sorumluları hakkında işlem yapılması gerekmektedir.

Sorgulanan kişilerin diğer illerde olduğu gibi savunma hakkından haberleri olmadığı görevlilerin de bu konuda duyarsız oldukları saptanmıştır. Nezaret defterlerinde yalnızca 9 kişinin avukat isteğinde bulunması, başka hiç kimsenin istememesi ya da öyle yazılması yargı sürecini de olumsuz yönde etkileyen bir uygulama olmuştur.

Duruşmaya götürülmeleri sırasında mahkumlara kötü muamele ve hatta işkence yapıldığı iddiaları yaygındır. Bu durum mahkumlar tarafından şikayet konusu da yapılmıştır. Sorunun mutlaka araştırılıp gereğinin yapılması gerekmektedir.

Terör ve uyuşturucu rantının etkisinde olan bir bölgede kanundaki adı ile "Gizli Görevli" kullanma konusu, güvenlik birimleri içinde hazırlık soruşturması esnasında daha dikkatli denetlenmelidir.

Koşullarda anlatılanlar Erzurum ilindeki cezaevi koşullarında anlatılanlar ile benzerlik göstermektedir. Konu ilgililerce ciddiye alınmalıdır. Devletimizin ve hepimizin sorumluluğu suçun oluşmadan önce önlenmesi için gereken her önlemi alınması ve bu çabanın gösterilmesidir.

Yargılama

Soruşturma sürecinde teknik yetersizlikler, adli tıp desteğinin gerçek anlamda sağlanamaması, davaların delillere dayalı olarak yürütülmesini engellemekte, yargıyı olumsuz yönde etkilemekte ve adaletin tecelli edememesine neden olmaktadır. Hukuk devletinin güçlenmesi, adaletin tam olarak sağlanabilmesi için Devletin bu alandaki eksikliklerini gidermeye öncelik vermesi bir zorunluluktur (Batman Tutanak 1998, sayfa 2)

Batman Cezaevi'nde bulunan en eski siyasi tutuklunun tutukluluk süresi yaklaşık 6 yıl (tutuklama tarihi 25.05.1992); en eski adli tutuklunun tutukluluk süresi yaklaşık 3 yıldır (tutuklanma tarihi 15.02.1995).

Ceza ve İnfazı

Doktorun 2 yıl gibi uzun bir süre geçici görevle istihdam edilmesi büyük bir eksiklik. Doktor sorununun aradan geçen iki yıl içerisinde, 2000 yılında da hala çözülmemiş olduğu saptanmıştır.

Cezaevinde öğretmen, sosyal çalışmacı ve psikoloğun hiçbir zaman olmadığı, infaz memurlarının sayısının yetersiz olduğu ve iki yıldır da konunun telafi edilmemiş olduğu görülmüştür. Bu durum, Cezaevini ikinci bir cezanın uygulandığı ortam haline getirmiştir.

Cezaevinde pek çok gencin bulunmasına, üstelik de bunların çoğunun okuma-yazma bilmemelerine karşın öğretmen bulunmaması da büyük bir eksiklik.

18 yaşından küçükler için ayrı bir uygulamanın olmaması, farklı koşul oluşturulmaması mutlaka gözden geçirilmesi gereken bir uygulama olarak tespit edilmiştir. Cezaevi içi ölümler ister intihar ister başka bir nedene bağlı olduğu değerlendirilmeleri olsa bile ciddiye alınarak yeniden incelenmelidir.

İnsan hakları ihlallerinin gözlemlendiği bir ortamda yetkililerin yeterince duyarlı olmaması da ayrı bir önemli noktadır.

1998 yılı incelemelerimizde Cezaevi içinde Heyetimize bilgi veren bazı mahkumların daha sonra sürgüne gönderildikleri iddiaları söz konusudur. Bu durum mutlaka araştırılmalıdır. Çünkü bu uygulama Parlamento

denetimini engellenmesi anlamına gelebilecektir. Ayrıca inceleme yapan Heyetimiz üyelerince mahkumlara verilen bilgiler konusunda kendilerine herhangi bir yaptırım uygulanmayacağı yönünde güvence verilmiştir.

Hem yetkililerin hem de mahkumları genelgelerin farklı uygulanışı konusunda benzer şikayetlerde bulundukları saptanmıştır. Bunun önlenebilmesi için mevzuat boşluklarının çağdaş cezaevi anlayışını gözetecek bir biçimde doldurulması gerekmektedir.

Özel tip cezaevi olması nedeniyle çağdaş cezaevi koşulları olmayan, fizik koşullarında sıkıntılar bulunan cezaevinde pratik bazı çözümler uygulanarak F Tipine benzetilmeye çalışılan- küçük odalara geçiş için tadilatlar yapılmaya çalışılmaktadır. Mekanlar yerinde iyi analiz edilmeden yaşama geçirilen bu bölümler, anlayış ve uygulama bakımından kötü ve kabul edilemez olan mevcut koşulları yaratmıştır. Bu koşullara çözüm masa başından ziyade yerinde gözlemlerle bulunması gerekir.

Açık cezaevine gönderilme uygulamalarının iyi tanımlanmış ve anlatılmış kurallarla yapılması yaygın şikayetleri ortadan kaldıracaktır.

Cezaevinden tahliye olanların alınarak tekrar sorgu ve işkenceden geçirildiği iddiaları sözkonusudur. Cumhuriyet Başsavcılıklarına bildirildiği söylenen bu konuların araştırılmasının önemli olduğunu düşünüyoruz

İnfaz memurlarının kişisel sorunlarının çözümlerinin ötesinde önerileri olmamıştır. Gözlenen eğitim yetersizlikleri ceza infaz sisteminin iyileştirilmesine yönelik katkı sağlayıcı açımda bulunamamaları sonucunu doğurmuştur.

Af beklentisi cezaevi koşullarını çok daha ağırlaştırmakta, çekilemez duruma getirmektedir.

10. 26 Eylül 1999 Tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde Meydana Gelen Olaylarla ve Burdur, İstanbul, Bayrampaşa ve Metris Cezaevleri ile İlgili İnceleme Raporu

Raporun Hazırlanışı

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 5 Ekim 1999 tarihli 21'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı 5'nci toplantısında, Ulucanlar Cezaevinde 26 Eylül 1999 tarihinde meydana gelen ve 10 tutuklu ve hükümlünün ölümü ile sonuçlanan olayları yerinde incelemek, Bayrampaşa Cezaevinde 20 Eylül tarihinde 7 tutuklunun ölümüyle sonuçlanan olayı yerinde incelemek ve yetkililerden bilgi almak; Komisyon çalışmalarının başladığı tarihten sonra 5 Aralık 1999 tarihinde Metris Cezaevinde meydana gelen olayı yerinde incelemek ve yetkililerden bilgi almak; yapılan bu çalışmalar ve diğer cezaevlerinde yapılacak çalışmaların ışığı altında Türkiye'de bulunan ve sayıları 500'ün üzerinde bulunan cezaevlerinin durumu hakkında bir metod geliştirerek tüm bu cezaevlerini kapsayacak bir araştırmanın alt yapısını hazırlamak ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi sunmak, amacı doğrultusunda inceleme ve görüşmeler yapılması ve konuyla ilgili rapor hazırlanması kararlaştırılmıştır

Komisyon çalışmaları sırasında Cezaevini gözetim ve denetim yetkisine sahip Savcı, dış güvenlikten sorumlu Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı yetkililer, cezaevi yöneticileri, cezaevi personeli, tutuklu ve hükümlüler, tutuklu ve hükümlü aileleri, ve konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle görüşmelerde bulunmuştur.

12 Ekim 1999 tarihinde çalışma programını yapan Komisyon 14 Ekim'de Ulucanlar Cezaevi'nde inceleme ve görüşmelerine başlamıştır. 15 Ekim tarihinde aralarında Türk Tabipler Birliği, Türkiye Barolar Birliği, İnsan Hakları Derneği, Mazlum-Der ve Mahkum Aileleri'nin bulunduğu sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle görüşmeler yapılarak konuyla ilgili görüşleri alınmıştır. Aynı gün sayın Adalet Bakanı Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK ile görüşerek Ulucanlar ile ilgili acil alınması gereken önlemler hakkında bilgi verilmiş ve bu sayede 19-20 gündür devam eden açlık grevine son verilmesi sağlanmıştır. 19 Ekim 1999 tarihinde Ankara İl Jandarma Alay Komutanı Makamında ziyaret edilerek 26 Eylül'de Ulucanlar'da yaşanan olaylar hakkında bilgi alınmış, olaylar sırasında yaralanan güvenlik personelinden bazıları ile görüşme yapılmıştır. Aynı gün Ulucanlar Cezaevine gidilerek cezaevi ile ilgili incelemelere ve tutuklu-hükümlülerle görüşmelere devam edilmiştir. 2 Kasım 1999 tarihinde Ulucanlar Cezaevinde yaşanan söz konusu olaylar sırasında ölen 10 kişiye ait otopsi raporları hakkında bilgi almak üzere Türk Tabipler Birliği'nin görevlendirdiği adli tıp uzmanı Prof. Dr. Şebnem KORUR FİNCANCI ile birlikte Adli Tıp Ankara Grup Başkanlığı ziyaret edilerek Grup Başkanı, Morg İhtisas Dairesi Başkanı, ve adli tabipler ile görüşmelerde bulunulmuştur. Son aşamada gündeme gelen soruların aydınlatılması amacıyla cezaevini gözetim ve denetim yetkisine sahip savcı, söz konusu olayın olduğu gün güvenlik güçlerini sevk ve idare eden Jandarma subayı, olay sırasında kafasından ateşli silahla yaralanan görevli ve cezaevi jandarma bölük komutanı ile olaylardan sonra Burdur Cezaevine sevk edilen tutuklu ve

hükümlülerle görüşmelerde bulunmuş; basında yer alan Ulucanlar Cezaevinde yarım kalan hesaplaşmanın Burdur Cezaevinde tamamlanacağı iddiaları üzerine söz konusu cezaevine giderek buradaki cezaevi müdürü, hükümlüler ve Ankara Merkez Cezaevinden olaylardan sonra buraya sevk ile gelen tutuklu-hükümlülerle görüşülmüştür.

Komisyon çalışmalarına 14 - 16 Aralık 1999 tarihleri arasında İstanbul Bayrampaşa ve Metris Cezaevlerinde devam etmiş; 20 Eylül tarihinde Bayrampaşa Cezaevinde 7 kişinin ölümü ile sonuçlanan olay ve 5 Aralık tarihinde Metris Cezaevinde meydana gelen olay hakkında yetkililerden bilgi almış, bu cezaevlerinde kalan tutuklu ve hükümlülerle olaylar ve cezaevlerindeki genel uygulamalar hakkında görüşmeler yapılmıştır.

7 Ekim 1999 Tarihinde toplanan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN, Genel Müdür Yardımcısı Yılmaz SAĞLAM, Dışilişkiler Daire Başkanı Hakim Necati NURSAL, Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Şube Müdürü Yzb. Mustafa KOÇ'un katılımıyla son günlerde cezaevlerinde meydana gelen olaylar ve cezaevlerinin genel durumuyla ilgili bilgi almış ve söz konusu olayları incelemek ve Komisyona bilgi sunmak üzere bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon Heyeti şu üyelerden oluşmaktadır; Burdur Milletvekili Hasan MACİT (Başkan), Rize Milletvekili Mehmet BEKAROĞLU (Sözcü), Karabük Milletvekili Mustafa EREN (Katip Üye), Hatay Milletvekili Mehmet Nuri TARHAN ve Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah SEYDAOĞLU.

Çalışmaların tümü, TBMM' nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiştir. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Komisyonumuzun 29.06.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Olayı ile İlgili Ankara Merkez Kapalı Cezaevi, Burdur, İstanbul Bayrampaşa ve Metris Cezaevleri İnceleme Raporu" gereği için basılarak yayımlanmıştır.

Raporun sonuç bölümünde yer alan tespit ve değerlendirmeler şu şekildedir:

Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde 26 Eylül 1999 tarihinde sabah saat 04.00 sıralarında başlayıp aynı gün saat 11.00 sıralarında bittiği ifade edilen olayda 10 tutuklu ölmüş 40 civarında tutuklu ve hükümlü ile güvenlik görevlisi, bir kısmı ağır olmak üzere, yaralanmıştır. Komisyonumuzun görüşme yaptığı yaralı tutuklu ve hükümlülerle bazı sivil toplum örgütleri ve tutuklu ve hükümlü ailelerinin temsilcileri tarafından yaşama hakkına müdahale olarak vasıflandırılan bu olay, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı yetkililerine göre, cezaevinde isyan çıkartılması üzerine çıkan çatışma sonucu meydana gelmiştir.

Tutanak özetlerinden anlaşılacağı gibi komisyonumuz, tüm taraflarla görüşmüş, ulaşabildiği delilleri incelemiş ve mümkün olduğu kadar olayı aydınlatmaya çalışmıştır.

Komisyonumuzun olaydan 18 gün sonra incelemelerine başlaması ve bu zamana kadar delillerin olay yerinden kaldırılmış olması, ayrıca olayı soruşturan ve delilleri toplayan Ankara Cumhuriyet Savcısının Komisyonla görüşmeye gelmemesi, Komisyonun tüm delilleri incelemesine imkan tanımamıştır.

Komisyon, kanaatlerini; yaptığı görüşmeler, gözlemler ve ulaşabildiği delillere dayanarak oluşturmuştur.

Komisyonumuzun taraflarla yapmış olduğu görüşmelerden; 10 tutuklunun ölümü ile sonuçlanan olayın, Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutekevi'nin 4 ve 5. Koşullarında kalan terör nitelikli diye tarif edilen tutuklu ve hükümlülerin, adli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı 7. Koşu işgal etmeleri sonucunda başladığı anlaşılmıştır.

Olaya katılıp yaralı olarak kurtulan değişik guruplara mensup tutuklu ve hükümlüler ile olaya katılmayan ancak olay öncesinde eyleme katılan tutuklu ve hükümlülerle aynı koşu da kalan PKK terör örgütü ve diğer örgütlere mensup olan tutuklu ve hükümlülerin ifadelerine göre, bu işgal eylemi, koşu sıkışıklığı nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı mensupları ile defalarca yapılan görüşmelerde koşu talebi iletilmiş ancak bir ne-tice alınamayınca böyle bir eylem gerçekleştirilmiştir. Eylemi yapan tutuklu ve hükümlüler 7. Koşudan çıkardıkları tutuklulara kötü muamele yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak

koşuşı işgal edilen tutuklular, Komisyonumza, işgalcilerin koşuş duvarını yıkıp içeri girdiklerinde ellerinde delici ve kesici silahlar ve sopaların bulunduğunu ve kendilerini tehdit ettiklerini ifade etmişlerdir.

Cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı mensuplarına göre bu eylemin amacı, koşuş sorununu çözmek değildir. Çünkü cezaevinde genel anlamda bir koşuş sorunu vardır. Ama bundan en az terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler etkilenmektedir. Bu durumu Cezaevleri Genel Müdürü, "150 terör suçlusu cezaevinin yarısını, 600 adli de diğer yarısını kullanıyordu" cümlesi ile ifade etmiştir. Ancak cezaevinde yapılan incelemede beş koşuşa siyasi ve terör nitelikli suçlardan tutuklu ve hükümlü olanların bulunduğu, koşuşların bir kısmının tadilat ve diğer sebeplerle boş olduğu anlaşılmıştır.

Komisyonumuzun görüşme yaptığı Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının yetkilileri, bu koşuş işgali ile amacın firarı kolaylaştırmak olduğunu; nitekim 2 Eylül'den sonra sayım alamadıklarını, tutuklu ve hükümlülerin infaz koruma memurlarını koşuşlara sokmadıklarını, olaydan sonra ortaya çıkan tünelin firar hazırlığı içinde olduklarını gösterdiğini ifade etmektedirler.

Aynı yetkililere göre 2 Eylül'den 26 Eylül'e kadar tutuklu ve hükümlülerle görüşmeler yapılarak işgal eylemine son vermeleri istenmiş, ancak bir netice alınamamıştır. Firar hazırlığına dair alınan istihbarat bilgileri yoğunlaşınca koşuşlara girilmesine karar verilmiştir.

Her ne kadar koşuş sorunu, firarı hazırlığı gibi gerekçeler ortaya konuluyor olsa da, Komisyonumuz, böylesine çok sayıda ölüm ve yaralanmalarla biten bir olayın bu aşamaya gelmesinin daha önemli ve uzun geçmişi olan sebepleri olduğunu düşünmektedir.

Öncelikle üst düzey yöneticilerden başlayıp infaz koruma memuru ve jandarma erine kadar görevliler ile tutuklu ve hükümlüler arasında ciddi bir güven sorunu vardır. Görüştüğümüz tüm görevlilerin ilk cümlesi "cezaevlerinde Devletin tam bir hakimiyeti yok" olmuştur. Basında da "Devlet cezaevlerine hakim değil" manşetleri sık sık çıkmaktadır. Ancak "hakimiyet"ten neyin anlaşıldığı tam olarak belli değildir. Eğer hakimiyetten mahkumların cezaevleri denen mekanlarda tutulması kastediliyorsa, cezaevlerinde bu anlamda bir hakimiyet sorunu yoktur, çünkü cezaevlerimizde firar olayları çok sık yaşanmamaktadır.

Görüştüğümüz yöneticiler, özellikle terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı koşuşlarda hakimiyetlerinin olmadığı; aramaları tam yapamadıklarını, düzenli sayım alamadıklarını, koşuşlar arasındaki gidip gelmeleri kontrol edemediklerini, örgüt liderlerinin temsilci sıfatıyla tutukluları kontrol etmelerini önleyemediklerini, örgüt çalışmalarını, eğitimlerini ve haberleşmelerini engelleyemediklerini; iase bedelinin düşük olması nedeniyle cezaevlerine yüklü miktarda yiyecek maddesi girdiğini, bunları kontrol edemediklerini ifade etmektedirler. Fiziki durum, mevzuatın ve ödeneklerin eksik olmasından kaynaklanan bu sıkıntılar gerginliği artırıcı faktörler olarak görülmektedir."Cezaevlerinde devletin hakimiyeti yok" denilirken zaman zaman mekansal tecrit ve bunun zorunlu sonucu olan kuralların hakim kılınmasının ötesine geçilmektedir. Mahkumun düşüncelerine, eğilimlerine hakim olma isteği ve bunu sağlamaya yönelik davranışları getirilmektedir; bu tutum da özellikle kendilerini siyasi suçlu olarak gören terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler tarafından kabul edilmemektedir.

Nitekim en son Ankara Merkez Kapalı ve İstanbul Metris Cezaevinde yaşanan ve ölümlerle sonuçlanan olayları hazırlayan gerginlikler ve güven bunalımı böyle bir zeminde gelişmiştir.

Bu şekilde yorumlanan "hakim olma" eğilimi ile yetkililerin cezaevine ve zamana göre değişen uygulamaları güvensizlik ve gerginliğin en önemli nedenleri olarak gözükmektedir. Nitekim Ankara Kapalı Ceza ve Tutukevindeki son olaylarda tutuklu ve hükümlüler, koşuş işgali eylemlerinde, cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkilileri ile yapılan protokolle elde ettikleri kazanımlarının ellerinden alınmasını gerekçe göstermişlerdir. Adalet Bakanlığı yetkilileri böyle bir protokol olmadığını iddia etseler de başta cezaevindeki savcı olmak üzere cezaevi yöneticilerinin büyük bir bölümü ile tutuklu ve hükümlüler böyle bir protokolün varlığından söz etmektedirler. Hatta cezaevinin gözetim ve denetiminden sorumlu savcı "bu olaylara kadar sözü edilen protokol burada, savcı odasındaydı, şimdi arıyoruz ama bulamıyoruz" ifadesini kullanmıştır. Öyle anlaşıyor ki, şu anda cezaevleri için geçerli olan mevzuatın uygulanmasının çok zor olduğu ve bunların bugünkü anlamıyla insan hakları ile bağdaşmadığı yetkililerce de kabul ediliyor. Bu nedenle özellikle terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler için yapılacak uygulamalar konusunda bunların temsilcileri ile bazı anlaşmalar yapılmıştır. Bir yetkilinin ifadesi ile bu anlaşmaların imzalanmasında açlık grevleri sırasındaki kamuoyu baskılarının da önemli etkisi olmuştur.

Cezaevlerinin fiziki yapısı ve yetersiz olan mevzuattan kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi ve hak ihlallerinin önlenmesi açısından çözüm arayıcı çabalar gibi gözükse de bu tür metinler, Ulucanlar olayı ve Burdur Cezaevindeki gerginlikte, sorunun yaratıcısı sebep olarak, karşımıza çıkmaktadır.

Yine aynı durum cezaevlerinin güvenliğinden sorumlu olan cezaevi idaresi ve jandarma arasında anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. Örneğin; Ankara Merkez Kapalı Cezaevi yöneticileri, Bakanlık yetkilileri ile tutuklu ve hükümlüler ve sivil toplum kuruluşları arasında varılan bir anlaşmanın gereği olarak, terör koşullarında yapılan aramalarda jandarmadan yardım alınmadığı, bu nedenle etkili bir arama yapılmadığını ifade etmektedirler. Jandarma yetkilileri de koşullarda silah bulundurulmasına sebep olarak bunu göstermektedirler.

Ankara Merkez Kapalı cezaevinde 26 Eylül günü yaşanan ve 10 kişinin ölümü ile sonuçlanan olayların görünür sebebinin koğuş sorunu olduğu iddia edilmektedir. Cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkililerince bu gerekçenin bahane olduğu, asıl amacın firar olduğu ifade edilse de, bir koğuş sorununun yaşandığı da bir gerçektir. Olay anında olmasa bile zaman zaman koğuşlarda 100 kişinin üzerinde insan kalmaktadır. Cezaevi yöneticileri koğuş taleplerini karşılamayı çıkarılacak af kanunu sonrasına bırakmışlar, af kanunun gecikmesi de gerginlikleri tırmandırmıştır.

Hem jandarma hem de Adalet Bakanlığı görevlileri, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin koğuşlarındaki tutumlarının; koğuşları örgüt evi gibi kullanmaları, teorik ve pratik eğitim yapmaları, duvarlara yasa dışı slogan yazmaları, örgüt flamları ve liderlerinin fotoğraflarını asmaları vb. olayların çıkmasında etkili olduğunu söylemektedirler ki bunda gerçek payı vardır. Komisyonumuz cezaevlerinde yapmış olduğu incelemelerde koğuşlarda bu tür işaretlere rastlamıştır. Ancak tutuklu ve hükümlüler, koğuşların örgüt evi gibi kullanıldığını reddetmektedirler; onlara göre kendilerini geliştirmek ve zamanlarını değerlendirmek için kültürel etkinlikler yapmaktadırlar. Komisyonumuz, slogan yazılması ve pankart asılması gibi aşırılıkların değil ama koğuşlardaki diğer kültürel etkinlikleri normal etkinlikler olarak değerlendirmektedir ve çoğu zaman eğitim düzeyi düşük olan infaz koruma memuru ve cezaevi yöneticilerinin bu tür etkinliklere "örgüt çalışması" gerekçesi ile soğuk bakmaları ve zaman zaman engellemeye çalışmaları da gerginlikleri artırıcı bir faktör olarak görülmektedir. Örneğin bir infaz koruma memuru; "yasadışı olarak ne yapıyorlar?" sorusuna "bunlara kitap gazete her şey serbest, her istediklerini yapıyorlar" cevabını vermiştir.

Komisyonumuz; güvenlik güçlerinin zorunluluk halinde yasalar çerçevesinde silah kullanmasını anlamaktadır. Netice itibarıyla Ulucanlar Cezaevinde silah kullanılmıştır. Bunun sonucu 10 ölü ve çoğu ateşli silahla olmak üzere 30'un üzerinde yaralı olması amacın aşıldığını açıkça göstermektedir. Böylesine bir güvensizliği, ölme ve öldürmeyi göze almayı, bir anda ortaya çıkan koğuş sorunu ile izah etmek mümkün değildir. Tutuklu ve hükümlüler güvenlik güçlerini, güvenlik güçleri de tutuklu ve hükümlüler düşman olarak görmektedirler. Bunda ülkede yıllardan beri devam eden terör ortamının önemli bir katkısı vardır.

Ayrıca jandarmanın, almış olduğu eğitim ve yapılan işin psikolojik ve toplumsal boyutu nedeniyle bu tür olaylara müdahale için uygun olmadığı ortadadır. Hem bu tür olaylarda hem de tutuklu ve hükümlülerin sevklerinde görevlendirilen personelin özel olarak eğitilmesi gerekmektedir. Bu personel bilmelidir ki, görevleri, sadece tutuklu ve hükümlülerin kaçmasını önlemek değil, aynı zamanda onların can güvenliği ve insan haklarını korumaktır.

Bugün ülke cezaevlerinde çok sayıda faktörün etkisi ile oluşan böyle gergin bir atmosfer bulunmaktadır. 12 Eylül öncesinde başlayıp bugüne kadar devam eden ekonomik ve sosyal dengesizlikler, demokratik anlayış ve uygulamaların eksikliği, ancak ciddi sosyal olayların yaşandığı ülkelerin olağanüstü dönemlerinde görülebilen on binin üstünde terör nitelikli tutuklu ve hükümlü sayısı, her zaman ve her cezaevi için geçerli olan bir standart mevzuatın bulunmaması, kişiye ve zamana göre değişen uygulamalar, cezaevlerinin fiziki koşullarının uygunsuzluğu, personelin eğitim eksikliği, maaşların ve ödeneklerin yetersizliği ve en önemlisi olaylara sadece ama sadece güvenlik endişesiyle bakan yöneticiler vb. nedenlerle oluşan gergin atmosfer yıllardır sürmektedir.

İşte en son yaşanan Ankara Kapalı Ceza ve Tutukevindeki olaylara böylesine bir atmosferle girilmiştir. Cezaevlerinden birinci dereceden sorumlu olan yetkililere göre; 4 ve 5. Koğuştaki kalan terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler, 2 Eylül 1999 tarihinde sıkışıklığı bahane ederek adli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı 7. Koğuştaki duvarını yıkarak, işgal etmişlerdir. Yine aynı yetkililerin ifadesine göre; 2 Eylül'den 26 Eylül'e kadar uzlaşma yoluyla bu fiili durumun sona erdirilmesine çalışılmış, ancak netice alınmayınca ve silah bulunduğu, cep telefonları mari-fetiyle dışarı ile haberleşildiği, direniş için tertibat alındığı, tünel kazıldığı iddiaları ve istihbaratının yoğunlaşması üzerine 26 Eylül günü müdahaleye karar verilmiştir. Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığına bağlı güvenlik güçleri tertibat aldıktan sonra, cezaevi personeli arama yapmak istemiş, fakat tutuklular bunu reddetmişlerdir. Bunun üzerine cezaevi personeli geri çekilerek güvenlik güçleri harekete geçmiştir. Koğuşlara müdahale edilmeden önce anons ile teslim olmaları, direnişe son vermeleri istenmiş ama buna ateşle karşılık verilmiştir. Bunun üzerine güvenlik güçleri de silah kullanmak zorunda kalmışlardır. Tutuklular ateşli silah, kibrit kavlardan imal edilen patlayıcılar, LPG tüplerinden yapılan alev cihazları, muhtelif delici ve kesici aletlerle saldırıya geçmişler ve direnmişlerdir. Güvenlik güçleri gaz bombası ve köpük

kullanarak tutukluları etkisiz hale getirmeye çalışmışlar ama el yapımı gaz maskeleri kullanan tutuklular direnmeye devam etmişlerdir. Bunun üzerine zor ve silah kullanılarak müdahale edilmiştir. 04.00 civarında başlayan müdahale 11.00 civarında isyancılar etkisiz hale getirilerek bitirilmiştir. Sonuçta 1 subay, 4 astsubay, 4 uzman çavuş ve 5 er ve erbaş yaralanmış, ayrıca 10 tutuklu ve hükümlü ölmüş, 28'i de yaralanmıştır.

Operasyonu yöneten yetkililere göre ölenlerin üçü av tüfeği ile öldürülmüştür. Operasyondan sonra yapılan aramada bir av tüfeği bulunmuştur. Aynı yetkililer tarafından çatışmalar sırasında teröristler arasında tartışma çıktığının ve teröristlerin bazı arkadaşlarını öldürdüklerinin yaralı tutukluların ifadesi ile sabit olduğu ifade edilmiştir.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde 26 Eylül 1999 tarihinde çıkan olaylarda yaralanan tutuklu ve hükümlüler de 7. Koşuşu işgal ettiklerini kabul etmektedirler. Komisyonumuzun dinlediği çatışmada yaralanan tutuklu ve hükümlüler, olaylardan aylarca önce koşuş isteklerini cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkililerine ilettiklerini; bu taleplerinde haklı olduklarını, koşuş talebi sırasında koşuşlarında 100 kişinin kaldığını, halbuki daha önce cezaevi yönetiminin 60 limitini koyduğunu ifade etmişlerdir.

Olaylara katılan tutuklularca, 7. Koşuşun işgalinden sonra idareye defalarca sayım verecekleri bildirilmesine rağmen idarenin sayım işlemini yapmadığı ifade edilmiştir. Görüşme taleplerinin de "devlet taviz vermez" gerekçesi ile reddedildiği ifade edilmektedir. Yaralı tutuklular; 7. Koşuşan çıkarılan adli tutuklulara yer bulma imkanı varken, idarenin buna yanaşmadığını bildirmişlerdir.

26 Eylül 1999 günü Ulucanlar Cezaevinde yaşanan olayları "katliam" diye niteleyen yaralı tutuklular o günkü olayları şöyle anlatmışlardır: "Cezaevi yöneticilerinin uzlaşmaya yanaşmaması ve son iki gün boyunca çatılarda jandarmanın keşif yaptığını gözlediğimizden bir saldırı olacağını bekliyorduk. Ancak uzlaşma olacağına dair de duyumlar alıyorduk. Çünkü ailelerimiz yöneticilerle görüşüyordu. Ancak olay günü saat 03.30 civarında jandarmanın yoğun bir şekilde tertibat aldığını gördük. Bir süre sonra hiç uyarı yapılmadan saldırı başladı. Biz de barikat kurarak kendimizi korumaya çalıştık. Ancak yoğun ateş, gaz bombası ve köpükle saldırıya uğradık. Bunun üzerine 4. Koşuşa geri çekildik. Güvenlik güçleri ateş etmeye devam etti. Teslim alınan arkadaşlarımız hem koşuşlarda hem tahliye esnasında koridorlarda ve en son bizleri topladıkları hamam denilen yerde ağır bir şekilde dövüldük ve işkenceye tabi tutulduk. Arkadaşlarımızın bir kısmı bu dövülme ve işkence sırasında ölmüştür."

Olayın yaşandığı koşuşlarda kalan ancak olaya katılmayan tutuklu ve hükümlüler de, "koşuş sıklığının ciddi bir sorun olduğu, ancak işgal olayından sonra gerginliğin karşılıklı tırmandırıldığı, idarenin bir çözüme yanaşmadığı, kendilerinin bir provokasyonu fark ettikleri, tahliyeleri için defalarca başvurmalarına rağmen olay gününe kadar koşuşlarının değiştirilmediğini, olayın başlamasının çok ani olduğunu, teslim olun anonsları ve silah seslerinin birbirine karıştığını, olayın başlangıcında kendilerinin tahliyesi sırasında komutanların müdahalesine rağmen asker tarafından dövüldüklerini" ifade etmişlerdir. Aynı tutuklulardan bazıları "olaylara karışan tutuklu ve hükümlülerin de bazılarının silahla ateş ettiklerini, ateş edenleri görmediklerini, ancak kullanılan silahların küçük silahlar olduğunu, içerden av tüfeği ya da otomatik tüfekle ateş edilmediğini, yakalananların ağır şekilde dövülüp işkence edildiğini" gördüklerini söylemişlerdir.

Komisyonumuzun görüştüğü, 7. Koşuşan çıkarılan ve olay yerine yakın olan adli tutuklu ve hükümlüler de, "olaylara katılan tutukluların silah kullandığını ancak içerden yoğun bir ateşin gelmediğini, tutukluların otomatik silah kullanımının söz konusu olmadığını" ifade etmişlerdir. Bu tutuklular "teslim olun, teslim olanlara kötü muamele yapılmayacaktır" tarzında anonslar duyduklarını söylemişlerdir.

Ulucanlar Cezaevinde yaşanan bu olay başta tutuklu ve hükümlü aileleri olmak üzere tüm Türkiye'de infial uyandırmış, yurt dışında da ülkemiz açısından olumsuz eleştirilerin konusu olmuştur. Başbakanımızın ABD gezisi için yola çıktığı bir sırada patlak veren bu olay Türkiye'nin yurt dışındaki görünümü açısından son derece olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, konuyu görüşmek için yaptığı toplantıda "bu kadar insanın niçin ve nasıl öldüğü, ölümler olmadan bu olayların önlenip önlenemeyeceği, cezaevlerine bu kadar silahın nasıl girdiği, bu olaylar sırasında ve sonrasında ciddi insan hakları ihlallerinin olup olmadığını" tespit etmek üzere bir çalışma yapmıştır. Tutanaklardan da anlaşılacağı gibi Komisyonumuz bu sorulara cevap aramıştır, ancak yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı kısıtlı imkanlarla çalışabilmiştir.

Komisyon çalışmaları sırasında Adalet Bakanlığı ile sürekli yazışmasına rağmen, Ulucanlar Cezaevinde ölen tutuklu ve hükümlülere ait otopsi fotoğrafları ve video görüntülerine ulaşamamıştır .

18 Nisan 2000 tarihinde yapılan Komisyon toplantısı sırasında "26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olaylarda ölen tutuklu ve hükümlülerin Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı'nda yapılan otopsileri sırasında çekilmiş olan fotoğrafları ile kayda alınmış görüntülerini içeren video bantların birer kopyasının Komisyonumuzca değerlendirilmek üzere Adalet Bakanlığı'ndan istenmesine" ve "26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde meydana gelen olaylar sırasında ateşli silah yaralanması sonucu meydana gelen ölümlere neden olan atışların mesafesine ilişkin olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığınca yapılan veya yapılmakta olan inceleme sonuçlarının komisyonumuzca değerlendirilmek üzere Adalet Bakanlığı'ndan bir kez daha istenmesine" toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir. Yapılan yazışmalar sonucu söz konusu belgeler Komisyonumuza gönderilmiş ve 15 Mayıs 2000 tarihli komisyon toplantısı sırasında Komisyon üyeleri ve bilirkişi olarak görevlendirilen adli tıp uzmanları tarafından incelenmiştir.

Komisyonumuzun yaptığı görüşmeler ve gözlemler ile ulaşabildiği belgelerden edindiği kanaat odur ki;

- Gerekçeleri ne olursa olsun Ankara Kapalı Ceza ve Tutukevinin 4 ve 5. Koşuşlarında kalan tutuklular koşuş işgali yaparak hem yasaları hem de 7. Koşuşta kalan kişilerin haklarını ihlal etmişlerdir. Ayrıca yarattıkları fiili duruma olay gününe kadar son vermeyerek gerginliği tırmandırmışlardır.

- Bunun yanında cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkilileri de, daha önceki benzer eylemlerde sergiledikleri yapıcı tavrı sergilememişlerdir. Koşuş sorunu gibi sorunların yeterli hassasiyet gösterilmediği için zamanında sonuca bağlanmamış olması 26 Eylül tarihinde yaşanan olaylara yol açtığı, cezaevi yöneticileri 2 Eylül ve devamında ortaya çıkan sorunun çözümü için yeterli özeni göstermedikleri, hatta eyleme katılmadığını bildiren bir grup mahkumu bile olay yerinden izole etme konusunda ilgisiz kaldığı izlenimi vermektedir.

- Daha sonra yapılan müdahale de amacını aşacak şekilde ağır olmuştur. Komisyonumuz, güvenlik güçlerinin silah kullanma zorunluluğunu kabul etmektedir. Ama bu müdahalede, müdahale edilen mekan ve direnenlerin durumu göz önüne alınarak başka yöntemler kullanılabileceğini düşünmektedir. Örneğin kullanılan gaz ve köpükle direnişin kırılması sağlanarak tutuklular etkisiz hale getirilebilirdi. Bu konuda gerektiği şekilde duyarlı davranılmamıştır.

- Ayrıca cesetlerde ve yaralılarıdaki darp izleri olaylar sırasındaki arbedede olacak şekilde görünmemektedir.

10 kişinin ölümü ve 40 civarında kişinin yaralanması ile sonuçlanan bu olay hakkında dava açılmıştır. Elbette bağımsız Türk yargısı olayı aydınlatacak ve sorumluları cezalandıracaktır. Davayı açan savcıların hazırladıkları iddianamede sadece olaya katılan tutuklu ve hükümlüler sanık olarak gösterilmektedir; yani sadece tutuklu ve hükümlüler suçlanmaktadır, ama olayda açıklama bekleyen pek çok soru, kuşku ve sorun bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Koşuş işgali 2 Eylül 1999 günü gerçekleşmiştir. "Müdahale için niçin 24 gün beklenmiştir?" sorusuna yetkililer "bu arada gerek tutuklu ve hükümlülerle gerekse aileleriyle temas kurulmuş kan dökülmeden uzlaşma olsun istenmiş, ama tutuklu ve hükümlüler geri adım atmamışlardır" cevabını vermektedirler.

Ancak neyin üzerinde uzlaşılabileceği belirtilmemektedir. Daha önceki benzer eylemlerde olduğu gibi bir uzlaşma arayışı olsaydı tutuklu ve hükümlülerin koşuş talepleri bir şekilde değerlendirilebilirdi. Örneğin, 7. Koşuştan çıkartılan kişiler başka koşuşa konulabilirdi ya da o günlerde görüşülen af kanunu tasarısı beklenir; rahatlayan cezaevinde koşuş sorunu kalmazdı. Nitekim koşuş işgali yapan tutuklu ve hükümlülerin koşuş taleplerinden başka bir isteklerinin olduğunu kimse söylememiştir. Aksine hem tutuklu ve hükümlüler (Olaylara karışmayanlar dahil) hem de koşuş işgali olayından sonra arabuluculuk yapan sivil toplum kuruluşlarının yetkilileri, sayım ve arama yapmaları için Cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkilileri-ne defalarca başvurulduğunu ama bu isteklerinin kabul edilmediğini bildirmişlerdir.

Burada sorulması gereken bir soru da, Cezaevini gözetim ve denetim yetkisine sahip savcının gerginliğin zirvede olduğu bir anda niçin izine ayrıldığıdır. Yetkililer, Savcının önceden yapılan planlama sonucunda izine ayrıldığını, ifade etmişlerdir. Bu cevap ikna edici değildir. Komisyonumuz, yetkililerce bu durumun araştırılması gerektiği kanaatindedir.

Ayrıca komisyonumuz, müdahalenin niçin 26 Eylül 1999 günü, yani Başbakan'ın ABD gezisine çıktığı gün yapıldığı sorusunu sormuş, yetkililer bu soruya "tesadüf" cevabını vermişlerdir. Bu cevap tatmin edici değildir. Çünkü bu olay dolayısıyla ülkemizin insan hakları konusundaki imajı olumsuz etkilenmiştir.

2. Operasyonu yöneten komutanlar içerden yoğun ateş geldiğinden buna uygun olarak ateş açıldığını söylemektedirler. Ayrıca üç tutuklunun av tüfeği kullanılarak arkadaşları tarafından öldürüldüğü ifade edilmektedir. Olaydan sonra yapılan aramalarda 1 adet kaleşnikof marka otomatik tüfek, 7 adet tabanca, 1 adet av tüfeği bulunmuştur. Ancak av tüfeği ve otomatik tüfek konusunda bazı kuşkular vardır. Öncelikle; otomatik tüfek ilk aramada bulunmamış, soruşturma yapan Bakanlık yetkililerine bir PKK'lı tutuklunun "ilk ateş otomatik tüfekten açıldı" ifadesinden sonra ortaya çıkarılmıştır. Sonra; eğer sözü edilen otomatik tüfek tutuklular tarafından kullanılmış olsaydı bu silahla güvenlik güçlerinin yaralanması gerekirdi. Oysa ateşli silahla yaralanan güvenlik güçleri tabanca mermisi ile vurulmuşlardır.

Yine av tüfeği kullanılmış ve iddia edildiği gibi bu tüfekle tutuklular üç arkadaşını öldürmüş iseler, niçin av tüfeği ile güvenlik güçlerine ateş etmemişlerdir?

Ayrıca yapılan aramalarda 61 adet dolu fişek, 41 adet boş kovan bulunduğu belirtilmektedir. Bunlar içeriden gelen ateşin derecesini belgeler. Kaldı ki operasyona katılan uzman personelin içeridekilerin ateş gücünü tahmin etmesi zor olmasa gerek. Bu durum, güvenlik güçlerinin içeridekilerin ateş gücünün çok ötesinde silah kullandığı izlenimi vermektedir.

Merak edilen konulardan biri de bu silahların cezaevine nasıl girdiğidir. Komisyonumuz bu soruyu sormuş, yetkililerden "yiyeceklerle beraber, duvarlardan atılarak ya da bazı personelin marifetiyle girmiş olabilir" cevabını almıştır. Ancak bu cevapların hiç biri tatmin edici değildir. Ve her bir cevap başka soruları içinde taşımaktadır. "Otomatik tüfek gıda maddeleri ile nasıl girer?", "silahlar dış güvenlik ve iç güvenlik olmak üzere iki engeli birden nasıl aşmaktadır?", "Duvardan atılırken kuledaki nöbetçiler nasıl oluyor da görmüyor?" İçeride silah bulundurmak ve bunu güvenlik güçlerine karşı kullanmak suçtur; bunları yapan kişiler yargılanmalıdır. Ama "içeriye nasıl silah giriyor?" sorusu da sorulmalı ve bunun sorumluları da tespit edilerek bağimsız jargiya teslim edilmelidir.

Komisyonumuz, inceleme yaptığı Ankara Merkez Kapalı, Burdur, İstanbul Metris ve İstanbul Bayrampaşa cezaevlerinde "içeriye nasıl silah giriyor?" sorusunun cevabını aramış, bunun için tutuklu, hükümlü ve başta savcılar olmak üzere cezaevi çalışanlarına, dış güvenlikten sorumlu olan jandarmaya sorular yönelmiştir. Sonuçta cezaevlerine sistemli ve organize bir şekilde silah ve diğer yasak maddelerin sokulduğu kanaati uyanmıştır. Çünkü iki kademedeki güvenliğin bulunması, herkesin gözünün birbirinin üzerinde olması ve sürekli birbirini kontrol etmesi bu işin, bir iki kişi tarafından, bir gardiyan veya bir jandarma erinin iş birliği ile yapılmasının mümkün olmadığını düşündürmektedir. Komisyonumuzca, cezaevlerine silah, uyuşturucu ve diğer yasak maddelerin, içinde tutuklu, hükümlü, iç ve dış güvenlik, hatta savcıların ve bu tür işlerle ilgili dışarıdaki bazı kişilerin bulunduğu organize suç örgütleri tarafından sokulduğu, bunun için büyük paraların döndüğü düşünülmektedir. Bu kanaat, komisyonumuz tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcısına iletilmiş, kendisi de bu değerlendirmeye zımnen katıldığını ifade etmiştir.

3. Ulucanlar Cezaevindeki operasyonu yöneten komutanlar "ölümler olmadan netice alınamaz mıydı?" sorusuna "buna çalışıldı, göz yaşartıcı gaz kullanıldı, köpük sıkıldı, ancak gaz maskesi kullandılar, direndiler" cevabını vermektedirler. Halbuki yine aynı yetkililer, nizami gaz maskeleri kullanmalarına rağmen bazı askerlerin zehirlendiğini söylemişlerdir. Yine cezaevi yöneticileri ve olaydan günler sonra koşullara giren kişiler gazdan etkilendiklerini söylemişlerdir. Bu durum, beklenilseydi etkisiz hale gelirlerdi ve ölümler olmadan olay biterdi, düşüncesini akla getirmektedir. Bu düşüncelerin iletildiği komutan, "operasyon başladıktan sonra duraklayamazsınız, bu güvenlik kuvvetlerini sıkıntıya sokar, içerde yeniden hazırlık yaparlar" cevabını vermiştir.

Hiç kuşku yok ki, bu söylenenler askeri açıdan doğrudur. Ancak bu aynı zamanda bu operasyonda kullanılan personelin eğitiminin bu tür olaylar için uygun olmadığını göstermektedir. Asker, her hangi bir yerde, örneğin dağlık bir alanda müsadereye girdiği terörist grubuna davrandığı gibi davranmıştır. Halbuki burada direnen tutuklu ve hükümlüler birkaç yüz metre kare alana 60-70 kişi sıkışmışlardır, dört duvar arasındadırlar, kaçacak yerleri ve yeniden mevzi sağlamaları için herhangi bir imkanları yoktur. Ayrıca yoğun gaz ve köpükten etkilenmişlerdir. Operasyonu yöneten albay, "4.koşu temizlerken gazın etkisi ile içeride iki dakika durulamıyordu" demiştir. "Peki niçin gazı artırıp tutukluların etkisiz hale gelmesini beklemediniz?" sorusuna ise "maskeleri vardı" cevabını vermiştir. Tutukluların yapma/uydurma maskelerle etkilenmedikleri bir ortamda, güvenlik güçlerinin nizami maskeler kullanıyor olmasına rağmen zehirlenmeleri inandırıcı değildir; burada çelişki vardır.

4. Komisyonumuz olayların cereyan ettiği koşullarda yaptığı incelemede yoğun çatışma izlerine rastlamamıştır. Tutukluların tüpleri lav silahı olarak kullandıkları ve güvenlik güçlerinin kapılardan girmesini engelledikleri söylenmektedir. Ancak kapılarda ciddi bir alev-yanık izine rastlanmamıştır.

5. Yetkililerin ifadelerinden operasyon kararında tünel kazıldığı istihbaratının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak tünel olarak gösterilen kazılmış yerler pek inandırıcı olarak görünmemiştir. Ortaya çıkarıldığı söylenen 7.5 metrelik tünel; 5. Koğuşun bahçesinden başlamaktadır ve koğuşun içine doğru gitmektedir. Niçin nöbetçi kulesinin görüşüne açık olan bahçeden başladığı, niçin koğuşun içine doğru kazıldığı anlaşılmamaktadır. İşgal edilen 7. Koğuşun mutfağında tezgahın arkasında "tünel için açacaklardı" diye tarif edilen kısmın da tünel olduğu iddiası tartışılabilir. Ayrıca, eylemler dolayısıyla güvenlik güçlerinin teyakkuzda bulunduğu, sürekli kontrollerin yapıldığı bir sırada tünel kazarak firar teşebbüsü pek akıllıca bir iş olmasa gerek.

6. Yetkililer delici ve kesici aletlerle askerlere saldırıldığını, hatta askerlerin şişlendiğini söylüyorlar, ancak alınan raporlarda delici ve kesici silah yarasına rastlanmamıştır. Bu durum, bu anlamda yakın bir çatışma ve boğuşmanın olmadığını düşündürmektedir. Operasyona karar verenlerden biri olan (Diğerlerinin; Vali, Emniyet Müdürü, Başsavcı ve MİT sorumlusunun olduğu söylendi) ve operasyonun başında bulunan Ankara İl Jandarma Alay Komutanı, "Ölümlerde darp izi olması normal, çünkü bir arbede yaşandı, karşı karşıya gelindi, onlar demir çubuklarla şişlerle saldırdı, güvenlik güçleri de cop kullandı" diyor. Fakat 5-6 saat süren bir arbede ve çatışmada askerlerde de darp izi, demir çubuk, şiş ve benzer aletlerle yaralanma izi olması gerekirdi. Raporlarda şişle yaralanan tek bir güvenlik elemanı yok. Hem olaylara katılan hem de olayların dışında kalan tutuklu ve hükümlüler, hatta olayları gören adli tutuklu ve hükümlüler "yoğun bir şekilde dövme ve işkence yapıldığını (sopalarla, coplarla vurma, tekme-yumrukla vurma, yerlerde sürüklenme, yaralıların üzerinde gezme gibi)" ifade etmişlerdir. Bu durum, cesetlerdeki ve yaralılardaki izlerden, raporlardan açıkça belli olmaktadır.

Adli Tıp kurumundan alınan raporlar ve bu raporlar üzerinde komisyonumuzun görevlendirdiği adli tıp uzmanının yorumu, cesetlerde ve yaralılardaki darp izlerinin sadece bir arbede esnasında ortaya çıkabileceklerin ötesinde olduğunu, bir kısmının sopalarla vurma ve yerlerde sürüklenme ile meydana geldiğini ortaya koymaktadır.

Nitekim otopsiler sırasında çekilen fotoğraf ve video görüntülerini inceleyen adli tıp uzmanlarından oluşan bir heyetin Komisyona sundukları ikinci değerlendirme raporunda bu hususları da kapsayan tespitlerde bulunmuşlardır. Rapora göre "otopsi yapılan tüm olgularda vücutta yaygın sıyrık, ekimoz, laserasyon şeklinde künt travmatik yaralar mevcut olup bunların çoğunun şekilsiz, bazılarının ise şekilli (ray şeklinde) lezyonlar olmak üzere travmaların uygulama şekli ve yöntemleri hakkında kanıt oluşturduğu; bu lezyonların bir kısmının iddia edildiği gibi karşılıklı kavga esnasında, bir kısmının da kişiye yönelik 'kaba dayak' olarak tanımlanan saldırılar sonucu oluşmasının mümkün olduğu" ifade edilmiştir. Aynı rapora göre "gerek ölümle sonuçlanan tutuklu kişilerin, gerekse yaralanan tutuklu ve görevli kişilerin muayenelerinde saptanan bulguların kapsam ve niteliği birlikte incelendiğinde, olay yerinin özelliği (cezaevi oluşu) dikkate alındığında, ölen kişilerde saptanan bulguların bir kısmının karşılıklı saldırılar sırasında oluşmasının mümkün olduğu, ancak özellikle ölen kişilerde saptanan bulguların genel olarak tıbbi açıdan uluslararası ve ulusal belgelerde "işkence" ve "öldürme amaçlı fiiller" şeklinde tanımlanan olgu türleri ile uyumlu oldukları" ifade edilmektedir.

Komisyonumuzun günler sonra gördüğü yaralılardaki izler ve verilen adli tıp raporları olayda amacını aşacak şekilde şiddet kullanıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Aynı bilirkişi raporunda otopsilerle ilgili şu yorum yapılmıştır;

"Ankara Adli Tıp Kurumunda yapılan otopsilerin tüm dünyada esas alınan "Minnessota Otopsi Protokolü"ne uygun yapılmadığı, olay yeri incelemesinin başlangıcından itibaren önemli temel kurallara uyulmadan, daha sonraki tıbbi ve laboratuvar incelemelerin sonuçlarını olumsuz etkileyecek şekilde yapıldığı, yapılan otopsilerde deri ve deri altı yumuşak dokuların "disseksiyon"unun yapılmamış, künt travmatik yaralardan ve yanıklardan histopatolojik incelemeler için örneklerin alınmamış olduğu, söz konusu ölümlerin cezaevinde yaşanan olayların sonucunda meydana geldiği, insan hakları ihlali, işkence ve diğer birtakım önemli iddiaların bulunduğu ve otopside dış muayenede ateşli silah yaralanması, künt travmatik yaralanmalar ve kimyasal madde yanıkları gibi olağan dışı yaygın bulguların bir arada görüldüğü dikkate alındığında ayrıntılı bir otopsi prosedürünün şart olduğunun otopsiye katılan hekimlerce de düşünülmesi gerektiği, yapılan otopsilerin bu tip olgular açısından dünya standartlarına uymadığı, elbiselerin karışması ve kaybolmasının atış mesafesi başta olmak üzere ateşli silah yaralarının tam olarak yorumlanmasını engellediği kanaatine varılmıştır."

Her ne kadar yasalara uygun olduğu söylene ve Yargıtay tarafından onaylanmış olsa da, otopsi esnasında avukat bulundurulmaması da aynı kuşkulara neden olmaktadır. Bazı hukukçular, yapılanın keşif olarak yorumlanarak avukat bulundurulabileceğini ifade etmişlerdir. Böylesine kamuoyunun hassas olduğu ve spekülasyonlara açık olan bir olayda; devlet memuru olmayan (Çünkü burada devlet bir şekilde taraftır) kişilerin, örneğin avukatların ve/veya adli tıp uzmanlarının bulundurulması bu kuşkuları önleyebilirdi. Burada ister istemez "cesetlerin durumu saklandı" izlenimi ortaya çıkmıştır.

7. Aynı şekilde olayların da videoya kaydedildiği iddiaları mevcuttur. Bu iddia "olayları videoya çeken astsubay elinden yaralandı" sözü ile bir yetkili tarafından da ifade edilmiştir. Ancak İl Jandarma Alay Komutanı ve diğer yetkililer olayları kameraya almadıklarını söylemiş ve dolayısıyla herhangi bir kaset de vermemişlerdir. Komutanlar, fotoğrafların çekildiğini söylemişlerdir, ama komisyonumuza gösterilen az sayıda fotoğraf olaylarla ilgili değil olaylardan sonra çekilen fotoğraflardır. Ve olay hakkında bir bilgi vermemektedirler.

Operasyona komuta eden Yarbay, kadın tutuklu ve hükümlülerin bazı askerleri şişlediklerini, bir askerin LPG tüpünden yapılan alev silahı ile tutuştuğunu ve zor söndürdüklerini söylüyor ama alınan raporlarda şişle yaralı ve yanık yarası olan asker mevcut değildir.

8. Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı yetkilileri olayın, yani 26 Eylül 1999 günü yapılan müdahalenin sebebini "yoğun tünel istihbaratı, firar hazırlığı vardı" olarak bildiriyorlarsa da, operasyonu yöneten Yarbay "harekatın gerekçesi nedir?" sorusuna "devlet otoritesinin tesis edilmesi" cevabını vermektedir. Komisyonumuz bu cevabı son derece anlamlı bulmaktadır. Komisyonumuzun kanaati odur ki; 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde yaşanan ve 10 kişinin ölümü, 40'a yakın kişinin yaralanması ile sonuçlanan olayların altında "devlet otoritesinin tesis edilmesi" amacı vardır.

Komisyonumuz cezaevlerinde bir otorite zaafiyetinden çok otoritenin yanlış kullanılması sorununun bulunduğunu düşünmektedir. Gerçekten cezaevlerimiz için her zaman ve her cezaevinde geçerli olan, cezaevlerindeki uygulamaları hukuki yapacak, dolayısıyla da cezaevlerindeki devlet otoritesini hukuk devletine uygun hale getirecek düzenli ve çağdaş bir mevzuat yoktur. Uygulamalar, cezaevini yöneten kişilere ve zamana göre değişmektedir. Hatta zaman zaman tutuklu ve hükümlülerle yöneticiler arasında anlaşmalar yapılarak bir tür kaynağı sakat hukuk oluşturulmaya çalışılmıştır. Nitekim yöneticiler değişince, bu anlaşmalar başkaları ile değişmek durumunda olmuştur. Bu durum cezaevlerindeki otorite-hak tartışmalarının kaynağı olmaktadır.

Ulucanlar Cezaevinde de, diğer cezaevlerinde olduğu gibi, bu tartışma yıllardan beri sürmektedir. Tutuklu ve hükümlüler "hak" aramaya devam etmişler; zaman zaman bu hak arama çok ileri gitmiş, hatta rehin alma, işgal gibi başkalarına zarar veren yasa dışı eylemlere ve açlık grevleri ve ölüm oruçlarına dönüşmüştür. Yetkililer de otorite tesisi konusunda farklı uygulamalar yapmışlar, zaman zaman ziyaretçi yasağı, mahkemeye götürmeme, avukatla görüştürmeme gibi hak ihlallerine kadar gitmişlerdir.

Aslında hem İçişleri Bakanlığı yetkilileri, hem Adalet Bakanlığı yetkilileri ve hem de sivil toplum örgütleri durumun içinden çıkılmaz bir kargaşaya doğru gittiğinin farkındadırlar. Bu nedenle özellikle son yıllarda mevzuata ve uygulamalara yönelik bazı çalışmalar yapılmıştır. F tipi cezaevleri ve Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlığı arasındaki yeni protokol çalışması, başta Barolar Birliği olmak üzere sivil toplum örgütlerinin yaptıkları araştırmalar ve düzenledikleri sempozyumlar bu gayretleri açıkça ortaya koymaktadır.

Ancak öyle görünüyor ki, idarenin bazı birimlerinin yaptığı çalışmalarda otorite tesisi, güvenlik konsepti temel düşünceyi oluşturmaktadır. Hak ve insan hakları konusu ise kamuoyunun baskısı ya da Avrupa Birliği üyeliğinin gereği olarak görünmekte ve bu durumdan duyulan rahatsızlık saklanamamaktadır.

Nitekim olaylardan sonra Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında kaleme alınan ve cezaevlerinde uygulamaya konulan protokolde de "güvenlik" ön plana çıkmış, özellikle avukatlarla ilgili uygulamalar savunma hakkının kısıtlanması şeklinde yorumlanmış ve eleştirilere neden olmuştur.

Böyle bir gerginliğin oluşmasından birinci dereceden sorumlu olanlar; eğitimleri bu tür olaylara müdahale için uygun olup olmadığı tartışılabilir olan jandarmayı böyle bir operasyona davet etmişlerdir ve neticede 10 kişi ölmüştür. Elbette bu operasyonda amacını aşan bir muamelenin olup olmadığı, insan haklarına yönelik bir ihlalin olup olmadığı önemlidir; bunlar ortaya çıkarılmalıdır. Komisyonumuz da zaten bunun gayreti içinde olmuştur. Yapılması gereken; bu gerginliğe neden olan anlayışın sorgulanması ve uygulamaları ile bu gerginliği tırmandıran sorumluların ortaya çıkarılmasıdır.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde zaman zaman tutuklularla protokol imzalama gibi yetkilerini aşan uygulamalar yapan, koşullara silah girmesini önleyemeyen, zamana ve kişiye göre değişen uygulamalarla hak ihlallerine neden olan ve son eylemi uzlaşma ile bitiremeyen cezaevi ve Bakanlık yetkilileri, Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde yaşanan ölüm olaylarından sorumludurlar. Elbette bağımsız yargı kararını verecektir, ama bu olaylardan bütünüyle olayda ölen ve yaralananları sorumlu tutmak sadece onları yargılamak, cezaevi gerçeğinden kaçmak anlamına gelecektir.

Hiç kuşku yok ki sorunu kökten çözecek olan siyasi otoritedir. Siyasi otorite, cezaevi gerçeğini olduğu gibi masaya yatırmalı ve sadece "güvenlik endişesi" ile değil aynı zamanda "insan hakları" duyarlılığını da öne çıkararak çağdaş bir Türk infaz sistemini oluşturmali ve Avrupa normlarına uygun cezaevlerini kurmalıdır.

9. Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde 26 Eylül 1999 günü yaşanan ve 10 kişinin ölümü ile sonuçlanan olay, resmi raporlara ve savcının hazırladığı iddianamede geçtiği gibi, cezaevi yöneticilerinin arama yapmak için jandarmadan yardım istemeleri ve koğuş işgali yapan eylemcilerin direnmesi sonucunda bir anda ortaya çıkmış değildir. Operasyona komuta eden Binbaşının ifadesine göre; 20 gün boyunca müdahale planı yapılmış, keşifler ve toplantılarda konu gardiyan ve müdürlerle ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Yani olay, aramanın güvenliği için çağrılan güvenlik güçlerine saldırıldığı için bir anda çıkmış değildir. Öyle olsaydı hazırlıklı olmayan güvenlik güçleri silah kullanmak zorunda kalır ve 10 kişinin ölümü açıklanabilirdi. Ancak Ulucanlar'da böyle olmamış müdahale için günlerce hazırlanılmış, yeterli sayıda personel getirilmiş, hatta özel hareket birliğinden de takviye alınmıştır. Bu durumda bu kadar ağır sonuç ortaya çıkmamalıydı. Elbette güvenlik güçleri arasında ölümün ve ağır yaralanmaların olmaması sevindiricidir. Ama bu operasyonun başarılı olduğu anlamına gelmez. Çünkü her ne kadar yasa dışı bir eylem yapıyor olsalar da cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin can güvenliği Devlete, dolayısıyla da güvenlik güçlerine emanet edilmiştir, yani bu operasyonda ölen insanların can güvenliğinden Devlet sorumludur.

Devletin can güvenliğinden sorumlu olduğu insanlardan 10 unun ölmesi, çoğu ağır 30'a yakınının yaralanması müdahalenin başarılı olmadığı izlenimini vermektedir. Beklenirdi ki, bu planlama ve hazırlık döneminde müdahaleyi kansız sonuçlandıracak tedbirler alınmış olsun.

10. Aslında Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığı kendi alanı olan güvenlikle ilgili uyarılarını önceden yapmıştır. Komutanlık, Adalet ve İçişleri Bakanlığına değişik zamanlarda yazdığı yazılarda "Devlet otoritesinin tesisi, Ankara Merkez Kapalı Cezaevinin teröristler için eğitim odağı olmaktan çıkarılması, her an çıkabilecek firar, isyan ve rehlin olaylarının önlenmesi" konularında tedbir alınmasını istemiştir. Komutanlık bu yazıları ile sorumluluk alanları olan güvenlik konusunda görevini yapmıştır. Ancak herkes biliyor ki cezaevlerimizde güvenliğin dışında da ciddi sorunlar vardır. Her şeyden önce cezaevlerine koyduğumuz insanların beslenme ihtiyacını asgari ölçülerde (aç kalmayacak) karşılayacak ödenek bile ayırmıyoruz. 1999 yılında günlük 500.000 TL'lik bir iye bedeli ayırmışız ki bu para ile üç öğün yiyecek temini mümkün değildir. İmkanları olanlara aileleri yiyecek göndermektedir. Ama imkanları olmayanların karınlarının doyması "varlıklı ve itibarlı" olarak tanımlanan kişilerin insafına bırakılmaktadır.

Yine cezaevlerinde değişik nedenlerden (binaların yetersizliği, yöneticilerin yanlış ve kasıtlı uygulamaları, örgütlerin baskısı, iç güvenlik ve dış güvenlik arasında koordinasyonun olmaması, personel ve diğer imkanların yetersiz olması, personelin eğitim eksikliği vb.) kaynaklanan ciddi sorunların bulunduğu bilinmektedir. Bu sorunlar zaman zaman ciddi hak ihalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Komisyonumuz Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde yaptığı incelemeler sırasında, vücudunda şarapnel parçası ve buna bağlı açık yarası bulunan bir tutuklunun iki yıldan beri tedavi edilemediğine tanık olmuştur. Bu kişi bazen personel olmadığından, bazen araç temin edilemediğinden zamanında (randevu alındığı zamanda) doktora ve tetkike götürülemediği.

Cezaevlerinde her gün temizlik, havalandırma, sağlık (revire ve hastaneye gitme) savunma (avukatla görüşme ve mahkemeye gitme), sosyal-kültürel etkinlikler (dergi, gazete, kitap, spor vb) gibi çok sayıda sorun yaşanmaktadır. Tutuklu ve hükümlülerin düzenli işkence gördüklerine dair iddialar hiç eksik olmamaktadır. Bırakınız terör nitelikli hükümlüler, bilgisine başvurduğumuz adli tutukluların bir kısmı "sizinle konuşurum ama, siz gittikten sonra, beni burada ne yaparlar" demiştir.

11. Olaylara katılmayan örgütlere mensup tutuklu ve hükümlüler "provokasyon olduğunu sezdik, operasyonun olacağını biliyorduk; bizi başka koşullara vermeleri için onlarla; yani müdür ve Adalet Bakanlığı yetkilileri ile defalarca konuştuk, onlar 'size bir şey olmayacak, sizi yalıtınız' şeklinde bize güvence verdiler" ifadesini kullanmışlardır. Bu ifadelerden idare tarafından baştan itibaren bir operasyonun planlandığı anlaşılmaktadır.

Yaralı tutuklu ve hükümlülerin, "terör suçlularını sindirmek, devlet otoritesinin tesis edildiği havasını vermek ve F tipi cezaevlerinin kamu oyuna kabul ettirilmesi" gibi amaçlarla bu olayın bu boyuta kasıtlı olarak getirildiği iddiası elbette kabul edilemez. Ancak başta tutuklu, hükümlüler ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü olmak üzere Adalet Bakanlığı yetkilileri komis-yonumuzca yapmış oldukları görüşmelerde sözü sık sık F tipi cezaevlerine getirmişlerdir; sürekli olarak çözümün F tipi cezaevleri olduğunu vurgulamışlardır; F tipi cezaevlerine geçilmezse bu tip olayların tekrarlayabileceği anlamına gelen ifadeler kullanmışlardır.

12. Gerek alınan ifadeler, gerek yaralılar üzerinde yapılan gözlemler, ve adli tıp raporları güvenlik güçlerinin şiddet kullandıklarını ortaya koymaktadır. Cesetlerde ve yaralılarda arbede ve boğuşma esnasında olması beklenenin ötesinde darp izleri bulunmaktadır; bu darp izlerinin bir kısmının sert bir zeminde sürüklenme ile ortaya çıkabileceği rapor edilmiştir. Ayrıca yaralıların koridorlarda sürüklenerek taşındığı ifadeleri mevcuttur (Ek 2 ve 3). Yine cesetlerde ve yaralılarda alev yanığı olmayan yanık izlerine rastlanmıştır. Adli tıp uzmanları, bu yanık izinin alev ya da haşlanma yanığı olmadığı; dehidrate bir yanık olduğu ve sülfirik ya da nitrik asitle olabileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca cesetlerde ve yaralılarda hem kurşun yarası hem de yaygın darp izleri bulunmaktadır. Bu yaraların hangisinin önce meydana geldiğini kestirmek mümkün değildir ama bunlar yaralıların sonradan darp edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Bütün bunlar olayda amacını aşacak şekilde şiddetin kullanıldığı, işkence edildiği kuşkusunu doğurmaktadır. Yaralılar hastaneye kaldırılmadan önce tedavileri ile uğraşan doktorlar, yaralıların toplandığı "hamam" diye tabir edilen bölümde yaralıların kendilerini "siz buradan çıkmayın yaralarımıza basarak eziyet ediyorlar" dediklerini ifade etmişlerdir. Sadece olaya karışan yaralı tutuklu ve hükümlüler değil, olaylara karışmayan tutuklu ve hükümlüler de olaylardan sonra koridorlardan geçirilirken ve toplanma yerlerinde askerlerin şiddet kullandıklarını söylemişlerdir. Nitekim adli tıp uzmanları tarafından cesetlerde ve yaralılarda ray şeklinde ekimozlar, yuvarlak cisim ve dipçik izleri, genel beden ve kafa travması, çene kemiği kırığı ve oksijensiz kalma izlerinin bulunduğu belirtilmiştir. (Ek 2 ve 3)

13. Yaralıların olay yerinden çıkarılmasının ve tedavilerinin gecikmiş olduğu konusunda kuvvetli işaretler vardır. Adli tıp uzmanlarının yapmış olduğu ölü muayenelerine göre üç vaka hariç, ölümler 09.30 dan sonra meydana gelmiştir. Elbette kesin bir şey söylemek mümkün değildir ama ölümlerin 09.30 dan sonraki bir saatte meydana gelmesi ve yoğun çatışmaların bu saatten önce bitmiş olması; bu insanlara tıbbi müdahalede gecikilmiş olduğunu göstermektedir. Ölümlerin bazılarının kanamadan olduğu rapor edildiğine göre ölü sayısının artmasında yaralılara zamanında müdahale edilememesinin etkili olduğu açıktır.

Hastaneye götürülen yaralıların tedavilerinde de sorunlar çıkmıştır. Güvenlik güçlerinin güvenlik amacıyla almış oldukları tedbirler (muayene ve tedavi odalarına girmeleri, yaralıların ayaklarından kelepçelenmesi gibi) tedavileri zorlaştırmıştır. Bazı yaralılar tedavileri reddetmişler ve bu durum da hayati tehlikeleri arttırmıştır.

14. Komisyonumuz, olayın 19. Gününde Ankara Kapalı cezaevinin 14. Koğuşunda gördüğü yaralılarda olaydan kalma ağır darp izlerinin yanında yeni ortaya çıkmış darp izlerine de rastlamıştır. Yaralıların bir kısmı tedavileri bitmeden hastaneden çıkarılıp bu koğuşdaki hücrelere konmuşlardır. Halbuki Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün komisyonumuza verdiği bilgi notunda tüm yaralı tutuklu ve hükümlülerin tedavilerinin tamamlandığı bildirilmişti .

Cezaevi yetkilileri (sorumlu ve denetim yetkisine sahip savcı ve müdür) komisyonumuzun 14. Koğuşa girmesini istememiş, bu konuda tartışma çıkmış, komisyonumuz, bir saate yakın bahçede bekletildikten sonra 14. Koğuşa girebilmiştir.

Komisyonumuzun 14. Koğuşta gördükleri, cezaevlerindeki durumu ve nelerin yapılabileceğini göstermesi açısından ibret vericiydi. Uzun koridora açılan 3-4 metre kare büyüklüğündeki hücrelere 2 ya da 3 kişi konulmuştu. Hücrelerin tuvalet kapıları ve dışarıya açılan küçük pencerelerin camları yoktu; odalar ısıtılmıyordu. Hücrelerinden çıkarılmadıklarından dolayı açlık grevinde olan yaralı tutuklu ve hükümlüler arasında tansiyonu 5 civarında olan ağır hastalar da vardı. Cezaevi doktoru, bu hücrelerde insanın yaşayamayacağını söylediğini hatta rapor ettiğini beyan etmektedir. Doktorun bu raporunu dikkate almayan Cezaevi yöneticileri oldukça duyarsız davranıyorlardı.

Bu hücrelere konulan tutuklu ve hükümlülere kötü muamele yapılmakta olduğu, Komisyonumuzun gördüğü adli tutuklu ve hükümlülerin ifadeleri ile de doğrulanmıştır.

Açlık grevinde olan tutuklu ve hükümlüler ilaç almayı da reddettiklerinden aralarındaki bazılarının yaraları iltihaplanmış, tehlike arz eder noktaya gelmiştir. Komisyonumuz bu durumu aynı gün Adalet Bakanı sayın Hikmet Sami TÜRK'e arz etmiş ve bu manzaraya son verilmesini istemiştir. Sayın Bakan'ın Komisyonun huzurunda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne talimat vermesine rağmen Komisyon üyelerinin sürekli takibi ve uyarısı sonucunda ancak 6 gün sonra erkek tutuklu ve hükümlülerin başka cezaevlerine sevkleri, bayanların da yeniden koğuşlara konması mümkün olabilmektedir. Bu şekilde açlık grevi sona erdirilmiş yeni ölümlerin ortaya çıkması önlenmiştir.

15. Komisyonumuzun 14. Koğuştaki incelemesi sırasında infaz koruma memurları ile tatsız tartışmalar yaşanmıştır. Infaz koruma memurları, komisyonumuzun tutuklu ve hükümlülerle yalnız görüşmesini engellemeye çalışmışlardır. Son derece gergin oldukları gözlenen infaz koruma memurları, bu tip komisyonların sadece mahkumların insan haklarını araştırdıklarını; hiç kimsenin infaz koruma memurlarının haklarını aramadığını, sıkıntıları ile ilgilenmediğini söylemişlerdir

Komisyonumuz gerek cezaevlerinde yaptığı görüşmelerde gerekse daha sonra yaptığı araştırmalarda cezaevlerinde 12 saat mesai yapan infaz koruma memurlarının çok ciddi sorunlarının bulunduğu; bu durumun cezaevlerinde yaşanan istenmeyen olayların önemli sebeplerinden biri olduğu kanaatine ulaşmıştır.

Cezaevlerinde çalışan infaz koruma memurları, gerek eğitimleri, gerek ellerindeki imkanlar, gerekse aldıkları maaş yaptıkları işin tabiatına uygun değildir. Her şeyden önce infaz koruma memurları hem görev başında hem de dışındaki yaşamlarında can güvenliği açısından tehdit altındadırlar ve kendilerinden bu tehdidi savuşturacak imkanlardan yoksundurlar. 12 saat çok zor şartlarda mesai yapıyor olmalarına rağmen aldıkları ücret çok düşüktür. Bu nedenle hem terör örgütleri hem de çıkar amaçlı örgütler ve varlıklı tutuklu ve hükümlüler karşısında zayıftırlar. Komisyonumuzun yaptığı incelemeler sırasında gerek tutuklu ve hükümlüler, gerekse yetkililer tarafından bu durum açıkça ifade edilmiştir.

Komisyonumuz, infaz koruma memurlarının özlük haklarının düzeltilmesi, ücretlerinin iyileştirilmesi, güvenlikleri konusunda tedbir alınması ve eğitimlerinin geliştirilmesinin, cezaevlerindeki olayların önlenmesi açısından acil olarak alınması gereken tedbirlerden olduğu kanaatine varmıştır.

16. Komisyonumuz, Ulucanlar cezaevinde en son yaşananlar dahil cezaevlerindeki tüm olaylarda idare ve güvenlik konusunda var olan kargaşanın önemli bir etkisinin olduğuna inanmaktadır. Nitekim Komisyonumuzun heyetlerin yapmış olduğu incelemede bu durum açıkça görülmüştür. Bilgilerine başvurduğumuz ve yetkili olması gereken insanlar sorumluluğu başkasına atarak susmaktadır. Örneğin; "niçin 1993 yılından beri sağlıklı bir arama yapılamıyor" sorusunu yönelttiğimiz herkes, "bize sormayın" cevabını veriyor. Müdür "ben bilmem, Bakanlık yetkililerine sorun", Savcı "benim buradaki konumum belli değil, niçin buradayım bilmiyorum", Bakanlık yetkilileri "yapılması lazım, kamuoyu baskısı var", jandarma "ben iç güvenlikten sorumlu değilim" demişlerdir.

O zaman cezaevlerini kim yönetiyor? Bu soru havada kalıyor; belli bir sorumlu, işin sahibi bir merci olmadığından sorunlar çözümsüz kalmakta; olaylar çıkınca da sorumlu yetkililer bulunamamaktadır.

Ayrıca iç güvenlik ve dış güvenliğin farklı olması günlük rutinlerin yapılmasını zorlaştırdığından ciddi hak ihlalleri karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; aramalarda kargaşa çıkmakta; sevklerde koordinasyon bozukluğuna bağlı sorunlar yaşanmaktadır. Yine jandarma ile cezaevi idaresi arasında bir yetki ve sorumluluk kargaşası oluşmakta bu da işleri zorlaştırmaktadır. Komisyonumuz bu durumun düzeltilmesi, yetki kargaşasının giderilmesi, cezaevi güvenliği ve idaresinin tek mercide toplanmasının cezaevlerindeki olayların önlenmesi ve cezaevi koşullarının düzeltilmesi için zorunlu olduğu kanaatindeyiz.

17. Komisyonumuzun ziyaret ederek görüşme yaptığı cezaevi yöneticileri ve dış güvenlikten sorumlu jandarma yetkililerinin bir kısmı açıkça bir kısmı da zımnen "bazı çevrelerin (Meclis, Sivil Toplum Örgütleri ve Avrupa Ülkeleri) insan hakları hassasiyeti ve baskıları olmazsa biz otoriteyi sağlarız" demişlerdir. Bir güvenlik görevlisi "hesap sorulacağından korkmazsak biz bu işi bir günde bitiririz" ifadesini kullanmıştır. Komisyonumuz bu yaklaşımı çok tehlikeli bulmaktadır. Öyle anlaşıyor ki işin birinci dereceden sahibi olan bazı görevlilerin insan hakları konusunda herhangi bir duyarlılıkları yoktur. Hatta insan hakları konusunda duyarlılık gösteren çevreleri (Meclis, Sivil Toplum Örgütleri, Avrupa'daki benzer kuruluşları vb.) karşı taraf olarak görmektedirler.

Bu psikoloji son derece sakıncalı bulunmuştur. Ancak bu psikolojinin oluşmasında bu çevrelerin ve basının anlaşılabilir yaklaşımının da etkisinin bulunduğu açıktır. Bir cezaevi müdürü "bir kere de bizim sorunlarınıza sahip çıkın" diyerek bunu açıkça ifade etmiştir. Cezaevi yöneticileri demokratik kamuoyu ve kuruluşların kendilerinin sıkıntıları ile ilgilenmediği, hükümetlerin ve parlamentonun imkanlarının iyileştirilmesi için fazla bir şey yapmadığına inanılmaktadır.

Bu şekilde sorunları birlikte çözecek kişi ve kuruluşlar rakip kutuplar haline gelmekte, inatlaşmalar artmaktadır; kısır döngüye girildiğinden yapılan her hareket ve girişim, işi daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir.

Komisyonumuz cezaevlerinin şartlarının düzeltilmesi ve olayların önlenmesi için siyasi iradenin olaya el koyması ve güvenlik ile insan haklarının örtüştüğü bir yaklaşımla radikal bir çözümü yürürlüğe koyması gerektiğine inanmaktadır. Ancak maalesef bu güne kadar siyasi irade konunun ele alınışında böyle bir çözüm

üretmemiştir. İş genellikle, konumları gereği olaya sadece "güvenlik" endişesi ile bakan kurumlara-bürokrasiye havale edildiğinden her hangi bir mesafe alınamamıştır.

18. Ulucanlar cezaevinde 2 Eylül'de gerçekleştirilen koşuş işgalinden sonra 26 Eylül'deki olaylar ve sonrasındaki gelişmeler hakkında kamuoyuna yeteri kadar bilgi verilmemiştir. Kamuoyuna bilgi verilmesi bir yana olayı inceleyen TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyelerinden de bazı bilgiler ve belgeler saklanmıştır. Bilgi eksikliği olaylar hakkındaki spekülasyonların yapılmasına neden olmakta, bu durum da kuşku arttırarak gerginliği tırmandırmaktadır. Bu kapalılık mutlaka aşılmalıdır. Eğer cezaevindeki sorunlar çözülmek isteniyorsa başta tutuklu ve hükümlü yakınları ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere kamuoyu bilgilendirilmelidir.

19. Komisyonumuz Ulucanlar Cezaevinin olaylar nedeniyle terör nitelikli hükümlü ve tutukluların koşullarını incelemiş; ancak bu arada adli tutuklu ve hükümlülerin durumlarını da görme imkanı bulunmuştur. Özellikle Bayrampaşa cezaevinde terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler ile organize suçlar dolayısıyla cezaevinde bulunanların şartlarının diğerlerine göre nispeten daha iyi olduğu görülmüştür. Terör ve organize suçlardan tutuklu ve hükümlü olanlar koşuşlarda 20 kişi civarında kalıyor olmalarına rağmen aynı büyüklükteki koşuşlarda 70-80 hatta 100 civarında adli tutuklu ve hükümlü kalmaktadır. Bayrampaşa cezaevinin "karantina" diye tabir edilen koşuşunda (150 metre kare civarında) 200'e yakın insan barınmaktaydı. Havalandırmaya çıkarılmayan bu insanların bir kısmı son derece bakımsız olan koşuşta beton üzerinde yatıyordu. (Komisyon üyelerimizin girişimi ile daha sonra bu koşuş kısa sürede onarılarak insan barınabilir bir mekan haline getirilmiştir.)

Öyle anlaşıyor ki terör suçlarından tutuklu ve hükümlüler aralarındaki dayanışma sayesinde, organize suç nedeniyle yatanlar da güçlerini kullanarak cezaevinde normal adli mahkumlara göre daha rahat yaşamaktadırlar. Özellikle maddi durumları iyi olmayan adli tutuklu ve hükümlüler, cezaevi yöneticilerinin ve mafya diye tabir edilen kişilerin insafına terk edilmişlerdir.

20. Komisyonumuzun inceleme yaptığı Metris ve Burdur cezaevinde yapılan yönetim değişikliğinden sonra huzursuzlukların başladığı ifade edilmektedir. Öyle anlaşıyor ki, daha önce, cezaevi yöneticileri ve Bakanlık yetkilileri arasında varılan anlaşmalarla tutuklu ve hükümlülerin bazı taleplerine cevap verilmişti. Ve bu nedenle bu cezaevlerinde nispi bir sükunet ortamı vardı. Yeni yöneticiler, "mevzuatla böyle bir şey yok" gerekçesi ile bu hakları kısıtlayınca sıkıntılar da başlamış gibi görünmektedir. Metris cezaevinden sorumlu olan Bakırköy Cumhuriyet Savcısı ile Burdur Cezaevi Müdürü bunu açıkça söylüyorlar; cezaevlerindeki gerginliklerin sebebi olarak "önceki yöneticilerin vermiş oldukları tavizleri" gösteriyorlar. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı da, Bayrampaşa'da şu anda yaşanan gerginliklerin sorumlusu olarak, daha önce Cezaevinin gözetim ve denetim yetkisine sahip olan bir savcıyı gösteriyor. Başsavcıya göre; bu eski savcı keyfi ve kural tanımaz yönetimiyle tutuklu ve hükümlüler serbest bırakmış cezaevindeki devlet otoritesini sarsmıştır. Şimdi normal kuralları uygulanmaya başlayınca şikayetler ve olaylar da başlamıştır.

Benzer tablo hemen hemen bütün cezaevlerinde görünmektedir. Tutuklu ve hükümlüler; son zamanlarda cezaevi yöneticilerinin tutumlarının değiştiğini; önceden tanınan hakların bir anda yok sayıldığını; artık cezaevinde gündelik normal işlerde bile zorluklar çıkarıldığını, gereksiz üst aramaları yapıldığını, koşuş aramalarında çok sert davranıldığını, eşyaların kullanılamaz hale getirildiğini, daha önce verilen yayınların kısıtlandığını, ziyaretçi ve avukat görüşmelerinde zorluklar çıkarıldığını ifade etmektedirler.

Komisyonumuzun bu durumun doğru olup olmadığı sorusunu yönelttiği cezaevi yöneticileri, yapılanların doğru olduğunu, "önceki uygulamaların demokratik kamuoyu ve siyasilere baskısı ile yapılan yanlışlıklar" olduğunu, bu durumun "devlet otoritesini zaafa uğrattığını", şimdi bunu düzelttiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Komisyonumuzun görüştüğü tüm cezaevi yöneticileri ve Bakanlık yetkilileri kesin çözümün F tipi cezaevleri olduğunda ısrar etmişlerdir.

Öte yandan, Ulucanlar'da 10 kişinin ölümünden sonra Adalet bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün İnsan hakları İnceleme Komisyonuna gönderdiği 19 sayfalık bilgi notunda, Ulucanlar'daki ölümlerle ilgili 3 sayfalık kısa bilgiden sonra (ki bilginin çoğu ölenlerin ve yaralıların ismi ve yakalanan malzeme ile ilgilidir) 16 sayfada F Tipi cezaevlerinin gerekliliği anlatılmaktadır. Halbuki can güvenliğinden devletin sorumlu olduğu 10 kişi ölmüştür ve komisyon bu ölüm olayları ile ilgili bilgi istemektedir.

Bu durum cezaevlerimizde son günlerde tırmanan gerginlikle F tipi cezaevleri için kamuoyu oluşturma isteği arasında ilişki bulunduğu hususunda kuşku uyandırmaktadır.

21. Bayrampaşa cezaevinde 20 Eylül 1999 tarihinde meydana gelen ve 7 kişinin ölümü ile sonuçlanan olayın üzerindeki sis perdesi kalkmış değildir. Olayda bir tutuklu koğuşundan çıkarak 10 civarında kapalı şebeke kapısından geçerek cezaevi müdürünün odasında yemek yiyen başka bir tutuklu olan hasmını öldürmüştür. Sonra ölen ve öldüren kişilerin adamları yine cezaevinin bir başka bölümünde karşı karşıya gelerek çatışmışlar, bu çatışma sonucunda 6 kişi ölmüştür. Bütün bunlar olduktan sonra da jandarma olaylara el koymuş ve cezaevinde sükunet sağlanmıştır.

Cezaevine bu kadar silah nasıl giriyor diye soruyoruz ama bu soru kadar önemli başka sorular da var. Öldürülen kişi cezaevi müdürünün odasında ne arıyordu? Öldüren, 300 metre civarında olan ve arada 10'un üzerinde kapalı kapının bulunduğu mesafeyi nasıl geçmiştir? Her kapıyı geçerken arama yapıldığına göre, bu kişinin silahlı olduğu nasıl anlaşılmamıştır? Diğer silahlı kişiler kapalı kapıları geçip nasıl çatışmaya giriyorlar, bütün bu olaylar ne kadar sürede meydana gelmiştir? Bu olaylar olurken, iç güvenlikten sorumlu olan infaz koruma memurları silahsız olduklarından yetersiz kaldıkları kabul edilse bile, niçin dış güvenlik müdahale etmemiştir? Bu sorulara "iki tane gardiyanla işbirliği yapmışlar, bu görevliler hakkında soruşturma açıldı" diyerek cevap verilirse cezaevlerinde yaşanan sorunlara çözüm bulunamaz.

Komisyonumuzun konu ile ilgili görüştüğü İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı, "öldürülen Kenan Ali Gürsel'in olaylardan önce cezaevini yönettiğini, personeli korkuttuğunu, cezaevinde her istediğini yaptığını" söylemiştir. Bu kişi bunu nasıl yapıyor, kimlerle birlikte yapıyor ve cezaevini yönetmekten ne kast ediyor?

Gerek tutuklu ve hükümlülerin ifadeleri, gerek yöneticilerin söyledikleri ve gerekse adliye yansıyan olaylardan anlaşıldığı kadarıyla silahtan cep telefonuna, uyuşturucudan rahat koğu ve izinli çıkmaya kadar cezaevlerinde büyük rant sağlayan yasadışı işler yapılmaktadır. "Cezaevini yönetmek"ten kasıt bu rantın sevk ve idaresi midir? Peki, bu insan bütün bu işleri yalnız mı yapmaktadır, yöneticiler, iç ve dış güvenlikten sorumlu olanlar bu işlerin neresindedir? Cezaevinin gözetim ve denetim yetkisine sahip Savcısı ve Başsavcı, organize yapıldığı anlaşılan bu sevk ve idare işini hiç mi duymuyorlar? O zaman 8 saat cezaevinde mesai yapan savcı neyi denetliyor?

Kenan Ali Gürsel öldürüldüğüne göre şimdi cezaevini kim yönetiyor, başka bir Kemal Ali Gürsel mi yönetimi devraldı? Cezaevinde büyük rant sağlayan yasa dışı işler (silah, uyuşturucu, cep telefonu, zengin tutukluların can güvenliği vb.) bitti mi?

Her haliyle belli ki Bayrampaşa cezaevinde bir mafya hesaplaşması yaşanmıştır. Bu hesaplaşmanın, cezaevi içindeki bir sürtüşmeden, bir anlaşmazlıktan kaynaklanmış olması gerekir. Çünkü ölen ve öldüren arasında dışarıdan kalan bir hesabın olduğuna dair bir işaret yoktur. O halde şu anda cezaevindeki rantı sevk ve idare eden başka bir şebeke oluşmuş olması gerekir. Üstelik olaylar nedeniyle tedbirler artırıldığı için işler zorlaşmış ücretler de birkaç misli artmıştır.

Elbette bunlar konu ile ilgili sorulan sorular ve yürütülen tahminlerdir. İşin doğrusunu Komisyonumuzun bilmesi mümkün değildir. Ayrıca Komisyonumuz özel olarak hiç kimseyi suçlamak ve zan altında bırakmak niyetinde değildir. Ama konu ile ilgilenen herkesin sorduğu soruları da sormak ve bütün bunların aydınlatılması için geniş bir soruşturmanın yapılması gerektiğini vurgulamak da Komisyonumuzun görevidir.

Komisyonumuz, özellikle Ankara Merkez Kapalı, İstanbul Bayrampaşa, İstanbul Kartal, İzmir Buca gibi büyük şehirlerde bulunan ve çok sayıda hükümlü ve tutuklunun barındırıldığı cezaevlerinde büyük rantların döndüğü ve bu rantları organize suç örgütlerinin kontrol ettiği kanaatindedir. Bu nedenle bu iddianın soruşturulmasını önermektedir. Ayrıca Komisyonumuz, işin mahiyeti dolayısıyla bu soruşturmanın Adalet Bakanlığının birkaç müfettişi ile yapılamayacağı; bunun için konunun uzmanlarının içinde bulunacağı özel bir soruşturma heyetinin oluşturulması gerektiğini düşünmektedir.

22. Metris Cezaevinde, 5 Aralık 1999 tarihinde meydana gelen olaylarda aralarında 1 binbaşı ve çok sayıda astsubayın da bulunduğu 150 civarında personelin rehlin alındığı, daha sonra tutuklularla yapılan görüşmelerle bu personelin serbest bırakıldığı ifade edilmiştir.

Ulucanlar ve Bayrampaşa olaylarında olduğu gibi Metris olaylarında da onlarca cevap verilmeyen soru bulunmaktadır. Öyle anlaşıyor ki sonuçları iyi hesaplanmamış, nasıl ve niçin yapıldığı açıklığa kavuşmayan bir davranışla asker ve tutukluların can güvenliği tehlikeye atılmıştır. Cezaevi yöneticileri (savcı ve müdür) "başı gövdeden ayıracaksın, liderlerini içlerinden alırsanız örgüt çözülür, kurallar uygulanır" diyorlar. Ancak komisyonumuzun Metris cezaevinin B-1 koğuşunda gördüğü manzara öyle kuralların uygulanamamasından kaynaklanan bir sıkıntıya işaret etmiyor. 63 kişinin barındığı koğuşta 25 yatak, 2 tuvalet ve 1 banyo mevcut, bahçede çadırlar kurulmuş (depremden korunma için), plastik sandalye ve dolaplardan dolayı aşırı bir

sıkışıklık var; koşullarda yürümek mümkün değil. Her ne kadar basında sık sık "örgüt evi, çiftlik" diye takdim ediliyorsa da, bir tutuklunun ifadesi ile "sabah kalktığınızda 50 kişi bir tuvaletin kapısında bekliyorsunuz, bu işkence değil mi?" cümlesi ile ifade ettiği gibi koşuğa görünen bu tablo insanın yaşamasına uygun bir ortam değil; burada insanların en doğal ihtiyaçları bile kısıtlanmış durumdadır.

Bir tarafta tutukluların istekleri (koşu, tuvalet, ziyaret vs.), diğer taraftan yönetimin çaresiz durumu; "hakim değiliz, ödenek yok, para yok" iddiaları, basının "örgüt evleri, çiftlikler" manşetleri, kamuoyu ve sivil toplum örgütlerinin baskısı. Görülüyor ki burada olayın tüm tarafları bunalmış, çaresiz kalmıştır. Bu durumu Metris cezaevinden sorumlu olan Bakırköy Cumhuriyet Savcısı "ne olursa olsun, firar etsinler de kurtulalım" cümlesi ile açığa vurmuştur. Bu psikolojinin izah edilmesi güçtür.

Komisyonumuz bu durumu tespit ettikten sonra konuyu Adalet Bakanına iletmış, Metris Cezaevinde her an Ulucanlar Cezaevi gibi olayların olabileceğini, bunun için tedbir alınması istenmiştir. Nitekim 25 Ocak 2000 tarihinde Metris cezaevinde de olaylar çıkmış, bu olaylar da bir tutuklu ölmüştür.

23. Komisyonumuzun görüştüğü Adalet Bakanı'ndan, infaz koruma memuruna, il jandarma alay komutanı albaydan, jandarma erine kadar herkes cezaevlerinin kontrol edilemediğinden şikayet ediyor. Sorunları çözmeye durumunda olanlar, sürekli olarak yakınıyorlar. Herkes söz birliği ile çözümün F tipi cezaevleri olduğuna işaret ediyor.

Elbette komisyonumuz tutuklu ve hükümlülerin "tüm bu karışıklıkların sebebi F tipi cezaevlerini kabul ettirmek" şeklindeki iddialarına bütünüyle katılmıyor; ama herkesin sözü F tipine getirmesi kuşku uyandırıyor.

Terör nitelikli suçlardan tutuklu ve hükümlü olanlar "hücre tipi cezaevleri- zindanları" diye niteledikleri F tipi cezaevlerine, insanın sosyal varlık olma niteliğine ters düştüğünü, kendilerini birbirlerinden tecrit ederek, yalnız bırakarak kişiliklerinin yok edileceğini, bedenlerinin kontrol edilmesiyle yetinilmediğini, hücrelere konularak ruhlarının da kontrol edileceğini ileri süre-rek şiddetle karşı çıkıyorlar. Tutuklu ve hükümlü yakınları ile insan hakları dernekleri de aynı gerekçelerle F tipi cezaevlerine karşı çıkıyorlar.

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı yetkilileri ise cezaevlerinde güvenlik ve kontrolün ancak F tipi cezaevleri ile sağlanabileceğini, 50-60 kişinin, hatta zaman zaman 100 kişinin bir arada bulunduğu koşullarda kontrolün sağlanamayacağını, zaten Terörle Mücadele Kanunu ve Çıkar Amaçlı Örgütlerle ilgili kanunun da bu şekildeki cezaevlerini öngördüğünü söylüyorlar.

Ayrıca F tipi cezaevlerinin Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi Kuralları ve Avrupa Konseyi Avrupa cezaevi kurallarına uygun olduğu ifade edilmektedir.

Komisyonun görüşme yaptığı sivil toplum örgütlerinden sadece Türkiye Barolar Birliği temsilcisi; "aşağıda bir dinlenme salonu, yukarıda 3 ya da 4 kişilik bir yatak bölümü ve diğer bölümlerle ortak kullanılan alanlar" diye tanımladığı F tipi cezaevleri için "eğer ihaleye çıkarılan cezaevleri bu modellerde gördüklerimizse bunlar Avrupa standartlarına uygun ideal cezaevleridir" ifadelerini kullanmaktadır.

Komisyonumuz Bakanlık Yetkililerince yukarıdaki gibi tarif edilen F tipi cezaevlerini yerinde görmek için Sincan'daki inşaat alanına gitmiştir. İnşaatı devam eden F tipi cezaevlerinde iki tip oda bulunmaktadır. Odaların biri alta 25 metre karelik oturma ve mutfak bölümü (banyo ve tuvalet de bu kattadır) üstte de 3 yatağın kurulduğu yatma bölümü olmak üzere toplam 50 metrekaredir. Bu bölümün ayrıca 50 metre karelik bahçesi (havalandırma) bulunmaktadır. Diğer odalar ise tek kişiliktir. Tek kişilik oda banyo ve tuvalet dahil 10 metre karedir ve yine 10 metre karelik bir havalandırmaya açılmaktadır.

Bu odalar birbirleriyle tamamıyla tecrit edilmiştir. Daha önce belirtildiği gibi odaların müşterek alanlara açılması söz konusu değildir. Burada kalacak hükümlülerin normal günlük yaşamda birbirleri ile teması mümkün değildir.

Komisyonumuza F tipi cezaevi inşaatını incelemesi sırasında refakat eden Bakanlık yetkilisi, tutuklu ve hükümlülerin ancak iş yurtları ve spor alanında kontrollü bir şekilde birbirlerini görebileceklerini ifade etmiştir.

Toplam 373 kişi kapasiteli olan F tipi cezaevlerinde 64 adet tek kişilik oda bulunduğu göre bu odaların sadece müşahede ve disiplin için kullanılmaları söz konusu değildir.

Görüldüğü gibi F tipi cezaevleri güvenlik açısından oldukça uygundur. Yine bu cezaevleri, tutuklu ve hükümlüleri hem oturma hem de yatma için kullanılan 60-70 kişilik koşullardan kurtarması, onlara yalnız

kalma imkanı vermesi, onlara kendilerine özgü özel bir yaşam alanı vermesi açısından olumlu bulunmuştur. Ama insanları bûsbûtûn ve sürekli yalnız bırakması, onları diğerlerinden tamamen tecrit etmesi ise bu cezaevlerinin en çok tartışılacak yanı olacak gibi gözükmektedir.

Öneriler

Erzurum, Diyarbakır ve en son olarak Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde meydana gelen olaylar sonucu bazı tutuklu ve hükümlülerin ölmüş olması, kamuoyunda büyük üzüntü yaratmıştır. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde konuya gösterilen hassasiyet nedeniyle Komisyonumuz bu tür olayların tekrar etmemesi için yaptığı araştırma sonucu şu önerileri tespit etmiştir.:

1. Cezaevlerinde yaşanan olaylar toplumdaki sorunlardan soyutlanarak ele alınamaz. Cezaevi sorunu; ülkedeki ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunlardan bağımsız değildir. Cezaevlerindeki sıkıntıların azaltılması; ülke ekonomisinin düzelmesi, eğitim düzeyinin yükselmesi ve demokrasinin olgunlaşması ile doğrudan bağlantılıdır.
2. İnfaz rejimi güvenlik ve insan hakları kavramları arasında sıkışmıştır. İdare aldığı tüm tedbirlerde ve yaptığı uygulamalarda güvenliği öne çıkartmaktadır. Sorunların azaltılması, güvenlik ve insan haklarının örtüştüğü bir anlayışla ancak mümkün olabilir. Anlayış değişmedikçe fiziki koşullar ve mevzuat ne kadar iyi olursa olsun cezaevlerindeki sorunlar bitmeyecektir.
3. Özellikle şehir içlerinde kalmış olan çok sayıda tutuklu ve hükümlünün barındırıldığı cezaevleri bir an önce boşaltılmalıdır. Bunların yerine Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi Kuralları ile Avrupa Konseyi Avrupa Cezaevi Normlarına uygun yeni cezaevleri yapılmalı, eskileri de bu doğrultuda fiziki açıdan ıslah edilmelidir. F tipi cezaevleri, uygun bir seçenek gibi görünmektedir. Ancak bu cezaevlerinde sadece güvenlik endişesi ile hareket edilirse, insanların birbirleri ile teması tamamen önlenmiş olur. Tutuklu ve hükümlüler açısından da şikayet konusu olan bu durum, mahkumlara diğer insanlarla paylaşma olanağı vermeyecektir. Bu nedenle yeni yapılacak ceza evlerinde bu sakınca giderilmeli; 3-4 kişinin kalacağı odalar günün belli saatlerinde kullanılacak ortak alanlara açılacak şekilde planlanmalıdır.
4. Fiziki koşulların düzeltilmesi, güvenlik için gerekli olan cihazların alınabilmesi ve iâşe bedelleri ve diğer ihtiyaçların karşılanabilmesi için Adalet Bakanlığına cezaevleri için ayrılan ödeneğin mutlaka artırılması gerekmektedir.
5. Bugün cezaevlerimizde her zaman ve her cezaevinde eşit uygulanan çağdaş bir cezaevi mevzuatı yoktur; uygulamalar kişilere ve zamana göre değişmektedir. Bu nedenle güvenlik kadar insan haklarını da dikkate alan yeni bir cezaevleri mevzuatına ihtiyaç vardır. Cezaevine giren herkes ve bunların yakınları hangi kurallara uyması gerektiğini bilmelidir; bu kuralların kişiye ve zamana göre değişmeyeceğinden emin olmalıdır.
6. Cezaevinin yönetimi, güvenlik dahil, tek yerde toplanmalıdır. Cezaevinde çalışanların eğitimlerinin yükseltilmesi için düzenlemeler yapılmalı, bu insanların özlük hakları ve ücretleri iyileştirilmelidir.
7. Ulucanlar Cezaevindeki olaylar sonrasında açıkça görüldüğü gibi otopsiler uluslararası kurallara uygun olarak yapılmamaktadır. Tartışmaların önlenebilmesi ve adil yargılamanın yapılabilmesi için otopsilerin uluslararası otoritelerin onayladığı "Minnesota Otopsi Protokolü"ne uygun olarak yapılması zorunludur. Bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
8. Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde olayların ölümlü çatışma safhasına gelinceye kadar gerekli tedbirleri alamayan (aramaları zamanında ve gerektiği gibi yapamayan, cezaevine silah girmesini engelleyemeyen, değişik nedenlerle gelen sevkleri zamanında geldikleri yerlere göndermeyip cezaevinde sıkışıklığa neden olan, koğuş dağılımındaki şikayetleri gideremeyen vb.) cezaevi yöneticileri hakkında görevlerinde ihmal nedeniyle TCK'nin ilgili maddelerince gereği yapılmalıdır.
9. Komisyonumuzca görevlendirilen adli tıp uzmanlarından oluşan heyetin bilirkişi raporunda "özellikle ölen kişilerde saptanan bulguların genel olarak tıbbi açıdan uluslararası ve ulusal belgelerde işkence ve öldürme amaçlı fiiller şeklinde tanımlanan olgu türleri ile uyumlu olduğu" bildirilmiştir. Bu nedenle Ulucanlar Cezaevinde 26 Eylül 1999 günü çıkan olaylarda amacını aşacak şekilde şiddet kullanarak ölümlere ve yaralanmalara neden olan personel hakkında TCK'nin ilgili maddelerine göre soruşturma yapılmalıdır.

10. Bilirkişi raporlarından, ölenlerin elbiselerinin karıştırılması başta olmak üzere delil toplanması konusunda gerekli hassasiyet gösterilmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle "Kanıtların Korunması" konusunda ihmali görülen görevliler hakkında TCK'nin ilgili maddeleri gereğince soruşturma açılması önerilmektedir.

b) Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi

1) Amaç

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Amacı; 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasanın 1. maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları izlemek" biçiminde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi Komisyonumuzun çalışma alanı Türkiye ile sınırlı olmayıp bütün dünyayı kapsamaktadır. Soruna bu açıdan yaklaşıldığında, ülke dışında yaşayan yurttaşlarımızın karşılaştıkları insan hakları sorunlarının ele alınması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle, gerçekleştirilecek projenin Türkiye'nin insan hakları konusunda gelişme sağlamasına ve ülke dışında yaşayan yurttaşlarımızın insan hakları sorunlarının çözümüne katkısı amaçlanmıştır.

Türkiye'den 1960'lı yıllarda başlayan, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine yayılan yoğun bir işçi göçü yaşanmıştır. Son yirmi yıldır Avrupa ülkelerine işçi göçünde bir azalma olmasına karşın bu göç yeni ülkelere yönelmiştir.

Ülke dışına çalışmak amacıyla giden yurttaşlarımızın uzun yıllar sağladıkları döviz ile ülke kalkınmasına çok büyük katkıları olmuştur. Diğer yandan, bulundukları ülkeler ile Türkiye'nin ilişkilerinin gelişmesinde, ülkelerin birbirlerini daha yakın tanımalarında ve bu ilişkilerin yakın dostluklara dönüşmesinde bir köprü görevi görmüşlerdir.

Bütün bu olumlu gelişmelerin yanında bazen sorunların ortaya çıktığı, zamanla bunlara yenilerinin de eklendiği bilinmektedir. Yurttaşlarımızın ülkelerinden uzakta yaşamalarının sonucu karşılaştıkları psikolojik, sosyal, kültürel sıkıntılarının başka, pek çok sorunla karşı karşıya olmaları doğaldır. İnsan hakları da bu sorun alanlarından birisidir. Yurttaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde uyruk, dil, din, etnik köken ve kültür olarak farklı özellikler taşımalarına bağlı ayırıcı uygulamalarla karşılaşmış ve karşılaşmadıkları, bu uygulamaları savunan siyasal akımlarla tehdit edilme olasılıkları ve tüm bunların nedenleri ile süreç içindeki gelişmeleri önemlidir.

İnsan hakları alanında Türkiye'nin özellikle Avrupa ülkeleri ile ilişkileri Türkiye'yi konu alan bir düzlemde devam etmektedir. Kuşkusuz bunda Türkiye'nin insan hakları ve demokrasi konusunda bazı eksikliklerinin olması etkili olmaktadır. Yurttaşlarımızın yaşadığı ülkelerde değişik ayırıcı uygulamalardan kaynaklanan insan hakları sorunları ve bu sorunların giderilmesi ile ilgili gelişmeler ya da mevcut olumsuzluklar Komisyonumuzu yakından ilgilendirmektedir.

Projenin gerçekleşmesi bu alandaki ilişkileri tek yönlü olmaktan çıkarak karşılıklı olarak sorunların çözümü yönünde çabaları yoğunlaşacak ve insan haklarının evrensel gelişimi konusunda bizlere ışık tutacaktır.

Aralık 1999'da yapılan Helsinki Zirvesi'nden sonra Türkiye-AB ilişkilerinde ortaya çıkan olumlu gelişmeler insan hakları alanında da karşılık bulmaya başlamıştır. Hiç şüphesiz bu durum gelişmelere önemli katkı sağlayacaktır.

2) Kapsam

Proje, yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsveç, Danimarka, Norveç, Avusturya, ABD, Kanada, Avustralya ülkelerini ve AB'de yapılacak incelemeleri kapsayacaktır.

Projenin ele alınacak ve inceleme yapılacak konular açısından kapsamı ise ;

1. Mevzuat

İnceleme yapılacak ülkelerin anayasasında, yasalarında ve diğer mevzuatlarında insan hakları ile ilgili hükümler ele alınacak, varsa ayırıcılık anlamına gelen hükümler saptanacak

2. Güvenlik-Kolluk Birimleri

Suçla mücadelede güvenlik-kolluk birimlerinin çalışmaları incelenerek, meydana gelen suçun nasıl soruşturulduğu, Türkiye'deki uygulamalardan farkların neler olduğu ve suçlunun soruşturmasında insan

hakları ihlallerinin olup olmadığı, varsa bunların ayırimcılığa dayanıp dayanmadığı, delillere eksiksiz ve kısa sürede ulaşmak olasılıkları ve Türkiye ile bu alanda bir işbirliğinin olup olmadığı saptanacaktır.

3. Adli Tıp

Suçluların yakalanmasında, delillerin ortaya konulmasında adli tıp çalışmalarının nasıl yürütüldüğü ve örnek alınabilecek uygulamalar araştırılacaktır.

4. Yargı Sistemi

Yargı kararlarının nasıl alındığı, ayırimcılık iddiası ile bu kararların tartışılıp tartışılmadığı, bu nedenlerle uluslararası yargıya başvuruların olup olmadığı ve varsa nasıl sonuçların alındığı saptanacaktır.

5. Infaz Sistemi

Infaz sistemi, mevzuat ve uygulama açısından ayrı ayrı ele alınacak, her iki alanda da insan hakları açısından şikayet konuları belirlenmeye çalışılacaktır. Bu konuda yurttaşlarımızın mağduriyetleri gözleme dayalı olarak saptanmaya çalışılacaktır. Çünkü cezanın infazı aşamasında güvenlik ile insan haklarının nasıl bağdaştırılabildiği çalışmamız için önemli görülmektedir.

6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik

Çalışma yaşamında ve sosyal güvenlik alanında yurttaşlarımızın pek çok şikayetlerinin olduğu bilinmektedir. Bu şikayetlerin insan hakları ile ilişkili olanları bütün yönleri ile ele alınacaktır.

7. Eğitim

Yurttaşlarımızın yaşadığı ülkelerdeki eğitim sistemlerinin bir ayırimcılık içerip içermediği, kültürel farkları koruyup geliştirmenin önünde engellerin bulunup bulunmadığı incelenecektir.

8. Din ve Vicdan Özgürlüğü

Bu konuda her yönüyle özgür bir ortamın olup olmadığı, belli koşulların mevcudiyetinin incelenmesi yanında hoşgörü ortamı araştırılacaktır.

9. Aile Birliğinin Korunması

Bazı ülkelerde aile birliğini gözetmeyen, aile bireylerinin ve yakınlarının birbirlerini görebilmelerini dahi engelleyen hak ihlalleri olduğu bilinmektedir. Yoğun şikayetlere neden olan bu konu geniş bir biçimde incelenecektir.

10. Siyasi Parti Programları ve Eylemleri

Son yıllarda Avrupa ülkelerinde yoğunlaşan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık büyük bir kaygı uyandırmaktadır. Bu düşmanlığı programlarına almış ve bu yönde eylemde bulunan pek çok siyasi parti bulunmaktadır. İnsan haklarının ihlal edilmesine neden olan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık ile mücadelede başarı elde edilebilmesi için, bu siyasi partilerin programlarının ve eylemlerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Proje, bu amacı gerçekleştirmenin yanında, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık ile uluslararası alanda mücadele edebilmeye, öneriler de ortaya koyarak yardımcı olacaktır.

11. Sivil Toplum Örgütleri

Örgütlü toplum yapısı, Batının önemli ve etkili bir ayırıcıdır. Bu nedenle, yabancı düşmanlığı ve ayırimcılıkla mücadele eden sivil toplum örgütleri ile bu düşmanlığı destekleyen sivil toplum örgütlerinin yakından incelenmesinde, program ve eylemlerinin bilinmesinde büyük yararlar bulunmaktadır. Proje kapsamında bu alanda geniş bir çalışma yürütülecektir.

3. Yöntem

Projenin amacı ve kapsamına uygun olarak ülke ziyaretleri yapılmadan önce kapsamlı bir ön hazırlık yapılacak, her ülke için Kapsam Bölümünde açıklanan alt başlıklarla ilgili bilgiler oluşturulacaktır.

Ülke ziyaretleri sırasında resmi ve özel kuruluş ve kişilerle yapılacak görüşmeler önceden programlanacaktır. Görüşmeler için gerekli olacak soru cetvelleri ile anket formları önceden hazırlanacaktır.

İncelemeler sonucunda her ülke için ayrı bir rapor hazırlanacak, ülke raporlarına dayalı olarak "Ülke Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Nihai Raporu" yazılacaktır.

Görüşme Programı ile İstenen Bilgi ve Belgeler

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu başlattığı "Ülkemiz Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlarının Karşılaştıkları İnsan Hakları Sorunlarını İnceleme Projesi" kapsamında Avusturalya, Kanada, Almanya, Fransa, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka'da aşağıdaki görüşme programını gerçekleştirecektir.

Görüşme yapılmak istenen kurum ve kuruluşlar:

1. Bu ülke parlamentolarının insan hakları ve yabancı işçiler ile ilgili komisyonu veya ilgilileri.
2. Hükümetlerin aynı konuda ilgili Bakanı ile Adalet, Eğitim ve Çalışma-Sosyal Güvenlik Bakanları.
3. Üniversitelerin insan hakları ile ilgili bölümleri.
4. Güvenlik-kolluk teşkilatlarının insan hakları konusunda bilgi alınabilecek birimleri.
5. Adli tıp kurumları.
6. Yargı temsilcileri
7. Yüksek güvenlikli ve diğer tip ceza evleri
8. Sivil toplum kuruluşları

Program Hazırlığının Olgunlaştırılması Amacıyla Komisyonumuzca Bilgi ve Belge İstenen Konular:

1. Mevzuat ile İlgili

- Anayasa, yasa ve diğer mevzuat içerisinde insan hakları konuları ile ilgili maddeler, Yabancılar ile ilgili düzenlemeleri içeren yasalar,
- Ayırıcılık yapıldığı yönünde bir tartışma ve bu yönde verilmiş yasa teklifleri.

2. Güvenlik-Kolluk Birimleri ile İlgili

- Devlet yapılanması içinde güvenlik-kolluk birimlerinin bağlı bulunduğu kurumlar ve statüleri,
- Bu birimlerin yargı ile olan ilişkileri,
- Ön soruşturma ya da hazırlık soruşturmasının biçimi.

3. Adli Tıp ile İlgili

- Adli tıp çalışmaları ve kriminal laboratuvarlar hakkında bilgi,
- Varsa özel adli tıp kurumlarının statüleri ile yargı içindeki yerleri.

4. Yargı Sistemi ile İlgili

- Yıllara göre ayırıcılık ve insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak yabancıların ve Türklerin başvuru sayıları ve sonuçları,
- Çocuk yaş grupları ve çocuklara ait uygulamalar, varsa alternatif ceza prosedürü,
- İltica talepleri.

5. İnfaz Sistemi ile İlgili İnfaz mevzuatı,

- Ceza infazına ilişkin politikaların ülke içindeki gelişme basamakları, kaç tip cezaevi ve tutukevi bulunduğu,
- Cezaevi planları ve esenlendirme programları,
- Cezaevlerindeki Türklerin sayısı, suç türleri ve cezalarına ilişkin süreler, Tutuklu olarak bulunanların sayısı ve tutukluluk süreleri,
- Sınır dışı kararı verilen yabancıların ve Türklerin yıllara göre sayıları.

6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik ile İlgili

- İş kolları, iş bulma, ücret, eş ve çocukların çalışması gibi konularda yabancılara ve Türklere ait ayırıcı uygulamalar ve varsa tartışma konuları,

7. Eğitim ile İlgili

- Yabancıların eğitimi ile ilgili uygulamalar,
- Ayırıcılık iddiaları ve bu konudaki tartışmalar,
- Bireysel haklar konusundaki özgürlükler ve düzenlemeler.

8. Din ve Vicdan Özgürlüğü ile İlgili

- Din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili sınırlamaların bulunup bulunmadığı,
- Bu konudaki mekan taleplerinin karşılanma düzeyi.

9. Aile Birliğinin Korunması ile İlgili

- Evlenen eşlere verilen oturma izninin başlangıç süresi,

- Çalışma izninin verilme koşulları,
- Akrabalar ile görüşmelerde vize uygulama koşulları.

10. Siyasi Parti Programları ve Eylemleri İle İlgili

- Siyasi parti programlarında yabancılara ilişkin politikaları içeren bölümler,
- Siyasi partilerin medyaya yansımış yabancı düşmanlığı ve ırkçılık temelindeki eylemleri.

c) Diğer Alt Komisyonlar

5 Ekim 1999 tarihli 5. Komisyon Toplantısında, Bayrampaşa ve Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevinde yaşanan olaylarla ilgili çalışma yapmak üzere Burdur Milletvekili Hasan Macit, Hatay Milletvekili M. Nuri Tarhan, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve Karabük Milletvekili Mustafa Eren'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına,

2 Mart 2000 tarihli 14. Komisyon Toplantısında:

- Almanya'da yaşayan Türklerin sorunları konusunda; Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Muğla Milletvekili Metin Ergun, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Bursa Milletvekili Orhan Ocak, İstanbul Milletvekili Bahri Zengin, İstanbul Milletvekili Mustafa Baş, Karabük Milletvekili Mustafa Eren, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Kocaeli Milletvekili Kemal Köse'den,
- Kurban derilerinin toplanması sorunu konusunda; Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu ve İstanbul Milletvekili Mustafa Baş'tan,
- Azınlık hukuku konusunda; Muğla Milletvekili Metin Ergun ve Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'dan,
- İdare tarihimiz ve sosyal hayatımızda insan hakları konusunda; Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, Ardahan Milletvekili Faruk Demir'den,
- Avrupa Birliği, sosyal güvenlik ve çalışma hayatı konusunda; İstanbul Milletvekili A.Emre Kocaoğlu, Tekirdağ Milletvekili Nihan İlgün, Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt ve İstanbul Milletvekili Bahri Zengin'den,
- Adli Tıp ve sorunları konusunda; Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt ve İzmir Milletvekili Rıfat Serdaroğlu'ndan oluşan çalışma grupları kurulmasına karar verilmiştir.

6. 21. DÖNEM 1. 2. ve 3. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR

a) Yurt İçinden Gönderilen Dilekçeler

21. Dönem 1 nci ve 2. yasama yılları (5 Mayıs 1999 – 1 Ekim 2000) içerisinde Komisyonumuza 960 adet başvuru ulaşmıştır. Başvuruların 474 adedi gerekli işlemler yapılarak sonuçlandırılmış 390 adedi için ilgili kurumlardan cevap beklenmekte ve 1 adet başvuru Komisyon sekreteryası tarafından gereği yapılmak üzere incelenmektedir. Bu başvuruların konularına göre dağılımı şöyledir:

KONU	SAYI
------	------

TEMEL HAK İHLALLERİ İLE İLGİLİ ŞİKAYETLER:

CEZAEVLERİ

Keyfi Tutum ve İşlemler	23
Koşulların İyileştirilmesi.....	21
Kötü Muamele.....	22
Nakil İsteği	45
Tedavi İsteği.....	27

GÜNEYDOĞU SORUNLARI

PKK'ca Gerçekleştirilen Kayıp Kaçırma Olayları	1
Güvenlik Güçlerinin Uygulamalarından Şikayetler.....	2
PKK'nın Öldürme Yaralama Olayları	1
Terörden Doğan Zararların Tazmini İstekler.....	1
Güney Doğu (Diğer).....	8

GÖZALTİ: İŞKENCE-KÖTÜ MUAMELE

Tehdit, Kaçırma İddiaları, Can Güvenliğinin Sağlanması İstekleri	1
Karakollarda Kötü Muamele.....	9
Gözaltında İşkence-Kötü Muamele.....	18
Gözaltında Ölüm	1
Keyfi Gözaltı: İşkence Endişesi, Savcılığa Çıkarılma İsteği.....	5

KAYIPLAR

Güneydoğuda Kayıp İddiaları.....	4
Kayıp (Diğer).....	14

YARGIYA İLİŞKİN SORUNLAR

Yargı (Diğer)	32
Genel Af İstekleri.....	10
Mahkeme Kararının Uygulanması İstekleri.....	3
Davanın Sonuçlandırılması İstekleri, Yargıda Gecikme Sorunları.....	5
Salıverilme, Tutuksuz Yargılanma İstekleri.....	26
Duruşmaya Katılma, Avukat İstekleri.....	1
Yeniden Yargılanma, Mahkeme Kararının Değiştirilmesi İstekleri.....	9

BAŞÖRTÜSÜ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Öğrenciler	4
------------------	---

KİŞİSEL SORUNLAR:

ASKERİ MEVZUATTAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Yüksek Askeri Şura Kararıyla Re'sen Emeklilik Sorunları	3
Askeri (Diğer)	2

GAYRİMENKUL SORUNLARI

İmar Durumu	7
Hazine Arazisi İhtilafları	2
Kadastro ve Tapu Uyuşmazlıkları	3
Kamulaştırma	9
Miras, Mülkiyet Sorunları	1
Gayrimenkul (Diğer)	8

ESKİ HÜKÜMLÜLERİN SORUNLARI

Sicil Affı	1
------------------	---

GÖÇMEN SORUNLARI

Balkanlardan Gelen Türkler	1
Vatandaşlık, Oturma İzni, İltica Sorunları	2
Göçmen (Diğer)	1

ŞİKAYETLER

Özel-Kamu Kuruluşlarından Şikayet (KİT'ler, TEK, PTT, Firmalar)	10
Polis	327
Şikayet (Diğer)	40
Askeri Personel Hakkında	12
Avukat	1
Banka	1
Belediyeler	9
Doktor	4
Hakim-Savcı	12
Vali-Kaymakam	3
Muhtar	2

ÜNİVERSİTELER

Öğrenci Sorunları	1
-------------------------	---

YARDIM İSTEKLERİ

İş İstekleri	8
Maddi Yardım İstekleri	8
Konut İstekleri	1
Tedavi İstekleri	3

YURT DIŞINDAKİ TÜRKLERİN SORUNLARI

Cezaevlerindeki Türklerin Sorunları	2
İşçi Sorunları	3
Uygulamalardan Yakınmalar	2
Yurtdışı Türk (Diğer)	13

MUHTELİF

Ailevi Sorunlar	6
Gayri Ciddi Başvurular	1
Memuriyet Sınavı Sorunları	2
Ticari Sorunlar	2
Yasalarda Değişiklik İstekleri	21
Muhtelif (Diğer)	48
İdari Uygulamalardan Yakınmalar (Ceza, Usulsüz İşlem, vs.)	4
Köylülerin Sorunları	2

SOSYAL HAKLAR:

EMEKLİLİK SORUNLARI

Bağ-Kur'luların Sorunları	4
Emekli İkramiyelerinin Verilmesi, Aylık Bağlanması İstekleri	5
Maaşların Yetersizliği	6
SSK Emeklilerinin Sorunları	4
İntibak Düzenlemesi	1
Emekli (Diğer)	13

GAZİ-ŞEHİT, DUL VE YETİMLERİ, AİLELERİ

Aylık Bağlanması İstekleri	4
Tazminat Bağlanması İstekleri	1

İŞÇİ SORUNLARI

Emeklilik İstekleri	1
İş Kazaları Ve Malulen Emeklilik Sorunları	3
İşten Çıkarma	1
İşçi (Diğer)	3

MEMUR SORUNLARI

Sicil, Disiplin Affı	1
Disiplin Cezaları	1
Göreve İade İstekleri	6
İntibak Düzenlemesi	3
Emeklilik İstekleri	1
Müstafi Sayılma	1
Nakil İstemi ve Sorunları	6
Özel Hizmet Tazminatı	1
Memur (Diğer)	10

ÖZÜRLÜLERİN SORUNLARI

İş İstemi.....	1
Özürlü (Diğer)	1

1402 SAYILI YASADAN MAĞDUR OLANLAR

Tazminat İstekleri.....	1
-------------------------	---

Yapılan İşlemlere Göre Başvuruların Dağılımı:

Başvuruların 250 adedi (%53), başvuruda belirtilen konunun araştırılıp gereğinin yerine getirilmesi amacıyla ilgili kuruma gönderilerek konunun incelenmesi istenilmiş, yapılan yazışma sonucunda Komisyonumuza gönderilen yazı, bilgi ve belgeler ilgili başvuru sahibine bildirilmiştir.

Başvuruların 73 adedi (%15), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilemediğinden, idari işlemin aidiyeti yönüyle, gereği yapılmak üzere, ilgili kuruma havale edilmiştir.

Başvuruların 28 adedi (%6), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri ve varolan yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilemediğinden ve yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığından başvuru sahibine bilgi verilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 13 adedi (%3), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri uyarınca yapılacak bir işlemin bulunmadığından, başvuruda belirtilen sorunun çözümü için yargı yoluna başvurulması gerektiği başvuru sahibine bildirilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 29 adedi (%6) 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri uyarınca yapılacak bir işlemin bulunmadığı, yargının görev alanına giren ve yargıda karara bağlanmış konularda, Komisyonumuzun kuvvetler ayrılığı prensibine aykırılık oluşturacak şekilde müdahalesinin mümkün olmadığı, başvuru sahibine bildirilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 21 adedi (%4), başvuru sahibinin daha önceki başvurusu ile aynı içerikli olduğu için ilk başvuru ile birleştirilenler ve başvuru niteliğinde olmayan dilekçe ya da adressiz başvurulardan oluşmaktadır.

Başvuruların 46 adedi (%10), başvuruda belirtilen konularda varolan yasal düzenleme ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümlerine göre yapılacak bir işlemin olmadığı ancak, dilekçenin ilgili kurumu bilgilendirmek ve konuyla ilgili ileride yapılacak çalışmalar aşamasında dikkate alınmasını ve değerlendirilmesini sağlamak amacıyla ilgili kuruma iletilen başvurulardır.

Başvuruların 5 adedi (%1), Komisyondan istenilen rapor, belge, vs. gibi dokümanların ilgili başvuru sahibine gönderilerek istemin yerine getirildiği başvurulardır.

Başvuruların 4 adedi (%1), gereği yapılmak üzere ilgili kuruma iletilmiş ve başvuru sahibine söz konusu sorunun çözümü için yetkili ve görevli yargı mercisine de başvurması gerektiği bildirilen bir başvurudur.

Başvuruların 5 adedi (%1) protesto, bildiri, imza kampanyası dilekçesi niteliğindedir.

b) Yurt Dışından Gönderilen Mektup ve Fakslar

Bu tarihlerde Komisyonumuza yurtdışındaki çeşitli kuruluşlardan ve kişilerden gözetimine alınmalar ve diğer insan hakları ihlalleriyle ilgili çok sayıda faks ve mektup gönderilmiştir. Bu mektuplar daha çok, gözetimine alınan kişiler hakkında ilgili mercilerden bilgi istenildiğine ve diğer insan hakları ihlallerine Komisyonun dikkatini çekmeye yöneliktirler ve genellikle Uluslararası Af Örgütü, Human Rights Watch/Helsinki, Uluslararası Yazarlar Birliği, İnsan Hakları için Hukukçular Birliği gibi hükümetler dışı örgütlerden ve üyelerinden gelmektedirler. Gelen mektup ve faksların konularına göre dağılımı şu şekildedir:

Akın Birdal'a düzenlenen suikast hakkında 11 adet,

Abdullah Öcalan'a idam cezası verilmemesi için 4 adet,

Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesini ihlal etmek suçundan hükümlü yazar Eşber Yağmurdereli'nin serbest bırakılması için 7 adet,

Siirt Emniyet Müdürlüğünde gözetiminde işkence gördüğü iddia edilen Muzaffer Çınar Hakkında 70 adet,

Yasadışı örgüt üyesi olmakla suçlanarak İzmir DGM'de yargılanan Dr. Zeki Uzun'a işkence ve kötü muamele yapılması hakkında 39 adet,

Recep Tayyip Erdoğan'a verilen hapis cezası hakkında 3 adet,

Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde 26 Eylül 1999 tarihinde meydana gelen olaylarda ölen hükümlülerden Nevzat Çiftçi'nin cenazesine katılmak isterken 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet suçundan tutuklanan TİHV üyesi Dr. Alp Ayan ve Günseli Kaya hakkında 30 adet,

Basın Kanunun 30/2 nci maddesini ihlal ederek Dr. Alp Ayan ve Günseli Kaya hakkında devam etmekte olan mahkeme hakkında açıkladığı görüşleri nedeniyle suçlanan TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök hakkında 34 adet,

İşkencenin önlenmesi konusundaki çalışmaları nedeniyle hakkında dava açılan Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı Hakkında 3 adet,

Gözaltında ölen gazeteci Metin Göktepe hakkında 1 adet,

Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürülmesi hakkında 1 adet,

Diyarbakır'da terörle mücadele ekiplerince gözaltına alınan Fahrettin Gökdemir hakkında 2 adet,

Türkiye'de düşünce özgürlüğü ile ilgili kısıtlamalar hakkında 1 adet,

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi olaylarını ve F tipi cezaevlerini protesto eden 1 adet imza kampanyası

Kamu çalışanlarının örgütlenmesi ile ilgili kanun tasarısını ve bu tasarımı protesto etmek amacıyla KESK'in düzenlediği gösterilerde çıkan olaylarla ilgili olarak 12 adet

9 Aralık 1996 tarihinde İstanbul'da 11 gün gözaltında tutulduğu İstanbul TEM Bölümünde işkence gördüğü iddia edilen Fatma Tokmak ve Oğlu Azat Tokmak hakkında 2 adet.

7. KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ

a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yurt içindeki çalışmalarının yanı sıra yurt dışında da, öncelikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup, yurt dışında değişik ülkelerde yaşayan yurttaşlarımızın haklarının ne durumda olduğunu incelemektedir. Yabancı düşmanlığı, ırkçılık yönündeki baskılar ve Avrupa Birliği ülkelerinin içerisindeki azınlıklar statüsünde dil, din temelindeki farklılıklara bağlı olan baskıları da, sadece bizim ülkemizde değil, değişik ülkelerde, dünyada ne oluyor bakımından incelemek, Komisyon üyelerinin hedefleri arasındadır.

Bu bağlamda Komisyonumuz, 3686 sayılı Kanunun verdiği yetkiyle bugüne kadar birçok defalar Batı Trakya'daki Türk azınlığı ziyaret etmiş, gözlemci olarak davalarına katılmıştır. Parlamentodan pek çok milletvekili Batı Trakya konusuyla son derece yakından ilgilenmektedir. İnsan Haklarını inceleme Komisyonu 1993 yılından bugüne kadar Türk azınlık mensupları aleyhine açılan davalarla ilgili 23 defa değişik alt komisyonlarla mahkemelerine katılmıştır. Üyeler Batı Trakya'daki davaları soydaş olmanın getirdiği bir heyecanla izlerken insan haklarının evrenselliği kavramında neler olup bittiğini, özellikle yeni açılımlar getiren Avrupa Birliği anlayışının nelere sebep olduğunu ve olayların nasıl takip edildiğini izlemiştir.

Komisyon üyelerinin katıldığı davalar şunlardır:

Dava Konusu	Davanın Görüldüğü İl	Mahkeme Tarihi
İbrahim Şerif	Selanik	21.05.1993
Mehmet Emin Aga ve Sadık Ahmet	İskeçe	12.04.1994
Mehmet Emin Aga	Agrinio	27.01.1995
Sadık Ahmet'in ölümü davası	Selanik	20.01.1997
Mehmet Emin Aga	Lamia	03.04.1997
Soydaş Öğretmenler	Agrinio	05.05.1997
Gökçepınar Camii	İskeçe	23.05.1997
Koyunköy Camii Onarım	İskeçe	03.06.1997
Mehmet Emin Aga	Larissa	14.02.1998
Omurluköy Kitap Toplama	Gümölcine	17.02.1998
Mehmet Emin Aga	Lamia	25.02.1998
Mehmet Emin Aga	Lamia	28.05.1998
Ilıca ve Omurluköy Kitap Davası	Gümölcine	06.07.1998
Mehmet Emin Aga	Selanik	05.11.1998
İskeçe Türk Birliği	Gümölcine	06.11.1998
İskeçe Türk Birliği	Gümölcine	04.12.1998
Mustafçovalı Soydaşlar Aleyhine Dava	Gümölcine	15.12.1998
Baraklı, İrcan ve Çelebiköy Kitap Davaları	Gümölcine	11-13.01.1999
İskeçe Türk Birliği	Gümölcine	15.01.1999
Ilıca ve Omurluköy Kitap Davaları	Gümölcine	27.01.1999
Batı Trakya Camileri ve Din Görevlileri Derneği Davası	Gümölcine	05.02.1999
Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Davası	Patra	19.10.1999
Mehmet Emin Aga	Lamia	01.12.1999
Mehmet Emin Aga	Lamia	31.05.2000

Komisyon üyelerinin Batı Trakya'daki ziyaretleri sırasında Türk azınlık ile yakın ilişkiler kurulmuş, sorunlar yerinde görülmüş ve sorunun doğrudan muhataplarından bilgi alınmıştır. Ziyaretler Türk azınlık için büyük bir moral kaynağı olmuştur. Batı Trakya'ya gerçekleştirilen ziyaretler yaklaşık sekiz yıldır devam etmektedir. Bu süreç içerisinde azınlığın durumundaki değişimleri gözlemlenmiştir.

Geçen dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de Komisyon'da;

—8 Ekim 1999 tarihinde alınan kararla, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği aleyhinde açılmış olan davanın 19 Ekim 1999 tarihinde yapılacak olan duruşmasını izlemek üzere Yunanistan'a, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, Ardahan Milletvekili Faruk Demir, Karabük Milletvekili Mustafa Eren ve Muğla Milletvekili Metin Ergun'dan,

-18 Kasım 1999 tarihinde alınan kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılan davanın 1 Aralık 1999 tarihinde Yunanistan'ın Larissa kentinde görülecek olan duruşmasına Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Eskişehir milletvekili M. Mail Büyükerman, Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Antalya Milletvekili Osman Müderrisoğlu ve Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'dan,

- 24 Mayıs 2000 tarihinde alınan kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılan davanın 31 Mayıs 2000 tarihinde Yunanistan'ın Lamia kentinde görülecek olan duruşmasına Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Kocaeli Milletvekili Kemal Köse, Burdur milletvekili Hasan Macit, Malatya Milletvekili Yaşar Canbay ve İzmir Milletvekili Rifat Serdaroğlu'ndan,

b) IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı (16-18 Haziran 2000, Londra)

8 Haziran 2000 Tarihli 28. toplantıda, gelen davet üzerine 16-18 Haziran 2000 tarihleri arasında Londra'da Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonunca düzenlenecek olan Uluslar arası Batı Trakya Türkleri Kurultayına Komisyon ve heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi, İstanbul Milletvekili Mustafa Baş ve Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt'tan oluşan bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir.

17-18 Haziran 2000 tarihlerinde Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyon Başkanı Sayın Necmi Hasanoğlu ve Yönetim Kurulunun katkılarıyla Londra'da düzenlenen kurultayda Batı Trakya'daki olaylar dördüncü kez uluslararası alanda tartışılmıştır. Kurultay çerçevesinde bir araya gelen beş ayrı çalışma komisyonunda Batı Trakya Türk toplumunun mevcut durumu ile geleceğe yönelik yapılabilecek çalışmaları değerlendirerek aşağıdaki hususlar tespit edilmiş ve kamuoyuna duyurulması kararlaştırılmıştır;

Komisyonlar ayrıca; Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerde son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmelerin Batı Trakya Türk Toplumuna bir bütün olarak ve somut şekilde yansımaları beklentisi içerisinde bulunduğunu kaydetmiştir.

IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı kararları aşağıdaki gibidir:

- 1- Günümüzde üçüncü sektör olarak ifade edilen sivil toplum örgütlerinin önemi ve tesirliliği göz önüne alınarak; Tütün Üreticileri Derneği, Okul Aile Birlikleri, Din Görevlileri Derneği, İnsan Hakları Koruma Derneği, Türk Kadınlar Birliği gibi derneklerin kurulmalarına ve kurulmuş olanların daha fonksiyonel hale getirilmesine, Batı Trakya Türk Toplumunu Danışma Kurulu yönetmeliğinin gözden geçirilerek güncelleştirilmesine, Kalkanca Kültür Derneği'ne bir kitaplık kurulmasına, Batı Trakya Türkleri'nin sosyal, kültürel, ekonomik yönlerden güçlendirilmesi amacıyla yeni bir vakıf kurulmasına ve Batı Trakya'da Türklerin mevcut sendikalara aktif katılarak birlikte bunların yönetimlerinde söz sahibi olunmasına,
- 2- Kurultay'ın kararlarını takip etmek ve mevcut dernekler arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla bir Kurultay Daimi Sekreterliği'nin oluşturulmasına; ayrıca çağdaş iletişim imkanlarından yararlanılarak bütün Batı Trakya Türk Kuruluşları adına Türkçe, İngilizce, Yunanca ve ihtiyaç duyulacak diğer dillerde bir internet sitesinin oluşturulmasına,
- 3- Batı Trakya Türkü'nün insan hakları konusundaki haklı mücadelesinin bilhassa Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde takip edilebilmesi için daimi bir Hukuk Bürosu'nun kurulmasına,
- 4- Uluslararası bir Sivil Toplum Örgütü (NGO) olarak, Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu öncülüğünde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde Batı Trakya Türklerine yönelik insan hakları ihlallerinin gündeme getirilmesinin sürdürülmesine,
- 5- Avrupa Birliği bünyesinde bulunan Sivil Toplum Örgütleri'ne (NGO) sağlanan mali imkanlardan Batı Trakya Türk Dernek ve Kuruluşlarının da yararlanabilmesi için verilerin toplanmasına,

- 6- Eğitim alanında; Batı Trakya'da Türk nüfusun yoğun olduğu bölgelerde Türk ortaokulu, Türk lisesi, Türk sanat okullarının açılması ve mevcut Türk liselerinin derslik sayısının artırılması için çalışmalar yapılmasına, Türk ilkokullarında her sınıfın ayrı derslikte eğitim gördüğü uygulamaya 2000-2001 öğretim yılında geçilme şartların oluşturulmasına,
- 7- Batı Trakya'da Türk öğretmenlerinin özlük haklarının düzeltilmesi, öğretmen ihtiyacının karşılanması amacı ile Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri gibi öğretmen yetiştiren okullara Batı Trakyalı Türk gençlerinin gitmesinin cazip hale getirilmesi için ek kontenjan ayrılması talebinin dile getirilmesine ve bu öğrencilere burs sağlanmasına,
- 8- Batı Trakya Türk toplumunun haklı davasını uluslararası platformlara taşıyacak gençlerimizin yüksek lisans seviyesinde öğrenim görmeye yönlendirilerek ve bu akademik çalışmaların teşvik edilmesine, finans kaynağı olarak Batı Trakya'daki vakıflarımızın maddi kaynaklarının kullanılmasına,
- 9- Kırsal kesimdeki Türk çocuklarının ana dilleri olan Türkçe'yi geliştirmeleri için bu bölgelerde Türkçe kurslar düzenlenmesine,
- 10- Yunanistan'da Türk azınlık azınlık aleyhine çıkarılmış ayrımcı tüm yasaların yürürlükten kaldırılması ile özellikle eğitim ve kültür alanında Batı Trakya Türk toplumunun 1923 Lozan Antlaşması, 1951 Türk-Yunan Kültür Antlaşması, 1968 Türk-Yunan Kültür Protokolü ve 6-9 Ekim 1954 tarih 3065 sayılı kanun hükmündeki kararnameden doğan haklarının iadesi mücadelesinin devam etmesine,
- 11- Tahrip edilen ve yok olma aşamasına gelen ve Türk kültürünün birer mirası olan tarihi eserlerin onararak korunmalarına,
- 12- Yunan yönetimlerinin diğer alanlarda olduğu gibi Müftülük ve Vakıflar konularında da uluslararası ve ikili anlaşmalara aykırı olarak Batı Trakya Türklerinin haklarını gasp edip keyfi uygulamalarını sürdürdüğünün uluslararası kamuoyunun gündeminde tutulmasına.
- 13- Batı Trakya Müslüman Türk toplumunun hür iradesiyle seçtiği Müftülerin Yunan yönetimlerince tanınarak derhal görevlerine başlatılmaları ve buna bağlı olarak Batı Trakya Müslüman Türk toplumunun hiçbir zaman kabul edemeyeceği 1991 tarih ve 1920 sayılı yasanın iptal edilmesi mücadelesinin sürdürülmesine,
- 14- Müftülüklerin ayrılmaz parçası olarak vakıfların Batı Trakya Müslüman Türk toplumunun can damarı olduğundan hareketle; uluslararası ve ikili antlaşmalar uygun olarak Vakıf İdare Heyetleri'nin seçimle iş başına getirilmesi için mücadelenin devam etmesine; buna bağlı olarak Batı Trakya Türk toplumu için kabul edilemez olan 1981 tarih ve 1091 sayılı Vakıflar Kanununun derhal iptalinin istenmesine,
- 15- Bugüne kadar Avrupa Birliği fonlarından yerel yönetimler için gönderilen 35 milyar doları aşkın kaynağın Doğu Makedonya ve Trakya bölgesi için ayrılan payından Batı Trakya Türk Azınlığı belediyelerinin eşit olarak yararlanmadığı tespit edilerek; yerel ve Avrupa Birliği programlarının daha sıkı takip edilerek hak ve çıkarların aranmasına,
- 16- Batı Trakya'da Türk belediyelerinin bulunduğu bölgelerde ilkokul öncesi çocukların eğitimi amacıyla oyun alanları, çocuk yuvaları ve kreşler ile okul çağındaki gençlerin istifadesine sunulacak, onları kötü alışkanlıklardan uzaklaştıracak kültür ve spor salonlarının kurulmasına ve bunların belediyelere ticari işletme oluşturma hakkı veren 2808 sayılı kanun çerçevesinde Türk Azınlık belediyeleri tarafından kurulacak işletmeler yoluyla yapılmasına ve buralarda çalışacak personelin o bölgede ikamet eden Türk azınlık mensuplarından seçilmesine
- 17- Batı Trakya Türk toplumunun sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarının çözülmesinde yerel yönetimlere (belediyelere) önemli görevler düştüğünü ve örgütlü, bilinçli, eğitim düzeyi yüksek bir toplum oluşturulmasının zaruretinin tüm Batı Trakya Türk yerel yöneticileri tarafından kabul edildiğinin vurgulanmasına karar verilmiştir.

c) Gürcistan Ziyareti (8-14 Aralık 1999)

Ulusumuz savaş ortamlarının bizzat insan hakları ihlallerini getirdiğini çok iyi bilmektedir ve bu konuda çok hassastır. Türkiye Cumhuriyeti her zaman içte ve dışta barışı, uzlaşmayı, insanlığa yakışır çözüm yollarını aramayı en temel insan hakkı olarak görmektedir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Çeçenistan konusunu bu anlayışla gündemine alarak incelemiştir.

Bu konuda çeşitli tarihlerde Komisyonumuzda dört kez geniş çaplı toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılar ve Gürcistan'da yapılan çalışmalar sonrasında ortaya çıkan Rapor Komisyonunda oybirliği ile kabul edilerek kitap olarak yayınlanmıştır.

Alt Komisyon Heyetinin Gürcistan Ziyareti (8-14 Aralık 1999)

Komisyon'un 25 Aralık 1999 günkü toplantısında alınan karar gereği oluşturulan Alt Komisyon üyeleri 8 Aralık Çarşamba günü 22.45 uçağı ile İstanbul'dan Tiflis'e hareket eden heyet 9 Aralık Perşembe günü Gürcistan saati ile 03.05'de Tiflis havaalanına inmiştir. Temsilen her partiden bir milletvekili katılımının sağlandığı ve DSP Aydın Milletvekili Sema TUTAR PIŞKINSÜT başkanlığında, MHP Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL, FP İstanbul Milletvekili Mustafa BAŞ, ANAP İstanbul Milletvekili A. Emre KOCAOĞLU, DYP Sinop Milletvekili Kadir BOZKURT' dan oluşan Alt Komisyon Heyeti; Gürcistan Devleti içinde Çeçenistan sınırına kadar giderek Çeçen mültecilerle görüşmüş, olayları yerinde ve ayrıntılı bir şekilde incelemiş, uyumlu ve özverili çalışmalar yapmıştır.

Alt Komisyon üyeleri ilk olarak Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Gürcistan Misyon Şefi Ekber Menemencioğlu ile görüşmüştür. Aynı gün Uluslararası Karadeniz Üniversitesi ile Süleyman Demirel Koleji ziyaret edilmiştir. 10 Aralık Cuma günü sırasıyla Mülteciler ve İskan Bakanı Valerin Vashakidze, Parlamento Başkan Vekili Eldar Shengelaia, İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Elena Tevdoradze ile görüşen heyet akşam saatlerinde Parlamento Başkanı Zurab Zhvania tarafından kabul edilmiş, ardından da Sayın Tevdoradze'nin heyet onuruna verdiği akşam yemeğine katılmıştır. Heyet 11 Aralık Cumartesi günü Şatili, 12 Aralık Pazar günü de Ahmeta bölgelerindeki Çeçen mültecileri ziyaret edip durumları hakkında bilgi almıştır. 13 Aralık Pazartesi günü önce Gürcistan'daki Türk işadamları ile bir toplantı yapan heyet üyeleri, işadamlarının sorunlarını dinlemiştir. Akşam saatlerinde Devlet Başkanı E. Shevardnadze'nin eşi ve aynı zamanda Gürcü Kadınlar Barış ve İşbirliği Vakfı Başkanı Nanuli Shevardnadze ile görüşen heyet daha sonra Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Shevardnadze tarafından kabul edilmiştir. Heyet 14 Aralık Salı günü Gürcistan saati ile 06.00'da Tiflis'ten ayrılmıştır.

Komisyon'un Gürcistan'da bulunduğu sırada Gürcü yetkililerle yaptığı görüşmeler ve Çeçen mültecilerin barındırıldığı kamplarda yaptığı incelemelerle ilgili ayrıntılı rapor aşağıda verilmiştir.

Alt Komisyon'un Gürcü Yetkililerle Yaptığı Resmi Görüşmeler

Alt Komisyon üyeleri Gürcistan'daki çalışmalarını esnasında sırasıyla BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Gürcistan Misyon Şefi Ekber Menemencioğlu, Mülteciler ve İskan Bakanı Valerin Vashakidze, Parlamento Başkan Vekili Eldar Shengelaia, İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Elena Tevdoradze, Gürcü Kadınlar ve İşbirliği Vakfı Başkanı Nanuli Shevardnadze ve Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Shevardnadze ile görüşmüştür.

1. Alt Komisyonun Tespitleri, Genel Değerlendirme ve Yaptıkları

Gürcistan'a göç etmek zorunda kalan Çeçen mültecilerin durumlarının incelenmesi amacıyla bu ülkeye giden TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti, bu amaçla Gürcistan'a giden ilk yabancı parlamenter heyet olmuştur.

Heyetimiz, Gürcistan'da Çeçenistan sorununun aynı bir yönü ile de karşılaşmıştır. Çeçen mültecilerin yaşadıkları insanlık dramının yanı sıra, hümanist bir yaklaşımla mültecilere sınırlarını açan Gürcistan'ın zaten ağır olan ekonomik sorunlarının bu sebeple daha da ağırlaşmış olduğu gerçeği, Gürcistan üst düzey yöneticileriyle yapılan resmî görüşmelerde olduğu gibi, Gürcistan'da yatırımda bulunan Türk işadamlarıyla yapılan görüşmede de sık sık dile getirilmiştir.

Heyetimizin altı günlük yoğun bir çalışma içerisinde gerçekleştirdiği ziyaret sonucunda, mültecilerin durumlarının yanı sıra, Gürcistan'ın bu sorun nedeniyle artan sıkıntılarına ilişkin yerinde yaptığı tespitlerin, Çeçen Halkının ve Gürcistan'ın sorunlarının çözümüne katkıda bulunacağını umuyoruz.

Gürcistan Ziyareti Sonrası Heyetin Değerlendirmeleri

1. Genel Bilgiler

- * Gürcistan zengin su kaynaklarına sahiptir. Ülkede yaklaşık 25.000 akarsu ve 850 göl vardır. Bunları su hacmi 66.3 kilometre küptür.
- * Mineral su kaynakları bakımından zengin bir ülkedir.
- * Zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Doğal güzellik harikası dağları, kültürel zenginlik, kayak sporu merkezleri ve Karadeniz sahilleri dünyanın her tarafından turist çekmektedir.
- * Ülkenin etnik yapısında bakıldığında 1989 sayımına göre Gürcülerin oranı % 70 idi. Diğer etnik gruplar sırasıyla %8 Ermeni, % 6 Rus, % 6 Azeri'dir. Ayrıca ülkede Osteyalı, Yunan, Abhaz, Ukraynalı, Kürt, Yahudi diğer bazı etnik gruplara mensup insanlar yaşamaktadır. Azınlıklar içerisinde özellikle Ermenilerin bürokraside üst görevlerde olduğu gözlenmiştir. (Örneğin Parlamento Başkanı Zurab Zhvania ile İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Elena Tevdoradze). Buna rağmen Parlamentoda dört adet Türk Milletvekili de bulunmaktadır.
- * Ülkede yaşayan halkın büyük çoğunluğu Doğu Ortodoks kilisesine bağlıdır. Azeriler Şii Müslüman iken Sünni Müslümanlar daha çok Acara ve Abhazya'da yaşamaktadır.

2. Gürcistan'a Göç Eden Çeçen Mültecilerle İlgili Bilgiler

- * Şatili'ye gelen çeçen mültecilerin sivil halk ve çoğunlukla kadın ve çocuk oldukları görülmüştür. Genellikle sınıra kadar arabalarla geldikleri yakınlarını kaybetmiş olanların ve diğerlerinin çok üzgün ölüm korkusu içinde ve aşırı yorgun oldukları gözlenmiştir. Çoğu ağlayarak Rusya Federasyonu'nun sivil halkı ayırmadan ülkede toptan bir katliama giriştiğini anlatmışlardır. Barış yolu açtık diyerek gitmek isteyenleri beyaz bayraklarla çıkabilirsiniz diyen Rusya Federasyonu'nun, daha sonra yollara bomba atarak barış adına katliam da yaptığını söylemişlerdir. Çeçen mülteciler inançları gereği ölümlerini aynı gün gömmek istemeleri sebebi ile Rusya Federasyonunun kendilerinden fidye alarak ölümlerini teslim ettikleri pek çok da ölüsü ele geçmeyen kayıp bulunduğunu ifade etmişlerdir.
- * Kaçan ve kaçmakta olan çok kimse bulunduğu çocukların, kadınların, tüm halkın yalanlarla toptan terörist olarak ilan edildikleri hiç durmaksızın evlerinin ve caddelerinin devamlı bombalandığını 5-6 metre derinden, yerin altından ilerleyen sonra yüksek güçle patlayan bombaların kullanıldığını bu "toprak" bombalarından çok zarar gördüklerini hatta kimyasal silah şeklinde yasaklanmış olan silahların da kullanıldığını, 4 civarında bu şekilde yaralanmış vak'anın Tiflis Devlet Hastanesi'nde yattığını ağlayarak anlattılar. Yine çeçen mülteciler elbette gençlerden ve erkeklerden direnenlerin de çok olduğunu ve çeçen olarak ülkelerinde yaşamak istediklerini Gürcistan Devletini kendilerine gösterdikleri ilgiden dolayı müteşekkir olduklarını ifade etmişlerdir. Heyetimizden savaşın durdurulmasında barınmaları ve Türkiye'ye gelmek isteyenlerin alınması konusunda yardım ve destek talepleri olmuştur. Ayrıca Gürcistan devlet sınırlarına dahil kısım Rusya Federasyonu tarafından son iki ayda iki kez, heyetimiz ayrıldıktan bir hafta sonra da Şatili Bölgesi'ne olmak üzere bir kez daha bombalanmak suretiyle taciz edilmiştir.
- * Ahmeta Bölgesi Pankisi Vadisinde Çeçen kökenli Gürcü halkın evlerinde yaklaşık 3.583 Çeçen mülteci (05.12.1999 tarihi itibarı ile) bulunmakta idi. Şatili'de ise sevk edilmekte olan 500-600 kadar Çeçen mülteci mevcuttu. Ayrıca 240 nüfuslu olan Şatili köyünün nüfusu daha önce gelen Çeçen mültecilerle 400 civarına ulaşmış ve her evde odalarda 20-25 kişi barınmakta idi.
- * Ahmeta bölgesine geçmeyi başaran mültecilerin durumları çok kötü olmayıp kendilerine gerekli yardım sağlanarak bu bölgede kalmalarının sağlanması en uygun çözüm olarak görülmektedir.
- * Mülteci olarak Gürcistan'a sığınan çeçenler birinci sırada Almanya'ya ikinci olarak Türkiye'ye üçüncü sırada ise Azerbaycan'a geçiş yapmak istemektedirler.
- * Abhazya'daki olaylara bazı Çeçenlerin karışmış olmasına rağmen Gürcistan Çeçen mültecilere sahip çıkmakta, güç ekonomik koşullarında bile kendi yediklerini paylaşmakta idiler.

- * Azerbaycan, kapılarını Çeçen mültecilere kapatmış durumdadır. Bu durum da Gürcistan, mülteciler için tek adres olarak gözükmetedir. Mülteci sayısının 5.000'i geçmesi durumunda sorunların çok ağırlaşacağına dikkat çekilmektedir.
- * Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin Çeçenlerin ve mültecilerin durumlarının dünya kamuoyuna yeterli derecede duyurabildikleri veya anlatabildikleri konusunda heyetimizde ciddi kaygılar oluşmuştur.

Gürcistan'ın Etnik Yapısı İle İlgili Bilgiler

- * Ülkenin etnik yapısında bakıldığında 1989 sayımına göre Gürcülerin oranı % 70 idi. Diğer etnik gruplar sırasıyla %8 Ermeni, % 6 Rus, % 6 Azeri'dir. Ayrıca ülkede Osteyalı, Yunan, Abhaz, Ukraynalı, Kürt, Yahudi diğer bazı etnik gruplara mensup insanlar yaşamaktadır. Azınlıklar içerisinde özellikle Ermenilerin bürokraside üst görevlerde olduğu gözlenmiştir. (Örneğin Parlamento Başkanı Zurab Zhvania ile İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Elena Tevdoradze). Parlamentoda dört adet Türk Milletvekili de bulunmaktadır.
- * Ülkede yaşayan halkın büyük çoğunluğu Doğu Ortodoks kilisesine bağlıdır. Azeriler Şii Müslüman iken Sünni Müslümanlar daha çok Acara ve Abhazya'da yaşamaktadır.

Gürcistan Devletinin İç Yapısı İle İlgili Bilgiler

- * Gürcistan iç savaş sonucu topraklarının yaklaşık % 25'ini (Abhazya ve Güney Osetya) kaybetti. Bu topraklar halen Gürcistan sınırları içerisinde gözükmele birlikte "de facto" bağımsız konumundadırlar. Sokaktaki vatandaşın en üst düzey bürokrata veya siyasetçiye kadar herkes Abhazya konusunda büyük hassasiyet göstermektedir.
- * Abhazya ve Güney Osetya'daki iç savaşın ardından yerlerinden olan 282.000 iç mültecinin büyük çoğunluğu Tiflis'teki büyük otellere ve devlet dairelerine yerleştirilmiştir. Bu insanlardan 130.000'i evsizdir. Halen ülkenin en önemli sorunlarından birisi iç mülteci sorunudur.
- * Ülkede büyük bir ekonomik durgunluk var. Özellikle Tiflis çok zor koşullar altında. Tiflis dışındaki köyler merkezden daha iyi ve daha canlı durumdur
- * İstatistiklerin güvenilir olmamasına rağmen % 60 oranında yüksek tahsilli işsiz bulunmaktadır.
- * Kamu görevlileri yaklaşık 100 Lari (25 milyon TL) civarında aylık ücret almaktadır. Öte yandan toplumun yaklaşık % 5'ini oluşturan bir mutlu azınlık mevcuttur.
- * Devlet, memurlarının maaşlarını ödeyememektedir. Örneğin polisler birkaç aydır maaş alamamaktadırlar. Bu durum hukuk dışı gelir kazancını kurumsallaştırmaktadır.

Ekonomik Değerlendirmelerde İlgili Bilgiler

- * Türkiye'den kalitesiz malların ihraç edilerek Gürcistan'a getirilmesi ve satışa sunulması, Türk mallarına ilişkin kamuoyunda negatif bir önyargı oluşturmuştur. Kaliteli Türk malları ise Avrupa veya Japon malları olarak satılmaktadır.
- * Tiflis'te çok sayıda büyük mağazalar yok. Mevcut mağazaların bazılarında ise çok yüksek fiyatla bazı mallar satılabilmektedir. Büyükçekilik Migros'un bir şube açması için girişimde bulunmuş ancak henüz bir sonuca ulaşamamıştır. Halen bir Danimarka şirketi mağaza açmak için Gürcistan ile anlaşmış durumdadır.
- * Bakü-Ceyhan boru hattının inşası, Türkmen doğalgazı, Kars-Tiflis demiryolu projesi, üçüncü bir sınır kapısının (Çıldır) açılması, Tiflis havaalanının modernizasyonu gibi projelere çok özel önem vermektedirler.
- * Ülkede ciddi bir enerji krizi var. Akşamları elektrik kesintisi uygulanmaktadır. Bu günlerde Tiflis şehrine günlük sadece 2 saat sürekli elektrik verilebilmektedir.
- * Türk işadamları durumlarından memnun olmayıp Devletin kendilerine bazı kolaylıklar sağlamasını istemektedirler.

- * Eximbank kredilerinin geri dönüşü olan verimli sektörlere verilmesi iş adamlarımız tarafından istenmektedir.
- * 1.2 milyar dolarlık ticaret hacminde Türkiye'nin payı yüzde 20 kadardır.

Türkiye-Gürcistan İlişkileri İle İlgili Değerlendirmeler

- * Özellikle Devlet Başkanı Eduard Shevardnadze Türkiye ile ilişkilere çok büyük önem vermektedir. Türkiye ile bu avantajı kullanarak ikili ilişkilerin planlı bir şekilde geliştirilmesini arzu etmektedir.
- * Ülkesi için planladığı hukuksal, sosyal alanlarda ve ekonomide önemli reformları uygulamak üzere özel çaba içinde bulunan ve Devlet Başkanlığı seçiminde halkından yaklaşık % 45 oranında oy desteği almış olan Devlet Başkanı Sayın Shevardnadze 8 Nisan 2000 tarihinde yapılacak olan Devlet Başkanlığı seçimlerinde yine halkının desteğini alarak seçilmek istemektedir.
- * Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından demokrasiye geçiş sürecinde siyaset ve yönetimde ciddi bir boşluk oluşmuştur. Bu dönemde mafya-polis, mafya-siyasetçi birliktelikleri öne çıkmış ve belirleyici olmuştur. İç politika ve güvenlikte mafyanın etkin olduğu söylenmektedir. Türkiye'nin geçmişteki tecrübelerinden yararlanarak Gürcistan'ın mafyaya karşı mücadelesinde polis eğitimi, organize suçların takibinde işbirliği ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulabilir. Gürcistan'da iç istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacak bu tür bir işbirliği ve Türkiye'nin bu konudaki yardım ve desteği, Türkiye-Gürcistan ilişkilerini üst düzeye seviyeye yükseltmesinde ağırlıklı rol oynayabilir.
- * Rusya ile ilişkileri son derece kötü olan Gürcistan için Türkiye bir çıkış ve güvence olarak görülmek istenmektedir. Rusya'nın Gürcistan'daki kampları Çeçenlere karşı kullanma isteği bu ülke tarafından reddedilmiştir.
- * Bağımsızlığın ardında Gürcistan'ı ziyaret eden ilk yabancı cumhurbaşkanının Sayın Demirel olmasını unutmuyorlar ve takdirle anıyorlar.
- * Gürcistan'da hidroelektrik santrallerin yapılması için yeterli su kaynakları mevcuttur. Türkiye'den bu santrallerin yapımına katkıda bulunmasını ve böylece hem Türkiye'nin hem de Gürcistan'ın enerji sorununun çözülmesine yardımcı olmasını beklemektedirler.
- * Enerji alanında ABD'nin, telekomünikasyon alanında İngiltere'nin etkinliği söz konusudur. Türk işadamlarının hurda ticareti yerine stratejik alanlarda yatırım yapmaları ile ilgili yeni bir strateji getirilmesi hususu önemli gözükmektedir.
- * Gürcistan'da halen Türklerin kurduğu Uluslararası Karadeniz Üniversitesi ile Süleyman Demirel koleji en gözde eğitim kurumları arasında olup Türkçe öğrenmek için pek çok başvuru ve istek olduğu belirtilmiştir. Gürcü yetkililer eğitim alanındaki işbirliğinin artırılmasını istemektedir.
- * Ulaşım kolaylığı için acilen Poti-Trabzon ve Poti-Istanbul feribot seferlerinin başlatılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.
- * Sarp ve Posof Türközü gümrük kapılarında rüşvetin çok yaygın olduğu, Gürcistan içinde Gürcü polisinin, Sarp-Samsun güzergahında ise Türk polisinin rüşvet aldığı iddiaları ileri sürülmektedir.
- * Gürcistan, Çıldır gümrük kapısının açılmasını çok istemekte ve desteklemektedir. Çünkü Acara sınırları içinde bulunan Batum'daki kapıdan gümrük geliri alamamaktadırlar. Ancak kendilerinin yapacaklarını taahhüt ettikleri 30 km'lik yol yapımı da dahil olmak üzere alt yapıyı maalesef ekonomik yetersizliklerinden dolayı henüz tamamlayamamışlardır. Bayındırlık Bakanlığı'nın Hazine'ye yazdığı yazıda 20 milyon doların yeterli olduğu belirtilmiş, Cumhurbaşkanımız Sayın Demirel'in bu konuda vermiş oldukları söz de yerine getirilerek kapının acilen açılmasının sağlanması çok yararlı olacaktır.
- * Irak'tan mazot gelmekte ancak Artvin'den izin verilmemektedir. Görüşülen işadamları, heyetimize; bir yandan PKK para kazanırken bir yandan da Artvin halkı cezalandırılıyor yorumunu yapmışlardır.
- * Sınır ticareti ile ilgili ciddi bir yaklaşım getirilmemiş olması Kaymakamlıktan alınacak bir belgenin yeterli görülmesi, asıl işi ticaret olmayan birçok kişinin sınır ticaretine girişmesine, birçoğunun başarısız olmasına ve sonuçta sınır ticaretinin yozlaşmasına sebep olmaktadır.

- * İşadamları ayrıca THY'nin TSİ 22.45-04.00 arası olan uçuş tarifesini ve fiyatların pahalılığından şikayet etmiştir. Rekabetin olmayışı fiyatların yüksek oluşuna gerekçe olarak gösterilmektedir.
- * Gürcistan'da Türkiye ile Parlamentolar, bürokrasi, sivil toplum örgütleri, ve halklar arası ilişkilerin geliştirilmesinin teşvik edilmesi istenmektedir.
- * Gürcistan'daki özelleştirme çalışmalarında Türkiye hemen hemen hiç yer almamaktadır. Özelleştirme çalışmaları tahkim olmadan ikil anlaşmalar şeklinde yapılmaktadır. Özelleştirme ile pek çok stratejik gayrimenkul satışının yapılmakta olduğu ve yapılacağı belirtilmiştir. Belli sektörler seçilip bunlara yönelik çalışmalar yapılması, ekonomik destek ve özelleştirme çalışmalarına projelerle Türkiye'nin de katılması Gürcistan'daki istikrarlı ortama geçiş için yararlı olacaktır.
- * Gürcistan halkı genel olarak geleceği konusunda endişeli ve umutsuz görünmektedir. Böyle zor bir dönemde onlara uzanacak yardım elini asla unutulmayacaktır.
- * Toplum genel olarak sanata karşı çok ilgili olup sanat, toplumun pek çok kesiminde resim, heykel, müzik, tiyatro ve el sanatları gibi dallarda yerleşik yaşam biçimi olarak benimsenmektedir. Bu alanda işbirliği geliştirilebilir. Ancak Türkiye'yi, halkımızı yeterince tanımamaktadırlar. Negatif propaganda ile de halklar olarak farklı olduklarımızı düşünmektedirler.
- * 8 Nisan 1999 tarihinden önce Türkiye Cumhuriyeti Devlet heyetinin Gürcistan'ı ziyareti ve karşılıklı Türk ve Gürcü günlerinin düzenlenmesi isteği bizzat ülkemizi geçen hafta ziyarete gelen Gürcistan Meclis Başkan Yardımcısı bunu Eldar Shengelaia tarafından tarafımıza iletilmiştir.
- * Sportif faaliyetler geliştirilmeli, dostluk müsabakaları ile iki toplumun birbirini tanıması ve yakınlaşmasına katkıda bulunulmalıdır.
- * Adalet ve İçişleri konularında karşılıklı bilgi ve deneyim alışverişi yapılması her iki ülkenin de yararına olacaktır.
- * Karşılıklı olarak her iki ülkenin okullarında her iki ülkenin dillerinin eğitiminin verilmesi sağlanmalıdır. Gürcistan'ın bu yönde bir talebi vardır.

2. Gürcistan Ziyareti İle İlgili Türkiye'de Gerçekleştirilen Çalışmalar

Alt Komisyon üyeleri Gürcistan'daki resmi görüşmeler ve yerinde incelemelerin ardından Türkiye'ye döndükten sonra ikili ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla çalışmalarına devam etmiştir. Bu bağlamda başta Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman DEMİREL olmak üzere Kültür Bakanı Sayın İstemihan TALAY, İçişleri Bakanı Sayın Sadettin TANTAN, Milli Eğitim Bakanı Sayın Metin BOSTANCIOĞLU ve Spordan Sorumlu Devlet Bakanı Sayın Fikret ÜNLÜ ile görüşmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda iki ülke arasında;

- * Ekonomik, sanatsal, sportif ve kültürel alanlarda işbirliği olanaklarının geliştirilmesi
- * İki ülke halkları arasındaki diyalog ve tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi ve artırılması
- * Çeçen mülteciler konusundaki yardımlaşma ve işbirliği olanakları
- * Gürcistan'daki üniversitelerde Türk dili eğitiminin yoğun bir şekilde tercih edilmekte olduğu aynı şekilde Türkiye'deki üniversitelerde de Gürcü dilinin öğretilmesi hususunda yapılabilecek düzenlemeler
- * Polisin eğitimi, organize suçların önlenmesi, terörle mücadele ve güvenlik gibi alanlarda İçişleri Bakanlığı ile işbirliğinin artırılması
- * Kafkaslarda istikrar için iki ülke parlamentoları ve insan hakları komisyonları arasındaki işbirliği ilişkilerin geliştirilmesi
- * Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Türkiye'den gelecek bir resmi heyetin iki ülke arasındaki dostane ilişkileri daha da arttıracığı

konularında işbirliği olanaklarının artırılması hususunda neler yapılabileceği gözden geçirilmiştir.

Gürcistan Parlamento Başkanı Eldar Shengelaia Kültür Bakanı Sayın İstemihan TALAY tarafından Türkiye'ye davet edilmiştir. Shengelaia ülkemizde bulunduğu 16-17 Aralık tarihlerinde TBMM Başkanı Sayın Yıldırım AKBULUT, TBMM Başkanvekili Sayın Ali İLİKSOY, Kültür Bakanı Sayın İstemihan TALAY ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema TUTAR PIŞKINSÜT ile görüşmüştür. Gürcistan Parlamento Başkan Vekili Eldar Shengelaia, ikili görüşmelerde Gürcistan'daki seçimler öncesinde Türkiye'den resmi bir heyetin Gürcistan'ı ziyaret etmesi isteğini de dile getirmiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinin Gürcistan'da yaptığı resmi görüşmelerde iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve karşılıklı ziyaretlerin artırılması dileği sıkça gündeme getirilmiştir. Alt Komisyon üyeleri bu çerçevede Türkiye'ye döndükten sonra Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman DEMİREL'i ziyaret ederek çalışmalarını hakkında bilgi vermiş, Gürcistan Devlet Başkanı Sayın Eduard Shevardnadze'nin davetleri ve sevgi mesajları ile Parlamento Başkan Vekili Sayın Shengelaia'nın Gürcistan seçimlerinden önce Türkiye'den resmi bir heyetin ülkelerini ziyaret etmesi talebini Sayın Cumhurbaşkanına iletmışlerdir.

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman DEMİREL'in teveccühleri ile Zat-ı Devletlerinin Başkanlığında oluşturulan heyet ile 14-15 Ocak 2000 tarihleri arasında Gürcistan'a bir resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir.

**d) TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetinin
Almanya Ziyareti (31 Ekim-5 Kasım 1999)**

Federal Almanya İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonunun davetlisi olarak Almanya'ya giden heyet şu üyelerden oluşmuştur: Milletvekilleri Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT, Metin ERGUN, Sebgatullah SEYDAOĞLU, Bahri ZENGİN, Mustafa EREN, Orhan OCAK.

1. Ziyaret Programı ve Gerçekleştirilen Temaslar

Kasım 1999, Pazartesi

Berlin Tegel Cezaevi

Pazartesi günü başlayan resmi görüşmeler Büyükelçiliğin önerdiği program çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda pazartesi sabah 10.00'da Türk hükümlülerin de bulunduğu Berlin Tegel Cezaevi ziyaret edilmiştir. Cezaevi müdürü ve bir infaz koruma memuru eşliğinde yapılan incelemeler sırasında Türk hükümlülerle görüşülüp sorunları dinlenmiştir. Dört ana bölümden oluşan cezaevinin özellikle 3. ve 4. bölümleri gezilmiştir. Birinci bölümde 318 hücre, ikinci bölümde 380 hücre, üçüncü bölümde 334 hücre, dördüncü bölümde 180 hücre ve beşinci bölümde 180 hücre bulunmaktadır. 1.600 mahkumun bulunduğu cezaevinde hükümlülerin 1.100'ü çeşitli atölyelerde çalışmaktadır. Toplam 950 personelin çalıştığı cezaevinde sadece 18 yaşından büyük erkek hükümlüler kalmaktadır. Mahkumlar prensip olarak tek kişilik hücrelerde kalmaktadır.

Cezaevi ile ilgili teknik bilgiler şöyledir: Kapalı bir cezaevi olan Tegel Cezaevinin büyüklüğü 130.000 metrekaredir. 1327 metre olan dış duvar üzerinde 13 tane nöbetçi kulesi vardır. Cezaevinin birinci, ikinci ve üçüncü bölümleri 1900 tarihinden önce yapılmıştır. Dördüncü ve beşinci bölümler ise 1980 yılında inşa edilmiştir. Eylül 1999 itibarıyla 57 farklı ülkeden hükümlülerin kaldığı cezaevinde yabancıların oranı % 35'dir.

Cezaevinin el işleri atölyesinde Berlin'deki bir kamu basımeviine bağlı olarak cilt işleri yapılmaktadır. Yapılan işlerin yüzde 80'ini özel talep oluştururken yüzde 20'lik iş kamu kurumlarına yapılmaktadır. Yaklaşık 8 ulustan farklı mahkumların çalıştığı bölümde etnik sorunları olan ülkelerin vatandaşlarının bir arada tutulmamasına dikkat edildiği belirtilmiştir. Mahkumlar yaklaşık 200 DM ücret almaktadır. Mahkumiyet süresi uzun olanların tercih edildiği atölyenin en önemli özelliği mahkumiyet sonrası için kolay iş bulma olanağı sunmasıdır. Atölyede çalışan bir Türk mahkum ile de görüşülmüştür.

Uyuşturucu kullananların yoğun olarak kaldıkları 3. bölümde sağlık tedbirlerinin en üst düzeyde tutulduğu belirtilmiştir. 360 hücrenin 10'u yüksek güvenlikli hücrelerdir. Zemin katta mescid olarak düzenlenen bir hücre de heyet üyelerine gösterilmiştir. Ziyaret sırasında görüşülen Türk mahkumlar, mahkumiyetleri bittikten sonra sınır dışı edileceklerini söyleyerek Türkiye'de olan bitenden haberdar olabilmek için Türkiye televizyonlarını ve Berlin'den yayın yapan Türk televizyonunu izlemek istediklerini bildirmişlerdir. Mahkumların bir başka talebi de cezalarını Türkiye'de çekmektir. Örneğin bir mahkumun 10 yıldır Türkiye'de bulunan ailesi ile görüşemediği heyete iletilmiştir. Ayrıca Türkçe kitapların eski olduğu belirtilmiş, konsolosluk yetkililerinin kendilerini daha sık ziyaret etmesi arzusu dile getirilmiştir. Bazı Türk mahkumlar kendilerine farklı muamele yapıldığından veya bir başka ifade ile Alman mahkumlara daha iyi davranıldığından şikayet etmiştir.

Hukuk profesörü olan cezaevi müdürü Klaus Lange-Lehngut, daha önce Adalet Senatörlüğünde çalışmıştır. Ziyaret sonunda yapılan toplantıda heyet üyelerinin soruları karşısında müdür şu bilgileri vermiştir: Cezaevlerinin yönetimi ve kuralları ile ilgili olarak 1 Ocak 1977 tarihli yasa geçerlidir. Federal yasa dışında her eyalette ayrı düzenlemeler olabilmektedir. Mahkum cezaevine gelince önce sosyal danışman ve psikologların

testinden geçiriliyor. Ardından sosyal danışman, psikolog ve cezaevi yönetimi arasında yapılan toplantı ile özellikle 1 yıldan fazla kalacak olan mahkumlara bir yol çiziliyor. Belli dönemlerde mahkumun gidişatı gözden geçiriliyor. Durumundaki iyileşmeye göre daha rahat bölümlere naklediliyor veya kendisine çalışma olanağı veriliyor. Mahkumların şikayetlerine karşı yargı yolu daima açıktır.

Cezaevindeki her bölümün ayrı bir doktoru var. Doktor cezaevindeki sağlık koşullarının yetersiz olduğuna karar verirse mahkumu hastaneye sevk ediyor. Bir mahkumun hastaneye naklinde veya yatışında kendisine sadece infaz koruma memuru eşlik etmektedir. Sağlık masraflarını cezaevi karşıladığından, cezaevi bünyesinde bir hastane yapılması planlanmaktadır. Müdürün iddiasına göre mahkumlar arasında sadece uyuşturucu kullanıp kullanmadığı ve aldığı cezanın uzunluğuna göre bir ayırım yapılmaktadır. Cezaevi yönetiminin bir mahkuma yılda 21 gün dışarıya çıkma izni verme hakkı vardır. İzin süresince herhangi bir sorun olduğunda sorumluluk cezaevi yönetiminindir. Bu iznin keyfi olarak verilmemesi durumunda mahkumun eyalet parlamentosuna veya mahkemeye başvurma hakkı vardır. Ancak heyetle görüşen bir Türk mahkum bu izin hakkından yararlanılmadığından şikayet etmiştir. Yönetim bir mahkumu iyi halini göz önünde bulundurarak açık cezaevine gönderme yetkisine sahiptir. Bir soru üzerine cezaevlerindeki intihar olaylarında Adalet Senatörlüğüne bağlı doktorların devreye girdikleri belirtilmiştir.

Berlin Adalet Senatörü Dr. Ehrhart Körting ile Görüşme

Görüşme, senatörün eyalet parlamentosundaki makamında gerçekleşmiştir. Heyet üyelerinin soruları üzerine senatör şu bilgileri vermiştir. Berlin'de 80 değişik ülkeden toplam 5.000 hükümlü ve 1.000 tutuklu bulunmaktadır. Bunlar arasında en sorunlu olanlar Romanya ve Rusya gibi eski Doğu Bloku ülkeleri vatandaşlarıdır. Senatör, Berlin'de azımsanamayacak sayıda Türk'ün yaşadığını ve onları Berlinli gördüklerini ifade etmiştir. Suç çeşitleri arasında uyuşturucu ticareti önemli yer tutmaktadır. Ceza usulü kanununun iki temel hedefi suçlunun cezalandırılması ve cezalandırılırken eğitilip tekrar topluma kazandırılmasıdır.

İnfaz koruma memurlarının seçiminde sosyoloji ve psikoloji eğitimi alanlar tercih edilmektedir. İnfaz koruma memurları için özel bir okul mevcuttur. Polise benzer bir eğitimden geçen infaz koruma memurlar 2 yıllık teorik ve pratik eğitimin ardından sınava tabi tutulmaktadır. Mahkuma herhangi bir şekilde fiziki müdahale yapılması durumunda savcılık duruma el koymaktadır. Mahkumlar şikayetlerini doğrudan Adalet Senatörlüğüne de iletebilmektedir. Dr. Körting, 5.000 mahkumdan haftada en az 2 şikayet mektubu geldiğini, ancak taleplerin bir kısmının kendi yetkisinde olmadığını belirtmiştir. Kendi yetkisindeki şikayetlerle ilgili araştırma yaptırmakta, zaman zaman şikayetlerin haklılığı da ortaya çıkmaktadır.

Adalet Bakanlığına bağlı doktorların nasıl tarafsız davranabildikleri sorusuna Dr. Körting, doktorların mesleklerinin icrasında bağımsız olduklarını ancak idari olarak Adalet Bakanlığına bağlı cezaevi hekimi olduklarını, cezaevlerindeki ölüm olaylarında cezaevi hekiminin dışında değerlendirmenin Adli Tıp hekimleri tarafından yapıldığını ifade etmiştir. Af ile ilgili bir soru üzerine "halkın da güvenliğini sağlamak durumundayız" gerekçesiyle genel affa sıcak bakmadıklarını, ancak eyaletlerin Noel bayramı için af çalışması yapabildiklerini, bu bağlamda kendilerinin de tahliyesi yakın olanların daha erken bırakılmaları için bir çalışma yaptıklarını belirtmiştir. Sağlığın çok kötüye gitmesi gibi özel durumlarda Senatonun af yetkisi vardır. Hristiyan ve Yahudi cemaatlerine özel okul açma izni verilirken Müslüman cemaate neden izin verilmediği sorusuna "Türkiye'de böyle bir okul var mı?" sorusuyla karşılık veren Körting, dinin istismarından korktuklarını belirtmiştir.

Berlin'deki Türk Dernekleri ile Toplantı

Heyet üyelerinin Türk Kültür Merkezinde dernek temsilcileri ile yaptıkları toplantıya başta Türkiye'nin Berlin Başkonsolosu ile elçilik ve konsolosluk yetkilileri olmak üzere Berlin Türk Sağlık Elemanları Derneği, Berlin Türk Cemaati, Türk Veliler Birliği, Berlin İslam Federasyonu, Berlin Brandenburg Türk Cemaati, Berlin Brandenburg İşadamları Birliği, Türk Federasyonu, Türk Azınlık Derneği, Karadenizliler Derneği, Sosyal Demokrat Halk Dernekleri Federasyonu ve Hacı Bektaş Veli Kültür Derneği temsilcileri katılmıştır.

Komisyon ve Heyet Başkanı Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, giriş konuşmasında Federal Parlamento İnsan Hakları Komisyonunun davetlisi olarak insan hakları alanında incelemeler yapmak üzere geldiklerini, ancak bu vesile ile Türk derneklerinin temsilcilerinin dinlemekten mutluluk duyduklarını dile getirmiştir. Çocuklarımızın iyi eğitim alması konusunda ailelere önemli görevler düştüğünü belirten Pişkinsüt, Türk toplumunun Alman toplumu ile uyum sağlaması için destek olacaklarını beyan etmiştir. İnsan hakları açısından da iyi bir entegrasyonun huzur, mutluluk ve barış getirdiğini ama baskı sonucu yaratılan asimilasyonun insan haklarına aykırı olduğunu belirtmiştir.

Dernek temsilcileri zaman zaman özel sorunlara atıfta bulunmakla birlikte çoğunlukla ortak sorunları dile getirmişlerdir. Bu bağlamda en çok vurgu yapılan nokta Türk derneklerinin birleşip bütünleşmesi, sıklıkla görüşülmesi ve etkin bir lobicilik faaliyeti yapılması olmuştur. Zaman zaman bir özeleştirî havasında geçen toplantıda eski Doğu Almanya topraklarının Türk vatandaşları için tehlikeli olduğu, polisin ev aramalarında

zaman zaman eve ve eşyalara zarar verdiği, Türklerin sorunlarının araştırılması için daimi bir komisyonun kurulması, vatandaşlıktan çıkartılma işlemlerinin hızlandırılması, Büyükelçilik ve Konsolosluk yetkililerinin kendilerine daha sıcak yaklaşımlarını bekledikleri, Berlin'deki okulların Türkiye gezilerinin "Türkiye savaş bölgesidir" gerekçesiyle iptal edildiği, konsolosluk hizmetlerinin aksak yürüdüğü, mekanın fiziki olarak yetersiz olduğu, arkalarında güçlü bir Türkiye görmek istedikleri gibi konular gündeme gelmiştir. Toplantıya üniversite öğrencisi olarak katılan bir genç Berlin Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden aynı zamanda üniversite rektörü de olan hocasının kendisine "ülkenizde insan hakları ihlalleri varken, ülkenizde kendi insanların birtakım olaylar yapılırken yabancılar olarak siz Türkleri buradaki resmi makamlar hiçbir şekilde dikkate almaz, ancak ülkeniz güçlü olursa siz burada söz hakkına sahip olursunuz" ifadesini kullandığını belirtmiştir. Komisyon Başkanı Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, bu yaklaşıma katılmadığını, Almanya'yı kendisine yurt edinmiş, vatandaşlık hakkını almış, Alman vatandaşı olarak her türlü yükümlülüğünü yerine getiren yabancı kökenli herkes için hiçbir mazeret (kökenleri nedeniyle bağlı bulundukları ülkelerin, hatta ailelerinin sorunlarının bile temel insan hakları açısından bireyin sahip olması gereken haklarını hiçbir şekilde engelleyemeyeceğini, devleti ile bireyler arasındaki ilişkinin bu şekildeki salt insan olmanın gerektirdiği hakka dayandırılması gerektiğini belirterek, bu konunun belki politikacılar veya demogoji yapabilecek kişiler elinde bu şekilde değerlendirilmesinin hoş görülebileceğini ancak hukuk alanındaki bir bilim insanının bu düşünce tarzındaki yaklaşımının asla kabul edilebilir olamayacağını söylemiştir. Toplantıya katılan demok temsilcileri ile gelen bir kişi "birinci nesil tabut, ikinci nesil baston, üçüncü nesil ise Türkiye'yi turistik ülke olarak görüyor, ne olur bizim için bir çare düşünün, Türkiye bizi ya kabul etsin ülkemize dönelim, ya da bu iş bitsin" cümleleri ile isyanını belli etmiştir. Tüm heyet üyeleri ayrı ayrı yaptıkları konuşmalarda iyi dilekleri ile konular üzerindeki hassasiyetlerini belirtmişlerdir.

Büyükelçi Tugay Uluçevik'in Heyet Onuruna İkametgahta Verdiği Akşam Yemeği

Büyükelçi Tugay Uluçevik'in verdiği akşam yemeğine Alman tarafından İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia Roth (Yeşiller), eski Federal Posta ve Telekomünikasyon Bakanı ve komisyon üyesi Dr. Christian Schwarz-Schilling (Hristiyan Demokrat Birlik) ve komisyon uzmanı Igne Gerstberger katılmıştır. Yemekte iki tarafın insan hakları alanında işbirliği arzusu dile getirilmiştir.

Başkan Sema Tutar Pişkinsüt, C. Roth'a yemek sonrasında ertesi günkü toplantının yönetimi konusunda insan haklarının bu noktada da işletilmesi gerektiğini, genel bilgi alışverişi ve neyin daha iyi yapılabileceği konusunda karşılıklı evrensel görüşlerin tartışılmasının uygunluğunu, tarafların birbirlerini sorgularcasına yaklaşımlarının çalışmalar ve işbirliği konusunda faydalı olamayacağını, sürelerin her iki heyet üyelerine eşit olarak kullanılmasının hakça olabileceğini belirtmiştir. Claudia Roth da bu sözlere aynen katıldığını sıcak bir şekilde ifade etmiştir.

2 Kasım 1999, Salı

Federal Parlamento İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu ile Toplantı

Başkanlığını Yeşiller'den Claude Roth'un yaptığı Almanya Federal Parlamento İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu 15 asil ve 15 yedek üyeden oluşmaktadır. Asil üyelerin olmadığı zamanlar yedek üyeler toplantıya katılmaktadır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti ile yapılan toplantıya Sosyal Demokrat Parti, Hristiyan Demokrat Birlik, Hür Demokrat Parti, Yeşiller ve Sosyalist Parti temsilcileri katıldılar. Toplantının başında komisyonla ilgili bilgi veren Roth, daha önce Almanya dışındaki ihlaller ön planda iken şimdi Almanya içindeki uygulamaların da dikkatle takip edildiğini vurguladı. Komisyon kamuya açık toplantılar yapmaktadır.

Toplantı başındaki karşılıklı değerlendirmelerde heyet başkanı Dr. Pişkinsüt, kendi heyetimizdeki arkadaşların da değinecekleri konular olduğunu, bu nedenle toplantıyı idare edecek olan Sayın Roth'un süreleri eşit kullandırmasının yararlı olacağını vurgulamıştır. Roth da bu teklifi kabul edip önce Alman heyet üyelerinin sorularıyla başlanmasını teklif etmiştir.

Söz alan Alman milletvekilleri uluslararası insan hakları örgütlerinin Türkiye raporlarına heyetin yaklaşımı, komisyonun karar alma sürecinin nasıl işlediği, resmi kaynaklar dışındaki kaynaklara başvurulup başvurulmadığı, Türkiye'deki azınlıkların durumu ve sivil toplum örgütlerinin çalışma koşulları ile ilgili sorular sordular.

Heyet Başkanı Sema Tutar Pişkinsüt, sorulara verdiği cevapta komisyonun özel bir kanunla kurulduğu ve bu nedenle yetkilerinin olduğunu, hükümetin yan organı olmadığını, hiçbir etki altında kalmadan halktan aldıkları yetki ile hükümetten bağımsız çalışabildiklerini, temel ilkelerin bilgiye dayalı açıklık olduğunu belirtmiştir. Bu özelliği ile komisyonun bir sivil toplum örgütü kabul edilebileceğini belirten Dr. Pişkinsüt ayrıca şu konulara temas etmiştir. Türkiye ile ilgili uluslararası insan hakları örgütlerinin raporlarının yakından takip ediyoruz ve bu raporların dikkatle inceliyoruz. Arzumuz, yabancı heyetlerle yapılan temaslara bir sorgulama ortamından ziyade karşılıklı fikir alışverişi ortamında geçmesidir. Dost ülkelere beklenen de insan hakları ihlalleri ile ilgili

yaptırım değil sorunun çözümü için işbirliği teklifleridir. Komisyonumuz yaptığı alan çalışmalarında resmi bilgi kaynaklarının dışında olay yeri incelemeleri yapmakta, resmi görevlilerin olmadığı ortamlarda olayın muhatapları ile bizzat görüşebilmekte, böylece tarafsız bilgiye ulaşabilmektedir. Komisyon, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri ile sürekli iletişim halindedir. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin insan hakları bilincinin gelişmesine katkıda bulunduğuna inanıyoruz. Türkiye’de ifade özgürlüğü konusunda Anayasa’dan ve yasalardan kaynaklanan bazı sıkıntılar olduğunu kabul ediyoruz. Bunların kaldırılması konusunda da belli mazeretlerin arkasına sığınmıyoruz. Bu bağlamda İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanı Sayın Mehmet Ali İrtemçelik başkanlığında 245 sivil toplum örgütü kurum ve kuruluşun yanı sıra milletvekilleri ve akademisyenler ile yapılan toplantı hakkında bilgi vermiştir.

Sayın Pişkinsüt, Türkiye’nin farklı etnik kökenlere mensup insanlardan oluşan bir toplum yapısı bulunduğunu, bireylerin hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesinin, sorunların demokrasi savunularak ve demokratik sınırlar içinde çözülmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Azınlıklarla ilgili soruda ise kendilerinin azınlık anlayışı ile Lozan Antlaşmasında belirtilen azınlık anlayışın farklı olduğunu, burada önemli olan hususun ülkede yaşayan herkesin kendisini sadece yasalarda değil aynı zamanda moral değerlerde ve fırsat eşitliğinde de eşit olarak hissetmesinin önemli olduğunu, her bir etnik kökene ait tüm vatandaşlarımızın -ki Türkiye’de 60 değişik etnik kökenden insan vardır- bu bağlamda da Kürt Kökenli vatandaşlarımızın da birinci sınıf vatandaş olduklarını, hiçbir ayrıma maruz kalmadan eşit rekabet koşulları içinde ülkede her mevkiye gelebildiklerini ve gelmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Başkan Pişkinsüt ayrıca Türkiye’de polis teşkilatın hem eğitim hem de uygulama yönünden önemli bir değişim geçirdiğini, işkence ve kötü muamele ile ilgili cezanın artırıldığını, işkence suçlarının son günlerde gündemde olan af kapsamının dışında tutulduğunu, meslek içi dayanışmanın da önlenmesi amacıyla önümüzdeki günlerde Meclise Mumurun Muhakematı ile ilgili yasanın getirileceğini belirtmiştir. Soruşturmalarda delilden yola çıkıldığını, kriminal raporlara ağırlık verildiğini, şiddete izin vermemek kaydıyla ifade özgürlüğünün önündeki yasal engellerin kaldırılması gerektiğini dile getiren Pişkinsüt devamla, olağanüstü hal uygulamasına yol açan koşulların bertaraf edilmesinin önem taşıdığını, Pişmanlık Yasasının nasıl uygulanacağını izleneceğini, sözkonusu yasanın itirafçılık müessesesinden ayrı bir yapı olduğunu ve insan hakları ve hukukla bağdaştığını belirtmiştir. Ayrıca ifade özgürlüğü konusunda eksikliklerimizin bulunduğunu, Anayasa ve ilgili yasalarda değişikliğe gidilmesinden yana olduklarını, şiddet içeren her türlü mücadelenin karşısında durduklarını, Türkiye’de 15 yıldır ölüm cezasının uygulanmadığını belirtmiştir. Partisinin ve kendi şahsi görüşünün idamlara karşı olduğunu belirten Dr. Pişkinsüt son zamanlarda cezaevlerinde meydana gelen olaylara atıfla hükümlülerin ölmesinin önemli bir insan hakkı sorunu olduğunu, mahkumların devletin güvencesi altında olduklarını ve yaşama haklarının esas olduğunu, cezaevi standartlarının devletin mahkumdan mahkumun devletten beklentileri çerçevesinde yeniden düzenlenebileceğini ve standartların iyileştirilebileceğini belirtmiştir. Aynı tür eksikliklerin dünyadaki çağdaş ülkelerde de farklı yönleriyle görülebildiklerini, özellikle infaz memurlarının, cezaevi hekimlerinin, polislerin dünyanın her yerinde aynı olabildiklerini, önemli olanın denetim, eğitim ve hukuk içerisinde görevlerini yapma bilincini yerleştirip takip etmek olduğunu ifade eden Pişkinsüt, Tegel Cezaevi’nde de bu bağlamda bazı eksiklikleri gördüklerini anlatarak kendi heyetimizdeki arkadaşlarımızın da soruları olacağını beyan ettiğinde saat 11.00 gibi araya giren Roth toplantı salonun başka bir komisyon için tahsis edilmiş olduğunu, dolayısıyla görüşmeyi burada kesmek zorunda olduklarını, bununla birlikte heyetimiz onuruna verilecek akşam yemeğinde görüş alışverişine devam edilebileceğini ve heyetimizin sorularını cevaplamaktan memnuniyet duyacaklarını belirtmiştir. Heyetimizin sorular için de bir saatlik süre ayrılmış olduğunu düşünen ve zaman konusundaki yaklaşımdan rahatsız olan heyet başkanı ve heyet üyeleri toplantının bu şekilde sona ermesine tepki göstermişlerdir. Ancak Roth, akşam bunu telafi edebileceklerini tekrar belirterek acele ile salondan ayrılmıştır.

Federal İçişleri Bakanı Otto Schily ile Görüşme

Otto Schily ile görüşme biraz gecikme ile başladı. Federal Parlamento İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu ile yapılan toplantının bitiriliş usulü ve Büyükelçilik yetkililerinin Federal İçişleri Bakanı yerine Devlet Bakanı ile görüşüleceği ifadesi heyet üyeleri arasında yapılacak görüşmeye katılıp katılmama konusunda bir tartışmaya neden oldu. Bu arada Federal İçişleri Bakanı Otto Schily’nin Başbakan tarafından çağrıldığı, bu sebeple henüz gelmemiş olduğu haberi Büyükelçiliğimiz tarafından iletildi. Bir süre de Bakanlık binası girişinde dahihi haberleşme nedeniyle beklenince toplantı öngörülen saatten geç başladı. Ancak bu arada Sayın Bakanın Başbakan’ın yanından ayrılmış olması nedeniyle toplantıya katıldı. heyet üyelerimizi güler yüzle karşıladı. Başından sonuna kadar toplantıda yer aldı.

Bakan Schily, giriş konuşmasında Almanya ile Türkiye’nin iki dost ülke olduğunu, Türkiye’de insan hakları alanında yapılanları takdir ettiklerini ancak AB üyeliği için daha somut adımların atılmasını beklediklerini ifade etti.

TBMM İHLK Heyeti Başkanı Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, 2.2 milyon civarında vatandaşımızın yaşamakta olduğu Almanya ile her alanda kapsamlı ilişkilerimizin bulunduğunu belirterek, Almanya'nın Türkiye'nin AB üyeliğine desteği ve deprem felaketinden etkilenen bölgelere yaptığı insani yardımlar dolayısıyla teşekkür etmiştir. Pişkinsüt ayrıca, Alman makamlarıyla insan hakları alanındaki mevcut işbirliğinin geliştirilmesinin önemine dikkat çekerek, polisin toplumdaki kredisinin artırılması, sorgu, mekan ve teknoloji yönünden eğitim desteğinin sağlanması, denetim ve müeyyideleri konusu ile delillere dayalı çalışma, terör ve organize suçla mücadele konusunda, fişleme uygulamasının insan hakları sınırları içerisinde değerlendirilmesinde ve suç örneği şeklindeki fiillerin ifade özgürlüğü açısından Almanya'da nasıl bir sınırlamaya tabi tutulduğunu öğrenmek, Almanya'nın içişleri bakanı olarak tecrübelerinden yararlanmak ve ve bilgilendirilmek istediklerini kaydetmiştir. Pişkinsüt devamla, Almanya'nın terörle mücadele konusundaki çalışmalarını izlediklerini belirterek bu konuda verilen destek için teşekkür etmiştir.

Heyet üyelerinden Metin Ergun PKK-uyuşturucu kaçakçılığı ilişkisine dikkat çekerek terör örgütünün uyuşturucu ticareti ile bir yandan Avrupa'daki genç insanları zehirlediğine, öte yandan da elde ettiği gelirle satın aldığı silahlarla yaşlı-çocuk ayırımı yapmaksızın Türk vatandaşlarını öldürdüğüne dikkat çekmiştir. Ergun ayrıca, PKK'nın terör eylemlerinde azalma gözlemlendiğini, ancak uyuşturucu madde kaçakçılığının azalmadığını, Alman makamlarının PKK ile mücadelede işbirliği yapmasını beklediğimizi vurgulamıştır.

Bahri Zengin de Almanya'da çeşitli din ve mezheplere mensup cemaatlere din dersi düzenleme hakkı tanındığını, ancak müslüman cemaatin sözkonusu haktan mahrum bırakıldığını ifade ederek Sayın Bakanın bu konudaki ilgisini rica etmiştir. Ayrıca Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin Batılı ülkelerce Türkiye'ye yönelik bir suçlama kampanyasına dönüştürüldüğünü, bu tutumun Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerine zarar verdiğini düşündüğünü söylemiştir.

Heyetin sorularını cevaplayan Schily, görüşmelerin yapıcı olması gerektiğini, bir tarafın diğerini sorgulamamasını, görüşmelerde açık olunmasını, dostluğun gereğinin de bu olduğunu belirtti. Bakan konuşmasında ayrıca şu noktaya değindi. Türkiye Avrupa ailesinin bir üyesi olmak istiyorsa belli noktalardaki eksikliklerini tamamlamalıdır. Almanya'da din özgürlüğünün sınırlarını Anayasa çizmektedir. Almanya'daki Türk toplumunun ve verilecek din dersi müfredatının Türkiye'den yönlendirilmesi kabul edilemez. Almanya'daki din eğitimi Alman makamlarının gözetimi ve yönlendirmesi altında yapılmalıdır. Din derslerinin cemaatlerce verilmesi hususunda Berlin İdare Yüksek Mahkemesince verilen karar henüz yürürlüğe girmemiştir.

Bakana göre Almanya'da yaşayan Türkler çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönenler ve Almanya'da kalanlar olarak iki gruba ayrılabilir. Türklerin büyük bir çoğunluğu Almanya'da kalmak istiyor. Alman hükümeti de bunu destekliyor. İstenilmeyen nokta Almanya'daki Türklerin kapalı bir toplum olmaları ve Türkiye'den yönlendirilmeleridir. Ancak Türkiye'nin Avrupa Birliğine yaklaşması ile tereddütler azalacaktır. Polis eğitimi konusunda Almanya şimdiye kadar Türkiye'ye 30 milyon DM yardım yapmıştır. Şu anda birçok ülkeden bu konuda yardım talebi olduğundan eskisi gibi donanım ve eğitim desteği verilememektedir. Ancak mesleki eğitim konusunda Federal Kriminal Dairesi'nin işbirliği programları devam etmektedir.

Polis hukuk devletinin kurallarına uymak zorundadır. Yasal çerçeve içinde etkin olmak mümkündür. Teröre karşı bile yasal çerçeve içinde kalınarak etkili olunabilir. Ayrıca etkin olmak için yasal çerçeveye uymak zorundayız. Terör ve uyuşturucuya birlikte karşı koymalıyız. PKK'nın yasaklanması kararını ben de devam ettirdim. Teröre karşı mücadele edilsin. Ancak ortada bir terör sorunu varsa bu dikkate alınmalıdır. Örneğin hastalandınız ve ateşiniz çıktı. İlk anda ateşin düşürülmesi için tedbirler alınır. Ardından hastalığın nedenleri araştırılır. PKK sorunu var, ancak Kürt sorunu da var. Sorunun sosyal, kültürel ve siyasi kökenlerini araştırmak toprak bütünlüğünü sorgulamak demek değildir.

Almanya'da Slav ve Danimarka azınlığı var. Örneğin kuzeydeki Danimarka azınlığının sosyal ve kültürel özgürlükleri tanınmıştır. Hatta parlamentoda bir milletvekilleri vardır. Türkiye'nin elinde tarihi bir şans var ve bunu değerlendirmek gerekir. Burada yüksekte konuşan bir öğretmen konumunda olmak gibi bir niyetim yok. Bunlar bir dostun samimi tavsiyeleridir. Ben Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini isteyen bir insanım. Yasaların çıkması yeterli değildir. Bunların hayata geçirilmesi gerekiyor.

İHLK Heyeti Başkanı Dr. Pişkinsüt, samimi açıklamaları için Bakan Schily'e teşekkür ederek, Türkiye'de yaşayan herkesin daha yüksek insan hakları standartlarına layık olduğunu ve bu alandaki iyileştirmelerin AB üyeliğinden bağımsız olarak yapıldığını, tabiatıyla bu konuda kaydedilen gelişmelerin Türkiye'yi Avrupa Birliğine yaklaştırdığını belirtmiştir. Pişkinsüt devamla, Otto Schily'nin "Almanya'da yaşayan Türklerin Türkiye'den yönlendirilmesinin kabul edilemeyeceği" şeklindeki ifadesine atıfta, Almaya'daki Türk toplumunun ayrımcılığa maruz kalmaması ve kendisini toplumla bütünleşmiş hissetmesinin önem taşıdığını, aksi takdirde manevi açıdan destek arayışlarının devam edeceğini, bu sebeple de Türkiye'den yönlendirilmeye doğal olarak açık olacaklarını, hatta geri dönme eğilimlerinin artacağını söylemiştir.

Otto Schily cevaben, Alman toplumuyla başarılı entegrasyon gerçekleştiren Türk vatandaşları olduğunu, Federal Milletvekilleri Cem Özdemir, Leyla Onur ve Ekin Deligöz'ü örnek olarak verebileceğini kaydetmiştir.

Federal Parlamento İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Claudia Roth'un Heyet Onuruna Verdiği Akşam Yemeği

Akşam yemeğine Türk heyetinden Başkan Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Metin Ergun ve Orhan Ocak ile Komisyon uzmanı ve Almanya Büyükelçimiz Tugay Uluçevik ile büyükelçilik yetkilileri, Alman tarafının Komisyon Başkanı Claudia Roth ve sabahki insan hakları komisyonu toplantısında mevcut olan tüm parlamenterler ile eyaletlerden gelen üç parlamenter ve iki bilim adamı daha katılmıştır. Yemek gündüz toplantısının bitirileme usulünden kaynaklanan gerginliğin gölgesinde başladı.

Türk heyeti başkanı Dr. Sema Tutar Pişkinsüt bir dost olarak açık konuşacağını ifade ederek başladığı konuşmasında insan haklarının yerleştirilmesinin, bu bilinçle yaşanmasının, kendisinin dışındaki insanların haklarına da aynı derecede saygı duyulmasının son derece zor bir seçim ve yaşam biçimi olduğunu ancak özümseildiği takdirde de dünyanın en zevkli işi olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda her zaman belki sempati ile değil ama mutlaka ve mutlaka empati yapılarak herkesin birbirinin yerine doğru bilgi ile değerlendirip geçmesinin çok önemli bir gerçek olduğunu ifade etmiştir. Bu noktada da sabahki toplantıda yaşanan ve bu akşam da bazı arkadaşlarımızın bu konuda tepki duydukları için bu yemeğe katılmadıkları olay empati ile değerlendirilmelidir. Uluslararası bir toplantının gerçekleştirildiği bir salonda Türkiye'de salonun saatli olarak bir başka yere verilmesi ve sabahki yaşandığı biçimde boşaltılması mümkün değildir. Bizim ülkemizin kültüründe bu şekilde bir usul karşı tarafa değer verilmediği anlamına gelir. Ancak bizlere gösterdiğiniz ilgi ve bu akşamki bu güzel yemeğiniz sizin kültürünüzde böyle olmadığını bize kısmen anlatmaktadır dedi. Ülkeler içerisindeki insan haklarını evrensel boyuta taşımak, kültürleri ve kültürlerin insan olgusunu yok etmek demek değildir. Aksine daha fazla bilgi, özen ve açıklıkla demokrasiyi işleterek sadece insanı hedefleyen bir zemine taşımaktır diyen Pişkinsüt iyi dilekleri ve teşekkürleri ile konuşmasını bitirdi.

Alman heyet başkanı ve yemeğin ev sahibesi C. Roth, bu konudan üzüntü duyduklarını, böyle birşey düşünmediklerini, bu yanlışlıktan dolayı pişmanlık duyduklarını ve bu akşam bunu en iyi şekilde telafi etmeye çalışacaklarını ifade etti. Nitekim Türk heyetinin çok çeşitli konularda sordukları sorulara açık bir biçimde ilgiyle cevap verdiler. Cezaevlerindeki Türk mahkumların dillerinin anlaşılabilmesinden, bir mahkumla ilgili çok uzun süre ziyaret yasağının olmasından, cezaevi içerisinde çalışma hayatına seçilen kişilerin daha objektif konuşmaları değerlendirilmesi ile ilgili önerileri dikkatle takip edeceklerini belirttiler. Çok geniş anlamda cezaevindeki uygulamalar, uyuşturucunun rolü, cezaevi hekimliği, adli tıp, polis eğitimi ve organize suçlarla mücadele konuları Türk tarafının soruları ile Alman tarafının açık ve çoğu kez de yanlışlıkların olduklarını kabul etmeleriyle karşılıklı değerlendirildi. Türk tarafı Berlin Tegel cezaevindeki Türk mahkumların sorunlarını da Alman heyetine ilettiler. Heyet üyesi Metin Ergun, tarihten örneklerle süslediği konuşmasında Türk kültürünün insan haklarına ne kadar saygılı olduğunu ifade etti. Yaradanın bile "benim karşıma kul hakkı ile gelmeyin" uyarısında bulunduğunu hatırlatan Ergun, İslamiyet öncesi Türk toplumlarında liderlerin yanlarına bırakın eşlerini sevdikleri hayvanların bile gömülmediğini hatırlattı. Alman çalışma yasası, Türkçe din dersleri, boşanma sonrası çocuğun devlete verilmesi, suçlu mübadelesi, Almanya'ya geldikten sonra dört sene eşlerin çalışmaması gibi çeşitli konularda fikir jimnastiği yapılan toplantı sıcak bir havada sona erdi.

3 Kasım 1999, Çarşamba

Federal Parlamento İnsan Hakları Komisyonu Oturumunun İzlenmesi

Komisyon toplantısına Türk tarafından Başkan Dr. Sema Tutar Pişkinsüt, Metin Ergun, Orhan Ocak, Komisyon uzmanı ve büyükelçilik yetkilileri katıldı. Çocuk hakları ve Almanya'dan sınır dışı edilen bir Sudan vatandaşına yapılan kötü muamele sonucu ölümünün tartışıldığı oturumu bir süre izleyen heyet daha sonra salondan ayrıldı.

Federal Parlamento'daki Türk Milletvekili Cem Özdemir ile Görüşme

Yeşiller Milletvekili Cem Özdemir'in odasında gerçekleşen görüşmeye diğer milletvekilleri Ekin Deligöz ile Leyla Onur katılmadı. Heyet Başkanı Sayın Pişkinsüt, görüşmede Almanya'daki Türk toplumunun muhtelif sorunlarını dile getirmiş, bu çerçevede, Almanya'ya gelen eşlerin dört yıl çalışmaması ve yeni evlenenlerin eşlerini üç ay bu ülkeye getirememelerinin yol açtığı sıkıntılara değinmiştir. Alman çalışma yasasının iş bulma konusunda Alman-ye AB vatandaşlarına öncelik tanıdığını, Türk vatandaşlarının bu uygulamadan mağdur olduklarını belirtmiştir. Dr. Pişkinsüt, suçlu mübadelesi ile mahkumiyetleri sona eren hükümlülerin Almanya'dan sınır dışı edildiklerine, özellikle aileleri Almanya'da yaşamakta olan Türk mahkumlar açısından bu uygulamaların büyük sorunlara yol açtığına işaret etmiş ve cezaların insanları önce kendilerine, sonra topluma yeniden kazandırmaktan geçtiğini, bu tür uygulamanın kişileri boşluğa ittiğini, çoğu kez de kaçak olarak Almanya'ya girmek zorunda kaldıklarını belirtmiş ve Sayın Özdemir'in bu konuya eğilmesi ricasında bulunmuştur.

Cem Özdemir, konuşmasında insan hakları konusunda Türkiye’de umut verici gelişmeler olduğunu, DGM’lerin sivilleştirildiğini, Devlet Bakanı Sayın Mehmet Ali İrtemçelik başkanlığında milletvekilleri, sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerle bir süre önce yapılan toplantının olumlu yankı bulduğunu; bunların birlikte, cezaevlerindeki isyanlar ve Dr. Zeki Uzun’un ağır işkence görmesi gibi gelişmelerin dikkatlerden kaçmadığını belirtmiştir. Türkiye’de insan hakları ile ilgili mevzuatta bazı eksiklikler bulunduğunu, ancak esas sorunların uygulamada yaşandığını, kanaatince sorunların bireylerin insan haklarına riayet edilmemesinden kaynaklandığını ifade etmiş ve “Kürt sorunu bizi fazla ilgilendirmiyor” demiştir. Azınlık hakları konusunda Türkiye’nin ve Batı’nın ne anladığının karşılıklı olarak tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Cem Özdemir, Alman vatandaşlık yasasında yapılan değişikliğin Almanya açısından “küçük bir devrim” sayılabileceğini, artık doğumla birlikte Alman vatandaşlığı kazanılabileceğini ve bunun Türk toplumunun birçok sorununa çözüm getireceğini söylemiştir.

Cem Özdemir, çalışma mevzuatına göre, işe almada Alman ve AB vatandaşlarına öncelik verildiğini; bu uygulamanın Alman işverenler tarafından da eleştirildiğini, bu konudaki mevzuatın geliştirilmesi için Hükümet içinde bir çalışma yapılmakta olduğunu belirtmiştir. Türkler arasındaki evlilikler ve bunun yansımaları konusundaki görüşlerin Sayın Pişkinsüt’ten farklı olduğunu, Berlin’deki Türk erkeklerin yarısının eşlerin Türkiye’den getirdiğini, evlilik dolayısıyla Almanya’ya gelen eşlerin Almanca bilmediklerini ve çocuklarının Almanya öğrenmeden okula başladıklarını, Türk çocuklarının eğitiminde ciddi sorunlar yaşandığını, gönüllü dil kurslarında başarı sağlanamadığını, dil konusunda yaşanan sorunların aşılabilmesini teminen hükümet içinde çalışma yapılmakta olduğunu, zorunlu dil eğitimi uygulamasına geçilmesini arzuladıklarını, dil sorununun sadece Türklere mahsus olmadığını, Rusya Federasyonu ve Kazakistan’dan Almanya’ya göç eden Alman asıllıların da dil konusunda güçlük çektiklerini, keza ilticacıların aynı sorunla karşı karşıya olduklarını, zorunlu dil eğitiminin bunları da kapsayacak şekilde yerleştirilmesini amaçladıklarını ifade etmiştir.

Türk-Alman Dostluk Grubu ile Görüşme

Türk-Alman dostluk grubu toplantısına Yeşiller Milletvekili Cem Özdemir başkanlık etti. Toplantıda ifade özgürlüğünün önündeki engeller, DGM’lerin durumu, Kürt sorunu ve cezaevleri gibi konular gündeme geldi. Komisyon başkanı Dr. Sema Tutar Pişkinsüt şiddete dayanmadan ifade özgürlüğünün önünün açılması gerektiğini, DGM’lerin kaldırılması gerektiğini ifade etti. Yeşiller Milletvekili Angelika Beer’in kendisini partisinin Kürdistan sorumlusu olarak tanıtmaya itiraz eden Pişkinsüt, Kürdistan’ın neresi olduğunu, harita üzerinde böyle bir yerin olup olmadığını sordu. Beer cevaben kendisinin Irak Kürdistanı, İran Kürdistanı ve Türkiye Kürdistanıyla ilgilendiğini ifade etti.

Aynı şahsın TBMM Komisyonunun geçen dönem Cezaevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporun Meclis kayıtlarında bulamadıklarını ifade ederek sorduğu soruya karşılık Pişkinsüt, TBMM’de yapılan her çalışmanın Meclis’e ait olabilmesinin belli koşulları bulunduğunu belirtti. Alt komisyonların hazırlayıp komisyona sundukları raporların komisyonda tartışıldıktan sonra Meclis başkanlığına gönderilmesi durumunda komisyon raporunun resmîyet kazandığını, her dönem TBMM Komisyonunun cezaevleri ile ilgili çalışmasının bulunduğunu ifade etti. Geçen dönemde yapılan geniş çaplı çalışmanın sadece cezaevleri ile ilgili değil, aynı zamanda emniyet müdürlükleri ve sorgu mekanları ile de ilgili bir çalışma olduğunu ve Meclis’in seçim kararı alması nedeniyle alt komisyonların raporlarını hazırlayıp tartışılmak üzere komisyona getiremediklerini, bu nedenle de belgelerin Meclis’e ait olduğunun resmîleşmediğini belirtti. Bu dönem iki üye dışında Komisyonun tüm üyelerinin değiştiğini, geçen dönemdeki alt komisyon çalışmalarına katılan üyelerden kendisi dışında hiçbirisinin komisyonda olmadığını, çoğunun milletvekili de seçilemediğini, geçen dönem gidilen cezaevlerine tekrar gidilebileceğini belirten Pişkinsüt ancak çalışma süresince bunun bir iç denetim mekanizması olarak yürütme üzerinde etkili olduğunu, arkasından bu dönem de dahil olmak üzere yasal değişikliklerin de geldiğini, önemli olan düzelmenin devamlılık göstermesi olduğunu, her konunun ille de medyada tartışılmasının değil, yerinde ve zamanında yapılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Pişkinsüt ayrıca Kızılhaç örgütlerinin Avrupa’da yaptığı çalışmaları örnek verdi. Kızılhaç’ın bütün çalışmalarında bulduğu eksiklikler ve yanlışlıkları doğrudan cezaevi yönetimleri de dahil olmak üzere yönetimlere ilettiğini, ancak hiçbir zaman medyaya vermediğini belirtti.

Pişkinsüt insan hakları konusundaki çalışmaların AB üyeliğinden bağımsız olarak yapıldığını, Türkiye’de yaşayan herkesin daha yüksek insan hakları standartlarına layık olduğunu ve mevcut koalisyon hükümetinin bu konuda gerekli siyasi iradeyi sergilediğini belirtmiştir.

Pişkinsüt’ün göçmen sorunları üzerinde çalışma yapan milletvekiline yönelttiği soruda yurtdışına çıkartılırken uçakta kötü muamele sonucu ölen Sudan vatandaşı için milletvekilleri olarak ne yaptıklarını, yine havaalanında sınır dışı edilen yabancıların kafeslere kapatılarak muhafaza edilmesinin Almanya gibi çağdaş bir ülkede insan hakları açısından nasıl değerlendirildiği konusunda görüşlerini almak istediğini belirtmiştir. Bu soruya hem milletvekili, hem de Özdemir üzüldüklerini, henüz raporun çıkmadığını ancak kafesler konusunda daha fazla ilgi göstererek çalışacaklarını belirtmiştir.

Oturumda söz alan Bahri Zengin egemen ülkelerin hegemonyalarını devam ettirmek için insan haklarını bir araç olarak kullandıklarını, bazı ülkeler nükleer silahlara sahipken başka ülkelerin sahip olmasının engellenmesinin insan hakları ile bağdaşmadığını, mevcut nükleer silahların hepsinin imha edilmesi gerektiğini ifade etti.

Heyet üyelerinden Sebğatullah Seydaoğlu ise CMUK şartlarının Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uygulanmadığını, halen bölgede 50.000 saniğa ait 15.000 dosyanın DGM'lerde olduğunu, DGM'lerin anti-demokratik olduğunu, askeri üyenin çekilmesinin yeterli olmadığını, daha demokratik mahkemeler talep ettiklerini, halen kendisinin de üç ayrı davadan DGM'de sadece düşüncelerini açıkladığı için yargılandığını, Yargıtay Başkanı Sami Selçuk'un açıklamalarına katıldığını, nükleer silahlarla ilgili olarak da Halepçe katliamında kullanılan kimyasal silahların Almanya tarafından Irak'a verildiğini ifade etti.

Heyet üyesi Metin Ergun Türkiye'de sistemli işkence olduğu görüşüne şiddetle karşı çıktığını, dinimizin, kültürümüzün ve geleneklerimizin insan sevgisi üzerine kurulduğunu, Türklerin en temel insan hakkı ihlali olan emperyalizme karşı mücadele verdiklerini ve kendisinin de burada emperyalizme karşı mücadele eden bir ülkenin parlamenterisi olarak bulunduğunu söyledi.

Heyet 5 Kasım 1999 Cuma günü Türkiye'ye dönmüştür.

8. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER

TARİH	KURUMU	İSİM
6 Temmuz 1999	Alman Milletvekili	Claudia Roth
15 Temmuz 1999	Avusturya Büyükelçisi	Dr.Ralph Scheide
22 Temmuz 1999	Alman Parlamentosu Milletvekilleri	Thommas Kossenday Uta Zapt Heidi Lippman Cem Özdemir Ekin Deligöz Frazer Webb David Logan
27 Temmuz 1999	ABD'li Diplomat	Harold Hongju Koh
28 Temmuz 1999	İngiltere Büyükelçisi	Elsa Tomaidis
5 Ağustos 1999	ABD Dışişleri Bak. İnsan Haklarından Sorumlu Bak. Yrd.	Prof. Philippa Strum
19 Ekim 1999	Yunanistan B.elçiliği	Henrik Otterval
27 Ekim 1999	Brooklyn Üniv. Öğr. Üyesi	Ingrid Hedstorn
28 Ekim 1999	İsveç B.elçiliği	
11 Kasım 1999	İsveçli Gazeteci	
17 Kasım 1999	BM İnsan Hakları Komisyonu	
20 Aralık 1999	Dini Hoşgörüsüzlük Özel Raportörü	Prof. Abdelfettah Amor
14 Aralık 1999	Gürcistan Meclis Başkan Yardımcısı	Eldar Shangalia
16 Aralık 1999	Portekiz Büyükelçisi	Jose Stichini Vilela
31 Ocak 2000	Norveç Ombudsmanı	Anne Lise Ryell
	ABD Dışişleri Bakanlığı	
4 Şubat 2000	İnsan Haklarından Sorumlu Daire Başkanı	Robert Norman
21 Şubat 2000	İsviçre Büyükelçisi	Andre Faivet
	Mısır Arap Cumhuriyeti	
	Büyükelçisi	M.F. El Shazly
15 Şubat 2000	İsveç Dışişleri Bakanı ve	
	Beraberindeki Parlamenter Heyet	Anna Lindh
10 Nisan 2000	Belçika Büyükelçisi	Alexis Brouhns
13 Nisan 2000	Belçika Temsilciler Meclisi Başkanı	Herman De Croo
4 Mayıs 2000	Çek Parlamentosu Dışişleri Komisyonu	
	Başkanı ve Beraberindeki Parlamenter Heyet	Lubomir Zaoralek
8 Mayıs 2000	ABD Büyükelçi V.	James Jeffrey
24 Mayıs 2000	Danimarka Büyükelçisi	Carsten Sondergaard
5 Haziran 2000	İrlanda Meclisi İns. Hakl. Kom. Üyesi	Gay Mitchell
20 Haziran 2000	Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilcisi	Karen Fogg
22 Haziran 2000	Avr.Kom. Türkiye Masası Bşk. ve Yrd.	Alain Servantie
		Patrick Simmonet
26 Haziran 2000	Avr. Komisyonu Başkanip	Neal Leonard
27 Haziran 2000	Open Society Institute	Anthony Richter
30 Haziran 2000	Belçika Büyükelçisi	Alexis Brouhns
18 Temmuz 2000	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi	Silvia Casale
19 Temmuz 2000	İsviçre B.elçiliği Ateşesi	Katarina Dalcher
19 Temmuz 2000	Kanada Büyükelçisi	Jean Marc Duval
02 Ağustos 2000	Belçika Büyükelçi Vekili	Angelet Bruno
14 Ağustos 2000	Norveç Büyükelçisi	Fastervoll Finn

TARİH	KURUMU	İSİM
15 Ağustos 2000	ABD Büyükelçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl.	Annie Pfozheimer
15 Ağustos 2000	Almanya Büyükelçi Vekili	Gerhard Nourney
21 Ağustos 2000	ABD Büyükelçiliği Kültür Ateşe Yrd.	Vicky Silverman
31 Ağustos 2000	Irak Büyükelçiliği Orta Elçisi	Tarik Hamendi
31 Ağustos 2000	ABD Büyükelçiliği İnsan Haklarından Sor. Dipl.	Annie Pfozheimer

9. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER

5 Mayıs 1999 tarihinden 1 Temmuz 2000'e kadar insan hakları alanında meydana gelen gelişmeler şöyle özetlenebilir:

İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesine Yönelik Türk Ceza Kanununun 243, 245, ve 354 üncü Maddelerini Değiştiren Kanun Tasarısı, 26. 8. 1999 tarihinde TBMM' de kabul edilmiş ve 29. 8. 1999 tarih ve 23801 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yasalasmıştır. Tasarıyla, İşkence suçu genişletilerek yeniden düzenlenmiş ve cezası artırılmıştır. Ayrıca, gerçeğe aykırı belgenin işlenmiş bir suçu yahut işkence veya diğer zalimane davranış delillerini gizlemek veya bu delilleri yok etmek için düzenlenmiş olması hali ağırlaştırılmış sebep olarak kabul edilerek cezası artırılmıştır.

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Tasarısı, TBMM'de 2 .12. 1999 tarihinde 4483 sayılı Kanun olarak kabul edilmiş ve 4 Aralık 1999 tarih ve 23896 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1913 tarihli Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanunu Muvakkat-ı değiştiren Kanunla, devlet memurları hakkında soruşturma açılması ve takibat yapılması kolaylaştırılmaktadır.

Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı, 15. 12. 1999 tarihinde 4489 sayılı Kanun olarak TBMM' de kabul edilmiş ve 18. 12. 1999 tarih ve 23910 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunla, kamulaştırma bedellerinin ödenmesindeki gecikmelerde 3095 sayılı Kanunda belirlenen yasal faiz ve temerrüt faizi oranları günün koşullarına göre artırılmaktadır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile Askeri Hakimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tasarı, 4390 Sayılı Kanun olarak TBMM'de kabul edilerek 22. 6. 1999 tarihli ve 23723 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunla DGM Mahkemelerinde görev yapan hakimler yerlerini sivil hakimlere bırakmışlardır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun ile Tanığın Korunması, tanığa ödenecek tazminat ve giderler, bedeni muayene ve müdahaleler, genetik incelemeler ile ilgili yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların ertelenmesine Dair Kanun kabul edilerek 3.9.1999 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu yasadan şimdiye kadar 22 gazeteci ve yazar yararlanmıştır.

Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu 4422 sayılı Kanun olarak TBMM'de kabul edildikten sonra 1.8.1999 tarihli Resmi Gazetede Yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

25.6.1999 tarih ve 1999/39 sayılı Başbakan Sayın Bülent Ecevit imzalı "İnsan Haklarına saygı" ve 2.8.1999 tarih ve 1999/43 sayılı Başbakan Sayın Bülent Ecevit imzalı "İnsan Hakları Eğitimi" konulu Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır.

5 Ağustos 1999 tarihinde örgütlenme özgürlüğüne ilişkin bir Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Genelgede özetle; ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler hatırlanmakta, ülkemizdeki memur sendikalarının kuruluşu hakkında bilgi verilmekte, Kamu Görevlileri sendikaları kanunu Tasarısı'nın 55. hükümet döneminde yasalaşmadığı cihetli sorunlar yaşandığı belirtilmekte ve bu alanda gerekli düzenlemeler yapıncaya kadar tüm kamu yetkililerince kamu görevlilerinin sendikal örgütlenmelerine engel olunmaması istenmektedir.

4.6.1998 tarih ve 23362 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesince hazırlanan "İnsan Hakları Eğitimi Türkiye programı 1998-2007" 28.7.1999 tarihinde İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulunda kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Kopenhag siyasi kriterleri ışığında demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanında Türkiye'nin alması gereken idari önlemleri ve yasal düzenlemeleri içeren İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu Raporu 21 Eylül 2000 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır.

Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı hakkında 159 Sayılı Uluslararası Çalışma Teşkilatı (İLO) Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğu Kanun TBMM'de kabul edilmiştir.

Türkiye Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ni 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır.

Bilindiği üzere, Birleşmiş Milletler Teşkilatı bünyesinde hazırlanarak 1966 yılında üye ülkelerin imzasına açılmış bulunan her iki Sözleşme de 1976 yılında yürürlüğe girmiştir.

Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nde, diğer hükümler yanında, yaşama hakkı, işkenceye ve diğer zalimane, gayri insani veya küçültücü muamele ve cezaya karşı korunma, keyfi gözetim ve tutuklamadan korunma, hürriyeti kısıtlanan kimselere insanca muamele, seyahat ve ikametini seçme hürriyeti, düşünce, vicdan ve din hürriyeti, ifade hürriyeti, etnik azınlık grubu mensuplarının kültürlerinden faydalanma, dinine inanma ve bunu öğretme ve dilini kullanma haklarının reddedilmemesi hakkında hükümler yer almaktadır.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde ise, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi fikir ayrımı gözetilmeden eşitlik, eşit işe eşit ücret, sendika ve toplu sözleşme hakkı, grev hakkı, sosyal güvenlik hakkı, eğitim hakkı, aile kurma hakkı, kültürel faaliyetlerde bulunma hakkı, çalışma şartlarının iyileştirilmesi hakkında hükümlere yer verilmektedir.

Birleşmiş Milletler üyesi 188 ülkeden 144'ü Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'ne, 137'si ise Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne taraf olmuştur. Bu iki Sözleşme'ye taraf ülkelere, tüm Batılı ülkeler ile dünyadaki belli başlı diğer ülkelerin hemen hepsi dahildir.

Türkiye, anılan Sözleşmelere henüz taraf olmamış az sayıdaki ülke arasında bulunmaktaydı. Bu durumun, ülkemizin insan hakları alanında gerçekleştirdiği önemli atılımların gölgelenmesine ve niyetlerinin sorgulanmasına neden olduğu gözlenmiştir. Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin çok büyük bir bölümünün taraf olduğu dikkate alındığında, Avrupa Birliği'ne aday Türkiye'nin bu sözleşmelere katılmamış bulunması ülkemiz açısından bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Ülkemizin Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı çerçevesinde, söz konusu Birleşmiş Milletler Sözleşmelerinde öngörülenlerden daha ileri yükümlülükler altına girmiş olması da, bu konunun gündeme alınmasını gerekli kılan bir faktör teşkil etmiştir.

Söz konusu sözleşmeler, TBMM'de onaylandıktan sonra yürürlüğe girebilecektir.

Sözleşmelere konulacak çekinceler ve yapılacak beyanlar açısından herhangi bir tahdit bulunmamakta olup, bu konu bütünüyle taraf olan ülkelerin insiyatifindedir. Nitekim, pek çok taraf ülke bu yola gitmiştir.

Bu çerçevede, söz konusu sözleşmelerle ilgili olarak daha önce bu konuda yapılan çalışmaların da ışığında, Dışişleri Bakanlığı'nın eşgüdümünde ilgili kurumların görüşleri alınarak gerekebilecek beyan ve çekincelerin belirlenmesi, bundan sonra onay işlemlerinin başlatılmasını sağlamak amacıyla gerekli Kanun Tasarısı'nın Bakanlar Kurulu'na ve TBMM'ye sunulması öngörülmektedir.

Bu sözleşmelerin metinleri EK 3'de yer almaktadır.

EKLER

**TBMM İHİK'NUN CEZAEVLERİNİN SORUNLARINA İLİŞKİN ÖZEL GÜNDEMLİ
TOPLANTISININ TUTANAK ÖZETİ
7 EKİM 1999**

7 Ekim 1999 Tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Bayrampaşa ve Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tevkifevinde meydana gelen olayların incelenmesi amacıyla Komisyon toplantı Salonunda Komisyon üyeleri ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN, Genel Müdür Yardımcısı Yılmaz SAĞLAM, Dışilişkiler Daire Başkanı Hakim Necati NURSAL, İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşaviri Suphi OLCAY ve Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Hizmetleri Şube Müdürü J. Yzb. Mustafa KOÇ'un katılımıyla bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda yapılan açıklamalar ve üyelerimizin sordukları soruların cevapları şu şekildedir:

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat ERTOSUN'un Açıklamaları:

Efendim, cezaevi sorunu yıllardan beri Türkiye'nin en önemli sorunlarından birini teşkil ediyor. Öncelikle cezaevlerinin genel panoramasını çizeyim. Bizim maalesef bazı cezaevlerimizde devlet olarak tam bir hakimiyetimiz yok. Özellikle terör cezaevlerinin bazılarında –hepsinde demiyorum– aramalar istenilen şekilde yapılamıyor. Çoğunlukla jandarma içeri sokulmadığından bizim personelimiz tarafından yapılıyor, bu da arzulanır şekilde bu işlerin yapılmadığını gösteriyor. Sayımlarda zorluk çekiyoruz, bazen günlerce sayım alamadığımız oluyor, idarenin bilgisi dışında koşullararası gidip gelmeler, kalmalar olmakta, kimin hangi koşutta kalacağına idare değil, cezaevlerindeki liderler karar vermektedir. Hükümlü ve tutuklular koşu kapılarının açılıp kapanmasını kontrolleri altında tutmaktadırlar, istediklerinde koridorlara hep birlikte çıkmakta, böylece sayıları fazlaştığından müdahale mümkün olamamaktadır. Ziyaretler ve ortak görüşmeler örgüt liderlerinin kontrolünde gerçekleştirilmekte, dolayısıyla cezaevinin dışıyla haberleşme kolaylıkla sağlanmaktadır. Yasa dışı örgüt mensubu olan tutuklu ve hükümlüler cezaevi içinde teşkilatlanmaya giderek, çeşitli birimler oluşturmakta, toplantılar yapmakta, içeride ve dışarıda gerçekleştirilecek eylem biçimlerini saptamakta, dışlanan kişilere ceza vermekte, bunlar için mahkemeler kurmakta hatta sorgularını dahi video kamerayla çekip dışarıya göndermektedirler.

Koşullarda komün yaşamı sürdürülmekte ve üst birimce hazırlanan siyasi eğitim programı uygulanmaktadır. Bu şekilde bu eğitimler sonunda içeri sempatican olarak girenler, azılı birer terörist olarak çıkmakta, dışarı çıktıklarında da daha büyük ve kanlı eylemlere girişmektedirler. Personel sindirildiğinde, hükümlü ve tutukluların talepleri yerine getirilmemektedir. Siyasi birimlerde görev alanların haricinde kalanların anne, baba ve yakınlarıyla görüşmeleri engellenmekte, bunlar bu kişilerin kontrolü altında yapılmaktadır. Koşullarda görüşlerine ait bayrak, pankart, afiş, flamalar ile çatışma ve açlık grevlerinde ölenlerin ve liderlerin resimleri asılmaktadır. Bu bazı cezaevlerinin genel bir görünümüdür. Biz Adalet Bakanlığı olarak bunların giderilmesi için çareler üretiyoruz. Bunları da kamuoyuna açıklıyoruz.

En son 20 Eylül 1999 tarihinde önce Bayrampaşa'da bir eylem meydana geldi, 7 tutuklu öldürüldü. Bu tamamıyla suç örgütlerinin çıkar amaçlı çekişmesinden kaynaklanan bir olaydır. Bu olaylardan sonra yapılan aramalarda 6 adet topuzlu tabanca bulundu, 3 adet telsiz telefon, 61 adet mermi, 3 adet cep telefonu, 18 adet adaptör, çok sayıda kesici ve delici alet, 1 adet esrar maddesi, 6 adet bali kutusu ve 116 adet hap bulundu. Daha sonra, ertesi gün bir arama daha yapıldı, bu aramada da 1 adet 14'lük tabanca, 51 adet kesici ve delici alet, 4 telsiz telefon, 4 cep telefon, 2 adet şarj cihazı, 2 adet şarjör, 61 mermi, video kasetler, iskambil kağıtları, afyon maddesi, uyuşturucu tabir ettiğimiz çeşitli maddeler bulundu.

Bu olaylarla ilgili olarak bakanlığımız en son bir genelge yayınladı, bu genelde daha önce alınan tedbirlerin bir tekrarı, ancak bunlara bazı ek unsurlar da ekledik, bundan böyle cumhuriyet savcıları ve cezaevleri birinci müdürü hariç, tüm personelin içeriye girerken jandarma tarafından aranması usulüne getirdik. Bu aydan sonra 28 kişi Bayrampaşa Cezaevinden çeşitli yerlere dağıtılmıştır. Türkiye'nin bugün en sorunlu cezaevlerinden bir tanesi Bayrampaşa'dır. Burada kapasite yaklaşık 2000 civarındadır, ancak 3 bin kişi kalmaktadır, bin civarında asker, 700–800 civarında personel vardır, 5 bin kişilik küçük bir kasaba görünümündedir ve takdir edersiniz belki de Türkiye'nin en sorunlu kasabası görünümündedir. İçinde terör vardır, mafya tabir ettiğimiz çıkar örgütleri vardır, sapıklar, her türlü suçlular bunun içerisinde bulunmaktadır.

Ankara Kapalı Cezaevindeki olaylara gelince: Bu olayların başlangıcı 2 Eylül 1999'a dayanmaktadır. Bu tarihte TIKKO VE THKP örgütlerine mensup kişiler, yerlerinin dar olduğunu, 3 kişi bir yatakta yattığını iddia ederek koşu işgalinde bulunmuşlardır. Bu iddialar tamamıyla gerçek dışıdır. Ankara Cezaevinde 750 kişi kalmaktadır, 600 kapasitesi vardır, bu 750 kişinin 150'si terördür, 600'ü adi suçlu diye tabir ettiğimiz suçlulardır. Cezaevinin yarısında 600 kişi kalmakta, yarısında 150 kişi kalmaktadır. Dolayısıyla bu terör unsurlarının iddiaları gerek değildir. Amaçları daha rahat firara yönelmek ve bunlara tedbir alınmasını

önlemektedir. Nitekim, bu olaylar aşağı yukarı bir aya yakın kendileriyle diyalok kurulması suretiyle giderilmeye çalışılmıştır; ancak, bizim tüm teşebbüslerimize rağmen, bunlar işgal ettikleri koğuşlardan geri çekilmemişlerdir ve güvenlik birimlerinden tünel olduğuna dair, içeride eğitim faaliyetleri yapıldığına dair çeşitli istihbarat bilgileri gelmiş ve en sonunda da bu operasyon gerçekleştirilmiştir.

Bu operasyondan önce de –arkadaşımız da izah edecektir– çeşitli seferler anonslar yapılmıştır, saat 4'te başlamıştır, devlet bunların önlenmesi için gerekli kanuni tedbirleri almıştır, ancak bunlar şiddetle bu işe direnmişlerdir. Talepleri demin dediğim gibi haksızdır, cezaevinin yarısında 600 kişi kalıyor, yarısında 150 kişi kalıyor, yani burada haksızlık varsa, bence aktif terör bölümündedir, terör bölümlerinde hiçbir haksızlık yoktur. Biz Adalet Bakanlığı olarak bu haksızlığı gidermek için uğraştık, ama dediğim gibi bunlarla diyalok değil, sadece monolok oluyor, sadece kendi söylediklerini kabul ettiriyorlar, eğer bunları kabul ederseniz, bunun adı diyalok oluyor. Adalet Bakanlığı olarak biz bunları kabul etmedik, bu olaylar da bu şekilde gelişti. Birazdan yazılı ve görsel basın mensupları cezaevlerine gideceklerdir, tünel çıkmıştır. İki tanel ortaya çıkmıştır, bir tünel başlangıcı bulunmuştur, bir başka 7.5 metrelik tünel bulunmuştur. Komisyon üyelerimizi cezaevlerine davet ediyoruz, her zaman için bu cezaevindeki tüneli gösterebiliriz.

Bu manzaradan sonra çözüm yolları konusunda ne yapılması konusunda bakanlığımızın öngördükleri tedbirleri anlatmak istiyorum. 1998 yılında cezaevleri için bize verilen para, yatırım parası 550 milyardır, 1999 yılında ise verilen para 4 trilyondur. Bu paralarla cezaevi yapma yapmak mümkün değil. Bayındırlık fiyatlarıyla 4 trilyona 1999 şartlarıyla cezaevi yapmanız imkansız gibidir. Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi son iki yıldır gönderdiği raporlarda, koğuş sisteminden oda sistemine geçilmesini öngörmektedir. Biz bu öngörüler doğrultusunda ve bilimsel çalışmalar doğrultusunda, artık koğuş sistemini terk etmek istiyoruz. Bunun adını da bu sene mayıs ayında attık. 6 yerde, F tipi yüksek güvenlikli cezaevi kurma çalışmalarımız devam etmektedir. Yakın bir zamanda E tipi tabir edilen koğuş sistemine uygun cezaevlerini oda sistemine çevireceğiz, bunların ihaleleri bu ay içerisinde yapılacaktır. Ancak, bizim en büyük sorunumuz maalesef bu mali kaynak oluşturmaktadır, bütçeden bize yeterli kaynak bir türlü aktarılamamaktadır. Bunun en büyük örneği de bizim 4301 sayılı Kanunumuzda vardır. Buna göre işte harçların belli bir oranı Adalet Bakanlığına aktarılması gerekirken, bugün için biriken 15 trilyon para hâlâ aktarılmış değildir.

1991 yılında terörle mücadele kanunun çıkmıştır. Bu kanun, 1 ve 3 kişilik odalarda tutuklu ve hükümlülerin barındırılmasını öngörmektedir. Ne yazık ki, 1991 yılından bugüne kadar bir tek oda sistemine uygun cezaevi yapılmamıştır. Bizim hesaplarımıza göre bir günde Türkiye 2.5 trilyon lira teröre harcamaktadır, biz anahtar teslimi yaptığımız bu F tipi, yüksek güvenlikli cezaevlerini anahtar teslimini yaptık, bunlar bence Türkiye'de örnek teşkil edecek cezaevleridir. Gerek fiziki yapısıyla, gerekse süresi itibarıyla 1999 mayıs ayında başlanmış, 2000 yılı mayıs ayında bunlar bitecektir.

Biliyorsunuz çıkar amaçlı suç örgütleriyle ilgili kanun çıkarılmıştır, bunların da aynı şekilde oda sisteminde muhafaza edilmeleri öngörülmüştür. Dolayısıyla Türkiye'nin oda sistemine geçmesinden başka çaresi yoktur.

Bizim, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yeniden yapılandırılması ve taşra uzantılarının yeniden yapılandırılması için çalışmalar devam etmektedir. Hazırladığımız kanun tasarısının son aşamalarına gelinmiştir, yakın bir zamanda TBMM'ine sunulacaktır. Ayrıca, personelimizin eğitimi için bir eğitim merkezi kurma çalışmalarımız devam etmektedir, bunun için kanun tasarısı hazırlanmıştır, yakın bir zamanda TBMM'ne intikal ettirilecektir.

En büyük sorunlardan bir tanesi içeriye giren eşya ve yasak maddeler oluşturmaktadır. Bugün için bizim işe bedelimiz 500 bin liradır. 5 000 bin lirayla cezaevlerindeki insanların 3 öğün karnı doyurulmaktadır ki, bu da mümkün değildir. Aslında bu yasalara da aykırıdır; çünkü, 4301 sayılı Kanuna göre, bizim tutuklu ve hükümlülere asker işe bedeli kadar, asker tayin bedeli kadar bir para vermemiz gerekmektedir ve bu da maalesef olmamaktadır.

Bugün için bizim cezaevi kapasitemiz 73 bindir, 70 bin tutuklu ve hükümlümüz vardır. Ancak, kapasite fazla gibi görünmektaysa da bu fazlalık daha ziyade Doğudadır. Halbuki Türkiye'nin yapısı değişmiş, nüfus Doğudan Batıya kaymıştır. Özellikle Batı Anadolu'da, Marmara Bölgesinde ve büyük metropol kentlerde büyük sorunlarımız vardır. İstanbul'da ne yazık ki, bugüne kadar, tüm çalışmalarımıza rağmen, bir arsa bulamadık. İstanbul'un mahkûm sayısı 10 bindir, kapasite 5 bindir, 5 bin kişi maalesef Anadolu'da dolaştırılmaktadır. Personelimizin maaşları çok azdır, onlar içinde hazırlanan kanun tasarıları TBMM'ne intikal ettirilecektir.

Efendim, şunu söylemek istiyorum; gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde gerekse Avrupa cezaevleri kurallarında Ankara cezaevinde meydana gelen olaylar isyan olarak nitelendirilebilir, kurallar böyledir, bunlar karşısında yapılacak başkaca bir işlem yoktur. İsterseniz bunların mevzuatını da ben size verebilirim. Yapılan işlemler tamamıyla yasaldir, yasal zeminlerde gerçekleştirilmiştir.

Saygılar sunarım.

Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Şube Müdürü Mustafa KOÇ'un Açıklamaları:

Sayın Başkan, Komisyonumuzun sayın üyeleri; Jandarma Genel Komutanlığı olarak 1937 yılında çıkarılan 1706 sayılı yasa da geçici bir görev olarak cezaevlerinin dış koruması görevi verilmişken, 1983 yılında yürürlüğe giren 2803 sayılı Yasa ve hazırlanan yönetmelik ile sürekli bir görev olarak jandarmaya verilmiş ve bu görev jandarmanın aslî görevleri arasında sayılmıştır. Jandarma bu görevini büyük cezaevlerinde münhasıran cezaevi korumasıyla ilgili birlikleri, küçük cezaevlerinde ise mahalli jandarma karakollarından tefrik ettiği personel vasıtasıyla nöbet ve devriye sistemiyle yerine getirmektedir. Ayrıca, tutuklu ve hükümlülerin her türlü sevk ve nakilleriyle, duruşma salonlarının emniyetinin sağlanması, 3803 sayılı Yasa ve Yönetmelikle jandarmaya verilmiş ve jandarma bu görevini ceza infaz kurumu ve tutukevlerinin dış koruması, tutuklu ve hükümlülerin nakline ve muhafazasına ilişkin yönerge esaslarına göre özel sevk birliklerinin veya mahalli jandarma karakollarından tefrik ettiği devriyeleri vasıtasıyla, Adalet Bakanlığının özel araçları veya mutata ulaşım vasıtalarıyla yerine getirmektedir. Halen ülke genelindeki 523 cezaevi ve tutukevinin dış korumasını jandarma yapmaktadır. Jandarma bu görevini münhasıran cezaevi korumasında görevli 1 birlik, 26 tabur ve 108 karakol olmak üzere 9 bin kadar personel ve merkez jandarma karakollarında görevlendirilen 5 bin civarında personel olmak üzere toplam 14 bin personelle yerine getirmektedir. Mevcut cezaevlerinin yüzde 91.1'i, polis bölgesinde, yani şehir içlerinde, yüzde 8.9'u ise jandarma bölgesindedir. Bu cezaevlerinde 1 Ekim 1999 tarihi itibarıyla 69 809 tutuklu ve hükümlü muhafaza edilmekte olup, bunun 59 538'i adli, 10 271'i de terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerdir. Terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin büyük bir kısmı 61, E tipi özel cezaevlerinde toplanmıştır; ancak, bu 61 cezaevinin 57'sinde aynı zamanda adli nitelikli tutuklu ve hükümlüler de muhafaza edilmektedir.

Cezaevlerindeki mevcut sorunları Sayın Ali Suat Ertosun sizlere arz ettiler. Kendileriyle sürekli bir mesai paylaşımı içerisindeyiz, problemlerin tespiti, kaynağına inilmesi ve çözüm önerileri konusunda hiçbir farklı düşüncemiz yoktur. Bu maksatla mevcut sorunları arz ederek, komisyonun zamanını almak istemiyorum; ancak, problemlerin nedenleri konusunda arzım olacaktır.

Infaz kurumlarının fiziki durumu ve infaz mevzuatından kaynaklanan sorunlar vardır. Bunlar şunlardır; cezaevi binaları kaliteli bir infaz sistemine uygun değildir. Cezaevleri yeterli teknik, optik ve elektronik donanıma sahip değildir. Infaz koruma memurlarının eğitim seviyesi, moral ve fiziki kapasite bakımından yetersizliği vardır. Siyasi otorite infaz mevzuatının uygulanması hususunda değişmez bir irade gösterememektedir. Bütün cezaevlerinde yeknesak bir yetki sağlayacak yeterli denetim mekanizması yoktur. Çevre aydınlatması, nöbetçi kulesi, elektronik alarm, ikaz ve telefon sistemi, ihata duvarı, jeneratör, betonlama, kapalı devre televizyon sistemi, tel örgüler ve diğer fiziki engelleri eksik olan cezaevlerimiz mevcuttur. Cezaevlerinde işe, bakım onarım ve yenileme hizmetlerine sarf edilecek ödenekler yetersizdir. İhtiyacı karşılayacak düzeyde yeni ve modern cezaevlerinin inşa edilmesi için gerekli finansal kaynak sağlanamamaktadır. Cezaevlerinden sorumlu cumhuriyet savcılarımız, cezaevleri müdürleri ve cezaevlerinde görevli diğer personel, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin kendilerinin can güvenliğini tehdit edebileceği endişesini taşımakta, yaşanan bazı olaylar da bu endişelerini teyit etmektedir. Mevzuat gereği çalışma zorunluluğu olmasına rağmen, tutuklu ve hükümlüler cezaevi bünyesinde herhangi bir işte çalıştırılmamaktadır. Bunun nedeni iş yurtlarının yetersizliği gibi görülse de, asıl neden bu sorumluluğu yerine getirme iradesinin bulunmamasıdır. Tutuklu ve hükümlülerin çalıştırılmaması olumsuzluklara neden olmaktadır.

Sistemin çağdaş bir ıslah ile topluma kazandırma çalışması yoktur. Cezaevi iç yönetimi ile jandarma dış koruma meslek unsurları, polis ve istihbarat birimleri arasında zaman zaman koordinasyon kopuklukları yaşanabilmektedir. Kalabalık koğuş sistemi ıslah çalışmalarına imkan vermemektedir. Legal görünüm altındaki bazı derneklerle, bir kısım demokratik kitle örgütleri, siyasi parti temsilcilerinin oluşturduğu kamuoyu, bilhassa terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler hakkında alınacak tedbirlerin ve yapılacak ıslah çalışmalarını önlemektedir. Cezaevlerinin yönetim sisteminden kaynaklandığı iddia edilen, iç yönetimin Adalet Bakanlığına, dış korumanın Jandarma Genel Komutanlığına, dolayısıyla İçişleri Bakanlığına bağlı olması, belirleyici bir problem olarak mütalaa edilmemektedir; ancak mutlaka katkısı vardır.

Problemlerin çözümü için devlet otoritesine dayanan ve uluslararası normlara uygun ceza infaz kurumlarına sahip olabilmek için ceza infaz kurumu ve tutukevlerinin fiziki durumlarında, infaz mevzuatında ve cezaevlerinin yönetimi konularında yapılması gereken çalışmaları ve çözüm önerilerini de şu şekilde arz etmek istiyorum:

Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanlıkları arasında cezaevleriyle ilgili hizmetlerde birlik ve beraberliği sağlamak maksadıyla 1992 yılından beri üzerinde çalışılarak son şekli verilen protokol yürürlüğe konularak, 2 başlı yönetimden kaynaklandığı iddia edilen sorunların ve özellikle cezaevine giren, çıkan şahısların aranmasıyla, tutuklu ve hükümlü koğuşlarında yapılacak aramalar konusunun çözülmesinin sağlanması ki, bugün Adalet Bakanlığında bu konuyla ilgili son toplantı yapılıyor, önümüzdeki günlerde bu protokol yürürlüğe girecektir. Mevcut cezaevlerinde yapılacak tadilat ve ihtiyacı karşılayacak kadar yeni F tipi yüksek güvenlikli cezaevleri inşa edilmesiyle, koğuş sisteminden vazgeçilerek, tek kişilik oda sistemine geçilmesi ve bu

uygulamaya, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerden başlanması; tutuklu ve hükümlülerin birbirinden ayrılması ve bunların, ilk aşamada terör, bilahare adli tutuklu ve hükümlüler birbirinden ayrılacak şekilde uygulanması; mevcut cezaevlerinin dış korumalarındaki fizikî emniyet sistemlerin optik ve elektronik sistemlere inhisar ettirilmesi; bütün tutuklu ve hükümlülerin, sistemli olarak, ücret karşılığında çalıştırılması, çalışmak istemeyenlerin infaz koşullarının sıkılaştırılması; işe bedelinin, tutuklu ve hükümlülerin normal şartlarda beslenebilmesinin yeterli hale getirilmesi ve buna bağlı olarak koşullara yiyecek ve mutfak malzemesi verilmesinin önlenmesi; ceza infazının, infaz sırasında ve şartlı tahliye sonrasında, hükümlülerin suçlarına ve ıslah olma başarılarına bağlı olarak kategorize edilmesi; işledikleri suçun niteliği de dikkate alınarak ilk defa ve kısa süreli hapis cezasına çarptırılanlar ile mükerrer veya uzun süreli hapis cezasına çarptırılanların cezaevi koşulları bakımından farklı rejimlere tabi tutulması uygun mütalaa edilmektedir.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevindeki olay hakkında da, Sayın Genel Müdürlüğünüzün açıklamalarına şunu ilave etmek istiyorum. Ankara Merkez Kapalı Cezaevi, tutukluların konulduğu bir cezaevi konumundayken, çeşitli cezaevlerinden, Ankara'daki hastanelerde tedavi olmaları için Ankara Merkez Kapalı Cezaevine gelen terör nitelikli hükümlüler, tekrar, geldikleri cezaevlerine dönmemişler ve ısrarla bu cezaevinde kalmaya devam etmişlerdir. Ayrıca, terör nitelikli tutuklular, bazı cezaevlerindeki hükümlü arkadaşlarının, Ankara Merkez Kapalı Cezaevine nakledilmesi için çeşitli eylemler yapmışlar ve çoğu kere de bunu başarmışlardır.

Cezaevindeki hükümlülerin sayısı 73'e kadar ulaştığı halde, cezaevi idaresi bunları koşullarından alıp, sevkle görevli güvenlik güçlerine teslim edememiştir. Bu nedenlerle, koşulları yetersiz hale gelen veya geldiğini iddia eden terör tutuklu ve hükümlüler, bu defa da bunu bahane ederek duvarı delmek suretiyle, bitişikteki adli tutuklulara ait koşu işgal etmiş, bu koşuistaki adli tutukluları cezaevinin başka koşullarına dağıtmışlardır. Kendi imkânlarıyla bu fiilî durumu engelleyemeyen cezaevi idaresi, jandarmadan müdahale talep etmiş, ancak, bu müdahale, belki bir uzlaşma yolu bulunabilir düşüncesiyle geri alınmıştır. Bu olay 2 Eylülde cereyan etmiştir. 26 Eylül'e kadar, Adalet Bakanlığı ve cezaevi idaresi, bu işgale son vermek yolunda gayretleri sarf etmiştir. Cezaevine silah sokulduğu, tünel kazıldığı, cep telefonu vs. yasaklanmış malzemenin koşullarda bulunduğu istihbar edilmesine rağmen, cezaevi yönetimi, terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin koşullarında arama yapamamıştır. Nihayet 26 Eylül 1999 günü, yetkili mercilerin talebi üzerine güvenlik güçleri, cezaevinde yapılacak aramanın emniyetini sağlamak maksadıyla cezaevine girmiştir. Aramaya mukavemet gösteren 4, 5 ve 7 nci koşullar ile terör bayanlar koşuistında bulunan aşırı sol fraksiyonlara mensup terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler barikatlar kurarak aramaya engel olmak istemişlerdir. Yapılan tüm bu uyarılara rağmen, ateşli silahlarla güvenlik güçlerine ateş açmışlar, kibrit kavrılardan yaptıkları patlayıcılar, LPG tüplerinden yaptıkları alev cihazları ve muhtelif kesici ve delici aletlerle el yapımı gaz maskelerini de kullanarak isyan başlatmışlardır. Defaten yapılan uyarılara aynı şekilde karşılık vermeleri üzerine, yasaların öngördüğü şekilde, zor ve silah kullanma yetkileri kullanılarak, nefsi müdafaa şartlarında müdahale edilmiştir; müdahalenin başlangıç saati 4.00'tür, sonuçlandığı saat 11.00'dir. Sonuçta, 1 subay, 4 assubay, 4 uzman jandarma çavuş ve 5 erbaş ve er yaralanmıştır. Yaralananlardan, 1 subay başından ateşli silahla, 1 assubay hayati tehlikeye arz edecek şekilde karnından ateşli silahla, 1 uzman jandarma çavuş sol karın boşluğundan ateşli silahla ve 1 uzman jandarma çavuş da başındaki çelik başlığa isabet eden ateşli silahla yaralanmıştır. Yaralıların tamamının rütbeli olmasının nedeni, nispeten eğitim seviyesi düşük olan ve yaşları itibarıyla tecrübesiz olan Mehmetçiği başlangıçta cezaevine sokmakta hassas davranmamızdan ileri gelmektedir; rütbelilerden oluşturduğumuz bir ekibi cezaevine soktuk. Ayrıca, 10 tutuklu ve hükümlü ölmüş, 28 hükümlü ve tutuklu da yaralanmıştır. Ölenlerden 3'ünün av tüfeğiyle öldürüldüğü tespit edilmiş ve bu av tüfeği, sükun sağlandıktan sonra koşuistada yapılan arama neticesinde ele geçirilmiştir. Çatışma sırasında, teröristlerin kendi içlerinde tartışmalar çıktığı, bu arada teröristlerce bazı infazlar yapıldığı, yaralı tutukluların ifadeleriyle sabittir. Aramalar sonucunda, 1 adet kalesnikof piyade tüfeği, 7 adet muhtelif tabanca, 1 adet av tüfeği, 62 adet bu silahlara ait dolu fişek, 41 adet boş fişek, 7 adet alev cihazı haline getirilmiş LPG tüpü, 2 adet susturucu, 3 adet cep telefonu, 131 adet kesici ve delici alet ile 24 adet daktilo ve 2 kamyon dolusu yasaklanmış örgütsel malzeme ve doküman ele geçirilmiştir.

Daha sonra yapılan aramalarda ise, müdahale edilen koşullarda 3 adet tünel ortaya çıkarılmıştır. Bu tünellerden birisi, henüz başlangıç aşamasında, birisi beton delinmiş toprağa ulaşılmış o aşamada, diğeri de Genel Müdürlüğün ifade ettiği gibi 7,5 metre uzunluğunda yeraltına sapmış vaziyette bulunmuştur ve bu tünel cezaevinin batısı istikametindeki gecekondulara doğru kazılmaktayken ortaya çıkarılmıştır.

Arama neticesinde ele geçirilenler ve aramadan sonra ortaya çıkarılan tüneller, istihbaratın sağlamlılığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Gerek yapılacak balistik ve adli tıp inceleme ve araştırmalarında ortaya çıkacağı gibi, bazı tutuklu ve hükümlülerin kendi arkadaşlarınınca infaz edilmesi, gerek güvenlik güçlerine mensup personelin ateşli silahlarla yaralanması ve gerekse sükunun sağlanmasından sonra ortaya çıkarılan silah, mühimmat ve malzeme, nasıl bir cezaevinde ve nasıl bir mukavemetle karşılaştığını göstermektedir. Güvenlik güçleri, müdahalenin her aşamasında görevlerinin ve yasal sorumluluklarının bilinciyle hareket etmeye ve karşılaştıkları mukavemetle orantılı güç kullanmaya özen göstermişlerdir. Ankara Cezaevinde yapılan müdahaleyle ilgili -ki, bunu, biz operasyon olarak nitelendirmiyoruz- aynı cezaevinde PKK terör örgütü

mensubu tutuklu hükümlüler vardı; hiçbir mukavemet göstermemişlerdir, hiçbirinden sorun çıkmamıştır, koşulları aranmıştır ve cezaevi terk edilmiştir. Keza, adli tutuklu ve hükümlüler için aynı şey geçerlidir. Ancak, aşırı son fraksiyonlara mensup terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler, içlerinden birçoğunun karşı gelmesine rağmen, örgüt liderlerinin dayatmasıyla bu olayı tertiplemişler ve sonuçlarını da kendileri yaratmışlardır.

Arz ederim.

Komisyon Üyeleri Tarafından Sorular:

EYÜP FATSA (Ordu) – Efendim, arkadaşlara, vermiş oldukları bilgilerden dolayı teşekkür ediyorum.

Bir şey sormak istiyorum. Özellikle, 2 Eylül tarihinde, olayların olacağına dair istihbarat alındığı ifade edildi. Ancak, 26 Eylül'de olaylar meydana geldi. Arada bu kadar uzun bir zaman var; yani, bu zaman içerisinde bu müdahale yapılamaz veya önlenemez miydi?

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ALİ SUAT ERTOSUN – Aradaki sürede bu hükümlü ve tutuklularla ve gerekse aileleriyle temas kurulmuş, diyalog sağlanmıştır. Kan dökülmeden bu işin önlenmesi istenmiştir. Ancak, bunlar bir türlü geri adım atmamışlardır, ısrarla direnmişlerdir. Müdahaleden başka bir çare kalmamıştır.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Sayın Başkan, tabii, görüyorum ki, özür dileyerek söylüyorum, bu konuyu iki saatte halletmemiz mümkün değil. Çünkü, Sayın Genel Müdürümüz, evvela, ben not aldım "devletin burada hâkimiyeti yok" diye başladı. Şimdi, bu durumda bu meseleyi iki saatte halletmemiz mümkün değil. Doğrusu, ben şimdi hangi soruyu soracağımı bilmiyorum; çünkü, devletin hâkimiyeti olmayan bir yerde hangi soru sorulabilir?!

Dolayısıyla birçok soru ortaya çıkıyor; yani, soru yok değil, birden fazla soru ortaya çıkıyor. O bakımdan, niye hâkimiyet yok diye başlayacağım şimdi; çünkü, daha evvel benim sorularım arasında bu yoktu.

İkincisi, tabii, biz, burada, en üst düzeyde bir bilgi elde etmek istiyoruz. Adalet Bakanlığından en üst düzeyde Sayın Genel Müdür ve ilgililer gelmiştir; ama, İçişleri Bakanlığından en üst düzeyde, anlaşılıyor ki, bilgi elde edebilmemiz mümkün değil.

Ortada bir şey var, istihbarat var; nereden gelmiştir bu istihbarat; jandarmadan mı gelmiştir, emniyet genel müdürlüğünden mi gelmiştir, MİT'ten mi gelmiştir? Bu bilgiler en üst düzeydeki bilgilerdir ve bunlar, ayrıca, değerlendirilip yorumlanıp, verilen talimatlar da en üst düzeyde elde edilmesi gereken şeylerdir.

Şimdi, dolayısıyla, biz, en üst düzeyde bir bilgiye ulaşmadan, sağlıklı bir görevlendirme yapmamız da burada mümkün değil. O bakımdan da, bu toplantının yenilenmesi gerektiğini veya bir celse de orada yapılması gerektiği kanaatindeyim. Tabii, Sayın Genel Müdür, mesela "7 kişinin ölümünden sonra arama yaptık, şu kadar silah bulduk" diyor. Yani, ben şunu soracaktım başta, burada günlük yaşam nasıl cereyan ediyor? Böyle ihbarlar geldiği zaman mı arama yapılıyor? Yani, orası silah deposu olduğu zaman mı veya 10 metrelik tünel kazıldıktan sonra mı arama yapılıyor? Günlük yaşam nasıl cereyan ediyor; evvela bunu anlamamız lazım.

Anlaşıyor ki, demek arama yapılabilir. Ne zaman yapılıyor ama, olaylar çıkıp 7 kişi öldükten sonra arama yapılabilir. Veyahut da burada da, Ulucanlar Cezaevinde de arama yapılıyor; ama, şu kadar kişi öldükten sonra arama yapıp namlu silahları, uzun namlulu silahlar bulunuyor. Niçin bunlar daha önce yapılamıyor? Şimdi, bir arkadaşımız, yine, tabii, herkes kendi görevini yapmaktan ziyade, başkalarının görev alanlarına girerek bu meseleyi izah etmeye çalışıyor. Burada, gerçekten can güvenliklerinden endişe eden insanlar varsa, istifa etsinler; bundan endişe etmeyen insanlar oraya alınsın veya cezaevleri, ilgililer, bu endişeyi taşıyan insanların görevlerine son versinler. Yani, burada cezaevleri sorunu ilelebet böyle devam etmez ki! Efendim, bazıları, mafyanın etkisi altında can güvenlikleri endişesini taşıdıkları için, bir bakıma gizli olarak - anlatılmak istenen burada o- oradaki mafyayla işbirliği yaparak, oraya silah sokulmasına vesaire sokulmasına göz yumuyorlar demeye getiriliyor. Bu da, bu olayların sebebi olarak anlatılıyor. Hayır; bunları, sebep olarak bizim kabul etmemiz mümkün değil, doğru da değil. Böyle bir durum varsa, biz, orada icrayı biliyoruz, hükümeti biliyoruz veya devleti biliyoruz. Dolayısıyla, bütün bunlar varsa bir zafiyettir, bir suçtur. Suç olması da gerekir.

Tabii, önce benim merak ettiğim günlük yaşam; yani, burası bir cezaevidir. Cezaevinde 10 metre tünel veya çoğu zaman görüyoruz, 50 metre tünel kazıldıktan sonra, kaleşnikof gibi, uzun namlulu silahlar gibi; yani, gözden kaçırılması mümkün olmayan bütün şeyler girdikten sonra, yani, bir kanlı çatışmanın zeminleri hazırlandıktan sonra, ortamı hazırlandıktan sonra, arada bir de ihbar geliyor ve bu ihbar da 2 Eylülde gelmiş olmasına rağmen -veya bilemiyorum ne zaman geldi onu henüz bilmiyoruz- ve 26 Eylülde kadar, Sayın Başbakanın Amerika ziyaretine kadar bu olaylar sürükleniyor. Burada sorulması gereken yığınla soru var. Bu silahlar nasıl giriyor? Çakı değil ki giren; bir. İkincisi, günlük denetimler niçin yapılmıyor? Üçüncüsü, Sayın Genel Müdür, buradaki konuşmasında şunları ifade etti. "Bu, koşulların darlığından kaynaklanan bir olay

değildir; çünkü, bir tarafta 150 kişi var, öbür tarafta 650 kişi yatıyor. Aslında, burada bir mekan sorunu olsaydı, 650 kişiden kaynaklanması gerekir" dendi. Hem de öbür taraftan, bu meseleler, işte birtakım ekonomik zorluklardan kaynaklandığı istikametinde veya onun büyük etkisi olduğu istikametinde bir yorum getirildi.

Ben, açıklanması gereken hususlar olarak tekrar soruyorum; silahlar nasıl giriyor? Günlük denetimleri niçin yapmıyorsunuz? Mademki, jandarmayı da alarak, diğer kolluk kuvvetlerinizi de yanınıza alarak denetim yapıyorsunuz, o halde bu disiplini niçin sağlamıyorsunuz? Yani, orada cezaevindeki yönetimi mafyaya niçin bırakıyorsunuz?

ALİ SUAT ERTOSUN – Efendim, silahların nasıl girdiği konusunu biz yıllardan beri araştırıyoruz. Biz, bunları zaten bulsak yasal, idarî ve adlî yönden gereğini yapacağız; ama, bunların sebeplerini ben demin söyledim. İçeriye biz gerekli işeyi sağlayamıyoruz. Sağlayamadığımız için, dışarıdan yiyecek alıyoruz ve giyim eşyası alıyoruz. Bu şekilde bu giriyor. Dediğim gibi, sadece bu şekilde değil, gerek personel yönünden gerekse başka unsurlarla da bunlar içeriye girebiliyor; bunlar da zaman zaman yakalandı. Nevşehir'de yakalandı, Afyon'da yakalandı. Yani, bunlar için, Adalet Bakanlığı olarak biz gereken her şeyi yapıyoruz; ama, demin de arz ettim, fizikî yapıdan kaynaklanan bazı sorunlarımız var. Bu fizikî yapı devam ettiği müddetçe de, biz bu sorunları çok yaşarız diyoruz, belki bunlar filmin bir önüdür, bundan sonra daha çok yaşayacağız; çünkü, 6 tane F tipi cezaevi devreye girince, bazı şeyler yapılması gerekecek ve Türkiye bunu da yaşadı, 10 kişi öldü, acaba diğer cezaevlerine müdahale edilseydi kaç kişi ölecekti, bir de bunu düşünmek lazım. 73 tane rehin verdik, bunlar kurtarılmaya kalkışılseydi ne olacaktı; bunun herkese sorulması lazım. 1991 yılında 3113 sayılı Kanun çıkınca, cezaevlerinde 900 kişi kaldı terör olarak, bugün bu sayı 10 000'dir. Dünyanın hiçbir ülkesinde 10 000 tane terör yoktur. Bazı unsurlar, hâlâ, bunları siyasî tutuklu olarak nitelendiriyor ve bazıları da kahraman olarak nitelendiriyor. Ben, şimdi, burada herkese soruyorum; burada demokratik unsurların, demokratik kamuoyunun bir şey karar verebilmesi lazım. Devlet hâkimiyetini tesis edeceğiz. Etmek istiyor muyuz; etmek istiyoruz; o zaman müdahale edelim. Ediyoruz, 10 kişi ölüyor, herkes ayağa kalkıyor. Bunun bir yolunu bulalım.

BAŞKAN – İstihbarat ne zaman ve nasıl gelmişti? Bununla ilgili bir şey söyleyebilecek misiniz.

ALİ SUAT ERTOSUN – İstihbarat 2 Eylül'den sonra bize gelmeye başladı. Bunlar çeşitli güvenlik birimlerinden geldi. Emniyetten de geldi, jandarmadan da geldi, diğer istihbarat birimlerinden de geldi. Bunların da gerçek olduğu, yapılan aramalar sonunda, işte 9 tane silah çıktı, sayısız örgütsel doküman çıktı...

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Efendim, hangisinden hangi tarihte geldi onu alabilir miyiz?

ALİ SUAT ERTOSUN – Güvenlik birimleri derken belli bunlar; jandarmadır, emniyettir, İçişleri Bakanlığının çeşitli unsurlarıdır ve diğer istihbarat örgütleridir. Bunların gerçek olduğu da, yapılan aramalar sonunda çıkan örgütsel dokümanlardan, silahlardan ve içerideki yapılan, o içeri girdiğiniz zaman görülen pankartlardan, afişlerden ortaya çıktı. İki tane tünel başlangıcı ve o bir tünel başlangıcıyla arada bağlantı kurmak için 7,5 metrelik bir tünel çıktı. Bunlar gerçek olduğunu gösteriyor. Cezaevinde denetimler niçin yapılmıyor; cezaevinde 1993 yılında Ankara Cezaevinde camdan içeri girmedik.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Girsin diyoruz işte...

ALİ SUAT ERTOSUN – Girsin diyorsunuz, o zaman ölümler oluyor. Ölümler olunca ne yapacaksınız? Eğer ölümlere karşysak, onun da yolunu gösterin.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Efendim, devlet, egemenliğini, hâkimiyetini sağlamalıdır; yani, suça karşı, bizim suçu bağışlayan bir şeyimiz yok. Suçun yanında olan bir tarafımız da yok, yanlış anlaşılmasın. Yani, ben, burada her zaman söylüyorum, elbette, biz, suçsuzun daha çok haklarından yanayız; ama, şimdi, bugün, mesela denetim, diyelim ki arama yapıldı. Eğer, bu aramaları siz, devamlı sürdürürseniz günlük olarak, bundan sonra, her gün bir çakı gelse onu tespit edersiniz. Bunu söylemek istiyorum. Ama, bu aramalara ara verilirse -onun için günlük yaşam ne şekilde cereyan ediyor onu sordum- aradan zaman geçerse bu zaman içerisinde birikim oluyor ve katliamlar oluyor.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) – Sorunun, devletin, Adalet Bakanlığıyla ilgili güvenlik gerekçesiyle bütçeden gerekli kaynak ayırmayışından kaynaklandığını artık herkes biliyor. Biz parlamenterlere düşen görev, bütçede ne yapıp yapıp, hükümetle birlikte bu ödenekleri artırmamız gerekiyor. Gerçekten, asıl sebep bana göre bu. Yani, ben görevlilerin çok kötü niyetle bu başarısızlığa ulaştıkları kanaatinde değilim. Ancak, tabii, bireysel hatalar da olabilir.

Şimdi, ben, kısaca bir iki soru sormak istiyorum. Kanuna gelmesin lafım da, tekrar ediyorum, anlaşılıyor ki, hepimizin, hükümet edenlerin, gelmişse veya geçmişse halde birtakım sorumlulukları olduğu ve Adalet Bakanlığı bütçelerini ihmal ettiğimiz gerçeği var. Bu sebeple, birtakım sıkıntıların içine girildiği varit. Bunda mütefakiz. Çareleri bize düşüyor, arkadaşlara düşmüyor; bu bir. Şimdi, sorularımdan bazıları şu: Anlaşılıyor ki, cezaevlerindeki isyanlar veya olaylar, isyan veya isyan mahiyetinde olmayan olaylar, sadece teröristlerin bulunduğu koşullarda çıkıyor. Yani, bir de mafyaların bulunduğu koşullarda çıkıyor. Şimdi, arkadaşların

ifadesinden anlaşıldığına göre, normal suçluların kaldıkları yerlerde olaylar çıkmıyor, insan hakları ihlallerinden bahsedilmiyor. Ben soruyorum, acaba, 700 kişilik hapisanenin içinde kalan 150 teröristin insan hakları ne şekilde ihlal ediliyor? Cezaevlerinin normal şartları eksiklikleri dışında, yani iase vs. açısından, buna bir açıklık getirmelerini istiyorum. Yani, bu insanlar koğuş demişler koğuştaki kalmışlar, oda demişler odadan çıkmışlar, koğuşlararası temaslar yapmışlar. Tedaviye gelmişler -o da ikinci bir sorun oluyor- tedavi edildikleri Ankara'da kalmışlar. Ve haberleşmeler suretiyle de Ankara hapisanesinde -Ulucanlar'da- toplanmaya gayret etmişler gibi anlaşıyor. Bunlara kim taviz verdi, kimler aracı oldu ki, bu siyasî teröristler hep bir yerde toplanma gayreti içinde, imkânı içinde oldular ve imkânını sağladılar. Bunun açıklanması lazım. Bir de, hadisenin başlangıcı bu mafya ve teröristler olduklarına göre, bunları ayrı bir özel cezaevinde toplamayı düşünüyor mu hükümet? Görevli Cezaevleri Genel Müdürü arkadaşlar olarak söylüyorum. Tekrar olmasın diye, silahlar nereden girdi meselesi ayrı bir tartışma.

Teşekkür ediyorum.

ALİ SUAT ERTOSUN – Efendim, şimdi, niye taviz verildi deniyor. Bu tavizler, aslında, biz kimseye taviz vermiyoruz. Bunların sadece haklı bazı isteklerini kabul ediyoruz. Ancak, 1996'da, biliyorsunuz, 12 kişinin ölümüyle gerçekleşen büyük açlık grevleri oldu. Bu açlık grevleri sonunda, maalesef, bazı kişilerce, bu açlık grevine katılanlar kahraman olarak gösterildi, araya girenler de arabulucuğa soyunanlar da kahraman olarak gösterildi. Bu açlık grevleri 12 ölümle bitti. Ve bugün, hâlâ, bizim bazı cezaevlerimizde bu açlık grevlerinin kalıntıları vardır, bu insanların bazıları sakat durumundadır. O zaman açlık grevinin bitmesi için bazı şeyler yapmanız gerekli ve bunları yapıyorsunuz. Bunlar taviz olarak nitelendiriliyor. Buna, bence bir perspektif içerisinde geriye dönerek bakmak lazım. Sizin yeterli cezaeviniz yok, bunları korumak için yeterli cezaevi personeliniz yok ve dolayısıyla en son olayda 73 tane infaz koruma memurunuz rehin kalmış, bunları kurtarmak istiyorsunuz. Türkiye ayağa kalkmış, nasıl kurtaracaksınız bunları; operasyona kalkışyorsunuz, niye operasyon yapılıyor deniyor. Biz, hep şikâyet etmiyoruz. Biz, icra makamı olarak bunların çaresini de gösteriyoruz. Yeni cezaevi yapalım, eğitim merkezleri kuralım, bize malî kaynak aktarın ve cezaevi mevzuatını yenileyelim diyoruz. Bugün, cezaevi mevzuatı olarak, 1930 yılında çıkarılan mevzuat var. Bugün, bizim, hâkim ve savcılarımıza cezaevinde görev yükleyen mevzuatımız yok. Yani, bunların hepsi Adalet Bakanlığının sorumluluğunda olan şeyler değil. Bu, artık, devlet sorunu olmuş, hükümet sorunu olmuş; ama, nedense, vur abalıya misali herkes bize vuruyor.

BAŞKAN – Bu şekilde değerlendirmeyelim; çözüm önerisi, ne yapabilirizi tartışmak istiyoruz, bütün amacımız bu.

ALİ SUAT ERTOSUN – Fizik yapıyı değiştirelim diyoruz. Onun için oda sistemine dönelim diyoruz.

BAŞKAN – Adalet Bakanlığı olarak, sizin, bütün cezaevlerinde, özellikle cezaevi müdürleriyle birlikte standartizasyonu sağlamak Bakanlığın görevidir. Bugün tavizler veriliyorsa, A cezaevindeki müdür farklı bir uygulama yapıyor aynı konuda, B cezaevindeki müdür daha farklı bir konuda yapıyor. İçeriye girenler konusunda, koğuş talepleri konusunda farklılık var. Adalet Bakanlığının görevi, en azından, katlıyoruz tabii ki bazı konulara; ama, cezaevleri müdürleri, 600 tane cezaevi varsa, hepsinin müdürünün standardı, müdürlerinin uygulamalarının standardı ve bu uygulamaların tümünün de tüm kamuoyuna ve cezaevinde yatan persenellere de aynı şekilde bildirilmesi; böyle bir şey söz konusu değil. Yani, bu konudaki aksaklık, sanıyorum, Adalet Bakanlığının esas görevidir.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) – Mafya ile teröristlerle ilgili ne gibi tedbirleriniz var? Bunlara ne zamana kadar taviz verilecek? Sayın Genel Müdürüm, bizim de öğrenmek istediğimiz şey şu; biz siyasetçiyiz, biz parti ayırımı olmadan bir şey yapmaya çalışıyoruz, hükümeti denetleyeceğiz, hükümete sorular soracağız; gerektiğinde yasal teklifler sunacağız. Bu, özellikle, adli suçlular için herhangi bir sorun olmadığı, Türkiye'de, gelmiş geçmiş bütün cezaevi isyanlarında görülmüştür. Bugün mafya ve teröristlerin kaldıkları hapisanelerde birtakım olaylar çıkıyor. Bunlarla ilgili özel olarak fiziki yapıdan; yani, cezaevlerinin, bunların bir araya toplanması veya F tipine yakın cezaevlerinin toplanmaları açısından ne gibi tedbirler düşünüyorsunuz diye sordum.

ALİ SUAT ERTOSUN – Beyefendi, bakın ben bunlara cevap verdim. 6 tane F tipinin temelini attık.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) – Attınız da, şu anda diyorum.

ALİ SUAT ERTOSUN – Şu anda da, yakın bir aşamada bu ay içerisinde 22 tane cezaevini oda sistemine çevireceğiz. Gelecekten aydan itibaren de 52 tane cezaevini oda sistemine çevireceğiz. Yani, aşağı yukarı 72 tane cezaevi oda sistemine dönecek. 6 tane cezaevi mayıs ayında bitecek; ayrıca, bu yıl içerisinde, 5 tane daha cezaevinin temelini atmak istiyoruz; bunlar da F tipi olacak.

MEHMET GÖZLÜKAYA (DENİZLİ) – Yani, bunları oraya nakledeceksiniz.

ALİ SUAT ERTOSUN – Tabii, nakledeceğiz; çünkü, zaten nakletmemiz lazım. Çünkü, Terörle Mücadele Kanunu ne diyor; teröristler bir ve üç kişilik odalarda kalır diyor. Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle İlgili Kanun ne diyor; bunlar da aynı konuma tabi olur, bunlar da bir ve üç kişilik odalarda kalır diyor. Biz bunu gerçekleştirmek istiyoruz. Ben demin de söyledim, 1991 yılından beri siz bir tek cezaevi yapmamışsınız. Sayı yılda beşbin artıyor; ama, cezaevi yok ortada. Olanı nereye koyalım biz?..

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) – Gerçi, bu konuşmadan sonra imtina etmeyi düşünüyordum; ama, yine de sunayım. Özellikle Müdür Beye söylemek istiyorum. Şimdi, İnsan Hakları Komisyonu, sizi sorgulamak niyetiyle buraya gelmedi, sizi çağırmadı, sizi davet etmedi. Müdür Beyin alinganlığı birazcık beni incitti gibime geliyor; Müdür Bey alingan olmamalı.

Şimdi, olayların mahiyetine geldiğimiz zaman, bir, menfaat amaçlı çıkar örgütleri, ikincisi de terör amaçlı örgütler; olayları çıkaran onlar. Dolayısıyla, cezaevindeki yoğunluktan ya da fizikî şartlardan, adli dediğimiz mahkûmlar büyük çoğunluğu oluşturan mahkûmlar sözü edilen olaylar içerisinde yoktur. Olsaydı, eğer onlar da bu olaylara karışmış olsaydı, düşünürdük ki, hakikaten fizikî şartlar bunu çok etkilemiştir, muhakkak ki etkisi vardır. Soruma geliyorum; gerek çıkar amaçlı örgütler gerekse terör örgütlerinin, gerek cezaevi içindeki yönetimle gerekse dış güvenlikle sorumlu yönetimle herhangi bir şekilde çıkar ilişkisi olmuş mudur? Bu silahlar -ben eskiden cezaevinde yattım maalesef- eski bir mahkûm olarak biliyorum ki, içeriye giren soğanın, içeriye giren salatalığın bile birkaç yerinden kesildiğini biliyorum; yani, gelen eşyalarla cezaevine birşeyin girmesi mümkün değil. Cezaevine giren her silah, bana göre, birileri tarafından kasıtlı olarak sokulmuştur. Buradaki idarenin zaafının sebeplerini öğrenmek istiyoruz. Burada bir idarî zaaf vardır. Müdür bey bundan alınmasın, gerek komutanımız gerekse güvenlikle ilgili olan insanlarımız alınmasın. Suçlamak niyetiyle değil; realitedir, bunun çözülmesi lazım. Buradaki zafiyetin sebebini öğrenmek istiyorum.

ALİ SUAT ERTOSUN – Biz alinganlık göstermiyoruz; ama, içeriye silah ve yasak madde giriyorsa iki yol vardır. Önce jandarma unsurunu aşacak, sonra iç güvenlik unsurunu aşacak; zaten, biz bunun üzerinde duruyoruz. Bugüne kadar gerek jandarma personelinin içeriye silah sokanlar gerekse Adalet Bakanlığı personelinin içeriye yasak madde sokanlarla ilgili her şey yapılmıştır; ama, önlenemiyor; önlenememesinin çaresini fizikî yapıda buluyoruz, sonuç itibarıyla. Demin de arz ettim, 500 bine insanı doyuramıyorsunuz, doyuramayınca içeriye yiyecek alıyorsunuz. Düşünün, Bayrampaşa'da 3 bin kişi kalıyor. Buraya günde tonlarca yiyecek giriyor.

MUSTAFA KOÇ – Dışarıdan yiyecek alınmamasından kastedilen, tutuklu yakınının getirmesi. Tutuklu yakını, kendi yakınına verilmek üzere dışarıdan yiyecek getiriyor, iase yetmediği için. Elbette, o da, gidip, satın alma mevzuatına göre, çiğ olarak alacak, getirecek, pişirecek.

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) – Sayın Yüzbaşım, kaleşnikofu, siz, gelmiş bir çıkın içerisinde, paket içerisinde girderemezsiniz ki.

MUSTAFA KOÇ – Her üç üyemizin sorularıyla ilgili cevabım olacak. Katılımın seviyesi konusunda silahlı kuvvetlerde bir subay bir konuya görevlendirildiği zaman hazırlığını yapıp komuta katına arza çıkar. O metnin altına komuta katının imzasını alır, o metindeki hususu aktarmakla yetkili olur. Bunun katılımın rütbesiyle doğrudan bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Burada sual varsa onlar cevaplanmadı; söylemek istediğim husus o.

MUSTAFA KOÇ – Onları da cevaplarım. Bu metnin içinde bütün hususlar vardır; ben, genel komutanlıkta bu konuya hâkim olduğuma inanıyorum. Dünya bu işi nasıl yapıyor, biz bu işi nasıl yapıyoruz; yapılması gereken nelerdir, bunların bilincinde olduğumuza inanıyoruz.

İstihbaratın kaynağı açıklanmaz, ifade edildiği gibi; ancak, eğer, siz bir istihbarat aldınız ve bir faaliyet icra ettiniz, silah var dediniz, girdiniz, tünel var dediniz girdiniz; içeride şunlar yapılıyor dediniz girdiniz ve sonuç negatif oldu; fakat, istihbaratınızın hiçbirisi ortaya çıkmadı; ne silah bulabildiniz ne tünel bulabildiniz ne bir yasak malzeme bulabildiniz. Sonuçta da ölen kalan insanlar olduğu zaman bir sorumluluk hâsıl olabilir; ama, bu cezaevinde 7 adet silah çıkmıştır.

Arama konusunda 2803 sayılı yasa ve yönetmelikle, jandarmaya, ceza infaz kurum ve tutukevlerine girmesi yasak olan silah, alet ve eşyanın bu yerlere sokulmasını engel olma görevi verilmiştir. Ancak, jandarma, Adalet Bakanlığının çeşitli genelgelerinden dolayı kendi sorumluluk bölgesinde dahi cezaevi personeliyle avukatları giriş çıkışlarda arayamayınca, içeriye girmesi yasak olan malzemenin bu yolla sokulduğu veya dışarı çıkarıldığına dair mahkemelere intikal etmiş olaylar olmasına rağmen bu eksikliklerimiz giderilememiştir.

Terörist tutuklu ve hükümlülerin avukatlarıyla ilişkileri ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Mevzuatta böyle bir hüküm bulunmamasına rağmen, bir avukatın aranması, savunma hakkının kısıtlanması olarak değerlendirilmekte ve avukatlar cezaevlerine girişte ve çıkışta aranmamaktadır. Uygulamada bu ayrıcalığın istismara yol açtığı, bazı avukatların müvekkili olmadığı halde cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerle

görüştükleri ve toplantılar yaptıkları, terör örgütlerine kuryelik yaptıkları, içeriye yasak malzeme, cep telefonu ve örgütsel doküman soktukları belirlenmiştir. Cezaevine giriş ve çıkışlarda avukatları ve cezaevi personeli arayamayan jandarmanın cezaevi içine giren yasaklanmış maddelerden sorumlu tutulması kesinlikle gerçeklerle bağdaşmamaktadır.

Arz ederim.

NECATİ NURSAL (Adalet Bakanlığı Dışilişkiler Daire Başkanı) – Efendim, müsaade ederseniz, ben hem genel müdürümün hem de yüzbaşımın anlatımlarına bir katkıda bulunmak istiyorum; bu ayrıntı gözden kaçtı.

Avrupa'nın ileri ülkelerinde cezaevleri şehir içinde değildir kesinlikle. Bütün cezaevleri şehrin dışında; yani, yerleşim alanlarının dışındadır. Ülkemizde, maalesef, cezaevleri, özellikle büyükşehirlerde, yerleşim alanlarının içerisinde kalmıştır. Bugün özellikle Bayrampaşa Cezaevi ve Ankara Ulucanlar Cezaevi varoş dediğimiz, mahalle dediğimiz yerleşim birimleri arasındadır ve bunların havalandırma bahçelerine sık sık silah ve uyuşturucu atıldığı bilinmektedir; zaman zaman da yakalanmaktadır. Cezaevi içerisine giren suç eşyalarının giriş yollarının bir tanesi de budur.

Bunu arz etmek istedim.

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) – Güvenlikte bir zafiyet yoksa öyle girmez. Ben bunu biliyorum. Eğer güvenlikte zafiyet yoksa siz dışarıdan cezaevine bir şey atarsanız kuledaki jandarma sizi görür ya da içerideki gardiyan görür.

BAŞKAN – Zaten teknik yönden yetersizlikler denildi.

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) – O söylediğiniz çok olası değil. Şartlarını biliyorum.

NECATİ NURSAL – Yakaladığımız durumlar var efendim.

MEHMET NURİ TARHAN (Hatay) – Olabilir; yine güvenlikten kaynaklanıyor. Attığı an tespit edilir ve görülür.

NECATİ NURSAL – Cezaevlerinin dış güvenliğinde haricen atılan maddeleri yakalayan elektronik cihazlar var. Avrupa ülkelerinde böyle, bizde bu cihazlardan bir tanesi yok.

FARUK BAL (Konya) – Efendim, ben komisyonunuzun üyesi değilim; ancak, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyesi sıfatıyla o meclisin insan hakları komisyonu üyesiyim. Bu itibarla, ülkemizde cerayan eden vahim olayları orada izah etmek durumuyla karşı karşıya kalacağım için bu toplantıya katıldım.

Sayın Başkan, delaletinizle ben üzüntülerimi paylaşmak istiyorum. Birincisi Sayın Genel Müdürün ve jandarmadan gelen arkadaşlarımızın izah ettiği vechiyle, cezaevlerimizin durumu, maalesef, çok vahim bir boyutta. Devletin hâkim olmadığı noktada hep beraber ittifak halindeyiz. Bizi üzüntüye sokan nokta, cezaevine nasıl silah giriyor, nasıl çıkıyor, cezaevinde nasıl disiplin sağlanamıyor, cezaevindeki fiziki şartlar neden iyi değil sorularının cevaplarının olumsuz olması değil. Bizi üzüntüye sevk eden nokta, kangren haline gelmiş olan probleme çare bulmak için bilimsel bir mantıkla olaya yaklaşılabilmesidir. Ben, uzatmadan, kısaca, ana düşüncelerimi izah edip, arasından dört soru sormak istiyorum.

Dünyanın her yerinde yeni bir anlayış hâkim olmuştur. Bu, hizmet kalitelerinde verimliliği artırabilmek ve hizmet kalitesini yüksek noktaya çıkarabilmek için management bilmi dalının ortaya koyduğu ilkelerdir. Bu ilkeleri arz edecek değilim; ancak, cezaevi de bir kamu kurumudur. Bu kamu kurumunda da bu ilkeler uygulanabilir. Ben, eski bir Adalet Bakanlığı mensubu olarak bu ilkelerin uygulanmasına ilişkin bir çalışma başlatmıştım. Bu çalışma ne oldu bilemiyorum. Ancak, cezaevlerinin A'dan Z'ye reorganizasyonu gerekir. Reorganizasyon toplam kalite ilkeleri ışığı altında yapılırsa çok iyi sonuçlar alınabileceğine dair bilim adamlarının kesin kanaati vardır. İkincisi, bu yeniden yapılandırma -elbette, teknik ayrıntıya girmiyorum- sırasında personelin eğitimi, personelin motivasyonu, personelin disiplin dışı hareketlerinin bir daha böyle bir olayı işleme azminde olan kişilere ibret olacak şekilde ağır biçimde cezalandırılmaları, personelin heyecana sevk edilerek vazife aşkıyla donatılmasının yanı sıra mahkûmların belirli kategorilere bölünerek bunların isyanlarının cezaevini toplu bir isyan mahiyetine verilmeyecek şekilde bölünmeleri olur vesaire bunlara girmiyorum.

İkincisi, yeniden yapılandırmanın yanı sıra, otomasyon dediğimiz, teknik araç gerecin cezaevinde kullanılmasıdır. Eğer, teknoloji denilince istifade etme imkânınız var ve bunu kullanmıyorsanız, o takdirde, bugün çıkan sonuçtan hepimiz sorumluyuz demektir. Cezaevine eğer teknolojik imkânlardan yararlanarak gerekli alet edevat konulursa, oraya ne kaleşnikof ne tabanca ne de hatta toplu iğne girebilir.

Cezaevinde bir telefon sahibi olmak çok önemli bir gelir kaynağına sahip olmak demektir. Cezaevine girmiş olan telefonları şimdiye kadar belki toparlamakta müşkülât çekebilirsiniz; ancak, bu telefonların, teknolojik aletlerden yararlanmak suretiyle kullanılmasını engelleyebilirsiniz; o telefon sadece orada 200 gram ağırlığında bir metal parçası olarak kalır.

Üçüncüsü, cezaevi şartlarının iyileştirilmesi, fizikî şartlarının iyileştirilmesidir ki, Sayın Başkan, ben, 18-19 Avrupa ülkesinin muhtelif cezaevlerini gördüm. Bunlarda ağır tip suçlu olarak mütalaa edilen cezaevlerinde, mahkûmlar ile idarenin, mahkûmlar ile infaz koruma memurlarının kesinlikle irtibatı kesilmiş vaziyettedir. Yani, mahkûm, herhangi bir şekilde, cezaevi personeliyle doğrudan veya indirekt biçimde alakalı değildir. Tepsi içerisinde, raylar üzerinde yemeği gider, orası kilitlenmeden ikinci kapı açılmaz. Bu tür birtakım şeyler vardır. Bunların yapılması lazım. F tipi cezaevlerinde böyle bir program var mıdır, yok mudur merak içerisindeyim. Eğer, bu varsa memnuniyet vericidir. Birinci sorum bu.

İkincisi, ben o Bakanlıkta görevliken bazı problemli cezaevlerine teknik dinleme aygıtları ve telefonla yapılan görüşmelerin engellenmesi yönünde, alet edevat alınması yönünde bir çalışma vardı; bunun ödeneği falan da vardı, para eksikliği de yoktu. O yapılamadı mı yapılamamışsa niçin, bu çok önemli bir soru. Eğer, engelleyen biri varsa bu suçun sorumlusu odur.

Üçüncüsü, cezaevlerinin temel psikolojik isyan başlangıcı 1991'dir. 1991 yılında, o zamanın Sayın Bakanı - eleştirmek için söylemiyorum, konu geldiği için söylüyorum- bu amaçlara yönelik yapılmış Eskişehir Cezaevini henüz güvenoyu olmadan kapattı. Arkasından da yine İstanbul'da isyan eden mahkûmlarla oturuldu, bir pazarlık yapıldı, bir anlaşma yapıldı; bunun metinleri de var. Problemin başlangıç noktası budur. Eğer, buradan hareket edersek şimdiye kadar nasıl bu noktaya geldiğimize dair ciddi bir incelemeyi yapabiliriz. Gazetelerde okuyoruz -doğru mu yanlış mı bilmiyorum- anlaşma yapıldığına dair, eğer anlaşma yapılmışsa çok vahim bir sonuçtur. Bu anlaşmanın mumzıları diye ifade etmek istiyorum, işi ciddiye almak bakımından. Türk kamuoyu önünde kendilerini mesuliyetten kurtaramaz diye düşünüyorum.

Ölümler olmuştur, olmaması gerekirdi. Bu, 1996 yılında Diyarbakır'da da olmuş. O zamanın görevlileri ve sayın milletvekilleri bunları bazı insan hakları komisyonlarında izah etmekte büyük müşkülate düşmüşlerdi. Maalesef, yine, aynı şey olmuştur. O zaman, Adalet Bakanlığında birtakım çalışmalar yapılırken, niçin göz yaşartıcı, niçin bayıltıcı vesair, mahkûmları kitle halinde etkisiz hale getirci bir silah kullanılarak bunlar öldürülmeden veya ölümüne sebep olacak yaralanma olayları olmadan engellenmedi de bu olaylar oldu şeklinde sorular sorulmuştu, cevap tatminkâr olmamıştı. Umarız burada tatminkâr bir cevap bulabiliriz; ancak, ben pek emin değilim.

Dördüncüsü, Maliye Bakanlığı, cezaevleri için iş yurtları kurumuna her ay, sanıyorum, şimdiki rakamlarla 2 trilyona yakın bir para harç paralarından keserek vermek zorunda. Maliye Bakanlığı niçin vermiyor bunu? Maliye Bakanlığını, sanıyorum, Adalet Bakanlığının sayın yetkilileri müracaatları zamanında yapıyorlardır. Bu tasarruf her şeyden yapılabilir, ama, cezaevinden tasarruf yapılamaz. Çünkü, cezaevindeki isyanların neticesinden karşımıza çıkacak olay mutlaka bu şekildeki kötü sonuçlar olmaktadır.

Bir başka konuyla sözlerime son vermek istiyorum. 1998 yılında Ankara'da mafya tipi mahkûmlar -özür dileyerek ifade ediyorum- oradaki çocuk mahkûmlara musallat olmuşlardı ve orada pek çok genç yaştaki çocuğa gayri insani muamele ediyorlardı ve bunlar da kendi aralarında örgütlenmişti. Bunlar, 1997 veya 1998 yılında bir gece operasyonu ile sessiz sedasız Türkiye'nin dört bir tarafına dağıtıldı. Oradaki genç çocuklar Elmadag Cezaevine götürüldü, bir problem yaşanmadı. Bayrampaşa'da bu mafya tipi suç örgütlerinin nasıl böyle otomatik silahlarla -basından öğrendiğimiz doğru mu değil mi bilmiyorum- sekiz on kişiyi öldürecek şekilde örgütlenmişlerdir? Bu çetelerle mücadele ederken niçin kararsız davranılmıştır?

Cezaevlerinin sorunu çok fazla, ama, çok özür diliyorum. Bu arada, Bakanlığımızın değerli mensuplarının açıklamalarına teşekkür ediyorum. Gayretlerinin iyi niyetli olduğunu biliyorum; ancak, ben, üzülerek ifade ediyorum ki, bilimsel bir sonuç alacak mantıklı bir çözüm olmadığını da sözlerime ilave etmek istiyorum.

HASAN MACİT (Burdur) – Biraz önce, içeride, terör olayları ve siyasi suçlulardan bir arada olup, örgüt liderleri olduğunu ve propaganda yaptıklarını, istedikleri eylemi yaptırdıklarını söyledi arkadaşlarımız. Bu liderleri, lider konumundaki insanları bu koşullardan çıkarılamaz mı, yasal bir engel mi vardır?

İstisnalar vardır; ama, istisna birkaç defa tekrarlayınca da sorma gerekliliğini duydum. İlimde, bir hükümlü gelirken, gelmeden önce iki koşunun ara duvarının yıkılarak tek koşu haline, çünkü, o gelen hükümlünün rahat etmesi için tek koşu haline getirildiğini ilimizde yakinen şahit olduk. Daha sonra da giderken beraberinde güvenlik görevlisini de aldı gitti bu adam, kaçtı gitti, kaçtı demeyelim, çıkıp gitti. Böyle hükümlülerin korunması için yetkililere üstlerinden talimat mı gelir? Böyle kişiler varsa ortaya çıksın isteriz.

SEBĞATULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, hattı zatında ben bir ezcümleyle Nasreddin Hoca'nın bir fıkrasını anlatacağım. Nasreddin Hoca parasını kaybetti, kaybettiği yeri biliyor. Ama, orada aramıyordu, karanlık yermiş. Gidip, komşunun aydınlık yerinde arıyormuş. "Hoca, sen parayı orada kaybetti; niye başka yerde arıyorsun" demişler. Hoca da "orası karanlık, belki aydınlıkta bulurum" demiş. Bizim şu anda komisyondan çıkaracağımız sonuç -onbeş dakika sonra Genel Kurulumuz başlıyor- burada bağlayıcı bir karar değil. Arkadaşlarımızın çoğu sorudan çok yorum yaparak, öneriler şeklinde geliyorlar. Ben, iki soru soracağım, net cevap bekliyorum.

Operasyon emrini kim verdi? Adalet Bakanlığı mı verdi, İçişleri Bakanlığı mı verdi?

İkincisi, Sayın Genel Müdür, devletin bir bürokratıdır, memurudur. Bu Meclis insanı sorgular da yargılar da; Meclis, ayın zamanda sosyal hukuk devleti olarak da yargılanıyor. Buna anlayış, saygı göstermemiz lazım, haddimizi aşmamamız lazım. Yani, ayağa kalkmak kelimesi bir bürokrata hiç yakışık almaz. Biz, ayağa da kalkarız, her şeyi de yaparız; bu Yüce Meclisin, demokratik cumhuriyet hükümetinin kuralı ve ilkeleridir. Tepki göstermemek lazım.

Ben, hattı zatında, şu komisyonun rahat bir sonuca şu şekilde gitmesini demokratik ve objektif kuvvetler ayrılığı prensibiyle bağdaşmadığının bilincindeyim; çünkü, tek taraflı hiyerarşik sorumluluk anlayışı içerisinde İçişleri Bakanlığını temsilen bir rütbeli kardeşimiz ve Adalet Bakanlığından; raporu ellerine vermişler, göndermişler bize. Ancak, bizler, soruşturmamızı, araştırmamızı ve incelememizi yaptıktan sonra, gerçekten, bu olayın sonucuna varınız düşüncesindeyim. Fakat, tekrar ediyorum; sorun iki tanedir, bir, operasyon emrini kim verdi?

Tünel dediniz, yeni tespit ettik. 2 Eylülde ihbar aldınız. Biraz evvel dediniz, gazeteciler, televizyoncular gelebilir cezaevine. Aradan 24 gün geçti. Objektifleriniz, mercekleriniz, fizikî görüşünüz 24 gün sonra mı, olaylar bitti. Bugün Ekimin 7'si. Aradan bir ay geçtikten sonra mı tüneli gördünüz. Yoksa, 2 Eylülle olayın başladığı 26 Eylül arasında tünel var mıydı, yoksa bugün mü çıktı, yahut -kamuoyunun kafasını karıştıran- yeni mi kazıldı? Çünkü, Türkiye toplumu inanmıyor insanlara. İnsanlar ölmüş, cenaze var. Tek taraflı düşünmemek, konuşmamak lazım. Sorum bundan ibaret.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Birinci soru şu: Cezaevlerindeki denetimi sağlamak bakımından jandarmadan herhangi bir destek talep ettiğiniz zaman, jandarma buna hayır diyebiliyor mu? Jandarma evet diyorsa o halde niçin günlük denetimler yapılmıyor da aralıklarla yapılıyor.

İkinci soru: Mesela, olaylardan sonra Ulucanlar Cezaevinde arama yaptınız. Ondan evvel ne zaman arama yapmıştınız ve hangi periyotlarla arama yapıyorsunuz. Sadece Ulucanlar için değil, bütün cezaevleri için söz konusu.

Üçüncü bir soru: 7,5 metrelik tünel bulundu diyorsunuz. Bu tünel, o günkü mahkûmiyet şartları altında kaç günde kazılabilir? Sizce, bu tünel, 2 Eylül'den önce mi kazılmıştır, sonra mı kazılmıştır? Yani, 2 Eylül ile 26 Eylül arasında mı kazılmıştır, bulgular ne gösteriyor?

SEBĞATULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) – Veya operasyondan sonra mı yapılmıştır? O tarih önemli.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, süremiz azaldığı için, ben, insan haklarını ilgilendiren, esasında, bizim komisyonumuzun görev alanına giren, çünkü, diğer konuların, cezaevlerinin yeniden yapılandırılması, problemleri, içerideki sıkıntılar vesaire hepsi politikacılar olarak, siyasetçiler olarak, Parlamento olarak bizim üzerinde durmak istediğimiz konular. Ama, şu andaki, bundan sonraki altkomisyonun çalışmalarına da ışık tutabilecek şekilde, insan hakları boyutundan ilgilenecek şekilde yaklaşmamız gerekirse, bunu ben en sona ayırmıştım; ancak, sorularla biraz açıldığı için ben de bir iki sorumu soruyorum; ondan sonra konu netleşsin istiyorum.

Bunlardan bir tanesi, cezaevinin içerisinde kim olursa olsun, ister sağ, ister sol, ister terörist, ister hangi kişilik, hangi yapıda insan olursa olsun, o insan cezaevine girdiği andan itibaren devletin güvencesi altındadır, aynen cezaevi personeli ve çalışan görevliler gibi. Dolayısıyla, bir cezaevinin içerisinde ölüm olayı olduğu takdirde bu konuda bir zafiyet var demektir, öyle veya böyle; bunun hiç itirazı yok.

Sorum şudur: Bir operasyon kararı veriliyor ve Sayın Genel Müdürümüz dediler ki, 1993 yılından beri, aramalar da dahil olmak üzere, jandarmayı içeriye sokmuyorduk, yani, girmiyordu, Ulucanlar için. Şimdi, bir karar verilmiş ve İçişleri Bakanlığı görevini yapmıştır. Ama, bu karar alınırken, 2'si ile 26'sı arasında geçen süre içerisinde en azından 93'ten beri neden jandarmanın içeriye girmediğini, ölümler olarak açıklamasının karşılığında böyle bir operasyonda veya operasyon deyiniz demeyiniz, ki, arama içeridekilere de aranıyor haberi verildikten sonra evet buyurunla karşılıklı oluyor; onun için, bir noktada operasyon gibidir bu. Böyle bir karar çıkmasında ne rol oynamıştır ve bu kararda Adalet Bakanlığı sorumlu olduğuna göre kararı Adalet Bakanlığı verirken içerideki birkaç kişinin ve görevlilerin bu tehlike altında kalıp kalmayacağını bilmekte miydi? Bilse bile nasıl bir denge kurulmuştur ki bu görev alınmıştır? Devletin prestijini ve 20 gündür sayım alınmamasını bu şekilde izah etmek söz konusu ise hemen arkadan yayınlanan faks ve diğer cezaevlerindeki isyanın bastırılması için giden haberler zinciri devletin prestijini ne şekilde yaralamaktadır? Bu ikisi birbiriyle bağdaşmakta mıdır?

İkincisi, İçişleri Bakanlığına çok açık bir sorum var. Jandarmaya, askerimize, güvenlik görevlilerimize, terörle mücadeledeki görevlilerimize çok inanıyoruz, çok büyük başarıları var, çok değişik şekillerde mücadele gösterebiliyorlar ve çok teknikleri var. Böyle bir konuda, kapalı bir yerde, ikisinin arasının açılmış olduğu bir yerde -bunu, ben, tamamen halk diliyle ve güvenlik birimlerinden görev alanı olarak ve eğitim olarak uzak bir

kişi olarak soruyorum- düz duvara bile tırmanan ekiplerimiz varken, havadan sudan her yere girebilme imkânı olan varken daha farklı bir operasyon planlanabilir miydi? 1993'ten bugüne kadar yapılanlara örnek olacak şekilde, ki, iki taraftan da, her taraftan da ölüm olmaksızın, bu, daha teknik kullanılabilir miydi? Bunu yapmak için, en azından, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, MİT, jandarma veya yurtiçi, yurtdışı birtakım teknik ekipler bir araya gelip, biz, havadan, karadan veya pencereden veya bir başka şekilde ne yapabiliriz tartışıldı mı? Yoksa, anladığımız anlamda, klasik bir arama, bu Diyarbakır'da da oldu, Erzurum'da da oldu, diğer yerlerde de oldu birçok defa ve burada, siyasiler olarak bizim de alınganlık göstermemiz lazım; görev alanımızda çok sıkıntımız var ve bir tek hükûmete ve bakanlığa yüklenmemek gerektiğini kesinlikle savunuyorum; çünkü, 1991'de farklı grup vardı, 1996'da farklı grup vardı, ondan evvel 86'da farklı. Yani, hükûmetlerdeki bakanların A partisinden, B partisinden veya şu hükûmetten olması pek bir şey değiştirmiyor. Cezaevi sorunu 30 yıldır aynı şekilde devam edip geliyor. Bu konu da sizin operasyonla ilgili değil.

Son sorum, bizim cezaevlerini gezdiğimizde de gördüğümüz iç ve dış koruma arasındaki iki başlılığın getirmiş olduğu birtakım sıkıntıları gördük. Kimi jandarmadan, kimi sıkıntı olduğu zaman o ondan o ondan sorumlu tutuyor. Adalet Bakanlığı, anladığımız kadarıyla, son günlerde yaptıkları proje gereği, adli polis sistemini ve adli birtakım yapıları getirmekte kararlı. Savcılıkların yetki alanı olmasına rağmen, şu anda yetkilerini tam kullanamadıkları da çok açık. Soruşturma müfettişleri gelecek deniliyor. Sorum net ve açıktır. Bugün cezaevlerinde çalışan infaz memurlarının bu eğitimiyle, cezaevi müdürlerinin bu dirayeti ve liyakatlarıyla ne kadar süre içerisinde dış güvenliği tamamen bıraktığımızı takdirde Adalet Bakanlığı iç ve dış güvenlikten sorumluluğu tam üzerine alıp bu görevi layıkıyla yapabilecektir. Yapabilir mi yapamaz mı? Yapamayacağına karşı hepimizin bir rahatsızlığı var; çünkü, yapabilme imkânı pek yok. Kaldı ki, jandarma, son derece geniş bir örgütlenme. Orada da sorun oluyor. Nasıl böyle bir planı bir senenin, iki senenin içerisinde, adli polis yapısı içerisinde üçüncü madde olarak sayabiliyorsunuz.

Tek kişilik koğuşları F sisteminde yapmayı kararlaştırdığımız koğuşlarda 3773 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve en son çıkardığımız 4442 sayılı Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele Kanununun içerisinde bir ve üç kişilik koğuşlar olabilir deniliyor; ama, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olsun, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi olsun, bir kişilik koğuşları bugün insan haklarına aykırı olarak değerlendiriyor. Bizim yasalarımızda da iki türlü hücre cezası verilebiliyor. Bir tanesi üç yıl kesin kararıyla birlikte çıkabiliyor; ikincisi de disiplin suçu olarak onbeş günlük verilebiliyor. Böyle koğuşlarda ne kadar süreyle barındırma düşünülebilir ve bu konu insan haklarıyla mücadele eden kişilerin değer yargılarıyla ters düşer mi düşmez mi, dışarıya nasıl anlatılır?

Buyurun.

METİN ERGUN (Muğla) – Benim esas soruma sayın yüzbaşım cevap verdi; onun için ondan vazgeçtim; ama, bir şeyi merak ediyorum. Her şeyden önce, bu hadisenin bütçeyle falan alakası yok sayın genel müdür. Önce onda anlaşalım. İstedığınız sistemi kurabilirsiniz. Ama, içeriye silah alımı rahatça yapabilirsiniz yine. İsterseniz hücrede yaparsınız, isterseniz koskoca kasaba kurarsınız, yine yaparsınız. Onunla alakası yok. Bütçeyi bir defa kafanızdan çıkarın. Onunla ilgili değil. Benim merak ettiğim şu: Silahların içeriye girmesini yiycek giyecek alımına bağladınız. Bunu sizin personeliniz mi yapıyor, yoksa jandarma mı yapıyor?

ALİ SUAT ERTOSUN – Öncelikle şunu söylemek istiyorum: Benim Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı bir davranışım söz konusu olamaz. Bu Meclisi Atatürk kurmuştur, Kurtuluş Savaşını vermiştir ve buradakileri de halk seçmiştir. Benim bu Meclise saygım sonsuzdur, herhangi bir serzenişte bulunmam da düşünülemez.

Faruk Beyin söylediklerine biz aynen katılıyoruz. Otomasyon, yeniden yapılanma, teknik dinleme aletleri; bunlar üzerinde biz çalışıyoruz; teşkilat kanunumuzda bunların karşılanması için uğraşıyoruz. Mahkûmlar ve görevlilerin bire bir temaslarının önlenmesi için yeni tedbirler getiriyoruz.

Operasyon emrini kimin verdiği gelince, istihbarî bilgilerin gelmesinden sonra cezaevinde arama yapılmasına karar verilmiştir ve cumhuriyet başsavcılığına gerekli yazı yazılmıştır. Bu yazıdan sonra cezaevi müdürlüğü güvenlik önlemlerinin alınmasını istemiştir; yani, biz, aslında yine kendi personelimizle arama yapmak istedik; fakat, nedense THKP ve TİKKO örgütleri karşı çıktılar, PKK karşı çıkmadı ve PKK karşı çıkmayınca onlar başka bir koğuşa gönderildiler ve ateş açıldı içeriden. İçeriden, tüpler vasıtasıyla lav silahı yapılmış, askerin üzerine sıkılmaya başlandı; yani, yapılacak başka bir iş kalmadı. Dolayısıyla, asker de operasyon yapmak zorunda kaldı. Bunun en büyük şeyi PKK'nın bu eylemlere katılmaması dolayısıyla burunlarının dahi kanamamasıdır.

Efendim, biz aramaları periyodik olarak yapmaktayız, zamanlı ve zamansız, habersiz olarak yapmaktayız; ancak, dediğim gibi, yukarıda da arz ettim, daha öncede arz ettim, bizim terör cezaevlerinde büyük sorunlarımız var. Biz aramaları istediğimiz gibi, gönlümüzün arzu ettiği şekilde yaptığımızı söyleyemiyoruz.

Arkadaşımız "bu yasak maddeler, silahlar nasıl giriyor" dedi. Ben sadece kendi personelimi suçlamıyorum, İçişleri Bakanlığını suçlamıyorum. Bunda bence her iki bakanlığın da etkisi vardır; çünkü, Bayrampaşa

Cezaevinde müdür ve savcı hariç herkes aranmaktadır; yani, içeriye giriyorsa bunlar, dediğim gibi çeşitli unsurların bunda etkisi vardır. Benim görüşüm budur.

BAŞKAN – Biz bütün cezaevlerine heyet olarak gittik Sayın Genel Müdürüm, hiç bir kimse bizim üstümüzü aramadı. Biz siyasetçiydik, aramızda her türlü arkadaşımız olabilir, hiç kimse bizi aramadan rahat rahat her yere geçtik. Bu bizim şahsımızda olan bir şey değil. Bizim gibi oraya gelen, işte biraz önce söylenen avukatlar, başka şeylerde demek ki arama tam yeterli olamıyor.

Sizden bir şey öğrenmek isterim "emir verildi" denildi ve "operasyonla ilgili emir verildi" denildi. Mevzuatınıza göre, Genel Müdürlüğün mevzuatına göre, kapalı bir ortamdalar, iki koğuş arasına girmişler ve 26 Eylül kadar; yani, operasyon yapılincaya kadar Türkiye'deki diğer cezaevlerinde herhangi bir rehin alınma olayı yoktu, hiç kimse rehin alınmamış. Ne zaman operasyon başladı, faksla veya başka türlü giden haberlerle rehiner başladı. Siz, örneğin, yemeklerini kesmek, sularını kesmek, şu tarihe kadar eğer arama olmayacak olursa yiyecek alamayacaksınız, yiyemeyeceksiniz gibi bazı tedbirlere giremiyor musunuz? İlla saldırmak veya içeriden almak mı gerekiyor; yani, bu içeride yaşayanlar insan. Örneğin, bir hafta aç bıraktınız veya verilmedi, sayım oldu; bu yapılamaz mıydı?

ALİ SUAT ERTOSUN (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) – Efendim, bunlar yapıldı. Bunun örneğini Bingöl'de yaşadık biz.

Bingöl'de bunlar yapılmaya çalışıldı. Bingöl'deki şikâyetler herhalde size de gelmiştir. Önce bunların bazı hakları kesilmeye çalışıldı, olay önleildi; ama, burada da aynı şeyler yapılmaya çalışıldı; fakat, içeriden ateşle karşılık verildi. 13 subay, astsubay, er, erbaş ve uzman çavuş yaralandı; yani, mecbur kalındı, başka bir şey düşünemiyorum ben. Mecbur kalındı, mecbur kalınca da bu olaylar meydana geldi. Bunları biz de istemiyoruz. İçerideki insanların devletin otoritesi altında, devletin güvencesi altında bulunduğunu biz de kabul ediyoruz.

Dış güvenlik konusunda bizim bizim teşkilat kanun tasarımızda maddeler var. Bu konuda çeşitli alternatif tasarılar hazırladık, bunların dış güvenliğini tamamıyla bazen bir örneğimizi de Jandarmaya bırakıyoruz, bir örneğimizi Adalet Bakanlığına bırakıyoruz, bir örneğimizde de Adalet Bakanlığına bağlı dışgüvenlik komutanlığı tasarımız var; ancak, özellikle şunu vurguluyoruz: Bu görevin adli görev sayılmasını istiyoruz biz. Şu anda bu görev mülki görev sayılıyor. Memurin Muhekematı Kanununa tabi. Biz İçişleri Bakanlığıyla dünya sistemlerini de inceledik, bu her yerde adli görev sayılıyor. Geçen hükümet döneminde de yayımlanan bir genelge vardı, bu görevin adli görev sayılması konusunda. Yani, Bakanlık olarak biz görevin artık mülki görevden çıkarılıp adli görev kapsamına alınmasını özellikle istiyoruz.

Benim söyleyeceklerim bu kadar. Müsaade ederseniz, Yılmaz arkadaşımın da bazı ekleyecekleri var.

YILMAZ SAĞLAM (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı) – Efendim, önce ortaya konulan genel kötümserlik tablosunun belki tam gerçeği yansıtmadığını vurgulamakla sözlerime başlamak istiyorum. Cezaevleri sorununun genel tıkanan noktaları var, mevzi tıkanan noktaları var, son iki olay sadece metropol kentlerdeki cezaevlerinde kapasite fazlalığı nedeniyle ve orada bulunan cezaevlerinin bugünkü koşullara hizmet etmek amacından uzaklaşması nedeniyle bu sorunlar gündeme geliyor; ancak, Anadolu'nun büyük çoğunluğunda bulunan yaklaşık 560 cezaevimizin büyük çoğunluğunda devlet, hâkimiyetini tesis etmiştir ve orada cezaevi asayiş ve güvenliğinin riske girmesi söz konusu değildir. Bunu vurgulamak istiyorum.

Metropol kentlerin cezaevi sorunlarının ne şekilde çözümlenebileceği hususunda da daha önceki yapılan çalışmalar bugün artık hayata geçirilmeye başlanmıştır, ihale edilen 6 adet (F) tipi cezaevi bunun ilk örneğidir. Yeterli değildir, 6 adedinin daha bu yıl içerisinde ihale edilmesi planlanmaktadır. Tabii ki, bunun için hemfikir olunan noktada işaret olunduğu üzere Adalet Bakanlığına 4301 sayılı Yasayla verilen ödeneğin süresi içerisinde, birer aylık süreler içerisinde transferi gereklidir. Tıkanma Hazinesinden kaynaklanmaktadır. Hazine ödeme planı konusunda Adalet Bakanlığının ihtiyacını karşılama çabası içerisinde olmasına rağmen, ödenekler, daha doğrusu bu yasayla toplanan kaynak tümüyle aktarılamamaktadır.

Cezaevleri sorununun bilimsel yöntemlerle tespiti, planlamasının yapılması ve hayata geçirilmesi hususunda Adalet Bakanlığı son dört beş yıldır ciddi çalışmalar yapmaktadır; ancak, bugüne kadar geline nokta yeterli değildir. Bunu kabul etmek gerekir; fakat, geleceğe ilişkin, son bir iki yıllık geleceğe ilişkin planlamalar süratle tamamlanmaktadır. Bunların başında da otomasyona ilişkin çalışmalar gelmektedir.

Büyük kentlerimizdeki, cezaevlerimizde telefon görüşmelerini engellemek hususunda gerekli cihazlar yerleştirilmiştir, olumlu sonuçlar alınmıştır; ancak, bu cihazların nüfuz edemediği ölü noktalar olmaktadır. Bu noktalardan yapılan telefon görüşmeleri, maalesef, içeri ile dışarının haberleşmesi konusunda tüm önlemlerin hassas bir hale gelmesine yeterli olamamaktadır. Telefon konuşmalarının tümüyle kesilebilmesi için sadece cihazlar yeterli değildir, fiziki yapının düzeltilmesi gerekir ki (F) tipi cezaevleri projesi hayata geçirildiği takdirde gerek cezaevi içi güvenliği gerekse personelin görev standartlarının belirlenmesi ve personel ihmalinden kaynaklandığı varsayılan olumsuzlukların giderilmesi mümkün olabilecektir.

Kamuoyuna mal olmuş ve yıllardır tartışması süren Eskişehir Özel Tıp Kapalı Cezaeviyle ilgili sadece bir cümle arz etmek istiyorum. Eskişehir Özel Tıp Kapalı Cezaevinin tadil edilmiş şekli hizmete açılmak istenmişse de o dönemlerde yapılan incelemeler sonucu, gerek güvenlik açısından gerekse Avrupa cezaevi kurallarında öngörülen standartlara ulaşılamaması açısından o dönemin siyasî iradesi tarafından kapatılmıştır, sonra yeniden tadil edilerek bugün o cezaevimiz oda sistemine dönüştürülerek hizmete açılmıştır, cezaevi kaybı söz konusu değildir, sadece farklı bir tadilat yapılmıştır.

Sorular tabii çok yoğunlaştı, tek tek bunların hepsine cevap vermemiz zaman açısından mümkün değil; ama, biz Yüce Meclisimizin bu hassasiyetini memnuniyetle karşılıyoruz. Bakanlığımızın özellikle ödenek, kadro tahsisleri konusunda Yüce Meclisimize düşen yükümlülükleri bu hassasiyetin bir sonucu olarak kısa sürede giderileceğine inanıyorum.

FARUK BAL (Konya) – Adalet Bakanlığının büyük bir kadro problemi var. Kadro problemini Yılmaz Bey de bilir, Necati Bey de bilir, Sayın Genel Müdür de bilir. Adalet Bakanlığının, 14 000 kadro verilmesine ilişkin benim zamanımda bir kanun teklifi verildi, 10 000 kadrosu da boştur, toplarsanız 24 000 eder. Niçin gerek cezaevi personeli açısından gerek Adalet Bakanlığındaki yardımcı personel bakımından şimdiye kadar imtihanı kazanmış olan kişiler atanarak bu kadrolar doldurulma yoluna gidilmedi? Size yardımcı olmak için söylüyorum, bize düşen bir şey varsa yardımcı olalım.

ALİ SUAT ERTOSUN (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) – 1999 yılında atama yapmadık, atamalar kapalı olduğu için. Atamalar açılmadı henüz.

FARUK BAL (Konya) – Sayın Başkan, belki konunun dışında; ama, bir ilçemiz var, iki hâkim var, iki savcı var, kâtip sıfır, belediye geçici işçi alıyor, ilçede görevlendiriyor. Hâkim, savcı da ona "kardeşim sen burada çalış, biz seni kâtip yapmaya çalışacağız; ama, söz vermiyoruz" diyor ve adalet böyle yürüyor. Doğru değil mi Genel Müdürüm?

ALİ SUAT ERTOSUN (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) – Doğru.

BAŞKAN – Arkadaşlar, deminki sorulara İçişleri Bakanlığı temsilcisi de bir cevap versin.

JANDARMA YÜZBAŞI MUSTAFA KOÇ (Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Hizmetleri Şube Müdürü) – Efendim, bu çalışmalar en alt birimlerden en üst düzeye kadar planlanıyor. Uzun süreli bir çalışmayı birlikte yürüttük. Demin de aynı şey söylendi "bu teröristlerin elebaşları alınıp da başka cezaevlerine konulamaz mı" diye. Almak sorun değil veya bu kabil sorunlarla bunları almak mümkün; ama, ondan sonra koyacak yerimiz yok, onu da Genel Müdürümüz ifade etti. Eğer, işte 10 000 terör suçlusunun 500'ünü elebaşı kabul edip, bu 500 kişiyi oda sistemine, oda sistemi derken de tek kişilik hücre sistemi anlaşılmasın, bir kişiden onaltı kişiye kadar değişen kapasitelerde odaları kastediyoruz; yani, çok azılı vukuat veya cangüvenliği olan biri varsa o tek kişilikte kalacak. Durumu, infaz koşulları biraz daha iyiyse, ıslah olma süreci neyse, iki kişilik, dört kişilik, sekiz kişilik, onu Adalet Bakanlığı ayarlayacak elbette.

BAŞKAN – Operasyonda siz başarı derecesi olarak ne diyorsunuz İçişleri Bakanlığı olarak? Ölüm olmazsa başarı vardır.

JANDARMA YÜZBAŞI MUSTAFA KOÇ (Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Hizmetleri Şube Müdürü) – Kesinlikle haklısınız; ancak, geçmişte açlık grevleri yaşandı, hiçbir müdahalemiz olmadığı halde, biz kimseyi öldürmediğimiz halde örgüt on oniki kişiyi gözden çıkardı ve bunları öldürdü. Bu olayda da bakınız, bir yaralı tutuklunun ifadesi bu. İçerideki üç kişi av tüfeğiyle öldürülmüş. Cezaevine silahlı bir müdahale edemeyiz. Bizde sadece rütbelilerde ve kendi görev silahları var. Bizim av tüfeğiyle girebilmemiz mümkün değil. Üç kişi av tüfeğiyle öldürülmüş, bunu otopsi raporları söylüyor ve içeride kaleşnikofundan tabancasına kadar silahlar var. İtfaiyenin çok uzun cihazlarını getirip havalandırma boşluğunu bir metre kalınlığında köpükle doldurduk, hareket edemesinler, ayakları kaysın, düşsünler mukavemetleri kırılsın diye. Göz yaşartıcı gaz da kullandık. Demin denildi ki "tünel niye geçilmedi" Cezaevinin bütün kapısı, penceresi açıldığı halde içerideki gaz çıkmadı, kapalı bir mekânda kullanıyorsunuz gazı ve zemin bir metre suydur. O suyun temizlenmesi, yeniden şeylerin yıkanması, gazın tahliye edilmesi epeyce zaman alıyor. Burada fotoğraflar var, gösterebilirim. El yapımı çarşaflardan gaz maskesini üretmiş içerideki tutuklu ve hükümlü, takıyor gaz onlarda o etkiyi yaratmıyor. Sonra ne kadar kalabalık, ne kadar teknik gitseniz dahi bir koridorla sınırlıyorsunuz cezaevi müdahalelerinde. Elbette, bir mukavemetin, hukuk da bunu böyle öngörür, karşılaşılan zorluğa orantılı bir güç kullanmak lazım ve kimseye zarar vermeden; yani, bizim dışarıdaki terörle mücadele faaliyetlerimizde de bir teröristi teslim almaya giderken kaybettiğimiz personel olmuştur, duymuşuzdur, yaşamışızdır.

Netice itibarıyla, bizden dört personel ateşli silahla yaralanmış ve içeriye gaz bombasını atmışsınız, bombanın bir etkisi var, en azından olayın görünebilirliğini bir sis bulutu kaplamak suretiyle zedeliyor, içeride çok şiddetli bir mukavemet var. Bu aşamadan sonra durun, çekilin, etmeyin, tutmayın, asarım, keserim; o bizim takdirimizde olan bir konu değil. Cezaeviyle ilgili ve bu müdahaleyle ilgili de bilinmesi gereken bir hususun mevzuatın hangi kuruma hangi görevi yüklediği noktasında olduğunu düşünüyorum; çünkü, biz cezaevinin dış

korumasından sorumluyuz. Evet, içindeki tutuklu, hükümlü devlete emanettir. Onun için bizim görevimizin adında "koruma" var, koruyacağız biz onu; ama, dış koruma, dışarıdan koruyacağız. Jandarmanın mevcut mevzuata göre cezaevi içinde arama yetkisi de yok, sadece infaz koruma memurlarının, cezaevi idaresinin yapacağı aramaya içeridekiler mukavemet ediyorlarsa biz o aramanın güvenliğini sağlamakla sorumluyuz. Nitekim, bu cezaevinde de böyle olmuştur. Kendileri aramaya girmişlerdir, mukavemet görünce talep yapılmıştır, o talep üzerine o mukavemeti kırmak ve aramayı sağlamak üzere yapılmıştır.

2 Eylül konusunda da bir soru var. 2 Eylül beşinci koğuştaki tutuklu ve hükümlülerin yedinci koğuşu işgal ettikleri tarihtir; yani, biz 2 Eylülde bir duyum vermiş değiliz. Bu duyumlar muhtelif zamanlarda, çeşitli şekillerde veriliyor. Her duyumun da kendine göre bir değerlendirmesi vardır. Kimi kaynak kesinlikle doğru bir kaynaktır, haber kesinlikle doğrudur deriz, kiminde kaynak da şüphelidir, haberin doğruluğu da şüphelidir. Bu bir teknik değerlendirmeye tabi tutulan bir husustur. Elbette, insanların ölmemesi gerekirdi, kendi personelimizin yaralanmaması dahi gerekirdi; ama, içeride karşılaşılan mukavemet bunu böyle sonuçlandırmıştır. Netice itibarıyla, devlet hâkimiyeti bu cezaevinde sağlanmıştır. 73 rehinenin kurtarılması için de bütün cezaevlerinde hazırlıklarımız yapıldı. Adalet Bakanlığı "müdahale edin, rehinelermizi kurtarın" deseydi benzer operasyonları biz de yapacaktık. Bu konunun çözümüyle ilgili örgütün seçtiği elemanların kamuoyunda gündeme gelebilmek adına yaptığını değerlendiriyoruz ve bu örgütlerin yönetimlerinin bu konuda sorumluluklandırılması gerektiğine inanıyoruz. Örgüt başarılı bir eylem yapmış örgüt konumunda. Kimse on tane adamınız kayboldu, siz ne biçim örgütünüz yaklaşımını âdeta sergilemiyor. Örgüt kendi on tane adamını feda etmekle kamuoyunun gündemine geliyor. Artık gelecek sene 26 Eylülde onun yıldönümünü yapar, bilmem nesini yapar; yani, örgütü hedef alıp, örgütü zor duruma sokucu, aşağılayıcı bir tavır biz Türk kamuoyundan bekliyoruz. 1993'den beri ben içeriye giremiyorum, müdahale edemiyorum. Diyorum ki, demek ki 1993'ten beri aramalar sağlıklı olarak yapılıyor, bir problem yok ki benden müdahale talep edilmiyor. Jandarmanın gerek kapılardaki arama yetkisi gerek müdahaledeki yetkisi hususunda mevzuatın bize yüklediği görevin bilinmesi ve ona göre sizlerin vicdanlarınızda bir yere oturtulmamız gerektiğine inanıyoruz.

BAŞKAN – Sayın Genel Müdürüm, 1,50-1,60 civarındaki boyda fiziksel yönden o koşulun görevini almaması gereken infaz memurlarımız var. Biz hangi cezaevini gezdiysek infaz memurları kendi cangüvenlikleri -içeride değil sadece, dışarıda da- sorunuyla silah istediler. Her seferinde, girildiğinde, bir problem olduğunda veya dışarıdan ateşli de çok önemli değil, şiş şeklinde başka şeyleri buzdolabı tellerinden de yapıyorlar. Fizik şartları yönünden seçilmemiş, eğitim yönünden doğru dürüst eğitilmemiş, teknik anlamda psikolojik açıdan veya diğer konulardan tam bilinçli olmayan personel içeriye giriyor ve normal sayım yapıyor, sayım veriyorlar veya almıyorlar. Zaten, sayım sırasında hücreler, birbirinin içerisinde gibi olduğu için, o büyük koğuşlar, iç kısımlara, yataklara pek fazla geçilmiyor, ayda bir defa veya onbeş yirmi günde bir defa jandarmayla birlikte aranmalarda aranma söz konusu oluyor. Şimdi bu haldeki bir koşul, jandarmanın bile böyle karşılaşmasında bu kadar teknik yönden eğitilmiş veya belirli bir disiplin düzeyi olabilen bir yapıda siz elinizdeki o gardiyan dediğimiz infaz memurlarıyla iç ve dış güvenliği nasıl hemen sağlayabilirsiniz? Bir yılın içinde bunu nasıl programlayabilirsiniz?

ALİ SUAT ERTOSUN (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) – Efendim, biz bir yıl demedik. Bir yıl içerisinde fizikî yapıyı çözmeye uğraşıyoruz. Biz eğitim merkezleri kurma aşamasındayız. Bunun ilk örneğini de yılbaşında Ankara'da açacağız. Biz bunu Türkiye'nin yedi yerinde kurmak istiyoruz. Yani, jandarmadan dış güvenliğinin alınmasını illa önermiyoruz. Bu tartışılması gereken bir konu. Ne getirir ne götürür bunu tartışmak gerekir diyoruz.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) – Yani, bu son olayda 2 Eylül'den önce son taramayı ne zaman yaptınız; hangi periyotlarla yapıyorsunuz; sorum buydu. Bu taramaları yaptınız. Elbette, istihbaratlarınız var. Şimdi, olaydan sonraki taramada silahlar ortaya çıkınca acaba bu görevliler hakkında; yani, size eksik bilgi veren görevliler hakkında neler yapmayı düşünüyorsunuz, idarî ve adlî olarak? Şimdiye kadar cezaevlerinde bu konuda neler yapıldı?

ALİ SUAT ERTOSUN (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) – Sayın Zengin, Bayrampaşa'da meydana gelen olaydan sonra 16 kişi açığa alındı. Bunun 13 tanesi infaz koruma baş memuru ve memuru, 3 tanesi de müdürdür; yani, bunun tahkikatı yapılıyor. Orada Eyüp savcılığı adlî tahkikat, İstanbul savcılığı idarî tahkikat, iki tane de başmüfettiş adlî ve idarî tahkikat yapıyor. Aynı şekilde Ankara'da cumhuriyet başsavcılığı adlî ve idarî tahkikat yapıyor, üç tane de başmüfettiş yine tahkikat yapıyorlar.

BAŞKAN – Ben bunu çok net olarak söylemek isterim. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin de var, Avrupa Konseyi de aynı şekilde kararda. Avrupa'daki tüm odalar; yani, gezen birçok arkadaşlarımız var cezaevleriyle ilgili, zaten kendi kültürleri ve yaşam biçimleri olarak geceleri tek kişilik odalarda kalmayı istiyorlar; bu böyle. Bütün kara Avrupası ve Amerikan sisteminin hepsinde tek kişilik odalarda; yalnız, insan haklarına göre insanın vazgeçilmez haklarından bir tanesi de sosyal hayatının idamesi; yani, konuşabilir, etrafıyla, çevresiyle yaşam biçimi içerisinde bir yerde olabilir. Tabii ki, örgüt yapısını kurdurtmak asla ve asla söz konusu olamaz; bu ayrı bir konu; ama, orada fark şu: Birer kişilik odalarda gece kalıyorlar, gündüz katlar şeklinde sosyal yaşamda bir

araya gelebiliyorlar; yani, televizyon izleyebiliyorlar, imkânları doğrultusunda, ben asla saray yapılacak demiyorum, böyle bir şey söz konusu değil, toplum nasıl yaşıyorsa cezaevleri de onun aynısıdır; ama, bir araya gelme şansları var. Yeter ki bu bir araya gelme şanslarında örgütlenmesinler. Şimdi, sıkıntı şuradan kaynaklanıyor: Bize gelen, geçen dönemde de, devamlı söylenen de, koşullara girdiğimiz zaman da artıyetleri olabilir; çünkü, o yolun yolcuları, örgütlenmek istiyorlar; ama, bir noktada haklılıkları var, tek kişilik yerde insan birkaç sene kalmaz. Bizim yasalarımıza göre de tek kişilik yerde üç yıl kalabilir. İki veya üç kişi kalması da o anlamda değil; çünkü, onları da tecrit etmiş olunuyor; fakat, farklı mahkûmları farklı yere göndererek, aynı örgütten olanları asla ve asla aynı cezaevlerine koymayarak, özellikle de cezaevlerini yapısal anlamda, mesele Adana'daki 600 kişilik, Sinop'taki 600 kişilik. Kim bunun sorumlusu; siyasîler bunun sorumlusu. Yani, suç oranlarına baktığınız zaman Adana kaynıyor, öteki taraftaki Sinop'ta yok; ama, bunu bile ayarlamamışız; ama, koyarken farklı kişileri aralarda eritebilecek, onları daha farklı yönlerde eğitebilecek, birtakım uğraşlarla oyalayabilecek imkânlar. Cezaevinin içindeki terör mahkûmlarının arasında bize söylenen şu vardı: Eğer bizi bir araya koymadığınız takdirde hakikaten ıslah demeyim de, ıslah olmak isteyen insanlar var onların arasında; ama, o komin örgüt yapısının içerisinde onlara izin verilmiyor. Bu insanlar ayrıldıkları takdirde daha farklı olacaklar, adli mahkûmların içerisinde de olabilecekler, yeter ki, bunu sağlayalım.

NECATİ NURSAL (Adalet Bakanlığı Dışilişkiler Daire Başkanı) – Bizim getirdiğimiz sistemde bu kişiler tek ve üç kişilik odalarda kalıyorlar ve cezaevleri işyurtları var. İşyurtlarıyla birlikte çalışıyorlar, sosyal alanlar mevcut.

**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU'NUN
"İNSAN HAKLARI VE BATI TRAKYA TÜRKLERİ" KONULU
ÇALIŞMA TOPLANTILARINA AİT BASIN AÇIKLAMASI**

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, TBMM'nin Dışişleri Komisyonu Başkanı'nın, Türk-Yunan Dostluk Grubu Başkanı'nın, Balkan Dostluk Grubu Başkanları'nın, Türkiye Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu Başkanı'nın ve diğer bazı parlamenterlerin, bazı öğretim üyelerinin ve bazı diplomatların da katılımı ile TBMM çatısı altında 20-22 Haziran 2000 tarihlerinde Batı Trakya Türk Azınlığını temsilen Rodop Milletvekili Sayın Galip GALİP'in başkanlığında Komisyonumuzun daveti üzerine ülkemize gelmiş olan ve eski milletvekilleri, parti başkan ve başkan vekilleri, müftüler, belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, dernek başkanları, hukukçular ve diğer seçkin üyelerden oluşan Heyeti dinledikten sonra, aşağıdaki gerçekleri saptamış ve bunları Türk ve dünya kamuoyuna duyurmayı bir görev kabul etmiştir:

- Batı Trakya Türkleri, Yunanistan'daki nüfuslarının artık azalmamasını istemektedirler. Bu nedenle, Yunan Hükümeti tarafından toplumlarına karşı uygulanan maddi ve manevi baskılara, eğitim ve mülkiyet hakları konusunda gözlenen bazı gelişmelere rağmen, tümüyle son verilmesini talep etmektedirler.
- Batı Trakya Türkleri, Yunan soyundan gelen diğer Yunan uyrukları ile kendileri arasında medeni, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dini haklar konusunda ayırım yapılmamasını hukukun ve insan haklarının bir gereği olarak talep etmektedirler. Çünkü, Batı Trakya Türkleri, Yunan uyruğudurlar ve Yunan Devleti'ne karşı sadakat bağı ile bağlıdırlar. Yunan Hükümeti, çeşitli uluslararası belge ve andlaşmalarla, Yunan vatandaşları arasında "din" veya "soy"a dayalı ayırım yapmamayı ve ülkesinde bulunan tüm azınlıklara da kendi kimliklerini geliştirebilme hakkını açıkça tanımıştır. Batı Trakya Türkleri, bu konulardaki uluslararası yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmesini Yunan Hükümeti'nden istemektedir.
- Yunanistan'ın taraf olduğu uluslararası belgelerin "azınlık"lara tanıdığı haklar, Yunan yasalarından da üstün bir değere sahiptir. Bu husus, andlaşmalarda açıkça ifade edilmiş ve Yunanistan bu yükümlülüklerini ilgili andlaşmaları onaylarken bunları iç hukukunun bir parçası haline de getirmiştir. Bu durumda Yunanistan'ın yapması gereken uluslararası yükümlülüklerine ters düşen ulusal düzenlemelerine son vermektir.
- Batı Trakya Türkleri, uluslararası andlaşmalardaki hakları konusundaki güvencelerin uluslararası toplum tarafından da titizlikle izlenmesini ve bunlara uyulmasının sağlanmasını bu andlaşma ve belgelere taraf olan devletlerden talep etmektedir.
- Batı Trakya Türkleri, uluslararası andlaşmalarda da belirtildiği üzere, Yunan soyundan gelen Yunan vatandaşları ile eşit haklara sahiptirler. Onlar, asla ikinci sınıf Yunan vatandaşı değildirler. Aksine, etnik kimliği titizlikle korunması gereken bir toplumdurlar.
- Yunan uyruğu olan Batı Trakya Türkleri, 1913 "Atina Andlaşması" ve bunun "3 Numaralı Protokolü'nün, 1920 yılında imzalanan "Yunanistan'daki Azınlıkların Haklarını Güvence Altına Alan Sevr Andlaşması'nın (Yunan Sevr'i)" ve Türkiye'nin de taraf olduğu "Lozan Barış Andlaşması" hükümlerinin değerini çok iyi anlamakta ve bu andlaşmaların hükümlerinin uygulanmasının izlenmesini devletlerden talep ederken, Yunanistan'dan da bu ve taraf olduğu diğer andlaşmalara ters düşen uygulamalarına son vermesini istemektedirler.
- Batı Trakya Türkleri, uluslararası andlaşmalarla tanınmış olan haklarını savunmak amacıyla uluslararası platformlarda girişmiş oldukları "hak arama mücadelesi" nedeniyle Yunanistan'dan, Avrupa Konseyi Statüsü'ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına saygı duymasını talep etmekte ve Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği üyesi devletleri bu konuların takipçisi olmaya davet etmektedirler.
- Yunanistan, Batı Trakya Türkleri'nin Türk kimliğini inkar etmektedir. 1987 yılında Yunan Hükümet Sözcüsü Yannis RUBATIS "Batı Trakya'da Türk yoktur" sözü ile Yunan Hükümeti'nin resmi görüşünü ortaya koymuş ve "kimlik tartışması"nı başlatmış ve körüklemiştir. Bu beyan, uluslararası belgelerle (30 Ocak 1923 tarihli Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol, Lozan

Barış Andlaşması, 1951 Ankara Andlaşması, 1968 Atina Protokolü gibi) ve Yunanistan'ın bu tarihten önceki uygulaması ile (Türk azınlığı için açılmış olan Celal Bayar Lisesi, Türk azınlığının devam ettiği okullardan mezun olanlara verilen Rumca ve Türkçe basılı diplomalar ve 1954 yılında kabul edilen 3065 sayılı "Türk Okullarında Türk İsmi Kullanılmasına Dair Yasa -kamuoyu tarafından bilinen ismiyle Mareşal Papagos Yasası-" gibi) çelişmektedir.

- Türkiye ve Yunanistan'ın taraf olduğu Lozan Barış Andlaşması'nın azınlıklar ile ilgili hükümleri (madde 37-44) iki ülke açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Yunanistan, anılan andlaşmanın 45. maddesi hükmü ile, azınlıklar konusundaki hakların kendisi tarafından da uygulanacağını Türkiye ve andlaşmaya Taraf Devletlere karşı üstlenmiş bulunmaktadır. 45. madde hükmü nedeniyle, andlaşmada ifade edilen Türk Hükümeti ve Türkiye deyimlerinin, hukukun temel ilkeleri gereği, Türk Hükümeti ve Yunanistan Hükümeti ve Türkiye ve Yunanistan şeklinde okunması, yorumlanması ve değerlendirilmesi gerekir.
- Lozan Barış Andlaşması'na göre Türkiye ve Yunanistan'da bulunan azınlıklar bu devletlerin soyundan gelen kişiler gibi medeni ve siyasi haklardan yararlanmada eşittirler, kamu hizmetlerine katılmada eşittirler ve kanun önünde eşittirler. Ayrıca, kültürel kimliklerini geliştirebilmek için kendi ana dillerini kullanma, bu dilde eğitim yapma ve hafta yargı organları önünde kendilerini daha iyi savunabilmek için ana dillerini sözlü olarak kullanma hakkına da sahiptirler.
- Lozan Barış Andlaşması'na göre Türkiye ve Yunanistan'da bulunan azınlıklar kimliklerini geliştirmenin, sosyal ve kültürel haklarının güvencesi olan dernek kurma, toplanma, okul, din ve hayır kurumları kurabilme ve bunları da bizzat yönetebilme hakkına sahiptirler. Türk ve Yunan Hükümetleri, Rum ve Türk azınlıkların yoğun olarak yaşadıkları yörelerde, devlet katkısı ile, bu tür hizmetleri üstlenme ve bunlara katkı getirme konusunda da açık yükümlülükler altındadırlar. Bu bağlamda Batı Trakya Türkleri, dini kurumlarının ve vakıflarının yönetimi ve dini liderlerinin seçimi konusunda andlaşmalara aykırı olarak ellerinden alınmış olan haklarının kendilerine iadesini istemektedirler.
- Lozan Barış Andlaşması'nın azınlıklara tanımış olduğu haklar, bu andlaşmada açıkça belirtildiği gibi, uluslararası yükümlülükler doğurmakta ve uluslararası bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, Türkiye ve Yunanistan, andlaşmanın azınlıklara tanımış olduğu haklar konusundaki yükümlülüklere aykırı davranmamak ve bu yükümlülüklere ters düşen ulusal düzenlemeler de yapmama konusunda açık taahhütler altına girmişlerdir. Lozan Barış Andlaşması'nın çok tarafı bir uluslararası andlaşma olduğu dikkate alındığında, bu andlaşmaya taraf tüm devletlerin üstlenmiş oldukları yükümlülükleri yerine getirmeleri onlar için yalnızca bir siyasal ve hukuksal yükümlülük değil, aynı zamanda insan haklarına da saygının bir gereğidir.
- Avrupa'nın demografik yapısı, insan haklarına saygıya paralel olarak, kültürel kimliğin korunmasının bir aracı olarak, azınlıklara da saygı ilkesinin Avrupa forumlarında kabul edilmesine neden olmuştur. Avrupa örgütleri, çeşitli belgelerle, üye devletlerden bu yükümlülüklerini yerine getirilmelerini istemiş ve istemektedirler. 1975 Helsinki Nihai Senedi, 1990 Paris Şartı, 1993 Viyana Deklarasyonu ve 1993 Kopenhag Kriterleri ile azınlıklara saygı Avrupalı olmanın ve Avrupalılaştırmanın temel bir koşulu olarak görülmüştür. Bu nedenle, anılan bu belgelere taraf olan devletleri Batı Trakya Türklerinin hakları ve Türk kimliği konusunda üzerlerine düşen siyasal yükümlülükleri yerine getirmeye çağırarak da, Avrupalı olmanın bir koşuludur.
- Uluslararası belgelerin taraflara yüklediği yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda uluslararası platformlarda gereken siyasal çabalar gösterilmeli ve hükümet dışı örgütler de (uluslararası niteliğe sahip olan Helsinki İzleme Komitesi, Uluslararası Af Örgütü gibi ve ulusal nitelikteki çeşitli baskı grupları) bu çabalara etkin olarak katılmaya çağrılmalı ve katılmaları sağlanmalıdır. Bu tür girişimlerin Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve AGİT gibi kuruluşlar nezdinde yapılmasında yarar görülmektedir. Bugüne kadar, bu tür girişimler, birçok devlet üzerinde caydırıcı bir etki yapmıştır ve yapmaya da devam etmektedir.
- Yunanistan, Haziran 1998'den önceki uygulaması ile Türk soyundan gelen yaklaşık 60.000 vatandaşını vatandaşlıktan çıkarmış ve bu kişiler "vatansız (*haymatlos*)" durumuna düşürmüştür. Haziran 1998'de vatandaşlık yasasında yaptığı değişiklikten günümüze kadar geçen süre içinde halen Yunanistan'da yaşayan ve bu durumda olan kişilerden çok azını tekrar Yunan vatandaşlığına almıştır. Yunan Hükümeti, vatandaşlıktan çıkarmış olduğu ve halen Yunanistan'da veya başka ülkelerde yaşayan bu nitelikteki kişilere daha çabuk bir şekilde Yunan vatandaşlığını tekrar vermeli ve bu

kişilerin "vatansız" olarak geçirmiş oldukları zaman içerisinde uğradıkları maddi ve manevi kayıpların giderilmesinin yollarını aramalıdır. Bu husus, hukuk mantığının ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile üstlenilmiş olan yükümlülüklerin bir gereğidir.

- Yunan Devleti'ne karşı bugüne kadar sadakat duygusundan başka bir duygu beslememiş olan Batı Trakya Türklerinin, andlaşmaların kendilerine tanıdığı tüm hakların eksiksiz olarak kendilerine tanınmasını ve uygulanmasını talep etmeye hakları vardır. Bu bağlamda 1951 Ankara Andlaşması ve 1968 Atina Protokolü hükümlerinin titizlikle uygulanması ve bunların içeriklerinin geliştirilmesi, Batı Trakya Türk toplumunun eğitim ve kültür düzeyinin geliştirilmesinin temel koşullarından biri olarak görülebilir.

Yukarıda ifade edilen gerçekler karşısında TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, insan hakları konusundaki belgelere taraf olan devletleri ve bu konularda duyarlılık gösteren devletleri ve hükümet dışı örgütleri de yükümlülüklerini titizlikle yerine getirmeye davet eder.

KİŞİSEL VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

Bu sözleşmeye Taraf Olan Devletler;

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ilan edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin özünde mevcut onurunu ve eşit ve devredilemez haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu göz önünde tutarak,

Bu hakların insan kişiliğinin özünde mevcut onurdan kaynaklandığını bilerek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca kişisel ve siyasal özgürlüklerini kullanan ve korkudan ve yoksulluktan kurtulmuş özgür insan ülküsünün, herkesin kişisel ve siyasal haklarıyla birlikte ekonomik, toplumsal ve kültürel haklarını da kullanmasını sağlayacak şartların yaratılmasıyla gerçekleşebileceğini bilerek,

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının devletlere insan hak ve özgürlüklerine karşı evrensel ve gerçek saygıyı geliştirme vecibesini yüklediğini göz önünde tutarak,

Kişinin, başkalarına ve ait olduğu topluluğa karşı ödevleri bulunduğu ve bu sözleşme ile tanınan hakları geliştirip bunlara riayeti sağlama yolunda gayret gösterme yükümünü taşıdığını bilerek,

Aşağıdaki maddeler konusunda anlaşmışlardır:

BÖLÜM I

Madde 1

1. Bütün halklar kendi durumlarını belirleme hakkına sahiptirler. Bu hak gereğince siyasi statülerini serbestçe tayin edip, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini serbestçe belirlerler.
2. Bütün halklar, amaçlarına ulaşmak için karşılıklı yarar ilkesine dayalı uluslararası ekonomik işbirliği ve uluslararası hukuktan doğan vecibeleri ihlal etmemek kaydıyla, kendi doğal zenginliklerini ve kaynaklarını serbestçe kullanırlar. Bir halk hiçbir halde kendi geçim kaynaklarından mahrum edilemez.
3. Özerk olmayan veya vesayet altında bulunan ülkeleri yönetmek sorumluluğunu taşıyanlar da dahil olmak üzere, bu sözleşmeye Taraf Devletler, halkların kendi durumlarını belirleme hakkının gerçekleşmesine yardımcı olmak ve Birleşmiş Milletler Antlaşması hükümleri uyarınca bu hakka saygı göstermekle yükümlüdürler.

BÖLÜM II

Madde 2

1. Bu sözleşmeye Taraf her devlet, kendi ülkesinde bulunan ve kendi yetkisine tabi herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da herhangi başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, servet, soy yahut herhangi diğer bir statü gibi durumlara dayanan hiçbir ayrım yapmaksızın, bu sözleşme ile tanınan haklara saygılı olmayı ve bunları sağlamayı taahhüt eder.
2. Bu sözleşmeye Taraf her devlet, halen yürürlükte bulunan yasal yahut başka nitelikteki tedbirlerle sağlanmamış olması halinde, bu sözleşme ile tanınan haklara işlerlik kazandırmak için gerekli yasa yahut diğer tedbirlerin, kendi anayasal usulleri ve bu sözleşme hükümlerine uygun olarak, alınmasını sağlayacak girişimlerde bulunmayı taahhüt eder.
3. Bu sözleşmeye Taraf her devlet:
 - a) Burada tanınmış hak ve özgürlükleri çiğnemenen herkese, bu ihlal ve resmi görevi yerine getiren kimseler tarafından yapılmış da olsa, etkili başvuru yolu sağlamayı;
 - b) Böyle bir başvuru yoluna giden kişinin söz konusu hakkının yargısal, idari veya teşrii nitelikte, yahut ilgili devlet mevzuatınca yetkilendirilen başka nitelikte, yetkili bir merci tarafından karara bağlanmasını sağlamayı ve yargısal başvuru yolu imkânlarını geliştirmeyi;
 - c) Başvurunun haklı bulunması halinde gereğinin yetkili mercilerce yerine getirilmesini sağlamayı, taahhüt eder.

Madde 3

Bu sözleşmeye Taraf Devletler bu sözleşmede yer alan tüm kişisel ve siyasi haklardan erkeklerle kadınların eşit surette yararlanmasını hakkını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 4

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, ulusun varlığını tehdit eden ve mevcudiyeti resmen ilan edilmiş bulunan olağanüstü hallerde, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din veya toplumsal köken ayrımı içermemek şartıyla bu sözleşmede öngörülen yükümlülüklerine aykırı tedbir alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak, 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18. maddelere aykırı tedbir alınamaz.

3. Bu sözleşmeye Taraf her devlet aykırı tedbir alma hakkını kullandığında, sözleşmeye Taraf diğer devletlere, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile, aykırı tedbire konu olan hükümleri ve bunu gerektiren sebepleri hemen bildirir. Bu aykırılığa son verdiği tarihi de, aynı yoldan duyurur.

Madde 5

1. Bu sözleşme hükümlerinden hiçbirisi bir devlet, grup yahut kişiye burada tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesini yahut bu sözleşmede öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara tabi tutulmasını amaçlayan herhangi bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya yönelik herhangi bir hak sağladığı şeklinde yorumlanamaz.

2. Bu sözleşmeye Taraf herhangi bir devlette kanunlar, sözleşmeler, düzenleyici tasarruflar veya gelenekler uyarınca tanınmış veya yürürlükte olan temel insan haklarından hiçbirine, bu sözleşmede tanınmadıkları yahut daha sınırlı surette tanındıkları gerekçesiyle hiçbir kısıtlama veya aykırı hüküm getirilemez.

BÖLÜM III

Madde 6

1. Her insanın, özünden gelen, hayat hakkı vardır. Bu hak kanunla korunur. Hiç kimse, keyfi olarak, hayat hakkından mahrum kılınamaz.

2. Ölüm cezasının kaldırılmamış olduğu ülkelerde, bu cezaya mahkûmiyet hükmü, suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan ve bu sözleşme ile Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkındaki Sözleşme hükümlerine aykırı olmayan kanunlar uyarınca en ağır suçlar için verilebilir. Bu ceza ancak ve ancak yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş bir kesin hüküm uyarınca uygulanır.

3. Hayattan mahrumiyetin soykırım suçunu oluşturması halinde, bu maddenin hiçbir hükmü, bu sözleşmeye Taraf herhangi bir devlete, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkındaki Sözleşme hükümleriyle üstlenilen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alma yetkisi verdiği şeklinde anlaşılamaz.

4. Ölüm cezasına hükümlü bir kişi bu cezanın affını yahut başka bir ceza ile değiştirilmesini isteme hakkına sahiptir. Genel af, özel af ya da ölüm cezası hükmünün değiştirilmesi karan her durumda verilebilir.

5. On sekiz yaşın altında bulunan kişiler için ölüm cezası verilemez ve gebe kadınlarda yerine getirilemez.

6. Bu maddenin hiçbir hükmü, bu sözleşmeye Taraf herhangi bir devlet tarafından, ölüm cezasının kaldırılmasını geciktirmek ya da engellemek amacıyla ileri sürülemez.

Madde 7

Hiç kimse işkenceye yahut zalimce yahut insana yakışmaz ya da onur kırıcı muamele ve cezaya tabi tutulamaz. Özellikle hiç kimse, kendi serbest rızası olmadan, tıbbi ya da bilimsel deneye konu olamaz.

Madde 8

1. Hiç kimse köle olarak tutulamaz; kölelik ve köle ticareti bütün şekilleriyle yasaktır.

2. Hiç kimse kul olarak tutulamaz.

3. a) Hiç kimse zorla veya angarya işte çalıştırılmaz;

b) Fıkrası, bir suçun kürek cezası ile cezalandırıldığı ülkelerde, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş bu tür bir ceza hükmü uyarınca yaptırılacak ağır çalışma uygulamasını engeller şekilde yorumlanamaz;

c) Bu fıkrada kullanılan anlamda "zorla yahut angarya çalıştırma" terimi:

- (i) Bir mahkemenin yasal kararı uyarınca tutuklu bulunan veya şartla salıverilmiş kişiden normal olarak istenen ve (b) bendi dışında kalan, iş yahut hizmeti;
- (ii) Askeri nitelikte bir hizmet ve askerlik hizmetine karşı vicdani itirazın tanındığı ülkelerde, bu durumdaki kimselerden kanun uyarınca istenen herhangi ulusal bir hizmeti;
- (iii) Topluluğun hayat ve refahını tehdit eden olağanüstü hallerde ve tabii afet halinde istenen hizmeti;
- (iv) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamındaki herhangi bir iş veya hizmeti,

içermez.

Madde 9

1. Her ferdin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz veya tutuklanamaz. Hiç kimse, kanunun koyduğu gerçekler ve usul dışında kişi özgürlüğünden mahrum edilemez.
2. Bir suç sebebiyle tutulan yahut tutuklanan bir kimse en kısa zamanda yargıç yahut adli görev ifasına kanunen yetkili bir başka memur önüne çıkarılır ve kendisinin, makul bir süre içinde yargılanmaya ya da salıverilmeye hakkı vardır. Yargılamayı bekleyen kişinin tutuklu olarak bulundurulması kural olmamakla beraber, salıverme ilgilinin duruşmada, yargılama usulüne ilişkin diğer her türlü işlemlerde ve gereğinde, mahkumiyet hükmünün yerine getirilmesi amacıyla bulunmasını sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.
3. Tutulması yahut tutuklanması sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakılan kimse, tutukluluğunun yasallığı konusunda gecikmeden karar vermesi ve yasal değilse salıverilmesini emretmesi için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.
4. Kanuna aykırı tutulma yahut tutuklamanın mağduru olan kişi bir tazminat isteme hakkına sahiptir.

Madde 10

1. Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insanca ve insanın özünde bulunan onura saygılı surette davranılacaktır.
2. a) İstisnai haller dışında, sanıklar hükümlülerden ayrı yerde bulundurulurlar ve hüküm giymemiş kişiler sıfatıyla onlardan farklı muameleye tabi tutulurlar.
- b) Ergin olmayan sanıklar yetişkinlerden ayrı yerde bulundurulurlar ve durumları hakkında imkân ölçüsünde çabuk karar verilir.
3. Cezaevi rejimi, temel amacı hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılmalarına yönelik bir uygulamayı içerir şekilde düzenlenecektir. Ergin olmayan suçlular erginlerden ayrı yere konulacak ve kendi yaşları ile hukuki durumlarına uygun bir infaz rejimine tabi tutulacaklardır.

Madde 11

Hiç kimse yalnız sözleşmeden doğan bir yükümü yerine getirmemiş olması sebebiyle hapis olunamaz.

Madde 12

1. Bir devletin ülkesi üzerinde yasal olarak bulunan herkesin orada serbestçe dolaşma ve ikametgâhını serbestçe seçme hakkı vardır.
2. Herkes, herhangi bir ülkeyi, kendisinin de dahil olmak üzere, terk etmekte serbesttir.
3. Yukarıda belirtilen haklar kanunun öngördüğü ve ulusal güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan nedenler ve bu sözleşmede tanınan diğer haklarla bağdaşanlar dışında hiçbir kısıtlamaya konu olamazlar.
4. Hiç kimse kendi ülkesine girme hakkından keyfi olarak mahrum edilemez.

Madde 13

Bu sözleşmeye Taraf bir devletin ülkesinde yasal olarak bulunan bir yabancı ancak kanuna uygun olarak alınmış bir karar uyarınca sınır dışı edilebilir ve ulusal güvenliğin zorunlu kıldığı haller dışında, sınır dışı edilmesine karşı sebep öne sürebilme ve durumunu yetkili makama yahut bu makam tarafından özel surette yetkili kılınmış bir veya birkaç kişi tarafından, bunlar önünde kendisini temsil ettirerek, incelemek hakkına sahiptir.

Madde 14

1. Herkes mahkemeler ve adalet divanları önünde eşittir. Her şahıs gerek cezai alanda kendisine karşı ileri sürülen bir isnadın esası, gerek medeni hak veya yükümlülükleri ile ilgili nizalar hakkında karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir. Demokratik bir toplumda, ahlak, kamu düzeni yahut ulusal güvenlik yararına veya tarafların özel hayatlarının menfaati gereğinden olarak yahut açık duruşmanın adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde duruşma tamamen veya kısmen basına ve halka kapalı olarak yapılabilir; bununla beraber bir ceza ya da hukuk davasında, küçüklerin menfaatlerinin aksini gerektirdiği veya yargılamanın evlilik nizaları yahut çocukların vesayeti ile ilgili olduğu durumlar hariç, karar açık duruşmada bildirilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes suçluluğu yasal yoldan saptanıncaya kadar suçsuz sayılmak hakkına sahiptir.

3. Her şahsın cezai alanda kendisine karşı ileri sürülen bir isnadın esası hakkında karar verilirken, tam eşitlikle, en azından aşağıdaki güvencelere sahip olma hakkı vardır:

- a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden, en kısa bir zamanda, ayrıntılı olarak ve anladığı bir dilde haberdar edilmek;
- b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak ve kendi seçtiği avukatıyla bağlantı kurabilmek;
- c) Gereğinden fazla gecikmeksizin yargılanmak;
- d) Yargılamada hazır bulunmak ve savunmasını bizzat yahut kendi seçtiği bir avukatın yardımından yararlanarak yapmak; bir avukata henüz sahip değilse, bu hakkından haberi kılınmak; adaletin selameti gerektiriyorsa ve bir avukatın yardımından yararlanmak için mali imkânlardan mahrum ise, ücretsiz olarak tayin edilen bir avukatın yardımından yararlanmak;
- e) İddia tanıklarını sorgulamak ve savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında çağırılmasının ve dinlenilmesinin sağlanmasını istemek;
- f) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından parasız olarak yararlanmak;
- g) Kendi aleyhinde tanıklığa yahut suçlu olduğunu itirafa zorlanmamak.

4. Ergin olmayan kişiler konusunda yargılama usulü onların yaşını göz önünde tutan, kendilerinin topluma yeniden kazandırılmasını amaçlayan şekilde olacaktır.

5. Bir suçtan mahkûm olan herkes mahkûmiyet kararını ve hükmü, kanun uyarınca daha yüksek bir mahkemeye incelemek hakkına sahiptir.

6. Yeni veya sonradan ortaya çıkan bir delilden adli bir hataya düşüldüğünün anlaşılması üzerine, kesin ceza mahkûmiyetinin bilahare iptal edilmesi yahut ilgilinin affa uğraması halinde, bu mahkûmiyet sonucu bir cezaya çarptırılmış kişiye, bilinmeyen delilin zamanında ortaya çıkmamış olmasından tamamen veya kısmen kendisinin sorumlu bulunduğu hususunun kanıtlandığı haller dışında, kanun uyarınca bir tazminat ödenir.

7. Hiç kimse ülke kanunu veya ceza yargılaması usulü uyarınca daha önce kesin hükümle mahkûm olduğu yahut beraat ettiği bir suç nedeniyle yeniden yargılanamaz veya cezalandırılmaz.

Madde 15

1. Hiç kimse işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre bir suç teşkil etmeyen bir fiil veya ihmalden dolayı mahkûm edilemez. Keza suç işlendiği zaman uygulanması gereken cezadan daha ağır bir cezaya da çarptırılmaz.

2. Bu maddenin hiçbir hükmü, işlendiği zaman uluslar topluluğunca tanınmış hukukun genel ilkelerine göre suç sayılan bir il veya ihmalden suçlu bir şahsın yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 16

Herkes her yerde hukuki şahsiyetinin tanınması hakkına sahiptir.

Madde 17

1. Hiç kimsenin özel ve aile hayatına, konutuna veya yazışmasına keyfi yahut kanuna aykırı olarak müdahale edilemez, onur ve ününe kanuna aykırı saldırıda bulunulamaz.
2. Herkes bu tür müdahale ve saldırılara karşı kanunla korunma hakkına sahiptir.

Madde 18

1. Her şahıs düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak bir dine sahip olma yahut kendi seçtiği bir din veya inancı benimseme ve din veya inancını tek başına ya da toplu olarak alenen yahut özel surette ibadet, uygulama, ayin ve öğretimini sağlama biçiminde açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Hiç kimseye, bir dine sahip olma yahut kendi seçtiği bir din yahut inancı benimseme özgürlüğünü ihlal edici baskıda bulunulamaz.
3. Din veya inançları açıklama özgürlüğünü ancak kamu güvenliğinin, düzeninin, sağlığının yahut ahlakının ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu tedbirlerden olarak ve kanunla sınırlanabilir.
4. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, ana ve babanın ve mevcudiyetleri halinde, kanuni vasilerin, çocuklarının kendi inançlarına uygun surette din ve ahlak eğitimi görmelerini sağlama özgürlüğüne saygılı olmayı taahhüt ederler.

Madde 19

1. Herkesin, müdahaleye uğramadan, kanaat edinme hakkı vardır.
2. Herkesin söz özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak gerek sözlü, yazılı ya da basılı veya sanat eseri şeklinde, gerekse seçilen diğer herhangi bir yoldan, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, her türlü haber ve düşünceyi araştırma, alma ve verme özgürlüğünü içerir.
3. Bu maddenin 2. fıkrasında öngörülen hakların kullanılması bazı ödev ve sorumlulukları da içerir. Bu nedenle betli kısıtlamalara konu olabilirler; ancak bunlar kanunun öngördüğü, ve:
 - a) Başkalarının haklarına ve ününe saygılı olmak;
 - b) Ulusal güvenliğin ve kamu düzeninin veya kamu sağlığı ya da ahlakının korunması için zorunlu olan kısıtlamalardır.

Madde 20

1. Her türlü savaş propagandası kanunla yasaklanır.
2. Ayrım, düşmanlık yahut şiddete yol açan ulusal, ırksal yahut dinsel nefret savunuculuğu kanunla yasaklanır.

Madde 21

Herkese asayışı bozmayan toplanma hakkı tanınacaktır. Bu hakkın kullanılmasına demokratik bir toplumda, ulusal güvenliğin veya kamu emniyetinin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan ve kanuna uygun bulunanlardan başka hiçbir kısıtlama getirilemez.

Madde 22

1. Her şahıs kendi çıkarlarını korumak üzere başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara girmek hakkı da dahil, dernek kurmak hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin veya kamu emniyetinin, kamu düzeninin, kamu sağlığı veya ahlakının veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan ve kanunen öngörülenlerden başka bir kısıtlama getirilemez. Bu madde bu hakkın kullanılmasında silahlı kuvvetler ve zabıta mensupları hakkında muhik tahditler konmasına engel değildir.
3. Bu maddenin hiçbir hükmü Dernek Kurma Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına ilişkin ve 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesine Taraf Devletlere bu sözleşmede öngörülen güvenceleri zedeleyecek kanuni tedbirler alma yahut kanunları bu güvenceleri zedeleyici tarzda uygulama yetkisi vermez.

Madde 23

1. Aile toplumun doğal ve temel grup birimidir ve toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.
2. Evlenme çağındaki erkeklerle kadınlara evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınır.

3. Müstakbel eşlerin serbest ve tam rızası olmadan hiçbir evlilik kurulamaz.

4. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, eşler evlenirken, evlilik sırasında ve evliliğin bozulması halinde, haklar ve sorumluluklar bakımından eşler arasında eşitlik sağlamaya yönelik uygun tedbirleri alırlar. Evliliğin bozulması halinde, çocukların zorunlu korunmasını sağlayacak düzenlemeler yapılır.

Madde 24

1. Her çocuğun, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal yahut toplumsal köken, servet veya soy bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın, ailesi, toplum ve devlet tarafından alınacak ve ergin olmayan durumunun gerektirdiği korunma tedbirlerine hakkı vardır.

2. Her çocuk doğumundan hemen sonra kütüğe kaydolunacak ve bir isme sahip bulunacaktır.

3. Her çocuğun bir uyruklığa sahip olma hakkı vardır.

Madde 25

Her yurttaş 2. maddede belirtilen ayrımlar ve makul olmayan kısıtlamalar yapılmaksızın:

- a) Doğrudan doğruya kendisi yahut serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kamu yönetimine katılmak;
- b) Genel ve eşit oya dayalı ve seçmenlerin özgür iradesinin ifadesini sağlayacak gizli oyla yapılan gerçek periyodik seçimlerde oy verme ve seçilme;
- c) Genel eşitlik şartları içinde, ülkesinin kamu hizmetlerine girme hak ve imkânına sahiptir.

Madde 26

Herkes kanun önünde eşittir ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin kanun tarafından eşit surette korunma hakkına sahiptir. Bu bakımdan kanun her türlü ayrımı yasaklar ve herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal yahut başka nitelikte fikir, ulusal ya da toplumsal köken, servet, soy yahut başka herhangi bir duruma dayanan ayrıma karşı eşit ve gerçek surette korunmasını güvence altına alır.

Madde 27

Etnik, dinsel yahut dil bakımından azınlıkların bulunduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup kişiler, kendi gruplarının öteki üyeleri ile birlikte, kendi kültür hayatlarına sahip olmak, kendi dinlerini açıklamak ve ibadetini yapmak veya kendi dillerini kullanmak haklarından mahrum edilemezler.

Madde 28

1. Bundan böyle bu sözleşmede Komite diye anılacak olan bir İnsan Hakları Komitesi kurulmuştur. Bu komite on sekiz üyeden oluşur ve aşağıda öngörülen görevleri yerine getirir.

2. Komite, hukuki deneyimi olan kişilerin katılmasındaki yarar göz önünde tutularak bu sözleşmeye Taraf Devletlerin, yüksek seciyeye sahip ve insan hakları alanında yetkileriyle tanınmış uyruklarından oluşur.

3. Komite üyeleri seçimle göreve gelirler ve kendi adlarına vazife görürler.

Madde 29

1. Komite üyeleri 28. maddede öngörülen niteliklere sahip ve bu sözleşmeye Taraf Devletlerce bu amaçla aday gösterilen kişileri içeren bir listeden gizli oyla seçilirler.

2. Bu sözleşmeye Taraf her devlet en çok iki aday gösterir. Bu kişiler, kendilerini aday gösteren devletin uyruğundan olacaklardır.

3. Aynı kişi tekrar aday gösterilebilir.

Madde 30

1. İlk seçim bu sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden sonra en geç altı ay içinde yapılır.

2. 34. madde uyarınca duyurulan bir boş üyeliğin doldurulması için yapılacak seçim hariç, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, her seçim tarihinden en az dört ay önce, bu sözleşmeye Taraf Devletlere Komite üyeliği için gösterecekleri adayları üç ay içinde bildirmelerini içeren yazılı bir çağrıda bulunur.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri böylece gösterilen adayları ve bunları aday gösteren devletleri belirten alfabetik bir liste hazırlar ve bu listeyi, her seçim tarihinden en geç bir ay önce Sözleşmeye Taraf Devletlere bildirir.

4. Komisyon üyelerinin seçimi bu sözleşmeye Taraf Devletlerin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çağrısı üzerine, Birleşmiş Milletler Merkezinde icra edilen bir toplantısında yapılır. Bu sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte ikisinin seçim yeter sayısını oluşturacağı bu toplantıda, Taraf Devlet temsilcilerinden hazır bulunup oy verenlerden en çok oyu alan ve salt çoğunluğu sağlayan adaylar Komiteye üye seçilmiş olurlar.

Madde 31

1. Komite de aynı devletin birden fazla uyruğu bulunamaz.
2. Komite seçimlerinde, üyelerin eşit coğrafi dağılımının sağlanması, farklı uygarlıklar ve temel hukuk sistemlerinin temsil edilmesi, hususları göz önünde tutulur.

Madde 32

1. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Bununla beraber, ilk seçimde seçilen üyelerden dokuzunun görev süresi iki yılın sonunda sona erer; bu dokuz üyenin adları, ilk seçimden hemen sonra, 30. maddenin 4. fıkrasında değinilen toplantının başkanı tarafından kura ile saptanır.
2. Görev süresinin sona ermesi halinde yapılacak seçimler, bu sözleşmenin bu bölümünde yer alan yukarıdaki maddeler uyarınca yapılır.

Madde 33

1. Öteki üyelerin oy birliği ile bir Komite üyesinin geçici nitelikteki bir devamsızlık dışında herhangi bir sebepte görevini yerine getiremez bir durumda olduğu kanısına varıldığında Komite Başkanı durumu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir ve Genel Sekreter de bu üyenin yerinin boşaldığını ilan eder.
2. Komite üyelerinin birinin ölümü veya istifası halinde başkan, durumu hemen Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir; Genel Sekreter de ölüm tarihinden yahut istifanın geçerli olduğu tarihten itibaren üyeliğin boşaldığını ilan eder.

Madde 34

1. 33. madde uyarınca bir üyeliğin boşaldığı ilan edildiğinde, şayet yeri boşalan üyenin görev süresi ilan tarihinden itibaren altı ay içinde sona ermiyorsa, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu sözleşmeye Taraf Devletlerin her birine durumu bildirir; bunlar da, boşalan üyeliğin doldurulması amacıyla 29. madde uyarınca iki ay içinde aday gösterebilirler.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu suretle aday gösterilen kişilerin alfabetik sıraya göre adlarını içeren bir liste düzenler ve bunu bu sözleşmeye Taraf Devletlere sunar. Bundan sonra, boş üyeliği doldurmak için, bu sözleşmenin bu bölümündeki ilgili hükümler uyarınca seçim yapılır.
3. 33. madde uyarınca ilan edilmiş boş üyeliği doldurmak için seçilen bir Komite üyesi, bu madde hükümlerine göre Komitedeki yeri boşalan üyenin geri kalan görev süresini tamamlar.

Madde 35

Komite üyeleri, Komitenin taşıdığı sorumlulukların önemi göz önünde tutularak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayıyla gene Genel Kurulca kararlaştırılacak süre ve şartlara göre Birleşmiş Milletler kaynaklarından bir ödenek alırlar.

Madde 36

Birleşmiş Milletler Sekreteri, Komitenin, bu sözleşme uyarınca görevlerini etkili şekilde yerine getirebilmesi için gerekli personel ve kolaylıkları sağlar.

Madde 37

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komiteyi, Birleşmiş Milletler Merkezinde, ilk toplantısını yapmak üzere davet eder.
2. Komite, ilk toplantısından sonra, kendi çalışma usulü kurallarında öngörüldüğü şekilde gerekli zamanlarda toplanır.
3. Komite, normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde yahut Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki bürosunda toplanır.

Madde 38

Komitenin her üyesi, görevine başlamadan önce, bir açık Komite toplantısında, görevlerini tarafsızlıkla ve vicdanına göre yapacağını resmen beyan eder.

Madde 39

1. Komite, görevlerini kendisi, iki yıl için seçer. Bunlar tekrar seçilebilirler.
2. Komite çalışma usulü kurallarını kendisi yapar; bu kurallarda, özellikle:
 - a) Toplantı yeter sayısının on iki üyeden oluştuğu;
 - b) Komite kararlarının hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alınacağı öngörülür.

Madde 40

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, burada tanınan haklara işlerlik kazandırmak için aldıkları tedbirlere ve bu hakların kullanılması yolunda sağlanan gelişmelere ilişkin olarak:
 - a) Bu sözleşmenin ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;
 - b) Bundan sonra da Komitenin isteği üzerine, bir rapor sunmayı taahhüt ederler.
2. Bütün raporlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulur; Genel Sekreter bunları, incelemesi için Komiteye iletir. Raporlar, eğer varsa, bu sözleşmenin uygulanmasını etkileyen sebepleri ve güçlükleri de belirtirler.
3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komiteye danıştıktan sonra bu raporların ilgili uzmanlık kuruluşlarının yetki alanlarına giren kısımlarının birer örneğini bu kuruluşlara gönderebilir.
4. Komite bu sözleşmeye Taraf Devletlerin sundukları raporları inceler, Kendi raporlarını ve uygun gördüğü genel mülahazaları, Taraf Devletlere gönderir. Komite, bu sözleşmeye Taraf Devletlerden aldığı raporların örnekleriyle kendi mülahazalarını Ekonomik ve Sosyal Konseye de gönderebilir.
5. Bu sözleşmeye Taraf Devletler bu maddenin 4. fıkrası uyarınca belirtilen mülahazalar konusundaki mütalaalarını Komiteye sunabilirler.

Madde 41

1. Bu sözleşmeye Taraf bir devlet, herhangi bir anda, bir Taraf Devletin diğer bir Taraf Devlet tarafından bu sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmede yolundaki iddiasını içeren duyuruları kabul edip inceleme yetkisini bu madde uyarınca Komiteye tanıyan bir beyanda bulunabilir. Bu maddede söz konusu duyurular, ancak Komitenin, kendisi bakımından bu yetkisini tanıdığını beyan etmiş bir Taraf Devletçe sunulması halinde, kabul edilip incelenebilir. Böyle bir beyanda bulunmamış Taraf Devletle ilgili duyurular Komitece kabul edilmezler. Bu maddeye göre kabul edilen duyurular aşağıdaki usul uyarınca işlem görür:
 - a) Bu sözleşmeye Taraf bir devlet diğer bir Taraf Devletin bu sözleşme hükümlerini uygulamadığı kanaatinde ise, yazılı bir duyuru ile, durumu bu Taraf Devletin dikkatine sunabilir. Duyuruyu alan devlet alış tarihini izleyen üç ay içinde, Duyuruyu gönderen devlete konuyu izah eden yazılı bir açıklama yahut herhangi başka bir beyan gönderir; bu açıklama, imkân ve uygun olduğu ölçüde, bu konuda yapılmış, yapılmakta olan veya mevcut iş işlemleri ve başvuru yollarını içerir.
 - b) İlk duyurunun, alan devlet tarafından alış tarihini izleyen altı ay içinde, durum ilgili iki Taraf Devleti de tatmin eder surette düzeltilmemiş ise, devletlerden her biri, Komiteye ve diğer devlete yazılı bildirimde bulunarak, konuyu Komiteye götürmek hakkına sahiptir.
 - c) Komite, kendisine gönderilmiş olan bir konuyu, ancak, uluslararası hukukun genellikle kabul edilen prensiplerine göre tüm iç başvuru yollarının, bu konuda, ileri sürülüp tüketildiğini saptadıktan sonra ele alır. Başvuru yollarının kullanılmasının makul olmayan surette uzaması halinde bu kural uygulanmaz.
 - d) Bu maddeye göre gönderilen duyuruların Komitece incelenmesi gizli olarak yapılır.
 - e) Komite, bu maddenin (c) bendi hükümleriyle bağlı surette, konunun bu sözleşmede tanınan insan haklarına ve temel özgürlüklere riayete dayanan dostça bir çözüme bağlanması için ilgili Taraf devletler arasında arabuluculuk yapar.
 - f) Kendisine sunulan her konuda Komite, (b) bendinde öngörülen ilgili Taraf Devletlerden elverişli her bilginin kendisine sağlanmasını isteyebilir.
 - g) (b) bendinde değinilen ilgili Taraf Devletler, konunun Komite tarafından incelenmesi sırasında, Komite önünde temsil edilmek, sözlü ya da yazılı, veya bu biçimlerden biriyle gözlemlerini sunmak hakkına sahiptir.
 - h) Komite, (b) bendine göre yapılan bildirimin alındığı tarihten sonra on iki ay içinde bir rapor hazırlar:

- (i) (e) bendi çerçevesinde bir çözüme ulaşılması halinde Komite, raporunda kısaca maddi olayları ve ulaşılan sonucu beyanla yetinir;
- (ii) (e) bendi çerçevesinde bir çözüme ulaşılamaması halinde Komite raporu maddi olayların kısa bir açıklamasını içerir; ilgili Taraf Devletlerin yazılı mülahazaları ve sözlü mülahazalarının tutanakları bu rapora eklenir.

Her duyuru konusu olay hakkında düzenlenen rapor ilgili Taraf Devletlere gönderilir.

2. Bu madde hükümleri bu sözleşmeye Taraf on devletin bu maddenin 1. fıkrasına göre beyanda bulunmaları üzerine yürürlüğe girer. Bu beyanlar Taraf Devletlerce Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilir; Genel Sekreter bunların bir örneğini öteki Taraf Devletlere gönderir. Bir beyan, Genel Sekretere ihbarda bulunarak, her zaman geri alınabilir. Bu tür bir geri alma, bu maddeye göre daha önce yapılmış bir beyan konusunun incelenmesini önlemez; beyanın geri alındığına dair ihbar Genel Sekreter tarafından alındıktan sonra, ilgili Taraf Devlet, yeni bir beyanda bulunmadıkça, herhangi bir Taraf Devlettten başka bir duyuru kabul edilmez.

Madde 42

1. a) 41. madde uyarınca Komiteye sunulan bir mesele ilgili Taraf Devletleri tatmin eder surette sonuçlanmazsa Komite, ilgili devletlerin ön muvafakat şartıyla, (bundan böyle Komisyon diye anılan) bir ad hoc Uzlaştırma Komisyonu kurar. Komisyon konunun bu sözleşmeye riayete dayanan dostça bir çözüme bağlanması amacıyla. Taraf Devletler arasında arabuluculuk yapar;
- b) Komisyon ilgili Taraf Devletlerin kabul ettiği beş kişiden oluşur. İlgili Taraf Devletler, üç ay içinde, Komisyonun oluşumu konusunda tamamen veya kısmen anlaşamazlarsa, Komite, üzerinde anlaşmaya varılamayan üyeleri yerine, gizli oy ve üçte iki çoğunlukla ve kendi üyeleri arasından üye seçer.
2. Komisyon üyeleri kendi adlarına vazife görürler. Bunlar ilgili Taraf Devletlerin veya bu sözleşmeye taraf olmayan bir devletin yahut 41. madde uyarınca beyanda bulunmamış bir devletin uyruğundan olamazlar.
3. Komisyon, başkanını kendisi seçer; çalışma usulü kurallarını kendisi saptar.
4. Komisyon toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler merkezinde veya Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki bürosunda yapılır. Bununla beraber Komisyon, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve ilgili Taraf Devletlere danışarak, uygun gördüğü başka yerde de toplanabilir.
5. 36. madde uyarınca kurulan sekreterlik, bu maddeye göre oluşturulan komisyonlara da hizmet verir.
6. Komiteye gelen ve derlenen bilgiler Komisyonun emrine hazır tutulur ve Komisyon ilgili Taraf Devletlerden gerekli diğer bilgileri de isteyebilir.
7. Komisyon konuyu iyice inceledikten sonra, ilgili Taraf Devletlere sunulmak üzere, konunun önüne getirildiği tarihten itibaren en geç on iki ay içinde; Komite Başkanına bir rapor sunar;
 - a) Komisyon konunun incelenmesini on iki ayda bitiremezse, raporunda incelemelerin hangi safhada bulunduğunu kısaca belirtmekle yetinir;
 - b) Konunun bu sözleşmede tanınan insan haklarına riayete dayanan dostça bir çözüme kavuşturulmuş olması halinde Komisyon, raporunda maddi olayları ve ulaşılan sonucu kısaca belirtmekle yetinir;
 - c) (b) bendi çerçevesinde bir sonuca ulaşılamaması halinde Komisyon raporu, Komisyonun, ilgili Taraf devletler arasındaki tartışmaya ilişkin tüm maddi olaylar konusundaki saptamalarını ve konunun dostça çözümü imkânına ilişkin görüşlerini kapsar. Bu rapor aynı zamanda ilgili Taraf Devletlerin yazılı mülahazaları ile sözlü mülahazalarının tutanaklarını da içerir;
 - d) Komisyon raporunun (c) bendine göre sunulması halinde, ilgili Taraf Devletler, raporu aldıkları tarihten itibaren üç ay içinde, rapor içeriğini benimseyip benimsemediklerini Komite Başkanına bildirirler. Bu madde hükümleri Komitenin 41. madde gereğince üstlendiği sorumluluklara halel getirmez.
9. İlgili Taraf Devletler, Komisyon üyelerinin tüm giderlerini, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince yapılan bir değerlendirme esas alınarak, eşit şekilde paylaşırlar.
10. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu maddenin 9. bendi uyarınca ilgili Taraf Devletlerce yapılacak ödemedi önce, gerektiğinde, Komisyon üyelerinin giderlerini ödemeye yetkilidir.

Madde 43

Komite ve 42. madde gereğince oluşturulabilecek ad hoc uzlaştırma komisyonları üyeleri Birleşmiş Milletler Ayrıcalık ve Dokunulmazlıklarına ilişkin Sözleşmenin ilgili bölümlerinde yer alan ve Birleşmiş Milletlerin görevdeki uzmanlarına tanınan kolaylık, ayrıcalık ve dokunulmazlıklara sahiptirler.

Madde 44

Bu sözleşmenin uygulanması ile ilgili hükümler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve uzman kuruluşlarının kuruluş belgeleri ve sözleşmeleri tarafından yahut bunlar uyarınca insan hakları alanında öngörülmüş bulunan duyuru inceleme usullerine halel getirmez ve bu sözleşmeye Taraf Devletlerin, bir anlaşmazlığı çözmek için, aralarında yürürlükte olan genel veya özel uluslararası anlaşmalara göre başka inceleme usullerine başvurmalarını engellemez.

Madde 45

Komite, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna faaliyetleri konusunda yıllık bir rapor sunar.

BÖLÜM V

Madde 46

Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler Antlaşması ve uzman kuruluşların temel yasalarının, Birleşmiş Milletler Teşkilatının çeşitli organlarının ve uzman kuruluşların bu sözleşmede yer alan sorunlara ilişkin sorumluluklar belirleyen hükümlerini ihlal eder şekilde yorumlanamaz.

Madde 47

Bu sözleşmenin hiçbir hükmü tüm halkların, өзlerinde mevcut, kendi doğal zenginlik ve kaynaklarını tam olarak ve serbestçe kullanmak ve bunlardan yararlanmak hakkını ihlal eder şekilde yorumlanamaz.

BÖLÜM VI

Madde 48

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletlerin veya uzman kuruluşların üyesi herhangi bir devletin, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne taraf herhangi bir devletin ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca bu sözleşmeye taraf olmaya çağırılmış diğer bir devletin imzasına açıktır.
2. Bu sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilir.
3. Bu sözleşme bu maddenin 1. fıkrasında değinilen herhangi bir devletin katılmasına açıktır.
4. Katılma, bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi ile olur.
5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu sözleşmeyi imzalayan veya buna katılan bütün devletlere her bir onay yahut katılma belgesinin tevdiini duyurur.

Madde 49

1. Bu sözleşme otuz beş onay yahut katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi tarihinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.
2. Otuz beş onay yahut katılma belgesinin tevdiinden sonra bu sözleşmeyi onaylayan yahut buna katılan her devlet konusunda bu sözleşme, kendi onay yahut katılma belgesinin tevdi tarihinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 50

Bu sözleşme hükümleri federal devletlerin her kesiminde hiçbir sınırlama yahut istisna getirilmeksizin uygulanır.

Madde 51

1. Bu sözleşmeye Taraf herhangi bir devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve öneri metnini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunabilir. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri değişiklik önerilerini inceleyip oylamak için Taraf Devletlerce yapılacak bir konferansa taraftar olup olmadıklarını bildirmeleri istemiyle, duyurur. Taraf Devletlerden en az üçte ikisinin böyle bir konferansa taraftar olmaları halinde, Genel Sekreter Birleşmiş Milletlerin himayesinde bir konferans toplar. Bu konferansta hazır bulunup oy veren Taraf Devletlerin oy çokluğu ile kabul edilen her değişiklik onay için Birleşmiş Milletler , Genel Kuruluna sunulur.
2. Değişiklikler Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylanıp bu sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasal usulleri uyarınca kabul edildikleri zaman yürürlüğe girer.
3. Değişiklik yürürlüğe girdiğinde, Taraf Devletlerden bunları kabul etmiş olanları bağlar; diğer Taraf Devletler ise bu sözleşmenin hükümleri ve daha önce kabul etmiş bulundukları değişikliklerle bağlı kalırlar.

Madde 52

48. maddenin 5. fıkrası gereğince yapılan bildirimlerden ayrı olarak, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aynı maddenin birinci fıkrasında değinilen bütün devletlere aşağıdaki hususları bildirir.

a) 48. madde gereğince yapılan imzalama, onaylama ve katılmalar;

b) 49. madde gereğince bu sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi ve 51. maddeye göre yapılan her türlü değişiklikler.

Madde 53

1. Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinleri aynı geçerli olan bu sözleşme Birleşmiş Milletler arşivlerine konulacaktır.

2. Bu sözleşmenin onaylı örneğini Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 48. maddede değinilen bütün devletlere gönderir.

KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMEYE BAĞLI SEÇİMLİK PROTOKOL*

Bu Protokole Taraf Olan Devletler:

Kişisel ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşmenin (bundan sonra sözleşme denilmiştir) amaçlarının gerçekleştirilmesini ve hükümlerinin uygulanmasını daha iyi sağlamak için sözleşmenin dördüncü bölümü hükümlerine göre kurulan İnsan Hakları Komitesinin (bundan sonra Komite denilmiştir). Sözleşmede belirtilen haklardan birinin çiğnenmesinden mağdur olduğunu iddia eden bireylerden gelen müracaatları bu Protokolde öngörüldüğü gibi, kabul ve inceleme ile yetkili kılınmasının uygun olacağını düşünerek,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır.

Madde 1

Bu Protokole taraf olan sözleşmeye taraf her devlet kendi yetki alanındaki bireylerin sözleşmede belirtilen haklardan herhangi birinin bu Taraf Devletçe çiğnenmesinden mağdur olduğu iddiası ile yaptıkları başvuruları Komitenin kabul ve inceleme yetkisini tanır. Komite bu Protokole taraf olmayan sözleşmeye taraf bir devletle ilgili hiçbir başvuruyu kabul edemez.

Madde 2

Birinci madde hükümleri saklı olmak üzere, sözleşmede belirtilen haklardan herhangi birinin çiğnenmesinden mağdur olduğunu iddia eden ve mevcut iç başvuru yollarını tüketmiş olan her birey Komiteye incelenmek amacıyla yazılı bir başvuru sunabilir.

Madde 3

Komite bu Protokol uyarınca sunulmuş olan imzasız veya bu tür müracaatların yapılması hakkının kötüye kullanılması ya da sözleşme kuralları ile bağdaşmaz saydığı her müracaatın kabul edilmez olduğuna karar verir.

Madde 4

1. Üçüncü madde hükümleri saklı kalmak üzere, Komite bu Protokol uyarınca kendisine sunulan her müracaatı bu Protokole taraf olan ve Sözleşme hükümlerinden birini çiğnediği iddia edilen devletin dikkatine sunar.

2. İzleyen altı ay içinde anılan devlet Komiteye yazılı olarak sorunu aydınlatıcı beyanlarda veya açıklamalarda bulunur ve gerekiyorsa duruma çare olarak alınmış olabilecek önlemleri gösterir.

Madde 5

1. Komite bu Protokol uyarınca kabul ettiği müracaatları, birey ve ilgili Taraf Devletin kendisine sunduğu yazılı bütün bilgileri göz önünde tutarak inceler.

2. Komite aşağıdaki hususlardan emin olmadıkça bir bireyin hiçbir müracaatını inceleyemez.

a) Aynı sorunun daha önce başka bir uluslararası soruşturma veya çözüm mercii önünde incelemede olmadığı;

- b) Bireyin iç hukukta mevcut bütün müracaat yollarını tüketmiş olması. Bu kural müracaat usullerinin makul süreleri aşması halinde uygulanmaz.

3. Komite bu Protokolde öngörülen müracaatları incelediği zaman oturumlarını kapalı olarak yapar.
4. Komite yaptığı tespitleri ilgili Taraf Devlete ve bireye bildirir.

Madde 6

Komite Sözleşmenin 45. maddesine uygun olarak yaptığı yıllık rapora bu Protokol bağlamındaki faaliyetlerinin bir özetini ekler.

Madde 7

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1960 tarihinde kabul edilen, Sömürge Altındaki Halklara ve Ülkelere Bağımsızlık Verilmesi Hakkındaki Bildirgeye ilişkin (XV) 1514 sayılı kararın amaçlarının gerçekleşmesine kadar geçecek süre içinde, bu Protokol hükümleri, Birleşmiş Milletler Sözleşmesiyle ve Birleşmiş Milletler Örgütü veya uzmanlık kuruluşlarının gözetiminde yapılan diğer uluslararası belge ve sözleşmelerle anılan halklara tanınmış olan müracaat hakkını hiçbir bakımdan sınırlamaz.

Madde 8

1. Bu Protokol Sözleşmeyi imzalamış olan her devletin imzasına açıktır.
2. Bu Protokol Sözleşmeyi onaylamış veya ona katılmış olan her devletin onayına sunulmuştur. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.
3. Bu Protokol Sözleşmeyi onaylamış veya ona katılmış olan her devletin katılmasına açık olacaktır.
4. Katılma Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri nezdine bir katılma belgesinin tevdi suretiyle yapılır.
5. Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri bu Protokolü imzalamış veya ona katılmış olan bütün devletleri her onay veya katılma belgesinin verilmesinden haberdar eder.

Madde 9

1. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi kaydıyla, bu Protokol onuncu onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.
2. Onuncu onay ya da katılma belgesinin tevdiinden sonra bu Protokolü onaylayacak devletlerin her biri için bu Protokol o devletin onay ya da katılma belgesinin tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 10

Bu Protokol hükümleri federatif devletlerin bütün kurucu birimlerine istisnasız ve sınırsız olarak uygulanır.

Madde 11

1. Bu Protokole Taraf her devlet değişiklik teklifinde bulunabilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Bunun üzerine Genel Sekreter bu Protokole Taraf Devletlere bütün değişiklik tasarılarını bunları incelemek ve oylamak amacıyla bir Taraf Devletler konferansı çağırısı isteyip istemediklerini kendisine bildirmek üzere gönderir. Taraf Devletlerin en az üçte biri bu çağrı lehinde bildirimde bulunursa, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler Örgütü gözetiminde bir konferans çağrısında bulunur. Konferansta hazır bulunan ve oylayan devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayına sunulur.
2. Bu değişiklikler Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylandıktan ve bu Protokole Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kendi anayasal kuralları uyarınca kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.
3. Bu değişiklikler yürürlüğe girdiği zaman bunları kabul eden devletler bakımından bağlayıcıdır, diğer Taraf Devletler, bu Protokol hükümleri ve daha önce kabul ettikleri her değişiklik ile bağlı kalırlar.

Madde 12

1. Her Taraf Devlet, her zaman Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreterine yazılı bildirimde bulunmak yoluyla bu Protokolü feshedebilir. Fesih Genel Sekreterin yazılı bildirimi almasından üç ay sonra etkisini gösterir.
2. Fesih, etkisini gösterme tarihinden önce 2. madde uyarınca sunulmuş olan her başvuruya bu Protokol hükümlerinin uygulanmasını engellemeyecektir.

Madde 13

Bu Protokolün 8. maddesinin 5. paragrafında öngörülen bildirimlerden ayrı olarak, Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri Sözleşmenin 48. maddesinin, 1. paragrafında belirtilen bütün devletleri aşağıdaki hususlardan haberdar eder.

- a) Bu Protokole konulan imzalardan ve 8. madde uyarınca tevdi edilen onay ve katılma belgelerinden;
- b) 9. madde uyarınca bu Protokolün ve 11. madde uyarınca değişikliklerin yürürlük tarihlerinden;
- c) 12. madde uyarınca yapılmış fesih bildirimlerinden.

Madde 14

1. İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı ölçüde güvenilir olan bu Protokol Birleşmiş Milletler Örgütü arşivlerine tevdi edilecektir.

2. Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri bu Protokolün onaylı bir örneğini Sözleşmenin 48. maddesinde belirtilen bütün devletlere gönderecektir.

EKONOMİK, SOSYAL, KÜLTÜREL HAKLAR ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ*

BAŞLANGIÇ

Bu sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartında belirtilen ilkeler uyarınca, insanlık ailesinin bütün üyelerinin özünde saklı onuru ve devredilemez ve eşit hakları tanınmanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temelini oluşturduğunu düşünerek,

Bu hakların insan kişiliğinin özünde bulunan onurdan kaynaklandığını kabul ederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca, korku ve yoksulluktan kurtarılmış özgür insan idealine, kişisel ve siyasal haklardan olduğu ölçüde ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan da yararlanma koşulları yaratıldığı takdirde ulaşılabileceğini kabul ederek,

Birleşmiş Milletler Şartının Devletlere insan hak ve özgürlüklerine gerçek ve evrensel düzeyde saygı gösterilmesini özendirme ödevi yüklediğini düşünerek,

Bireyin başkalarına ve ait bulunduğu topluluğa karşı ödevleri bulunduğunu ve bu sözleşme ile tanınan haklara saygı göstermek ve onları geliştirmek ödevi olduğunu göz önünde tutarak,

Aşağıdaki maddelerde anlaşılmıştır.

BÖLÜM I

Madde 1

1. Bütün halklar kendi durumlarını belirleme hakkına sahiptir. Bu hak uyarınca siyasal durumlarını serbestçe belirleyebilir ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe sağlayabilirler. 2. Amaçlarına ulaşmak için, bütün halklar kendi zenginliklerini ve doğal kaynaklarını, karşılıklı yarar ilkesine dayanan uluslararası ekonomik işbirliğinden ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri zedelemeksizin, serbestçe kullanabilir. Hiçbir halde, bir halk varlığını sürdürme yolunda sahip olduğu kendi imkânlarından yoksun kılınmaz.

3. Özerk olmayan ve vesayet altındaki ülkeleri yönetme sorumluluğu bulunanlar dahil bu sözleşmeye Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca, halkların kendi durumlarını belirleme hakkının gerçekleşmesini ve saygı görmesini kolaylaştırmak ödevi altındadır.

BÖLÜM II

Madde 2

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletlerin her biri, kendi çabasıyla olduğu kadar özellikle ekonomik ve teknik alanlarda uluslararası işbirliği yoluyla da kullanılabilir kaynaklarının en üst düzeyi ile bu sözleşmede tanınan haklarının giderek artan biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla özellikle yasama önlemleri dahil uygun her türlü aracı kullanarak harekete geçmeye söz verir.

2. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, burada yer alan hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer kanaat, ulusal veya toplumsal köken, servet, soy ya da başka her türlü durum gibi bir ayırım gözetilmeksizin kullanılacağı güvencesini üstlenirler.

3. Gelişmekte olan ülkeler; insan hakları ve ulusal ekonomi gereklerini göz önünde tutarak, kendi uyrukluğunda olmayan kişilerin bu sözleşme ile tanınan ekonomik haklardan ne ölçüde yararlanacaklarını belirleyebilirler.

Madde 3

Bu sözleşmeye Taraf Devletler, bu sözleşmede sayılan bütün ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan erkek ve kadınların eşit yararlanma hakkını sağlama güvencesini üstlenirler.

Madde 4

Bu sözleşmeye Taraf Devletler, bu sözleşme uyarınca Devlet tarafından sağlanan haklardan yararlanılmasında, Devlet bu hakları ancak yasa ile konulan sınırlamalarla bağlı tutabilir, sınırlamalar ancak bu hakların niteliği ile bağdaştıkları ölçüde ve yalnızca demokratik bir toplumda genel refahı artırma yönünde yapılabilir.

Madde 5

1. Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, herhangi bir Devlet, topluluk ya da kişiye, burada tanınan hak ve özgürlüklerden herhangi birini ortadan kaldırmayı ya da Sözleşmede öngörülenden daha geniş olarak sınırlamayı amaçlayan bir faaliyete girişme ya da bir eylem yapma hakkı verir biçimde yorumlanamaz.
2. Yasalar, uluslararası sözleşmeler, düzenlemeler veya gelenek kuralları uyarınca bir ülkede tanınmış veya yürürlükte bulunan temel insan haklarına, bu sözleşmenin onları tanımadığı veya daha sınırlı biçimde tanıdığı gerekçesiyle hiçbir sınırlama veya istisna getirilmesi kabul edilemez.

BÖLÜM III

Madde 6

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin özgürce seçtiği ya da benimsediği bir işte çalışarak yaşamını kazanma olanağına sahip olma hakkını içerir biçimde çalışma hakkı tanır ve bu hakkı korumak için uygun önlemler alır.
2. Bu hakkın tam olarak uygulanmasını sağlamak amacıyla bu sözleşmeye Taraf Devletlerin her biri tarafından alınacak önlemler, yönlendirme ile teknik ve mesleki eğitim, sürekli bir ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlayacak biçimde hazırlanmış teknik ve siyasi programları ve bireylerin ekonomik ve siyasi özgürlüklerden yararlanmasını koruyan koşullarda bir tam istihdamı kapsamak zorundadır.

Madde 7

Bu sözleşmeye Taraf Devletler her kişinin adil ve uygun çalışma koşullarından yararlanma hakkını tanır ve özellikle aşağıdaki koşulları güvenceye alır.

- a) Bütün işçilere sağlanan ücret en azından aşağıdaki gibi olmalıdır.
 - (i) Adil bir ücret ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin eşit değerde çalışma için eşit bir ücret; özellikle, kadınlar kendilerine sağlanan çalışma koşullarında erkeklerden daha aşağıda olmamak ve aynı çalışma için aynı ücret almak güvencesine sahip olmalıdırlar.
 - (ii) Bu sözleşme hükümleri uyarınca kendileri ve aileleri için insanca bir yaşam düzeyi;
- b) Çalışma güvenliği ve sağlığı,
- c) Tamamlanmış hizmet süresi ve yeterlilik dışında başka şeye bakılmaksızın herkes için çalışmasında uygun bir üst düzeye yükselmek için fırsat eşitliği,
- d) Dinlenme; eğlenme, çalışma süresinin makul biçimde sınırlanması, sürekli ücretli izinler ve tatil günlerinde ücret almak.

Madde 8

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler aşağıdaki hususları üstlenirler:

- a) Herkesin ekonomik ve sosyal çıkarlarını geliştirme amacıyla başkalarıyla birlikte sendika kurma hakkı ve ilgili örgütün koşulları saklı kalmak üzere kendi seçtiği sendikaya üye olma hakkı vardır. Bu hakkın kullanılması yalnızca kanunla öngörülen sınırlamalara konu olabilir ve bu sınırlamalar demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu düzeni amacıyla ya da başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için alınması gerekli önlemler olmalıdır.
- b) Sendikaların federasyonlar kurma hakkı ve bunların da uluslararası sendikal örgütler kurma ya da bu örgütlere katılma hakkı vardır.

- c) Sendikaların demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu düzeni ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli bulunan ve ancak kanunla konulmuş olanlar dışında başka sınırlamalara bağlı olmaksızın serbestçe faaliyette bulunma hakkı vardır.
- d) Grev hakkı her ülkenin kanunlarına uygun biçimde kullanılır.

2. Bu madde, bu hakların silahlı kuvvetler, polis ya da kamu görevi mensupları tarafından kullanılmasının kanuni sınırlamalara bağlanmasına engel oluşturmaz.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, sendika özgürlüğü ve sendika hakkının korunmasına ilişkin 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesine Taraf Devletlere anılan Sözleşmede öngörülen güvenceleri zedeleyen yasama önlemleri almaya veya yasayı bunları zedeler biçimde uygulamaya izin vermez.

Madde 9

Bu sözleşmeye Taraf Devletler herkese sosyal sigorta dahil sosyal güvenlik hakkı tanır.

Madde 10

Bu sözleşmeye Taraf Devletler aşağıdaki hususları kabul ederler:

1. Toplumun doğal ve temel ögesi olan aileye, özellikle kuruluşu için ve bakmakla yükümlü çocukların eğitim ve bakım sorumluluğu süresince olabilecek en geniş ölçüde yardım ve koruma sağlanmalıdır. Evliliğe gelecekteki eşler tarafından serbestçe rıza gösterilmiş olmalıdır.

2. Annelere çocukların doğumundan önce ve sonra makul süre boyunca özel bir koruma sağlanmalıdır. Çalışan anneler bu dönem boyunca ücretli bir izinden veya uygun sosyal güvenlik hizmetleriyle desteklenen bir izinden yararlandırılmalıdır.

3. Bütün çocuklar ve gençler lehine, aile bağları ve sair nedenlerle hiçbir ayırım gözetilmeksizin, özel koruma ve yardım önlemleri alınmalıdır. Çocuklar ve gençler ekonomik ve sosyal sömürüye karşı korunmalıdırlar. Onların ahlaklarını veya sağlıklarını zedeleyebilecek, yaşamlarını veya normal gelişmelerini tehlikeye düşürebilecek işlerde çalıştırılması yasa tarafından cezalandırılmalıdır. Devletler ayrıca yaş sınırları saptayarak bunların altında ücretli çocuk işgücü istihdamı kanunla yasaklanarak yaptırma bağlanmalıdır.

Madde 11

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, herkese kendisi ve ailesi için beslenme, giyim ve konut dahil yeterli bir yaşam düzeyi ve yaşama koşullarını sürekli olarak geliştirme hakkı tanırlar. Taraf Devletler bu hakkın gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri alırlar ve serbestçe kararlaştırılan uluslararası işbirliğinin bu alandaki temel önemini kabul ederler.

2. Bu sözleşmeye Taraf Devletler herkesin açlığa karşı korunmuş olma temel hakkı bulunduğunu kabul ederler, tek başlarına veya uluslararası işbirliği yoluyla somut programlar dahil gerekli önlemleri alırlar:

- a) Gıda maddelerinin üretim, saklanma ve dağıtım yöntemlerini geliştirmek için, bilimsel ve teknik bilgiler tam olarak kullanılır, beslenme eğitimi ilkeleri yayılır ve doğal kaynakların kullanımını ve değerlendirilmesini sağlayacak biçimde tarımda yenileştirme ve gelişme sağlanır.
- b) Gıda maddelerini ihraç eden ülkelerle ithal eden ülkelerin içinde bulundukları sorunlar göz önünde tutularak dünya gıda kaynaklarının gereksinimlerle oranlı biçimde adil bir dağılımı sağlanır.

Madde 12

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler her kişinin ulaşabileceği en iyi bedensel ve zihinsel sağlık durumundan yararlanma hakkına sahip bulunduğunu kabul ederler.

2. Bu sözleşmeye Taraf Devletler tarafından bu hakkın tam olarak kullanımı için alınacak önlemler aşağıdaki amaçları sağlamaya yönelik olmalıdır:

- a) Çocuğun sağlıklı gelişmesi yanında, ölü doğum ve çocuk ölüm sayısının azaltılması,
- b) Çevre sağlığı ve sanayi sağlığının bütün yönleriyle iyileştirilmesi,
- c) Salgın hastalıkların, yöresel hastalıkların, mesleki hastalıkların ve benzerlerinin önlenmesi, tedavisi ve bu hastalıklarla mücadele edilmesi,
- d) Herkese hastalık halinde tıbbi yardım ve tıbbi hizmetlerin götürülmesini sağlayacak koşulların yaratılması.

Madde 13

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler herkese eğitim hakkı tanır. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesini amaçlamasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmesini kabul ederler. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir toplumda yararlı bir işlevde bulunmasını sağlayacak, bütün uluslar ve bütün ırk, soy ya da din kümeleri arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirecek ve Birleşmiş Milletlerin barışın sürdürülmesi faaliyetlerinin gelişmesini özendirerek biçimde olmasını kabul ederler.

2. Bu sözleşmeye Taraf Devletler bu hakkın tam kullanımını sağlamak amacıyla aşağıdaki hususları kabul ederler:

- a) İlk öğretimin zorunlu olması ve herkese ücretsiz açık olması,
- b) Ortaöğretimin teknik ve mesleki eğitim dahil çeşitli biçimlerinin genelleştirilmesi ve uygun araçlarla, özellikle ücretsiz eğitimin giderek artırılmasıyla herkesin görebileceği duruma getirilmesi,
- c) Yükseköğretimin tam bir eşitlikle, herkesin yeteneğine göre, uygun yöntemlerle, özellikle ücretsizliğin giderek yaygınlaşmasıyla herkese açık duruma getirilmesi,
- d) İlköğretim eğitimi almamış veya tamamlayamamış kişiler için her türlü olanak kullanılarak temel eğitimin teşviki ya da yoğunlaştırılması,
- e) Bütün düzeylerde bir okul ağının geliştirilmesi amacının etkin biçimde izlenmesi, uygun bir akçalı yardım yöntemi kurulması ve eğitim görevlilerinin maddi koşullarının sürekli biçimde iyileştirilmesi.

3. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, ana ve babaların ve durum gereği yasal vasilerin, çocuklarına, resmi kurumlar dışındaki fakat eğitim konusunda Devletçe konulmuş veya onaylanmış olan en alt düzey kurallara uygun olan özel kurumlarda, kendi inançları doğrultusunda dini ve ahlaki eğitim gördürme özgürlüğüne saygı gösterirler.

4. Bu maddenin hiçbir hükmü, bireylerin ve tüzelkişilerin eğitim kurumları kurmak ve yönetmek konusundaki özgürlüklerini, bu maddenin ilk fıkrasındaki ilkelere uyulmak ve bu kurumlarda verilen eğitimin Devletçe konulmuş en alt düzey kurallara uygun olmak koşuluyla, engeller biçimde yorumlanamaz.

Madde 14

Bu sözleşmeye Taraf her Devlet taraf olduğu sırada ana ülkesi üzerinde ya da kendi hukukuna bağlı topraklarda ilköğretimin zorunlu ve ücretsiz niteliğini henüz sağlayamamışsa, iki yıllık bir süre içinde ayrıntılı bir plan yaparak, bu plan tarafından belirlenen makul sayıda yıl içinde herkes için zorunlu ve ücretsiz ilk öğretim ilkesinin tam uygulanmasını giderek artan biçimde gerçekleştirme ödevi altına girer.

Madde 15

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler kapsamı aşağıda belirtilen hakkı herkese tanırlar.

- a) Kültürel yaşama katılmak,
- b) Bilimsel ilerlemeden ve uygulamalarından yararlanmak,
- c) Yaratıcısı olduğu bilimsel, edebi veya sanatsal her üründen kaynaklanan maddi ve manevi çıkarların korunmasından yararlanmak.

2. Bu sözleşmeye Taraf Devletlerce bu hakkın tam olarak kullanılması için alınacak önlemler kültür ve bilimin korunması, gelişmesi ve yayılması için gerekli olanları da kapsamak zorundadır.

3. Bu sözleşmeye Taraf Devletler bilimsel araştırma ve yaratıcı faaliyetler için zorunlu olan özgürlüğe saygı gösterme ödevi altındadırlar.

4. Bu sözleşmeye Taraf Devletler bilimsel ve kültürel alanda uluslararası ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesinin ve özendirilmesinin doğuracağı yararları kabul ederler.

BÖLÜM IV

Madde 16

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, Sözleşmenin bu bölümü uyarınca bu sözleşmede tanınan haklara saygı gösterilmesini sağlamak üzere almış olacakları önlemler ve kaydedilen gelişmeler hakkında raporlar sunmayı taahhüt ederler.

2. a) Bütün raporlar, kendisi tarafından bir örneği bu sözleşme hükümlerine göre incelenmek için Ekonomik ve Sosyal Konseye sunulmak üzere, Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreterine gönderilir.

- b) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, aynı zamanda uzmanlık kuruluşlarına da taraf olan bu sözleşmeye Taraf Devletlerce sunulan raporların veya ilgili kısımlarının örneğini kurucu belgelerinde yer alan yetki kurallarına uygun oldukları ölçüde, anılan kuruluşlara da gönderir.

Madde 17

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından bu sözleşmenin yürürlüğe girdiği bir yıl içinde Taraf Devletlere ve ilgili uzmanlık kuruluşlarına danışarak belirlenecek bir program uyarınca aşamalı olarak raporlarını sunar.
2. Raporlarda Devletlerin bu sözleşme ile öngörülen ödevleri tam olarak yerine getirmelerini engelleyen güçlüklerle ve nedenlere yer verilebilir.
3. Raporlarda yer alması gereken bilgiler daha önce bir Taraf Devletçe Birleşmiş Milletler Örgütüne veya uzmanlık kuruluşuna gönderilmiş ise bu bilgilerin yinelenmesine gerek olmayıp bunlara açıkça yollama yapılmış olması yeterlidir.

Madde 18

Ekonomik ve Sosyal Konsey Birleşmiş Milletler Şartı tarafından insan hakları ve temel özgürlükler alanında kendisine verilen sorumluluklar uyarınca, kendi yetki alanlarına giren konularda bu sözleşme hükümlerine uyulması bağlamında kaydedilen ilerlemeler hakkında raporlar sunmak üzere, uzmanlık kuruluşları ile anlaşmalar yapabilir. Bu raporlar uygulama hakkında uzmanlık kuruluşlarının yetkili organları tarafından kabul edilmiş kararlar ve tavsiyeler hakkındaki verileri de içerebilir.

Madde 19

Ekonomik ve Sosyal Konsey insan haklarına ilişkin olarak 16. ve 17. maddeler uyarınca Devletler tarafından ya da gerekiyorsa, 18. maddeye göre uzmanlık kuruluşlarınca insan hakları konusunda sunulan raporları, incelenmek ve bu konuda genel olarak tavsiyelerini almak veya bilgi için İnsan Hakları Komisyonuna iletebilir.

Madde 20

Bu sözleşmeye Taraf Devletler ve ilgili uzmanlık kuruluşları, 19. madde uyarınca yapılacak herhangi bir genel tavsiye üzerine ya da İnsan Hakları Komisyonunun herhangi bir raporunda yer alan bir genel tavsiye üzerine ya da bu raporda geçen her belge hakkında Ekonomik ve Sosyal Konseye gözlemler sunabilir.

Madde 21

Ekonomik ve Sosyal Konsey zaman zaman Genel Kurula genel nitelikte tavsiyeler içeren raporlar ve bu sözleşmeye Taraf Devletlerden ve uzmanlık kuruluşlarından bu sözleşmede tanınan haklara genel saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla kaydedilen gelişme ve alınan önlemler hakkında aldığı bilgilerin bir özetini sunabilir.

Madde 22

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Sözleşmenin bu bölümünde anılan raporların ortaya çıkardığı her sorunu Birleşmiş Milletlerin öteki organlarının, onların yardımcı organlarının ve teknik yardım sağlamakla görevli ilgili uzmanlık kuruluşlarının dikkatine sunabilir ve bu organ veya kuruluşların yetki alanlarına girdiği ölçüde bu sözleşmenin ilerleyen ve gerçek uygulamasına yardım etmek üzere alınan uluslararası önlemlerin yerindeliği hakkında görüş bildirmelerine yardımcı olabilir.

Madde 23

Bu sözleşmeye Taraf Devletler bu sözleşmede tanınan hakların gerçekleştirilmesini sağlamamaya yönelik uluslararası önlemler bağlamında özellikle bu konuda sözleşmeler yapılmasını, tavsiye kararları alınmasını, teknik yardım ve örgüt sağlanmasını, ilgili hükümetlerle bağlantılı olarak bölgesel toplantılar ve danışma ve inceleme amaçlı teknik toplantılar yapılmasını kabul ederler.

Madde 24

Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerine ve Birleşmiş Milletler Örgütünün çeşitli ilgili organlarının sorumluluklarını tanımlayan uzmanlık kuruluşları kurucu belgelerinin ve bu sözleşmede ele alınan sorunlarla ilgili uzmanlık kuruluşları kurucu belgelerinin hükümlerine aykırı biçimde yorumlanamaz.

Madde 25

Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, bütün halkların özde sahip oldukları kendi zenginliklerinden ve doğal kaynaklarından yararlanma ve onları kullanma hakkına aykırı biçimde yorumlanamaz.

BÖLÜM V

Madde 26

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Örgütü üyesi veya onun herhangi bir uzmanlık kuruluşu üyesi her Devletin, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne Taraf her Devletin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bu sözleşme tarafı olmaya çağırıldığı her Devletin imzasına açıktır.
2. Bu sözleşme onaya bağlıdır. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi edilir.
3. Bu sözleşme bu maddenin ilk fıkrasında gösterilen her Devletin katılımına açıktır.
4. Katılma, Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecek bir katılma belgesi ile olur.
5. Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri bu sözleşmeyi imzalayan veya ona katılan her Devleti, her onay ya da katılma belgesinin tevdiinden haberdar eder.

Madde 27

1. Bu sözleşme otuz beşinci onay katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.
2. Otuz beşinci onay ya da katılma belgesinin verilışinden sonra bu sözleşmeyi onaylayan ya da ona katılan her Devlet için bu sözleşme kendi onay veya katılma belgesinin tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 28

Bu sözleşmenin hükümleri federatif Devletlerin kurucu birimlerine istisnasız ve sınırsız biçimde uygulanır.

Madde 29

1. Bu sözleşmeye Taraf her Devlet bir değişiklik önerebilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Bu durumda Genel Sekreter, bu taslakları incelemek ve oylamaya koymak için bir Taraf Devletler konferansı çağırısı görmek diledikleri takdirde kendisine bildirmeleri isteğiyle her değişiklik taslağını bu sözleşmeye Taraf Devletlere gönderir. Eğer Devletlerin en az üçte biri bu çağrı lehinde görüş bildirmişse, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler Örgütü aracılığıyla konferans çağırısı çıkarır. Konferansta hazır bulunan ve oylayan Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik onay için Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.
2. Bu değişiklikler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylandığı ve bu sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından her birinin kendi anayasal kuralları uyarınca kabul edildiği zaman yürürlüğe girer.
3. Bu değişiklikler yürürlüğe girdikleri zaman, onları kabul etmiş olan Devletler bakımından bağlayıcıdırlar, öteki Taraf Devletler bu sözleşme hükümleri ve daha önce kabul etmiş oldukları her değişiklik ile bağlı kalırlar.

Madde 30

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, 26. maddenin 5. fıkrasında öngörülen bildirimlerden bağımsız olarak, anılan maddenin, 1. fıkrasında geçen Devletlere aşağıdaki durumları bildirir:

- a) Bu sözleşmeye konulan imzalar ve 26. maddeye uygun olarak tevdi edilen onay ve katılma belgeleri;
- b) 27. madde uyarınca bu sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi ve 29. maddede öngörülen değişikliklerin yürürlüğe giriş tarihi.

Madde 31

1. İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı ölçüde güvenilir olan bu sözleşme Birleşmiş Milletler Örgütü arşivlerine tevdi edilecektir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 26. maddede geçen bütün Devletlere bu sözleşmenin uygun onaylı bir örneğini gönderir.

EK 4
KOMİSYONLA İLGİLİ BASINDA ÇIKAN HABERLER

MECLİS'İN 'GİZLİ' CEZAEVİ ARAŞTIRMASI

30-09-1999

Radikal

TBMM, Türkiye'nin gündeminden hiç düşmeyen cezaevi olayları için yeniden harekete geçiyor. Geçen yasama döneminde cezaevlerinde araştırma yapan ancak rapor haline getirip açıklamayan TBMM İnsan Hakları Komisyonu son olaylar üzerine yeni bir rapor için araştırma kararı aldı. TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, cezaevlerinin hem mahkûm hem de yöneticiler açısından insan haklarına yarısır bir yer olması gerektiğini vurgulayarak, "90 kişilik koşuşlar, 150 kişiye bir tek tuvalet olmaz" dedi. Pişkinsüt, Af Yasası'nın cezaevi ve adli reformla birlikte ele alınmaması ve topluma gerekçelerinin iyi anlatılmamasından da yakındı. Yazılmayan raporda neler var? Komisyonun, 10 bin sayfalık döküm elde edilen araştırmasında şu tespitler yer almıştı: Komisyon çalışmaları sırasında işkence aletleri bulunurken, işkence gören mahkûmlar saptandı ve cezaevlerindeki yaşam koşullarının olumsuzluğuna ilişkin ifade ve fotoğraflar elde edildi. Urfa'da bir ağanın traktörünü çalan mahkûmun kötü şekilde dayak yemiş olduğunu gören komisyon, başkanından tutanak memuruna kadar ortak bir suç duyurusu hazırlayarak savcılığa verdi. Yapılan araştırma sonucunda mahkûmun dayak yediğini söylediği karakol kayıtları bulundu, ancak adli tiptan 'sağlam' raporu verildiği belirlendi. Cezaevi doktorunun dayak nedeniyle yaralı olduğunu belirten bir belgeyle mahkûmu teslim aldığı ortaya çıktı. Bunun üzerine dava açıldı, ancak ilk duruşmada işkence gören kişi, dayak yemediğini ifade edince dava düştü. Komisyon Muğla'da son dakikada karar verip bir karakola girdiğinde kapının arkasında ayak parmaklarına geçirilmek üzere kablolardan halkaların bile hazır olduğu manyetolu telefon buldu. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt arkasını döndüğünde bütün polislerin ortadan kaybolduğunu gördü. Karakolda güçlükle bir kadın polis bulundu ve işkence aletlerinin bulunduğu bir tutanak tutuldu. Pişkinsüt'ün isteği üzerine polisler çağrıldı ve beş polis tutanağı imzaladı. Pişkinsüt'ün basında çıkan açıklamalarından sonra İçişleri Bakanlığı olayı araştırdı. Sema Pişkinsüt'te bulunan işkence aletlerinin fotoğrafları bakanlık uzmanlarına gösterildi. Mahkûmlar, cezaevi yöneticileri olmadan yapılan görüşmelerde komisyon üyelerine, işkence gördüklerini anlattı. Bazı gardiyanların kendilerini çınlıplak soyduklarını, sırtlarına binerek kendilerini yarıştırdığını, arkada kalana ise insanlık dışı muamele yapıldığını öne sürdüler. Bazı mahkûmlar da, gardiyanların rüşvet aldığını, can güvenlikleri olmadığı için kendilerini korumak amacıyla şiş gibi aletler bulundurdıklarını, sıcak su bulunmadığını, kış ayında camları kırık koşuşlarda kaldıklarını ifade etti. Komisyonun yaptığı anket sonuçları mahkûmlar arasında eroin kullanma alışkanlığının yaygın olduğunu, mahkûmların cezaevine girdikten sonra da bunu kullanmaya devam ettiklerini ortaya çıkardı.

CEZAEVLERİ VE İMAJ KAYGISI

01-10-1999

Hürriyet

Makale

FERAİ TİNÇ

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, "Cezaevleri sorunu uzun bir sürecin birikiminden kaynaklanıyor" diyor. Kim biriktiriyor bu sorunları? Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonu tarafından hazırlanan raporları kim hasıraltı ediyor? Burada isim aramanın anlamı yok. Sorumluyu, sorunların üstüne gitmeyen, hesap sormaktan korkan ya da üşenen zihniyette aramak gerekiyor. Üstelik bu zihniyeti hepimiz paylaşıyoruz. TÜRKİYE Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu geçen yıl Şubat- Temmuz ayları arasında Türkiye çapındaki cezaevlerini dolaşarak ibret verici bir rapor hazırlıyor. Cezaevlerinde bir grup çete üyesi ve mafyacı krallar gibi yaşarken büyük çoğunluğun berbat koşullarda baskı altında yaşadığı belgeleniyor. Bir cezaevinde gardiyanlar tarafından asılan birinin sonradan "kendini astı" diye bildirildiği, "olayı gören mahkûmlara üç ay hücre hapsi verildiği, yemek verilmediği, mahkûmların korkudan konuşamadığı" gibi olaylar ve ifadeler yer alıyor raporda. Sorunları gözler önüne seren bu rapor Meclis'e gitmiyor, buharlaşıyor. Kimse, hatta bu raporu hazırlayanlar bile neden ortaya çıkartılmadığının üzerine gitmiyorlar. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e ulaşamadığım için bu soruyu çalışmalarda hazır bulunan komisyon üyesi FP Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi'ye soruyorum. "Neden raporun takipçisi olmadınız?" diyorum. "Şimdi açıklarsak devletin imajını bozar" yanıtını aldıklarını söylüyorlar. İmaj? Oysa bugün devletin sadece imajı değil özü de darbe yiyor. İşin bu yanı o zaman düşünülmüyor. Şeffaflığı göğüsleme cesareti gösteremeyen günü kurtarmacı bu zihniyet, sorunları derinleştiriyor. Eski Adalet Bakanlarından Hasan Denizkurdu, dün Yeni Asır Gazetesi'ndeki yazısında, Başbakan Ecevit'in kafa karışıklığının devlet yönetiminde de karışıklığa yol açtığını söylüyor ve gözden kaçan bir olaya işaret ediyor. Başbakan'ın ABD'ye giderken Brüksel'de basına yaptığı açıklamada, "Ben İçişleri Bakanıyla sürekli temastayım. Devletin gücü cezaevlerinde gösterilecektir" dediğini hatırlatıyor Denizkurdu. Ecevit'in İçişleri Bakanı'nı muhatap aldığını, nitekim Cezaevlerine müdahale kararının da İçişleri Bakanı tarafından verildiğini belirten Denizkurdu, "Şimdi burada durup düşünmek lazım" diyor. "Cezaevleri Adalet Bakanlığı'nın

sorumluluğundadır. Cezaevinde bir isyan söz konusu olduğunda müdahale kararını Jandarma Komutanlığı, İçişleri Bakanlığı birlikte görüşebilir ancak nihai kararı Adalet Bakanı verir. Yetki kadar sorumluluk da Adalet Bakanı'na aittir. Oysa son olayda Adalet Bakanlığı'nın devre dışı bırakıldığını, adeta by-pass edildiğini görüyoruz." Adalet Bakanı'nın önceki günkü sözleri, bakanlığın geri plana itildiğini doğruluyor. Hikmet Sami Türk, tutuklu avukatlarının otopsi sırasında hazır bulunmaları gerektiğine inandığını, bu yolda talimat verdiğini ancak bunu gerçekleştiremediğini itiraf ediyor. "Cezaevleri sorunu uzun bir sürecin birikiminden kaynaklanıyor" diyor Adalet Bakanı. Bunu söylemek yetmiyor. Cezaevlerini mafya-rant dengesine oturtan, bu denge bozulduğunda şiddeti gerekli kılan düzenin ve sorumlularının teşhiri için gerçek kaygısını, imaj kaygısının önüne çıkartmak gerekiyor.

DEVLETİN CEZAEVİ İTİRAFI

08-10-1999

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 10 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan olayları ele aldı. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Fuat Ertosun, 'Devlet olarak cezaevlerinde hâkimiyetimiz yok' dedi TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na cezaevi olaylarıyla ilgili bilgi veren Adalet Bakanlığı bürokratları acı itiraflarda bulundu. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun'un, "Devlet olarak cezaevlerinde hâkimiyetimiz yok. Terör mahkûmlarının bulunduğu cezaevlerinde sayım yapılamıyor. Kimin hangi koşutta kalacağına bile liderleri karar veriyor" dediği öğrenildi. DSP'li Sema Pişkinsüt başkanlığında toplanan İnsan Hakları Komisyonu cezaevi olaylarını görüştü. Basına kapalı yapılan toplantıda, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı'ndan gelen yetkililer olaylarla ilgili bilgi verdi. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ertosun, Ankara Kapalı Cezaevi'nde barındırılan terör suçlarından bazı tutuklu ve hükümlülerin 2 Eylül'de günlük sayımlara engel olma eylemleri başlattığını, tünel kazarak firar edecekleri istihbaratının alınmasıyla birlikte 26 Eylül'de genel bir arama yapılmak istendiğini söyledi. Bu aramaya karşı çıkan terör suçlularının çeşitli silahlarla saldırıya geçtiğini belirten Ertosun, güvenlik güçlerinin de göz yaşartıcı bomba kullanmak zorunda kaldığını ifade etti. Ertosun, olaylar sonrası yapılan aramalarda, bir adet Kalesnikof otomatik tüfek, bir adet av tüfeği, yedi adet değişik çap ve markada tabanca, iki adet susturucu, çok sayıda şiş ve kama, bomba imalinde kullanılan çok miktarda kimyasal madde ve molotofkokteyli, örgütsel doküman, bez pankartlar, cezaevinde ve duruşma götürülüşü ile getirilişi sırasında yapılacak firar planlar ve krokiler bulunduğunu kaydetti. Komisyon üyelerinin silahların içeriye nasıl sokulduğuna dair ısrarlı soruları üzerine Ertosun'un, "Cezaevindeki hükümlü ve tutuklulara üçer öğün yemek için kişi başına 500 bin lira veriliyor. Bu yetmiyor. Bu nedenle dışarıdaki yakınlarından yiyecek yardımı alıyor. Bu alımlar sırasında silahlar içeri sokulabiliyor" dediği kaydedildi. Bazı komisyon üyelerinin "Bir salatalık bile aranarak içeri sokulmuyor mu?" şeklindeki sorular karşısında zorlanan Ertosun'un, "Devlet olarak hâkimiyetimiz yok. Terör suçlularının bulunduğu cezaevlerinde sayım yapılamıyor. Kimin hangi koşutta kalacağına liderleri karar veriyor" dediği ifade edildi.

GENEL MÜDÜR: CEZAEVLERİNE HAKİM DEĞİLİZ

08-10-1999

Sabah

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ertosun, "Terör örgütleri cezaevinde sayım yaptırmıyor. Kimin hangi koşutta kalacağına liderleri karar veriyor" dedi. Cezaevi isyanlarının nedenlerini araştırmak üzere toplanan TBMM İnsan Hakları Komisyonu, dün Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun'u dinledi. Ertosun, cezaevlerinde devletin değil, terör örgütlerinin hakimiyetinde bulunduğunu itiraf etti. Bayrampaşa ve Ulucanlar cezaevlerindeki olaylarla ilgili komisyona bilgi veren Ertosun, "Terör örgütleri cezaevlerinde sayım yaptırmıyor, kimin hangi koşutta kalacağına liderleri karar veriyor" dedi. Bayrampaşa'daki olayın Hakan Çiloğlu ile Kenan Ali Gürsel grupları arasında cezaevinde hakimiyet kurma mücadelesi sonucu meydana geldiğini bildiren Ertosun, Ulucanlar'daki olayın ise tünel bilgisi üzerine arama yapılmak istenmesinden çıktığını vurguladı.

"KOĞUŞ SİSTEMİNE GEÇİLMELİ"

Ertosun, "Son olaylar göstermektedir ki, adli suçluların barındırıldığı bazı cezaevlerinde olduğu gibi, terör suçlularının kaldığı cezaevlerinde de güvenlik ve asayiş yönünden ciddi zafiyetler mevcuttur" dedi. Acilen koğuş sisteminden vazgeçilmesini isteyen Ertosun "Güvenlik ve asayişin tekrar sağlanarak tutuklu ve hükümlüler ile cezaevi personelinin can güvenliklerinin korunabilmesi için tartışmasız olarak F tipi cezaevi olarak adlandırılan, bireysel oda ya da en fazla 3 kişilik küçük koğuş sistemine geçilmesi gereklidir" diye konuştu. Her yıl 10 yeni cezaevi yapılması gerektiğini de söyleyen Ali Suat Ertosun, cezaevlerinde bulunan silahların, mahkûmlara gıda yardımı sırasında içeri sokulmuş olabileceğini de ifade etti.

ULUCANLAR'DA TÜNEL

Öte yandan, Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül'de yaşanan ve 10 tutuklunun ölümüyle sonuçlanan olayların meydana geldiği koğuşlar, dün basın mensuplarına gezdirildi. 5'inci koğuşun avlusundan, koğuşa doğru kazılmış 7 metre uzunluğundaki tünel gösterildi. Basın mensuplarının, "Tutuklular neden avludan

koğuşa doğru tünel kazmışlar? Avlu 24 saat jandarma tarafından gözlenebiliyor. Bu tünelin kazıldığı nasıl fark edilmemiş?" soruları ise, yetkilileri tarafından yanıtsız bırakıldı. 5'inci koğuşun içinde ise, avludan kazılan tünelle birleştiği ifade edilen bir tünel kapağı bulunduğu görüldü.

ULUCANLAR OPERASYONU

09-10-1999

Sabah

Makale

CAN DÜNDAR

Adalet Bakanlığı önceki gün, Ankara Ulucanlar Cezaevi'ni gazetecilere açtı. Olaylar sonrası hapishanenin durumunu sergiledi. Görüntüler gerçekten savaş sonrası cepheyi andırıyordu. İnsan, bilançoğu bilmese, sergilenen silahlar ve delik deşik olmuş koğuşlara bakıp "teröristlerin orada korkunç bir katliama giriştikleri"ni düşünebilir. Oysa bilanço, tam tersini gösteriyor: Ortada beyinlerinden kurşunlanmış 10 mahkum var. Peki kimler, nasıl ve neden adam öldürdü bu 10 mahkumu? Acaba Adalet Bakanlığı bu konuda da basını bilgilendirmeyi düşünüyor mu? Bu satırları yazarken masamın üzerinde mahkumların defnedilmeden önce çekilmiş fotoğrafları duruyor. Doğrusu bakmaya cesaret edemiyorum. 10 ölüden 9'u beyinlerinden kurşunlanarak öldürülmüşler. O yüzden tanınmaz haldeler. Otopsi raporlarına bakılırsa hemen hepsinin vücutlarında ateşli silahlardan atılmış mermi çekirdekleri var. Ayrıca önce ya da sonra vahşice dövüldüklerine dair bulgular; kafatası kırıkları, parçalanmış ciğerler, beyinde doku ezilmeleri... Bu fotoğrafın tercümesini en açık dile CHP Genel Başkanı Altan Öymen yaptı. Öymen ölümlerin darp yoluyla gerçekleştirildiğini belirtti ve "vura vura öldürmüşler" dedi. Herhangi bir uygar ülkede en azından Adalet Bakanı'nı koltuğundan edecek bu iddiayı, hükümet duymazdan geldi. Başbakan Ecevit, devletin güvencesi altında olması gereken mahkumların öldürülmesi olayını yorumlarken "Devlet cezaevlerinde otoriteyi sağlayacaktır" dedi. Operasyonu "saçma atan shot-gun" denilen av tüfeği benzeri silahları kullanan özel görevlilerin gerçekleştirmiş olmalarından kuşulanılıyor. Adalet Bakanlığı "Tünel kazıyorlardı. O yüzden operasyon yapıldı" dedi. Daha sonra cezaevi "ele geçirildi" ama bu tünel bir türlü ortaya çıkarılamadı. Yetkililer "henüz bulamadık" diyorlardı. Sonunda gazetecilere tünel gösterildi. "Bulamadık" dedikleri tünel cezaevinin en göz önünde bulunan yerinde mahkumların havalandırma için kullandıkları alanın kenarındaydı. Her nedense mahkumlar tünel kazmak için gözetleme kulelerinden en rahat görünebilecek yeri seçmişlerdi ve toprak henüz o kadar ıslaktı ki çekime giden kameramanların üstü başı çamur oldu. "Ulucanlar operasyonu" önceki gün Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda ilk kez masaya yatırıldı. Geçen yıl karakollarda ve cezaevlerinde, yaptığı cesur incelemelerle tanınan komisyonun başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, Adalet ve İçişleri Bakanlığı'ndan gelen yetkililere olayın ayrıntılarını sordu. Yetkililerin verdikleri bilgiye göre cezaevinde bazı hazırlıklar yapıldığına dair istihbarat 2 Eylül'de gelmişti. Peki o halde niye 26 Eylül'e kadar beklenmişti? Adalet Bakanlığı yetkilileri buna açıklık getirirken ilginç bir bilgi verdiler. "Ulucanlar'da 1993'den beri aramaya jandarma almıyordu. Çünkü jandarma içeri girince mutlaka ölüm olayı oluyordu" dediler. Pişkinsüt "Operasyona başlarken ölüm olayı olacağı tahmin ediliyor muydu yani?" diye sordu. Komisyona gelen askeri yetkili "Mecbur kaldık. İçerden ateş açıldı" diye yanıtladı soruyu.. Komisyondaki tartışma daha sonra şöyle gelişti:

-10 ölü olduğuna göre siz bu operasyonu başarılı buluyor musunuz?

-İtfaiye köpük sıktı. İçeri gaz verildi. Girdiğimizde koğuşlar yarıya kadar suyla doluydu.

-Peki silahla müdahaleden başka tedbir alınmaz mıydı? Mahkûmlar kapalı bir ortamdalar... İkna denenebilir, olmazsa yiyeceği kesme, abluka gibi önlemler alınabilirdi. Ama ölüm olabileceğini hesaplamadan (ya da bile bile) böyle bir operasyona girişmek hata değil mi? Yapmazsak devlet, acze uğradı...İşte bu cümle komisyondakileri tüylerini ürpertmeye yetti. Devlet kurşunu sıkmış ve aciz olmadığını göstermişti. Aslında Komisyon Başkanı DSP'li Pişkinsüt'ün sorularının muhatabı, DSP'li Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'tü. Daha önce İnsan Haklarından Sorumlu devlet bakanlığını da üstlenmiş bir akademisyen olan Türk, değişik birimlerin yetkilerini toplayıp, "cana mal olmayacak" çareler aramak ve başından sonuna operasyonu yönetmek yerine, kendisine sunulan baskın önerisini onaylayarak kanlı bir çatışmaya izin vermiş, sonra da gidip yatmıştı. Dün gördüğüm Sema Pişkinsüt tepkiliydi. Bürokrasi içinde kök salmış köhne bir zihniyetin, Bakan'ı yanlış bir karara ikna ettiğini düşünüyordu. "Sayın Türk böyle bir karara kendisini kimlerin ikna ettiğini düşünsün. Onları bulur ve temizlerse asıl yargı reformu o zaman başlamış olacak." dedi. Şimdi olaya meclis el koyuyor. İnsan hakları inceleme komisyonunda 5 milletvekili Ulucanlar cezaevinde inceleme yapacak. İş "komisyona havale" edilip kapatılacak mı, yoksa bu kanlı operasyon her yönüyle aydınlatılacak mı göreceğiz. Biz, işin peşinde olacağız.

KAFA KARIŞTIRAN SORULAR

10-10-1999

Milli Gazete

FP İstanbul Milletvekili ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu Üyesi Bahri Zengin, cezaevleri olaylarında açıklama bekleyen birçok müphem nokta bulunduğunu belirterek, bu durumun 'acaba ortada bir senaryo mu var?' sorusunu akla getirdiğini söyledi. Zengin, "Değişik istihbarat kaynaklarından yoğun bir şekilde, aynı

günlerde tünel kazılması istikametinde bir takım istihbaratlar geliyor. Adalet Bakanlığı'nın arama yapması, yoğun biçimde öneriliyor. Herhalde o kadar silah bir günde oraya girmede. Silahların birikmesi için ayların geçmesi lazım. Aylar önce istihbarat yapılmıyor, birkaç silah girdiğinde yapılmıyor veya tünel kazılmaya başlandığında istihbari bilgiler gelmiyor da, bunların hepsi yoğunluklu olarak belli bir dönemde bildiriliyor. 2 Eylül'de arama yapılması isteniyor, ama yapılmıyor. Sayın Başbakan'ın ABD'yi ziyaret ettiği gün operasyon yapılıyor. 2 Eylül'den 26 Eylül'e kadar operasyon yapılmıyor. Bunların hepsi cevaplandırılmalı." dedi. Cezaevlerinde çıkan olaylar ve yaşanan insan hakları ihlallerini inceleyen TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmaları hakkında gazetemize bilgi veren FP'li Bahri Zengin, öncelikle komisyon çalışmalarının basına açık yapılmamasını eleştirdi. Başkan Sema Pişkinsü'tün bu konuda hatalı davrandığını belirten Zengin, "Bir yerde insan hakları ihlali varsa bu açıklanmalıdır." dedi. Komisyonunda yetkilileri dinlemeye devam ettiklerini belirten Zengin, kurdukları alt komisyonun cezaevlerini ziyaret edip, tarafları dinleyeceğini bildirdi. Devletin cezaevlerine hakim olmadığı, mafya ve çetelerin hakimiyet kurduğunun yetkili ağızlar tarafından itiraf edildiğini anlatan Zengin, "Devletin can güvenliğini sağlayamaması başlı başına bir görev ihmaldir." dedi.

ÇETELERLE İŞBİRLİĞİ YAPILIYOR

Silahların hem Jandarma hem de Adalet Bakanlığı görevlilerini aşarak içeri girmesinin sadece denetim eksikliğiyle açıklanamayacağını kaydeden Zengin, "Cezaevlerine hakim olan mafya ve çetelerle gizli işbirliği yapılıyor olabilir. Değişik sebeplerden kaynaklanabilir bu işbirliği; korkudan olabilir, tehdit altında yapılabilir. İdeolojik nedenlerle yapılabilir, yani aynı ideolojiyi paylaşmış olmadan dolayı yapılabilir. Veyahut parasal çıkar sağlamak adına yapılmış olabilir. Ama her halükarda görevliler üzerine düşeni layıkıyla yapmalarına rağmen, bu kadar uzun namlulu silah içeri girmiştir, diyemeyiz."

DSP DÖNEMİNDE 'SOL TERÖR' ARTTI

Ülkede son günlerde sol örgütler tarafından gerçekleştirilen eylemlerde şaşırtıcı bir artış olduğunu da anlatan Zengin, "Sol gruplar tarafından yapılmakta olan eylem sayısı artıyor. Gerek cezaevlerinde, gerekse büyük kentlerde meydana gelen bu olayları değerlendirdiğiniz zaman, Türkiye'de uzun zamandır 'ortanın solu' politikasını benimsemiş olan DSP'nin, şu anda hükümette olmasının bir rolü var mıdır diyorsunuz. Yani DSP'nin gerek Emniyet ve gerekse cezaevindeki kadrolaşmalarından yüz bularak, fırsat bularak mı, bu eylemler yapılıyor?" diye insan kendi kendine sormadan edemiyor. Bunlar tesadüf değildir. İdeolojik olarak yakın buldukları bazı çevrelerin koruması altında kendilerini hissetmiş olabilirler. Bundan dolayı cezaevi içinde ve dışında, eylemlerini artırmaları ihtimaldir. Sadece kadrolaşma açısından değil, zihniyet olarak da onların önünü açan bir iktidar olduğu, iktidarı kendilerini koruyacak bir umut kaynağı görmüş olabilirler." diye konuştu.

CEZAEVİ OLAYLARININ ARKASINDA BİR SENARYO MU VAR?

Cezaevi olaylarının açıklama bekleyen çok sayıda müphem nokta bulunduğunu dile getiren Zengin, şu görüşleri dile getirdi: "Değişik istihbarat kaynaklarından yoğun bir şekilde, aynı günlerde tünel kazılması istikametinde bir takım istihbaratlar geliyor. Adalet Bakanlığı'nın ciddi bir arama yapması, yoğun biçimde öneriliyor. Yani herhalde o kadar silah bir günde oraya girmede. Silahların birikmesi için ayların geçmesi lazım. Aylar önce istihbarat yapılmıyor, birkaç silah girdiğinde yapılmıyor veya tünel kazılmaya başlandığında istihbari bilgiler gelmiyor da, bunların hepsi yoğunluklu olarak belli bir dönemde bildiriliyor. 2 Eylül'de arama yapılması isteniyor, ama yapılmıyor. Sayın Başbakan'ın ABD'yi ziyaret ettiği gün operasyon yapılıyor. 2 Eylül'den 26 Eylül'e kadar operasyon yapılmıyor. Bunlar cevaplandırılmalı."

İSYANI ECEVİT HAZIRLADI

10-10-1999

Yeni Şafak

Cezaevlerinde yaşanan ve 18 kişinin ölümüyle sonuçlanan isyanlarda Başbakan Bülent Ecevit ve DSP'nin doğrudan sorumlu olduğu ortaya çıktı. Geçen yıl TBMM İnsan Hakları Komisyonu tarafından cezaevlerinde yapılan incelemelerden sonra yazılan rapor, sert oldumu gerekçesiyle komisyona indirilmedi. DSP'li Sema Pişkinsü'tün Ecevit'in talimatıyla masasına kilitlediği ancak medyaya sızan raporun bu yıl meydana gelen olayların habercisi olduğu belirtildi. Türkiye'nin uluslararası alandaki kredi notunu düşürecek endişesiyle gizleyerek ortaya konulan teşhise bir reçete üretmeyen Ecevit, bugünkü olayların müsebbibi olarak gösteriliyor. Komisyonun o zamanki üyesi FP Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi, yaptıkları incelemelerde bugünkü olayların olacağını tahmin ettiklerini belirterek, "Aylarca çalışarak hazırladığımız rapor, Sema Pişkinsü'tün masasında derin dondurucuya bırakıldı. Rapor o zaman ortaya konup gerekenler yapılsaydı bugünkü olaylar olmayabilirdi" dedi. 'Ecevit gizleme emri verdi' Haşimi, Ecevit'in geçen yıl ortaya konulan gerçeklerin resmî nitelik taşımaması için söz konusu raporu açıklamama emri verdiğini ifade ederek şunları söyledi: "Daha önce Doğu ve Güneydoğu'daki göçlerle ilgili bir çalışmamız da vardı. Bu çalışma komisyonun görüşüne sunulunca, ortaya çıkan gerçeklerden herkes rahatsız olmuş ve olay bir resmiyet kazanmıştı. Cezaevlerinde yaptığımız incelemelerde mahkumları bırakın bir yana gardiyanlar bile bıkmıştı. Cezaevlerinin dert yuvası haline geldiği tespiti yapmıştık. Sert ama gerçek bir tablo çizilmişti. Fakat tahmin ettiğim kadarıyla bu gerçeklerin Türkiye'yi sıkıntıya sokabileceği endişesiyle bu raporun açıklanmasına izin verilmedi". Rapor değiştirildi Yapılan uyarılara rağmen raporu açıklamamakta direnen DSP, meydana gelen olaylardan sonra raporu değiştirerek hafta başında toplanan komisyona sundu. Değiştirilmiş haliyle sunulan raporda

jandarmanın cezaevlerinde yetersiz kaldığı belirtilerek, adli kolluk sistemine geçilmesi önerildi. Cezaevlerinde görev yapan jandarmanın işlediği suçlar nedeniyle doğrudan cumhuriyet savcılıkları tarafından sorgulanamadıkları belirtilerek, bu durumun insan hakları açısından Türkiye'yi zor durumda bıraktığı vurgulandı. Orijinal raporda ise beş bin kişi ile yapılan konuşmalara yer verilmiş ve "Gardiyanlar bile derti" teşhisinde bulunulmuştu. Koğuş sistemine yöneltilen eleştirilerin yanı sıra adaletin yavaş işlemesi nedeniyle birçok tutuklunun uzun süre içerde kalmış olmasına rağmen mahkemesinin hâlâ devam ettiği, mahkumların nakillerinin başlı başına bir sorun olduğu, kötü muamelenin kural haline geldiği ve ifade edilen raporda, acil önlem alınması gerektiği dile getirildi.

KAFA KARIŞTIRAN SORULAR...

10-10-1999

Milli Gazete

Periyodik aramaların neden yeterince yapılamadığını soran komisyon üyelerine tatmin edici cevap verilemediğine dikkat çeken Bahri Zengin, tüm bu belirsizliklerin 'acaba bir senaryo dahilinde mi bunlar yapıldı?' sorusunu aklı getirdiğini belirterek, şunları kaydetti: "Çatışmayı başlatan sebepler acaba bir senaryonun ürünü müydü? Bir senaryo yazarsınız, önce silahların cezaevlerine girmesini temin edersiniz, belli bir zamanda istihbaratı gönderirsiniz, cezaevinde bir çatışma zemini hazırlandıktan sonra operasyon yaparsınız, çatışma olur, ölümler olur. Ama bu aramalar silahlar oraya girmeden yapılsaydı, mahkumların en azından karşı koyma güçleri olmaz, bu direnç ölümle sonuçlanmadan kınılırdı." Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e, 'bardağı taşıran son damla ne oldu?' diye sorduğunda, Bakan Türk'ün, 'Tünel kazımı için istihbarat geldi, operasyon yapmamız söylendi' dediğini açıklayan Zengin, "Bu bilgi niye daha evvel gelmedi? Silahların birikmesine neden imkan tanıdı da, sonra operasyon kararı alındı?" diye sordu.

YÖNETİMİN AĞIR KUSURU VAR

Cezaevlerinin iyi yönetilmediğinin herkes tarafından itiraf edildiğini belirten FP'li Bahri Zengin, "Modern bir yönetim tekniği uygulanmamakta, arama ve taramalar zamanında yapılmamaktadır. Görevlerini ihmal eden personelle ilgili olarak gerekli idari tedbirler zamanında alınmamıştır. Belki de orada mahkumların disiplin dışı eylemlerine göz yuman bir takım görevliler, üst düzey yerlere getirilmişlerdir. Bugün ilgililerin de itiraf ettiği gibi cezaevleri yönetimi devletten çıkıp çete ve mafyanın eline geçmiştir. O halde yönetim devlette değildir. Cezaevi yönetimi mafyanın elindeyse, işe oradan başlamak lazım. Cezaevinde devlet yok, devlet ancak üniversitelerde, başörtülü çocuklarla, masumlarla, suçsuzlarla uğraşüyor."

İÇİŞLERİ VE JANDARMA DA SORUMLU

Bugüne kadar sadece Adalet Bakanlığı'nın sorumlu tutulduğunu, ancak olaylarda İçişleri Bakanlığı'nın da sorumluluğunun bulunduğu gerçeğinin göz ardı edildiğini dile getiren Zengin, "Cezaevleri iki başlıdır. Silah sokulacaksa, önce Jandarma sonra Adalet Bakanlığı denetiminden geçiriliyor. Adalet Bakanlığı'nın yanı sıra, İçişleri Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın da sorumluluğu var." dedi.

İDEOLOJİK KADROLAŞMA, İHMAL, ÇIKAR ORTAKLIĞI...

Son günlerde ortaya atılan, cezaevi denetiminin sadece Adalet Bakanlığı'na bırakılması fikrinin de çözüm için yeterli olmayacağını vurgulayan Zengin, "Bu, tedbirlerden bir tanesi olabilir. Ama sonuç itibarıyla, eğer cezaevlerinde 'zindancı' anlayışı varsa, yani mahkumlara hangi ideolojiden olursa olsun insan olduğu anlayışıyla yaklaşılmıyorsa, bu çözüm değildir. Hangi bakanlığa bağlı olursa olsun, görevliler tarafı davranıyorlarsa, kendine görüş bakımından yakın hissettikleri insanlara farklı yaklaşıyorlarsa, kadroların oluşmasında ana unsur ideolojikse, yani bilgi ve ehliyetine değil, ideolojik düşüncelerine bakılarak cezaevlerinde kadrolaşma yapılıyorsa, sadece bir bakanlığa bağlanması, çözüm için yeterli olmaz. Görülüyor ki, burada kısmen ideolojik kadrolaşma vardır, görev ihmalleri vardır, bir takım korkular, çıkar birlikleri, ideolojik yakınlaşmanın etkileri vardır. Tüm bunlar cezaevi sorununun devam etmesinde rol oynamaktadır." görüşünü dile getirdi.

TBMM KOMİSYONU ULUCANLAR'DAYDI

15-10-1999

Evrensel

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu Sözcüsü, FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde incelemelerde bulundu. Bekaroğlu, tutukluların daha uygun koşullardaki cezaevlerine sevk edilmeyi istediklerini söyledi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu üyeleri DSP Milletvekili Hasan Macit, DYP Milletvekili Mustafa Eren, FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, MHP Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan ve ANAP Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu'nun cezaevindeki incelemeleri, saat 11.00'den 17.30'a kadar sürdü. Bekaroğlu hak ihlalinin inkar etti FP'li Bekaroğlu, bir gazetecinin "Cezaevindeki şartları nasıl buldunuz" sorusu üzerine, "Arkadaşların durumunda öyle çok özel, ciddi bir şey yok. Yaralılar var. Tedavi görüyorlar. Açlık grevinde olan arkadaşlar var. En azından bu cezaevinde hayati tehlikesi olan birinin bulunduğunu sanmıyoruz ama tedaviyi reddeden arkadaşlar var" dedi. Bekaroğlu, cezaevinde hak ihlali olup olmadığı sorusuna ise, "Şu anda özel bir ihlal olduğuna sanmıyoruz ama biz genel

olarak durumu tespit edeceğiz ve bir rapor şeklinde sunacağız" şeklinde cevap verdi. Bekaroğlu, "Arkadaşların talepleri basit taleplerdir. Koşuş ya da sevk istiyorlar. Bunu ilgililere, Adalet Bakanlığı'na iletacağız" dedi. Komisyon üyeleri, olaylarla ilgili Bayrampaşa Cezaevi'nde de incelemelerde bulunacaklarını belirttiler.

SİS PERDESİ ARALANAMIYOR

16-10-1999

Radikal

Ankara Kapalı Cezaevi'nde 10 mahkûmun ölümüne neden olan olaylarla ilgili sis perdesi aydınlanmadı. Cezaevinde incelemelerde bulunan, mahkûm ve yönetim ile görüşen TBMM İnsan Hakları Alt Komisyon üyeleri, 'çelişkili' ifadeler nedeniyle kafalarındaki soru işaretlerini gideremedi. Başkanlığını DSP'li Hasan Macit'in yaptığı ve DYP'li Mustafa Eren, FP'li Mehmet Bekaroğlu, MHP'li Mehmet Nuri Tarhan ve ANAP'lı Sebgetullah Seydaoğlu'ndan oluşan Meclis İnsan Hakları Alt Komisyonu önceki gün Ankara Kapalı Cezaevi'nde incelemelerde bulundu. Komisyon üyeleri, dün de Meclis'te, İnsan Hakları Derneği, Mahkûm Aileleri Temsilcileri, Mazlum- Der, Türk Tabipler Birliği, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı temsilcileriyle dinleyip, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü ziyaret etti. İşte komisyonun izlenimleri: Protokol bulunamadı. Koşuşlarda ağır tahribat var. Cezaevi yönetimi bütün duvarları zula aradıkları gerekçesiyle parçalamış. Mahkûmlar bunun kurşun izlerini silmek amacıyla yapıldığını iddia ediyor. 10 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan olaylar kurşun sesiyle başlamış. Ancak ilk kurşunu kimin attığına ilişkin sorulara, her iki taraf da 'bilmiyoruz' yanıtını veriyor. Yaklaşık 20 gündür açlık grevi yapan ve tedaviyi de reddeden 11'i bayan olmak üzere yaklaşık 40 siyasi mahkûmun sağlık durumu kötü. Mahkûmlar F tipi cezaevine de karşı çıkarak, "Bu tip cezaevi ile olayların başı ve sonu alınmaz" dedi. Siyasi mahkûmlar, Zeki Güngör'ün cezaevi müdürü olduğu dönemde yönetimle isteklerin yerine getirileceğine dair 22 maddelik bir protokol imzalandığını dile getirdi. Cezaevi savcısı da protokolün varlığından haberi olduğunu ancak bütün araştırmalarına karşılık bu belgeyi bulamadığını ifade etti. Mahkûmlar silahların cezaevine nasıl sokulduğuna ilişkin sorulara yanlarındaki yarı açık cezaevinden kendilerine atıldığını öne sürdü. Cezaevi yönetimi ise, bu konuyla ilgili sorulara net bir yanıt veremedi. Tünel bilmececi, Siyasi mahkûmlar tünel kazdıklarına ilişkin iddiaları reddederek, "Biz koşuşların değiştirilmesini istiyorduk. Tünel kazmış olsak neden yer değişikliği isteyelim?" diye konuştu. TTB ve TBB yöneticileri cezaevinde tünel görmediklerini, kendilerine 35'e 35 santim çapında ve 3 santim derinliğinde bir yer gösterildiğini söyledi. Komisyon üyeleri ise içinden insan geçebilecek bir tünel gördü. Tünelin, bahçeye doğru kazılmış olması da komisyon üyelerinin kafalarındaki soru işaretlerini artırdı. TTB yetkilileri, olaylardan yaklaşık 10 gün sonra gittikleri cezaevinde yoğun ve etkin bir gaz kokusu hissettiklerini ifade ederek, gaz bombalarının, operasyon için yeterli olabileceğini, öldürmeyi gerektirecek bir durumun olmayacağını kaydetti. Mahkûm aileleri Temsilcisi Süleyman Turan, operasyonun çok önceden planlandığını iddia etti. Bir aydır tüm ailelerin tedirginlik nedeniyle cezaevi önünde beklediğini kaydeden Turan, "Olaylardan birkaç gün önce bir adam, operasyonun olacağı günü, PKK'lıların olaylara katılmayacağını ve operasyon öncesi İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'ın serbest bırakılacağını söyledi. Bunların hepsi de gerçekleşti" diye konuştu. Alt komisyon, çelişkiler nedeniyle cezaevine yeniden ziyaret kararı aldı. Komisyon Burdur, Niğde ve Bayrampaşa Cezaevi'nde de inceleme yapacak.

MECLİS PROTOKOL ARADI

16-10-1999

Akşam

Cezaevlerinde incelemelerde bulunan Meclis İnsan Hakları Komisyonu, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde (Ulucanlar) devlet ile mahkûmlar arasında imzalandığı öne sürülen protokolün izini sürdü. Önceki gün alt komisyon üyeleriyle görüşen mahkûmlar, Cezaevleri eski Genel Müdürü Zeki Güngör döneminde, cezaevi yönetimiyle protokol imzaladıklarını öne sürdüler. Komisyon üyeleri de, protokol iddialarını cezaevi savcısına sordu. Cezaevi savcısı da, evraklar arasında böyle bir protokole rastlamadığını söyledi. Cezaevi savcısı, protokolün Adalet Bakanlığı'nda olabileceğini de belirtti. İnsan Hakları Alt komisyon üyeleri, daha sonra Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü ziyaret ettiler. Komisyon üyeleri, Ulucanlar'da açlık grevi yapan 11'i kadın 28 mahkûmun isteklerini ilettiler. Bakan Türk, mahkûmlardan sağlık durumu iyi olanların başka cezaevlerine nakledilebileceklerini, yaralı olanların ise Numune Hastanesi'nde tedavi edilebileceğini söyledi. Böylece yaklaşık 19 gündür süren açlık grevlerinin sona ermesi umudu doğdu. Komisyon üyeleri görüşmede, 22 maddelik protokol iddiasını da gündeme getirdiler. Bakan Türk, böyle bir protokolden haberinin olmadığını söyledi. Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun ile bakanlık bürokratları ise, böyle bir protokolün söz konusu olamayacağını belirttiler. Ertosun, 'Protokol yok. Devletin asla mahkûmlarla pazarlık etmesi söz konusu olamaz' dedi. Öte yandan İnsan Hakları Komisyonu, dün İnsan Hakları Derneği, Mazlum- Der, Mahkûm Aileleri Derneği, Türkiye Barolar Birliği ile Türkiye Tabipler Birliği temsilcilerini dinledi. Mahkûm Aileleri Derneği adına komisyona bilgi veren Süleyman Turan, Ulucanlar'a yapılan operasyonun önceden planlandığını iddia etti.

GARDİYANLARA DAYAK

20-10-1999

Sabah

Gardiyanlar, TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi vekillere "Bizi de dinleyin" dediler ve devam ettiler: "Mahkumlar, bizi tartaklıyor. Acıyı hissetmemek için kalın giyiniyoruz." Cezaevlerinde insan hakları ihlali olup olmadığını belirlemek için Ulucanlar Cezaevi'ne giden milletvekilleri sürpriz bir sonuçla karşılaştı. Mahkumlara kötü muamele yapılmış olabileceği varsayımından hareket eden milletvekillerinin karşısına "mağdur" olarak gardiyanlar çıktı. Gardiyanlar, "mahkumların koşullarda kendilerine kötü davrandıklarını, zaman zaman dayak attıklarını" bildirdiler. Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyesi milletvekilleri, mahkumlara nasıl davranıldığını, cezaevi koşullarının ne olduğunu, son isyanın nedenlerini ve sonuçlarını yerinde görmek ve ardından rapor hazırlamak amacıyla Ulucanlar'da inceleme yaptılar. Koşulları yıkıldığı için açlık grevine başlayan terör suçluları, DEP'li eski milletvekilleri ve onlarla birlikte kalan PKK'lılarla görüşmeler yapıldı. Terör suçluları, koşullarının bir an önce yapılmasını istediler ve son olaylarda kendilerine kötü davranıldığını bildirdiler. Mahkumlar, koşullarından elde edildiği belirtilen kaleşnikof ve diğer silahların da kendilerine ait olmadığını belirttiler. Tartaklanıyoruz. Mahkumlar cezaevi yönetimi ve jandarmadan şikayetçi olurken, milletvekillerine "Bir de bizi dinleyin" diyerek başvuran cezaevi personeli, şok yaratan iddialarda bulundu. Gardiyanların sözleri, milletvekillerinin kafasında Ulucanlar'ın kimler tarafından yönetildiği konusunda da soru işaretleri uyandırdı. Bir cezaevi personelinin milletvekillerine şu açıklamalarda bulunduğu öğrenildi: "İçeriden girdiğimiz gibi çıkamıyoruz. Tartaklamalar yüzünden mutlaka saçımız başımız dağılıyor. Bazen tartaklamalar saldırıya dönüşüyor. Dayaktan fazla etkilenmemek için içeri girerken üzerimize kalın elbise giyiyoruz..."

TÜRKİYE'YE ÖZEL RAPORTÖR GELİYOR

06-11-1999

Cumhuriyet

İnsan hakları komisyonu, dini toleranssızlık konusunda incelemelerde bulunmak üzere Türkiye'ye özel raportör gönderiyor. 1-9 Aralık tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret edecek olan Tunuslu özel raportör Abdelfattah Amor, bu ziyaretin dini inanç ve ibadet özgürlüğüne ilişkin olduğunu belirterek özellikle üzerinde duracakları belirli bir konu olmadığını belirtti. İnsan hakları komisyonu tarafından Türkiye'ye gönderilen Tunuslu özel raportör, 9 günlük ziyareti sırasında, Ankara, İstanbul, Mardin ve Midyat'ta, dinsel azınlıkların liderleri, sivil toplum örgütü temsilcileri ve ilgili devlet kuruluşlarıyla görüşerek komisyona sunulmak üzere bir rapor hazırlayacak. Cumhuriyet'in sorularını yanıtlayan Amor, kendisinin daha önce Almanya, Vietnam, İran, Irak gibi ülkeleri de ziyaret ettiğini, Türkiye ziyaretinin de bunlardan birisi olduğunu söyledi. Amor, ziyaretin 1999 başında alınan davet uyarınca gerçekleştirildiğini söyledi. Gezinin İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra Mardin ve Midyat'ı da kapsamıyla bu bölgedeki Süryani azınlığın sorunları da inceleme kapsamı içine girmiş oluyor.

NE HEYET AMA

06-11-1999

Hürriyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Berlin gezisi, tam bir skandala dönüştü. Bazı milletvekilleri, toplantılar yerine otellerin kumarhanelerini ve striptiz barlarını tercih etti. DYP'li Mustafa Eren ile ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu, ne Alman İçişleri Bakanı ile yapılan toplantıya, ne de akşam yemeğine katıldı. Çeşitli temas ve incelemelerde bulunmak için Berlin'e gelen TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu heyetindeki DYP Karabük Milletvekili Mustafa Eren ile ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu'nun, görüşmelere katılmayıp casino ve striptiz barlarına gittikleri ortaya çıktı. Berlin Büyükelçiliğimiz'den bir kaynak "Heyeti gezdirmekle görevli kişiler emir kuludur. Söylenileni yapmak durumundalar. Bu tür eğlence yerlerine gitmek her gelen heyette bir alışkanlık olmuş" dedi. TBMM heyetinin 31 Ekim-3 Kasım tarihleri arasındaki Berlin gezisi baştan sona olaylı geçti. Ancak Alman İçişleri Bakanı Otto Schily ile görüşmenin yer aldığı 2 Kasım salı günü tam bir skandal yaşandı. Heyet görüşmeye yarım saat geç geldiği gibi, kadrosu da eksikti. Schily ile yapılan toplantıya ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu ile DYP'li Mustafa Eren katılmadı. Schily'nin özel kalem müdiresi, Türk heyetinin gecikmesi üzerine gazetecilere "Ne oldu, neden geciktiler?" diye sordu. Durumu kurtarmak isteyen bir gazeteci, "Trafik sıkıştı" derken, kalem müdiresi, "Ben de biraz önce Meclis'ten arabayla geldim. Yollar bomboştu" yanıtını verdi. Bu durum, Alman heyetinde sıkıntı yaratırken, asıl skandal akşam yemeğinde patladı.

YEMEĞE KATILMADILAR NE HEYET AMA

06-11-1999

Hürriyet

Alman Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Yeşiller Partili Claudia Roth'un verdiği akşam yemeğine, 6 kişiden oluşan Türk heyetinin sadece üç üyesi katıldı. Fazilet Partisi'nden Bahri Zengin, DYP'li Eren ve ANAP'lı

Seydaoğlu yemeğe gelmedi. Yemekte, DSP'li Sema Pişkünsüt ile Orhan Ocak, MHP'li Metin Ergun hazır bulundu. FP'li Zengin'in nerede olduğu bilinmezken, görevleri, insan haklarıyla ilgili bilgi alışverişinde bulunmak olan söz konusu milletvekillerinden ANAP'lı Seydaoğlu ve DYP'li Eren'in Berlin'deki oyun salonlarında kumar oynayıp şans denemeye gittikleri öğrenildi. İkisinin, daha sonra da striptiz ağırlıklı barlarda vakit geçirdikleri öğrenildi. PKK SEMPATİZANİ Heyetin Berlin gezisi sırasında başka olaylar da meydana geldi. Türk dernekleriyle yapılan görüşme sırasında Seydaoğlu başka bir odaya geçerek Özgür Politika'dan olduğunu söyleyen biri ve yanındaki kimliği belirsiz kişiyle bir araya geldi. Bu kişinin PKK sempatisini olduğu iddia edildi. Alman tarafı Türk heyetini Meclis binasını gezmeye götürdü. Bu sırada ANAP'lı Seydaoğlu, FP'li Zengin ile DYP'li Eren gruptan ayrıldı. Pişkünsüt, heyetinden üç kişinin kaçtığını fark edince bozuldu.

NEREDEYDİNİZ SAYIN VEKİLİM

07-11-1999

Hürriyet

ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu, İnsan Hakları Heyeti'nde ayrılarak, striptiz seyretmeye gittiği iddialarını yalanladı. Ancak, "Heyetten bir dakika bile ayrılmadım" diyen Seydaoğlu'nun, Federal Almanya İçişleri Bakanı Otto Schily'nin toplantısına katılmadığı anlaşıldı. Namuslu ve demokrat bir çocuğum Haberleri okuyunca nefret ettim. Medya'dan utandım. Namuslu ve demokrat bir çocuğa iftira atıyorlar. Foto montajlarla, uydurma olaylarla ismimizi karalamaya çalışıyorlar. Eğer böyle bir yere gittiysem, neden fotoğraflarım yok? Birileri son dönemlerde yaptığım demokratik çıkışları sabotaj etmek için harekete geçti. Söylenenler iftira, yalan, komplo. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Berlin gezisinde heyetten ayrılarak DYP'li Mustafa Eren ile striptiz seyretmek için bara gittikleri öne sürülen ANAP Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu, iddiaları yalanladı. Ancak Berlin'de yaşanan olayların, Seydaoğlu'nu yalanlar nitelikte olduğu belirtiliyor. Seydaoğlu, Hürriyet'e yaptığı açıklamada, hakkında ortaya atılan iddialarla ilgili bugün bir basın toplantısı düzenleyeceğini söyledi. Seydaoğlu, kendisinin 7 gün boyunca heyetten bir dakika bile ayrılmadığını da iddia etti. Gezilerinin 7 gün sürdüğünü, bu süre zarfından yaptıkları çalışmalarla ilgili bir tek haber çıkmadığını belirten Seydaoğlu, "Bu haberlerin dönüşümünden sonra yayınlanmış olması daha da anlamlı. Bu tür haberlere dünya gülüyor, Avrupa gülüyor. Onların gündemi ne, bizim ne? Avrupa'da kimse kimsenin müziğiyle, yaptığıyla ilgilenmez. Bunlar ayıp şeyler. İki dönemden beri parlamentodayım. İçki içilen masada dahi oturmam" dedi.

TOPLANTIYA KATILMADI

Ancak Berlin'de meydana gelen olayların, Seydaoğlu'nun savunmasını yalanlar nitelikte olduğu ortaya çıkıyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Üyeleri'ni kabul eden Federal Almanya İçişleri Bakanı Otto Schily'nin toplantısına Türk üyelerin geç gelmesi, salonda soğuk rüzgarları esmesine neden oldu. Türk heyeti salona tam 35 dakika geç gelirken, ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu'nun ortalıkta hiç görünmemesi, sıkıntı yaratmıştı. Alman Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Claudia Roth'un Federal Parlamentoda düzenlediği ve diğer Alman parti üyelerinin katıldığı toplantıdan sonra sinirlenerek, ayrılan Seydaoğlu ve DYP'li Eren, çıkar çıkmaz kendilerine tahsis edilen Büyükelçiliğe ait otomobille kaldıkları otele gitti. Alman heyeti, restore edilen ünlü Reichstagbinasını Türk heyeti Başkanı Dr. Sema Pişkünsüt ve diğer üyelere gezdirdikten sonra olayın farkına varan Başkan Pişkünsüt, cep telefonu ile otele aradı ve kendileriyle görüşmek istediğini belirtip şöyle dedi: "Ben otele geliyorum ve bu konuda sizinle mutlaka konuşarak bu meseleyi halletmemiz gerekir." Bunun üzerine otele giden Başkan Pişkünsüt'ün DYP'li Mustafa Eren'i Schily'nin toplantısına katılmaya ikna etmesine karşın, Seydaoğlu'nu ikna edemediği görüldü. Evet onları

NEREDEYDİNİZ SAYIN VEKİLİM

07-11-1999

Hürriyet

Yanlarında bir hayat kadını vardı Berlin'deki skandalın perde arkası giderek netleşiyor. 31 Ekim - 3 Kasım tarihleri arasında Berlin'de bulunan TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinden ANAP Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu ile DYP'li Mustafa Eren'in kentteki Türk aile gazinolarından Pergamon adlı restoranda Polonyalı bir hayat kadını ile eğlenerek, beraber çıktıklarını restoran sahibesi Sebahat Can doğruladı. Alman İnsan hakları Heyeti'nin yemeğine gitmeyip önce Forum Otel'in yedinci katına gidip kumar oynadıkları belirlenen Seydaoğlu ile Eren daha sonra buradan ayrıldı. Yanlarındaki görevlilerle birlikte dışarı çıkan iki milletvekili daha sonra FP'li Zengin ile buluşup Türk restoranına gittiler. Berlin'de hayat kadınının, eşcinsel ve travestilerin bulunduğu ünlü Potsdamer Caddesi'nde bulunan ve açılışını Hüsamettin Cindoruk'un yaptığı Pergamon Restoran'a gece saat 22.30 sıralarında gelen ANAP Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu ve DYP Milletvekili Mustafa Eren ve FP Milletvekili Bahri Zengin mekan çok beğendiklerini, kendilerini karşılayan garsona ifade ettiler. Ancak, FP'li Milletvekili Zengin, oturmadan müzikli restoranı terk etti. Daha sonra Pergamon'un sahibesi Sebahat Can'ı yanlarına çağırarak DYP ve ANAP Milletvekilleri, "Eşiniz de çalışıyor mu?" diye sorarak mekan hakkında çeşitli sorular sordular.

SEYDAOĞLU REZALETİ

07-11-1999

Sabah

ANAP Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu, Berlin'de 2 PKK temsilcisiyle görüştü. Soranlara da "Yakınlarım" dedi. Almanya'nın Başkenti Berlin'de çeşitli incelemelerde bulunan Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu heyetinde "skandal" yaşandı. Buna da ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu neden oldu. Seydaoğlu, Meclis İnsan Hakları Komisyonu ile birlikte gittiği Berlin'de resmi görüşmeler sırasında heyetten "müsaade" isteyip, biri kendisini Özgür Politika muhabiri, diğeri de demek temsilcisi olarak tanıtan iki kişiyle bir saat konuştu. Soranlara da "Yakınlarım" dedi. Ancak bu iki kişinin PKK'nın gençlik kuruluğu olan Yek Civanem Kurdi'nin (YCK) bir temsilcisi oldukları ortaya çıktı.

ROTH'A DOSYA

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu, dün de Alman Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu ile yapılan toplantıyı erken terk ederek bir kez daha dikkatleri üzerine çekti. Görüşmeden önce milletvekilinin Alman Komisyonu Başkanı Claudia Roth'a içeriği meçhul bir dosya verdi. Berlin'de esrareniz şahıslarla temaslarda bulunan ANAP milletvekili, son olarak Federal İçişleri Bakanı Otto Schilly ile yapılan özel görüşmeye de katılmayarak dikkatleri bir kez daha üzerine çekti.

YILMAZ BİLGİ İSTEDİ

Seydaoğlu'nun PKK'lı iki kişiyle görüşmesi ve onları "Yakınlarım" diye tanıtmaları Berlin'deki Türk diplomatik çevrelerinde soğuk duş tesiri yaratırken, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz da hemen Seydaoğlu'nu arayıp hesap istedi. Yılmaz'ın çıkışından ürken Seydaoğlu temaslarını "Türkiye'deki demokratik reform sürecine katkı" olarak değerlendirdi. Seydaoğlu daha önce de PKK'ya yataklık edenlere af isteyerek tepki toplamıştı.

OLAY MİLLETVEKİLİ SABAH'A KONUŞTU

09-11-1999

Sabah

ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgatullah Seydaoğlu, İnsan Hakları Komisyonu üyesi olarak gittiği Almanya'da, iki PKK'lı ile görüştüğü ve natsalar ile alem yaptığı iddialarını yanıtladı. Seydaoğlu Sabah'a yaptığı açıklamada, iki PKK'lı ile Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt'ün görüştüğünü öne sürdü. Seydaoğlu, natsalarla birlikte olduğu iddia edilen yemeğe FP'li Bahri Zengin ve DYP'li Mustafa Eren ile birlikte katıldığını, yemekte yanlarında bayan olmadığını söyledi. 'İHTİLALDE BİLE OLMAZ' ANAP'lı Seydaoğlu, kendisini şöyle savundu: "Yemeğe gittiğimiz yer bir Şark lokantası. İçki içmedim, yanıma iddia edildiği gibi ne Polonyalı ne başka bir kadın geldi. Ben hacıyım, ömrümde ağzıma içki koymadım. 110 mark hesap ödedik, çıktık. Ayıptır, günahıdır, yazıktır. Ara rejim dönemlerinde, ihtilallerde bile bu kadar acımasız olmazlar. Beni tek taraflı olarak infaz etmek istediler." 'İŞKENCECİSİNİZ DEDİLER' Seydaoğlu, resmi bir heyetin üyesi olarak gittiği halde resmi toplantılara katılmadığı iddiasına yanıt verirken de, Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt'ü suçladı: "Toplantılar öncesi Milletvekili olduğumuz halde bizleri didik didik aradılar. Alman Milletvekili Claude Roth, Başkan Sema Pişkinsüt'e, 'Sizin cezaevlerinizde olanlar ortada, işkence yapıyorsunuz, insan hakları yok. Almanya'daki cezaevlerini ne hakla incelemeye geliyorsunuz? Önce kendi memleketinize bakın!' dedi. Sema Hanım bu hakarete rağmen görüşmeye devam etti. Bu, Sema hanımın bir komplosudur." ANAP'lı Seydaoğlu, iki PKK'lı ile görüştüğü iddiasına ise "Özgür Politika gazetesinden bir muhabir ile kameraman geldi. Ben görüşmek istemedim. Sema Hanım'dan demec aldılar" yanıtını verdi.

VALLAH BİR ŞEY YAPMAMIŞAM

10-11-1999

Hürriyet

Berlin'deki skandal gezinin baş aktörü ANAP'lı Seydaoğlu, Polonyalı bir kadınla birlikte olduğunu yakın arkadaşlarına itiraf etti. Polonyalı kadına salata ve içecek bir şeyler ısmarladığını söyleyen Seydaoğlu, "Yemekten sonra gitti. Vallah kadına bir şey yapmamışam" dedi. ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Almanya'ya yaptığı resmi gezi sırasında adının karıştığı skandalı, yakın arkadaşlarına itiraf etti. Seydaoğlu, DYP'li Mustafa Eren ile birlikte gittiği içkili lokantada masalarına Polonyalı bir kadının gelip oturduğunu, kendisine salata ve içecek bir şeyler ikram ettiğini belirterek, "Ama yemeğini yedikten sonra masadan ayrıldı, vallah kadına bir şey yapmamışam" dedi. Seydaoğlu, yakın arkadaşlarına skandal geceyle ilgili, şunları anlattı: "Alman Milletvekili Claudia Roth'un verdiği akşam yemeğine, toplantılardaki tavrını protesto amacıyla, Başkanımız Sema Pişkinsüt de dahil olmak üzere komisyon olarak katılmama kararı aldık. Bu karar üzerine biz, DYP'li Mustafa Eren ve FP'li Bahri Zengin ile birlikte ayrıldık. Bize, yemeğe katılmayacaklarını söyleyen Sema Pişkinsüt ile MHP'li Metin Ergün ise son anda ne olduysa fikir değiştirip yemeğe gitmişler. Biz ise komisyon üyeleri olarak birlikte buluşup yemek yiyeceğimiz Şark Restoran'ta gittik. Burada yemek yedik. Sonra Eren ve Zengin ile birlikte çıktık, bir başka yerde kahve içmek istedik. Restoran'ın sahibi de bize 'Açılışını Hüsamettin Cindoruk'un yaptığı bir yer var, isterseniz oraya gidin" dedi. Biz de kalkıp gittik. Zengin burada bizden ayrıldı. Biz otururken, bir kadın geldi masanın yanına, ben de

öylesine 'Gel buyur, otur' dedim. Kadın Polonyalıymış, gelip oturdu, bende yabancı dil yok, öyle el kol hareketleri, mimiklerle anlaşıyoruz, 'karnın aç mı?' dedim. 'He' diyince, salata, çay, soda falan ikram ettik. Bir süre oturdu, gitti. Hepsi hepsi bu kadar. Vallah bir şey yapmamışam."

ZENGİN: BEN KAPIDAN DÖNDÜM

Seydaoğlu'nun "Benimle birlikteydi" diyerek, skandal geceyle ilgili şahit gösterdiği FP'li Komisyon üyesi Bahri Zengin ise Hürriyet'e, şöyle konuştu: "Lokantanın sahibi Cindoruk'un açtığı bir yeri önerdi. Hatta 'Müzik var mı? Sahneye kim çıkıyor?' falan gibi sorular da sordular. Galiba 'Fatoş çıkıyor' gibi bir şey söyledi, bizim arkadaşlar da, 'Tamam, Cindoruk'un açtığı bir yere iyidir' diyerek buraya gitmeye karar verdiler. Ben de gittim. İçeri girmeden de kapıdan ayrıldım. Kaç gün birlikte olduk, ben Seydaoğlu'nun içki içtiğini görmedim. Ben kadın falan ne gördüm, ne duydum." Utancımın eve bile gidemiyorum Seydaoğlu dün de ANAP Grubu'nda bara gittiği, sarhoş olduğu ve striptiz yapan kadınları seyrettiği iddialarını reddetti, kendini, "Siritipiz midir nedir söylemesini bile bilmiyorum" diyerek savunmaya çalıştı. ANAP Grubunun basına kapalı bölümünde hakkında çıkan iddiaları yanıtlayan Seydaoğlu, kendisine komplo kurulduğunu yineledi. Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt'ü suçlayan Seydaoğlu, kendisini de Adnan Menderes ve Turgut Özal'a benzetti. Seydaoğlu şunları söyledi: "Ben demokratikleşme yönünde çalışmalar yapan biriyim. Birilerini rahatsız ettiği için bana komplo kurdular. Siyasette geçmişte bunun çok örneği görülmüştür. Adnan Menderes ve Turgut Özal'ı da böyle yıpratmaya çalışmışlardı. Ortaya atılan iddiaların biri dahi doğru çıksın partimden istifa ederim. Heyetin 10 toplantısından 9'una katıldım. Kimse beni suçlayamaz." Seydaoğlu, bu olayların ardında çok zor duruma düştüğünü belirterek, "4 günden beri utancımın eve gidemiyorum. Otelde yatıyorum. Aileme ve çocuklarıma karşı zor durumda kaldım. Kimsenin böyle bir şey yapmaya hakkı yok" dedi. Birlikte otele gittik Berlin'deki heyet skandalının baş kahramanı olan ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebhatullah Seydaoğlu'nun Berlin'de beraber olduğu, "Linda" adıyla çalışan Polonya asıllı Alman hayat kadını bulduk. Linda, Hürriyet'i, "250 marka anlaştık ve birlikte otele gittik" dedi. Berlin'deki ünlü Potsdamer Caddesi'nde bekleyen onlarca hayat kadınından biri olan Alman Linda'yı yerinde bulabilmek için söz konusu caddeye giden ve 6 saatlik bir beklemeden sonra görüşmeyi gerçekleştiren Hürriyet muhabiri Aydın Ulun, olayı şöyle anlattı: "Pergamon adlı Türk restoranının baş aşçısı ile müzisyen Yaşar Akçagöz ile sahibesi Sebahat Can, kadını tanıdıklarını ve sürekli olarak restoranın tam karşısında beklediğini söylediler. Saatlerce bekledikten sonra bulduk ve restorana götürdük. Seydaoğlu'yla birlikte bir şeyler yedikleri masaya oturduk. 18 yıldan beri Berlin'de müzisyen olarak çalışan müzisyen Akçagöz, 'O akşam karşımızda bir saat boyunca oturdular. Daha sonra oynayıp eğlenip beraber gittiler. Şimdi şu milletvekilinin olayları yalanlaması biraz ayıp olmuyor mu? Burda onlarca insan vardı. Hepsi onları birlikte gördü.' 24 yaşında bir çocuk sahibi Linda ise "Adını söylemekte zorlanıyorum" dediği Sebhatullah beyle beraber olduğunu doğrulayarak, şunları söyledi: 'İyi Almanca konuşan bir beyle geldiler ve beni restorana davet edip masaya oturtular. 250 marka anlaştık. Çok nazik, çok da cömert davrandılar. Birlikte otele gittik.' Linda, Seydaoğlu'nu gazetede ki fotoğrafından bir kez daha teşhis etti." MHP'li Ergün: Yazılan az bile Seydaoğlu'nun yarattığı skandal, MHP'nin dünkü Meclis Grubu'nda da gündeme geldi. Muğla Milletvekili Metin Ergün, "Seydaoğlu için yazılanlar yaşadıklarımızın yanında az bile kalır. Durum daha da vahimdi" dedikten sonra, şöyle devam etti: "Kendisi bütün görüşmelerimizin sadece ikisine katıldı. Her iki toplantıda da herkesin duyabileceği şekilde horlayarak uyudu. Bazı kişilere pusula yazıp el altından göndererek, 'Kürdistan, Güneydoğu'daki savaş, PKK'ya siyasi hak' konularında sorular sordurdu. O kişilerle özel görüşmeler de yaptı. Bu yemek olayı da bizim duyduğumuza göre baştan sona doğrudur."

SEYDAOĞLU: İFTİRA ATIYORLAR

10-11-1999

Türkiye

ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebhatullah Seydaoğlu, TBMM heyetiyle Almanya'ya gerçekleştirdiği gezi hakkında basında yer alan iddialarla ilgili olarak grubuna bilgi verdi. Alınan bilgiye göre, toplantının basına kapalı bölümünde söz alan Seydaoğlu, hakkında basında yer alan "bara gitti", "hayat kadınlarıyla çıktı" şeklindeki iddiaları yalanladı. Seydaoğlu, "Ben hayatımda bir bardak bira bile içmedim. İçtiğimi gören varsa ayağa kalksın. Bunların tamamı iftira" dedi. Öte yandan ANAP grup toplantısında Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in de Başbakan Bülent Ecevit ile katıldığı Moskova gezisi hakkında bilgi verdiği öğrenildi. Yücelen'in "MHP'li bakanların büyükelçiliğe çağrılmadığı" yolundaki haberleri değerlendirirken de, büyükelçilikte resmi bir toplantının gerçekleşmediğini söylediği ifade edildi.

PİŞKİNSÜT'E SUÇLAMA

18-11-1999

Öncü

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Tutar Pişkinsüt'ün geçen yıl 14 cezaevinde yapılan inceleme raporlarını gizlediğine ilişkin söylentilere yenileri eklendi. Pişkinsüt'ün sivil toplum örgütlerinden gelen 100'lerce raporu, belgeyi ve başvuru kayda geçirmeden yok ettiği ileri sürüldü.

KEYFİ UYGULAMA

DSP Aydın Milletvekili Pişkinsüt'ün Ulucanlar cezaevinde 10 ölüm ve 25 yaralanma ile sonuçlanan raporun içeriğine ve sonucuna ilişkin İnsan Hakları Alt Komisyonu'nda görev almadığı halde müdahale ettiği, bazı gerçekleri gizlemeye çalıştığı ve raporu ortadan kaldırmaya çalıştığı ileri sürülüyor. Pişkinsüt'ün 10 günde bir toplanan komisyonları bilinçli bir şekilde ertelediği, Meclis açılışından beri İnsan Hakları Komisyonu'nu iki kez oda diğer üyelerin dayatmalarıyla topladığı ve gündemi tek başına belirleyerek diğer üyelerin tepkisini çektiği öğrenildi. Pişkinsüt'ün Komisyonun makam aracı, personeli, bürosu gibi tüm avantajlarını yurtdışı gezilerinde tek başına keyfi olarak kullandığı da edinilen bilgiler arasında.

HESAP SORUYORLAR

CHP Genel Sekreter Yardımcısı Veli Aksoy, "kimsenin gücü gerçeklerin üstünü örtmeye yetmez" derken, İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, "Açık toplumlarda böyle olmaz. Bu bilgiler doğru ve zamanında kamuoyuna iletilir. İletilmediğinde de mutlaka bir gün açıklanır ve bunu açıklamayanlar, bu bilgiyi vermeyenler yargılanır" dedi. Aksoy; "Bayrampaşa'da, mafya cezaevi ortasında birbirinden adam öldürdü, bunlara hiç bir müdahalede bulunulmadı. Diğer yandan Ulucanlar'da devletin koruması altında bulunan insanların bir bölümü açıkça katledildi. Bunları Komisyon Başkanı Pişkinsüt kapatamaz." açıklamasını yaptı. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül ise, önemli olanın raporların kamuoyuna açıklanması olduğunu vurgulayarak, "Geçen yıl, 14 cezaevinde yapılan incelemenin raporunun hazırlandığını biliyoruz, ama kamuoyuna açıklanmadı. Ulucanlar katliamına ilişkin, Alt Komisyon'un hazırladığı rapordan haberimiz yok. Rapor hazırlayıp hazırlamadıklarını da bilmiyoruz. Ulucanlar Kapalı Cezaevi katliamıyla ilgili, Alt Komisyon'un raporu kamuoyuna açıklanmadı. Bir an evvel bitirilip açıklanması gerekiyor." dedi.

AHLAK DIŞI BİR YERE GİTMEDİM

19-11-1999

Hürriyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Almanya gezisinde resmi toplantıya katılmak yerine striptiz gösterisi izlediği öne sürülen ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu'nun durumu, dün Genel Kurul'da tartışıldı. MHP İstanbul Milletvekili Yaşar Bozkurt Öztürk, isim vermeden, milletvekillerinin milletin parasıyla gittikleri iç ve dış seyahatlerde dikkatli davranmaları gerektiğini söyledi. Bunun üzerine söz alan Seydaoğlu, kendi şahsında Meclis'e saldırdığını belirtti, yargısız infaz yaptığını öne sürdüğü basına çok ağır sözler sarf etti. Seydaoğlu, ahlak dışı bir yere gitmediğini, hayatında içki içmediğini, aksini ispat eden olursa milletvekilliğinden istifa edeceğini söyledi.

RUS, İNSANLIK SUÇLUSU

30-11-1999

Akit

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Rusya Federasyonu'nun, altına imza koyduğu uluslararası belgeleri yok sayarak Çeçenistan'da bir insanlık suçu işlediğini bildirdi. Komisyon, uluslararası kuruluşları Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerinin durdurulması için acil ve kalıcı önlemler almaya çağırdı. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Çeçenistan'da meydana gelen olaylara ilişkin bir bildiri yayınladı. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt tarafından açıklanan bildiride, yapılan değerlendirmeler sonucunda Çeçenistan'da, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Helsinki Senedi gibi uluslararası belgeler ile Rusya Federasyonu ve Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti arasında imzalanan antlaşmaların ihlal edildiği kanaatine varıldığı belirtildi. Bildiride, komisyonun, Çeçenistan'da devam eden insan hakları ihlallerinden ciddi şekilde kaygı duyduğu kaydedildi. Rusya Federasyonu'nun, 'izahı oldukça güç' bazı olayları gerekçe göstererek, özerk bir devlet olan Çeçenistan'a askeri müdahalede bulunduğu ifade edilen bildiride, şöyle denildi: 'Bugün Çeçenistan'da yaşanan tüm olaylar, ne savaş, ne barış hukukuyla izah edilebilir. Yaşananlar, bir halkın toptan şiddete maruz bırakılmasıdır. İnsanların, kadın, çocuk, yaşlı gözetilmeden, şiddet uygulanarak öldürülmelerinin hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Rusya Federasyonu, altına imza koymuş olduğu uluslararası belgeleri yok sayarak bir insanlık suçu işlemektedir.' Bildiride, AGİT toplantısının yapıldığı günlerde, Çeçenistan'da yaşananların uluslararası camianın güvenilirliği açısından da oldukça düşündürücü olduğu kaydedildi.

TEDBİR ALMA ÇAĞIRISI

BM, AGİT ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere ilgili tüm kuruluşları Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerinin durdurulması için acil ve kalıcı önlemler almaya çağıran komisyon, bildirisinde şu görüşlere yer verdi: 'Rusya Federasyonu, altına imza koymuş olduğu belgelerin gereklerini yapmaya zorlanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, uluslararası camiayı harekete geçirmek üzere yapmış olduğu girişimleri sürdürmelidir. Rusya Federasyonu, gazetecilerin, insan hakları örgütlerinin ve gözlemcilerin bölgeye girişine izin vermelidir. Bağımsız bir uluslararası komisyonun, bölgedeki insan hakları ihlallerini incelemesi sağlanmalıdır. Başta İnguşetya olmak üzere, mültecilerin bulunduğu ülkelere ve Çeçenistan'a, insani yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılmasına izin verilmelidir. İnsani yardımların bizzat ihtiyaç sahipleri arasında verilmesi sağlanmalıdır. Rusya

Federasyonu, Moskova'da ve Rusya'nın diğer bölgelerinde yaşayan Çeçen ve Kafkas kökenlilere karşı başlattığı kötü muamele ve seyahat özgürlüğünü engelleme girişimlerine son vermelidir.'

BÖLGEDE İNCELEME

Komisyon Başkanı Pişkinsüt, Çeçen mültecilerin sığındığı Gürcistan ile Çeçenistan'da inceleme yapma kararı aldıklarını da bildirdi. Bir soru üzerine Pişkinsüt, önce Rusya Federasyonu Büyükelçiliği'nden olaylarla ilgili bilgi almak üzere bir görevli çağırılmayı düşündüklerini, ancak daha sonra parlamentolar düzeyinde temasta bulunmanın daha uygun olacağına karar verdiklerini de söyledi. Komisyon toplantısında, bölgeden gizlice çıkartılan ve yaşanan olayları gösteren bir de video kaset izlendi.

TBMM İNSAN HAKLARI KOMİSYONU'NDAN SERT BİLDİRİ: RUS VAHŞETİ DURDURULMALI

30-11-1999

Yeni Şafak

Hükümetin aksine, Çeçenistan'ın Rusya'nın iç sorunu olmadığını ve Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerinin katliama dönüştüğünü belirten Komisyon, Rusya'nın bir an önce durdurulmasını istedi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Çeçenistan'daki olaylar sebebiyle Rusya'yı kınayan ve uluslararası kamu oyunun Rusya'ya baskı yapmasını içeren bir bildiri yayınladı. DSP'li Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt başkanlığından toplanan İnsan Hakları Komisyonu, Rusya'nın Çeçenistan'da İnsan hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Helsinki Senedi ve 12 Mayıs 1997 yılında Çeçenistan'la imzaladığı özerklik anlaşmasını ihlal ettiğine kanaat getirerek Rusya'ya yaptırım uygulanmasını istedi. Çeçenistan'dan gizlice çıkarılan ve vahşet görüntülerinin yer aldığı iki kaseti izleyen İnsan Hakları Komisyonu üyeleri oy birliği ile Rusya'nın kınanmasını ve uluslararası kamuoyunun dikkatinin çekilmesi gerektiğine karar verdi. Rusya'ya ve Çeçenistan'a gönderilmek üzere bir alt komisyon oluşturarak bu ülkelerden izin talebinden bulunan komisyon, Gürcistan'a sığınan Çeçen mültecilerinin durumunu da yerinde görmek için bir alt komisyon oluşturdu. Bir halk toptan yok ediliyor. Komisyon üyelerinin oy birliği ile kabul ettikleri bildiri de şu ifadelerle yer yerildi: "Rusya Federasyonu, izahı oldukça güç olan bazı olayları gerekçe göstererek, altına imza koyduğu antlaşmaları yok saymış ve özerk bir devlet olan Çeçenistan'a askeri müdahalede bulunmuştur. Rus ordusu, Çeçenistan yerleşim birimlerini hedef gözetmeksizin bombalamaktadır. Yerleşim birimlerinin ve saldırıdan kaçan sivil halkın oluşturduğu konvoyların vurulması sonucunda binlerce kadın, çocuk ve yaşlı insan ölmüş ve yaralanmıştır. Tanklara ayaklarından bağlanarak sürüklenen insan manzaraları bile Çeçenistan'da yaşanan vahşetin boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır. Hedef gözetmeksizin yapılan saldırılardan kaçan, çoğu kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan binlerce Çeçen komşu ülkelere sığınmıştır. Rus askerlerinin engellemesi sonucu dağlarda ve yollarda kalan insanların sayısı ve çektikleri sıkıntılar bilinmemektedir. Çünkü Rusya, gazetecilerin ve tarafsız gözlemcilerin Çeçenistan'a girmesine izin vermemektedir. Çeçenistan'da yaşanan tüm olaylar, ne savaş ne de barış hukukuyla izah edilebilir. Yaşananlar bir halkın toptan şiddete maruz bırakılmasıdır. İnsanların kadın, çocuk yaşlı gözetilmeden, şiddet uygulanarak öldürülmelerinin hiç bir haklı gerekçesi olamaz. Rusya Federasyonu altına imza koymuş olduğu uluslararası belgeleri yok sayarak bir insanlık suçu işlemektedir." Dünyanın dikkati çekilecek İnsan Hakları Komisyonu, Hükümetin Rusya'nın iç meselesi olarak gördüğü Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerinin durdurulması için hemen harekete geçilmesi gerektiğine bildirisinde yer verdi. BM; AGİT ve Avrupa Konseyi nezdinde girişimlerde bulunmaya karar veren Komisyon, bu kuruluşlardan Rusya Federasyonu'nu altına imza koyduğu belgelere zorlaması gerektiğini belirterek şu ifadeler yer verdi: "Türkiye, uluslararası camiayı faaliyete geçirmek üzere yapmış olduğu girişimleri sürdürmelidir. Rusya Federasyonu, gazetecilerin, insan hakları örgütlerinin ve gözlemcilerinin bölgeye girişine izin verilmelidir. Bağımsız ve uluslararası komisyonun bölgede insan hakları ihlallerini incelemesi sağlanmalıdır. Başta İnguşetya olmak üzere mültecilerin bulunduğu ülkelere ve Çeçenistan'a insanı yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılmasına izin verilmelidir. İnsani yardımların bizzat ihtiyaç sahiplerine verilmesi sağlanmalıdır. Rusya, Moskova ve diğer bölgelerde yaşayan Çeçen ve Kafkas kökenlilere karşı başlattığı kötü muamele ve seyahat özgürlüğünü engelleme girişimlerine son vermelidir."

AB BATI TRAKYA'YI GÖRMÜYOR

02-12-1999

Yeni Şafak

Yunanistan'da yargılanan ve 6 ay hapse mahkum edilen İskeçe Müftüsü Emin Aga'nın duruşmasına katılan BMM İnsan Hakları Komisyonu Üyesi Bekaroğlu, AB'nin Batı Trakya'ya duyarsız kaldığını söyledi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri İskeçe Müftüsü Emin Aga'nın duruşmasını izlemek ve destek vermek amacıyla Yunanistan'a gitti. 3 gündür Yunanistan'da bulunan Heyet, Yunan Hükümeti tarafından Müftülük görevinden alınan ve hakkında yasadışı unvan kullandığı iddiasıyla dava açılan Emin Aga'nın duruşmasına katıldı. Başkent Atina'ya 200 km, İskeçe'ye ise 600 km. uzaklıktaki Lamia Kasabası'nda yapılan duruşmada, Emin Aga'ya 6 ay hapis cezası verildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün Başkanlığı'ndaki heyette, FP'den Prof. Mehmet Bekaroğlu, DYP'den Mehmet Gözlükaya, ANAP'tan Sebgatullah Seydaoğlu, MHP'den Osman Müderrisoğlu, DSP'den Mehmet Mail Büyükerem ve uzman Ercan Durdular bulunuyor. Heyette bulunan FP Rize Milletvekili Prof. Mehmet Bekaroğlu, Yunanistan'daki Türk Cemaati Lideri Müftü Emin Aga'ya destek için

gittiklerini belirterek, "Cemaat, Türkiye ve Yunanistan arasındaki Lozan ve diğer anlaşmaların verdiği hakları kullanarak, kendi müftülerini seçtiler. Ancak Yunan Hükümeti, Emin Aga hakkında 1988 yılında Kadir Gecesi münasebetiyle yayınladığı bildiride İskeçe Müftüsü unvanının kullandığı gerekçesiyle dava açtı" dedi. "Mahkeme Çarşamba günü yapıldı ve Aga'ya 6 ay ceza verildi. Emin Aga ve avukatları, Müftü seçiminin meşru olduğunu savundular. Ancak Mahkeme bu savunmayı ret etti. Bizim izlenimimiz, mahkemenin hapis cezasını önceden verdiği şeklindedir" diyen Bekaroğlu, AB devletlerinin, Birlik üyesi Yunanistan'daki Türk cemaatine yönelik insan hakları ihlallerine duyarsız kaldığını belirterek Batının çifte standart uyguladığına dikkat çekti. Yunanistan AIHM'den korkuyor. Emin Aga ile görüşüklerini belirten Bekaroğlu, "Kendisini son derece bilinçli ve moral açıdan güçlü gördük. Cemaat tarafından çok sevilen bir" dedi. Yunanistan'ın davanın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitmesini geciktirmek için çaba gösterdiğini ve bu nedenle mahkemeleri sürüncemede bıraktığını ifade eden Bekaroğlu, Yunanistan'ın karşılıklılık ilkesini ihlal ettiğini, bu nedenle Türkiye'nin daha net ve ciddi bir Batı Trakya politikası izlemesi gerektiğini ifade etti.

AB BATI TRAKYA'YI GÖRMÜYOR

Yeni Şafak

Yunanistan'da yargılanan ve 6 ay hapse mahkum edilen İskeçe Müftüsü Emin Aga'nın duruşmasına katılan TBMM İnsan Hakları Komisyonu Üyesi Bekaroğlu, AB'nin Batı Trakya'ya duyarsız kaldığını söyledi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri İskeçe Müftüsü Emin Aga'nın duruşmasını izlemek ve destek vermek amacıyla Yunanistan'a gitti. 3 gündür Yunanistan'da bulunan Heyet, Yunan Hükümeti tarafından Müftülük görevinden alınan ve hakkında yasadışı unvan kullandığı iddiasıyla dava açılan Emin Aga'nın duruşmasına katıldı. Başkent Atina'ya 200 km, İskeçe'ye ise 600 km. uzaklıktaki Lamia Kasabası'nda yapılan duruşmada, Emin Aga'ya 6 ay hapis cezası verildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün Başkanlığı'ndaki heyette, FP'den Prof. Mehmet Bekaroğlu, DYP'den Mehmet Gözlükaya, ANAP'tan Sebgatullah Seydaoğlu, MHP'den Osman Müderrisoğlu, DSP'den Mehmet Mail Büyükerman ve uzman Ercan Durdular bulunuyor. Heyette bulunan FP Rize Milletvekili Prof. Mehmet Bekaroğlu, Yunanistan'daki Türk Cemaati Lideri Müftü Emin Aga'ya destek için gittiklerini belirterek, "Cemaat, Türkiye ve Yunanistan arasındaki Lozan ve diğer anlaşmaların verdiği hakları kullanarak, kendi müftülerini seçtiler. Ancak Yunan Hükümeti, Emin Aga hakkında 1988 yılında Kadir Gecesi münasebetiyle yayınladığı bildiride İskeçe Müftüsü unvanının kullandığı gerekçesiyle dava açtı" dedi. "Mahkeme Çarşamba günü yapıldı ve Aga'ya 6 ay ceza verildi. Emin Aga ve avukatları, Müftü seçiminin meşru olduğunu savundular. Ancak Mahkeme bu savunmayı ret etti. Bizim izlenimimiz, mahkemenin hapis cezasını önceden verdiği şeklindedir" diyen Bekaroğlu, AB devletlerinin, Birlik üyesi Yunanistan'daki Türk cemaatine yönelik insan hakları ihlallerine duyarsız kaldığını belirterek Batının çifte standart uyguladığına dikkat çekti. Yunanistan AIHM'den korkuyor. Emin Aga ile görüşüklerini belirten Bekaroğlu, "Kendisini son derece bilinçli ve moral açıdan güçlü gördük. Cemaat tarafından çok sevilen bir" dedi. Yunanistan'ın davanın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitmesini geciktirmek için çaba gösterdiğini ve bu nedenle mahkemeleri sürüncemede bıraktığını ifade eden Bekaroğlu, Yunanistan'ın karşılıklılık ilkesini ihlal ettiğini, bu nedenle Türkiye'nin daha net ve ciddi bir Batı Trakya politikası izlemesi gerektiğini ifade etti.

DIŞİŞLERİ'NDEN SOYKIRIM MÜDAHALESİ

02-12-1999

Zaman

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Çeçenistan hakkında yayımladığı bildirinin yumuşatılması için Dışişleri Bakanlığı'nın devreye girdiği öğrenildi. Bakanlığın 'iki ülke arasındaki ilişkilerin olumsuz yönde etkilenmemesi amacıyla' ilettiği ricaya uyan komisyon, yine bu konuda çalışma yapmak için oluşturulan alt komisyonun oldukça sert metnini değiştirdi. Bakanlığın bu talebi üzerine komisyon, Çeçenistan'daki Rus saldırılarını kınadığı bildirisinden 'genocide (soykırım)', 'katliam', 'kıyım' kelimelerini çıkarttı. FP'li Bahri Zengin de, diplomatik dil kullanılmasını önerdi. Tartışmalar üzerine, söz konusu kelimelerin, doğrudan kullanılması yerine cümlelerle ima edilmesi yoluna gidildi. Çeçenistan'da yaşananların barış ve savaş hukukuyla izah edilemeyeceğinin vurgulandığı bildiride, 'Yaşananlar bir halkın toptan şiddete maruz bırakılmasıdır. İnsanların kadın, çocuk, yaşlı gözetilmeden, şiddet uygulanarak öldürülmelerinin haklı bir gerekçesi olamaz. Rusya, bir insanlık suçu işlemektedir.' denildi. Komisyonun, insan hakları ihlalleri durdurulana kadar Çeçenistan'ı izlemeye devam edeceğinin belirtildiği bildiriye, MHP'nin talebi üzerine, 'Rusya, Çeçen ve Kafkas kökenlilere karşı başlattığı kötü muamele ve seyahat özgürlüğünü engelleme girişimine son vermelidir' ibaresi eklendi.

ANAP'IN RUS AŞKI

02-12-1999

Milli Gazete

Doğalgazın Rusya'dan alınması için sürekli baskı yapan hükümetin ANAP kanadının, Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun Çeçenistan'daki Rus zulmün kınayan bildirisine imza atmadığı ortaya çıktı. Başta ANAP Lideri Yılmaz ve ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in, doğalgaz alımı konusunda inisiyatifli sürekli Rusya'dan yana kullandığı bir dönemde, Rusya'nın aleyhine yayınlanan bildiriye ANAP'lı komisyon üyelerinin imza

atmaması anlamlı bulundu. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 29 Kasım'da yaptığı ve Çeçenistan'da yaşanan katliamları ele aldığı toplantının ardından Rusya'yı kınamaya yönelik bir bildiri yayınlandı. Çeçenistan'la 1997 yılında imzalanan barış anlaşmasının hükümlerini hiçe sayan ve bölgede insanların tankların arkasında sürüklenmesine kadar varan bazı faaliyetlere girişen Rusya'nın bir 'insanlık suçu' işlemekte olduğu kaydedilen bildiride, uluslararası kuruluşlar acil ve etkili tedbirler almaya çağrıldı. Toplantıda ayrıca, komisyonun Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerini yerinde inceleme kararı aldığı bildirildi. Ancak, komisyonun o günkü toplantısına katılan tüm milletvekillerinin imzaladığı bildirinin altında, hiçbir ANAP'linin imzasının bulunmaması dikkat çekti. Mesut Bey mi istemedi? Kulislerde ANAP'lı komisyon üyelerinin Çeçenistan gündem maddesiyle toplanan komisyona özellikle katılmamış olabilecekleri görüşü ortaya atılırken, ismini vermeyen ANAP'lı bir muhalif milletvekili, "O bildirinin altına imza atamazlar. Çünkü Mesut Bey'den korkarlar. görüşünü savundu. ANAP'lı Sebgatullah Seydaoğlu'nun komisyonun aynı zamanda başkan vekilliği görevini yürütmesine karşın, o günkü toplantıya katılmadığı gözlenirken, diğer ANAP'lı milletvekilleri Bülent Akarcalı ve Mesut Yılmaz'a yakınlığıyla bilinen Cavit Kavak'ın uzun süreden beri komisyon toplantılarına katılmadığı bildirildi. Bir diğer komisyon üyesi ANAP'lı Yaşar Eryılmaz'ın ise, komisyon toplantılarına devam konusunda hassas davranmasına karşın, o günkü toplantıya katılmadığı belirtildi.

ÇEÇENLER'İ TÜRK VEKİLLER TEDAVİ ETTİ

12-12-1999

Hürriyet

TBMM İnsan Hakları Çeçenistan Alt Komisyonu üyeleri, Gürcistan'daki mülteci kampında Çeçen yaralıları tedavi etti. Sema Pişkinsüt başkanlığındaki heyet, sınırdaki Şatili Köyü'nde sığınan yaralı Çeçen savaşçıları 2.5 saat boyunca hastanelere taşıdı. Çeçenistan'daki Rus saldırısından kaçan Çeçenlerin durumlarını incelemek üzere Gürcistan'a gelen TBMM İnsan Hakları Çeçenistan Alt Komisyonu üyeleri, savaşta yaralananlara acil müdahalede bulundular. DSP'li Sema Pişkinsüt başkanlığındaki milletvekili heyeti, dün Gürcistan Hükümeti'nin sağladığı ve Çeçen mültecilerin taşınmasında da kullanılan Rus yapımı nakliye helikopteriyle, Çeçenistan'dan Gürcistan'a geçiş yolu olarak da kullanılan sınırdaki Şatili Köyü'ne gittiler.

ACIL MÜDAHALE

Çeçenistan'daki Rus saldırıları sırasında yaralanan Çeçenler, önce Şatili Köyü'ne getiriliyor, buradan da helikopterlerle Gürcistan'daki hastanelere sevk ediliyorlar. Köydeki mültecilerin büyük bölümü kadın ve çocuklardan oluşurken, Gürcistan Hükümeti ise "Rusya'yı kızdırmamak" için genç erkeklerin mülteci olarak ülkelerine girmesine izin vermiyor. Gürcistan, bu nedenle sadece kadın, çocuk ve durumu ciddi olan yaralıları kabul ediyor. TBMM heyetinin ziyaret ettiği sırada da, aralarında savaşçıların da bulunduğu çok sayıda Çeçen mülteci, Lada marka Jeeplerle sınırı geçip Şatili'ye ulaştı. Yaralıların Jeep'lerden sedye ile helikoptere taşınmasına milletvekilleri Kadir Bozkurt, Emre Kocaoğlu, Mustafa Baş ve Hüseyin Akgül de yardım etti. Milletvekilleri, Çeçenlerle birlikte sedyeleri helikoptere taşıdılar. Asıl mesleği tıp doktorluğu olan heyet başkanı Sema Pişkinsüt de, fenalaşarak bayılan yaşlı bir kadın Çeçen mülteciye acil müdahalede bulunarak, tedavi etti.

TAŞIDILAR

Milletvekillerini sınıra götüren Gürcistan Sınır Kuvvetleri Komutanlığı'na ait helikopter, milletvekillerinin Şatili'de kaldığı 2.5 saat süresince Çeçen mültecileri de hastanelere taşıdı. Milletvekilleri Çeçenlerin durumuna ilişkin Çeçen askerlerden ve sınırdaki bulunan Gürcü komutanlardan bilgi aldıktan sonra yine aynı helikopterle Başkent Tiflis'e geri döndüler.

TBMM HEYETİ ÇEÇENLER'E GİTTİ

12-12-1999

Yeni Şafak

TBMM İnsan Hakları inceleme Komisyonu heyeti, Rus soykırımından kaçan çoğunluğu kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan Çeçen mültecilerin barındığı Gürcistan'daki kampları ziyaret etti. Gürcistan Parlamento Başkanı Zurab Jvaniya, Rusya'nın Çeçenistan'a düzenlediği askeri operasyonlar sırasında güç duruma düşen ve ciddi zarar gören sivil halkın durumunun rahatsızlık verici olduğunu söyledi. Jvaniya, Tiflis'te temaslarını sürdüren TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ü kabulünde yaptığı açıklamada, ülkesinin mültecilere elinden gelen yardımı gösterdiğini söyledi. Pişkinsüt ve beraberindeki heyet, Çeçenistan sınırı yakınlarındaki Şatili bölgesine giderek Çeçen mültecileri ziyaret etti.

GÜRCİSTAN'DA ÇEÇEN FERYADI

14-12-1999

Hürriyet

Gürcistan'da bulunan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri, dün başkent Tiflis'te Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ile görüştü. Şevardnadze, TBMM'de Çeçenistan'daki durum konusunda bugün yapılacak olan genel görüşmenin, bu sorunun dünyaya duyurulması için çok önemli olduğunu belirterek,

"Umarım Türkiye, bu konuda bir bildiri yayınlayacaktır. Bu bildiri merakla bekliyoruz" dedi. Şevardnadze, her gün yüzlerce Çeçen mültecinin savaştan kaçarak Gürcistan'a girdiğini belirterek, "Zavallı insanların çoğu bizim sınırimıza akın etmeye başladı. Göçmen akını durmuyor. Bugün de 500 kişi Gürcistan'a geçti. Sayının 13 bine ulaşması bekleniyor. Biz bu kadar mülteciye bakamayız. Bize yardım edilsin" dedi. Gürcistan'ın Çeçenistan'daki teröristlerle sivil halkı aynı kefeye koymadığını söyleyen Şevardnadze, "Ama Rusya sivil-terörist ayrımı yapmıyor. Savaş kısa sürede bitmez. Bizim otel ve misafirhanelerimiz Abhazya'dan gelen mültecilerle dolu" diye konuştu. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt de, Çeçenler'in Gürcistan'a geçiş kapısı olan Şatili'ye gitmelerine yardımcı olduğu için Şevardnadze'ye teşekkür etti. Pişkinsüt, "Bu olayı 21. yüzyıla girerken Rusya'nın sivil halkı toptan yok etmesi olarak değerlendiriyoruz" dedi. Pişkinsüt, İnsan Hakları Komisyonu olarak bu konuda hazırladıkları bir bildiri uluslararası insan hakları kuruluşlarına ilettiklerini belirterek, olaylar hakkında görüşmek için Rusya Duma'sına talepte bulunduklarını da bildirdi. Pişkinsüt, mülteciler konusunda Gürcistan'ın Rusya'ya karşı zor durumda kalacağını, buna rağmen mültecilere kucak açılmasının bir insanlık olayı olduğunu söyledi. Şevardnadze ile görüşmeye, FP İstanbul Milletvekili Mustafa Baş, MHP Manisa Milletvekili Hüseyin Akgül, ANAP İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, DYP Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt ve Türkiye'nin Tiflis Büyükelçisi Burak Gürsel katıldı.

MAHKUMLAR, YANGINDAN 24 SAAT ÖNCE AFFI SORDULAR 'ÇIKARIN ARTIK ŞU AFFI'

18-12-1999

Zaman

Bayrampaşa Cezaevi'ndeki mahkumlar, dün meydana gelen olaylardan 24 saat önce incelemelerde bulunan milletvekili heyetine yılan hikayesine dönen affla ilgili çalışmaların boyutunu sordular ve 'çıkarın artık' isteğinde bulundular. Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nca oluşturulan Cezaevi Alt Komisyonu üyeleri önceki gün İstanbul'da Metris ve Bayrampaşa'da incelemelerde bulundular ve mahkumların sıkıntılarını dinlediler. FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, DSP Milletvekili Hasan Macit ve MHP Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan'dan oluşan heyet af ile istekleri karşılaştı. Affa kilitlenen mahkumlar, "Affı artık çıkarın. Bu parti meselesi değildir. Tartışmaları bitirin ve bize yardım edin. Eşlerimiz, ana-babalarımız ve çocuklarımız affı bekliyorlar." diye vekillerden istekte bulundular. Bekaroğlu, konunun iktidar sorumluluğunda olduğunu belirtirken, MHP ve DSP'li vekiller, çalışmaların sürdüğünü aktardılar. Net bir cevap isteyen mahkumlar, "Ne zaman biter bu çalışmalar? Af ne zaman çıkar?" diye sordular. Aldıkları cevaplar ise, "Allah bilir." Oldu.

BAYRAMPAŞA'DA AYRIMCILIK YAPILIYOR

24-12-1999

Milli Gazete

Sık sık çıkan isyanlar ve bu isyanların ölüme kadar varması üzerine cezaevlerine el atan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çarpıcı sonuçlara ulaştı. Komisyon bünyesinde oluşturulan alt komisyonun İstanbul Bayrampaşa ve Metris cezaevlerinde yaptığı incelemede, cezaevi yönetimi, güvenlik güçleri ve mahkumlar arasında büyük bir gerginlik olduğu ortaya çıktı. Yine komisyon, cezaevi şartları açısından siyasi suçlularla adli suçlular arasındaki büyük adaletsizliği gözlemledi. Bir süreden beri cezaevi isyanlarının nedenlerini ve buralardaki insan hakları ihlallerini inceleyen komisyonun üyeleri, geçtiğimiz hafta da cezaevlerini ziyaret ederek, tarafları dinledi. İnceleme neticesiyle ilgili olarak gazetemize bir açıklama yapan alt komisyonun FP'li üyesi Mehmet Bekaroğlu, Bayrampaşa ve Metris cezaevlerinde acil müdahale gerektiren sorunlarla karşılaştıklarını bildirdi. Kısa bir süre önce siyasi suçluların güvenlik güçlerini rehin almalarıyla başlayan olayların yaşandığı Metris Cezaevi'nde, önceki olayın etkilerinin hâlâ sürdüğünü dile getiren Bekaroğlu, "Oraya gittiğimizde, rehin alma olayından büyük rahatsızlık duyan güvenlik güçleri ve cezaevi yönetimi ile siyasi mahkumlar arasında çok gergin bir ortamın bulunduğu şahit olduk. Önlem alınmazsa, orada her an yeni bir olay çıkabilir." dedi. Bayrampaşa Cezaevi'ndeki incelemelerinde ise, siyasi suçluların Türkiye standartlarına göre çok iyi şartlarda yaşamakta olduklarını gördüklerini kaydeden Bekaroğlu, ancak adli suçluların aynı durumda olduğunu söylemenin imkansız olduğunu belirtti. Özellikle 'Karantina' adı verilen koşu tahtası içler acısı bir durumla karşılaştıklarını vurgulayan Bekaroğlu, "Bu koşu tahtası 150 metrekare alanı var. Burada 200 kişi kalıyor. Bodrum katında bulunan koşu tahtası bir tane bile penceresi yok, hava girmiyor. 60 yatağın bulunduğu koşu tahtası tutuklular vardiyalı usulü ile uyuyorlar. Betona serdiği mukavvanın üzerinde yatan insanlar var. 200 kişi tek bir tuvaleti kullanmak zorunda." diye konuştu. Bu manzaranın Türkiye'ye yakışmadığını vurgulayan Mehmet Bekaroğlu, "Sadece bu durum, AB kapısında bekleyen Türkiye'nin insan hakları konusunda nerelerde olduğunu göstermeye yetiyor. İnsanları bir izbeye, bir çukura, hayvanların bile barınmayacağı bir zindana doldurup, onları Allah'ın havasından bile mahrum etmeyi kimse izah edemez. Ama bu gerçek Bayrampaşa'da yaşanıyor." eleştirisinde bulundu. Cezaevlerindeki durumla ilgili olarak Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e de bir mektup yazdığını açıklayan Bekaroğlu, tedbir alınmasını istediğini söyledi. Özellikle Bayrampaşa Cezaevi'nde büyük rant paylaşımının bulunduğunu vurgulayan Mehmet Bekaroğlu, idare ve güvenlik güçlerinden insanların da bu rant paylaşımının içinde olduğunu belirtti. Bekaroğlu, "Aksi halde, Bayrampaşa'ya silah, cep telefonu sokmak mümkün müdür? Bu rantı kimler paylaşıyor, mutlaka ortaya çıkarılması lazım." dedi.

TÜRKİYE VE ÇEÇENİSTAN

02-01-2000

Zaman

Makale

HAKAN KIRIMLI

Çeçenistan'da gerçekte neler olup bittiğini milletlerarası siyasi ve insani zeminlerde faş etmek, Rusya hükümetinin resmi propagandalarıyla örtülmeye çalışılan vahşetin durdurulabilmesinin öncelikli şartlarından birisidir. Soykırım teşebbüsüne kayıtsız kalınmadığının gösterilmesi büyük önem arz ediyor. Pek çok diplomatik platformda yeri ve itibarı bulunan Türkiye en azından diğer ülkelerden daha geri kalmamalıdır. Moskova ziyareti ile yapılan büyük yanlışla rağmen, son dönemde Türkiye resmi yetkilileri savaştan duyulan rahatsızlığı vurgulaya geldiler. Bu meyanda, Cumhurbaşkanı Demirel'in, Dışişleri Bakanlığı'nın ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun beyanlarında mümkün mertebe dikkatli bir dil kullanılmakla birlikte genel olarak "sivil halk için" endişe edildiği dile getirildi. TBMM Genel Kurulu'nun 15 Aralık 1999 tarihli oturumunda kabul edilen ortak bildiri de bu cümledendir. "Sivri" bulunan noktaları itina ile törpülenen bu bildiride, yumuşatma gayesiyle düpedüz yanlışlar yapılmıştır. Bildiride yer alan "Rusya Federasyonu'nun 12 Mayıs 1997 tarihinde Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti ile Hasavyurt Antlaşması'na uyması arzu edilmektedir." cümlesi bunlardan biridir. Her şeyden önce burada Aleksandr Lebed ve Aslan Mashadov tarafından imzalanan ateşkes mahiyetindeki 31 Ağustos 1996 tarihli Hasavyurt Antlaşması'nın, 12 Mayıs 1997'de Mashadov ve Yeltsin'in imzalarını taşıyan Moskova belgesi ile karıştırıldığı anlaşıyor. Dahası, sırf Rusya'yı kızdırmamak maksadıyla burada "Çeçen Cumhuriyeti" ibaresinin arasına "Özerk" kelimesi yerleştirilmiştir. Halbuki gerek Hasavyurt, gerekse Moskova bölgelerinde "Çeçenistan İçkeriya Cumhuriyeti" ibareleri yer almaktadır. Kraldan çok kralcı olmaya kalkışmak çoğu zaman gülünç hatalara yol açabiliyor. Türkiye'nin ilgili kurumlarının çok yakın geçmişteki Bosna ve Kosova gibi hadiseler karşısında yapılan hatalardan ders alması ve bunların tekrar etmemesi de gerekiyor. Buna en yakın bir örnek, göz göre göre tekrarlanan, hatayı aşıp rezalet boyutuna varan bir icraattır. Güya Çeçen halkına verileceği gerekçesiyle 25 Kasım 1999'da Kızılay tarafından bir uçak dolusu yardım malzemesi Kuzey Osetya Muhtar Cumhuriyeti'nin başşehri Vladikavkaz'a indirilerek Rus tarafına teslim edildi. Söz konusu yardım uçaktan denize atılmış olsaydı (hiç değilse balıklara faydası olacağı için) hiç şüphesiz çok daha hayırlı olurdu. Sırf bir şekilde yardım göndermiş görünmek için bu inanılmaz gaflette bulunarak, Çeçenleri yeryüzünden silmeye kararlı Rus ordusuna işe yardımı yapmak tarihe dehşet verici bir utanç olarak geçecektir. Maalesef bu ilk ve tek utanç da değildir. Halbuki, gerek Çeçenistan'da bombalar altında kalan, gerekse ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların son derece acilen her türlü insani yardıma ihtiyaçları var. Dünyanın diğer yerlerindeki krizlerin aksine, bunlara hemen hiç yardım da ulaşmıyor. Çeçenistan ve Rusya Federasyonu dahilindeki yerlere resmen yardım göndermek şu an için mümkün görünmese de, mesela Gürcistan'daki on binlerce mülteci için çok şey yapılabilir. Nitekim, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun bu yöndeki teşebbüsleri ve Kızılay'ın buraya yardımı gayet olumlu bir adımdır ve mutlaka devam ettirilmelidir. Aynı şekilde Türkiye'deki duyarlı kuruluşların insani yardım toplama faaliyetlerinin kösteklenmemesi gerekiyor. Yardımlar gerçek yerlerine ancak o şekilde ulaşabilir. Halbuki, ısrarlı taleplere rağmen Türkiye'deki Çeçen-Kafkas Dayanışma Komitesi'ne insani yardım toplama izni uzun müddet süruncemede bırakıldıktan sonra, ancak geçtiğimiz günlerde verilebildi. Mübarek Ramazan ayında insanların artan hayırseverliğinin buna son derece ihtiyacı olanlara kanallize edilmesi bir zaruret, buna engel olunması ise cinayettir. Rusya'nın bu haksız savaştan muzaffer çıkması mümkün değildir, ancak insanların ve devletlerin ileride dev bir güç tarafından yok edilmemek için kahramanca direnirken utanç verici bir şekilde yalnız bırakılan Çeçen halkının fertleriyle karşılaştıklarında ne diyebileceklerini düşünmeleri gerekir.

CEZAEVLERİ RAPORU HASIRALTI

09-01-2000

Özgür Bakış

Demir Berberoğlu'nun TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı iken hazırlamaya başladığı cezaevi raporunun, Sema Pişkinsüt tarafından hasır altı edildiği iddia edildi DYP Eskişehir eski Milletvekili Demir Berberoğlu'nun komisyon başkanı olduğu dönemde yazımına başlanan cezaevleri raporunun, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt tarafından hasır altı edildiği iddia edildi. Cezaevlerinde meydana gelen katliamlar başta olmak üzere, çeteleşme olaylarının çarpıcı bir şekilde anlatıldığı rapor, geçtiğimiz yılın sonlarında Bayrampaşa ve Ulucanlar'da meydana gelen ve 10 devrimci tutuklu ve hükümlünün katledilmesiyle yeniden gündeme gelmişti. Bayrampaşa ve Ulucanlar'da meydana gelen olayları araştırmak ve cezaevlerinin sorunlarına ilişkin yeni bir rapor hazırlamak üzere kurulan alt komisyonun da daha önce hazırlanan bu raporu istedikleri ancak İnsan Hakları Komisyonu'nun DSP'li yeni Başkanı Sema Pişkinsüt tarafından böyle bir rapor olmadığı yönünde bilgi verildiği belirtildi. DYP Kütahya Milletvekili ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi Mustafa Eren gazetemize yaptığı açıklamada, önceki dönemde hazırlanan raporu Pişkinsüt'den istediklerini ancak böyle bir rapor olmadığı yönünde bilgi verildiğini doğruladı. Önceki rapordan, halen yazımına devam ettikleri yeni rapor için yararlanmak istediklerini söyleyen Eren, "Bize böyle bir rapor olmadığı söylendi" diye konuştu. Komisyonun o dönemki başkanı Demir Berberoğlu da cezaevleri raporuna yok denilmesinin

mümkün olmadığını söyledi. Döneminde yazımına başladıkları raporun, DYP'den ve komisyon başkanlığından ayrılması nedeniyle yarım kaldığını, daha sonra gelen komisyon başkanının da raporu tamamlamadığını söyleyen Berberoğlu, "Şimdiki komisyon başkanının arşivinde bu raporun olması gerekir. Zabıtlara geçmiş bir raporun olmaması mümkün değil" diye konuştu. Komisyonun o dönemki üyelerinden FP Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi de cezaevlerine ilişkin rapor hazırladıklarını doğruladı. Haşimi, oldukça çarpıcı ifadelerin yer aldığı raporun kaybolmasını ise anlayamadığını belirtti. Raporu hasıraltı ettiği iddia edilen TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Ulucanlar ve Bayrampaşa cezaevlerinde meydana gelen olayların ardından Adalet, İçişleri ve Jandarma Genel Komutanlığı Koruma Müdürlüğü yetkilileriyle yapılan toplantı öncesinde basın mensuplarına kaybolan raporun kamuoyuna açıklanmayacağını işaretlerini vermişti. Pişkinsüt, bir soru üzerine, alt komisyon raporlarının kamuoyuna açıklanması gibi bir zorunluluğun olmadığını söyleyerek, esrarengiz raporu gizlemeyi sürdürmüştü. Adli Tıp raporları da sır Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül'de meydana gelen ve 10 devrimci tutuklu ve hükümlünün yaşamını kaybetmesine neden olan katliam sonrasında, Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan ayrıntılı Adli Tıp raporlarının da komisyon üyelerinden gizlendiği öğrenildi. Komisyonun DYP'li üyesi Mustafa Eren, Ulucanlar Cezaevi'nde ölümler ve yaralanmalara ilişkin adli tıp raporlarını uzun zamandır istemesine rağmen, TBMM'ye gönderilmediği gerekçesiyle söz konusu raporların kendisine verilmediğini söyledi. 'Hücre sistemi yalnızlaştırmak için' İHD Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir, cezaevlerinde uygulamaya konulmak istenen hücre sisteminin tutukluları yalnızlaştırmak anlamına geldiğini belirterek, bunun ne tutuklular ne de ülke yararına olmayacağını kaydetti. Demir, yaptığı yazılı açıklamada, Türkiye'de cezaevleri sorununun demokratik tarzda çözülmek istenmemesi nedeniyle sorunun kronikleştiğini ifade ederek, hücre sisteminin isim değiştirilerek "oda" diye lanse edilmeye çalışıldığını söyledi. Demir, "Devletin 'Avrupalı tarz' dediği hücre tipi uygulaması esas itibarıyla tutuklu ve hükümlülerin insan görmeme mantığının bir sonucu olup, ceza ve infaz hukukuna aykırı bir uygulamadır. Zira, hücre tipi uygulamasıyla tutuklu ve hükümlülerin birbirleriyle ve dış dünyayla iletişim kurmaları, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmaları engellenmek istenmektedir. Yani bu uygulamayla tutuklular iki kez cezalandırılmaktadırlar" dedi. Devletin, tutuklu ve hükümlülerin sağlık, beslenme, temizlik ve kültürel hizmetlerinin yerine getirilmemesini finansman yokluğuna bağladığına işaret eden Demir şöyle dedi: "Ama hücre tipi için ek finansman ayrılması düşündürücüdür. Bu uygulamaya güvenlik nedeniyle geçileceğini söyleyen devletin Ümraniye, Buca, Diyarbakır ve Ulucanlar cezaevlerinde bizzat kendisi tarafından yapılan katliamları unutmaması gerekir. Bu uygulama tutuklu ve hükümlülerin yararına olmadığı gibi ülke yararına da olmayacaktır."

ADALET PARASIZ

16-01-2000

Hürriyet

ADLİ Tıp Kurumu, yeterli parayı bulamadığı için otopsi dosyalarında bulunan fotoğrafları çoğaltıp Meclis'e gönderemedi. Kurum, Meclis'in, "Negatifleri verin biz çoğaltalım" önerisini kabul etmeyince, Cezaevi Komisyonu, raporunu tamamlayamadı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Ulucanlar Cezaevinde meydana gelen olaylar ve operasyon sırasında insan hakları ihlali olup olmadığını belirlemek üzere başlattığı çalışmalarının sonuna yaklaştı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Ulucanlar Cezaevi raporunun yazımını başlattı, sonuç için ise Adli Tıp Kurumu'ndan mahkumların otopsi dosyalarında bulunan fotoğrafları istendi. Ancak Komisyon beklenmedik bir yanıtla karşılaştı. Adli Tıp Kurumu, 10 mahkumun cesetlerinin, daha sonradan şaibeye meydan vermemek için çok ayrıntılı çekilmiş 50'şer fotoğrafından oluşan 500 fotoğrafı, "para olmadığı" için çoğaltıp Meclis'e gönderemeyeceğini bildirdi.

MAHPUSTAN MEKTUP VAR

16-01-2000

Sabah

Siyasi tutuklular Meclis'e yazılı olarak başvurdu ve istekler bulundu: Bayan erkek tutuklular ayrı ayrı cezaevine konulmasın, saz kursu açılın, uydu antenler yerleştirilsin... Bayrampaşa Cezaevi'ndeki siyasi tutuklular, cezaevi sorununu araştıran Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na yazılı olarak başvurarak istek ve şikayetlerini ortaya koydular. Hem insanın cezaevinde de olsa temel insan haklarına sahip olduğu vurgulanan başvuruda, "Siyasi tutuklular için bayan erkek ayrımına son verilsin. Bu tutuklular ayrı ayrı cezaevine konulmasın. Bir cezaevi içinde tutukluların birbirlerini ziyaretini mümkün olsun" isteği dikkat çekti. Tutukluların isteklerinden bazıları: Siyasi tutuklular için bayan-erkek ayrımına son verilsin. Her koğuşa ankesörlü telefon yerleştirilsin. Tutuklular için saz ve bilgisayar kursları açılın. Uydu antenler kurulsun. Her türlü spor ve cımnastik aletleri verilsin. İçme suyu şebekesine arıtma tesisi kurulsun. Ailelerin getirdiği eşyalar x-ray cihazından geçirilsin ama ambalajları açılmasın. İstenilen kitap ve dergiler getirilebilsin. Mahkemelere güvenlik içinde gidip gelinebilsin.

KARTAL CEZAEVİ

Kartal Cumhuriyet Başsavcısı Hüseyin Boyrazoğlu, Kartal Cezaevi'ne cep telefonu sokulduğu ve Erol Evci'nin hesabından imzası taklit edilerek para çekildiği iddialarını doğruladı. Boyrazoğlu, Yakacık'ta bulunan Kartal

Özel Tıp Kapalı Cezaevi'ndeki iddialarla ilgili olarak, "Karagömrük Çetesi"nin elebaşı olarak bilinen "Nuriş" lakaplı Nuri Ergin'in 4 bin dolar rüşvet karşılığında cezaevine cep telefonu soktuğu iddiasıyla ilgili olarak Boyrazoğlu, yapılan aramalarda aralarında ünlülerin de bulunduğu bazı tutuklularda telefon tespit edildiğini doğrulayarak, şunları söyledi: "Nuri Ergin'de arama sırasında bir telefon bulduk, birini de kendisi teslim etti. Bir dönem Kartal Cezaevi'nde kalan ülkücü mafya lideri Kürşat Yılmaz, başka cezaevine sevk edildiğinde, bu telefonu Çakıcı'nın adamı olarak bilinen ve adam öldürmek suçundan tutuklu bulunan Mücahit Gözen'e bıraktığını öğrendik. Gözen'e cep telefonunu veren kişinin tespit edilmesiyle telefonu alabildik. Aralarında cezaevi müdürlerinin de bulunduğu çalışanlar hakkında adli ve idari soruşturma başlattık."

ULUCANLAR RAPORU 'UYUŞMAZLIĞA' TAKILDI

07-02-2000

Özgür Bakış

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde geçtiğimiz Eylül ayında meydana gelen ve 10 siyasi tutuklu ve hükümlünün öldürülmesiyle sonuçlanan olayların ardından TBMM İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde oluşturulan alt komisyonun çalışmalarını yürüttüğü "Cezaevleri Raporu", alt komisyon üyelerinin F tipi cezaevlerine ve "Ulucanlar Katliamı"na ilişkin farklı yaklaşımları nedeniyle bitirilemiyor. Alt komisyon üyeleri FP Rize milletvekili Mehmet Bekaroğlu, ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu ve DYP Afyon Milletvekili Mustafa Eren ile DSP Burdur Milletvekili Hasan Macit ve MHP Hatay Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan arasındaki anlaşmazlık nedeniyle raporun tamamlanamadığı öğrenildi. Konuyla ilgili olarak gazetemize bilgi veren FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, rapora nelerin girip nelerin girmeyeceği konusunda komisyon üyeleri arasında farklı yaklaşımlardan kaynaklanan anlaşmazlıklar olduğunu doğruladı. Kendisinin cezaevleri sorununa insan hakları çerçevesinde baktığını ancak bazı üyelerin ise bu konuda "güvenlik" anlayışını ortaya koyduklarını belirten Bekaroğlu, "Ulucanlar Cezaevi'ndeki olayda farklı düşüncelerimiz olunca, yorumlar da farklı oluyor. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Ulucanlar Cezaevi'ndeki olaylarla ilgili olarak tutuklu ve hükümlüler hakkında ağır cezalar isteyen bir iddianame hazırladı. Ancak burada ölümler olmuştur, bu nedenle olayların daha ayrıntılı olarak incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz" diye konuştu. ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu ile birlikte Ulucanlar'daki ölümlerle ilgili ihmalin tek tarafı olmadığı düşüncesinde olduklarını belirten Bekaroğlu, "İsyan ettiler de böyle oldu demek sorunu çözmiyor. Ölümler meydana gelmeden de sorun çözülebilirdi görüşündeyiz. Bize tünel diye gösterdikleri de oldukça şüphe götürür bir konu" dedi. F tipinde de anlaşamıyorlar Raporun "insan haklarıyla güvenlik arasında sıkışıp kaldığını" ifade eden Bekaroğlu, diğer bir anlaşmazlık konusunun da F Tipi cezaevleriyle ilgili olduğunu söyledi. Raporun çözüm önerileri bölümünde F tipi cezaevi uygulamasına geçilmesi görüşünün yer aldığını belirten Bekaroğlu, ancak bu konuda kendisi dahil olmak üzere bazı üyelerin aynı düşüncede olmadıklarını söyledi. Bu konuda da insan haklarından çok siyasetin ön plana çıktığını belirten Bekaroğlu, "Eğer F tipi, Eskişehir ve Gaziantep cezaevlerindeki gibi hücre şeklindeyse bu olmaz. Kaldı ki bu, tutuklu ve hükümlülerin de kabul edeceği bir şey değil" diye konuştu. F tipi cezaevlerinin "dubleks" şeklinde olacağı yönünde bir iddia olduğunu hatırlatan Bekaroğlu, "Sincan'da halen yapımı sürdürülen F tipi cezaevini ben gördüm. Ancak öyle dubleks diye bir şey görmedim. Biz bu konunun aceleyle getirilmemesi tartışılması gerektiği düşüncesindeyiz" dedi. Cezaevi idaresi akladı 10 tutuklunun silahlarla öldürüldüğü ve çok sayıda tutukluya da işkence yapıldığı, kasaturaların kullanıldığı Ulucanlar katliamıyla ilgili "araştırma" yapan Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu, cezaevi idaresini akladı. Jandarmaların dışında, "meçhul" kişilerin de katıldığı cezaevi operasyonu ile ilgili raporunu tamamlayan Teftiş Kurulu, daha çok, tutukluların içeri soktuğu ve operasyon sırasında kullandığı iddia edilen silahlar üzerinde durarak, "Bunların içeri sokulmasında personelin idari ve disiplin cezasını öngörececek bir sorumluluğu bulunmamaktadır" dedi.

KATLİAM SKANDALI

10-02-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Ulucanlar Cezaevi'nde 10 mahkûmun operasyondan sonra öldürüldüğünü saptadı. Meclis Komisyonu'ndan ölenlerin fotoğrafları da gizlendi Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde 10 mahkûmun ölümü 20'sinin yaralanması ile sonuçlanan olaylarda yeni skandallar dizisi ortaya çıktı. Ölen mahkûmların fotoğrafları, TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinden gizlenirken, 10 mahkûmun cezaevindeki olaylardan sonra mermi yaraları ve ağır darbeler nedeniyle öldükleri belirlendi. Cezaevleri ve cezaevlerinde meydana gelen olayları araştıran TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri yaptıkları incelemelerde çarpıcı iddialara ulaştı. Fotoğraflar gizlendi. Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül 1999- da meydana gelen olayları inceleyen komisyon üyelerinden adli tıp raporları ve ölen 10 mahkûmun görüntüleri saklandı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile de görüşen komisyon üyeleri, bakanın devreye girmesine karşın ölen mahkûmların fotoğraflarını alamadı. Komisyon, cezaevindeki olaylar sırasında öldürülen mahkûmların fotoğrafları üzerinde inceleme yapmadan raporunu hazırlamak durumunda kaldı. Olaylardan sonra ölmüşler! Komisyon üyeleri Adli Tıp Kurumu raporları ve açılan dava tutanakları üzerinde yaptıkları incelemelerde de, çıkan olaylar sırasında öldükleri açıklanan 10 mahkûmun olaylardan yaklaşık 1,5 saat sonra öldüklerini

belirtedi. Ulucanlar Cezaevi yetkilileri, olayların sabaha karşı başladığını ve saat 07.30'da durdurulduğunu açıklamışlardı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu ise hazırladığı rapor taslağında, ölen mahkûmlar üzerinde Adli Tıp tarafından yapılan incelemelerde ölümlerin saat 09.00 sıralarında gerçekleştiği bilgisine yer verdi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun hazırladığı rapor taslağında, yaralanmaların 'doğrudan sert cisimle vurulmak' ve 'Sert zeminde sürüklenmekten kaynaklanan kanamalı sıyrıklardan' oluştuğu da belirtilerek, cezaevlerinde insan hakları ile güvenlik önlemleri arasında denge oluşturmak gerektiği bildirildi.

İŞTE CEZAEVİ GERÇEĞİ

12-02-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerine bilgi veren İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Çitici, cezaevlerinin mahkûmlar tarafından yönetildiğini belirterek, 'Aciz kaldık' itirafında bulundu İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Ferzan Çitici, cezaevlerinin mahkûmlar tarafından yönetildiğini belirterek, alınan tedbirlere rağmen cezaevlerinde cep telefonu, silah ve uyuşturucu trafiğinin önlenemediğini söyledi. Çitici, "Aciziz, kusura bakmayın" itirafında bulundu. TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin cezaevleri ile ilgili araştırması sırasında görüştükleri İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Ferzan Çitici, çarpıcı itiraflar yaptı. Cezaevi gerçeği komisyon tutanaklarına şöyle yansdı: Savcıdan uyuşturucu "Afyon'dan yetkili bir Cumhuriyet Savcısı arkadaşımız geldi, Necati Özdemir. Özdemir geldikten sonra cezaevinin hiçbir kuralı kalmadı. Kendi kurallarına göre cezaevini yönetmeye başladı. Odalarına bundan iki üç ay önce öldürülen Kenan Ali Gürsel gibi çok isim yapmış kişiler rahatlıkla gidip geldiler, oturdular, çaylar içildi, kahveler içildi. Necati birtakım insanları eşlerini çocuklarını ve yakınlarını bu odada çok rahatlıkla görüştü. Hatta dışarıda bir alışveriş bahanesiyle tutukluları, resmi arabayla cezaevinin dışına gönderdi ve gece bile onları evlerinde tutuklularla ve hükümlülerle görüştü. Çok kesin olarak tespit edememekle birlikte uyuşturucu bağımlılığı olanların krize girmesini önlemek gayesiyle onlara uyuşturucu verdiği de söyleniyor. Necati Bey sadece dış kapının anahtarı hariç cezaevinin yönetimini mahkûmlara teslim etti ve o hale geldi ki, artık mahkûmlar cezaevini yönetiyordu, infaz koruma memurlarının hiçbir fonksiyonu kalmamıştı. Bir de tabii menfaat ilişkisi olabilir. Mahkum yönetimi Kenan Ali Gürsel denilen o arkadaş, cezaevini bulunduğu tarihten beri müdürle beraber yönetiyormuş. Biz, bunu olaylar sırasında ve ondan biraz daha önce anladık. Dolayısıyla da cezaevi müdürünün odasında yakınlarıyla görüşebiliyor. Kenan Ali Gürsel'in öldürülmesinden iki gün önce Hakan Çillioğlu denilen o sanığın Kenan Ali Gürsel'i veya birilerini öldüreceği şeklinde bir haber alınmış. Onun cezaevinden özel tip cezaevine gönderilmesiyle ilgili benden talepte bulundular. O zamanın müdürü, 'Hakan Çillioğlu'nun karşıt görüşünde olan örgüt mensupları var burada, eğer buraya gelirse biz onu muhafaza edemeyiz, onu burada öldürürler' dedi. Bu vesileyle de Hakan Çillioğlu'nu C-19 dediğimiz burada yer bulunmadığı için böyle çeşitli imkânlar yaratarak açtığımız bir koğuşa kondu. Müdürle yemek Kenan Ali Gürsel yeni atanan Muammer Seyitoğlu adlı birinci müdürün yanına geliyor. Orada birinci müdür daha önce burada müdürlük yapmış bir arkadaşıyla otururken Kenan Ali Gürsel geliyor, o da oturuyor. Orada yemek getiriyorlar. Kenan Ali Gürsel'e de yemek getiriyorlar ve Gürsel de oturuyor, orada iki müdürle birlikte yemek yiyor. Müdür Bey de 'Efendim biz dışarıdan yemek getirmedi, cezaevinin yemeğini yedik Kenan Ali Gürsel'le' diyecek kadar meseleyi hafife alıyor. Cezaevinde infaz Hakan Çillioğlu'nun personel aracılığıyla Kenan Ali Gürsel'i takip arzusu var. Gürsel'in burada olduğunu öğreniyor, aşağı yukarı 350 metreye yakın bir mesafeden kalkıyor, geliyor. Orada kafasını duvara çarpıyor, 'Ben yaralandım beni doktora götürün' diyor. Sevdin Can diye bir infaz koruma memuru ki, biz asıl onun bu olayda parmağı olduğunu tahmin ediyorduk, Gürsel'i bloktan çıkarıyor, doktorun oraya uğramadan -silahı da yanında zaten geliyor burada ikinci müdürün odasında Gürsel'e ateş ediyor ve sonradan da dışarıya çıkıyor. Bunu duyan Gürsel taraftarları aşağıya iniyorlar, kapıları kırıyorlar, Hakan Çillioğlu'nun sempatanları ile karşı karşıya geliyorlar, silahlar patlıyor ve dolayısıyla orada yedi arkadaşımız ve iki tane tutuklu... Kenan Ali Gürsel buradayken ikinci müdür ona 'Efendim bizi çok bunaltıyorsunuz' demiş, cep telefonuyla konuştuğu için. Vay efendim, 'Bana nasıl bunaltıyorsun der' diye ona husumet besledi. Senin kızını dağa kaçıracağım, şunu yaptıracağım, bunu yaptıracağım diye tehditkâr konuşunca özel tip müdürü Mahir Akdağ da Kenan Ali Gürsel ile konuşuyor. 'Yapma etme, yazıktır, niye böyle konuşuyorsun, sen delikanlısın' filan diyor. O da telefonda diyor ki 'Bu cezaevini ben yönetmiyor muyum, siz bilmiyor musunuz? Ben olmasam siz bu cezaevinde ne yapacaksınız? Bir de utanmadan müdürleriniz maaş alıyor. Halbuki o maaşı getirip bana vermeniz lazım'. Dolayısıyla da o gün Hakan Çillioğlu geliyor ve burada Kenan Ali Gürsel'i öldürüyor." İnsan Hakları Komisyonu üyesi FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ile Başsavcı Çitici arasında zaman zaman sert tartışmalar yaşandı. Bekaroğlu ile Çitici tartışması tutanaklara şöyle yansdı: Bekaroğlu: Siz üç seneden beri burayı denetliyorsunuz. Kenan Ali Gürsel'in burayı yönettiği iddiasını bilmiyor muydunuz? Çitici: Hayır. Cezaeviyle o telefon konuşmasını emniyetten alıncaya kadar Kenan Ali Gürsel'in cezaevinde o kadar etkili olduğunu bilmiyordum. Bekaroğlu: Gürsel'in burayı yönettiğini sağır sultanın duyması gerekir. O şekilde telefon görüşmesi de yapılıyor. Nasıl oluyor da bu size ya da diğer müdürlere gelmiyor? Çitici: Emniyet'in o olaylardan iki saat önce bize yazısı var. Kenan Ali Gürsel'in Hakan Çillioğlu'nu öldüreceği şeklinde bir istihbarat alınmıştır diye. Bekaroğlu: Ters. öldürülen değil, ölenin. Çitici: Genelde Emniyet cezaevlerinde terör ağırlıklı istihbarat alıyor, adli bölümlerle ilgili pek istihbarat yok. Yalnız Sedat Peker ile ilgili hastaneye

kendisini sevk ettirip firar edeceği şeklinde bir defa yazısı olmuştur. Savcıdan istifa resti Başsavcı Çitici, cezaevlerinde alınan tedbirlere rağmen denetimin sağlanamadığını belirtirken, "Benim kadar cezaeviyle ilgilenen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde bir başsavcı yoktur. Benden fazla ilgilenen varsa yarın istifa dilekçemi takdim edeceğim. Ama buna rağmen bir şey yapamıyoruz. Aciziz yani. Kusura bakmayın" dedi. 'Cep' engellenemedi Çitici, komisyon üyelerine, mahkûmların cep telefonlarıyla haberleşmelerinin önlenmesi için 280 milyar liraya bir sistem kurulduğunu, ancak sistemin yetersiz kaldığını söyledi. Mahkûmların cezaevine giren silahları kolaylıkla sakladıklarına dikkat çeken Çitici, aramalarda silah bulunamadığından yakındı. Silahlar havadan atılıyor Komisyon üyesi Bekaroğlu'nun "Silahlar nasıl giriyor?" sorusunu Çitici, "Bizim cezaevimizde uzaktan atılması mümkün. Zaman zaman biz bahçede silah buluyoruz. Çünkü cezaevi duvarları çevrenin evlerine çok yakın. Hakikaten havadan gerek uyuşturucu, gerek silah atılabilir" diye yanıtladı. Çitici, yiyeceklerle ve görevliler tarafından da cezaevine silah sokulabildiğini belirtti. Çitici silah ve uyuşturucu atılmasının önlenmesi için cezaevi duvarlarının tel örgüler ile yükseltileceğini söyledi. Çitici, bazı maddelerle kaplanmış cisimlerin x-ray cihazından etkilenmediğini belirtirken, soğan zarı ve sigara jelatini içerisine konulan esrarın x-ray cihazlarını etkilemediğini sözlerine ekledi.

MİLİTAN-VEKİL İLİŞKİSİ MECLİS'İ KARIŞTIRDI

12-02-2000

Radikal

Metris Cezaevinde tutuklu bulunan İBDA-C militanlarının bazı milletvekilleriyle yakın ilişkileri Meclis'i karıştırdı. Metris Cezaevinde TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri ile görüşen tutuklu İBDA-C'lilerden Ali Osman Zor, FP İstanbul Milletvekili Mukadder Başeğmez ile 'yakın akraba', MHP'li TBMM İdare Amiri Ahmet Çakar ile de 'iş ortağı' olduğu iddiasında bulundu. İnsan Hakları Komisyonu üyeleri 5 Aralık'ta Metris Cezaevi'ne giderek, burada bulunan İBDA-C'lilerle görüştü. Komisyon üyelerinin görüştüğü Sadettin Ustaoglu, 5 Aralık'taki olaylar sırasında koşuşa 700 askerin girdiğini öne sürerken, Ali Osman Zor, FP İstanbul Milletvekili Mukadder Başeğmez ile 'akraba', MHP'li İdare Amiri Ahmet Çakar ile de 'iş ortağı' olduğunu söyledi. Zor, "Bazeğmez'in ağabeylerinin ismi Zor'dur. Çok yakınım, buraya da geldi" dedi. Komisyon üyelerine bilgi veren Bakırköy Cumhuriyet Savcısı Kaya Kabacaoğlu da, İBDA-C'nin Metris'te yığınak yaptığını belirterek, militanların cezaevinde bomba ve kesici her türlü aleti yapabildiklerini belirtti. Kabacaoğlu, "Elektrik atölyesinin bütün malzemelerini çaldılar. Belki de firara hazırlanıyorlardı. Firar etseler de kurtulsak diye bakıyoruz." diye yakındı. Korkuyoruz Komisyon üyelerinin Metris Cezaevi Müdürü ile yaptığı görüşmeler, tutanaklara şöyle yansdı: Mehmet Bekaroğlu (FP Rize Milletvekili): 5 Aralık'ta aramayı yapan sizin görevlileriniz mi? Özen Korkmaz (Metris Cezaevi Müdürü): İnfaz koruma memurlarının hiçbirisi girip de içeride arama yapamaz. Korkuyoruz. Başkan: Askerin silahı yok muydu? Korkmaz: Ceza infaz kurumlarına silahla girilmez. Asker silahla girseydi, Ulucanlar'a dönerdik. Başkan: Peki olay nasıl sonuçlandı? Arama yapıldı mı? Korkmaz: Arama tam yapılamadı. Yapılamadığından dolayı bazı askerlerimiz mahsur kaldı. Bekaroğlu: Kaç asker mahsur kaldı? Korkmaz: 100... Başkan: Hükümlü kaç kişiydi? Korkmaz: 60 Mehmet Nuri Tarhan: Bir anlaşma yapıldı mı? Korkmaz: Bölge komutanı, Alay komutanı ve Bakırköy Cumhuriyet Başsavcıları geldi. Ben de görüştüm ama bu anlaşma değildir. Tarhan: Sonra sevk mi yapıldı? Korkmaz: Sevk yapılmadı efendim. Sevk yapılmayacağına ilişkin bir yazı yazıldığı için jandarmaya, o yüzden sevkten vazgeçildi. Tarhan: Yani anlaşma o zaman Korkmaz: Anlaşma o... Bekaroğlu: İBDA-C eğitim falan yapıyor mu? Korkmaz: Evet yapıyorlar. Bekaroğlu: Tam arama yapıldı mı? Korkmaz: Altı senedir yapılmıyor dört dörtlük arama. Koşuş kapısının kapanması lazım gece, adam bahçede yatıyor.

DEVLET HAYSİYETİ YARALANDI

12-02-2000

Radikal

Ferzan Çitici, TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerine, İBDA-C'ye yönelik Metris Cezaevi operasyonunu eleştirerek, 150 jandarmanın rehin tutulmasının devlet haysiyeti ile bağdaşmadığını söyledi. Çitici, 10 mahkûmun öldüğü Ulucanlar Cezaevi operasyonu ile Metris'i karşılaştırırken, "Ulucanlar'ı doğru bulmuyorum ama Metris'i hiç doğru bulmuyorum" dedi. Çitici, cezaevlerinin birer örgüt evi haline dönüştüğünü belirterek, DHKP-C ve TIKKO örgütlerinin 'haşin ve acımasız' eylemler planladıklarını söyledi. Bu örgüt militanlarına koşuşlardaki örgüt bayrak ve flamalarının indirtilemediğini belirten Çitici, "Diyorlar ki, 'Sıkıysa kaldırın.' Bunlara karşı jandarmayı çağırıcaksın, jandarmayı çağırınca Ulucanlar yaşanır" diye konuştu. Çitici, Metris ile Ulucanlar operasyonunu karşılaştırırken de, jandarmanın Metris'e silahsız girdiğini, ancak İBDA-C'lilerin jandarmaları rehin aldıklarını anlattı. Çitici, şöyle konuştu: "Jandarmayı soydular, elbiselerini aldılar, ve 'Arama yaptırıyoruz' dediler. Sonra jandarmaların kurtarılması için görüşmeler yapıldı ve o sonuç alındı. Siz bunu doğru buluyor musunuz?" Çitici, Bayrampaşa cezaevindeki olaylarla ilgili bilgi verirken de, cezaevinin üç aydır müdürsüz yönetildiğine dikkat çekerek, "Burayı yönetecek yetenekli insanları bulmak mümkün değil" dedi. Mayıs'ta beş cezaevi açılacağını anlatan Çitici, oda sistemine dayalı cezaevlerinin yapılması gerektiğini belirterek, İstanbul'da yeni cezaevleri için yer bulamadıklarından yakındı. Cezaevlerindeki rüşvet olaylarına da değinen Çitici, "İçerde güvenliği silahı olan sağlıyor" dedi. Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde 10 tutuklu ve

hükümlünün ölümüyle sonuçlanan olayın tartışması sürüyor. Avukatlar devleti suçluyor, devlet ise 'nefsi müdafaa şartlarında müdahale' savunması yapıyor. Ekim 1999'da TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda dinlenen Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun, kan dökülmesin diye aileleri araya soktuklarını, müdahale için 24 gün beklediklerini söylüyor. Milletvekilleriyle zaman zaman elektrikli konuşmaların da yaşandığı komisyonda genel müdür, 'Maalesef bazı cezaevlerimizde devlet olarak tam bir hakimiyetimiz yok' itirafında bulunuyor. İşte, Ertosun'un ağzından o gün Meclis tutanaklarına yansıyan cezaevleriyle ilgili itiraflardan satır başları: *İdarenin bilgisi dışında koğuşlar arası gidip gelmeler, kalmalar olmakta, kimin hangi koğuşta kalacağına idare değil, cezaevlerindeki liderler karar vermektedir.* Hükümlü ve tutuklular koğuş kapılarının açılıp kapanmasını kontrolleri altında tutmaktadır. İstediklerinde koridorlara hep birlikte çıkmakta, böylece sayıları fazlaştığında müdahale mümkün olamamaktadır. *Ziyaretler ve görüşmeler örgüt liderinin kontrolünde gerçekleştirilmekte, dolayısıyla cezaevinin dışıyla haberleşme kolaylıkla sağlanmaktadır. Örgüt mensupları cezaevi içinde teşkilatlanmaya giderek birimler oluşturmakta, toplantılar yapmakta, dışlanan kişilere ceza vermekte, bunlar için mahkemeler kurmakta, hatta sorgularını dahi video kamera ile çekip dışarı göndermektedir. Koğuşlarda komün yaşamı sürdürülmekte, üst birimlerce hazırlanan siyasi eğitim programı uygulanmaktadır.

PİŞKİNSÜT İŞKENCE MERKEZİNİ GİZLEDİ

14-02-2000

Özgür Bakış

Batman Emniyet Müdürlüğü'nde araştırma yapan TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun, emniyette işkence odaları ile işkence aletleri gördüğü yönünde bulgular tespit ettiği ancak bu bulguların o dönem de komisyon başkanı olan DSP'li Sema Pişkinsüt tarafından gizlendiği belirlendi. Komisyonun 1998'in Mart ayında cezaevleri raporunun yazımı sırasında Batman, Diyarbakır, Urfa cezaevleri ve emniyet müdürlüklerinde yaptıkları çalışmaları içeren TBMM tutanaklarına göre, Batman Emniyet Müdürlüğü'nde işkence odaları tespit edildi. Komisyonun halen başkanlığını yürüten DSP'li Sema Pişkinsüt ile Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü Başkanı ve İnsan Hakları alanında çalışmaları bilinen Prof.Dr. İonna Kuçuradı'nın Batman Emniyet Müdürlüğü'nde yaptıkları çalışmalar sırasında işkence odalarını yerinde gördükleri belirlendi. Batman Emniyet Müdürlüğü'nde havalandırma olarak gösterilen odalardaki incelemeleri sırasında yerlerin ıslak olduğunu farkedene Pişkinsüt ve beraberindekiler masaları dışarıya çıkarttıktan sonra halının da kaldırılmasını istedi. Emniyet Müdürlüğü'ndeki yetkililerin gözaltına alınan kişilerin adliye çıkartıldıktan sonra genel temizlik yapıldığı için yerlerin ıslak olduğu şeklindeki sözlerini dikkate almayan Pişkinsüt, siyasi şube polislerinin de dahil eskiden beri kullanılan sorgu odalarında işkence için oluşturulmuş özel bölümler bulunduğunu tespit etti. Sorgu odası olarak kullanılan bir bölümden halıfleksin kaldırılmasının ardından, beton zeminde 8-10 cm çapında 2.5 metre aralıklarla iç çeperleri metal, derinliği yaklaşık 15 santimetre olan iki delik tespit eden Pişkinsüt ve beraberindekiler, zeminin kuru olmasına rağmen deliklerin henüz ıslak olmasının yanısıra, kum ve çimento karışımıyla doldurulduğunu gördü. Kablo da bulundu Pişkinsüt bu aşamada ayağıyla deliklere atılan betonu ve kumu kaldırdıktan sonra bir kablo tespit etti. Pişkinsüt'ün, "Bu kabloyla ne yapıyorsunuz, şahsın üzerinde mi bunu kullanıyorsunuz?" biçimindeki bu sorularına emniyet görevlileri bir yanıt veremezken, "burgulu bir şey konulan yuvarlak bir delik" daha tespit ettiler. Kablodan yola çıkarak, elektrik prizinin yerlerini de soran Pişkinsüt'e "ısıtıcı" için kullandıklarını söyledikleri üçlü bir priz bulunan bölüm gösterildi. Askıda kullanılan burgulu demirler için hazırlanmış yuvaları da tespit eden Pişkinsüt ve beraberindekilere, emniyet yetkilisinin "Bunları bilmiyorum. Eskiden yapılmış olabilir, ne amaçla yapıldığını bilmiyorum" diyerek yanıt vermekte zorlandığı dikkat çekti. Pişkinsüt'ün "Bunlar sorgu amaçlı. Buraya takılarak demirle, askıya almak için, elektrik vermek için" şeklindeki sözleri üzerine aynı emniyet yetkilisinin "Daha önceki yıllarda yapılmış, biz bunu kapatıp, üzerine de halı koyduk" dediği dikkat çekti. Pişkinsüt bunun üzerine de, "Şimdi mantık olarak değerlendirilecek olursak, bu halıyı hep beraber kaldırdık buradan kenarları yapıştı, dolayısıyla yapışık olan bir halının altında ıslak kum olması mümkün değildir. Demek ki burası doldurulmuş" dedi. İşkence odasının içerisinde ayrıca ahşap kürsünün kapı girişi ve ön cephesinde de yaklaşık 10 santimetre çapında kırılarak açılmış iki delik olduğu da görüldü. Pişkinsüt ve beraberindeki komisyon üyelerin Batman Emniyet Müdürlüğü Fiş Büro Amirliği'nde yaptıkları çalışmalarda, sadece ifadeler üzerine insanların gözaltına alındığı ve delil aranmadığı sonucuna da vardı.

MECLİSTE ULUCANLAR HESAPLAŞMASI

19-02-2000

Milliyet

Makale

TUNCA BENGİN

Günlük terör giderimiz 2.5 trilyon (kaynak: TBMM tutanakları), ancak cezaevleri yol geçen hanı. İçerde hakimiyet idarede değil, örgüt liderlerinde. Bunu devlet dahi kabul ediyor. En babası Kartal dedik, onun da suyu çıktı. Ankara Ulucanlar'da 10 tutuklu ve hükümlünün ölümüyle sonuçlanan olayların tartışması ise

sürüyor. En çok konuşulan müdahale yöntemi ve silahların nasıl girdiği. Bu TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda da sert eleştirilere neden olmuştu. İşte tutanaklara yansıyan konuşmalar:

Bahri Zengin (İstanbul FP) - Devletin hakimiyeti olmayan bir yerde ne sorulabilir? Silahlar nasıl giriyor? Gerçekten can güvenliklerinden endişe eden insanlar varsa istifa etsinler.

Ali Suat Ertosun (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü) - Silahların nasıl girdiği konusunu yıllardan beri araştırıyoruz. Bulsak idari ve adli yönden gereğini yapacağız. Herkese soruyorum; burada demokratik unsurların, kamuoyunun bir karar vermesi lazım. Devlet hakimiyetini tesis edeceğiz. Etmek istiyor muyuz; istiyoruz. O halde müdahale edelim. Ediyoruz 10 kişi ölüyor. Herkes ayağa kalkıyor.

Zengin - Girsin diyoruz işte.

Ertosun - Girsin diyorsunuz, o zaman ölümler oluyor. Ölümler olunca ne yapacaksınız? Eğer ölümlere karşysak onun da yolunu gösterin.

Mehmet Gözlükaya (Denizli DYP) - Bunlara kim taviz verdi, kimler aracı oldu ki; bu siyasi teröristler hep bir yerde olma imkanı sağladılar?

Ertosun - Biz kimseye taviz vermedik. Sadece haklı bazı isteklerini kabul ediyoruz. Operasyona kalkışıyorsunuz, niye operasyon yapılıyor deniliyor. 1996'da 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan açık grevleri oldu. Bugün hala kalıntıları var, bu insanların bazıları sakat.

Gözlükaya - Mafya ve teröristlerle ilgili ne gibi tedbirleriniz var? Ne zamana kadar taviz verilecek?

Ertosun - Beyefendi bakın ben bunlara cevap verdim. 6 tane F tipinin temelini attık.

Mehmet Nuri Tarhan (Hatay MHP) - Müdür beyin alinganlığı beni incitti gibi geliyor. Alingan olmamalı. Bu silahlar ben eskiden cezaevinde yattım maalesef eski bir mahkum olarak biliyorum ki, içeriye giren soğanın, salatalığın bile birkaç yerinden kesildiğini biliyorum. Yani gelen eşyalarla cezaevine girmesi mümkün değil. Burada bir idari zaaf var.

Ertosun - Biz alinganlık göstermiyoruz. Bugüne kadar gerek jandarma gerekse bakanlık personelinden içeri yasak madde sokanlarla ilgili her şey yapıldı ama; önleyemiyoruz.

Tarhan - Sorunun cevabı olduğu kanaatinde değilim.

Başkan (Sema Pişkinsüt - Aydın DSP) - Çoğu cevap değil zaten. Yani içeriye girmek veya yeterli kalmamak bir devletin aczi olamaz.

Tarhan - Sayın yüzbaşım, Kalaşnikof'u, bir çıkın, paket içinde sokamazsınız ki.

Sebğatullah Seydaoğlu (Diyarbakır ANAP) - Operasyon emrini kim verdi? Adalet mi, İçişleri Bakanlığı mı? İkincisi Sayın Genel Müdür devletin bürokrati, memurudur. Bu Meclis insanı sorgular da, yargılar da. Buna saygı göstermemiz lazım, haddimizi aşmamamız lazım.

Zengin - 7.5 metre tünel bulundu diyorsunuz. Kaç günde kazılabilir? 2 Eylül'den önce mi sonra mı kazılmıştır?

Seydaoğlu - Veya operasyondan sonra mı?

Ertosun - Öncelikle şunu söylemek istiyorum. Benim TBMM'ye karşı bir davranışım söz konusu olamaz. Bu Meclis'i Atatürk kurmuştur. Operasyon emrini kimin verdiği gelince; istihbari bilgilerin sonrasında arama yapılmasına karar verilmiş, cumhuriyet başsavcılığına yazı yazılmıştır. Aslında kendi personelimizle arama yapmak istedik, fakat nedense THKP ve TİKKO örgütleri karşı çıktılar. PKK çıkmadı. Onların burunları dahi kanamadı.

Başkan - Belli bir süre verip, yemeklerini sularını kesmek gibi tedbir alamaz mıydınız?

Ertosun - Bingöl'de bunlar yapılmaya çalışıldı, fakat içeriden ateşle karşılık verildi. 13 subay, astsubay, er, erbaş ve uzman çavuş yaralandı. Bunları biz de istemiyoruz.

Ve son söz: Bu tartışma 30 yıldır sürüyor...

LINDH'İN ETEĞİ SORUN OLDU

24-02-2000

Milliyet

İsveç Dışişleri Bakanı Lindh'in "mini etek"li ziyaretleri ve HADEP'lilerle yemek yemesi DYP'lileri kızdırdı. Türkiye'yi ziyaret eden İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh'in giydiği eteğin boyu, resmi görüşmelerine başlamadan önce bir kebabçıda HADEP'li Diyarbakır Belediye Başkanı Feridun Çelik ve eski DEP Milletvekili Sırrı Sakık ile görüşmesi TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun önceki günkü toplantısında eleştirildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün, komisyonlarını ziyaret eden İsveç heyetiyle yapılan görüşmelerin tutanaklarını dağıtmasının ardından söz alan DYP Tekirdağ Milletvekili Nihan İlgün şunları söyledi: "Anna Lindh'in hem komisyonumuzdaki üslubu, hem de Türkiye'ye girdiği andan itibaren sergilediği tavır, devlet ciddiyetiyle bağdaşmaz. Üst düzey bir devlet görevi olduğu halde, resmi ziyaretlerinden önce kebabçılarda birtakım kişi ve kuruluşlarla yaptığı görüşmeler devlet ciddiyetine uymuyor. Aynı şekilde ülkemize resmi ziyarete gelen İsveç Dışişleri Bakanı da, daha Anıtkabir'e çelenk koymadan İnsan Hakları Derneği'ni ziyaret ediyor. O da komisyonumuzu ziyaret etmek isterse, ciddi ve tepkili bir tavır göstermeliyiz." Türkiye'ye gelen yabancı konukların burada kendilerine hesap sorar gibi bir üslupla konuşmaması gerektiğini vurgulayan İlgün, "Gelenlere Türkiye'nin şartları çok iyi anlatılmalı. Biz de kendi ülkelerinde aynı anlayışı sergilesek, başbakanları suikaste kurban gitmiş bir ülkede aynı şeyi yapsak uygun bulurlar mı?" diye sordu. Mini etek

eleştirisi İlgün, Ankara'nın karlı havasına da dikkat çekerek, "İsveçli bakanın böyle bir havada mini etek ve kot yelekle gezmesi uygun değil" dedi. Komisyonun bazı üyelerinin İlgün'ün görüşlerine katılması üzerine Pişkinsüt, Lindh'in Abdullah Öcalan, Leyla Zana veya insan hakları ihlalleri konusunda kendilerini sorgular bir tarzda konuşmadığını belirterek şunları söyledi: "Anna Lindh ile görüşmemiz, siyasi nezaket ve dostluk havası içinde geçti. Gelen bir yabancı heyete, 'Şu koşullarda görüşeceksiniz, şunları sormalısınız' denilemez. Eğer siz hazırlıklı ve eğitilmiş iseniz, ne yapmak istediğinizi, yanlışlarınızı ve eksiklerinizi biliyorsanız bu türdeki konuşmalar, seviyeli oluyor." Bahçeli'nin tavrı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli de, partisinin grubunda Lindh'in Türkiye'deki temaslarını şu sözlerle eleştirdi: "Anna Lindh'in bölücü unsurlarla dirsek teması olan kişilerle yaptığı özel görüşmeler ve kullandığı ifadeler, nezaket ve diplomasi kurallarını olağanüstü zorlayıcı bir mahiyet arz etmiştir. Avrupa'nın en önemli sorunlarından biri ırkçılıktır diyen Sayın Lindh'in, Türkiye'deki ırkçı - bölücü terör karşısında aynı yaklaşımı sergilememesi, üzücü ve düşündürücüdür. "Tam Ayvaz Bey'lik" İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh'in Türkiye gezisi, değişik tepkilere neden oldu. Kadın bakanın "mini etekli" fotoğrafına yer veren Öncü Gazetesi'nde, Claudia Roth ile benzerlik kurularak, "Tam Ayvaz Bey'lik" yorumu yapıldı. Çiller ailesine yakınlığıyla bilinen gazetede yorum - haberde şu değerlendirme yapıldı: "Geçen zaman Ayvaz Gökdemir'in ne kadar haklı olduğunu gösterdi. Türkiye'ye gelip müstemleke müfettişi gibi doğrudan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine giden Batılı bayan siyasetçiler, PKK yanlılarıyla Türkiye'yi nasıl böleceklerini konuşuyorlar. İsveçli Bakan'ın ziyaretinde yaşananların ardından Meclis kulislerinde, 'Roth gitti, Anna geldi', 'İkisi de aynı kimlikli insanlar', 'Ayvaz Gökdemir'in Roth ve beraberindekiler için yaptığı tespit çok yerindeymiş', 'Anna'da Ayvaz Bey'in tanımlamasına uyuyor. Gitti Roth, geldi Anna. Anna da tam Ayvaz Bey'lik' değerlendirmeleri yapılıyor."

FALAKA KRİZİ

02-03-2000

Hürriyet

İstanbul'daki karakolları denetleyen İnsan Hakları Komisyonu üyesi milletvekilleri, falaka gibi işkence aletleri buldu. Polisler, "Aaa, bunlar nereden çıktı" diye şaşırды. Falakanın Meclis'e sokulması da olaylı geçti. TBMM İnsan Hakları Komisyonu önceki gün İstanbul'da cezaevi incelemeleri sırasında karakollara da baskın düzenledi. Baskın sırasında falaka gibi işkence aletleri bulan komisyon bütün engellemelere rağmen aletlere el koyarak Ankara'ya getirdi. Falakanın Meclis'e alınması da olaylı oldu. TBMM İnsan Hakları Komisyonu önceki gün İstanbul'da Başkan Sema Pişkinsüt Başkanlığı'nda ANAP'tan Emre Kocaoğlu, DYP'den Kadir Bozkurt'un da katıldığı bir cezaevi incelemesi yaptı. Komisyon, cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin verdiği bilgiler üzerine işkence yapıldığı bildirilen karakollara baskın yaptı. Meclis Başkanlığı'nın iki tutanak memuru tarafından da adım adım saptanan baskın sırasında falaka gibi aletler bulundu.

BİZ HIÇ GÖRMEDİK

Karakol amirlerinin, "Bunu daha önce hiç görmedik, ne işe yarıyor bilmiyoruz" gibi ifadelerle inkar etmesine karşın, komisyon aletlere el koymak istedi. Bunun üzerine ilçe emniyet müdürleri ve İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı da baskın yerine geldi. Karakolda yaşanan tartışma sonucunda milletvekilleri falakaya el koydular. Komisyon el koyduğu falaka ve diğer işkence aletlerini Ankara'ya getirdi. Aletlerin Meclis'e girişi de olaylı oldu.

MECLİS'E GİRER Mİ

Komisyonun el koyduğu aletler İstanbul dönüşü Meclis'e getirildi. Hiç bir poşete sığdırılmadığı için açıkta getirilen falaka, Meclis ana binası kapısı girişinde polislerin dikkatini çekti. Polisler falakayı içeri almak istemediler. Pişkinsüt devreye girerek falakanın komisyona ait bir delil olduğunu bildirdi. Bunun üzerine falaka kapıda polisler tarafından tutanak tutularak binaya alındı.

İYİ-KÖTÜ POLİS

Komisyon üyesi Emre Kocaoğlu, İstanbul'da suç oranının azaldığını, eğitilmiş polislerin sayısının arttığını, ancak teknik donanımdan yoksun bırakılan polisin çaresiz kaldığını vurguladı. Polisin sistematik olarak işkence yapmadığını, iyi polis olduğu gibi, kötü polis de olduğunu söyleyen Kocaoğlu, "Polis de iyi muamele yapmak istiyor, ama akademide bilgisayarla çalışmış karakolda yok. Binlerce parmak izinden yüzde 10'u bile bilgisayara girmemiş, biz o teknik donanımı vermiyoruz, sonra ya falaka ya bilgisayar diyoruz" dedi. Coplu tecavüz takip edilecek İskenderun'da izinsiz gösteride otobüs yaktıkları ve PKK örgütü üyesi oldukları gerekçesiyle 12 ve 18 yıla mahkûm olan İskenderunlu 2 liseli kızın gözaltındayken 'coplu tecavüz ve işkence gördükleri' iddiasının ardından polisler hakkında verilen takipsizlik kararı bozuldu. İtiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılmasına karar verilmesi, ailelerini sevindirdi. Sivas E Tipi Cezaevi'nde yatan 20 yaşındaki 18 yıla hükümlü F.D.P.'nin babası İbrahim P, kızı ile en son 2 hafta önce görüştüğünü belirterek, "Biz de, kızımız da yargıya güveniyorduk. Hiç olmazsa mağdurlarla, suçlananlar karşı karşıya gelecek ve adalet suçluyu cezalandıracak" dedi.

FALAKAYI GÖREN POLİSLER ÇOK ŞAŞIRDI

02-03-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi milletvekilleri, İstanbul'da yaptıkları baskınlar sırasında bir karakolda "işkence aleti" buldular. Komisyon üyelerinin "falaka veya Filistin askısı" olduğu konusunda karar veremedikleri işkence aletinin daha çok çocuk suçlulara karşı kullanıldığı belirlendi. Karakol yetkilileri, yakalanan işkence aletini "ilk kez gördüklerini" öne sürdü. Sema Pişkinsüt, "Bu gibi çok duyarlı ve mevzi olaylarda polisin kendine özgüvenini yitirmesine neden olmamalıyız. Biz hem polisin hem de vatandaşın vekiliyiz" dedi. ANKA Ajansı'nın ortaya çıkardığı olay, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt ile komisyon üyeleri DYP'li Kadir Bozkurt ve ANAP'lı Emre Kocaoğlu'nun, pazartesi günü Bakırköy Çocuk ve Kadın Cezaevi'nde incelemelerde bulunmasıyla başladı. Adli suçluların çoğunlukta bulunduğu cezaevindeki inceleme sırasında, bazı çocuk suçlular, kendilerine karakolda işkence yapıldığını iddia ettiler. Pişkinsüt, Bozkurt ve Kocaoğlu, "isimlerinin gizleneceği" sözü vererek çocukların ifadelerini aldılar. Çocuklar, ifadelerinde, hangi karakolda işkence yapıldığını ve aletlerin bulunduğu yerleri söylediler. Komisyon üyesi milletvekilleri, çocukların ifadelerinde geçen karakollara gittiler. Adı resmen açıklanmayan bir karakolda, milletvekilleri, öncelikli olarak çocukların söylediği katlara çıkarak belirtilen yerlerde denetimde bulundular. Milletvekilleri, kontrol sırasında, işkence aleti buldular. Bazı üyelerin "falaka" bazılarının da "Filistin askısı" dedikleri işkence aletine düzenlenen tutanakla el konuldu. Tutanakta ilçe emniyet müdürü ile polislerin de imzalarının yer aldığı belirtildi. Baskında, milletvekillerinin yanı sıra TBMM Başkanlığı'nın iki tutanak memuru da görev aldı. "İşkence aleti de ne?" Baskın sırasında, karakoldaki polislerin işkence aletini, önce inkar ettikleri dile getirildi. Karakol yetkililerinin, "Bunu daha önce hiç görmedik, ne işe yarıyor bilmiyoruz" içerikli savunma yaptıkları öğrenildi. Karakoldan açılan telefon üzerine, ilçe emniyet amiri ile İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı'nın da karakola geldikleri öğrenildi. Milletvekilleri ile polisler arasında yaşanan tartışmanın ardından işkence aletine tutanak tutularak el konuldu. Bir komisyon üyesi çok sayıda karakola baskın düzenlediklerini belirtirken "Ancak daha acemi olduğumuz ilk denetimlerde bir şey bulamadık" dedi. İşkence aletinin bulunduğu karakolun Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu olduğu kesinleşirken, Karakol Amirliği bu bilgiyi yalanladı. Meclis'te de sorun oldu. Karakol baskınında yakalanan işkence aleti Meclis'e getirilerek, delil olarak komisyonda saklandı. İşkence aletinin Meclis binasına sokulması sırasında da sorun yaşandı. Meclis girişindeki polisler, hiçbir poşete sığmayan ve gizlenemeyen aleti almak istemedi. Ancak işkence aleti, Pişkinsüt'ün "komisyon çalışmasının kanıtlarından olduğu" yolundaki ısrarı üzerine tutanak tutularak içeri alındı. Gelişme üzerine, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun bugün toplanması kararlaştırılırken, Pişkinsüt, "Bu gibi çok duyarlı ve mevzi olaylarda polisin kendine özgüvenini yitirmesine neden olmamalıyız. Biz hem polisin hem de vatandaşın vekiliyiz" dedi. Komisyonda, işkence aleti ve baskın konusunda üyelere bilgi verilecek, karar çıkması durumunda da işkence aleti basının önüne çıkartılacak. Pişkinsüt'ün de konuya ilişkin bir basın toplantısı yapması bekleniyor. * Bilgisayar veya işkence Komisyon üyesi Emre Kocaoğlu, şunları söyledi: "Polisin içinde pırıl pırıl insanlar var. İstanbul'da suç oranı düşüyor, ama mala karşı işlenen suçlar artıyor. Çünkü tutuklama zor. Bunlar da polisi işkenceye zorluyor. İşkenceyi haklı görmemiz mümkün değil o nedenle çözüm siyasetin elinde. Polise istediğini vermeliyiz. Polis de iyi muamele yapmak istiyor ama akademide bilgisayarla çalışmış. Karakolda bilgisayar yok. Binlerce parmak izinden yüzde 10'u bile bilgisayara girmemiş. Biz o teknik donanımı veremiyoruz. Sonra ya falaka ya bilgisayar diyoruz. Ya falaka ya bilgisayar. Türkiye, buna karar vermeli."

ARMUTALAN ANISI!

03-03-2000

Milliyet

Makale

MELİH AŞIK

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İstanbul Küçükköy Karakolu'nda ele geçirdikleri falaka sopasıyla ilgili gazetecilerin sorularını yanıtlıyordu. Bir meslektaşımız sordu:

-Falaka sopasını basına göstermeyecek misiniz efendim?

-Hayır, göstermeyeceğiz. Çünkü bizim amacımız bağcıyı dövmek değil, üzüm yemektir. Pişkinsüt, bu yanıtın ardından belki de üzümü nasıl yediklerini anlatmak amacıyla kendisine gönderilen resmi bir yazıyı gazetecilere okudu... Yazı, bir yıl kadar önce Marmaris Armutalan Karakolu'nda, yine İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin ele geçirdikleri "manyeto" cihazıyla ilgiliydi ve İçişleri Bakanlığı bu konuda komisyonun ne gibi işlem yaptığını soran sorusunu aynen şöyle yanıtlamıştı. "Armutalan Karakolu'nda ele geçen manyeto cihazıyla ilgili gerekli inceleme yapılmış ve herhangi bir soruşturma açılmasına gerek görülmemiştir...." Küçükköy Karakolu'nda falaka bulunmasının sonucu da herhalde farklı olmayacaktır...

FALAKACI KARAKOL SABIKALI ÇIKTI

03-03-2000

Milliyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun çalışmaları sırasında işkence aletinin bulunduğu Küçükköy Karakolu'nda gözaltına alınan beş kişinin işkenceye uğradığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu öğrenildi. Gaziosmanpaşa'da gözaltına alınarak Küçükköy Karakolu'na götürülen beş kişiden dördünün "işkence gördüm" iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu, bunlardan üçü için takipsizlik kararı verildiği bildirildi. * 1999'da 334 işkence iddiası İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi'nde dün yapılan basın açıklamasında, 1999'da 334 kişinin gözaltında işkenceye uğradığı, 63 kişinin doktor raporuyla işkenceye uğradığının belirlendiğini ve 45 suç duyurusunda bulunulduğu belirtildi. Gözaltında işkenceye uğradıklarını iddia edenlerin 72'sinin kadın, 27'sinin çocuk olduğu, 146 kişide de maddi azar kaldığını ifade edildi. İşkence yapıldığı yerler arasında 99 kişiyle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nün ilk sırada olduğunu belirten İHD yetkilileri, Belgrat Ormanı, Ömerli Barajı, Okmeydanı Parkı gibi açık alanlarda da işkence ve kötü muamele yapıldığı savlarının bulunduğunu açıkladı. * İşte dosyası * H.Ö. (Erkek) isimli üniversite öğrencisi, 1998'de Küçükköy Karakolu'nda gözaltında yedi gün boyunca Filistin askısına alındığı, işkenceye uğradığı ve bu sırada kulak zarı zedelendiği iddiasında bulundu. Suç duyurusu hakkında takipsiz kararı verildi. * S.S. (Erkek) isimli lise öğrencisi, 1998'de gözaltında copla dayak atılarak işkenceye uğradığı iddiasında bulundu. Suç duyurusunda bulunmadı. * A.T. (Erkek) isimli lise öğrencisi, 1999'da gözaltında kaldığı bir gün boyunca dayak ve falakayla işkenceye uğradığını ileri sürdü. Suç duyurusuna takipsizlik kararı verildi. * V.A. (Erkek), isimli genç, 1999'da gözaltında tecavüz tehdidi, cinsel taciz ve dayakla işkenceye uğradığını savundu. Suç duyurusuna takipsizlik kararı verildi. * S.Ç. (Kadın) 1999'da gözaltında cinsel tacize uğradığı, Filistin askısına alındığı, kaba dayak sonucu kolunda doku kaybı olduğunu ileri sürdü. Suç duyurusu hakkında henüz bir sonuç alınmadı. * Özdemir Soruşturma açtı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun çalışmaları sırasında Küçükköy Karakolu'nda işkence aletinin bulunmasının ardından Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü Araştırma Büro Amir'iyle Küçükköy Karakol Amir'i hakkında soruşturma açıldı. İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, polislerin ifadesinin alındığını, konuyu İçişleri Bakanlığı müfettişlerinin de araştırdığını belirterek, "Devlet, bize 'işkence yapma, yaparsan sekiz sene cezalandırırım' diyor. Hangi hakla yapacak adam? Yaparsa suçtur, yapan da cezasını çeker" dedi. Özdemir, iki emniyet amirinin müfettiş raporuna göre açığa alınmasının gündeme gelebileceğini de bildirdi. * 'Çocuklara da kötü muamele yapmışlar' TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, kadın ve çocuk mahkumlarla yapılan görüşmeler sonucunda İstanbul'daki bir karakolda bulunan Filistin askısının "belgeli kanıt" olarak değerlendirildiğini ve basına gösterilmeyeceğini söyledi. Görüşükleri çocuk mahkumlardan yalnızca cinayet işleyenlerin işkence görmediğini, diğerlerinin tümüne kötü muamele yapıldığını anlatan Pişkinsüt, "el ele çalışacaklarını" söylediği İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ı komisyonda dinleyeceklerini açıkladı. İstanbul'daki Küçükköy Karakolu'nda işkence aleti bulunması üzerine dün toplanan TBMM İnsan Hakları Komisyonu, "Filistin askısı"nın basına gösterilmemesi ve bu konudaki çalışmaların sürdürülmesini kararlaştırdı. Pişkinsüt Şubat - 1998'de Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yapılan inceleme ve çalışmaların devamı niteliğinde yaptıkları ve tutukluların anlatımı üzerine işkence aleti buldukları son araştırmaları hakkında şu bilgileri verdi: "Koşuşların tümüne girdik. 267 çocuk mahkumla bire bir görüşük. Suçlu suçsuz herkese kötü muamele ve işkence konusu gündeme geldi. Hazırlık soruşturması sırasında evden alındıktan cezaevine gelinceye kadar başlarından geçenleri açık yüreklilikle anlatılar. Sorgulandıkları nezarethaneler dahil olmak üzere mekan ve zaman tarifleri gibi bazı bilgilere dayanarak, pazartesişi salıya bağlayan gece sabah saat 06.00'ya kadar çeşitli karakollara gittik. Anlatılanların tümünün doğruluğunu gördük. Sadece cinayet sanığı olarak getirildikleri ve belgeyi de ortaya koydukları takdirde herhangi bir kötü muamele görmediklerini, onun dışındaki tüm olaylarda öyle veya böyle kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade ediyorlar. Bir karakolda da askı denilen kötü muamele aletini bulduk. " Pişkinsüt, "Askıyı, karakoldan teslim tutanağıyla aldık. Belgelidir. Bu aleti karakoldan alırken bir zorlanma olmadı. Ama anahtar bulamadık, üst kısımdaki kontraplağı çıkarıp sorgulama odasında içeriye ışıkla bakıp gördük. Çalışmalarımız devam ediyor, birçok karakolda olabilir" dedi. Nezarethane defterlerinin son derece düzgün tutulduğunu bildiren Pişkinsüt, "Doktor raporlarının hepsi, 'darp ve cebir yoktur' şeklinde. Defterlerde, CMUK gereği karakolda 24 saat kalma süresine tam uyulduğunu gördük. Ama içerdeki ifadeler böyle değildi. İçerdekileri korumak açısından, sonuç alınca kadar belli konuları saklı tutmak zorundayız" diye konuştu.

DİKKAT MECLİS'TE FALAKA VAR

03-03-2000

Milli Gazete

Makale

SÜLEYMAN ARİF EMRE

Sonunda olacağı buydu. Önce C.Başkanı: -"Ben adamı anasından doğduğuna pişman ederim" diye bir söz sarfetti, herkesi korkuttu. Acep bunun sonu ne olâ ki demeye kalmadı, İnsan Haklarını koruma bahane

edilerek Meclise bir falaka getirildi. Yanında filistin askısı denilen şimdiye kadar kimsenin görmediği bilmediği bir alet de var. Gözüken odur ki babalar sertleşiyor. Daha önce de Başbakan Ecevit, sayın Yılmaz'a sert çıkmış, liderlik görevini hakkıyla yapamadığını yüzüne karşı haykırmış ona geri adım attırmıştı. Meclis üyesi de olsa bir intizam, bir disiplin lazımdı işlerin nizami yürütülmesi için. Disiplini bozanların önce uyarılması bu kâr etmediği taktirde falakaya yatırılması gibi yaptırımlar uygulanmalıydı. Diyeceksiniz ki Milletvekillerinin dokunulmazlığı var, onlara nasıl dokunulacak? Var olmasına var da kimse kendisini aldatmasın, bu dokunulmazlık Meclis dışında geçerlidir. Şimdiye kadar ise Meclisin çok çok uygulanan teamüllerine göre Meclis içinde milletvekillerinin birbirlerine dokunmaları sille tokat tekme veya judo, karate, kungfu tatbik etmeleri olağan işlerden sayılırdı. Hele hele ANAP lılar gibi parti içi demokrasi var diye bu kavramı Ecevit'in dediği gibi sulandıranlar, lideri hepten etkisiz hale getirenler için elbette ciddi bir yöntem getirilmesi çoktan kaçınılmaz olmuştu. Üstelik C.Başkanı Seçimi gibi önemli bir işte herkesin ayrı baş çekmesine daha fazla göz yumulamazdı. Zira bunun sonu belirsizlik ve kaos olurdu. Ama efendim diyeceksiniz ki falakayı getirenler İnsan Hakları komisyonunun üyeleridir. Bunların sizin ileri sürdüğünüz gibi kötü bir maksatları olamaz. Bu aletleri iyi niyetle almış getirmiş olamazlar mı? Olamazlar tabii. Bu aletleri şeffaflaşmaya bir türlü razı olmayan karakollardan müsadere ettilerse elbette iyi bir iş yapmış sayılırlar, görevlerini hakkıyla yerine getirdikleri ve hatta Batı Çalışma Grubu'na taş çıkaracak derecede fil ve fiziki müdahaleler yaparak kendilerini riske atarak özveride bulundukları için onları tebrik etmek lâzım. Lazım amma işin buraya kadarki kısmında bir anormallik yoktur. Fakat bu tehdit baskı ve bastırım aletlerini Meclise zorla sokmanın ne âlemi var. Pek âlâ Meclis dışında bir yerde muhafaza edebilirlerdi. Üstelik Meclis polisleri bile Milletvekillerinin bulunduğu yere böylesine ortaçağdan kalma cihazların sokulmasına (polis oldukları halde) karşı çıktıkları halde, onların bu haklı tavırlara aldırış etmeyerek ille de Meclise sokmalarındaki gerçek maksadın araştırılması gerekir. Korkarız ki Sayın Ecevit'in tercihiyle bu aletler ilkin Sayın Yılmaz'ın otoritesinin normal parti disiplini seviyesine çıkartılması için bu maksatla denenecek. Bu suretle gruplar arası eşitlik veya dehşet dengesi sağlanacak. Tabii önce yaptırıma hedef olanların insan hakları ve sağlıkları ihlal edilmiş olmasının diye sıkı bir hekim muayenesinden geçirilmeleri gerekecek. Meclisimizde çok şükür bu tatbikatın önünde ve tatbikat sonrası sağlık sorunu çıktığı taktirde yeterince hekim ve sağlık elemanı da vardır. Ama sanıyoruz ki bu uygulamaların medyaya açık olmasında da ısrar edilecek, zira gizli celsede uygulama yapılması antidemokratik bir konumda olduğumuz izlenimini uyandıracak ve bir kapalı rejim metodu olduğu için kabul edilmeyecek. Diyeceksiniz ki bütün bunlar Avrupa Birliği ülkelerinin gözleri önünde nasıl yapılacak? Sanıyoruz ki onlar da bunu onaylayacaklar. Şayet biz bu görüşleri Avusturya'daki Özgürlük Partisi lideri, Hayder korkarak görevinden istifa etmeden önce açıklamış olsaydık, onlar da Demokrasinin ve onun ayrılmaz bir parçası ve Filistin askısı uygulamasının çok faydalı olacağını kabul edeceklerdi. Zira onlar Demirel'den önce adamı anasından doğduğuna pişman ettiler. Seçimi keşke kazanmaz olaydım diyecek duruma düşürdüler.

İŞKENCE SKANDALI

03-03-2000

Zaman

Yıllardır yok denen işkencenin bir karakolda aletlerinin çıkması Meclis'te şok etkisi yaptı. Bakan Tantan, yanlışın yanında yer almayacağını söyledi. İstanbul'da bir karakolda bulunan falaka ve diğer işkence aletleriyle ilgili gelişmeler büyüyor. İşkence aletleri dün TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda tartışıldı. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, "Yanlışın yanında yer almam" dedi. Komisyon üyeleri, önümüzdeki günlerde bakanı ziyaret ederek gelişmelerle ilgili bilgi verecek. Bakan'ın da ardından komisyona gelip işkence aletlerini görmesi bekleniyor. Filistin askısı Meclis'e getirilen falaka, askı ve diğer aletler, 1998 Mayıs ayında Marmaris-Armutalan'da ele geçirilen falaka, filistin askısı ve manyetolu telefonun yanına konuldu. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, dün basına kapalı toplantıda, işkence aletlerinin basın aracılığıyla kamuoyuna gösterilip gösterilmemesini tartıştı. Toplantının başında komisyon üyelerine, askı, falaka ve askıya bağlanarak ayakları yerden kesilen kişiye elektrik veren ucunda bir kablunun bağlı bulunduğu manyetolu telefon gösterildi. Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkünsüt, ANAP'lı Emre Kocaoğlu ve DYP'li Kadir Bozkurt ile birlikte olaylar hakkında komisyon üyelerine bilgi sundu. Edinilen bilgilere göre toplantıda Pişkünsüt şu bilgileri verdi: Üç kişilik komisyon, hafta başında söz konusu İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde incelemelerde bulundu. Görüşülen 267 çocuğun büyük bir kısmı, hazırık soruşturmalarında, karakol ismi ve zaman vererek işkence gördüklerini ve çırılçıplak soyundurulduklarını anlattılar. Bu ifadeler üzerini üç milletvekili, adları verilen İstanbul'daki karakollara, gece yarısında başlayan ve salı sabahı saat 06'ya kadar süren baskınlar yaptı. Bir karakolda, çocukların ifadelerini tümüyle doğrular biçimde, işkence yapılan bir oda tespit edildi. Komisyon üyeleri bu kısmın açılmasını istediler; ancak görevli polisler 'anahtar yok' gerekçesiyle mukavemetle bulundular. İlk defa görmüşler Bunun üzerine komisyon üyeleri bu bölümü karakola bağlayan kontrplak tabakayı kaldırıp, adı geçen aletlere ulaşabildiler. Karakolda görevli polisler bunların ne olduğu sorulduğunda ise, "İlk defa karşılaşıyoruz" cevabıyla karşılaşan milletvekili heyeti şaşkına döndü. Pişkünsüt, olayları anlattıktan sonra, aletlerin basın aracılığıyla kamuoyuna gösterilip gösterilmemesini tartışmaya açtı. Kendisinin gösterme yanlısı olduğunu anlatan Pişkünsüt, "Alt komisyon çalışmaları bitmedi. Olayın istenilen biçimde neticelenmesi için gösterilmesin" itirazıyla karşılaşıldı. ANAP'lı komisyon üyesi Emre Kocaoğlu da, İçişleri

Bakanı Sadettin Tantan ile görüşmesini ve "Yanlışın yanında yer almam. Olayın üzerine ciddiyetle gidilecek" sözleri aktardı. Toplantı sonunda bir açıklama yapan DSP'li Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, 'aletleri göstermeme' kararı aldıklarını bildirdi. Pişkinsüt kimseyi yargılama niyetinde olmadıklarını kaydetti.

KARAKOLDA NE VAR?

03-03-2000

Hürriyet

Makale

OKTAY EKŞİ

TBMM'deki İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Aydın DSP Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt ile Komisyonun öteki üyeleri yıllardır hepimizi dünyaya rezil eden bir olayı son olarak bir de somut kanıtyla ortaya çıkardılar: İstanbul'daki Küçükköy Karakolu'nda Filistin Askısı denen bir işkence aleti buldular. Bunu kamuoyuna açıkladılar. Onlara teşekkür borçluyuz. Çünkü şimdiye kadar tam tersine yani "gerçeği saklayanlara" tanık oluyorduk. Oysa resmi ağızlar ne kadar inkâr etse de Türkiye'de "işkence"nin sürüp gittiği bir gerçektir. Aksi nasıl mümkün olsun? Yıllardır "işkenceye karşı mücadele verdiğini" söyleyen bunca Emniyet Müdürü, bunca Vali ve bunca İçişleri Bakanı var. Biri ortaya çıkıp da "Ben şu karakolda işkence aleti bulunduğunu öğrendim ve sorumlusuna ceza verilmesi için şu işlemi yaptım" diyebilir mi? Anımsayınız: Bir kısım üst düzey bürokratların, "Memurin Muhakemat Kanunu değiştirilmesin... 'Görevi nedeniyle suç işleyen' polis memurlarının adalete gönderilmesi önündeki engeller kaldırılmasın" diye yıllardır direndiklerine tanık değil miyiz? Merak ediyoruz "işkence" olaylarını ortadan kaldırmayı (hiç değilse azaltmayı) amaçlayan 4449 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 29 Ağustos 1999'dan beri ne yapıldı? Kaç "işkence" olayına el konuldu? Suçlu bulunan kaç sorumluya ne cezalar verildi? İçişleri Bakanlığı bu bilgileri eski dönemlerle karşılaştırmalı bir şekilde açıklar da "işkenceye karşı olduğu" mesajını kamuoyuna verirse, biz de anlarız bu konudaki samimiyetin dozunu... Olumsuz bir yargı ifade etmek istemiyoruz ama İçişleri Bakanı Sayın Sadettin Tantan'ın bu konuda sergilediği görüntüye bakınca fazla iyimser olamıyoruz. Nedeni açık: Sayın Tantan kamuoyuna "Manisalı Gençler" davası diye bilinen ve bazı polis memurlarının "gençlere işkence yaptıkları" için mahkûm olmalarıyla sonuçlanan olayda dahi "idari yönden soruşturma açılmasını gerektiren bir husus bulunmadığını" 10 Ağustos 1999 tarihinde ifade etmişti. Keza Sayın Tantan, geçen yıl Mart ayında İskenderun'da bir minibüsü yakma olayına karıştıkları iddiasıyla yakalanan iki genç kıza karakolda işkence yapıldığı, birine copla tecavüz edildiği iddiaları karşısında da "Polisin yaptığı sorgu, İskenderun Cumhuriyet Savcılığı'nın bilgi, talimat ve denetimi altında gerçekleşmiştir" demiş (12 Kasım 1999 gazeteler), kısaca iddiaları reddetmişti. Oysa Tantan'ın reddettiği bu iddia son olarak Hatay Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "ciddi" bulundu ve polisler hakkında dava açıldı. Gördüğünüz gibi "işkence"yi yasalarla değil "kafalarla" önleyebiliriz.

KOMİSYON TANTAN'I DA DİNLEYECEK

03-03-2000

Hürriyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İstanbul'da hafta başında Küçükköy Karakolu'nda yapılan inceleme sonunda, bir işkence aleti olan Filistin askı bulduklarını resmen açıkladı. Komisyonun şu aşamada kötü muamele aracını sergilemek istemediklerini vurgulayan Pişkinsüt, bu konuda İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ı da komisyonda dinleyeceklerini söyledi. Pişkinsüt, dün İnsan Hakları Komisyonu toplantısından sonra çok sayıda basın mensubuna yaptığı açıklamada, 1998 yılı Şubat ayında, Bakırköy Çocuk ve Tutukevi'nde inceleme yaptıklarını anımsattı. Pişkinsüt, bu çerçevede daha önce düzenlenen raporun güncelleştirilmesi ve son durumun ne olduğunun saptanması amacıyla oluşturulan alt komisyonun, hafta başında aynı yerde bir çalışmayı yinedediklerini bildirdi.

267 ÇOCUKLA KONUSULDU

Pişkinsüt, bu kez de, yalarında cezaevi yönetiminden kimse olmadan, koşulların tümüne girerek 267 çocukla konuştuklarını bildirdi. Pişkinsüt, cezaevi yönetimleri ve gardiyanlarla da konuşarak iki yıldır gerçekleşen olumlu ve olumsuz değişiklikleri de saptadıklarını kaydetti. Bu arada tüm Türkiye'yi yıpratın, kötü muamele ve işkence konusunun da gündeme geldiğini belirten Pişkinsüt, evden-cezaevine gelinceye kadar başlarından geçenleri açık yüreklilikle anlatan tutukluların, mekan ve zaman tariflerinin doğru olduğunu gördüklerini bildirdi. Pişkinsüt, Küçükköy Karakolu'nda da askı denilen kötü muamele aletini bulduklarını kaydetti.

POLİS, 'BU ALET NEREDEN ÇIKTI' DİYE ŞAŞIRMIS

KOMİSYON Başkanı Sema Pişkinsüt, "Neden suç aletini göstermiyorsunuz?" sorusu üzerine, tüm çalışmalar sonuçlanınca bunu değerlendireceklerini bildirdi. Başkan, aleti karakoldan, İstanbul Emniyet Yardımcısı'nın da imzasının bulunduğu bir teslim tutanağıyla aldıklarını kaydetti. Pişkinsüt, "Karakol yetkilileri bu aletleri nasıl ve nerede kullandıklarını açıkladılar mı?" sorusuna, "Hayır ilk defa gördüklerini ifade ettiler" yanıtını verdi. Pişkinsüt, 267 çocukla görüştüklerini, hemen hemen hepsinin nezarethane defterlerinin son derece düzgün tutulduğunu, doktorların raporlarının tümünde "Darp cebir yoktur" denildiğini bildirdi. Başkan, ancak içerdeki

ifadelerin bunu yansıtmadığını söyledi. Pişkinsüt, "Kaç çocuk kötü muamele görmüş?" sorusuna, "Kişi sayısı önemli değil. Önemli olan kişilerin anlatımlarının tümünün doğru olduğudur" yanıtını verdi.

İŞKENCE ALETİ ANI TAZELETTİ

03-03-2000

Zaman

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun karakolda yakaladığı işkence aleti, 12 Eylül öncesi ve sonrası "işkenceden" geçen milletvekillerine anı tazeletti. Gündeme bomba gibi düşen ve görenler tarafından "Filistin Askısı" olduğu belirtilen işkence aleti, cumhurbaşkanlığı tartışmalarını da geride bırakarak Meclis kulislerinin, sohbet konusu oldu. Özellikle terör günleri ve askeri darbe sonrasında çilesini çeken MHP'liler, "alet" esprileriyle geçmişe yolculuk ettiler. Liseli bir çocuktum MHP'li bir milletvekili, "Bizim yüzde 50'miz 'bu aletlerden geçti' derken, lisede iken, içeri giren MHP'li, yaşadıklarını şöyle anlattı: "Falakaya yatırdılar, copla ayaklarımıza vurdular. Ertesi gün duruşmaya çıkacağım için ayakların şişini indirmeye çalıştılar. Uygulamacılar, üzerimize çıkarak bizleri yürütürken, birbirlerine, 'Benimki seninkini geçer' esprileri yaptılar. Düşünebiliyor musunuz, lise çağında bir çocuğum" 10. cop sonrası Bunları dinleyen bir başkası, "10'uncu copu atlattıktan sonra, acı duymuyorsunuz. Bundan sonrası, bayılma safhası. Solcusu, sağcısı aynı çemberden geçti" diyerek araya girdi. İşkenceye yabancı olmayan diğer bir MHP'li ise, devlete haksızlık edilmemesini istedi ve "Enerji darboğazında verilen bedava elektriğin unutulmaması" gerektiğini söyledi. Aynı vekil arkasından, şimdiki enerji sıkıntısının aşılması için, "İşkencede elektrik kullanılmaz" kuralının getirilmesini önerdi. Alet müzeye Komisyondaki işkence aletinin akıbetinin ne olacağı konusunda da fikirler yürütülüyor. Aletin vekillere gösterilmesini öneren bir MHP'li, "Meclis müzesinde sergilenebilir" dedi. MHP'liler, işkence anılarına, "Bütün bunlara rağmen, devlete bağlılığımız önemlidir. Bu irada, birilerine küpe olsun" sözleriyle noktayı koydu. Bu arada, işkence aletinin bulunduğu İnsan Hakları Komisyonu'nun bazı üyelerinin, geçmişte işkenceye maruz kaldıkları ortaya çıktı. MHP'li Metin Ergun'un yanında ANAP'lı Emre Kocaoğlu'nun 1973'te "Ziverbey Köşkü'nde" konuk edildiği öğrenildi.

ASKININ SAHİBİ ARANIYOR

03-03-2000

Sabah

İstanbul Emniyet Müdürü Özdemir, Küçükköy karakolunda bulunan askının hangi Emniyet Müdürü döneminden kaldığını araştırıyor TBMM İşkence-yi Araştırma Komisyonu'nun İstanbul'daki karakollarda inceleme yaparken, Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda "Filistin askısı" bulması üzerine harekete geçen İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, sorumlu gördüğü 2 amiri görevden aldı. Küçükköy Karakolu'na sabah erken saatlerde baskın gibi bir ziyaret yapan İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, incelemelerde bulundu. Karakolda işkence aleti bulunmasına "sert tavır" gösteren Özdemir, haklarında idari kovuşturma başlattığı Karakol Amiri ile Araştırma Büro Amiri'ni "soruşturmanın selameti açısından" görevden uzaklaştırdı.

ÇAĞDIŞI ŞEYLER

Konuyla ilgili konuşan Hasan Özdemir, "Böyle bir şeyi bulundurduklarından haberimiz yoktu. Bunlar çağdışı şeylerdir. Biz artık, 'sanıktan delile' değil 'delilden sanığa' ulaşmaya çalışıyoruz. ISO-2000 Kalite Belgesi almak için mücadele veren İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün bünyesinde işkence yöntemleri kullanılamaz, kullananlar barındırılamaz" dedi.

SAHİP ARANIYOR

İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, karakolda bulunan sopanın "ne zamandan kalma" olduğunu belirlemeye çalıştıklarını da belirterek, "En ufak bir işkence suçu için 8 yıla kadar hapis cezasının istendiği bir dönemde böyle bir şeyi yapmak akıl karı değil" diye de konuştu. Bu arada, İçişleri Bakanlığı'ndan olayı derinlemesine soruşturmaları için müfettiş istendi.

PİŞKİNSÜT KİMDEN KORKUYOR?

04-03-2000

Star

İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, tüm raporları Meclis arşivinden sildirdi. Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Meclis tarihinde eşine rastlanmayan bir uygulama başlattı ve komisyona ait tutanakların 'Meclis tutanak arşivine' girmesine engel oldu. Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün, yaklaşık 1.5 ay önce Meclis Tutanak Müdürlüğü'ne başvurarak, İnsan Hakları Komisyonu'na ait tutanaklara ilişkin ilginç bir yöntem önerdiği ortaya çıktı. Pişkinsüt, Meclis Tutanak Müdürlüğü'nden komisyonun tüm inceleme gezileri ve toplantılarına ait tutanakların bant çözümünün yapılmasının ardından orijinal disk ve çıkarılacak tek nüshanın kendisine teslim edilmesi talimatı verdi. Pişkinsüt, bunlara ilişkin Meclis Tutanak Müdürlüğü bilgisayarlarına giren kayıtların ise silinmesini istedi. Tutanaklar silindi Alt komisyonun hafta başında İstanbul'da yaptığı karakol baskını ve Filistin askısını bulduğu inceleme gezisine ait hiçbir tutanak da Meclis arşivine giremedi. Meclis'teki komisyon odasında bir dolapta

kilitli bulunan 'Filistin askısının kimseye gösterilmemesi de tartışma konusu oldu. Emniyet tepkisi Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, dün yaptığı açıklamada 'Filistin askısı yok. Eski mi yeni mi olduğu bilinmeyen bir şeydir. Yanlış açıklamalar hepimizi rencide ediyor' dedi. İstanbul Valisi Erol Çakır da 'Karakolda bulunan şey işkence aleti değil, sopa' dedi.

İŞKENCE

04-03-2000

Türkiye

Makale

SABAHATTİN ÖNKİBAR

Adaletin Filistin askısı ile temini teşebbüsü Ortaçağ metodudur ve Türkiye bunu derhal terk etmek durumundadır. Diyeceksiniz ki hadise münferit. Buna ben de inanıyorum ama münferit de olsa böyle bir şeye katlanmak ya da onu görmezden gelmek olacak şey değildir. Avrupa Birliği'nin kapısında olan çağdaş Türkiye'de işkence adalet aracı olamaz. Üçüncü dünyanın adalet vasıtası olan Filistin Askısı ve benzeri işkence aletleri artık Türkiye'nin gündeminden çıkmalıdır.

BRAVO KOMİSYONA

Buradan bakınca TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nu kutlamak istiyoruz. Küçükköy Karakolu'nda ele geçirilen işkence aletleri ve tutanakla yapılan muhtelif tespitler, çirkinliğin aşılmasına kuşkusuz katkı yapacaktır. İki de bir maksatları başka olsa da kapımızı çalan Avrupa'ya bu komisyon en güzel cevabı vermiş oluyor. Tabii bundan sonra görev İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'dadır. Sadettin Bey teşkilattan gelen ve orayı bilen biri olarak bu rezilliği kavrayıp çözebilecek durumdadır. Diyeceksiniz ki, efendim CMUK'la beraber adalet yeterince tecelli etmiyor. Hayır. Böyle bir şeyi seslendirmek hukuksuzluğu talep etmek olur ki, Türkiye'de o dönem artık geride kalmalıdır.

İSTİSMAR

Gelelim istismar hadisesine. Doğrudur, işkence kavramı Türk solu ve hatta PKK için bile en önemli istismar argümanıdır. Nitekim falakanın TBMM Komisyonu'nca bulunması ile beraber bazı çevreler hemen Manisa ve Metin Göztepe davalarını tefrika etmeye başladılar. Bu olaylardaki işkence olgusunun tespitini yargı yapmıştır. Herkes bağımsız yargının hükmüne saygılı olmak durumundadır. Bulunan bir falakayla sol ve bölücü örgütleri bütün çılgınlıklarından beraat ettirmek yanlı bir hüküm olur. Her hadiseyi işkenceyle izah ederseniz Adaleti zaafa uğrattırınız. İşkence nasıl adalete vasıta olamayacağı gibi istismarı da olamaz. Mesela şu HADEP'li Başkanlar olayını sorgulayalım. Evet adamların gözaltına alınıp biçiminde uygunsuzlukların olduğu doğrudur. Ama bir başka doğru da bu insanların belli gerekçelerle gözaltına alındığıdır. Yargılama devam ettiği için başka bir şey söylemeyeceğiz ama şayet bu belediyeler PKK'yla kolkola girmiş ve kaynaklarını oraya aktarmış ise buna ne denilecektir. Gözaltına alınıştaki uygunsuzluk; eğer PKK'ya yataklık mahkemece ispatlanırsa, esasa gölge etmemelidir. Nasreddin Hoca'nın hikayesinde olduğu gibi hırsızın suçu işkence velvelesi ile görmezden gelinemez.

EMNİYET TEŞKİLATI

Bir başka nokta şiddetle karşı çıktığımız falaka olayının yukarıda belirttiğimiz gibi münferit olmasıdır. Evet bu rezilliğe koro halinde karşı çıkalım ama işkence olayını da bütün Emniyet Camiasına şamil kılmayalım. Böyle bir yaklaşım fedakarlığı tescilli bu kurumumuzu yaralar ve en önemlisi normal yollardan adaletin tecellisi bile zaafa uğrar. Münferit densizlikler ABD ve Avrupa polisinde de görülüyor ve zaman zaman bunlar medyaya malzeme oluyor. Sonuç: Sadettin Tantan işkence ayıbı için lafla değil eylem koyarak harekete geçmelidir. Geçmelidir zira münferit çirkinlikler pek çok şeyi gölgeliyor...

KARAKOLDA İŞKENCE VAR

05-03-2000

Radikal

Avrupa Birliği'ne (AB) adaylık sürecinde sürekli Türkiye'nin önündeki en büyük engel olarak gösterilen 'insan hakları' sorununa TBMM bir kez daha el koydu. İstanbul'da karakollara yaptığı baskınları sürdüren TBMM İnsan Hakları Komisyonu, işkence iddialarını adeta belgeledi. İlk baskında Küçükköy Polis Karakolu'nda bulunduğu 'filistin askısını' TBMM'ye getiren komisyon, son operasyonlarında ise işkence aletlerinin temizlendiğini, ancak kötü muamele yapılan mekânların varlığını sürdürdüğünü tespit etti. İddiaların tümü doğru Komisyonun ANAP'lı üyesi Emre Kocaoğlu yapılan baskınların sonucunu, "Hepimiz işkence iddialarının, 'bir sopa' açıklamasıyla geçiştirilecek kadar küçük olmadığını gördük. Gözlemlerimizin ve iddiaların iyisiyle kötüsüyle tümünün doğru olduğunu gördük" dedi. İstanbul Valisi Erol Çakır'ın, 'Askı değil basit bir sopa' açıklamasını anımsatan ANAP'lı Emre Kocaoğlu, "Meclis'in müdahalesi sistemin daha iyiye gitmesini isteyenlerle 'Bu küçük bir sopa' açıklamasını yaparak olayı küçümseyenler arasında mücadeleye yeni bir şekil verdi. Sopa açıklamasını yapan kamu görevlileri açıklamalarıyla bu denklemin neresinde olduklarını gösteriyorlar. Bir askının sopa olduğunu söylemek kılıçla kurdanı karıştırmak demektir. Biz kamu görevlilerinin olayı bu şekilde küçümsemesini onlara yakıştıramıyoruz. Çünkü olayı küçümseyen yaklaşımın kendisi küçüklüktür, bunu hiçbir kamu görevlisine yakıştıramıyoruz" diye konuştu. Tutuklular ağladı Başkanlığını

DSP'li Sema Pişkinsüt'ün yaptığı ve ANAP'tan Emre Kocaoğlu ile DYP'den Kadir Bozkurt'un da bulunduğu İnsan Hakları İnceleme Alt Komisyonu, yargı, ceza ve infaz konularında rapor hazırlamak için İstanbul'daki çalışmaları çerçevesinde önceki gün Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne gitti. Komisyon, 1998 yılında tespit ettikleri aksaklıkların giderilip giderilmediğini denetledi. Öğretmen ve psikolog eksikliğinin giderildiğine, sanat atölyelerinin kurulduğuna tanık olan komisyon, tutukluların mahkemelere gitmesinde, avukatlarıyla görüşmesinde yaşanan sorunların ise devam ettiğini gördü. Tutukevinde kalan insanlar da özellikle evlerinden alınıp tutukevine gidene kadar geçen süreçte yaşadıkları 'kötü muameleden' şikâyetçi oldu. Bazı tutuklular sorguya çekildikleri karakollarda kendilerine işkence yapılan mekanların yerlerini bile tarif ederken, yaşadıklarını ağlayarak anlattı. Tutukluların iddiaları üzerine komisyon üyeleri karakollara baskın yapmayı planladı. Komisyon üyeleri saat 22.30'dan dün sabah saat 6.30'a kadar dört karakolda incelemelerde bulundu. Komisyon üyeleri bu karakollarda, daha önce kendilerine tarif edilen 'kötü muamele' mekanları ve sorgu odalarını tek tek gezdi. İşkence çukuru bulundu Komisyon, ikinci operasyonunda karakollarda 'hazırlık' yapıldığını tespit etti. Karakolları neredeyse 'cılananmış' bulan komisyon, bu kez hiçbir mekanik işkence aletine rastlamadı, ancak işkence aletlerinin kullanıldığını ilişkin izler tespit etti. Komisyon, Gülsuyu Polis Karakolu'nda mahkûmların tarif ettiği yerde askılar için açılmış delikler ile çukurlar buldu. Karakolda işkence gören bazı mahkûmlar komisyon üyelerine, "Allah sizi korusun. Daha önce burası nasıldı bilemezsiniz. Sanki bir gecede Avrupa Birliği'ne girdik. Size çok teşekkür ederiz" dedi. Baskınlardan sonra konuşan Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, Türkiye'de bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç bulunduğunu açıkladı. Pişkinsüt, bunun da birkaç polislin açığa alınmasıyla mümkün olmayacağını, yeni yapılanma için kararlılığın şart olduğunu söyledi. İşkence aletlerinin kimler tarafından kullanıldığı değil, bir daha kullanılmaması için neler yapılacağını önemli olduğunu dile getiren Sema Pişkinsüt, çok sayıda ihbar aldıklarını ve bunları değerlendireceklerini, gerekirse bütün karakollara gitmeye kararlı olduklarını ifade etti. Pişkinsüt, Bakırköy Kadın ve Çocukeyi'nin cezaların infaz edildiği bir yer değil tutukevi olmasına rağmen bu anlayıştan uzak olduğunu ileri sürdü. Baskından haberleri var Pişkinsüt, "Buradaki insanların suçluluğu kanıtlanmıştır. Bu yüzden mekân daha farklı olmalı. Bu insanlar mahkemelere gitmeli, avukatlarıyla zamanında görüşebilmeli. Psikologlar bulunmalı, öğretmenler olmalı" diye konuştu. İnsanların hazırlık soruşturması sırasında kötü muameleden şikâyetçi olduklarını, bunun yapıldığı mekânları tarif ettiklerini kaydeden Pişkinsüt, önceki gün gittikleri karakollarda daha önceden alarm verildiği için adliye ve depo gibi yerlerin düzenlendiğini, polislerin kendilerini kapılarda karşıladığını açıkladı. Pişkinsüt, bazı mekânların kötü muameleye müsait yerler olduklarını gözleriyle gördüklerini ifade etti. Polisler de zor durumda Pişkinsüt, gittikleri karakollarda polislerin de büyük sorunları olduklarını gördüklerini dile getirdi. Raporlarında bu konuya da yer vereceklerini belirten Pişkinsüt, polislerin özlük hakları, kılık kıyafet sorunları bulunduğunu, yılda iki kez çekap yaptıklarını gerekirken hastalandıkları zaman bile doktora gidemediklerini tespit ettiklerini söyledi. Raporun yazımına bayram öncesi başlayacaklarını vurgulayan Pişkinsüt, "İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'la da görüşeceğiz" dedi. Vali Çakır'a sert tepki Pişkinsüt, işkence aletine 'sopa' diyen İstanbul Valisi Erol Çakır'a da sert tepki gösterdi. Pişkinsüt, "Bu memlekette, TBMM ve komisyonunun, herhangi bir validen daha büyük olduğunu bilen ve bu anlayışla çalışan valilerimize biz cumhuriyet valisi deriz. Çakır, cumhuriyet valisi olup olmadığı konusunda tartışma yaratmasın. Bir TBMM komisyonunun görevini ve müdahalesini tartışmak valinin haddi değil. Önce bu müdahalenin şartlarını ortadan kaldırınsınlar, sonra kendi muhataplarıyla konuşsunlar" dedi.

VEKİLDEN VALİYE 'FİRÇA'

05-03-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Küçükköy karakolunda işkence aleti bulunmasının ardından önceki gün Kadıköy Yeldeğirmeni, Üsküdar Çinili, Ümraniye ve Maltepe'deki karakollarda inceleme yaptı. Komisyon başkanı Sema Pişkinsüt "Birileri sopa bulmuş" diyen İstanbul Valisi Erol Çakır'a yanıt verirken "Komisyonun görevini ve müdahalesini tartışmak valinin haddi değil" dedi. Önceki günkü dört karakolda yapılan incelemede, komisyona ulaştırılan bazı bilgilerin doğruluğu saptanırken Küçükköy karakolunda olduğu gibi işkence aletine bu kez rastlanmadı. Çakır'ın "büyütmeyin" ifadesine kızan Pişkinsüt, şunları söyledi: "Bu memlekette TBMM'nin ve komisyonun herhangi bir validen daha büyük olduğunu bilen ve bu anlayışla çalışan valilere cumhuriyet valisi diyoruz. Çakır, cumhuriyet valisi olup olmadığı konusunda tartışma yaratmasın. Biz görevimizi yapıyoruz, yapmayanlar tartışma yaratmasınlar. Herkese görevini hatırlatıyoruz. Komisyonumuz dış kaynaklı bir komisyon değildir. Bahsedilirken, 'birileri sopa bulmuş' denilemez." Pişkinsüt, geçen cuma sabahı İstanbul'a gittiklerini, önce Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki koşulları ve daha önce görüştüğü kişileri ziyaret ettiklerini, bir baskı veya değişiklik olup olmadığını gözlemlediklerini kaydetti. Dudullu karakolunda nezarethane defferinin yanlış tutulduğunu anlatan Pişkinsüt araştırmalarıyla ilgili şunları söyledi: "İhbar geliyor, konu hassas, insanlar duyurlu. Resim çekimi oldu. Tuttuğumuz kayıtlarla, ifadelerle mevcut durumu karşılaştırdık. Önemli olan çözüm bulmaktır. İlk ziyaretimizin ardından bazı gelişmeler yaşanmış. Karakollarda, temizlik ve muamele yönünden iyileşmeler olmuş. Bir suçlu, Bize çok iyi muamele edildi. Geçen hafta da buradaydım. Bir haftada çokşey değişmiş. Sanki AB'ye girdiğimizi sandık. Bu güzel muameleden dolayı utanıp, suçumuzu itiraf ettik" ifadesini kullandı. Bunlar iyi şeyler." *Tantan'a övgü Pişkinsüt, İçişleri Bakanı

Sadettin Tantan'ın "Her türlü suçun, yanlışlığın, kanunsuz işin karşısındayım" diyerek kendilerine destek verdiğini belirtirken, komisyon üyesi Emre Kocaoğlu da, "Tantan'ın bakan olması büyük şans. Ona hem biz, hem polis hem de halk güveniyor" dedi. İncelemelerinin "denetleme" değil, "ziyaret" olarak yansıtılmasını isteyen Kocaoğlu şu görüşleri dile getirdi: "Her yer teftiş hazırlığı geçirmiş. 2 günde karakola gelenlere davranış değişmiş. Sopanın yerini, güleryüz almış. Bunu nezarettekiler söylüyor. Türk polisinin isterse çok iyi şeyler yapacağını gördük."

İKİNCİ ASKI VAKASI

05-03-2000

Star

DSP'li Sema Pişkinsüt başkanlığındaki Meclis İnsan Hakları Komisyonu İstanbul'daki bir karakolda bu kez Filistin askısının asıldığı bir sistem buldu. İstanbul Küçükköy polis Karakolu'nda geçen hafta 'Filistin askısı' olarak bilinen işkence aleti bulan Meclis İnsan Hakları Komisyonu, önceki gün İstanbul'daki bir karakolda sabit askı demiri buldu. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt ile üyeler Kadir Bozkurt ve Emre Kocaoğlu Cuma İstanbul'a ikinci bir çıkarma yaparak gece yarısına kadar karakolları gezdiler. Komisyon üyeleri, adı açıklanmayan bir karakolda 'Filistin Askısı'nın kullanıldığı sabit bir 'askı sistemi' buldular. Tutanağa geçti Karakolun bir odasında bulunan sistemin delikli demirlerden oluştuğu, bulunduğu bölmenin 'işkence yeri' olduğu bildirdi. Komisyon üyeleri delikli işkence askısının karakolun duvarında sabitlendiği için bu kez Meclis'e getiremediler. İstanbul Emniyeti'nden bir görevlinin nezaretinde tutanak tutan komisyon, bu kez 'işkence askısını' belgelediler. Tutanağa ilgili karakoldan yetkililerin de imzası alınarak, askı demirlerinin bulunduğu belgelendi. Komisyon gezdiği bazı karakolları beğenip çağdaş buldu. Komisyon, tutanakla belgeledikleri bu bulguları da raporlarında değerlendireceklerini bildirdi. Küçükköy Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, üyeler DYP Sinop Milletvekili Kadir Bozkurt ve ANAP İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu, geçen Pazartesi ve Salı günleri Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde incelemelerde bulunmuştu. Çocuk tutukluların ihbarı üzerine bazı karakolları gezmişti. Heyet, Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda Filistin askısı ele geçirmişti. Tutanakla el konulan askıyı, Meclis'e getirip 'kilit' altına almıştı.

İŞKENCE VE RİYAKARLIK

05-03-2000

Sabah

Makale

GÜLAY GÖKTÜRK

İnsan Hakları Komisyonu'nun Küçükköy Polis Karakolu'nda bir Filistin askısı bulması hiçbirimizi şaşırtmadı. Biz o askıların orada ve başka karakollarda yıllardır asılı olduklarını çoktan biliyorduk. Ama belki bu kez farklı olur, suç aleti Meclis'e kadar getirildiğine göre belki devlet kedi pisliğini örter gibi davranmaz da sorunun çözümünde bir adım olsun atarız, diye umuyorduk. Boşuna umutlanmışız. Baksanıza, yetkililer daha o gece İnsan Hakları Komisyonu'nu olayı gizli tutmaya ikna etmişler. Allah'tan Pişkinsüt Filistin askısını Meclis'in önünde arabasından indirirken gazeteciler fark etmiş de olay basına yansımış. Yoksa bizim gece baskını ruhumuz bile duymayacakmış. Peki olay duyulunca yetkililer ne demiş? İstanbul Valisi Erol Çakır, "Biri bir sopa bulmuş, ne olduğu bilinmiyor. Nerede kullanılmış, kime tatbik edilmiş, o yok" buyurmuş. Emniyet Genel Müdürü Genç ise, "Karakolun birinin deposunda eskiden kalma bir şey bulunduğunu" söylemiş... İşkence meselesinin her gündeme gelişinde tanık olduğumuz o riyakarlık yok mu o riyakarlık... İnanın, işkencenin kendisinden daha korkunç! Hani o insanın gözünün içine baka baka yalan söyleme, göz göre göre uyutmaya çalışma ve salak yerine koyma tavrı... İşkencenin kokusu -ya da sopası- bir yerlerden ortaya çıkıverince takınılan o sahte şaşkınlık. Yalancılıktan girişilen "patlayın üstüne gitme" jestleri... Derhal patlatılan "münferit olay" demeçleri... "Canım her çuvalda birkaç çürük patates olur" savunmaları... Ardından birkaç görevlinin açığa alınması, hiçbir zaman bitmeyecek olan o soruşturmanın başlaması; arada bir sıkıştırıldığında "soruşturma ya da dava sürüyor" açıklamaları... Böyle bir riyakarlıkla daha ne kadar bir arada yaşayabiliriz, herkesin bildiğini bilmezden gelerek; filen yaşanan gerçeği resmen inkâr ederek daha ne kadar idare edebiliriz, bilmiyorum. Ama bildiğim, devletin bu refleksi sürdükçe işkencenin de hız kesmeyeceği... Türkiye'de işkence engellenemiyor. Çünkü devlet içinde ağırlıklı bir kesim, hâlâ işkence yapmanın yasal olmasına da doğru olduğuna; işkence olmaksızın "gerçeğe" ulaşamayacağına, olayların çözülemeyeceğine inanıyor. Bu kesimin gücü yüzündendir ki, Şebnem Fincancı korur gibi işkenceye karşı bayrak açan Adli Tıp doktorları tasfiye edilmeye çalışılıyor. Bu kesimin etkisiyle işkence davaları bir türlü sonuçlanmıyor. İşkenceyi savunanlar, "insan hakları savunucuları" denen ve "ayakları yere basmayan bir avuç zibidinin" çıkartacağı tantananın korkusundan, bu fikirlerini açıkça savunamıyorlar. Ama vazgeçmiyorlar da... "İt ürür kervan yürür" deyip bildiklerini okuyorlar. Kervan gerçekten de yürüyor. İşkencenin uygulayıcıları ile kalben savunucuları arasında zımnî bir anlaşma sürüp gidiyor. O işkencesini yapıyor, öbürü de görmezden geliyor. İşkenceci kazara yakalandığında ise hemen imdadına yetişiyor: "Canım, alt tarafı ne idüğü belirsiz bir sopa..." Böylece devlet bir kez daha kendi gerçeğiyle yüzleşememiş, bir kez daha kendini kandırmış oluyor. Evet, yalnızca kendini... Çünkü biz o askıların orada asılı olduklarını zaten biliyoruz...

KARAKOLDA İŞKENCE İZLERİ VAR

06-03-2000

Cumhuriyet

İstanbul Küçükköy Polis Karakolu'nda "Filistin askısı" bulan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri, daha sonra sürdürdükleri baskınlarda da "işkencenin izini" buldular. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, alt komisyon olarak yaptıkları incelemelerde, "emniyet istihbaratının çok iyi çalışması" sonucu, son karakol incelemelerinde belirgin işkence aleti bulmamalarına karşın, "Filistin askısı deliği" gibi birtakım "izler" bulduklarını açıkladı. İstanbul Valisi Erol Çakır'ın, "münferit bir olay, bulunan basit bir sopa" sözlerine de yanıt veren Pişkinsüt, "Bu tür değerlendirmeler, üst düzey makamların yasalarda suç sayılan bu tür olayları ciddiye almadığı izlenimine yol açar. Şov yapılarak ve olayların üstü örtülerek sonuç alınamaz" dedi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, dün düzenlediği basın toplantısında İstanbul'da bazı karakollarda yaptıkları incelemelerle ilgili bilgi verdi. Filistin askısının bulunması üzerine 1-2 polisin açığa alındığını öğrendiklerini aktaran Pişkinsüt, "Sorumluluktan 1-2 polisin üzerine yıkılarak kurtulunamaz. Sorun, kötü muameleye göz yummak, bundan sonuç alınacağına inanmak, kulaklarını tıkamaktır" dedi. Filistin askısını 1 kişinin kullanamayacağına, bir dolabın üstüne kaldırmak için bile en az 2 kişiye gereksinim olduğuna dikkat çeken Pişkinsüt, "işkencenin münferit ya da sistematik olup olmadığı" tartışmalarına girmek gerektiğini söyledi. Pişkinsüt şunları söyledi: "İşkence bizim yasalarımızda suçtur, bunun azı çoğu, mazur gösterilmesi olmaz. Böyle bir alet zaten tek başına kullanılamaz. Alet askı şeklinde, yaklaşık 2.5 metre boyunda, 10-15 santimetre kalınlığında, ucunda delikleri olan, yaklaşık 8-10 metre uzunluğunda bantları olan bir alet. Böyle bir aleti bir kişinin kullanamayacağı çok açık. En azından 2 kişinin kaldırıp onu dolabın üzerine koyması lazım. Kaldı ki, şikâyetçi olanlar farklı zamanlarda gelmişler ve kötü muamele görmüşler. Bu işlemi hep aynı kişiler yapmayacağına göre, demek ki kötü muamele var. Bizim ifadesine başvurduğumuz tutukluların yüzde 80'i de bu kötü muameleye uğramış. Biz, elimizde olanak olmasına karşın, hangi polis memurlarının yaptığını bile tespit etmek istemedik. Bu kötü muameleyi, polisin ya da komiserin, daha üst düzeyde birinin yapıp yapmadığı önemli değil. Herkes bir biçimde, bu olaya gözünü kapattığı için sorumludur. Eğer olayları, 'hiç görmedik' diye değerlendiriyorsanız, o yanlıştır. Evet sorunlar vardır, daha dikkatli olunması gerekir ve iç denetim mekanizması işletilmelidir." Son yaptıkları incelemelerde, işkence aletlerinin kaldırılmış olduğunu gördüklerini, ancak, örneğin Filistin askısının yerleştirildiği delikleri gördüklerini anlatan Pişkinsüt, amaçlarının suçlamak değil, kötü muameleyi önleyecek sistemi geliştirmek olduğunu vurguladı. İstanbul Valisi Çakır'ın kendilerine dönük "birileri" sözlerini de eleştiren, Pişkinsüt, "Biz 'birileri' değil, TBMM Başkanlığı'nın izniyle, yetkili olarak, halk adına denetim yapan bir komisyonun üyeleriyiz" dedi. Bu tür açıklamaların üst düzey makamların yasalarda suç sayılan işkence olaylarını ciddiye almadığı izlenimi uyandıracağını kaydeden Pişkinsüt, "şov yapılarak ya da olayların üstü örtülerek sonuç alınamayacağını" vurguladı. Bu olay kullanılarak farklı cepheler açılmamasını da isteyen Pişkinsüt, "Çünkü polisin hakiki dostu biziz. Polisi bu tür şaibelerden ve suç sayılan işlemlerden koruyarak bu dostluğun gereğini de yerine getiriyoruz" görüşünü savundu. Pişkinsüt bir soru üzerine de İçişleri Bakanlığı'nın bu olayla ilgili kendilerinden henüz bilgi almadığını, müfettiş görevlendirmede olduğunu söyledi. Pişkinsüt, "Ancak ben gerekli ilgiyi göstereceklerine inanıyorum" dedi. Pişkinsüt karakol ziyaretlerinde karşılaştıkları ilginç olaylardan örnekler de verdi. Son ziyarette, emniyetin "hazırlıksız yakalanmamak" için bütün önlemleri aldığını gözlediklerini aktaran Pişkinsüt, sözlerini şöyle sürdürdü: "Örneğin, bir karakolda, esrar kullandıkları için gözaltında olan 2 kişiyle konuştuk. Bu kez farklı bir muamele olup olmadığını sorduk. Bize 'İlk kez böyle bir şey görüyoruz. Her geldiğimizde mutlaka askıya alınır, dövülürdük. Zaten salona da gözleri kapalı getirilirdik. Bu odada dolaplar vardı, askı vardı. Şimdi çok şaşırdık' dediler. Hatta bu 'iyi muameleden' dolayı utanıp, ilk kez suçlarını itiraf ettiklerini de aktardılar. Biz 'Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz' diye sorduğumuzda, verdikleri cevap bizi şaşırttı; 'Herhalde AB'ye üye olduk' dediler. Görüldüğü gibi en ufak iyileştirmede ne kadar farklı sonuçlar alınabiliyor." Pişkinsüt, izlenimlerine ilişkin raporları bayramdan sonra tamamlayarak kamuoyuna açıklayacaklarını bildirdi.

MÜNFERİT?

06-03-2000

Sabah

Makale

CAN DÜNDAR

"Münferit" bir olay yaşadım Perşembe gece yarısı... İstiklal Caddesi girişinde orta yaşı geçkin, kır saçlı, cüsseli bir adam, bir polis otosunun yanında boylu boyunca yatıyordu. Saralı zannettik önce... Yanımda bir doktor arkadaşım vardı. "İzin verin bakayım" diye yardı kalabalığı... Adam kendisine yaklaşan polis olduğunu zannederek ana avrat küfretmeye başladı. Sarhoş olduğu belliydi. Bunun üzerine başucundaki genç polis, adama bir tekme savurdu. "Ben anama küfrettiğim", deyip bir yandan vuruyor, bir yandan küfrediyordu. Ardından ekipteki diğer polisler de yerdeki adamı çuval gibi tekmelemeye başladılar. Çevrede herkes korku içinde izliyordu. Doktor arkadaşım da ben, kollarına sarılıp polisleri durdurmaya, yerdeki adamı da bir kenara çekmeye uğraştık. Düşünebiliyor musunuz, normalde bu tür bir sahne gördüğümüzde polis çağırmamız

gereirken, biz, adamı polisin elinden kurtarmaya çalışıyoruz. Lakin sarhoş adam yattığı yerden küfretmeye devam ediyordu. Tekme yedikçe "Benim arkadaşım savcı, hepinizin ...sını tireceğim" diye inliyordu. Bu son cümle üzerine kızgın polislerden biri adamın yüzüne yumruğu geçirdi. Adam acıyla kıvrılırken bir de hayalarına tekme yedi. Doktor arkadaşım, adamın kan içinde kalan ağzını kapatmaya çalışırken, ben "Yapmayın, adam sarhoş" diyerek polisleri durdurmaya çabaladım. Ama nafile... Ne gazeteci, ne doktor, ne çevredeki kalabalık umurlarında değildi. Çok kolay etkisiz hale getirebilecekleri adamı, alenen dövüyorlardı. Sonunda amirleri geldi. Bizi gördü. Olanları anlattık. Kibarca, "Hiç merak etmeyin, biz onu götürüp gerekli muameleyi yaparız" dedi. Bu "muamele" lafı tüylerimizi ürperti. Bizim yanımızda bunları yapanların, adamla ekip otosunda veya karakolda baş başa kaldıklarında neler yapabileceklerini düşünerek ürküttük. O sırada polisler adamı kaçırmaya gibi göturdüler. İzleyemedik. "İnşallah gerçekten bir savcı tanıyordur" demekten başka bir şey gelmedi elimizden... Neden biz polisten korkuyoruz da, polis herkesin gözü önünde savunmasız bir sarhoşu tekme tokat dövmekten korkmuyor? Yanıt basit: Bugüne dek insan hakları ihlallerinin hesabı sorulmadı da ondan... İşte yeni bir örnek: Küçükköy Karakolu'nda bulunan "Filistin Askısı".. Aletin özelliğini eski bir güvenlik görevlisinden dinlemiştik geçen sene... "Herkes uygulamaz Filistin..." demişti; "Çünkü çok tehlikelidir. Adamın indireceği zamanı iyi ayarlamazsan kaburgaların akciğer üzerine yaptığı baskı yüzünden iç kanama meydana gelebilir. O yüzden sadece çözülmesi zor olanlara uygulanır. Anadan doğma soyar, elleri arkadan kelepçeleriz. Bileklerinden yukarı doğru asarız. Bir süre sonra dayanamaz bayılır. Cinsel organına elektrik verip ayıtlırız." Yıllar yılı karakola giren herkesin gördüğü, Emniyetinse hep inkar ettiği o meşhur askıyı, sonunda TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, Sema Pişkinsüt başkanlığında yaptıkları bir karakol baskınında ele geçirdiler... İşkence Meclis'teki cesur bir kadın tarafından belgelendi. Karakoldaki polisler "Bunu daha önce hiç görmedik. Ne işi var bilmeyiz" deyip sıyrılmak istediler. Emniyet, karakol amiri hakkında soruşturma açtı. İstanbul Valisi Erol Çakır ise, "Biri bir sopa bulmuş, ne olduğu bilinmiyor" diyerek olayı örtbas etmeye çalıştı. "Biri" dediğinin bir Milletvekili, "sopa" dediğinin de bir işkence aleti olduğunu bilmemiş gibi... Geçen hafta HADEP'li belediye başkanlarının görevden alınmasına ilişkin yazımdan sonra İçişleri Bakanı Sadettin Tantan aradı. Mesut Yılmaz'dan bu konuda telefon talimatı almadığını, bir hukuk devleti olan Türkiye'nin telefonla değil, yasalarla yönetildiğini, her şeyin hukuka uygun yapıldığını anlattı. Yapılan uygulamanın Adalet Bakanı'nı bile rahatsız ettiğini söylediğinde ise "Hiçbir yetkilinin kendi teşkilatından yakınmaya hakkı yoktur" dedi. Şimdi İçişleri Bakanı'nın karşısında çok daha zorlu bir sınav var. Medyanın ve polis teşkilatının büyük desteğine sahip Tantan, elde ettiği bu itibarı, emniyetin üzerindeki işkence lekesini silmek için de kullanmalıdır. Bakan işkenceye karşı olduğunu söylüyor. "Eldeki insan malzemesi bu... Gelin bu meseleyi birlikte halledelim" diyor. İyi de, Vali, Milletvekili'nin bulduğu işkence aletine "sopa" deyip geçerse, işkenceciye ceza verilmezse, polise çağdaş sorgu yöntemleri öğretilmezse nasıl halledilecek bu mesele...? Bu insanlık suçunu önlemenin ilk koşulu, işkenceyi yasaklamak, işkenceciyi kollamamaktır. Acilen, sert, caydırıcı ceza... İlk önlem bu... Sonra da eğitim... Tantan'ın "çözüm bulma" konusunda kararlı olduğuna inanmak istiyoruz. Çünkü başı derde düşenin "İmdat polis" demeye alıştığı bir ülkede yaşamak istiyoruz; "Eyvah polis" diye kaçıştığı bir ülkede değil...

OLAYI ÖRTMESİN

06-03-2000

Sabah

Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, "Bir sopa bulmuşlar" diyen İstanbul Valisi Çakır'ı olayı örtmeye çalışmak ve şov yapmakla suçladı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İstanbul Küçükköy Polis Karakolu'nda bulunan ve Filistin askısı adlı işkence yönteminde kullanılan aleti basına göstermedi ancak, "Bu alet ile nasıl işkence yapıldığını" anlattı. Pişkinsüt "Bir sopa bulmuşlar" diyen İstanbul Valisi Erol Çakır'a da sert eleştiriler yöneltti. Pişkinsüt dün ANAP'lı Emre Kocaoglu ve DYP'li Kadir Bozkurt ile düzenlediği basın toplantısında, İstanbul Valisi Çakır'ı "Olayı örtmeye çalışmak ve şov yapmak" ile suçladı. Vali'nin "Birileri bir sopa bulmuş. Üzerinde durulmaya değmez" şeklinde cümleler kullandığını hatırlatan Pişkinsüt şunları söyledi: "Bu cümleler konunun üst düzeyde nasıl ele alındığını ortaya koyuyor. Şov yapılmaya kalkışılıp birtakım şeyler örtülmeye çalışılırsa, sonuç almak mümkün değildir. Bir karakolda böyle bir alet bulunması önemlidir. Farklı tarihlerde ifade veren kişiler de bunun kullanıldığını söylemişlerdir. İstanbul'da 1-2 polis görevinden alınmıştır ama bu görevden alınmayla ortadan kaldırılacak bir olay değildir. Aletler 1-2 kişinin kullanımından daha komplike. Ayrıca Vali Bey, bizler için 'birileri' diyor. TBMM halktan aldığı yetkiyle bunu yapıyor. 'Dış kaynaklı' olduğu yönündeki ifadesi de yanlış. Biz son derece vatanperveriz. Vali'nin münferit gibi cümleleri de olayı yanlış gösteriyor. İşkence suçtur. Bu tür cümlelerin arkasına sığınmamalıdır."

FİLİSTİN ASKISINI ANLATTI

Pişkinsüt, son denetimlerinde karakollarda bazı düzeltilmeler, değişiklikler görüldüğünü, ancak Filistin askısının kurulduğu yerlerin hâlâ var olduğunu da bildirdi. Pişkinsüt, şu bilgileri verdi: "Bu karakollara ikinci gidişimizde kötü muamele malzemelerinin temizlendiğini görmekte beraber, bir karakolda Filistin askısı gibi aletlere zemin hazırlayacak sistemler gördük. Askı yuvası olarak değerlendirilen sistemler kanepenin altındaydı. Bu aletin gösterilip gösterilmemesinden ziyade varlığı önemlidir. Alet askı şeklinde, 2.5 metre boyunda. Üzerinde delikler var. Koltuk altlarına bağlanan battaniyeler var. 10-15 metrelik bantları var. Filistin askısına asılacak

kişiyi en az iki kişinin ayağa kaldırıp bağlaması gerekiyor. Bu Filistin askısı düz askı da olabiliyor, ters askı da. Uzun sopayla ikisi de yapılabilir. Ayrıca yere açılan çukura gömülü boruların içine üçgen bir sehpa kurularak onun üstüne asılması da olabiliyor. Önemli olan bu aletin hâlâ varlığını korumasıdır. Şimdi yetkililer bunu bilmediklerini söyleyemez. Bu bir iki polisin işi olamaz. Herkes bunun ya denetiminden, ya varlığından, ya da yapılıp yapılmamasından sorumludur. 'Biz görmedik' diyorsanız o da suçtur." Galiba sonunda AB'ye girdik!.. Sema Pişkinsüt, sabah saat 05.00'te gittikleri bir başka karakolda nezarethane'ye girdiklerini, üç kişiden çocuk olan ikisini alıp konuştuklarını söyledi. Pişkinsüt şöyle devam etti: "Çocuklar 'Biz her seferinde burada askıya alınırdık. Ama şimdi çok farklı' dediler. Daha önce gözleri bağlanarak girdikleri odalara bu kez gözleri açık getirildiklerini ve kendilerine iyi davranıldığını söylediler. Bu davranış yüzünden utanmışlar ki, suçlarını işkence görmeden itiraf etmişler. Birisi 'Galiba AB'ye girdik' dedi." Pişkinsüt, iki yıl önce yaptıkları karakol denetimlerinde manyetolu telefon, falaka ve Filistin askısı bulmaları üzerine İçişleri Bakanlığı'ndan müfettişlerin gelip konuyu incelediğini, bu kez ise gereğini yapmanın kaçınılmaz olduğunu söyledi. Pişkinsüt, işkencenin yanı sıra iyi bir karakolu da örnek gösterdi. Pişkinsüt, Üsküdar Çinili Karakolu'nun üst katında emniyet müdürlüğünün sokaktaki çocukların suistimale uğramaması için pırıl pırıl, güzel bir bölüm yaptığını ve masrafların Polis Vakfı'nca karşılandığını bildirdi.

PIŞKINSÜT İŞKENCEYİ ANLATTI

06-03-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, karakollardan geçen mahkûm ve tutukluların yüzde 80'inin işkence ve kötü muamele gördüklerini belirterek, "Birkaç kişi açığa alınarak veya cezalandırılarak işkence önlenemez" dedi. Pişkinsüt, İstanbul'da karakol baskınlarına katılan ANAP'lı Emre Kocaoğlu ve DYP'li Kadir Bozkurt'tan oluşan Alt Komisyon üyeleri ile birlikte dün ortak basın toplantısı düzenledi. İstanbul'da dört karakolu daha ziyaret ettiklerini belirten Pişkinsüt, "Bu kez karakollarda kötü muamele olacak malzemelerin temin edildiğini, ancak bu tür aletlerin kullanımına zemin hazırlayan işaretleri gördüklerini, bunların üzerinin kanepelerle örtüldüğünü, duvarlarda askı için yuvaların bulunduğunu" söyledi. 'Bir iki polisin işi değil' Daha önce buldukları işkence aletini yine basına göstermeyen Pişkinsüt, bu aleti ayrıntılı bir biçimde tanımladı. 'Filistin askısı'nın bir bağlama biçimi olduğunu belirten Pişkinsüt, bu askı kullanılarak 'ters ve düz bağlamalar' yapılabildiğini belirtti ve şöyle dedi: "Bu alet, 2-2.5 metre uzunluğunda, 10-15 santim çapında bir kalas. Üzerinde bağlama delikleri ve 8-10 metre uzunluğunda şeritler ile koltuk altlarına yerleştirmek için battaniyeler bulunuyor. Bunu bir kişinin kullanması mümkün değil. En az iki kişi buna bağladıkları kişiyi askıya alabilir." Pişkinsüt, Bakırköy Çocuk ve Kadın Tutukevi'nde görüştükleri mahkûm ve tutukluların yüzde 80'inin ilk sorgularında kötü muamele ve işkence gördüklerini, 10'unun kötü muamele görmediğini söylediğini, geri kalan yüzde 10'unun ise konuşmadığını anlattı. Bir iki polisin açığa alınıp, şov yapılarak sorunun çözülmediğini vurgulayan Pişkinsüt, "Sorun, iki görevli ve bir polisin açığa alınması, faturanın onlara çıkarılması ile kapanmayacak kadar önemlidir. Denetim mekanizmalarının derhal harekete geçirilmesi gerekir" dedi. "Birileri bir sopa bulmuş" diyen İstanbul Valisi Erol Çakır'ı sert bir dille eleştiren Pişkinsüt, işkenceye 'münferit' demenin 'masum' gösterme anlamına geleceğini, konunun en üst düzeyde ciddiye alınması gerektiğini savundu. Komisyonun tüm çalışmalarının TBMM Başkanlığı'nın izniyle yürütüldüğünü vurgulayan Pişkinsüt, bu tür açıklamaların üst düzey makamların yasalarda suç sayılan bu tür olayları ciddiye almadığı izlenimine yol açtığını da söyledi. Pişkinsüt, nezarethane'de 'esrar kullanmak' suçlamasıyla gözlem altına alınan iki genç ile görüşmelerini de anlattı. Gençlerin bu karakola birkaç kez geldiğini bildiren Pişkinsüt, "Daha önceki gelişmelerle bu gelişmeler arasında bir farklılık var mı?" sorusuna gençlerin, "Daha önce çok kötü muamele görmüştük. Bu sefer hiçbir şey olmadı, biz de bu sefer utanıp her şeyi anlattık" yanıtı verdiklerini söyledi. Pişkinsüt, "Değişikliğin nedenini biliyor musunuz?" sorusu üzerine de gençlerden birinin "Galiba AB'ye girdik" karşılığını verdiğini ifade etti. Pişkinsüt, bakanlık müfettişlerinin karakolda ele geçirdikleri belge ile ilgili kendilerine başvurmamış olduğunu da sözlerine ekledi.

İŞKENCE, ORGANİZE

06-03-2000

Hürriyet

Meclis'te bir basın toplantısı düzenleyen İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, karakolda ele geçirdikleri işkence aletinin tek kişi tarafından kullanılamayacağını bildirdi. Birkaç polisin açığa alınmasıyla sorunun çözülmediğini de belirten Pişkinsüt, İstanbul Valisi Çakır'ın açıklamasıyla ilgili, "Vali'yi ciddi bilirdik" dedi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İstanbul'da yaptıkları karakol baskınlarında ele geçirdikleri işkence aletlerinin tek kişi tarafından kullanılamayacağını, bir kaç polisin açığa alınmasıyla sorunun çözülmediğini vurguladı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu toplantı salonunda Cezaevleri Alt Komisyonu üyeleri ANAP'lı Emre Kocaoğlu ve DYP'li Kadir Bozkurt ile basın toplantısı düzenleyen DSP'li Pişkinsüt, buldukları 'işkence aleti'ni şöyle anlattı:

VALİ'NİN Kİ CİDDİYETSİZLİK

"Bu alet 2 veya 2.5 metre boyutunda, 10x15 santim çapında kalastan oluşmaktadır. Üzerinde 8-10 metre uzunluğunda askı şeritleri ve koltuk altlarına yerleştirilmek üzere battaniyeler bulunmaktadır. Bu alet tek kişi tarafından kullanılamaz. İstanbul Valisi Erol Çakır, bulduğumuz işkence aleti konusunda, 'Birileri bir sopa bulmuş büyötmeye gerek yok. Dış kaynaklı bu tür çalışmaları önemsememek lazım' diyor. Sayın Valiyi biz ciddi bir bürokrat olarak biliriz. Ama kullandığı birileri ve dış kaynaklı çalışmalar gibi ifadeleri talihsizliktir. Şov yapılımaya kalkışılırsa bu olaylardan sonuç alınamaz. Biz son derece vatanseveriz ve şerefli bir görev yapıyoruz. Polisin de gerçek dostuyuz. Bu tür çarpık uygulayıcıların polis teşkilatından ayıklanması, polisimize olan güveni artıracaktır."

ALET YOK, İZLER VAR

Pişkinsüt, 3 Mart'ta gece saat 22.30'da başlayıp sabah saat 06.30'a kadar denetledikleri 4 karakolda işkence aleti bulamadıklarını, ancak bu tür aletlerin kullanımına zemin hazırlayan işaret ve çukurlara duvarlarda askı için yuvalar belirlediklerini söyledi. Pişkinsüt, yetkililerin faturayı bir iki polise kesip sorunu çözmek istediklerini de ileri sürdü. Pişkinsüt, işkence izlerine rastladıkları karakollarda, her şeyin düzgün olduğuna dair denetleme tutanakları bulunduğuna dikkat çekerek, "Karakollarda inceleme yapan savcı ve müfettişlerle, olayı bilip de bilmiyor gibi davranan tüm yöneticiler işkenceden sorumludur. Bu bir anlayış ve sistem meselesidir" diye konuştu.

KÖRDÜĞÜM OLMA SANATI

06-03-2000

Radikal

Makale

GÜNDÜZ AKTAN

Bir işi iyi yapmanın genel bir reçetesi yok. Belki de tek yol, kendi önemini değil işin önemini öne çıkarmak, yani işi gösteriş için değil de işin gereği olarak yapmak. İnsan Hakları Komisyonu üyesi üç milletvekili İstanbul'da bir karakola yaptıkları baskında, Filistin askısı veya falaka olarak kullanılabilecek bir sopa buldular. Çok da iyi ettiler. İşkence ile mücadele yöntemlerinden biri de Meclis denetimi. Bugüne kadar yapılmamış olması ciddi bir eksik. Yanılmıyorsam beş yıl kadar önce insan haklarından sorumlu bir devlet bakanı karakolları denetlemek istemiş; ancak yöntem konusunda İçişleri Bakanı ile anlaşamadığından yapamamıştı. Buraya kadar her şey çok iyi. Derken İstanbul Valisi'nin demeci geliyor. Vali normal olarak, olayı üzüntüyle öğrendiğini; araştırıp sonucunu kamuoyuna bildireceğini; sorumlu varsa cezalandıracağını söyleyebilirdi. Böyle yapmıyor. Bulguyu küçümsüyor. Söpanın işkence amacıyla kullanılmayacağını ima ediyor. Sonra da bunun 'arızı' bir olay olduğunu söylüyor. Tabii ilgili milletvekilleri buna tepki duyuyorlar. Komisyon başkanı, valinin olayı tahkik ettirmek ve sorumlular varsa cezalandırmakla sorumlu olduğunu hatırlatabilir veya konuyu hükümetin ve bürokrasinin hesap vermesini sağlamak için Meclis'e götürebilirdi. O da böyle yapmıyor. Basında çıkan haberlere göre, TBMM'nin ve Komisyon'un (yani kendilerinin) validen daha 'büyük' olduğunu; bunu anlamayan valiye cumhuriyet valisi denemeyeceğini vb. tarzıkâr bir edayla belirtiyor. Böylece işkence konusunun önemi geri plana gidiyor, kimin daha büyük olduğu ön plana çıkıyor. Nedir bu 'ben senden büyüğüm' iddiası? Neden siz daha büyüksünüz? Büyük ne demek? Yurtdışında bir büyükelçi, sadece cumhurbaşkanını ve hükümeti değil, Meclis'i, yargıyı ve milletin tümünü temsil eder. Ama yalnız bizde bulunan, elçinin başındaki 'büyük' sıfatının bundan dolayı verildiği, hiçbirimizin aklına gelmemiştir. Bazı milletvekilllerimiz geldikleri küçük kasaba ve kentlerde, özellikle çocukluklarında, vali ve kaymakamları hayranlıkla, belki biraz da aşağılık duygusuyla izlemiş olabilirler. Ama halk tarafından seçilmelerini, kendilerini daha büyük görmek için bir telafi mekanizması olarak kullanmamaları gerekir. Anlaşılan, seçmenleri lehine haksız taleplerini yerine getirmeyen vali ve kaymakamları 'artırmak' imkânını kazandıkça ve karışlarında 'el pençe divan' duranları gördükçe, bu büyüklük duyguları daha bir gerçeklik kazanıyor. Demokrasinin böylece yozlaşmasının ülkeye verdiği hesapsız zararları göz önüne almayabiliyorlar. Sayın milletvekili, kendisinin TBMM ve komisyonuyla valiye kıyasladığını söylerse, kıyası mümkün olmayan iki şeyi kıyaslamış olur. Zira kişiyle kurumlar kıyaslanamayacağından, yaşamayı yürütmeyle kıyaslaması gerekirdi. Böyle bir kıyas sonucunda yasamanın yürütmeden daha büyük olduğunu ileri sürseydi, bu da anlamsız olurdu. Aynı kıyaslamayı yargıyla yapsak, Anayasa Mahkemesi'nin yasaları iptal etmesine, Yüce Divan'a dönüşmesine ve partileri kapatmasına bakıp, 'En büyük yargı' mı diyeceğiz? Demokraside büyüklük sıralaması olamaz. Görevlerden hiyerarşik bir dağılım kuşkusuz vardır. Hiyerarşide yukarda olanın görevi ve yetkileri daha fazla veya önemli olabilir. Ama yukarıdaki aşağıdakinden büyük değildir. Kaldı ki vali böyle bir mukayesede milletvekilinden aşağı da değildir. Sadece farklı bir hiyerarşiye tabidir. Seçilmiş-atanmış ayrımı yapıp kendilerini daha büyük sananlar kuvvetler ayrımı sistemini anlamamışlar demektir. Bu kadar basit bir şeyi bunca zaman anlamamak için bir neden olmalı. Bürokrasinin askeri kanadına karşı güçsüzlük duygusu, sakin sivil kanadı küçümseme şeklinde ortaya çıkması? Eğer öyleyse, yarın hiçbir karakola giremezseniz şaşırmayın. Aşağılanan bürokratin kendisine has engelleme imkânları olduğunu unutmayın. İşleri kördüğüm etmeden çözmesini öğrenmeliyiz.

VALİ VE VEKİL

06-03-2000

Yeni Binyıl

Makale

OKAY GÖNENSİN

Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt ile İstanbul Valisi arasındaki tartışma devam etmelidir. Vali, İstanbul'da bir karakolda Filistin askısı adı verilen işkence aletinin bulunmasını "Birisini bir sopa bulmuş, fazla büyütmenin" diye yorumlamıştı. Bu sözün arkasındaki mantık şu anda en çok tartışılması, açığa çıkarılması gereken mantıktı. İstanbul Valisi, idari olarak kendisine bağlı emniyet görevlilerini korumak için böyle konuşmuş olabilir, ama birilerinin bu tavrın emniyet görevlilerini korumakla ilgisi olamayacağını valiyeye anlatması gerekir. Türkiye'de temizlenmesi gereken bir birikim var. Bunun içinde 1779 faili meçhul cinayet var. Bu rakam sonuç alınmamış adli olayları değil, siyasi nedenlere bağlı olduğu sanılan cinayetlere aittir. Türkiye, işkence ve kötü muamele nedeniyle Avrupa Mahkemesi tarafından defalarca mahkum edilmiştir. Bu kamburlar bütün ülkenin sırtında duruyor. Meclis İnsan Hakları Komisyonu "temizliğe" bir ucundan başlamıştır. Kendilerine yapılan başvurular, topladıkları bilgilere göre araştırmalarını sürdürürken "Filistin askısı"na ulaşmışlardır. Bu çalışmalar Meclis kararıyla ve Meclis başkanlığının onayıyla yürütülmektedir. Valinin bu çalışmaları, "birisini bir sopa bulmuş" diye nitelmesi emniyet görevlilerini korumaz, ama "yanlış yapan" emniyet görevlilerine cesaret verir. Birkaç gün önce rüşvet alan maliye memurları suçüstünde yakalandı. Maliye Bakanının da çıkıp "Ne olacak üç beş lira almışlar" demesiyle İstanbul Valisinin "birisini bir sopa bulmuş" demesi arasında hiçbir fark yoktur. "İdare-i maslahatçı" tanımı Osmanlı bürokrasisinden devralınıp bugüne kadar yaşamayı başarmış bir mantığı anlatır. Bu mantık da "Bir sopa bulunmuş fazla büyütmenin" sözüyle en veciz ifadelerinden birisine kavuşmuş oldu. Komisyon Başkanı Pişkinsüt yaptıkları çalışmaların sonunda bir-iki kişinin açığa alınıp göstermelik cezalarla sorunun çözülmemeyeceğini söylüyor. Doğrudur, "yukarda" yaşamaya devam eden "idare-i maslahatçı" mantık değişmedikçe sorun da devam eder. Meclis önemli bir kambura neşteri vurdu. Bunun devamını getirecek olan diğer yetkililerdir. İçişleri Bakanı neşterin arkasında duracak, valiler, emniyet müdürleri işin takipçisi olacaklardır. Türkiye, "kötü muamele ve işkencenin vaka-i adiyeye sayıldığı" bir ülke olmaktan bu çabalarla çıkabilir. Fazilet Partisi, anayasa değişikliği paketinde yer alan parti kapatmayı zorlaştıran değişiklikten daha fazlasını istemeye çalışıyor. İstemeye çalıştıkları FP'nin kapatılmama garantisidir. Anayasa'nın 69'uncu maddesi dışında FP'nin başka isteklerine kapının kapalı olduğunu hem Başbakan Ecevit hem de ANAP lideri Yılmaz açıkça ifade etmişlerdi. Buna kamuoyundan da büyük tepki geleceği bellidir. FP yine klasik bir "hocavari" pazarlıkla kendisini daha da zora sokmaya hazırlanıyor.

AAA, BUNLAR NEREDEN ÇIKTI?

06-03-2000

Güneş

Makale

CÜNEYT CANVER

İstanbul'daki karakolları denetleyen Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyesi DSPLi Sema Pişkinsüt, ANAPlı Emre Kocaoğlu ve DYPLi Kadir Bozkurt denetledikleri karakolların birinde falaka gibi işkence aletleri bulunca görevli polisler 'Aaa, bunlar nereden çıktı' diyerek şaşırılmışlar. Daha da şaşırın karakol amiri, 'Bunu daha önce hiç görmedik, ne işe yarıyor, bilmiyoruz' gibi ifadeler kullanmış. Ancak, karakol amiri ne işe yaradığını bilmediği (!) halde milletvekillerinin falakaya el koyup, götürmek istemelerine karşı çıkmış ve ilçe emniyet müdürleri ile İstanbul Emniyet Müdür Yardımcılarından biri olay yerine gelmiş. Tartışmayı kazanan üyeler falakayı ve diğer işkence aletlerini TBMM'ye sokmak isteyince bu sefer de Meclis polisinin direnişiyle karşılaşmışlar. Polisler işkence aletlerini Meclise önce almak istememişler ancak DSPLi Pişkinsüt bunların delil olduğunu söyleyince bir tutanak düzenlenerek binaya alınmış. Şaşırın polisleri bilgilere: Biz sıradan vatandaşlar, yalnızca bizlerin karakolda doğru söyleyip, mahkemede şaşırdığını sanırdık. Siz polis kardeşlerimiz meğsersem tam tersini yapıyor, daha işin başında yani karakolda şaşırmıyormuşsunuz. Karakolda şaşırp mahkemede doğru söyleyene ben hiç rastlamadım ama kötü örnek örnek olamaz, eminim sizler mahkemede doğruyu söylüyorsunuzdur. Genç polisler pek bilmezler ben eski bir siyasetçi olarak falaka nedir, işkence hangi aletlerle nasıl yapılır, bunları görevim gereği öğrenmek zorunda kalmıştım. Bu hususlarda faydalı bilgiler vermek istiyorum. Eminim ki, duyunca gözleriniz fal taşı gibi açılacak, okuduklarınıza inanamayacak ve, hep birlikte 'Yahu bu aletler nereden çıktı, insan olan insana işkence ve kötü muamele yapar mı?' diyerek her zamanki gibi şaşıracaksınız. Önce işkence neden yapılır? Çünkü bizde sorgulama ele geçirilen sanıktan başlar. Yani sanık bir delil gibi görülür ve 'ötmesi' için ona çeşitli uygulamalar yapılır. Sanık konuşturulunca elde edilen bilgilerden suç aletlerine, yerine ve ortaklarına yani delillere ulaşılır. Batı da ise genellikle bunun tersi uygulanır. Delillerden suçluya ulaşılır. İşkence kime yapılır? İşkence ve kötü muamele genellikle sol fikirli, bölücülük yaptığı ileri sürülenlere uygulanır. Mafya babalarına, kendi bankalarını, devleti dolandıranlara, deveyi havuduyla götürülenlere, halkın sağlığı ile oynayanlara, ihale fesatçılara, rüşvetçilere ile 'Kader Mahkumu' oldukları için yalnızca 'Geçmiş olsun beyim' denilip, acıları paylaşılar. İşkence

nasıl yapılır? Bunun çeşitli yöntemleri vardır: Çapraz sorgulama, Filistin askısı, elektrik şoku, falaka, taş üzerinde su sıkma, suçlunun eşini, kızını getirip onlara tecavüz edileceği fısıltıları ve benzeri yöntemler uygulanır. İsterseniz ben size iki tanesini anlatıvereyim: Elektrik şoku veren alet EE8 Sahra telefonlarının manyetosudur. Yaklaşık 110 voltluk bir akım çıkaran bu alet, saniğin, yani aksi kanıtlanıncaya kadar yasalara suşuz olduklarını kabul ettikleri kişinin kulak memesine ve tenasül uzvuna bağlanır. Manyetonun kolu her çevrildiğinde büyük acı verir. Bilmeseniz de o acıdan kurtulmak için her şeyi söyler ve önünüze konulan itirafnameyi imzalarsınız. Belirttim ya, bu tür işkenceler genellikle fikir suçlarına uygulanır, Bunun bazı istisnaları da vardır. Örneğin Adananın Misis beldesinde üç köylünün altın buldukları haberi yayılır. Belde Jandarma Komutanı bu üç köylüyü göz altına alır ve altınların yerini söylemelerini ister. Bu arada onlara elektrik şoku verir. Ancak söyletemeyince Adana Hükümet Tabibini çağırır. Tabip, 2 kilo tuz içerisine bir kilo un dökerek hazırladığı bulamaçı üç köylüye yedirir. Köylüler birer saat arayla, tuzun vücutlarındaki elektrolit dengesini bozması sonucu ölürlər. Komutan ve tabip 30ar yıl hapis cezasına çarptırılırlar ve karar Yargıtay'ca onanır. İşin enteresan yanı Dikkat edin, bu olayda siyasi bir yön yoktur. Ama Misis Beldesindeki küçük bir Jandarma karakolunda dahi elektrik şoku veren bir alet bulunmakta, Hükümet Tabibinden 'Tıbbi Yardım' istenebilmektedir. Bu durum Türkiye'de işkencenin ne kadar yaygın ve bilinir olduğunun kanıtı değil midir? Şimdi falaka ve diğer işkence aletlerini ilk defa görmüş gibi davranan polisler size inandırıcı geliyorlar mı? Tabii ki bu yalnız polisin değil, Türkiye'yi yönetenlerin, sonuçta hepimizin ayıbı olarak insanlığın karşısına dikilmektedir. Başka ülkelerde de işkence ve kötü muamelelerin uygulanıyor olması da bizi haklı ve masum konuma getirmez. Sadece onları da bizimle aynı kefeyle koyar. O kadar! 1985 yılı İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'u. Kürsüye çıktım ve ucuna ampul taktığım EE8 telefonunun manyeto kolunu çevirdim. Ampul ışı ışı yanmaya başladı. ANAPlılar ağızlarından tükürükler saçarak bağırıyordu: 'Onu nereden buldun? İstiklal Mahkemelerinde mi kullanıyordunuz?' Aradan tam 15 yıl geçmiş. Şimdi de karakolunda falaka ve bazı işkence aletleri bulunan polisler papay bir şaşkınlık içerisinde soruyorlar: 'Aaa, nereden çıktı bunlar, bunu daha önce hiç görmedik, ne işe yarıyorlar?' Bunlar bir yerden çıkmadı Onlar hep vardı sevgili şaşkınlılar! Var olduklarını bal gibi biliyordunuz. Üstelik işkence ve kötü muamele sadece alet olarak değil fikir olarak kafamızda hep vardı. Çünkü işkencecinin, işkenceyi ülkesinin geleceği için yaptığı fikri yaygın bir kabul görüyordu. Şimdi Çillerle birlikte demokrasi havarisi kesilenlerden biri olan o zamanki Emniyet Genel Müdürü Saffet Arkan Bedük'e göre 'Karakola gelenlere çay kahve mi ikram edecektik?' Özal'a göre ise 'Karakolda bir kaç tokat vurulmasından bir şey çıkmazdı' Ayrıca gözaltındakilere cop filan sokulduğu iddiaları gerçeklerle bağdaşmıyordu. Eski Milliyetçi Demokrasi Partisinin merhum Genel Başkanı Turgut Sunalp'e göre 'Cop sokmaya ne gerek vardı? Aslan gibi polisler varken...' Öğretmen Sıddık Bilgin PKKlı olduğu iddiasıyla işkence ile öldürüldükten sonra G 3 tüfeğinin mermileri ile taranmış ve kaçarken vuruldu süsü verilmek istenmişti. Biz işkence gerçeğini bilen, yaşayan bir nesiliz. Bu utançla büyüdük. Bu utançla ölmek istemiyoruz!

FİLİSTİN ASKISI TARİFİ

06-03-2000

Milliyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, karakol baskınında buldukları işkence aletleriyle, bu aletlerin kullanılmasını sağlayacak sistemleri anlattı. Parlamentodaki basın toplantısında, İstanbul'da bazı karakollara yaptıkları "gece ziyaretleri"yle ilgili bilgi veren Pişkinsüt, "Filistin askısı"nın bir bağlama biçimi olduğunu, askıyı kullanarak "Ters ve düz bağlamalar" yapılabildiğini bildirdi. Basın mensuplarının ısrarına karşın buldukları aleti göstermeyen Pişkinsüt, "Filistin askısı"nı şöyle anlattı: "2-2.5 metre uzunluğunda 10-15 santim çapında, üzerinde bağlama delikleri ve 8-10 metre uzunluğunda şeritlerle koltuk altlarına yerleştirmek için battaniyeleri bulunan bir alet. Bunu bir kişinin kullanması mümkün değil. En az iki kişi buna bağladıkları kişiyi dolapları kullanarak askıya alabilir." * Alet yok, sistem var. İkinci ziyaretlerinde karakolların ve nezarethanelerin temizlendiğini gördüklerini ifade eden Pişkinsüt, bu kez de aletlerin kullanılmasını sağlayacak "sistemlere" rastladıklarını söyledi. Pişkinsüt, askı yerleştirmek için yerlere kazılan çukurların üstüne koltuk ve sehpa yerleştirildiğini, ancak bunları da belirlediklerini ifade etti. Bir iki kişinin açığa alınması ya da cezalandırılmasıyla yasalarda suç sayılan bu olayların önüne geçilemeyeceğini belirten Pişkinsüt, kendilerine gönderilen ve kötü muameleden yakınılan mektupların değişik zamanlara ilişkin olduğunu da kaydetti. * Galiba AB'ye girdik' Sema Pişkinsüt, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde görüştükləri sanıkların yüzde 80'inin kötü muameleden yakındığını, yüzde 10'unun sustuğunu, sadece yüzde 10'unun da kötü muamele görmediğini söylediğini ifade etti. Pişkinsüt, İstanbul'da dört karakola yaptıkları ikinci ziyaret sırasında nezarethanede "Esrar kullanmak" suçlamasıyla gözlem altına alınan iki gence rastladıklarını ve bunlarla özel görüşme olanağı bulduklarını anlattı. Daha önce ziyaret ettikleri bu karakola gençlerin de birkaç kez geldiğini bildiren Pişkinsüt, "Daha önceki gelişerinizle bu gelişiniz arasında bir farklılık var mı?" sorusuna gençlerden "Daha önce çok kötü muamele görmüştük. Defalarca askıya alındık. Bu sefer hiçbir şey olmadı, biz de daha önce her şeyi saklamıştık, bu sefer utanıp her şeyi anlattık" dediklerini söyledi. Pişkinsüt, "Bu değişikliğin nedenini biliyor musunuz?" sorusu üzerine de gençlerden birinin "Galiba AB'ye girdik" karşılığını verdiğini ifade etti. * Vali Çakar şov yapıyor Pişkinsüt, İstanbul Valisi Erol Çakır'ın kendilerine yönelik, "Bir sopa bulmuşlar, ne olduğu belli değil" şeklinde değerlendirmesinin anımsatılması üzerine,

komisyonun hiçbir şeyi kendi başına yapmadığını, tüm çalışmaların TBMM Başkanlığı'nın izniyle yürütüldüğünü söyledi. Bu tür açıklamaların üst düzey makamların yasalarda suç sayılan bu tür olayları ciddiye almadığı izlenimine yol açtığından da yakınan Pişkinsüt, "Şov yapılarak ve olayların üstü örtülerek bir sonuç alınmaz" diye konuştu. Pişkinsüt, "dış kaynaklı" değerlendirmelerini yanıtlarken de tüm komisyon üyelerinin son derece vatanperver olduğunu ve şerefli bir iş yaptıklarına inandıklarını söyledi. Savcıların üç ayda bir karakolları denetlemek zorunda olduğuna da dikkat çeken Pişkinsüt, ancak denetimin sonuçlarının yapan kişilere göre farklılık gösterdiğini de kaydetti. Bu olay kullanılarak karşı cepheler açılmaması, yanlış anlamalara neden olunmaması gerektiğini vurgulayan Pişkinsüt, "Polisin hakiki dostu biziz" dedi. Pişkinsüt, polisi bu tür şaibelerden ve suç sayılan işlemlerden koruyarak dostluğun gereğini yerine getirdiklerini ifade etti.

FİLİSTİN ASKISI GEREKLİDİR!

07-03-2000

Akşam

Makale

YALÇIN PEKŞEN

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün İstanbul Küçükköy Polis Karakolu'ndaki 'Filistin Askısı'nı alıp götürmesi iyi olmamıştır. Çünkü Küçükköy Karakolu kısa bir süre için bile olsa Filistin Askısız kaldığı gibi, Pişkinsüt'ün 'işkence bizim yasalarımızda suçtur' demesi de pişmiş aşı soğuk su katmıştır. İstanbul Valisi Erol Çakır'ın, eski bir polis müdürü olarak kendisini uyararak 'Birileri karakolda sopa bulmuş' demesi ise işe yaramamıştır. Pişkinsüt'ün valinin bu uyarısına itiraz etmesi bir kişinin milletvekili, bakan, hatta TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olabileceğini ama yine de dünyadan habersiz olabileceğini gözler önüne sermiştir. Vali niye böyle konuşmuştur? Çünkü kır saçlı valimiz saçlarını değirmende ağırtmamıştır. Vali eğer karakollarda Filistin askısı ve diğer işkence aletleri olmasa, polisin bu suskun milletin ağzından tek sözcük alamayacağını, yaptığını 'zinhar' inkar edeceğini, hatta suçüstünde yakalandığında bile 'ne yaptığı' sorulduğunda, tıpkı Nasreddin Hoca gibi 'Ben ne yaptığımı biliyor muyum?' şeklinde cevap vereceğine can-ı gönülden inanmaktadır. Bu görüşe, hiçbir valilik deneyimi olmayan ama saçlarını Babıralı'da ağırtmış biri olarak ben de can-ı yürekten katılıyorum. Filistin askısı bize elbise askısı kadar, hatta ondan bile daha fazla gereklidir. Çünkü eğer Filistin askısı ve diğer işkence aletleri olmasa, olacak şeyleri bir düşünün: Diyelim, bir cinayet işlendi ve polisimiz derhal olay yerine intikal etti. (Niye gitmez de intikal eder, bilemeyeceğim) Olay yerini araştırdı, suç delillerini topladı. Parmak izi, kan izi, DNA izi aldı. Evi araştırdı, her şeyin fotoğrafını çekti, kırık camları inceledi, kapının kilidini kurcaladı vs. Sonra bu bilgi ve bulguları karakola getirip, üzerinde düşünmeye başladı. Siz herhangi bir polisin yüzüne baktığınızda, bu kadar delilden suçluyu bulabileceği gibi bir izlenime kapılıyor musunuz? Ne yalan söyleyeyim; ben kapılmadığım gibi, suçlunun kendi ayaklarıyla oraya gelse bile kaçınılabileceği duygusuna kapılıyorum. Karakollarda tutulmuş bir 'zabıtın okunması dahi, karakol polislerinin cinayet mahallinde, en iyi ihtimalle 'öldürülen kişiden başka birini bulmaları olasılığının sıfırın epey altında olabileceğini kolayca gösterecektir. O yüzden bize Filistin askısı gereklidir. Bir askı icabında bir tek suç için birkaç suçluya birden ulaşmamızı sağlayacak güzelliktedir. Sonra siz bu suçlular arasından en suçlu olanı seçebilir ve cezasını görmesi için adalete teslim edebilirsiniz. Büyük bir olasılıkla adalet, o şahsın cezasını vermek yerine beraat kararı verebilecektir. Ama ne gam? Nasıl olsa elinizde daha az suçlu olsalar bile, en az iki suçlu daha vardır. Onları da sırayla askıdan çıkarıp adalete teslim edebilirsiniz. Eğer Filistin askısı olmasa, Allah korusun, polis teşkilatı da olmayabilir. Karakollar ortadan kaldırılabilir, binaları ve eşyaları satılabilir; telefon, elektrik ve işkence aleti masrafindan epey tasarruf sağlanabilir. Ne var ki, bunlar yapılamaz. Çünkü biz 'şu ahir ömrümüzde' kim bilir kaç pişkinin kaç Filistin askısını karakollardan alıp teşhir ettiğini görmüş, ancak yine de Filistin askısız bir karakol görmemiştir.

BİR SOPADAN NE ÇIKARI!

07-03-2000

Sabah

Makale

NECATİ DOĞRU

Beyefendi bir okur mektubunu; "İnsanlara kızmanın manası yok, sisteme kızmamız gerekiyor, kamuoyu yaratmaya devam edin..." diye yazarak bitirmiş. Devam edelim... 12 milyon nüfuslu İstanbul kentinin Valisi Erol Çakır, 65 milyon nüfusun temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt için; "Birileri bir sopa bulmuş, fazla büyötmeye gerek yok. Dış kaynaklı bu tür çalışmaları önemsememek lazım..." diye yorumlamış. Olaya bak... Sonra yorumlayana bak... Sonra da yorumla bak... Ve otur sistem için ağla... Vali'nin sopa dediği: Filistin askısı... İşkence yapmaya yarıyor... Bulunduğu yer: Karakol... Bulan: Milletvekili... Olayı yorumlayan: Vali... Vali'nin yorumu: Bir sopadan ne çıkar! Şunlar çıkar: Bu sopa denilen işkence aleti karakolda niçin bulunuyordu? Bu alet karakolun zimmetli malı mıydı? Karakoldaki masa, sandalye, bilgisayar, daktilo makinesi gibi zimmet defterine kayıtlı mallar arasında sayılmış mıydı? Bilenlerin anlattığına göre, Filistin askısı denilen aleti kullanarak birine işkence yapabilmek için en az iki

kişi gerekiyor. Dolayısıyla karakollar bu aleti kullansınlar diye dışardan taşeron şirket elemanı mı çağırıyorlar? Bu iş taşeronla verilemeyecek kadar ciddi bir iş ise polis memurları fazla mesai alıyorlar mı? Her yıl Ankara'da devlet bütçesi yapılırken karakolların bağlı bulunduğu İçişleri Bakanlığı bütçesine falaka-Filistin askısı-domuz bağı türü dil çözücü alet alınsın diye ilave para veriliyor mu? İşkence suç mudur? İşkence suçsa; Sayın Vali, "bir sopadan ne çıkar, dış kaynaklı bir çalışma..." diyerek karakollarında işkence yapan komiserlere, polislere cesaret mi vermeye çalışıyor? Sayın Vali, bunu yaparak sistemin falakalı-Filistin askısı- tırnak çekmeli- ıslatıp ıslatıp dövmele-elektrik vermeli olması gerektiğini mi savunuyor. Görüyorsunuz değil mi! Bir sopadan soru fırlatıyor... Bakın daha neler çıkıyor: Milletvekilleri karakollarda işkence yapılmasının bitmesini savunup, Türkiye'nin de Avrupa ülkeleri ölçüsüne gelmesine uğraşırken, işkence yapanı yüreklendirircesine konuşan Sayın Vali, bu cesareti nereden alıyor? Valileri halk seçmiyor. Valiler Ankara'dan atanıyor. Valiler seçilmedikleri, Ankara'dan atandıkları için mi, karakollarda işkence aleti bulunmasını normal görebiliyorlar? Valiler, halk tarafından seçilmiş olsaydı, acaba İstanbul Valisi, Filistin askısını kullanan polis memurlarını cesaretlendirecek cümleler edebilir miydi? Kentinin karakollarında işkence aleti bulan milletvekili için "dış kaynaklı bir çalışma..." damgasını vurabilir miydi? Valiler siyah camlı Mercedes otomobillere biniyorlar, önlerinde arkalarında tepe lambaları fır fır yanan eskort arabalarının içinde korumalarıyla dolaşıyorlar. Bu yüzden mi yönettikleri kentin karakollarında Filistin askısı bulununca; "Ne kadar da büyüttünüz... Altı-üstü bir sopa..." dercesine işkence aletine ve onu kullanana affedici bir yorum getirebiliyorlar. Valileri niçin halk seçmiyor? Vali ne iş yapıyor? Kime hizmet ediyor? Kime rapor ediyor? Valilere ihtiyaç var mı? Vatandaş yerli araba ile gezerken valiler niçin Mercedes'le geziyor? Vatandaşın arabasının camı beyaz, içindekiler görülebilir. Fakat valinin arabasının camı siyah ve içeride oturan görünmüyor. Niçin? Gördünüz mü Sayın Valim! Bir sopadan neler çıkıyor.

MÜNFERİT FİLİSTİN ASKISI

07-03-2000

Milliyet

Makale

FİKRET BİLA

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt, karakolda "Filistin Askısı" bulmuş... "Münferiden bir karakolda başıboş gezerken" Pişkinsüt'e yakalanan askıyı tanıyan çıkmamış! Karakolda bir "yabancı madde" muamelesi görmüş ünlü askı...

-Kardeşim bu ne?

-Ne ne?

-Bu bu...

-O ne mi?

-Hayır. Bu ne?

-Vallahi efendim, bunca yıllık polisliğim var. Ben böyle bir şey görmedim? Yani ilk defa görüyorum...

-Filistin askısı diye bir şey duymadın mı?

-Yok, vallahi. Askı duymuşum da, Filistinlisini duymamışım. Benim evde de bildiğin tel askı var, hani ceket, gömlek falan asmak için. Belki komserim bilir...

-Komserim, milletvekilim soruyor da, 'bu ne' diye? Sen bilebildin mi?

-Allah, Allah bu ne ya? Nereden gelmiş karakola. İlk defa görüyorum vallahi? Ulan kim bıraktı bunu bizim karakola?

-Beyefendi, bu Filistin Askısı. İşkence aleti yani. Bunun karakolda ne işi var?

-Vallahi, hanımefendi, ben şimdi sizinle görüyorum yani. Münferit bir şey galiba...

-Peki karakol amiri biliyor mu bunun ne olduğunu?

-Sayın milletvekilim, şimdi şöyle; uzun bir sopa gibi bir şey ama tam olarak ne olduğunu çıkaramadım. Bu delikler, üzerinde şeritler falan. Allah Allah ne işe yarıyor ki acaba? Yoksa çocuklar böyle şeritleri yular gibi tutup sopaya da ata biner gibi binip oynamasınlar. Bizim çocukken fasulye çubuklarına bindiğimiz gibi. Belki de mahalledeki çocuklar böyle bir at falan yaptılar galiba... Ve ünlü Filistin askısını karakolda tanıyan çıkmadı!.. Sema Hanım, askıyı yüklenip Ankara'ya getirdi belki tanıyan çıkar, diye. Maksudı halka gösterip soracak:

-Bu ne? Bunu tanıyan var mı? Ama sormadı... Askıyı tanıyanlar rica ettiler:

-Sayın milletvekilim, lütfen bunu basına göstermeyin. Halkımızı boşu boşuna korkutmayalım. Münferit bir askıdır... Sema Hanım, askıyı halka arz edemedi ama içinde de bir ukde kaldı... Ne olsa İnsan Hakları Komisyonu Başkanı. Askıyı gösteremeyince "arif olan anlar" düşüncesiyle "tarif'e başladı:

-Boy 2-2.5 metre, çapı 10-15 santimetre olan bir kalas. Üzerinde delikler var. Bu deliklerden geçen şeritler var. Bu şeritlerle insanların kolları bağlanıyor galiba. Sonra koltuk altlarına yerleştirilmek üzere battaniyeleri de var.

-Bilin bakalım bu nedir?

-Tamam şimdi bulduk: Filistin askısı... Filistin askısı... Filistin askısı bu... Türk polisinden kaçır ama Türk halkından kaçır mı?

VALİ ÇAKIR'IN DURUMU VE SERGİLEDİĞİ ÖRNEK...

08-03-2000

Sabah

Makale

ÇETİN ALTAN

Bizim İstanbul Valisi Erol Çakır, durup dururken ve hiç nedeni yokken kendi geleceğini battal etti. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu'nun, Küçükköy karakolunda bulup Meclis'e götürdüğü Filistin askısını, alabildiğine ucuz ve aşınmış, mahut demagojik formüllerle perdelemeye çalışmasının bir anlamı mı vardı yani? Koskoca bir megapol valisinin, Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt için söylediği şu sözleri bakın:

-Birileri bir sopa bulmuş bir karakolda. 2m.lik bir sopa. Hepsi bundan ibaret. Fazla büyütme gerek yok. Dış kaynaklı bu tür çalışmaları önemsememek lazım.. Erol Çakır'ın, basın mensupları arasında; ince çerçeveli gözlükleri, tepeden edası ve hafif donuk tebessümüyle söylediği bu sözleri, TV kanallarından izlerken, bir cümle dökülürdü ağızdan:

-Bizim Vali yaktı kendini... Bundan böyle Erol Çakır, siyasi hayata atılabilir mi? Hangi parti kendisini kabul eder de, aday gösterebilir seçimlerde? Durup dururken ve hiç gerek yokken, işkence savunucusuna çıkardı adını... Bu etiket, ömrünün geri kalan döneminde, hep üstüne yapışmış kalacak, yazık... Bundan sonra diplomatik hayata da geçemez. Ne bir yere Büyükelçi olarak atanabilir, ne uluslararası komisyonlarda Türkiye temsilcisi olarak çalışabilir... Özel sektöre atabilir mi kapağı? O dahi zor... Neden Vali Çakır, ayak üstü söylediği bir kaç sözcükle atomlayı verdi kendi geleceğini? Çünkü bu tür ucuz demagojilerin getirdiği hiç bir risk yoktu eskiden valilere...İşkence de, haksız gözaltı da, el altı rüşvetleri de, bir kaç hamasi klişeyle hemen maskeleniverirdi. Her türlü saydamlık ve eleştiri dışı tutulan "atanmışlar egemenliği" hep böyle zırhlı, hep böyle savunula gelmişti... Daha olmazsa, Batman'da ortaya çıkan silah skandalı için, Çiller'in de geçenlerde kim bilir kaçınıcı kez kullandığı formüle başvurulurdu:

-Bir çuval patates içinde bir kaç çürük çıkabilir. Bunlar münferit olaylardır. Oysa çürük olan patates çuvalının kendisiydi. İçinde bir kaç tane sağlam kalmışsa, asıl onlar münferitti. Öyleyse ne oldu da Vali Çakır'ın sözleri, kendi geleceğini de tuzla buz eden bu kadar büyük bir tepki aldı? Bir kez yürütme organının bir görevlisi olarak, Yasama erkine karşı çıkması akıl almaz bir gafletti. İkincisi: Ankara, Avrupa Birliği'ne aday olmayı başarmanın türkülerini çağırır ve içerideki ortaçağdan kalma uygarlık dışı düzeni tümünden değiştireceğini vaat ederken; gerek AB, gerek ABD de, özellikle Türkiye'deki "insan hakları ihlalleri ve işkenceler" üstüne tutuyordu, her gün daha güçlendirdiği projelerlerini... Bizim Vali Çakır ise ne diyordu:

-Dış kaynaklı bu tür çalışmaları önemsememek lazım...

Yani sadece içeride TBMM'nin İnsan Hakları Komisyonu'na posta koymuyor; AB ile ABD'nin bu alandaki titizliğine karşı da posta koyuyordu. Ve kimin adına yapıyordu bunları? Asıl soru buydu... İşte ayak üstü söylenmiş bir iki Vali Bey cümlesinin sonuçları... Anlaşıyor ki, bundan böyle ne işkence, ne de işkence savunuculuğu kimseye eskisi kadar prim getirmeyecek. Tam tersine bela getirecek... Gençlik yıllarımdan beri, en sık rastladığım çiçekbozuğu kakavanlık:

-Önce ahlakı düzeltmek gerek efendim, akıldaneliği oldu. Onlara hep aynı şeyi söyledim:

-Ahlaklı olmak daha avantajlı olduğu zaman, herkes ahlaklı olur. Ama ahlaksızlık daha çok prim sağlıyorsa, düzeltemezsiniz ahlakı... İnsan hakları cellatlığı ile işkence de, daha çok prim sağlıyorsa; ne kadar uğraşsanız üstesinden gelemezsiniz bunların. Ancak eski tip demagojiler, sahiplerini zarara uğratmaya başlamışsa; kimse artık o kadar kolay yapamaz işkencenin savunmasını. Bunun ilk örneği Vali Çakır olmasın isterdik...

İŞKENCEYİ TAKİP TİMİ

08-03-2000

Milliyet

Başbakanlık, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul'daki Küçükköy Karakolu'nda Filistin askısı bulması üzerine işkenceyle mücadele için izleme heyeti kurulmasına karar verdi. Adalet Bakanlığı'nın uyarısı üzerine cuma günü Bakanlar Kurulu'na sunulacak olan İnsan Hakları Başkanlığı kurulmasına ilişkin yasa taslağına eklenen maddeye göre işkence iddialarını izlemek üzere "insan hakları ihlalleri iddialarını araştırma heyeti" oluşturulacak. Taslağa eklenen maddeye göre, beş kişiden oluşacak heyetin başkanlığını, İnsan Hakları Üst Kurulu temsilcisi yapacak. Dört meslek kuruluşu ve insan haklarında uzman kişiler heyette yer alacak. Gerek duyulan hallerde, ilgili bakanlıkların temsilcileri de heyetin çalışmalarına katılacak. İnsan hakları ihlalleri iddialarını araştırma heyeti, gerektiğinde karakollara baskın yapacak, hazırladığı raporları, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı'na sunacak. Raporlar, suç unsuruna rastlanması halinde, savcılığa intikal ettirilecek.

47 ÇEŞİT İŞKENCE VAR

08-03-2000

Yeni Şafak

Türkiye'de belli başlı 47 çeşit işkencenin uygulandığı belirlendi. En yaygın olarak 'psikolojik' işkencenin uygulandığı, bunu sırasıyla "elektrik, dayak, falaka ve askı" yöntemleri izliyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkan ve üyelerinin geçtiğimiz günlerde İstanbul'da bir polis karakolunda çeşitli işkence aletlerini ele geçirmesi üzerine, "işkence" konusu yeniden gündeme geldi. Komisyonun, konuyu Meclis'e taşıması üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü konuyla ilgili soruşturma başlatırken, komisyon, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ı dinlemeye karar verdi. Konu hakkında gereğinin yapılması için İçişleri ve Adalet Bakanlıkları'na çağrıda bulunulurken, İstanbul Valisi Erol Çakır ile Emniyet Genel Müdürü Dr. Turan Genç'in, uluslararası sözleşmelerin "insanlık suçu" olarak tanımladığı işkence ile ilgili akıllara durgunluk veren açıklamaları da dikkat çekti.

Bu arada, Türk Tabipler Birliği'nce 282 hükümlü ve tutuklu üzerinde yapılan araştırmada, Türkiye'de belli başlı 47 çeşit işkencenin uygulandığı, yaygın olarak da "psikolojik" işkencenin kullanıldığı, daha sonra da "elektrik, dayak, falaka ve askı"nın geldiği saptandı. İnsanların işkencede kaldığı ortalama sürenin ise 32.5 gün olduğu belirlendi.

Araştırmaya göre, kimilerinde bu sayı 10-11 çeşide kadar çıksa da, herkese uygulanan işkence yöntemi ortalama 5 civarında. Araştırmaya göre 282 kişinin tam 186'sına psikolojik işkence uygulanmış. 185'ine elektrik, 189'una kaba dayak, 162'sine falaka, 142'sine askı, 114'üne soğuk su, 15'ine yüksek frekanslı ses, 14'üne cinsel taciz, 13'üne çarpmıya germe yöntemleri uygulanmış. 90'ı uykusuz ve susuz bırakılmış, 22'sine tuvalet yasağı konmuş, 36 kişinin testisleri burulmuş, 25'ine başkasına yapılan işkence izletilmiş, 20'si ise çıplak bırakılmış. Türkiye'nin sicili bozuk Araştırmalara göre, 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye'de işkence ile ölüm olaylarında büyük artış görüldü. 1983'den 1995'e kadar gözaltında 419, cezaevlerindeki açlık grevlerinde 15, işkence sonucu hastanede 26 olmak üzere toplam 460 kişi yaşamını yitirdi. İHD İşkence İzleme Komitesi tarafından yapılan açıklamada ise, sadece geçen yıl 250 kişinin işkenceden sakatlandığı bildirildi. İşkence görenlerin 27'sinin çocuk olduğu belirtildi. Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Başkanı Prof. Tekin Akilioğlu, son iki yıl işkence nedeniyle AİHM'ye çok sayıda başvurunun yapıldığını bu sayede işkence olaylarında büyük bir düşüş yaşandığını söyledi.

RAPORU AÇIKLAYIN

09-03-2000

Milliyet

Makale

ŞAHİN ALPAY

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, 1 Mart günü yaptıkları basın toplantısında İstanbul'daki denetlemelerinde Küçükköy semtindeki bir karakolda çocuk zanlılara karşı kullanıldığı belirlenen "falaka" ve "Filistin askısı" denilen işkence aletleri bulduklarını açıkladılar. Karakol yetkilileri aletleri "Daha önce hiç görmediklerini; ne işe yaradığını dahi bilmediklerini" söylediler. İstanbul Emniyet Müdürü, açığa alınan karakol amirine "Bir avuç inciri berbat ettiniz" diye çıkıştı. İstanbul Valisi ise, "Birileri bir sopa bulmuşlar, ne olduğu belli değil... Münferit bir olay, büyütmeyin..." dedi. Komisyon, denetlemelerini İstanbul'un öteki dört ilçesindeki karakolları da kapsayacak şekilde genişletti. Başkan Sema Pişkinsüt, bu defa "Malzemelerin karakollardan temizlendiğini" ancak yine de "bu tür aletlerin kullanımına zemin hazırlayan işaretler" tespit ettiklerini belirtti; yetkililer "faturayı bir iki polise kesip sorunu çözmek istiyor" dedi. İçişleri Bakanlığı'nın konuyla ilgilenmemesinden yakındı. 21. Dönem TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun işkence ile ilgili ilk bulguları böyle... Medyada bu haberleri izlerken, aklıma 20. Dönem TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun yurt çapında, Diyarbakır'dan Muğla'ya kadar rasgele seçilmiş 14 ildeki cezaevi ve karakollarda yaptığı incelemeler sonucunda kaleme aldığı, biri genel değerlendirmeyi de içeren 15 klasör uzunluğundaki rapor geldi. Söz konusu raporun içeriği hakkında kulağıma gelenler, dehşet ve utanç verici nitelikteydi. Niçin kamuoyuna açıklanmadığına dair duyduklarım belki daha da beterdi: Devleti zor durumda bırakmaktan çekinilmişti... Bu "açıklarsak devlet zarar görür" zihniyeti, devletin ve toplumun çok daha derinden yaralanması sonucunu doğurduğu gibi, dünyayı aldatmaya da hiç bir şekilde yaramıyor. Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Konseyi'nin çeşitli raporları gibi ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 25 Şubat'ta açıklanan raporu da "AB üyeliğine aday, AK'nin 50 yıllık üyesi" Türkiye'de işkence ve kötü muamelenin yaygın bir şekilde uygulandığını; geçen yıl en az 12 kişinin işkencede öldüğünü; sorumluların çoğunun kovuşturulmadığını, pek azının hafif cezalarla kurtulduğunu bütün dünyaya ilan ediyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu eğer işkenceyle mücadelenin yalnızca ucundan tutmayacak ise, öncelikle geçen dönem hazırladığı raporu kamuoyuna açıklamalı. Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın, Avrupa Birliği'nin, Avrupa Konseyi'nin, Uluslararası Af Örgütü'nün ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Türkiye'de insan hakları ihlalleriyle ilgili raporlarını da Türkçe'ye çevirip yayınlamalı. İşkencecilere verilecek cezaları arttırmak, öteki yasal önlemleri almak işkenceyle mücadele için elbette gerekli ama asla yeterli değil. Asıl olan yasama değil uygulama. Asıl olan Cumhurbaşkanı ve Başbakan'dan başlayarak yönetimin artık bu ülkede işkenceye asla ve asla izin verilmeyeceğinin işaretini bütün ülkeye, kesin bir şekilde

vermesi; işkencecileri ve kim olursa olsun işkenceyi örtbas etmek isteyen yetkilileri derhal görevden alarak haklarında kovuşturma açma kararlılığını göstermesi.

İSTANBUL VALİSİ'NE TARİHTEN ÖRNEKLER

10-03-2000

Star

Makale

HALİT KAKINÇ

Çarşamba günü, Mehmet Y. Yılmaz, sütununda çok güzel yazdı. Olaya, 'Vali Bey istifa etmeli' diyerek konulması gereken son noktayı koydu. Mutlaka hatırlamış olmalısınız. Milletvekili Sema Pişkinsüt'ün karakollarda 'Filistin Askısı' diye bilinen işkence aletleri bulması ile ilgili olarak İstanbul Valisi'nin verdiği cevaptan söz ediyorum. 'Birileri, karakolda bir sopa bulmuş. Fazla büyötmeye gerek yok' şeklinde inanılmaz bir ifade kullanmıştı Sayın Vali. Gerçekten pes! Günün birinde yazılı normların uygulandığı bir ölkede yaşayabilecek miyiz diye merak ediyorum. Ve milyonlarca insanımız adına içimden şöyle haykırmak geliyor: 'Biz, tebaa değiliz!' Aklımda, birbirine son derece zıt gibi gözükse, ama özerleri aynı iki örnek var. Sayın İstanbul Valisi'ne aktarmak istiyorum. Birinci örnek, İslam Tarihi'nden alınma. Hizbullah sayesinde tanık olduğumuz manevi inançlarla ilgisi olmayan son sahnelerden sonra, böyle bir örneğe ihtiyacımız var:

'BÖYLESİNE BİR ZULMÜ CEZASIZ BIRAKAMAM!'

'Hz. Ömer, günlerden bir gün Necef'i ziyaret eder. Ve sıcağı sıcağına hassas bir olayın üzerine geldiğini fark eder. Şikayetçi konumunda sırım gibi bir delikanlı çıkartırlar karşısına. [Vali bana iki tokat attı] diye yakınırlı delikanlı. Hz. Ömer, bir an bile tereddüt etmeksizin kararını açıklar: [Tez, Vali'yi buraya getirin. Derhal, bu delikanlı da ona iki tokat atsın!..] Ardından, aralarında ünlü Amr İbn-ül As'ın da bulunduğu çevresindekilere döner ve kararının gerekçesini açıklar: [Ben, şu veya bu gerekçeyle olsun, bir devlet görevlisi tarafından yapılmış olan bir zulmü cezasız bırakamam!]' İkinci örneği, subaylıktan ayrılma çok sevdiğim bir arkadaşımın dinlemiştim:

GENERAL YUDENİÇ ADLI BİR KOMUTAN

'Karasu-Aras sıradağlarını bilirsiniz. Boydan boya uzanır ve Muş Ovası'na geçebilmek için sadece ve sadece Kılıçgediği'nde bir açık verir. Yıllardan 1917. Osmanlı'nın son ve en karanlık günleri. Osmanlı dört bir cephede savaş veriyor. Rus Ordusu, işte bu ünlü Kılıçgediği'ni aşıyor ve Muş'a giriyor. Rus Ordusu'nun başında General Yudenıç adında bir komutan var. Halk, 'Moskof İşgali' yüzünden kanlı gözyaşları dökmeye hazırlanırken, hiç beklenmedik bir olay ile karşılaşılıyor. General Yudenıç, doğuştan iyi bir insan. Bırakın zulüm yaptırmayı, köy köy dolaşılıyor. İnsanların tek tek hatırlarını soruyor. Bir eksikleri veya şikayetleri var ise derhal üstesinden gelmesi için yardımcı olmaya çalışıyor.' Aradan yıllar geçiyor. Arkadaşım bölgeyi dolaşırken, kahvelerde hâlâ öyküleri anlatılıyor Yudenıç'in. Rus Ordusu ve işgal unutulmuş... Yudenıç'in insanlığı zihinlerde yer etmiş. Şimdi... Benim kafama takılan bir soru işareti var. İstanbul Valisi, bu ifadeyi niye kullandı?... Milletvekillerinin tespitlerini küçümser gibi görünerek bizi böyle bir şeyin olmadığına mı inandırmak istiyor? Yoksa, düşünmesi bile hiç mi hiç hoş değil ama, aba altından sopa mı gösteriyor?

FİLİSTİN ASKISI'NA DAVA ZOR AÇILIR

11-03-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu tarafından İstanbul'daki karakollarda yapılan incelemeler sırasında Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda bulunan 'işkence aletleriyle ilgili adli soruşturma başlatıldı. Dava açılması için söz konusu aletlerle işkence yapıp yapılmadığının saptanması gerekiyor. Avrupa Birliği'ne tam adaylık sürecindeki Türkiye'de yıllardır inkâr edilen işkence, Küçükköy Karakolu'nda ortaya çıkan 'Filistin askısı' ve 'falakayla belgelenmişti. Komisyon üyeleri yaptıkları açıklamalarda, aletlerin birçok kişi üzerinde uygulandığının saptandığını belirtirken, Emniyet Genel Müdürü Turan Genç de aletlerin eskiden kalma olduğunu söylemişti. İstanbul Valisi Erol Çakır'ın aletleri 'basit bir sopa' olarak niteleyerek, büyötmeye gerek görmediği olayla ilgili İçişleri Bakanlığı müfettiş görevlendirdi. ISO 9002 Kalite Belgesi almak için çalışan İstanbul Emniyet Müdürlüğü ise işkence aletlerinin bulunmasıyla ilgili idari soruşturma başlattı. Karakol Amiri ile Araştırma Büro Amiri disiplin soruşturmasının selameti açısından görevlerinden alındı. Adli soruşturma başladı.

Öte yandan, basında çıkan haberleri ihbar olarak değerlendiren Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı da olayla ilgili inceleme başlattı. Olayın kamuoyuna yansımalarının ardından başlatılan soruşturma çerçevesinde, söz konusu aletlerin kişiler üzerinde kullanılıp kullanılmadığı araştırılacak. İşe aletlerin karakola ne zaman girdiğini araştırmakla başlayan savcılık, soruşturma kapsamında mağdur olduğunu iddia eden kişilerin ifadesine başvurabilecek. Ayrıca aletleri kullanan polislerin belirlenmesi için de çalışmalar devam ediyor.

ZAMAN MEKAN VE İNSAN: KADINA 'BASİT' BİR SOPA!

11-03-2000

Radikal

CELAL BAŞLANGIÇ

Başındaki düz beyaz tülbendi sıkılarak sıyırdı. İyice beyazlamış saçlarını şöyle bir kaldırıp derisindeki yanıkları gösterdi. Sonra başını eğdi. Ensesinde de bir sigara yanığı vardı. Elini uzun basma entarisinin eteklerine doğru uzattı. Dizlerinde de altı yanık varmış. "Onları gösteremem" dedi Kürtçe. Yanındaki kadın Türkçe'ye çevirdi. Tercüman aracılığıyla konuşuyorduk. Gözlerini kaçırıp yere eğdiğinde "Utaniyorum" diyordu. K.Ö. 50 yaşında Başına gelenleri anlatırken sanki kendi değil de başkaları yaşamış gibiydi. Belli ki içinde bulunduğu duruma iyice yabancılaşmıştı. K.Ö. Hakkâri'nin Beytüşşebap ilçesinden Adana'ya göçmüş 12 yıl önce. İki erkek, biri kız üç çocuğu var. Kocasını tam 20 yıl önce ölmüş. Üç çocuğuna bakabilmek için evlere temizliğe gitmiş Beytüşşebap'ta. Adana'ya göçünce Çukurova'da tarım işçisi olarak çalışmış tarlalarda. Üçünü de büyümüş çocuklarının. Beş yıl önce, kızı Sultan kayıplara karışmış. Bir daha haber alamamış kızından K.Ö. İşte o andan itibaren de başına olmadık işler gelmeye başlamış. Sık sık evi basılıyor, sorgulanıyor polisler tarafından. "Kızın PKK'ya katıldı değil mi?", "Söyle şimdi nerede?" diye dövülüyor defalarca. Öldü sanıp bıraktılar attı bir keresinde evden alıp ıssız bir tarlaya götürüyorlar K.Ö.'yü. Elbiselerini çıkartıp bayıltıncaya kadar dövüyorlar. Sonra ayılması için vücudunun çeşitli yerlerinde sigara söndürüyorlar. Ayılmayınca da öldüğünü zannedip tarlada bırakıyorlar. Savcılığa şikâyet etmek istiyor. K.Ö. Kapıdan kovuluyor. Kimse almıyor dilekçesini. Baskı görmemek için ev değiştirmiş sürekli olarak. Elbette her seferinde bulmuş polisler K.Ö.'yü. 19 Kasım 1999'da bir gece evi basılıyor. Gelen üç sivil. Ellerinde telsiz ve Kalaşnikof var. "Terörle Mücadeledeniz" diyorlar. Başındaki tülbendi indirip ağzını sıkıp beni etkisiz hale getirdi. Eşgalini veremediğim iki kişiden biri şalvarımı ve kilodumu sıyırdı. Bir diğeri de cinsel organıma cop sokarken ben utancımın ve korkumdan bayıldım." Eve gelen büyük oğlu, annesini kanlar içinde buluyor. Hemen bir doktora götürüyor. Ama doktor rapor vermiyor. Üç gün sonra Türkiye İnsan Hakları Vakfı Adana Temsilciliği'ne başvuruyor K.Ö. oğluyla birlikte. Vakfın çabalarıyla alınan doktor raporunda, vajinasında ikinci derece perine yırtığı olduğu anlaşılıyor. Adli Tıp raporu da bu bilgiyi doğruluyor. Bu kez görevdeki savcı K.Ö.'nün avukatıyla birlikte yaptığı başvuruyu kabul ediyor. Adana Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde görevli 250 polisle kendisini yüzleştireceğini söylüyor. "Tanırım" diyor K.Ö. "Tecavüz edenleri mutlaka tanırım." K.Ö.'nün savcılığa yaptığı başvuru duyulmuş olacak ki, sekiz gün sonra, 27 Kasım'da evi bir kez daha basılıyor üç kişi tarafından. "Sen bizi şikâyet etmişsin. Bu senin için iyi olmaz" diyerek THV'nin doktor raporunu kendilerine vermesini istiyorlar. "Ben onu savcıya verdim" diyor K.Ö. Evde arama yapıyorlar bu arada. K.Ö.'nün 20 milyon lirasını da alıp gidiyorlar. Sonra başka bir ekip geliyor eve, "Amirimiz seni istiyor" diye. K.Ö.'yü Adana Emniyet Müdürlüğü'ne götürüyorlar. "Şubede Erkan adlı bir amir bize iyi davrandı. 'Sana kim bir şey yapmak isterse bana haber ver' dedi. Hastaneye gönderildim. Devlet Hastanesi'ndeki doktor beni muayene etmeden 'Bir şeyin yok' diye gönderdi." Şimdi İstanbul'da K.Ö. Çapa Psiko-sosyal Travma Merkezi'nde iki haftadır tedavi görüyor. Şimdi İstanbul Valisi'nin sözcükleriyle soralım; TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun karakol baskınında bulunduğu 'basit bir sopa' mı? Elbette değil. K.Ö. de tecavüze uğrayana kadar, vajinasına sokulan cop da 'basit bir sopaydı. Anlaşılan, artık bu 'basit' sopalar karakollarda bulunmasın diye, K.Ö.'nün Adana'da başına geldiği gibi 'evlere servise başlamışlar. Bir de Küçükköy Polis Karakolu'nda 'basit bir sopa' bulunmasını 'münferit bir olay' diye değerlendiren İstanbul Valisi. Elbette, bundan tam iki yıl önce, Mayıs 1998'de de TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Şanlıurfa Emniyeti'nde işkenceyi saptayıp, Marmaris'in Armutalan Polis Karakolu'nda 'basit işkence aletlerini bulunca da 'münferit' bir olayla karşı karşıya kalmıştı. Hatta bu 'münferit' işkence aletleri iki yıl önce de TBMM çatısı altına gelmiş, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün odasına konmuştu. Komisyonun Şanlıurfa'da ve Marmaris'te elde ettiği bulgular da ilginçti. Gece yarısı cezaevine girmişler, çok kalabalık bir koğuşun arka tarafında yere yığılmış yatan bir insan görmüşlerdi. Cezaevine yeni getirilmiş. Gözaltındayken elektrik verildiği için derisinde yanık izleri vardı. Askiya alındığı için bileklerinde ip izleri kalmıştı. Ters askıdan birdenbire yere bırakıldığından başını betona vurmuş, bu yüzden göz altları morarmıştı. Gördüğü işkence nedeniyle çişini yapamıyordu. İşin ilginç, sanık gözaltına alınıp, ondan sonra tutuklanmış değildi. Zaten hakkında giyabi tutuklama kararı varmış. Ancak buna karşın gözaltına alınmış, hatta sorgulanmış. Çarpıklık bununla da kalsa iyi. Bir de CMUK gereği gözaltındayken avukat getirilmiş. Gelen avukat da duruma hiç itiraz etmeden, "Bu kişi hakkında zaten tutuklama kararı var, niye bir de sorguluyorsunuz" bile demeden alınan ifadenin altına imza atmıştı. Üç basit alet Traktör hırsızlığından yakalanıp, tutuklu olduğu halde gözaltındayken sorgulanan, vücudunda, hatta yüzünde işkence izleri apaçık görülen kişi bir de polis tarafından doktora çıkarılmış, 'darp ve cebir izi yoktur' diye rapor bile alınmıştı. İki yıl önceki Armutalan Polis Karakolu baskınında üç 'basit' alet buluyor komisyon. Bunlardan biri ortasından ip geçirilmiş bir sopa. Sorguya alınan kişinin

ayakları tutuluyor bu aletle. Falaka için kullanılıyor. İkinci alet ise bir sopa. Kaba dayak atmaya yarıyor. Polisler arasında bu aletin kod adı, 'Haydar'. Karakolda bir de manyetolu telefon bulunmuştu. İlk bakışta insan 'Polisimiz bilgisayar ve elektronik çağında hâlâ manyetolu telefonla mı haberleşiyor' diye düşünebilir. Ancak telefona bağlı ucu çıplak telli kabloları bakınca bunun pek de haberleşmek için kullanılmadığı, aslında elektrik vermede kullanıldığı ortaya çıkıyor. Manyetolu telefonun kolunu çevirdikçe, işkence yapılıp öldürmeyecek ama canını da hayli yakacak kadar elektrik üretiyor; tam 74 volt. Yani, İstanbul'da bulunan işkence aletleri, TBMM komisyonunun bulduğu karakollarda ilk kez bulunduğu işkence aletleri değil. Ama, bulunan işkence aletlerini 'basit bir sopa' diye küçümsemeye, işi hafife almaya kalkan, işkencecileri korumaya dönük açıklamalar yapan yöneticiler oldukça ne karakollardan bu işkence aletleri eksik olacak, ne de gözaltında işkence ve tecavüz önleneyecek. Öyle bir ülke düşünün ki gözaltına alındıklarında başına gelebilecekleri iyi bilen kadınlar bir araya gelip 'Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim' adında bir oluşum bile sağladılar. Girişimin hazırladığı dosyada gözaltında ya da kaçırılarak tecavüze uğrayan Asiye Güzel'in, Muhabbet Kurt'un, Şeyda Gergin'in ve Remziye Dinç'in fotoğraflarıyla, uğradıkları tecavüzün ayrıntılı anlatımları var. Kadınlar dosyada sormuşlar "Şimdi sıra kimde?" diye. Meğer K.Ö.'deymiş. Daha doğrusu uğradığı tecavüzü açıklama cesareti gösterme sırası K.Ö.'deymiş. İstanbul Valisi'nin dediği gibi, karakolda bulunan 'basit' bir sopa. Evet ama, yalnızca ucuna birini asana, gözaltında birinin kafasına inene, bir insanın makatına, bir kadının cinsel organına girene kadar...

TECAVÜZ OLAYLARI

Muhabbet KURT: Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim'in hazırladığı dosyaya göre gözaltında tecavüzün mağduru kadınlardan biri de Muhabbet Kurt. 1998 yılında gözaltına alındı. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılanırken gözaltında tecavüze uğradığını açıkladı. DGM, Kurt'un yaptığı suç duyurusunu kabul etti.

Remziye DİNÇ: Batman'ın Sincan Köyü'nden olan Remziye'ye tanıdığı bir korucu tecavüz eder. Sonra da "Ben devletim, kimseye söylersen evinizi bombalarım, sonra da 'PKK yapt' derim. Herkes bana inanır" diye tehdit eder. Olaydan birkaç gün sonra, iki gün ara ile korucu Nevzat'ın akrabaları Ceyhan ve Ekrem de Remziye'yi kaçırpı tecavüz eder. Remziye kimseye bir şey söylemez. Ancak hamile olduğu ortaya çıkınca açıklamak zorunda kalır. Aile savcılığı suç duyurusunda bulunur. Bir süre sonra Remziye doğum yapar. Ancak çocuk Diyarbakır Çocuk Esirgeme Kurumu'na verilir. Çünkü aile, ahlaki gerekçelerle çocuğu kabul etmez. Bu arada korucu Nevzat hakkında dava açılır. Aynı tarihlerde Adli Tıp Kurumu çocuğun babasının Nevzat olduğuna dair rapor verir. Buna karşın korucu tutuklanmaz. Remziye köyünü terk etmek zorunda kalır.

Asiye GÜZEL: İşçinin Yolu gazetesinin eski yazı işleri müdürü olan Asiye, 1977 yılının şubat ayında gözaltına alındı. Tutuklanıp Kırklareli Cezaevi'ne daha sonra Gebze Kapalı Cezaevi'ne gönderildi. Avukatlarının, ailesinin ve birlikte yargılandığı arkadaşlarının da desteğiyle, gözaltında tecavüze uğradığını açıkladı. Tecavüze uğradığının kanıtlanması için Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'nda bir süre tedavi gördü. Yapılan araştırmaların sonucunda Türkiye'de ilk defa tecavüz, psikolojik araştırmalar sonucu saptandı. Suç duyurusu kabul edilen Asiye, kendisine tecavüz edenler hakkında dava açtı. Yaşadıklarını 'Yaşayanların dili olmak' adına kaleme aldı ve 'İşkencede Bir Tecavüz Öyküsü/ Asiye' adıyla kitaplaştırdı.

Şeyda GERGIN: Yapı Sanatevi çalışanı ve Kutup Yıldızı Müzik Grubunun elemanı olan Şeyda, 14 Aralık 1999 akşamı Okmeydanı'ndaki çevre yolunda sivil polisler tarafından kaçırdığını ve yolun kenarındaki tepeliklere götürüldüğünü, iki saate yakın süre boğulmaya, yüzünü taşla parçalamaya, boğazını kesmeye çalışıldığını anlattı. Yapılan muayene sonucu Şeyda'nın tecavüze uğradığı anlaşıldı. Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavi gören Şeyda, kendisini sorgulayan, işkence altında ifade almaya çalışan ve tecavüz eden polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

KÜÇÜKKÖY SABIKALI ÇIKTI

12-03-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun denetimleri sırasında 'falaka' ve 'Filistin askısı' buldukları Küçükköy Karakolu'nun sicili kabanık çıktı. Karakolda görevli polislerin 18 yaşından küçük dört çocuğa işkence yaptıkları iddiasıyla yargılandıkları belirlendi. Cop, tekme ve soğuk su işkence aletleri nedeniyle gündeme gelen Küçükköy Karakolu'nda 1998 yılında iki ayrı işkence olayında dört çocuğa işkence yapıldığı iddiasıyla açılan davalar sürüyor. İşkence davalarından ilki 16 yaşında gasp suçuyla gözaltına alınan M.Y. ile ilgili. Dava dosyasındaki anlatımlarında 11 Temmuz 1998 günü gözaltına alındığını belirten M.Y., karakolda, cop ve tekmeyle dövüldüğünü, soğuk suyla ıslatıldığını öne sürdü. İddialar üzerine başlatılan soruşturma tamamlanarak, bir yıl sonra Küçükköy Karakolu'nda görevli polis memurları Hakan Savaş, Gökhan Şimşekoğlu, Hikmet Yaşar Aşkar ve Zakir Altuntaş hakkında 'kötü muamele' suçlamasıyla dava açıldı. Suçun niteliğine göre Gaziosmanpaşa 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, müdahil avukat Fatma Karakaş'ın itirazı üzerine 'işkence' suçlamasıyla Eyüp 1. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Mahkemeye Adli Tıp'tan gönderilen raporda da M.Y.'nin 'küt bir cisimle dövüldüğü' belgelendi. Sanık polislerin 5 yıl hapis istemiyle

yargılandığı davada mahkeme, bugüne kadar ifade vermeyen sanıklar hakkında 'gıyabi tutuklama' kararı çıkardı. 15 yıl hapis Küçükköy Karakolu'nun işkenceden yargılandığı ikinci davada ise 18 yaşından küçük üç mağdur bulunuyor. 1998 yılının Temmuz ayında 'hırsızlık' yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alınan E.B. (17), O.Y. (16) ve K.S. (17) Küçükköy Karakolu'na götürüldü. Burada altı gün gözaltında tutulan gençler, verdikleri ifadeye yoğun işkenceye uğradıklarını anlattı. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcılığı'nca yürütülen soruşturma tamamlandı. Aralarında M.Y.'ye de işkence yapmaktan yargılanan Zakir Altuntaş'ın da bulunduğu sanıklar Zekai Yakıcı, İsmail Köker hakkında yine 'kötü muamele yapmak' suçundan açılan dava, Asliye Ceza Mahkemesi'nin 'görevsizlik' kararıyla Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Davada ifade veren mağdurlar, gözaltına alındıktan sonra karakolun bodrum katına götürüldüklerini belirtti. Elbiselerinin çıkarıldığını söyleyen mağdurlar, diz çöktüklerini ve ellerinin arkadan bağlandığını, bu şekilde kendilerine işkence yapıldığını anlattı. Sanık polisler, Ağır Ceza Mahkemesi'nde süren davada, TCK'nın 243. maddesi uyarınca 'işkence' suçundan 15 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyor.

MECLİS'E İŞKENCE İHBARI YAĞIYOR

12-03-2000

Milliyet

İstanbul'da karakol baskınlarında işkence aletleri ve işkence yapıldığına ilişkin izler bulan TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na, çok sayıda işkence ihbarı geldiği öğrenildi. Komisyona yazılı başvurmaktan kaçınan işkence mağdurları, doğrudan Başkan Sema Pişkinsüt ile görüşmek istedi. Napoli'de Avrupa - Akdeniz Kadın Parlamenterler toplantısına katılması nedeniyle Pişkinsüt'e ulaşmakta zorlanan işkence mağdurlarının, Türkiye'nin değişik yörelerinde özellikle sorgu aşamasında, karakollarda işkence gördüklerini iddia etmeleri dikkat çekti. Pişkinsüt'ün yurtdışında olması nedeniyle ihbarları yanıtlayamayan komisyonun, bayramdan sonra özellikle İstanbul'a ilişkin yapacağı çalışmada bu ihbarları da değerlendireceği bildirildi. Komisyon 1998'de Muğla Armutalan Polis Karakolu'nda bulunan manyetolu telefon, askı ve falakayla İstanbul baskınlarında el konulan askıyı basına gösterip gösterilmeyeceğine de bu çalışmanın sonunda karar verecek. Ulucanlar Cezaevi'nde 10 kişinin yaşamını yitirmesine neden olan operasyonları bütün yönleriyle inceleyen alt komisyon, bayramdan sonra raporu kesinleştirmek üzere bir araya gelecek. Bu rapordan hemen sonra İstanbul'da özellikle Bayrampaşa'ya ilişkin incelemeler rapor haline getirilecek.

ÜRPERTEN RAPOR!

13-03-2000

Özgür Bakış

TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu tarafından hazırlanan raporda, Ulucanlar olaylarının planlı bir şekilde çıkarılmış olabileceği" şüphesinden söz ediliyor Ulucanlar Katliamı'nın, F Tipi cezaevlerini gündeme getirmek için planlanmış olabileceği şüphesi, meclis komisyonu tarafından da paylaşıldı. Kamuoyunda Ulucanlar Cezaevi olarak bilinen Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde geçtiğimiz eylül ayında meydana gelen ve 10 siyasi tutuklu ve hükümlünün yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan olayları araştıran TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu, "raporunu" tamamladı.

Alt komisyonun ANAP, FP ve DYP'li üyeleri ile DSP ve MHP'li üyeleri arasında yaşanan görüş ayrılığı nedeniyle iki ayrı rapor ortaya çıktı. Raporlar bayramdan sonra TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda ele alınacak. Alt komisyon üyelerinden ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu, FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ve DYP Kütahya Milletvekili Mustafa Eren tarafından hazırlanan raporda, korkunç bir şüpheden söz ediliyor. Olayların, "tabutluk" ve "hücre" olarak da adlandırılan "F tipi cezaevlerini gündeme getirmek için planlı bir şekilde çıkarılmış olabileceği" şüphesinde olduklarını belirten komisyon üyeleri, bu şüphelerinin gerekçelerini de anlattı. Operasyon planlı Olaylara katılmayan tutuklu ve hükümlülerin yaptıkları görüşmelerde, "Provokasyon olduğunu sezdik. Operasyon olacağını biliyorduk" şeklinde ifadeler kullandıkları belirtilen raporda, şöyle denildi: "Bu ifadelerden idarenin baştan itibaren bir operasyon planlandığı anlaşılmaktadır. Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü başta olmak üzere Adalet Bakanlığı yetkilileri, komisyonumuzca yapılan görüşmelerde sözü sık sık F tipi cezaevlerine getirmişlerdir. Sürekli olarak çözümün F tipi cezaevleri olduğunu vurgulamışlardır. Komisyonumuz, bu cümle ile 'F tipi cezaevlerine geçiş için bu olay özellikle yaratılmış' demek istemiyor; ama bu olayın F tipi tartışmalarında kullanıldığına dikkat çekmek istiyor ve 'olaylar bunun için mi çıkarıldı?' sorusunu sorduracak olan bu yaklaşımı yadırgamakta, bu tutumu en azından ahlaki bulmamaktadır. Çünkü netice itibarıyla can güvenlikleri devlete teslim edilmiş olan 10 kişinin ölmüş söz konusudur." Av tüfeği tartışması Raporda, olaylar sonrasında yapılan aramalarda 1 adet Kalashnikof marka otomatik tüfek, 7 adet tabanca ve 1 adet av tüfeği bulunduğu yönündeki resmi bilgiler de irdeleniyor. Ve özellikle av tüfeği ile otomatik tüfek konusunda kuşkular bulunduğuna işaret ediliyor. Otomatik tüfeğin ilk aramada bulunamadığına ve soruşturma yapan bakanlık yetkililerine bir tutuklunun "ilk ateş otomatik tüfekten açıldı" şeklinde ifade vermesinden sonra ortaya çıkarıldığına işaret edilen raporda, bu konudaki kuşkular şöyle dile getiriliyor: "Eğer sözü edilen otomatik tüfek tutuklular tarafından kullanılmış olsaydı, bu silahla güvenlik güçlerinin yaralanması gerekirdi. Oysa ateşli silahla "yaralanan güvenlik güçleri, tabanca mermisi ile vurulmuşlardır. Yine av tüfeği kullanılmış ve iddia edildiği gibi bu tüfekle tutuklular üç arkadaşlarını öldürmüş

iseler, niçin av tüfeği ile güvenlik güçlerine ateş etmediler?" Tünel iddiası inandırıcı değil Raporda yetkililerin "tünel" olarak gösterdikleri "kazılmış yerlerin" de pek inandırıcı görülmediği ifade ediliyor. Ortaya çıkarıldığı ileri sürülen 7.5 metrelik tünelin, 5. Koğuşun bahçesinden başladığı ve koğuşun içine doğru gittiği belirtilen raporda şöyle deniliyor: "Tünelin, niçin nöbetçi kulesinin görüşüne açık olan bahçeden başladığı, niçin koğuşun içine doğru kazıldığı anlaşılmamaktadır. İşgal edilen 7. Koğuşun mutfağında tezgahın arkasında 'tünel için açacaklardı' diye tarif edilen kısmın da tünel olduğu iddiası tartışılabilir." Kasetler gizlendi

Raporda dikkat çeken bölümlerden birisi de, komisyonun, bilgi ve belgelere ulaşamaması ile ilgili. Olayla ilgili tüm tarafların bilgisine başvurulduğu belirtilen raporda, olayı soruşturan Ankara Cumhuriyet Savcısı'nın Komisyon'la görüşmeye gelmediği ve delillerin incelenmesine imkan tanınmadığı belirtildi. Raporda, olaylar sırasında kaydedildiği iddia edilen kasetlerin de komisyona verilmediği vurgulandı. Cesetlerin otopsisinde çekilen fotoğraf ve video kasetlerinin de komisyona verilmediği vurgulanan raporda, "Fotoğraf ve kasetlerin komisyona verilmemesi, kuşku uyandırmaktadır. Otopsi esnasında avukat bulundurulmaması da aynı kuşklara neden olmaktadır" deniliyor. Öldürme kastıyla ateş Raporda, Ulucanlar Cezaevi'nde meydana gelen olayda güvenlik güçlerinin "öldürme kastıyla" ateş ettikleri değerlendirilmesi de yapıldı. "Böylesine bir güvensizliği, ölme ve öldürmeyi göze almakla, biranda ortaya çıkan koğuş sorunu ile izah etmenin mümkün olmadığına" işaret edilen raporda, şöyle denildi: "Komisyonumuz güvenlik güçlerinin silah kullanma zorunluluğunu kabul ediyor, ama bu müdahalede, müdahale edilen mekan ve direnenlerin durumu göz önüne alınarak başka yöntemler kullanılabileceğini düşünmektedir. Örneğin, gaz ve köpükle direnişin kırılması sağlanarak, tutuklular etkisiz hale getirilebilirdi. Bu konuda gerektiği şekilde duyarlı davranılmamıştır."Arbede değil, işkence Raporun en dikkat çekici bölümlerinden birisi ise tutuklu ve hükümlülere olaylardan önce mi yoksa sonra mı yapıldığı kestirilemeyen işkence iddialarıyla ilgili. Raporda, komisyonun gördüğü olaylara katılan veya katılmayan tüm tutuklu ve hükümlülerin, yoğun bir şekilde dövme ve işkence yapıldığını söyledikleri belirtiliyor. "Sopa ve coplarla vurma, tekme-yumrukla vurma, yerlerde sürüklenme, yaralıların üzerinde gezme" yöntemleriyle ifade edilen bu durumun, cesetlerdeki ve yaralılarındaki izlerden ve adli tıp raporlarından açıkça belli olduğu kaydediliyor.

Raporda, "Gerek alınan ifadeler, gerek yaralılar üzerinde yapılan gözlemler, gerekse adli tıp raporları güvenlik güçlerinin amacını aşacak şekilde aşırı şiddet kullandıklarını ortaya koymaktadır" deniliyor. Asit yanıklı Komisyon raporunda, olaylar sırasında tutukluların üzerine asit döküldüğüne ilişkin bilgiler de şu cümlelerle yer alıyor: "Yine cesetlerde ve yaralılarda alev yanığı olmayan yanık izlerine rastlanmıştır. Adli tıp uzmanları, bu yanık izinin alev ya da haşlanma yanığı olmadığı, dehidrate bir yanık olduğu ve sülfirik ya da nitrik asitle olabileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca, cesetlerde ve yaralılarda hem kurşun yarası, hem de yaygın darp izleri bulunmaktadır. Elbette bu yaraların hangisinin önce meydana geldiğini kestirmek mümkün değildir. Ama bunlar yaralıların sonradan darp edilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, yaralılar hastaneye kaldırılmadan önce tedavileri ile uğraşan doktorlar, 'hamam' diye tabir edilen bölümde toplanan yaralıların kendilerine 'Siz buradan çıkmayın, yaralarımıza basarak eziyet ediyorlar' dediklerini ifade etmişlerdir. Adli tıp uzmanları tarafından cesetlerde ve yaralılarda ray şeklinde ekimozlar, yuvarlak cisim ve dipçik izleri, genel beden ve kafa travması, çene kemiği kırığı ve oksijensiz kalma izlerinin bulunduğu belirtilmiştir." Ölümüne terk ettiler

Raporda dikkat çeken bir bölüm de, yaralıların hastaneye zamanında götürülmedikleri konusundaki saptamalar ve bulgular. Yaralıların olay yerinden çıkarılmasının ve tedavilerinin geciktirildiği konusunda kuvvetli işaretler bulunduğu kaydedilen raporda, olaylardan 10-12 saat sonra hastaneye götürülen yaralılar bulunduğu belirtiliyor. Adli tıp uzmanlarının ölü muayenelerini saat 12.30-13.00 sıralarında yaptıkları belirtilen raporda şöyle deniliyor: "2 vaka hariç, ölümlerin muayeneden 1-3 saat önce meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu durumda ölümlerin, 9.30'dan sonraki bir saatte, 10.00- 10.30 ya da 11.00'de meydana geldiği ortadadır. Yoğun çatışmalar bu saatten önce bittiğine göre, bu insanlara müdahalede gecikilmiştir. Bazılarının kanamadan öldüğü rapor edildiğine göre, ölü sayısının artmasında zamanında müdahale edilmemesinin etkili olduğu açıktır." Çözüm önerileri Raporun çözüm önerileri bölümünde ise, Türkiye'de cezaevi sorununu siyasi otoritenin, yani hükümetin çözeceğine dikkat çekiliyor. Hükümetin cezaevi gerçeğini olduğu gibi masaya yatırması ve sadece güvenlik endişesi ile değil, insan hakları duyarlılığını öne çıkararak, çağdaş bir ceza infaz sistemi oluşturması gerektiğine işaret edilen raporda, özellikle şehir içlerinde kalmış olan çok sayıda tutuklu ve hükümlünün barındırıldığı cezaevlerinin bir an önce boşaltılması gerektiği belirtiliyor. Bunların yerine Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi kuralları ile Avrupa Konseyi Avrupa Cezaevi normlarına uygun, ancak Türkiye'nin gelenekleri de esas alınarak yeni cezaevleri yapılması gerektiği belirtiliyor. DSP-MHP muhalefeti Alt komisyon üyeleri arasında çıkart görüş ayrılığı nedeniyle DSP'li Hasan Macit ve MHP'li Mehmet Nuri Tarhan tarafından ayrıca hazırlanan raporda ise, FP-ANAP ve DYP'li üyeler tarafından hazırlanan raporda belirtilen konulara hemen hemen hiç yer verilmiyor. Ulucanlar Cezaevi'nin fiziki altyapısı ve üzerinde bulunduğu arazinin cezaevi olmaya müsait olmaması nedeniyle daha güvenli bir yere götürülmesi gerektiğinin belirtildiği raporda, ayrıca Ulucanlar Cezaevi'nde yaşananların ile F tipi cezaevleri arasında ilişki kurulmaya çalışıldığı belirtilerek, şöyle deniliyor: "Bu açıdan F tipi cezaevleri kamuoyuna iyi açıklanmalıdır. Bu konudaki düzenlemeler şimdiden yasalarla yapılmalı, kim ne yetki ve haklara sahip, uygulamanın hangisi kanuni, hangisi keyfi, bunun ayırımını iyi yapar hale gelmelidir."

KARANLIK NOKTALAR

10 kişinin ölümü ve 40 civarında kişinin yaralanması ile sonuçlanan Ulucanlar katliamına ilişkin olarak açılan davada sadece tutuklu ve hükümlülerin sanık olarak gösterilmesi de eleştirilen raporda, "Olayda açıklama bekleyen pek çok soru ve kuşku bulunduğu" dikkat çekilerek, bu karanlık noktalar şöyle sıralanıyor: Koğuş işgali 2 Eylül 1999 günü gerçekleşmiştir. "Müdahale için niçin 24 gün beklenmiştir?" sorusuna yetkililer net bir yanıt veremediler. Müdahale niçin 26 Eylül 1999 günü, yani Başbakan Bülent Ecevit'in ABD gezisine çıktığı gün yapıldı? Bu soruya verilen 'tesadüf' yanıtını tatmin edici değil. Otomatik tüfekler cezaevine nasıl girdi? Otomatik tüfek gıda maddeler ile nasıl girer, "silahlar dış güvenlik ve iç güvenlik olmak üzere iki engeli birden nasıl aşar?" Operasyona katılan yarbay, kadın tutuklu ve hükümlülerin bazı askerleri işlediklerini, bir asker LPG tüpünden yapılan alev silahı ile tutuştuğunu ve zor söndürdüklerini söylüyor. Ama alınan raporlarda ne şişle yaralı, ne de yanık yaralı olan asker var. Ölümler olmadan netice alınamaz mıydı. Operasyonu niçin gaz bombaları ile yapmadılar? Tutukluların kullandıkları iddia edilen tüplerin lav silahı olarak kullanılması izine rastlanmadı. Duvarlarda çok sayıda mermi izi bulunması, hedef gözetilerek ateş edildiğini düşündürüyor. Aksi halde bu kadar ateşli silah yaralı olmazdı. Olay sırasında çekildiği ileri sürülen kasetler ve otopside çekilen fotoğraf ve niçin saklanıyor?

İSTANBUL VALİSİ DEVLET ADAMI MI, DEVLETİN ADAMI MI?

14-03-2000

Cumhuriyet

Makale

AYDIN ENGİN

Öykü henüz pek taze, DSP milletvekili Sema Pişkinsüt'ün başında bulunduğu TBMM İnsan Hakları Komisyonu, işini ciddiye alıp işi karakol baskınlarına vardinince, işin tadı kaçtı.

İstanbul Küçükköy Karakolu'nda "filistin askısı" bulundu. Kimileri "Yalnız o karakolda mı bulunmuş" diye sordular. Yani kimse şaşmadı. Ama başka kimileri telaşlandı. Telaş hata yaptırır. İstanbul Valisi en çok telaşlananlar arasındaydı. Hata yaptı (Burada "hata yaptı" yerine, "halt etti" diyecektim ama görevli devlet memuruna hakaret suçuna filan girer diye çekindim ve "hata yaptı" demekle yetindim). Az buz "hata" değildi: "Birileri bir sopa bulmuş, oyalanıyor" deyiverdi. Anayasasında "hukuk devletidir" diye yazan, karakolundaki sopaya bakmadan Avrupa Birliği'ne girmeye kalkışan bir ülkede, "karakolda filistin askısı" öfkelenidir. Ama o kentten ve o devletin bir valisi tutup da "Birileri bir sopa bulmuş" gibisinden bir yave yumurtlarsa çileden çıkılır.

Çileden çıkanların ilk patlayanı Radikal'den Mehmet Y. Yılmaz arkadaşımız oldu. Hukuk bilinci yalama olmamış her yurttaşın yapacağını yaptı ve İstanbul Valiliği'ni üstlenmiş zatın derhal istifa etmesini istedi. Bir gün bekledi. Baktı "tıssss" yok, bir yazı daha döşendi ve istifa çağrısını yineledi. Gene tıssss yok!

Ardından Zeynep Atıkan arkadaşımız, en öfkeli olduğu zamanlarda bile elden bırakmadığı nezaketinin sınırlarını zorlayarak zehir zemberek bir yazı döşendi. Tıssss yok!

Radikal'den Celal Başlangıç ve Yıldırım Türkler de kapı yoldaşları Mehmet Y. Yılmaz'ın yardımına koştular. Tıssss yok. Acaba diyorum, bir de ben şansımı denesem mi? ... Bir ekonomi bürokratinin tırmanacağı merdivenin en tepesi Merkez Bankası Başkanlığı ya da Hazine Müsteşarlığı ise, bir yönetici bürokratin da yükselme düşlerinin üst sınırı İstanbul Valiliği olsa gerek. Ondan sonrası artık bürokratiyi bırakıp siyasete geçmektir. İstanbul ilinin başında, adını anımsamak için gazetenin arşivine inmek zorunda kaldığım bir zat var: Erol Çakır. Ben de bu kentte yaşıyorum. Vali Erol Çakır'ın adını anmaya değer, kente damgasını vurduğu bir "icraat" yok aklımda. Olabilir, her devlet adamının ille de becerili, yaratıcı, hünerli, el attığı konudan ses getiren biri olması gerekmiyor. Ama gene de İstanbul Valiliği'nin başına getirilenin bir "devlet adamının asgari niteliklerini taşıması gerekiyor.

Tek parti döneminde, ister bürokrat ister siyasetçi sınıfından olsun, "devlet adamı" denince gülmeyi kusur sayan, ağır ve tumturaklı konuşan, konuşurken kullandığı sözcükleri seçen, Ankara'daki güçlü erkin İstanbul'daki uzantısı olduğunun bilincinde, "kahhar ve kerim" olmayı beceren biri gelirdi. Vali Çakır'a, "geç kalmış bir tek parti valisi" denemez. Bir kez basın toplantısını izlemeye kalktım; düşük cümlelerle, yarım cümlelerle tıka basa konuşmasından sıkılıp, açıklamasının yazılı metnini alıp toplantı bitmeden gazeteye dönmeyi yeğledim. Yazılı metinde hiç olmazsa cümleler düşük ya da yarım değildi...

Gelelim devlet adamının çağdaş anlamına. Avrupa Sözleşmesi'nin ya da AGİT İstanbul Senedi'nin ilkelerini önünüze koyun.

Çağdaş devlet adamının nitelikleri, özellikleri ve yükümlülükleri kendiliğinden ortaya çıkar. İsterseniz bunlara İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni, AB'nin Kopenhag ölçütlerini ekleyebilirsiniz (ve 1982 Anayasası'nı ekleyemezsiniz). Bu ölçütlerin penceresinden bakıldığında "Bir sopa bulmuşlar, oyalanıyorlar" diyen birine ne kadar zorlarsanız zorlayın ya da o kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, "devlet adamı" diyemezsiniz. Kullanılabilecek en yumuşak niteleme: Devletin adamı olabilir. "Devlet adamı" ile "devletin adamı" arasında ise örneğin Avrupa Sözleşmesi ile Vali Erol Çakır arasındaki kadar büyük bir fark var. Eh, bu kadar açıklamadan sonra, artık doğrudan Vali Erol Çakır'a seslenebilir, meslektaşlarımızın nafile çabalarından sonra bir de ben şansımı deneyebilirim: Sayın İstanbul Valisi! Arkadaşlarım istifa etmenizin bir zorunluluk olduğunu vurguladılar. Sizden ses çıkmıyor. Belki "gazeteci takımının alışıl gelmiş müzmin muhalefetidir" deyip omuz

silkliniz. Değil. Vallahi değil. Çok ciddiyyiz. İstanbul Valiliğ'i'nden istifa edip devlette size "münasip" bir göreve geçmeniz gerekiyor. İnanın çok ciddiyyiz. Bizler AB'ye girmeye hazırlanan bir ülkenin gazetecileriyiz, çağdaş devlet adamlarının görev yaptığı bir ülke yaratılmasına katkıda bulunmaya çabalıyoruz. Ne olur bir "Tıss" verin.

ULUCANLAR'A CİNAYET RAPORU

14-03-2000

Milliyet

Ulucanlar Cezaevi'nde çıkan isyanın bastırılması sırasında 10 mahkumun ölümü 40'a yakın mahkum ve güvenlik görevlisinin yaralanması sonrası TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda oluşturulan alt komisyonda rapor krizi çıktı. Alt komisyon üyelerinden DYP'li Mustafa Eren, ANAP'lı Sebgetullah Seydaoğlu ve FP'li Mehmet Bekaroğlu'nun hazırladığı 20 sayfalık raporda cezaevi yöneticileri, güvenlik güçleri ve savcılara ağır suçlamalar yöneltildi. Bu rapora DSP'li alt Komisyon Başkanı Hasan Macit ile MHP'li üye Metin Ergun imza koymadı. Devletin zor duruma düşürüldüğünü savunan DYP ve MHP'li üyeler, çözüm önerilerinin yer aldığı 4 sayfalık alternatif rapor hazırladılar. Komisyondaki rapor krizi bayram sonrasına ertelenirken "sır gibi saklanan" raporları Milliyet ele geçirdi. DYP, ANAP ve FP'li üyelerin hazırladıkları rapordan bazı bölümler şöyle:

* Ölümüne güvensizlik

* Komisyonumuz; güvenlik güçlerinin zorunluluk halinde, yasalar çerçevesinde silah kullanmasını anlamaktadır; ama, ölümüne güvensizliği anlamakta güçlük çekmektedir. Netice itibariyle Ulucanlar Cezaevi'nde silah kullanılmıştır. 10 kişinin ölümü ile sonuçlanan olayı koğuş sorunu ile izah etmek mümkün değildir. Burada yılların birikimi vardır. Tutuklu ve hükümlüler güvenlik güçlerini güvenlik güçleri de tutuklu ve hükümlülerini düşman olarak görmektedir.

* Askerin eğitimi imhaya yönelik

* Jandarmanın almış olduğu eğitimin bu tür olaylara müdahale için uygun olmadığı ortadadır. Asker, yaptığı işin gereği olarak karşısındakini düşman görmekte ve eğitimi düşmanla karşı karşıya kaldığında onu imha etmeyi gerektirmektedir. Bu personel bilmeli ki, görevleri, sadece tutuklu ve hükümlülerin kaçmasını önlemek değil, aynı zamanda onların can güvenliğini ve insan haklarını korumaktır.

* Hedef gözetilerek ateş edildi

* Asker dağlık bir alanda müsadereye girdiği terörist grubuna davrandığı gibi davranmıştır. Göz yaşartıcı gaz ve köpükten nizami maskeli askerlerin zehirlendiklerini söyleyip, "tutukluların el yapımı maskeleri vardı" demek çelişkidir. Duvarlarda çok sayıda mermi izinin bulunmaması hedef gösterilerek ateş edildiğini göstermektedir.

* Aşırı şiddet kullanılmış

* Kanaatimiz odur ki, tutuklular koğuş işgali yaparak hem yasaları hem de 7. koğuşta kalan kişilerin haklarını ihlal etmişlerdir; gerginliği tırmandırmışlardır. Bunun yanında cezaevi ve Adalet Bakanlığı yetkilileri de benzer eylemlerde sergiledikleri uzlaşıcı tavrı sergilememişlerdir; daha sonra yapılan müdahale de amacını aşacak şekilde ağır olmuş, tutukluları ağır derecede darp etmişlerdir. Komisyonumuz güvenlik güçlerinin silah kullanma zorunluluğunu kabul ediyor; ama, mekan direnenlerin durumu göz önüne alınarak tutuklular etkisiz hale getirilebilirdi.

* Darp ve sürüklenme

* Adli Tıp Kurumu'ndan alınan raporlar ve bu raporlar üzerinde komisyonumuz tarafından görevlendirilen adli tıp uzmanının yorumu ceset ve yaralılarıdaki darp izlerinin sopalarla vurma ve sürüklenme olduğunu ortaya çıkarmıştır... Raporlarda şişle yaralanan tek bir güvenlik elemanı yok. Hem olaylara katılanlar, hem de dışında kalan ve olayı gören hükümlüler yoğun şekilde dövme ve işkence yapıldığını (sopalarla, coplarla vurma, tekme - yumrukla vurma, yerlerde sürüklenme, yaralıların üzerinde gezme) gibi ifade etmişlerdir. Yine cesetlerde ve yaralı hükümlülerde alev yanığı olmayan yanık izlerine rastlanmıştır.

* Cesetlerde asit yanığı

* Adli Tıp uzmanları bu yanık izinin alev ya da haşlanma yanığı olmadığı; dehidrate bir yanık olduğu ve sülfirik ya da nitrik asitle olabileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca cesetlerde hem kurşun yarası, hem de yaygın darp izleri bulunmaktadır. Bütün bunlar olayda amacını aşan şiddetin kullanıldığı işkence edildiği kuşkusunu doğurmaktadır.

* Tünel iddiası inandırıyor

* Operasyona gerekçe gösterilen tünel iddiası pek inandırıcı olarak görünmüyor. Ortaya çıkarıldığı söylenen 7.5 metrelik tünel 5x5 koğuşun bahçesinden başlamaktadır ve koğuşun içine doğru gitmektedir. Niçin nöbetçi kulesinin görüşüne açık bir yerden başladığı, niçin koğuşa doğru gittiği anlaşılamamaktadır.

* Yanıtlanacak sorular * Olayda açıklama bekleyen pek çok soru ve kuşku bulunmaktadır. Şu soruların cevaplanması gerekir. Koğuş işgali 2 Eylül 1999'da gerçekleşmiştir. 26 Eylül'deki müdahale için, niçin 24 gün beklenmiştir? Komisyonumuzun "müdahalenin, Başbakan'ın ABD gezisine çıktığı gün niçin yapıldığı" sorusuna aldığı "tesadüf" yanıtı tatmin edici değildir.

* Otomatik tüfek bir PKK'lı tutuklunun ifadesinden sonra ortaya çıkarılmıştır. Bu silahların cezaevlerine nasıl girdiği sorusuna, "Yiyeceklerle beraber, duvardan atılarak ya da bazı personelin marifetiyle" yanıt verilmiştir.

Otomatik tüfek gıda maddeleriyle nasıl girer? Dış ve iç güvenlik engelini nasıl aşar? Duvardan atılırken kuledeki nöbetçiler nasıl oluyor da görmüyor?

* Savcılara ağır suçlama * Cezaevlerine sistemli ve organize bir şekilde silah ve diğer yasak maddelerin sokulduğu kanaatine varılmıştır. Komisyonumuz silah, uyuşturucu ve diğer yasak maddelerin tutuklu, hükümlü, iç ve dış güvenlik, hatta savcılarının bulunduğu organize suç örgütleri tarafından sokulduğu; bunun için büyük paraların döndüğü kanaatine sahiptir.

* "F tipi için" kuşkusu Komisyonumuzun görüştüğü yetkililerin tümü çözümün F tipi cezaevleri olduğuna işaret ediyor. Elbette komisyonumuz tutuklu ve hükümlülerin "tüm bu karışıklıkların sebebi F tipi cezaevlerini kabul ettirmektir" şeklindeki iddialarına bütünüyle katılmıyor; ama herkesin sözü F tipine getirmesi "acaba" da dedirtmiyor değil. En azından çıkan olaylardan istifade ederek F tipi için bir kamuoyu oluşturma gayreti açık bir şekilde görünüyor

* DSP ve MHP'den itiraz Alt komisyonun DSP'li Başkanı Hasan Macit ile MHP'li üyesi Metin Ergun'un hazırladığı raporun 4 sayfalık sonuç bölümünde, Ulucanlar'da silahlı çatışmanın başlama biçimi konusunda tutuklular ile güvenlik güçleri ifadeleri arasında farklılıklar bulunduğu belirtildi. Olayların sona ermesinin ardından yapılan aramada otomatik silahın tabanca gibi küçük boyuttaki silah ve mühimattan sonra bulunmasının şüphe uyandırdığı belirtilen raporda, yargı aşamasında bulunan ölümlerle ilgili sürecin sonucunun beklenmesi gerektiği vurgulandı. Görevlilerin cezaevine gerekli özeni göstermediği, koğuş sorununun zamanında çözülemediği, ilgililerin hastaneye geç götürüldüğünü iddia edenler olduğu gibi, tutuklular arasında aksi görüşü seslendirenler olduğu da vurgulanan raporda, yaralıların götürüldüğü Numune Hastanesi de ilgisizlikle suçlandı.

ŞİDDETİN RAPORU

15-03-2000

Yeni Şafak

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Ulucanlar'daki olaylarla ilgili hazırladığı raporu tamamladı. Raporda güvenlik güçlerinin "aşırı şiddet kullandığı" kaydedildi.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ulucanlar olarak da bilinen Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999'da 10 mahkumun ölümüyle sonuçlanan olaylarda, güvenlik güçlerinin hem çatışma sırasında hem de çatışmadan sonra amacını aşacak şekilde şiddet kullandıklarını rapor etti. Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda, cezaevlerinde yaşanan olaylarla ilgili olarak kurulan alt komisyon çalışmalarını tamamladı. Komisyon tarafından hazırlanan 20 sayfalık rapor bayramdan sonra üst komisyona sunulacak. Olayı soruşturan ve delilleri toplayan Ankara Cumhuriyet Savcısı'nın komisyonla görüşmeye gelmediği belirtilen raporda, Adalet Bakanlığı yetkililerinin de, bazı delil ve belgeleri komisyona ulaştırmadığı kaydedildi. Raporda, Ulucanlar'daki olayların tutuklulara göre koğuş sorunundan, yetkililere göre ise firarı önleme amacıyla çıktığı belirtildi.

TANTAN'DAN İŞKENCE İTİRAFI

16-03-2000

Akşam

ŞAADETTİN TANTAN

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün bir karakolda filistin askırı ele geçirmeleriyle başlayan işkence tartışmasına İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da katıldı.

Tantan, DSP Bursa Milletvekili Ali Arabacı'nın işkence ve kötü muamele ile ilgili yazılı soru önergesine verdiği yanıtta, 1995 yılından bu yana kötü muamele ve işkence iddiaları nedeniyle polisler hakkında yapılan işlemleri anlattı.

Tantan'ın verdiği bilgiye göre, son beş yıl içinde TCK'nın kötü muameleyi cezalandıran 245. maddesi kapsamında adli yargı tarafından 2 bin 851, işkenceyi cezalandıran 243. maddesi kapsamında da 577 polis hakkında işlem yapıldı. İdari yünden de kötü muamele iddiaları nedeniyle 4 bin 668, işkenceden dolayı da 569 polis hakkında işlem yapıldı. Kötü muamele yapmakla suçlanan 95, işkence yapmakla suçlanan 118 polis hakkında meni muhakeme (yargılamaya gerek olmadığı) görüşü benimsendi. Kötü muameleden 278, işkenceden de 68 polis için takipsizlik kararı verildi. Acılan davalar sonucu kötü muameleden 84, işkenceden de 10 polis hüküm giyerken 723 polis de beraat etti.

Tantan, soru önergesinde idari yünden yapılan işlemler ile ilgili de bilgi verdi.

Buna göre, kötü muameleden dolayı 3 polis uyarı, 71 polis kınama; 11 polis aylık kesimi, 218 polis kısa süreli durdurma, 81 polis uzun süreli durdurma, 6 poliste meslekten ihraç ile cezalandırıldı. 453 polis hakkında açılan soruşturmalar ise devam ediyor. İşkenceden dolayı da bir polise uyarı, 3 polise kınama, bir polise aylık kesimi, 3 polise kısa süreli, 4 polise de uzun süreli durdurma cezası verildi. 70 polis hakkında açılan soruşturmalar da devam ediyor.

İKİ AYRI DEVLET ANLAYIŞI

17-03-2000

Milli Gazete

Makale

ZEKİ CEYHAN

TBMM İnsan Hakları Komisyonunun bazı karakollarda bulunduğu işkence aletleri üzerindeki tartışma giderek ilginç boyutlar kazanıyor. Bir taraf bu tür işkence metodlarının çağdaş bir devlete yakışmayacağını savunarak sorumluların cezalandırılmasını isterken bir taraf ise olayı hafife alarak çağdışı yönetim anlayışından sergilemeler yapıyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu bir karakolda işkence yapılmaya yönelik alet buluyor, bu karakolun bağlı olduğu vali ise "Bir sopa bulmuşlar büyümeye gerek yok " diyor. Bundan da vahimi olayı dış kaynaklı çalışmalarla bağlantılandırması. TBMM İnsan Hakları Komisyonu dış kaynaklı çalışmalarla nasıl bağlantılı gösterilir? Ortada iki ayrı devlet anlayışı var. Biri devleti çağdaşlaştırmak için can atıyor. Diğer çağdışı bir anlayışı savunuyor. Her ikisi de aynı devletin mensupları. İşkencesiz bir yönetim tesis etmek çok mu zordur? Efendim suçlular zora başvurmadan itirafta bulunmuyorlar gibi bir savunmayla karşımıza çıkabilirler. Doğrudur zora baş vurarak insanlara suçlarını itiraf (!) ettiriyorlar. Daha sonra savcının ve mahkemenin huzurunda insanlar işkence ile bu ifadeleri verdiklerini söyleyerek ilk ifadelerini reddediyorlar ve çoğu kez inandırıcı oluyorlar. Karakollarda verilen ifadeler hep geçersiz sayılıyor. Bu tür insanlık ayıplarından kurtulmanın tek yolu var. Daha çok özgürlük ve daha çok hoşgörü. Bu yolu tercih ettiğiniz zaman suçlunuz yada suçlu saydıklarınız azalacaktır. Ama siz herkesi potansiyel suçlu olarak görürseniz, gözünün üstünde kaşının bulunması bile suç olarak kabullenilirse ve hepsini suçlarını itiraf için zorlarsanız elbette işkence aletlerine ihtiyacınız olacaktır. Tek tesellimiz işkenceyi savunanlar ve işkenceden yana tavır koyanlar yada işkenceyi hafife alanlara karşı işkenceyi ciddiye alanlarında bulunuyor olmasıdır. İnaniyoruz ki bu insanlar işkenceyi hafife alan zihniyeti bir gün saf dışı bırakacaktır. İşkenceyi hafife alanlar istedikleri kadar bu iyi niyetli çalışmaları dış kaynaklı çalışmalar olarak nitelendirsinler. Şimdi biz işkence aletlerini basit bir sopa olarak tanımlayanlara sormak istiyoruz: Daha kaç karakolda böyle sopalar var? Sopasız karakollar dileğiyle işkenceye karşı tavır koyanları, işkenceyi ciddiye alanları kutluyoruz. İşkenceyi hafife alanlara ise edecek laf bulamıyoruz.

ADNAN HOCA'NIN MECLİS KULİSİ

17-03-2000

Milliyet

Çete kurmaktan tutuklanan Bilim Vakfı Başkanı Adnan Oktar'ın müritleri Meclis'te kulis yapmaya başladı. Tutuklamanın ardından, kendisi için kan kampanyası düzenlenen Dr. Oktar Babuna'nın kız kardeşleri Hüma Babuna ve eski milletvekili merhum Tevfik Ertüzün'ün eşi Ceyda Ertüzün, Meclis'te yoğun kulis faaliyetleri yaparken, vakıf üyeleri de TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nu dilekçe yağmuruna tuttu. Dilekçelerin tümünün 16 Şubat 2000'de yazıldığı, form ve içeriklerinin büyük benzerlik taşıdığı görüldü. Vakfın Yönetim Kurulu Başkanı Tarkan Yavaş'ın dilekçesinde, Vakıf üyelerinin evlerine yapılan polis baskınlarından şikayet edilirken; İstanbul Emniyeti Organize Suçlar ve Silah Kaçakçılık Şube Müdürü Adil Serdar Saçan için, "Son derece demokrat, şefkatli, insancıl bir ruha sahip" ifadeleri kullanıldı. Dilekçede, "Saçan ve yine kendisi gibi fedakarca hizmet veren yardımcılarının bilgileri dışında gelişen bu olaylar, alt kademede bulunan bazı memurlar tarafından gerçekleştirilmiştir" denildi. Yavaş'ın dilekçesinde "gözüne alınan vakıf mensuplarına uygulanan ağır işkence sonrası kendilerine uzatılan her metni imzaladıkları" öne sürülürken, gözüne alınan 93 kişiden 87'sinin serbest bırakıldığı belirtildi. Vakıf üyelerinin yakın çevresinin de rahatsız edildiğini iddia eden Yavaş, "Sayın başkanlığınızdan da bu hukuksuz uygulamalarla yakından ilgilenilmesini ve daha fazla insanın haksız biçimde mağdur edilmemesi için gerekli girişimlerde bulunulmasını talep ediyoruz" dedi. Yavaş'ın dilekçesinde de adı geçen Hasan Basri Güler, Timur Ayan ve Ferhat Terkoğlu'nun komisyona gönderdiği dilekçelerde de, "İşkenceden şikayet ettikleri" ve "insan haklarına sahip çıkan tüm dünya kuruluşlarının bilgilendirilmesinin son derece yararlı olacağına inandıklarını" vurguladıkları gözlemlendi.

DEVLET SÖZÜNÜN ARDINDA DURMALI

18-03-2000

Milliyet

Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul'daki karakollarda işkence aletleri bulmasının endişe verici olduğunu kaydederek, bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için devletin söylemlerinin arkasında durduğunu göstermesi gerektiğini belirtti. İrtemçelik, "Bu da geçer duygusunun tedavülde olması bu konuda sonuç almayı geciktirecektir" dedi. Kabinenin İnsan Haklarından Sorumlu Bakanı İrtemçelik, Komisyon'un bulguları konusunda söylenecek yeni şeyler olmadığını ancak gelişmelerin bu konuda yapılacak çok şey olduğunu gösterdiğini belirtti. İşkenceyi önlemenin bir tavır meselesi olduğunu vurgulayan İrtemçelik, Türkiye'de yasal değişiklikler konusunda bir şey yapılmasına gerek olmadığını, işkencenin bu konudaki yasal boşluklardan fırsat bulunarak yapılmadığını kaydetti.

BM, VAHŞETİ DUYURMUYOR

29-03-2000

Yeni Şafak

Ruslar'ın Çeçenler üzerinde kimyasal silah kullandıkları, ülkede toplu katliama giriştikleri tespit edilirken, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin, Çeçenler'in durumunu dünya kamuoyuna yeteri kadar duyuramadığı belirtildi.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Çeçenistan'la ilgili incelemelerini "Çeçenistan'da Devam Eden İnsan Hakları İhlalleri ile İlgili Çalışma Raporu" başlıklı bir kitapta topladı. Raporda, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt ve üyelerden oluşan heyetin Gürcistan'daki Çeçen mülteci kampında yaptıkları incelemeler, Çeçenistan'la ilgili yazışmalar ve yetkililerle yapılan görüşme tutanakları ile komisyonun konuyla ilgili toplantılarının tutanakları da yer aldı. "Çeçen'siz bir Çeçenya" Komisyon Başkanı Pişkinsüt 165 sayfalık raporun giriş bölümünde, şu ifadelerle yer verdi: "Onların, ellerinden tuttukları ya da kucaklarında taşıdıkları çocukların belki de son kez hissettikleri sıcaklıkları ile yüreklerindeki vatan sevgisi arasında yaşadıkları ikilemi görmek ve 'Çeçen'siz bir Çeçenya istemiyoruz' sloganlarını duymak yüreklerimizi titretti. Bize 'insan hakları kimin için?' sorusunu sorduran bu tablo, acı, açlık, korku, isyan gibi duyguların hissedilmesinden çok öte izlenimlerimizdir." Dünyadaki tüm ülkelerin yöneticileri ile halklarının, insan hakları konusunda yüreklerinin sesini dinlemesi gerektiğini vurgulayan Pişkinsüt, "İnsan hakkı ve insan kavramları, sadece söylemlerle değil, yaşam biçimleriyle bütünleştirilmelidir" dedi. "Barış adına katliam yapıldı" Gürcistan'daki Çeçen mültecilerin ve özellikle yakınlarını kaybetmiş olanların ölüm korkusu içinde ve aşırı yorgun olduklarının gözlemlendiği belirtilen raporda, "Çoğu ağlayarak Rusya Federasyonu'nun sivil halkı ayırmadan ülkede toptan bir katliama giriştiğini anlatmıştır. Barış yolu açtık diyerek, gitmek isteyenlere beyaz bayraklarla çıkabilirsiniz diyen Rusya'nın daha sonra yollara bomba atarak barış adına katliam yaptığını söylemişlerdir" denildi.

Çeçen mültecilerin gömmek istedikleri ölümleri sadece fideye karşılığında alabildikleri kaydedilen raporda, ölüsü ele geçmeyen çok sayıda kayıp bulunduğu da dikkat çekildi. Çeçen mültecilerin, evlerinin ve caddelerinin devamlı bombalandığını belirttikleri dile getirilen raporda, "5-6 metre derinden, yerin altından ilerleyen sonra yüksek güçle patlayan bombaların kullanıldığını, bu 'toprak' bombalarından çok zarar gördüklerini, hatta kimyasal silah şeklinde yasaklanmış olan silahların da kullanıldığını anlattılar" denildi.

Raporda, mülteci olarak Gürcistan'a sığınan Çeçenler'in birinci sırada Almanya'ya, ikinci olarak Türkiye'ye, üçüncü sırada ise Azerbaycan'a geçiş yapmak istedikleri kaydedilerek, "BM Yüksek Komiserliği'nin Çeçenler'in ve mültecilerin durumlarını dünya kamuoyuna yeterli derecede duyurabildikleri veya anlatabildikleri konusunda heyetimizde ciddi kaygılar oluşmuştur" denildi.

ULUCANLAR KRİZ YARATTI

03-04-2000

Radikal

Ulucanlar Cezaevi'nde 10 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan olayı araştırmakla görevli alt komisyon üyelerinden ANAP'lı Sebgetullah Seydaoğlu, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ü, hak ihlalleriyle ilgili önceki raporlarla, bireysel başvuruları gizlemek; Adalet Bakanı Türk'ü ise kendilerine baskı yapmakla suçladı. Radikal'in sorularını yanıtlayan Seydaoğlu, Ulucanlar'la ilgili hazırladıkları ve henüz kendisiyle birlikte FP'den Mehmet Bekaroğlu ve DYP'den Mustafa Eren'in imzaladığı raporu bugün üst komisyona havale edeceklerini, gün içinde de basın toplantısı düzenleyeceklerini söyledi.

Raporda mahkûmların öldürülmesinin haklı nedeni olamayacağı, olayda yetki ve sorumlulukların aşıldığı tespitlerinin yer almasını isteyen Seydaoğlu, şu eleştirilerde bulundu: 'Ciddi soru işaretleri var' "Aldığımız duymalara göre birebir sorumluluk alanlarında olmadığı halde Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt ve Adalet Bakanlığı'ndan bazı müfettişler, çok basit, inandırıcı olmayan bir rapor hazırlamışlar. Neticede ortada 10 tane cinayet dediğimiz ölüm olayı var, onlarca yaralı var. Kişilerin düşüncesi ne olursa olsun insanların yaşama hakkı devlet güvencesindedir. Olayların başlaması, gelişmesi, sonuçlanması ciddi soru işaretleri bırakıyor. Büyük ihtimalle suçlular hakkında suç duyurusunda bulunulabilir, konu genel kurula da gidebilir." 17 cezaeviiyle ilgili hazırlanmış raporun Pişkinsüt'e zimmetlendiği halde kayıp olduğunu belirten Seydaoğlu, şöyle devam etti: "Mehmet Bekaroğlu ile birlikte Pişkinsüt'ü bu nedenle Adalet Bakanlığı ve TBMM Başkanlığı'na şikâyet ettik. Yüzlerce bireysel başvuru bize verilmeyip, özellikle ortadan kaldırılıyor. İstanbul'da bulunan falaka olayı da kapatıldı. İşkence aletleri kamuoyuna gösterilmeliydi." Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün üyeleri arayıp bunu hükümet krizi haline getirmekle tehdit ettiğini de belirten Seydaoğlu, "Fakat koşullar ne olursa olsun araştırdığımız konuları kamuoyundan gizlemeyeceğiz" dedi.

OPERASYONDAKİ KUŞKULAR

05-04-2000

Milli Gazete

Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde 10 kişinin ölümü 40 civarında kişinin yaralanması ile sonuçlanan olayla ilgili inceleme ve araştırmalarını uzun süre önce tamamlayan meclis alt komisyonunun hazırladığı rapor, 26 Eylül

1999 tarihinde meydana gelen olayla ilgili birçok gerçeğe ışık tutarken aynı zamanda hâlâ aydınlatılması gereken noktaların da olduğunu ortaya koydu. Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na bağlı olarak oluşturulan Alt komisyon çalışmalarını günler öncesinden tamamladı. Elde ettiği bilgi ve belgeleri bir rapor haline getiren komisyon, 140 sayfalık raporunda çok önemli tespitlerde bulundu. Özellikle Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak ilginç tespitlere yer verilen raporda, bazı devlet kurumlarının olayla ilgili birtakım belgeleri komisyona göndermemekte direndiği vurgulandı.

PROTOKOL BİLMECESİ

Raporda, mahkumlar ile cezaevi yöneticileri arasında imzalanan bir 'protokolün varlığı' her iki taraftan da alınan görüşler doğrultusunda kabul ediliyor. Mahkumların koğuş işgali eylemine gerekçe gösterdiği 'protokolle elde ettikleri kazanımlarının ellerinden alınması gerekçesini Adalet Bakanlığı yetkilileri böyle bir protokol olmadığı şeklinde reddederken raporda, Cezaevi savcısının protokolle ilgili şu ifadeleri yer aldı: "Bu olaylara kadar sözü edilen protokol burada, savcı odasındaydı, şimdi arıyoruz ama bulamıyoruz". İsyanı bastırmak amacıyla yapılan çatışmanın nedenini tutuklu ve hükümlüler koğuş sorunu; cezaevi ve Adalet Bakanlığı yetkilileri ise firar ve tünel olarak gösterirken raporda bu konuda şu kanaate varıldı: MÜDAHALE AĞIR "Netice itibarıyla Ulucanlar Cezaevi'nde silah kullanılmıştır. 10 ölü ve çoğu ateşli silahla olmak üzere 30'un üzerinde yaralı olduğuna göre öldürme kastıyla ateş edilmiştir. Böylesine bir güvensizliği, ölme ve öldürmeyi göze almayı, bir anda ortaya çıkan koğuş sorunu ile izah etmek mümkün değildir. Tutuklu ve hükümlüler güvenlik güçlerini, güvenlik güçleri de tutuklu ve hükümlülerle düşman olarak görmektedirler." Komisyon yapılan müdahaleyi ise ağır buldu ve raporda bunu şu şekilde ifade etti: "Daha sonra yapılan müdahale de amacını aşacak şekilde ağır olmuştur. Komisyonumuz, güvenlik güçlerinin silah kullanma zorunluluğunu kabul etmektedir. Ama bu müdahalede, müdahale edilen mekan ve direnenlerin durumu göz önüne alınarak başka yöntemler kullanılabileceğini düşünmektedir. Örneğin kullanılan gaz ve köpükle direnişin kırılması sağlanarak tutuklular etkisiz hale getirilebilirdi. Bu konuda gerektiği şekilde duyarlı davranılmamıştır." Cesetler ve yaralılar üzerindeki darp izleri ve yaralarla ilgili olarak ise şöyle denildi: "Ayrıca cesetlerde ve yaralılarıdaki darp izleri olaylar sırasındaki arbedede olacak şekilde görünmemektedir. Güvenlik güçleri, hem çatışma sırasında hem de çatışmadan sonra amacını aşacak şekilde şiddet kullanmışlar, tutukluları ağır şekilde darp etmişlerdir. Cesetlerde ve yaralılarda arbede ve boğuşma esnasında olması beklenenin ötesinde darp izleri bulunmaktadır. Ayrıca bu darp izlerinin bir kısmının sert zeminde sürüklenme ile ortaya çıkabileceği rapor edilmiştir. Yaralıları işkence yapıldığı iddiaları ise komisyon tarafından araştırılan başka bir konu oldu. Bu konuda da önemli tespitlerde bulunan komisyon raporunda şu ifadelerle yer verdi: "Yaralıları hastaneye kaldırılmadan önce tedavileri ile uğraşan doktorlar, yaralıların toplandığı 'hamam' diye tabir edilen bölümde yaralıların kendilerini 'siz buradan çıkmayın yaralarımıza basarak eziyet ediyorlar' dediklerini ifade etmişlerdir. Olaylara karışmayan PKK'lı ve diğer tutuklu ve hükümlüler de olaylardan sonra koridorlardan geçirilirken ve toplanma yerlerinde askerlerin aşırı şiddet kullandıklarını söylemişlerdir. Nitekim, adli tıp uzmanları tarafından cesetlerde ve yaralılarda ray şeklinde ekimozlar, yuvarlak cisim ve dipçik izleri, genel beden ve kafa travması, çene kemiği kırığı ve oksijensiz kalma izlerinin bulunduğu belirtilmiştir. Bütün bunlar olayda amacı aşan şiddetin kullanıldığını, işkence edildiği kuşkusunu doğurmaktadır."

SAVCI'NIN ŞÜPHELİ İZİNİ OPERASYONDAKİ KUŞKULAR 05-04-2000

Milli Gazete

Komisyon, Cezaevi sorumlu savcısı Fikri Palas'ın gerginliğin zirvede olduğu bir anda niçin izine ayrıldığına dair 'önceden yapılan planlama sonucunda izine ayrıldığı' cevabını tatminkar bulmadı. Raporda, Savcının neden izine ayrıldığına yetkililerce araştırılması gerektiği dile getirildi ve şu görüşlere yer verildi: "İncelemeler sırasında cezaevinde görevli infaz savcısının olaydan birkaç gün önce izne çıkması ve halen görevinin başına dönmemesi komisyon tarafından özellikle dikkat çekici bulunmuştur." Komisyon, müdahalenin 26 Eylül 1999 günü yani Başbakan Ecevit'in ABD gezisine çıktığı gün yapıldığına da dikkat çekerek, bunun nedenini sordukları 'tesadüf' cevabıyla da tatmin olmadı. Raporda, "Bu cevap tatmin edici değildir. Çünkü bu olay dolayısıyla ülkemizin insan hakları konusundaki imajı olumsuz etkilenmiştir." denildi. Komisyon, yetkililerin ifadelerinden operasyon kararında tünel kazıldığı istihbaratının etkili olduğu görüşünü üzerine cezaevinde yaptığı araştırmalarda şu sonuca vardı:

TÜNEL BULUNAMADI

Tünel olarak gösterilen kazılmış yerler pek inandırıcı olarak görünmemiştir. Ortaya çıkarıldığı söylenen 7.5 metrelik tünel, 5. koğuşun bahçesinden başlamaktadır ve koğuşun içine doğru gitmektedir. Niçin nöbetçi kulesinin görüşüne açık olan bahçeden başladığı, niçin koğuşun içine doğru kazıldığı anlaşılmamaktadır. İşgal edilen 7. koğuşun mutfağında tezgahın arkasında 'tünel için açacaklardı' diye tarif edilen kısmında tünel olduğu iddiası tartışılabilir." Yaralılarıdaki izler ve verilen adli tıp raporlarının olayda amacını aşacak şekilde şiddet kullanıldığı kanaatine varan komisyon, cesetlerin otopsi sırasında çekilen ve yara izlerini ayrıntılı olarak gösteren fotoğraf ve video kasetine ulaşamadı. Bu konu raporda şöyle ifade edildi: "Ankara Adli Tıp Kurum Başkanlığı'nda yapılan görüşmede gerek kurum başkanı, gerekse otopsiyi yapan uzmanlar tarafından bu

kaset ve fotoğrafların varlığı teyit edilmiş, ancak kendileri tarafından komisyona verilemeyeceği ifade edilmiştir. Bunun üzerine komisyonumuz bu fotoğraf ve kasetleri resmi yazı ile istemiş ama bir sonuç alamamıştır. Fotoğraf ve kasetlerin komisyona verilmemesi saklandığı kuşkusunu uyandırmaktadır.” Aynı şekilde olayların videoya kaydedildiği iddialarını da araştıran komisyon, bir yetkilinin “Olayları videoya çeken astsubay elinde yaralandı” ifadesinden yola çıkarak askeri yetkililerle görüştü, ancak bir sonuç alamadı.

YARBAY'DAN ÖNEMLİ CEVAP

Adalet Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı yetkililerinin 26 Eylül'deki müdahalenin sebebinin 'yoğun tünel istihbaratı, firar hazırlığı' olarak bildirmelerine rağmen raporda, operasyonu yöneten Yarbay'ın 'harekatın gerekçesi nedir?' sorusuna, "Devlet otoritesinin tesis edilmesi" cevabını verdiği vurgulandı. Yarbay'ın sözleri üzerine komisyon raporunda şu ifadeler kullanıldı: "Komisyonumuz bu cevabı son derece anlamlı bulmaktadır. Komisyonumuzun kanaati, odur ki; 26 eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaşanan ve 10 kişinin ölümü, 40'a yakın kişinin yaralanması ile sonuçlanan olayların altında 'devlet otoritesinin tesis edilmesi' amacı vardır." Raporda, müdahale için günlerce hazırlandığı, yeterli sayıda personel getirildiği, hatta özel hareket birliğinden takviye alındığını belirtilerek, bu durumda bu kadar ağır sonuç ortaya çıkmaması gerektiği dile getirildi. Güvenlik güçlerinde ölümün ve ağır yaralanmaların olmamasının sevindirici olduğu, ancak bunun operasyonun başarılı olduğu anlamına gelemeyeceği kaydedildi.

YARALILARIN SEVKİ

Yaralıların olay yerinden çıkarılmasının ve tedavilerinin geciktirildiği yönündeki iddiaları araştıran komisyon, bu konuda net bilgilere ulaşamadı. Ancak komisyon, raporda bu konunun kuşku olduğunu şu sözlerle ortaya koydu: "Adli tıp uzmanlarının yapmış olduğu ölü muayenelerine göre üç vaka hariç, ölümler 09.30'dan sonra meydana gelmiştir. Elbette kesin bir şey söylemek mümkün değildir ama ölümlerin 09.30'dan sonraki bir saatte meydana gelmesi ve yoğun çatışmaların bu saatten önce bitmiş olması, bu insanlara tıbbi müdahalede gecikilmiş olduğunu göstermektedir. Ölümünün bazılarının kanamadan olduğu rapor edildiğine göre ölü sayısının artmasında yaralıların zamanında müdahale edilmemesinin etkili olduğu açıktır." Öte yandan, Meclis alt komisyonunun hazırladığı rapor bitmesine rağmen, bir üst komisyon olan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda bir türlü görüşülemiyor. Raporda, Ulucanlar'daki eylem nedeniyle sadece tutuklu ve hükümlülerin yargılandığı ancak cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı yetkililerinin de bundan sorumlu olduğu kanaatine varılması ve iktidar partilerine mensup milletvekillerinin 'devlet suçlandığı' gerekçesiyle raporun üst komisyonda ele alınmasını istemedikleri iddia edildi.

BELÇİKALI BAKANİ ÇOK ŞAŞIRTTIK

14-04-2000

Sabah

TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkede bulunan Belçika Parlamentosu Temsilciler Meclisi Başkanı Herman De Croo, TBMM'de bir İnsan Hakları Komisyonu olmasına şaşırdı. De Croo dün İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt ile görüştü. Pişkinsüt görüşmede yaptığı açıklamada, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bugüne kadar 5 bin 100 kişisel başvurunun olduğunu, ayrıca komisyon üyelerinin 7 binden fazla tutuklu ve hükümlüyle yüz yüze görüşme yaptığını belirtti. Pişkinsüt, son 2 yıl içinde insan hakları açısından en büyük gelişmeyi kaydeden kurumun polis teşkilatı olduğunu ifade ederek, insan hakları konusunda yasal bir sıkıntının olmadığını ancak, uygulama ve eğitim konusunda sıkıntı yaşandığını bildirdi. Herman De Croo ise TBMM'de insan hakları komisyonu olmasının kendilerini şaşırttığını belirtti ve böyle bir komisyonun insan haklarına verilen önemi gösterdiğini vurguladı.

ULUCANLAR'DA 10 ŞÜPHELİ ÖLÜM

18-04-2000

Hürriyet

Meclis'ten şok rapor TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun, Ulucanlar Cezaevi'nde, 10 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylara ilişkin raporu, operasyondaki "tünel kazılma" gerekçesinin gerçekçi olmadığını ortaya koydu. Komisyon, olaylarda hedef gözetilerek ateş edildiğini ve "Amacı aşan şekilde şiddet kullanıldığını" saptadı. Kamuoyunda yankı uyandırması beklenen raporun, çarpıcı bölümleri şöyle: "Komisyonumuz, olayların cereyan ettiği koşullarda yaptığı incelemede, yoğun çatışma izlerine rastlanmamıştır. Tutukluların, tüpleri lav silahı olarak kullandıkları söylenmektedir. Ancak kapılarda ciddi bir alev yanık izine rastlanmamıştır. Yetkililerin ifadelerinden, operasyon kararında tünel kazıldığı istihbaratının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak tünel olarak gösterilen kazılmış yerler, bahçeden başlamaktadır ve koğuşa doğru gitmektedir. Cesetlerde ve yaralılarda, alev yanığı olmayan yanık izlerine rastlanmıştır. Adli tıp uzmanları, bu yanıkların sülfirik veya nitrik asitle olabileceğini belirtmektedir."

PİŞKİNSÜT: GERÇEKLER SAKLANAMAZ

18-04-2000

Milli Gazete

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Ulucanlar Cezaevi'nde meydana gelen olaylar hakkında "Gerçekler saklanamaz" dedi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çoğunluk sağlanamaması nedeniyle dün yapmayı planladığı toplantısını gerçekleştiremedi. Pişkinsüt, gazetecilere yaptığı açıklamada, alt komisyonun Ulucanlar Cezaevi'nde meydana gelen olaylar hakkındaki raporunun gündemlerinde bulunduğunu anımsattı. Sema Pişkinsüt, yarından itibaren üç gün süreyle yapılacak toplantılarda gündemlerindeki konuları görüşeceklerini ifade etti. Bir gazetecinin, alt komisyon üyelerinin raporla ilgili görüş ayrılıklarını anımsatması üzerine Pişkinsüt, "Gerçekler saklanamaz. 10 kişinin ölümü olayı, İçişleri Bakanlığı'nın müdahalesi, kullanılan silahlar ve müdahalenin şekli konuları mutlaka açığa kavuşturulacaktır" dedi. Pişkinsüt, görüş ayrılıkları bulunmasının doğal olduğunu da sözlerine ekledi.

SAVCI FALAKAYI İSTEDİ

19-04-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul'daki karakol baskınları sırasında işkence aletleri bulması üzerine Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlattı. Savcılık Adalet Bakanlığı'ndan hazırlık soruşturmasında değerlendirilmek üzere delil niteliğinde olan belgelerle falakayı da istedi. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcısı Oktay Yılmaz Adalet Bakanlığı'na yaptığı başvuruda, "Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tevfik Arslan Karakolunda TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkan ve üyeleri tarafından yapılan denetlemede, falaka veya benzeri bir aletin bulunduğuna ilişkin haberler yayınlanması üzerine, konuyla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hazırlık soruşturması başlattığını" bildirdi. Yılmaz başvurusunda, TBMM'de olduğu bildirilen, tutanak ve belgelerle falaka veya benzeri aletin Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilmesini istemesi üzerine Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk de TBMM Başkanlığına bir üst yazıyla, falakanın Bakanlığa gönderilmesini istedi. Özel kuryeyle gidecek TBMM Başkanlığı, Bakan Türk'ün başvurusunu TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na gönderdi. Komisyon da "Bakırköy raporunu" tamamladıktan sonra falakayı ve diğer belgelerle bilgileri Bakanlığa özel bir kuryeyle gönderecek. Bu arada İçişleri Bakanlığı'nda sürdürülen soruşturma çerçevesinde Teftiş Kurulu Başkanlığı, Komisyon'dan "işkence aletinin kimlerin üzerinde ne zaman nerede kullanıldığına" ilişkin bilgileri istedi. Ulucanlar'da işkence izi FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Ulucanlar cezaevindeki operasyonla ilgili gerçeklerin ortaya çıkarılması gerektiğini belirterek, hazırlanan otopsi raporuna göre operasyonda ölen mahkumlardan birinin testisinin arkasında dört parmak izi saptandığına dikkat çekti. İnsan Hakları Komisyonu'nun dünkü toplantısında "Ulucanlar Raporu" görüşüldü. Alt Komisyonun üç muhalif üyesinin yetkilileri suçladığı rapor tartışmaya neden oldu. Bekaroğlu, "Devlet adına cezaevinde bir iki psikopat işkence yapıyor, sonra devlet suçlanıyor. Olayları ortaya çıkarırsak önlem alınır. Devletin bu tür suçlamalarla karşı karşıya kalmasını önlemiş oluruz" dedi. DSP İstanbul Milletvekili Süleyman Yağız'ın kanunların esas alınmasını istemesi ve raporda "devletin suçlanmasına" karşı çıkması üzerine Bekaroğlu rapordan örnekler verdi. Bekaroğlu, "Mahkumun birinin hayasına tekme atarsınız izi olmaz, ama otopsi raporlarında bir mahkumun testisinin arkasında dört parmak izi saptanmış" diyerek ölen mahkumların üzerindeki darp izlerine dikkat çekti. Yağız'ın "Bu ne biçim rapor ben buna 300 sayfa muhalefet şerhi yazarım" demesi üzerine ise Bekaroğlu, "Ben yıllarca bilimsel raporlar yazdım. Burada yarışma yapmayalım" dedi. Bekaroğlu DSP Burdur Milletvekili Hasan Macit ve MHP Hatay Milletvekili Mehmet Nuri Tarhan'ın muhalefet şerhinden, "raporda kasti ifadeler kullanıldığına" ilişkin sözlerin çıkarılmasını isteyerek şöyle konuştu: "Bu kanun işi değil. Biz burada istediğimiz kadar 'herkes tek gözlü olacak' diye kanun çıkaralım. İnsan hakkı doğuştan vardır, kanunlarla insanın elinden alamazsınız. Uluslararası standartları esas almalıyız."

MECLİS İHBARCI ÇOCUKLARI KORUDU

22-04-2000

Milliyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Küçükköy polis karakolunda falaka yakalattıran çocukların isimlerini, konuyla ilgili soruşturma açan İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu'na vermedi. "Bakırköy raporu" üzerinde çalışmalara başlayan komisyon, 1998'de İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yaptığı incelemelerde çocuk mahkumların içinde bulunduğu olumsuz koşulları yerinde saptadıktan sonra, bu yıl yeniden Bakırköy'e gitti. Komisyon, çocukların karakollarda işkence gördüklerine ilişkin ifadeleri üzerine sözü edilen yerlerde inceleme yaparak, çocukların tariflerine uygun olarak falaka ve işkence aletlerinin izlerini buldu. Kim, ne zaman kullanmış! Bu gelişmelerin ardından soruşturma başlatan İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu, komisyona başvurarak, "Bu aletlerin kimin üzerinde, ne zaman kullanıldığına ilişkin bilgi" istedi. Ancak Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, bir baskıyla karşı karşıya kalmamaları için isimlerini titizlikle saklayacaklarına ilişkin çocuklara söz verdiklerini anımsatarak, isimleri bildirmede. Komisyon, çocuk mahkumların sorunlarına ve çözüm önerilerine yer vereceği raporu önümüzdeki hafta tamamlayacak. 23

Nisan'da acı bir tablo 10 bin çocuk mahkum var! Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Türkiye'de değişik kurumlarda 11-20 yaş arasında toplam 10 bin 532 tutuklu ve hükümlü çocuk olduğunu bildirdi. ANAP Bursa Milletvekili Anayasa Komisyonu Başkanı Ertuğrul Yalçınbayır'ın yazılı soru önergesine gönderilen yanıtı göre cezaevindeki çocuklardan sadece 364'ü çocuk tutukevlerinde, diğerleri ise fiziki koşulları yetişkinler için bile yetersiz olan yetişkin cezaevlerinde tutuluyor. Cezaevlerinde Kasım 1999 itibarıyla, 11-14 yaş grubunda 126, 15-17 yaş grubunda bin 820, 18-20 yaş grubunda da 8 bin 596 tutuklu ve hükümlü bulunuyor. Türk, çocuk mahkumların temel bilgilerinin yetersizliği ve dışarı çıkma beklentisi nedeniyle eğitim çalışmalarından beklenen sonucun alınmadığını da bildirdi. Çocukların yasal hakları konusunda bilgisiz olduklarını kaydeden Türk, Ankara Elmadağ Çocuk Tutukevi ve Ankara Çocuk İslahevi ile İstanbul Bakırköy Çocuk Tutukevi için barolara bağlı birer "Hukuk Danışmanları Komisyonu" oluşturulacağını bildirdi.

ZİNDANCI ANLAYIŞ DEĞİŞMELİ

28-04-2000

Milliyet

Söyleşi

NAKİ ÖZKAN

Cezaevlerini İnceleme Komisyonu üyesi FP Rize Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu'na göre cezaevleri pimi çekilmiş bomba gibi 26 Eylül 1999'da Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde 10 kişinin ölümüyle sonuçlanan olay üzerine TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na bağlı bir alt komisyon oluşturuldu. Olayların olduğu İstanbul Metris, Bayrampaşa, Ankara Ulucanlar ve inşaatı bitmek üzere olan Sincan F tipi cezaevinde incelemelerde bulundu ve bir rapor hazırladı. Alt Komisyon raporu, cezaevlerindeki sorunları açık ve cesur bir şekilde anlatıyor. Rapora yansıyan gerçekler, komisyonunun beş üyesinden ikisinin devlet karşıtı bir rapor olarak değerlendirmelerine ve imzalamamalarına yol açacak kadar sarsıcı. Bunun üzerine raporun revize edilmesine karar verildi. Ekleri birkaç bin sayfa bulan rapor 122 sayfa. Defalarca komisyonlar kurulmasına rağmen TBMM'de ilk defa cezaevlerindeki sorunlar bir "rapor" haline getirildi. Daha önceki komisyonların 40 bin sayfayı bulan tutanağı ise Meclis arşivinden kayboldu. Cezaevlerindeki sorunları ve raporu, 1980 sonrasında Metris ve Gaziantep özel tip cezaevlerinde psikiyatrist olarak çalışan ve raporu hazırlayan komisyonda üye olan FP Rize Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu ile konuştuk.

*Siz cezaevlerinde psikiyatrist olarak çalıştınız. Deneyimlerinizden söz eder misiniz?1980 sonrasında yedek subayken, Metris askeri cezaevinde görevlendirildim. Haftada iki gün beni Metris'e "komünizm tedavisi" için götürüyorlardı. O zamanki yöneticiler komünizmi "tedavi edilmesi gereken bir hastalık" olarak görüyorlardı. Daha sonra zorunlu hizmet için Gaziantep özel tip cezaevine, tayin edildim. "Kızıl Tugaylar" Avrupa'da tedavi ediyorlar, siz de bizimkileri tedavi edin" diyorlardı. Ben de, boşuna komünizmin "bir hastalık olmadığı"nı anlatmaya çalışıyordum. O dönem benim gibi psikiyatristler hipnoz ve "hokus pokus"la mahkumları ikna edecek insanlar olarak görülüyordu.

*Cezaevleri neden sorunlu?Problem, bizim cezaevleriyle ilgili anlayışımızda. Bir insan, cezaevinde de olsa, yiyecek, yatacak, hava alacak, banyo yapacak, tedavi görecektir. Ama cezaevlerinde devletin bir tek endişesi var, o da güvenlik. Güvenlik endişesi bir de zindancı bir yaklaşımla birleşiyor. Tutuklu ya da hükümlü, bizdeki zindancı anlayışta, sadece mekansal bir sınırlama ile karşı karşıya değildir. Siz zindancının eline teslim ediliyorsunuz, artık sizin oradan çıkmanız zindancının insafına bırakılmıştır. Zindanda en kötü mevzuat, kural bile uygulanmıyor. Gardiyan ve müdürün keyfine göre, hatta günlük moral durumuna göre değişen bir yönetim anlayışı var.Hak ile otorite karşı karşıya. Yeni bir müdür geliyor, otorite tesis etmek istiyor. Ama otoritesini bir hakkı kısıtlayarak sağlamaya çalışıyor. Örneğin, "Ben sizin gazete okumanıza müsaade ederim, sağlıkla ilgili taleplerinizi karşılarım ama siz de şu konuda taviz verecekseniz" diyor. Bir kuralı bir hakkın ortadan kaldırılmasına bağlıyor. Bizdeki güvenlik paranoyası fiziki sınırlama ile yetinmiyor. Düşünceyi de sınırlamak istiyor. "Şunları düşünemezsin, şunları okuyamazsın" diyor. Hatta daha ileriye giderek, 12 Eylül günlerinde de çok gördüm bunu, duygularını bile kısıtlamak istiyorlar. Siyasi tutuklu bu baskılara direnmiyor.

*Sorun nasıl çözülür? Önce anlayış değişmeli. Cezaevlerinde olup bitenler toplumun genelinde olup bitenlerden farklı değil. Güvenlik paranoyası değişmezse hiçbir şey değişmez. Türkiye'deki demokratikleşme olmadan zindancı anlayış da değişmez. Orada çalışan insanlar Türkiye'nin en az eğitilmiş, sorunlu insanları. İşsizken insanlar gardiyan oluyor ve kutsal bir konuma, devlet memuru konumuna yükseliyor. Mahkumun yemeğini geciktirme, havalandırmaya çıkarmama, hastaneye götürmeme gibi yetkileri, gücü elde ediyor. Her cezaevinde geçerli olan, tutuklunun, ailesinin, müdürün, gardiyanın, jandarmanın bildiği ve uyduğu kurallar olmalı. Jandarmanın tuvalete götürdüğü bir tutuklu kaçınca, "Tuvalete giderken kelepçeler açılmayacak" diye genelge çıkartılıyor. Peki, adam tuvaletini nasıl yapacak? Cezaevinde yatan insan, insanlığını kaybetmedi ki? Bir insan oksijenden mahrum edilir mi? Bayrampaşa'da tesadüfen "karantina" diye bir yer bulduk: 150 m2'de 240 kişi kalıyordu. 60 civarında yatak var. Betona serilmiş mukavvalar üzerinde nöbetleşe olarak yatılıyordu. İnsanlar hastaydı, havalandırmaya çıkarılmıyordu. Biz bakana söyledikten sonra karantina koşulları düzeltildi. Şundan büyük ceza olur mu? Metris'te 70 kişi, Bayrampaşa'da 240 kişi sabah uyanıyor ve bir tuvaletin kapısında sıraya giriyor. Bu işkence değil mi? Ezizetin böylesi olur mu? Oluyor. Bunları yazdığımız için rapordan telaşa kapılanlar oldu.

*Ama çıkar amaçlı suç örgütleri farklı bir muameleye tabi tutuluyorlar...Cezaevlerinde tutuklular ve onların uzantıları, cezaevi yöneticileri, iç ve dış güvenliğin de içinde bulunduğu çok organize özel örgütler var. "Bu kadar silah nereden geldi?" diye soruyoruz, "Duvardan atılmıştır" diyorlar. Bu mümkün mü? Silahlar organize bir örgüt tarafından para karşılığında içeriye sokuluyor. *Mahkumlar F tipi cezaevlerine mi tepki gösteriyorlar?Bu olayların başlamasının altında özellikle siyasi tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak, bakanlığın "oda" dediği, aslında "hücre" sisteminin geçerli olduğu F tipi cezaevleri yatıyor.

*F tipi cezaevi nasıl?Siyasi mahkumların F tipine karşı çıkmalarının nedeni, birbirlerinden tecrit edilmeleri, insan olarak gelişmelerinin ellerinden alınması kaygısı. "Yıllar sürecektir yalnızlık sonucunda kişiliğimiz yok edilecek" diyorlar. Üç kişilik ve bir kişilik odalar var. "Günün belli saatlerinde ortak paylaşacakları alanlar, ortak bahçeleri var" diyor. Biz gördük, böyle değil. İş yurtları, spor salonu gibi ortak alanlar var ama ben biliyorum ki, bu alanlarda sadece personel maç yapar. 20 senedir ben istifade eden mahkum görmedim. Onların oda dediği aslında hücre. 12 metrekarelik oda aynı büyüklükte bir havalandırmaya açılıyor.

*Kaç tane F tipi cezaevi var?6 yerde yapılıyor. Bitmesine yakın olan Sincan'daki cezaevini gördük. F tipi özel tipten farklı. Özel tiplerde bir koridora dizilmiş odalar var, havalandırma müşterektir. F tipinde koridora dizilmiş odalar var ama havalandırmaları ayrı.

***"A" için ne diyorsunuz?Devlet, kişiye karşı işlenen suçları değil kendisine karşı işlenen suçları affetmelidir. Ama eğer af söylentisi başlatmışsanız da gecikmeden af çıkartmak lazım. Siyasi suçların dışarıda bırakıldığı garip bir af teklifi yapılmıştı ama bu da hemen çıkmalı: 70 bin tutuklu var, cezaevleri patlamaya hazır, pimi çekilmiş bomba gibi. Ölümünün olmaması gerekiyor

*Raporda Ulucanlar Cezaevi ile ilgili neler tespit ettiniz?"İsyen çıkartıyorlar" diye takdim ediliyor ama aslında tutuklu ve hükümlüler hak arıyorlar. Her seferinde bakanlık yetkilileri ile tutuklular arasında, "Şunlar olsun, bunlar olmasın" diye anlaşma yapılmış.

*Tutuklu ve hükümlülerin aradıkları bu haklar nedir?Bunlar hastaların doktora götürülmesi, doktora mahremiyetlerine dikkat edilmesi, kültürel haklar, kitap, gazete edinme, beslenme, havalandırma ile ilgili talepler. Bunların sağlanacağına ilişkin karşılıklı yazılı metinler bile hazırlanmış. Ama başka yöneticiler geldiği ya da anlayış değiştiği zaman yapılan anlaşmalar hiçe sayılmış, kabul edilen haklar engellenmek istenmiş.

*Tutuklu ve hükümlülerin talepleri aşırı mı? Hayır. Beslenme ve havalandırma gibi doğal hakları istiyorlar. Ziyarete ya da idareye kadar 15 kapıdan geçiliyorsa, hepsinde de üst araması yapılıyorsa, bu çok aşırı bir uygulama. Örneğin bunun makul düzeyde tutulmasını istiyorlar.

*Ulucanlar'da olay nasıl başladı?Ulucanlar'da 40 kişinin kalabileceği bir koğuşta 80 - 110 kişi kalıyor. Koğuş talepleri oluyor, verilmiyor. Bunun üzerine siyasiler bitişik koğuşu işgal edip adli tutukluları zorla çıkartıyorlar. 2 eylülde başlayan eylem 26 eylüle kadar devam ediyor. Jandarma koğuş işgalini durdurmak amacıyla operasyon yapıyor. 150 m2 alanda, onları etkisiz hale getirirken de 10 insan ölüyor, onlarca mahkum ağır yaralanıyor.

*10 insan nasıl öldü?Bizim elde ettiğimiz bilgilere göre ölmeleri gerekiyordu. Koğuşa inanılmaz ölçüde gaz bombası atılmış. Güvenlik güçleri, "Bir hafta sonra bile koğuşa giremedik, girdiğimizde üç dakika duramadık" dedi. Bir hafta sonra bile durulamayan bir ortamda insanlar nasıl bir direniş yaptılar ki bu kadar insan öldü? Bize göre, içerdeki insanların direnişiyle izah edilemeyecek şekilde, amacı aşan bir müdahale olmuş. Duvarlarda çok fazla kurşun izi de yok. Buradan çıkarttığımız sonuç, hedef gözetilerek ateş edilmiş olduğudur. Yaralıların tıbbi raporlarından amacı aşan şiddet kullanıldığını tespit ettik. Tutuklularda korkunç darp izleri vardı. Hayatların arkasında parmak izleri varsa, bu bir arbedede olabilecek bir şey değildir. Birisi sıkılmış yani. Operasyonun fotoğraflar çekilmiş ve video kayıtları yapılmış. Görmek için defalarca yazılar yazmamıza rağmen göremedik. Metris gerginliği için bakanla görüştük, bir tedbir alınmadı, orada da insanlar öldü. Daha önce benzeri olaylarda bakanlık mahkumlarla anlaşmış. Bu olaylarda ise ısrarla anlaşmaya gidilmemiş. "Devlet büyüktür, görüşmez" gibi bir tavırla olayı tırmandırmışlar.

*Güvenlik güçlerinin sorumluluğu var mı? Jandarmanın böyle olaylara müdahale edecek bir eğitiminin olmadığı ortaya çıkıyor. Jandarma, geniş alanda terörist grupları etkisiz hale getirecek şekilde eğitilmiş. Kasıtlı değil ama orada düşman var, ateş ediliyor, o halde onu imha edeceksiniz, eğitimi böyle. Olayı yöneten komutana, "Gaz bombası attınız, neden biraz daha beklemediniz" diye soruyoruz. Komutan da bize, "Operasyon başladı mı duramazsınız, düşman tekrar tedbir alır, mevzii kazar" dedi. Bu askeri açıdan doğru ama içeride 70 insan 150 m2'de sıkışmış, orada mevzi kazacak bir durum da yok, dışarıdan destek falan da gelmiyor.

*Savcılık soruşturma açmadı mı?Ankara Cumhuriyet Savcılığı olaya el koydu, dava açtı. Ama ölenlere ve yaralananlara...

ULUCANLAR RAPORUNA RÖTÜŞ

27-04-2000

Yeni Şafak

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ulucanlar Cezaevi'nde meydana gelen ve 10 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylarla ilgili hazırlanan alt komisyon raporunu "revize" etmeyi kararlaştırdı. Komisyon Başkanı Pişkinsüt, düzenlediği basın toplantısında, alt komisyonda uzlaşma sağlanamaması nedeniyle iki ayrı sonuç

bölümü bulunan raporu görüştüklerini söyledi. Otopsi raporları istendi Yeniden bir alt komisyon kurularak rapor hazırlanması önerisinin kabul edilmediği toplantıda, otopsi raporları ile video görüntülerinin Adalet Bakanlığı'ndan istenmesi kararlaştırıldı. Adalet Bakanlığı'ndan bu belgelerin gönderilebileceği haberini aldıklarını bildiren Komisyon Başkanı Pişkinsüt, "Onları yeniden inceleyeceğiz. Kısa süre içinde çalışmaları tamamlayarak rapora son şekli vereceğiz" dedi. Bir gazetecinin, bu çalışmaları sonunda işkence ve kötü muamelenin engellenebileceğini düşünüp düşünmedikleri sorusuna Pişkinsüt, "10 yıl önce bunlar hiç konuşulmıyordu, şimdi konuşulmaya başlandı. Bu tür davranışların suç olduğu bilinci yaygınlaşıyor" dedi. İşkenceye beraate tepki Bu arada TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Şanlıurfa Cezaevi'ndeki bir sanığa işkence yapılması olayı ile ilgili olarak 16 polis memuru ve bir doktor hakkında açılan davanın beraatle sonuçlanmasına ve bu kararın Yargıtay'da onanmasına tepki gösterdi.

BOĞAZLARI DÜĞÜMLENDİ

02-05-2000

Milliyet

Ulucanlar Cezaevi'ne yapılan ve 10 mahkumun öldüğü operasyona ait görüntüleri izleyen milletvekilleri uzun süre yemek yiyemedi, çay içemedi Ulucanlar Cezaevi'ne 26 Eylül 1999'da düzenlenen operasyonda yaşamını yitiren 10 mahkumun otopsiden önce çekilen ayrıntılı video görüntülerini inceleyen Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, darp ve işkence yaralarını izlemeye dayanamadı. Basına kapalı yapılan incelemede, milletvekilleri arasında aralarında "mahkumlara karşı gereksiz şiddet kullanıldığına" ilişkin rapora karşı çıkarak güvenlik güçlerini savunan üyeler de vardı. Bu üyelerin görüntüler karşısında sık sık başlarını öne eğerek gözlerini ekrandan kaçırdıkları bildirildi. Gördüklerine dayanamayan DYP Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya, izin isteyerek toplantıyı terke derken görüntüleri "vahşet" diye nitelendirdi ve "Dayanamadım çıktım" dedi. Yemek yiyemediler Adalet Bakanlığı'na zimmetli olarak gönderilen ve Komisyonun huzurunda açılan kaset izlenirken, bazı üyelerin "Bu kadar olmaz" diye tepkilerini dile getirdiği, üyelerin çaylarını bile içemedikleri kaydedildi. Toplantıdan sonra yemeğe gidilmesi önerisine ise üyelerin hep bir ağızdan "Artık yemek mi yiyebiliriz?" diye tepki gösterdiği bildirildi. Komisyon, görüntülerin adli tıp uzmanlarınca değerlendirilmesi için üniversiteden iki uzmanın çağırılmasına karar verdi. Komisyon üyesi Mehmet Bekaroğlu Bu olay örtülemez Alt komisyon raporunu hazırlayan FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu toplantıdan çıkarken, "Biz gereksiz yere şiddet kullanıldığını saptamıştık, ama bu kadar olduğunu bilmiyorduk. Raporun yeniden yazılıp daha da ağırlaştırılması gerekir" dedi. Bekaroğlu, dört mahkumda saçma izleri bulunduğunu, büyük doku kayıpları görüldüğünü belirterek şunları söyledi: "Altı yedi mahkumun bütün parmakları kırılmış. Biri ikisi olsa anlaşılır. Çoğunda testislerinin sıkıldığını gösteren izler var. Darp izlerinin arbede sırasında olduğu söyleniyordu, ama bu izlerin arbedeyle bir ilgisi yok. Kurşun yarasıyla kafalar kollar parçalanmış. Bu izler mahkumlara işkence yapıldığını gösteriyor. İzler klasik işkence izleri. Bu görüntülerden sonra olayın örtülmesi mümkün olmayacak. Tutukluların yargılanmasıyla kapatılamayacak. İnsan Hakları Komisyonu olarak davaya müdahil olmanın yollarını arayacağız."

CEZAEVLERİNE DİKKAT!

03-05-2000

Sabah

Makale

CAN DÜNDAR

4 ay önce "Ulucanlar utancı" başlıklı bir yazıda, izlediğim bir video kasetinden söz etmiştim; bir morgun soğuk taşında yatan çıplak adamlardan ve onların paramparça vücutlarından... Kaset, 26 Eylül 1999 günü Ankara kapalı cezaevinde güvenlik güçlerince yapılan operasyonda öldürülen 10 tutuklu ve hükümlünün görüntülerini içeriyordu. Önceki gün, olayın emniyetten gelen kaseti, Meclis binasına geldi. İnsan Hakları Komisyonu üyeleri yan yana sıralanıp, bu dehşet görüntülerini seyrettiler ve bir komisyon üyesinin deyişiyle "insanlıklarından utandılar." Saat 11.00'de başlayan toplantı bittiğinde yemeğe gidemeyecek haldeydiler. İçlerinden iki üye tıp kökenliydi; bu türden görüntülere alışkın olduklarından ekrana daha dikkatle bakabildiler: Birisi FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'ydu; diğeri Komisyonun DSP'li Başkanı Sema Pişkinsüt... Dün gördüğüm Pişkinsüt, gördükleri için "ancak bir savaşta karşılaşılabilecek görüntüler" ifadesini kullandı. Görüntülerde kurşunlanmış ve dövülmekten kafatasları yarılmış genç erkekler vardı; hayaları burulmaktan mosmor olmuş, yüzleri yanmıştı. Pişkinsüt; "İçeri büyük bir kuvvetle girilmiş. Yoğun bir kurşun yağmuruna tutulmuşlar. Ama aynı zamanda çok sayıda darp izi var" dedi. Ölenlerin, kurşunlandıktan sonra darba uğramış olma ihtimallerinin büyük olduğunu belirtti. Bir kısmının teslim olmak istedikleri için içerden açılan ateş sonucu öldürülmüş olabilecekleri iddialarına karşılık da "Bunun anlaşılabilmesi için, kayıp olan elbiselerinin bulunup incelenmesi ve daha sağlıklı otopsi raporları hazırlanması gerek" dedi. Oysa mevcut otopsi raporları son derece yüzeysel hazırlanmış, kısa notlardan ibaretti. Adalet Bakanı'nın otopsiye bir sivil gözlemci, mesela bir adli tabibin girmesi talebi de Yargıtay tarafından reddedilmişti. Pişkinsüt'ün dikkatini çeken bir başka ayrıntı ise ölenlerin saç ve kirpikleri yanmadığı halde yüz bölgelerinde ve sırtta, deri ve deri altı dokusunda yanıklar

bulunması... Bunların alevli yanıklar olmaması, işin içinde kimyasal ya da organik nitelikli bir yakıcı madde olduğunu gösteriyor. Pişkinsüt'e göre... İnsan Hakları alt komisyonunun Ulucanlar için hazırlaması gereken rapor 7 aydır sonuçlandırılmadı. Bir başka üye, Komisyon'da devleti zan altında bırakacak ifadeler konusunda ciddi tartışmalar yaşandığını söyledi. Cezaevinin söz konusu koğuşunun siyasal örgütlerce bir iç kale haline getirildiği neredeyse hepsinin ortak gözlemi... Ancak yine de operasyonda uygulanan şiddet, gizlenemez bir gerçek olarak kasette apaçık duruyor. Ulucanlar operasyonu, tam da ilk af tartışmasının açıldığı günlere denk gelmişti. Şimdi af tartışması yeniden başlamak üzereyken dün Çanakkale'den gelen haberler yeni bir af çalışması arifesinde, cezaevlerinde hareketliliğin yeniden başladığını ortaya koyuyor. Bu aşamada Meclis İnsan Hakları Komisyonu son derece önemli bir görevle karşı karşıya bulunuyor. Komisyon üyelerinin 1998 yılından beri ülkenin çeşitli cezaevleri ve karakollarda yaptıkları incelemelere ilişkin tutanaklar ve sonuç raporları komisyonun masasına yığılmış durumda... Bu raporlar değişik "dengeler" yüzünden bir türlü tamamlanıp gereği için ilgili adreslere gönderilemedi. Şimdi Komisyon, koalisyon uyumundan da aldığı cesaretle bu dosyaları sonuçlandırmaya hazırlanıyor. Bugün Komisyon gündeminde Bakırköy tutukevinde ve bazı cezaevlerinde yapılan incelemelerin sonuçlarına ilişkin bir alt komisyon raporu var. Rapor, gerçekten önemli iddialar ve somut kanıtlar içeriyor. Bir semt karakolunda değişik tarihlerde, değişik nedenlerle gözaltına alınan çocukların hepsinin birbirinden habersiz olarak aynı sarı sünger kaplı odada, aynı elektrikli manyeto, aynı askı ve 3.kat tuvaletinde aynı hortum ve kırmızı bidonla yapılan işkenceleri tarif etmelerinden sonra Komisyon üyelerinin o karakola yaptıkları baskında sarı sünger kaplı odayı, manyetoyu, askıyı, hortumu ve kırmızı bidonu bulup görüntülemeleri hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak netlikte bir kanıt sunuyor işkenceye... Bu incelemelere katılmış bir komisyon üyesi durumun vahametini "Gidip de işkenceyi görmediğimiz bir karakol yok" sözleriyle açıkladı. Komisyon raporu, işkenceyi siyasi tartışmalara gerek bırakmaksızın, sadece teknik düzeyde belgelerse Türkiye'nin bu utançtan kurtulmasının yolunu açacak ve yeni bir af arifesinde doğabilecek muhtemel sıkıntılara karşı da bir çıkış kapısı aralamış olacaktır. Dileriz, bugüne kadar sergilenen cesur tavır devam eder.

SIRTLARI ELEK GİBİYDİ

03-05-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt: Ulucanlar'da ölenlerin yüzleri tanınmayacak ölçüde yanmış. Asit yanığına benziyor. İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Ulucanlar Cezaevi operasyonunda ölen 10 mahkumun otopsi öncesindeki görüntüleriyle ilgili, "Üç-dört mahkumun sırtı saçmadan elek gibi olmuş. Ayrıca adli tıp raporlarında ayrıntılı belirtilmeyen, deri altı kanamalardan ve yanıklardan oluşan geniş otopsi bulgularına rastladık" dedi. Pişkinsüt, bir doktor gözüyle görüntüleri izlediğini, doktor olmayanların daha fazla etkilendiğini belirtti. Daha önce inceledikleri otopsi raporlarının yeterli olmadığını gördüklerini vurgulayan Pişkinsüt Milliyet'e şunları söyledi: "Otopsi raporlarının sistemli ve beklenen nitelikte olmadığını düşünüyorduk. Görüntülerden sonra bu kanaatimiz daha da pekişti. İzler, genel ifadelerle geçiştirilmiş. Çoğunda ölüm sonrası katılma nedeniyle eller kapalı, ama yakından çekilen görüntülerde parmaklar şişmiş. Bunlar raporlarda belirtilmemiş. Darp izleri ölümden önce mi, sonra mı olmuş belli değil. Görüntüler adli tıp raporlarının eksik olduğunu gösterdi." Pişkinsüt, yanık izleri gördüklerini, bir mahkumun yüzündeki yanıktan tanınmaz hale geldiğini, ancak saç ve yüzdeki kılların yanmadığını vurgulayarak şu görüşleri dile getirdi: "Alevli bir yanma sonucu olmadığı anlaşılan bu izler, soru işaretlerine yol açtı. Normal bir yanma olayı değil. Asitten kaynaklanan yanma sonucunda ortaya çıkan izlere benziyor, ama biz adli tıp uzmanı değiliz. Belki aynı anda köpü, güze yaşartıcı bomba gibi kimyasal maddelerin o havasız ortamda birlikte kullanılmasıyla kaynaklanmıştır. Uzman isteyeceğiz." "Tüylerim ürperdi" Komisyonun FP'li üyesi Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, görüntüleri izlerken tüylerinin ürperdiğini anımsatarak şöyle konuştu: "Çoğumuz ekrana bakamadık. Çok kötü manzaralardı. Türkiye'ye yakışmıyor. Bunlar Türkiye'nin imajını da ciddi şekilde olumsuz etkiliyor. 26 Eylül 1999'da olay olmuş, biz görüntüleri ancak alabildik. Bürokrasi çok yavaş işliyor. Görüntülerdeki izler yeniden adli tıp uzmanı incelemesi ihtiyacını gündeme getirdi. Vücutlardaki izler olay anında mı işkence sırasında mı olmuş, bu incelemelerden sonra anlaşılacak."

KARAKOLDA İŞKENCE VAR

04-05-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde işkence gördüğünü bildiren mahkumların ifadeleri üzerine yaptığı karakol baskınlarıyla ilgili raporunu tamamladı. Küçüköy Karakolu'nda ortaya çıkarılan "Filistin askısı'nın fotoğrafı da raporda yer aldı. İşkenceyle ilgili tutanaklara yer verilen raporun sonuç bölümünde, "Karakollarda kötü muamele ve işkencenin yaygın bir uygulama olduğu kanaatine varıldı" denildi. İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Ahmet Pek'in, işkence aleti 'askı'nın bulunduğu karakolda yapılan inceleme sırasında "Efendim bir emir versek, bu tip kötü muameleleri önleyebiliriz; ancak o zaman da müthiş bir suç patlaması olur, bunun önüne geçemeyiz" sözleri de raporda yer aldı. Komisyonun Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne ilişkin raporunda da olumsuz koşullara dikkat çekildi. Bakırköy Cumhuriyet Savcısı Celil

Demircioğlu, ifadesinde, polis-savcı çekişmesi nedeniyle "polisin inadına savcıların istediği kişileri yakalamadığı"nı öne sürdü. Karakol raporunda ise gerçek sorumluların orta ve alt kademe görevliler değil, valiler ve başsavcılar olduğu savunuldu. Raporda dikkati çeken bazı ifadeler şöyle: Dudullu Karakolu'nda işkencenin itirafı:

Pişkinsüt: Olayı bir tarif et bakalım.

Tutuklu 57: Kafanı eğdiriyorlar, sokuyorlar. Gözüm bağlı olduğu için göremedim. Tuvalete sokuyorlar. Tazyikli su tutuyorlar. Karanlık bir odaya alıyorlar. Ayaklarının altını bağlıyorlar, falaka. Kabullenmediğimiz zaman da daha pisini yapıyorlar. Elektrik veriyorlar. Pişkinsüt: Askı?

Tutuklu 57: Hepsi var. Dolapların üzerine kaldırıp koyuyorlar.

Tutuklu 110: Hemen bana küfretmeye başladı. 'Ben seni ne yaparım' dedi ve köşeye aldı. Destekli olarak nasıl benim şurama bir tane vurduysa sanki beynim çalkalandı. Oğlumu kaldırdılar bir odaya, 'Şu fahişenin oğlunu diğer odaya kaldırın, onun işini orada halledin' dedi. 'Senin oğlunun bilmem nerelerini sıkırım. Ömür boyu çocuğu olmaz' dedi. Kocaoğlu: Sana vurduklarını gördü mü oğlun?

Tutuklu 110: Gördü. 'Oğlanı işkence odasına alın' dedi. Artık nereye götürdüyse... Sonra çocuğun yanına gittiler. Ne yaptılar bilmiyorum? Pişkinsüt: Hala görmedin mi?

Tutuklu 110: Çocuğum korkusundan eve geleliyordum. Çünkü bir milyar rüşvet kestiler. 'Bir milyar vermezsen sekiz gün annen burada kalacak. Sekiz gün insanlıktan çıkaracağız' demişler. Çocuk meğersem bir milyar teklifinde bulunmuş. 'Bir milyarı vereyim, mahkemeye çıkarın' demiş.

Tutuklu 110: Gözlerimi bağladılar. 'Çabuk soyun' dediler. 'Senin üzerinden geçeceğiz' dediler. Ben 'Sizin çoluk çocuğunuz yok mu?' dedim. Destekli bir şekilde yumruklamaya başladılar. Kurşun sıksalar ondan daha iyi... Zorla giysilerimi çıkardılar. Çırılçıplak soydular ve göğüs uçlarıma çakmağı yakıp veriyordu, vücudumun değişik bölümlerine falan... Kocaoğlu: Kimin yaptığını görmedin mi?

Tutuklu 110: Hayır gözlerimi bağladılar, ama eminim Yaşar yapıyordu. Sabah 07.00'den gecenin 12.00'sine kadar işkence yaptılar. Bir de 'Cereyan veriyoruz' dediler. Ama neydi bilmiyorum. Göğüslerimin ucuna bir şeyler böyle takıp çekiyorlar, göğüslerimi böyle sıkıp büküp çekiyorlardı. Hem uçlarını, hem dipten bir şey yapıyorlardı. Ondan sonra saçlarımdan... İstedikleri ifadeyi imzalatmak için, memur bana 'Kalkacağım, anam avradım olsun, bilmem neyi sana sokacağım, şu telsizi, bilmem neyi... Çabuk imzalayacaksın' diyordu.

Tutuklu 64: Ezdiler beni, askıya aldılar. Sopayla kollarımı kaldırdılar.

MECLİS İŞKENCEYİ BELGELEDİ

04-05-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, yaklaşık bir yıldır baskın ve incelemelerle sürdürdüğü işkence araştırmasını sonuçlandırdı. Başta İstanbul'daki karakollar olmak üzere karakollarda falaka, basınçlı su, dayak, elektrik verme yoluyla işkence yapıldığı belgeleriyle saptandı. İşkenceden vali ve başsavcıları sorumlu tutarak, "Vahim bir görev zaafı sayılarak soruşturulmalıdır" denildi TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmaları ve İstanbul karakollarına yapılan gece baskınları ile oluşturulan raporda, işkencenin sistematik olarak uygulandığı belirtilerek, "Kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia eden tutukluların mekân tarifleri ile gözlemlerin örtüştüğü saptanmıştır" denildi. Sorumlu, üst kademe Raporun sonuç bölümünde karakollarda işkence ve kötü muamelelerin yaygın bir uygulama olduğu ifade edilerek, işkence aletlerinin bazılarının da belgelendiği belirtildi. Raporda, işkence sorununun çözülmesi için gerçek sorumluların teşhis ve teşhir edilmesi gerektiği de belirtilerek şu görüşlere yer verildi: "Gerçek sorumlular ise şimdiye kadar genellikle sanıldığı gibi emniyet amir ve memurları ile cezaevi amir ve gardiyanları gibi orta ve alt kademe görevliler değil, mülki ve adli idarenin en üst kademeleri, yani vali ve başsavcılardır. Çünkü bu iki makamın bütün sistemi denetleme ve yönetme görev ve yetkileri vardır." Raporda, İstanbul'daki gece yarısı baskınlarına, sorgu odaları krokileri ile bazı tutukluların ifadelerine yer verildi. İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin yaptığı görüşmelerin tutanaklarında, tutukluların gözleri bağlı olarak askıya alınarak ve elektrik verilerek işkence gördükleri iddiaları yer aldı. Tutuklular karakola girmeden gözlerinin bağlandığını, tekme ve sopalarla dövüldüklerini, üzerlerine tazyikli soğuk su sıkıldığını detaylarıyla anlattılar. Raporda, Küçükköy Şehit Tefik Aslan Polis Karakolu'ndaki tanıklıklar ve görevlilerle yapılan diyaloglar da aktarıldı.

İŞKENCE TUTANAKLARI

05-05-2000

Milliyet

Makale

YALÇIN DOĞAN

Belgeler TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na ait. Yer: Ümraniye Dudullu Karakolu. Komisyon üyelerinin bu karakoldaki gözaltına alınmış kişilerle yaptığı görüşmelerden... Bir tutuklu: "Gözlerimi bağladılar. Çabuk soyun, şimdi birkaç polis senin üzerinden geçeceğiz, dediler. Destekli bir şekilde yumruklarıyla vuruyorlar. Polisler eğitilmiş, zaten onların bir yumruğu, kurşun gibi." Aynı tutuklu sürdürüyor anlatmayı: "Sabah 7'den,

gecenin 12'sine kadar işkence yaptılar. Cereyan verdiler. Göğüslerimin ucuna bir şeyler takıp çekiyorlar. Sıkıp, büküp çekiyorlar. Ondan sonra saçlarımdan... İstedikleri ifadeyi imzalatmak için. Memur bana, bilmem neyi sana sokacağım, imzalayacaksın, dedi. Ben de, okumadan imzaladım." Bir başka tutuklu: "Çıkıyorsun, kafanı eğdiriyorlar, sokuyorlar. Gözüm bağlı olduğu için, bir yeri görmedim. İlk başta tuvalette tazyikli su tutuyorlar. Sonra karanlık bir odada ayaklarının altını bağlıyorlar. Elektrik veriyorlar." Küfür, tehdit, dayak... Hepsi var. Hükümetin görevi Çeşit çeşit yöntem var işkencede. Bir diğer tutuklu: "Beni askıya aldılar. İki dolabın arasına. 15 santim kalınlığında tahtaya geçiriyorlar. İki dolabın arasına koyuyorlar. Orada bırakıyorlar. Askıda kolum kırıldı." Başka bir tutuklu: "Tuvalette bir saat anadan doğma, bir saat de suyla dolu varilin içinde kaldım. Biraz da, dayak atıldılar." Bunlar devletin resmi belgelerinde. Milli iradenin tecelli ettiği Meclis komisyonunda. Karakol isimleri, tutuklu isimleri, polis isimleri, hepsi kayıtlı. Sayfalar dolusu işkence tutanakları. Üstelik, bunların tümü, öyle uzak ve unutulmuş bir köşede değil. İstanbul'un göbeğinde. İnsana mum ışığı veren bir gerçek var. Başta Başbakan Ecevit ve hükümet, işkenceyi önlemekte kararlı. Buna rağmen, işkence devam ediyor!.. Demek ki, işkenceyi önlemek için sadece iyi niyet yetmiyor. Madem ki, bu yönde siyasal irade var, o zaman işkencecilerin bir an önce yargı önüne çıkartılması gerek. Kamu vicdanı hükümetten bunu bekliyor!..

İNSAN HAKLARI KOMİSYONU'NUN TARİHİ TESPİTİ

05-05-2000

Star

Makale

SEMİH İDİZ

Bugün, herkesin bildiği gibi, ülkemizin başını ağrıtan konuların başında insan hakları meselesi geliyor. Buradaki açıklarımızı öğrenmek için de Avrupalıların beklememize gerek yok. Biz Türkler durumu gayet iyi biliyoruz. Bu alandaki olumlu ilerlemeleri ise yalnız AB üyeliğinin bir gereği olarak görmüyoruz. İnsan haklarını, bundan çok daha önemli olan kendi çocuklarımız ve içinde yaşayacakları toplumumuzun selameti için benimsiyoruz. İşkence gibi insanlık suçlarını da, muasır medeniyete doğru ilerleyişimizin önündeki çirkin engeller olarak görüyoruz. Türkiye'de bu konuda, yıllardır ağızlardan düşmeyen, ancak içi tümüyle boş olan bir söylem var. 'İşkence yasalarımız gereğince suçtur. Olan hadiseler münferittir. Bu suç işleyen varsa cezalandırılır' diye. Bu refleksif söylemi en çok kullananlar da kaçınılmaz olarak sorumlu konumda bulunan atanmış yetkililerimizdir. Ancak, bırakın yabancıları, bu söyleme fazla itibar etmeyen, yine bizim halkımızdır. Çünkü hemen hemen herkesin u konuyla ilgili bir anekdotu vardır. Bu gerçek ışığında, Sema Pişkinsüt başkanlığındaki TBMM İnsan Hakları Komisyonunu samimi olarak kutlamak gerekiyor. Çünkü bizim oylarımızla seçilmiş kişilerden oluşan bu partiler arası komisyonun üyeleri, üstelik de oy birliği ile, çok önemli bazı gerçeklerin altını çizmiş bulunuyorlar. Bu gerçekleri ortaya koymalarının vesilesi ise 'Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi' ile karakol incelemelerine ilişkin raporların komisyon tarafından kabul edilmesi oldu. Konuyla ilgili olarak önceki gün bir basın toplantısı düzenleyen Pişkinsüt, hızla gelişen Türkiye açısından bence çığır açacak nitelikteki şu açıklamayı yaptı: 'Çok net bir saptamamız var: Kusurlu hareket eden personelle ilgili yöneticilerin hukuka aykırı eylemleri şu an itibarıyla cezasız kalmıştır. Cezaevi, karakol gibi adliye ve emniyet birimlerinde zaman zaman görülen kötü muameledeki gerçek sorumluları doğru tespit etmek ve kamuoyundan saklamadan teşhir etmek yeterli olacaktır. Gerçek sorumlular şimdiye kadar sanıldığı gibi emniyet amir ve memurları ile cezaevi amir ve gardiyanları gibi orta ve alt kademede görevliler değil, mülki ve adli idarenin en üst kademeleri, yani valiler ve başsavcılardır. Çünkü bu iki makamın bütün sistemi denetleme ve yönetme görev ve yetkileri vardır.' İstanbul Valisi'nin söz konusu komisyonun bir karakolda yaptığı incelemeleri ve buradaki tespitlerini nasıl küçümsemeye kalkıştığını hatırlayalım. (Tabii, önüne konan gerçekleri görüp başka çıkar yolu olmadığını bilahare kavrayan Vali, ilgili karakol personeli hakkında açılan soruşturma emrini imzalamak durumunda kaldı.) Ankara Valisi'nin de, söz konusu komisyonun üyelerinin dahi insanlık dışı video görüntülerine bakamadıkları Ulucanlar Cezaevi olaylarının soruşturulmasını engellemeye çalıştığını hatırlayalım. Bunları hatırladıkça, Pişkinsüt'ün başkanlığındaki komisyonun tespitlerinin ne denli yerinde olduğunu daha iyi anlıyoruz. Atanmış olan yetkililerimizin bir savunması daha vardır: 'Sepette birkaç çürük elma varsa, bunları ayıkliyoruz' diye. Yani suç yukarıda sözü edilen 'orta ve alt kademede' görevlilere yükleniyor. İlgili kişiler hakkında bir idari soruşturma başlatıldı mı da, iş genelde orada bitiyor. Çünkü Pişkinsüt'ün dediği gibi, soruşturma sürdürülüyor. Sistem, itham edilen görevlileri kurtarmak için seferber oluyor. İnsan Hakları Komisyonu bence Türkiye'de bu duruma son verecek ilk adımı attı. Gerçek sorumluları tespit etmek suretiyle, bu konumdaki insanların bundan böyle gerekeni yapmaları için ortaya toplumsal yadırgamaya dayanan önemli bir teşvik unsurunu atmış oldu. Kısacası, komisyonun geçerli olan bu mantığına göre gazeteci Metin Göktepe'nin ölümünden sadece, cahil ve büyük olasılıkla gariban, olan birkaç alt düzeyli polis memuru sorumlu değil. Onlar doğrudan suçlu. Ama sorumlu olanlar, bu suçluların gereken cezalara çarptırılmalarını önleyen mülki ve adli idarelerin üst kademeleridir. Bu arada, komisyonun raporundaki en dehşet verici sözler bence İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Ahmet Pek'e ait. Pek, 'Bir emir versek bu tür kötü muameleleri önleyebiliriz. Ama o zaman da müthiş bir suç patlaması olur' demiş. Modern asayiş biliminden habersiz olduğu anlaşılan Pek'in düşüncesine göre, insanları kazığa geçirip 'ibreti alem' olarak Taksim'de bırakmamız gerekir. O zaman hiç suç olmaz. Tabii, devletin işlediği suç dışında..

TUTANAKLARDAN İŞKENCE

05-05-2000

Radikal

Sana elektrik verdiler mi?' 'Verdiler.' 'Askıya nerede astılar?' 'Kapının önünde, gözümüz bağlandı.' 'Tazyikli suyu elbiseleri çıkartarak mı veriyorlar?' 'Evet, anadan doğma soyuyorlar'.TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul'un çeşitli karakollarında bir yıldır sürdürdüğü ani baskınlar ve incelemeler sonuçlanıp bir rapora dönüştürüldü. Komisyon, raporunda karakollarda işkencenin sistematik olarak sürdürüldüğünü ve bundan özellikle üst kademe yöneticilerinin sorumlu olduğunu belirtti. İşkenceden denetim yetkisini elinde bulunduran vali ve başsavcılar sorumlu tutan rapor, değerlendirmelerin yanı sıra, sorgu odalarını krokilerle anlattı. Araştırmalarında falaka sopası, elektrik işkencesinde kullanılan manyetolu telefon aygıtı gibi aletleri kanıt olarak toplayan komisyon dayak, falaka, filistin askısı, suyla ıslatarak elektrik verme gibi işkence yöntemlerinin uygulandığını saptadı. Komisyon üyeleri karakollardaki sanıklarla yüz yüze de görüştü. Komisyonun Kadıköy Yeldeğirmeni, Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tevfik Aslan ve Üsküdar Çinili Polis Karakolu'nda yaptığı görüşmeler tutanaklara şöyle yansdı:

NEREDE ASKIYA ALINDIKLARINI GÖREMEDİM

Bir tutuklu: Nereden baksan, bu benim buraya üçüncü gelişim.

Sema Pişkinsüt: Daha önce gelişlerinde ne oldu?

Bir tutuklu: Askıya astılar.

Sema Pişkinsüt: Askıya nerede astılar?

Bir tutuklu: Kapının önünde gözümüz bağlandı.

Sema Pişkinsüt: Hangi tarihte gelmiştin?

Bir tutuklu: Tarihini tam olarak hatırlamıyorum; ama en son altı ay önce geldim.

Emre Kocaoğlu: Nerede askıya aldılardı o zaman seni?

Bir tutuklu: Bu odada... Sema Pişkinsüt: Askılar neredeydi? Bir tutuklu: Gözlerim bantlı olduğu için bilemiyorum.

Sema Pişkinsüt: Şurada dolaptaydı. (Odanın resmi çekildi.)

Emre Kocaoğlu: Suçunuz ne sizin?

Tutuklu 124: İkimizin suçu da esrar.

Emre Kocaoğlu: Bırakın bu saçma sapan işleri yahu!

Sema Pişkinsüt: Size elektrik verdiler mi?

Tutuklu 124: Bir sefer elektrik verdiler.

Sema Pişkinsüt: Nerede, bu odada mı?

Bir tutuklu: Ayaklarıma bağladılar.

Sema Pişkinsüt: İdrar yollarına?..

Tutuklu 124: Evet.

KALASLARLA GERDİRİYORLAR

Tutuklu 58: Kollarını böyle bağlıyorlar, gerdiriyorlar kalaslarla, iki dolabın üstüne çıkartıyorlar

Sema Pişkinsüt: Kalaslar nerede?

Tutuklu 58: Aynı odanın içinde duruyor.

Sema Pişkinsüt: Falaka nerede duruyor?Tutuklu-58: Hepsi aynı yerde.

Sema Pişkinsüt: Gözüne çarpan başka bir şey var mı?

Tutuklu 58: Hortumlar var, coplar falan var, kazan görmedim.

FALAKA KARŞI ODADA

Tutuklu 30: Gözlerim bağlı olduğu için elektriği neyle verdiklerini bilmiyorum.

S. Pişkinsüt: Falaka nerede?

Tutuklu 30: Nezaretin tam karşısındaki oda, mavi bir kapı.

S. Pişkinsüt: Falakaları elektrik aletlerini sorgu odasında mı tutuyorlar?

Tutuklu 30: Falakaya alırken yere yatıyorlar, yer tahta, orada su sıklıyorlar.

ARABA GİBİ YIKIYORLAR

Sema Pişkinsüt: Sen nerede işkence gördün?

Tutuklu 10: Ben Kadıköy Yeldeğirmeni Karakolu'nda gördüm.

Sema Pişkinsüt: Kim yaptı gördün mü?

Tutuklu 10: Polisler, mavi gözlü bir kişiydi. Zaten ellerim gözlerim bağlıydı. Ellerim kelepçeliydi. Önce tazyikli su tutuyorlar, komple ondan sonra dövüyorlar.

Kadir Bozkurt: Tazyikli suyu elbiselerini çıkartarak mı veriyorlar?

Tutuklu 10: Evet, çıkartarak anadan doğma. Hatta ben ciğer hastasıyım dedim. Hiçbir suçum yok dedim.

Araba yıkar gibi tazyikli suyla yıkıyorlar. Ondan sonra coplar... Ondan sonra elektrik veriyor.

Sema Pişkinsüt: Sana elektrik verdiler mi?

Tutuklu 10: Verdiler.

Sema Pişkinsüt: Nerede saklıyorlar o aletleri?

Tutuklu 10: Gözlerim bağlıydı bilmiyorum. Sadece ayağıma bir kablo bağladıklarını hissediyorum. Nereden getirdiklerini görmedim.

ÇIRILÇIPLAK SOYUYORLAR, SUYLA ISLATIYORLAR

Tutuklu 17: Bana orada işkence yaptılar. Bodrum var altında. Oraya götürüyorlar, orada işkence yapıyorlar. Çırılçıplak soyuyorlar, önce suyla ıslatıyorlar, ondan sonra cereyan veriyorlar, falakaya vuruyorlar. S. Pişkinsüt: Onları nerede saklıyorlar?

Tutuklu 17: Aşağıda ufak ufak odalar var. Sopalar ikinci katta. Merdiveni çıkınca hemen karşıdaki odada saklanıyor.

S. Pişkinsüt: Ayağının altına falaka gibi bağladıkları bir şey var mı?

Tutuklu 17: Ayaklarından tutuyorlar.

S. Pişkinsüt: Elektrik nereden veriyorlar?

Tutuklu 17: Onlarda makine var, gözümüzü bağladıkları için bilmiyoruz.

S. Pişkinsüt: Askı nasıl?

Tutuklu 17: Kollarımı bağladılar, koltuklarımın altından sopa geçiriyorlar, yukarı kaldırıyorlar

S. Pişkinsüt: Nereye asıyorlar?

Tutuklu 17: Asmıyorlar, kollarımızı ilk önce süngerle bağlıyorlar, ondan sonra tutuyorlar, bizi kaldırıyorlar havaya.

S. Pişkinsüt: Dolapların arasına mı koyuyorlar?

Tutuklu-17: Evet, iki dolabın arasına koyuyorlar.

VARILDE TUTUYORLAR

S. Pişkinsüt: O çıplak halinle seni nasıl korkutuyorlar, ne diyorlar?

Tutuklu 80: Elinde copla geliyor, söylüyor musun, söylemiyor musun diyor. Ben de bilmiyorum diyorum, ama yarım saat suya tutunca mecbur kaldım, bir de varile soktu.

S. Pişkinsüt: Varile nasıl sokuyor?

Tutuklu 80: Varilin içinde 15 dakika falan tutuyorlar.

YARAYA TUZ BASTILAR

Tutuklu: Buradan bir tane arkadaşımızı da Yel değirmeni Karakolu'nda polisler elinden silahla vurdu.

Sema Pişkinsüt: Polisin ismini biliyor musunuz?

Tutuklu: Ben görmedim, bilmiyorum. Şu anda bahçe katında yatıyor.

Emre Kocaoğlu: Ölmedi yani?..

Tutuklu: Yaralandı. Bir de işkence yaptılar, o yara yerine tuz bastılar.

BİR ŞEYİ ÇEVİRİYORLAR...

S. Pişkinsüt: Ne muamele yaptılar?

Tutuklu: Elektrik, falaka, askı. Tazyikli suyla ıslatıyorlar, elektrik veriyorlar, elektrik kablosunu istediği yere takıyor. Gözlerimiz bağlı olduğu için nasıl bir makine olduğunu göremiyoruz. Bir şeyi çeviriyor. Hani dönmeli telefonlar var ya, onun gibi.

S. Pişkinsüt: İsimlerini hatırlıyor musun?

Tutuklu: Bir tanesi Ali Yıldırım. Böyle bacağı topal, bir de beyaz saçlı biri, adını unuttum. Muzaffer olması lazım.

AYIPTAN KURTULMANIN ZAMANI!

08-05-2000

Posta

Makale

Önce pazar günkü yokluğum için özür diliyorum hepinizden. Yazımı ulaştıramamaktan çok, yazıyı oluşturamamak gibi bir sorun yaşadım. Kırk yılda bir özel nedenlerle böyle bir durum yaşanabiliyor. Gönülsüz de olsa yeni cumhurbaşkanını seçen meclis, yarından başlayarak yeni bir gündemle çalışmaya başlayacak. Şimdilik ortalığı karıştıran söylentiler İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanı İrtemçelik'in istifası ve kabinede yapılması muhtemel değişikliklerle ilgili. Gündeme getirilmesi beklenen af da kabinenin yeni bir uzlaşma sınavı olacak. Ya İnsan Hakları Komisyonu'nun açıklayacağı yeni raporlar? İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'le cuma günü uzun bir görüşme yaptım. Yedi binden fazla şikayetçiyle yüz yüze yapılan görüşmeler ve anlattıklarından yola çıkarak yapılan incelemelerin sonucu yer alacak yeni açıklanacak raporlarda... Ve bu raporlar, Türkiye için bir utanç kaynağı değil, devlet eliyle uygulanan şiddetin varlığını kanıtlama, kabul ve ortadan kaldırmaya gittiği takdirde kurtuluş nedeni olacak! Türkiye, sistematik olarak işkence uygulayan bir ülke olmaktan çıkarsa, bu hastalığından kendini kurtarırsa, ayıp bunun neresinde? İrtemçelik, parlak diploması geçmişine karşın, söylenenlerin aksine İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanı olarak çok fazla bir şey yapamadı. Yapılmadı. Yapma olanaklarını yaratamadı. İstifasının nedenlerinde Cumhurbaşkanlığı seçim biçimi kadar, hiç kuşkusuz, eli kolu bağlı oturmak zorunda kalması da vardır. Fonksiyonsuz; portföysüz bir bakan! Oysa Sema Pişkinsüt ve arkadaşları, (bazıları) komisyonlarının misyonunu yerine getiriyor: denetim ve saptama. Meclis'in görevi sadece yasa yapmak değil, işte böyle komisyonlarla denetim de yapmak. Susurluk Komisyonu fazla bir şey yapamadı belki ama İnsan Hakları

Komisyonu yapıyor: Sorgulama, Yargılama, Ceza ve İnfaz aşamalarında karşılaşılan maddi ve manevi baskıyı kanıtlıyor. Bu rapora göre İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının kendilerine çeki düzen vermesi, temizlenmesi gerekiyor. Pişkinsüt, yaptıkları çalışma, hakkında başbakan ve cumhurbaşkanına da bilgi verdiğini, işkencenin devletin bilgisi ve örgütlemesiyle sistematik olarak yapıldığı hakkında edindikleri izlenimi kanıtlarıyla rapora döktüklerini anlatıyor. Şimdi yürütmenin yapması gereken bunu önlemek için irade oluşturulması. Devlet bu ayağından kendini kurtarmak istiyorsa önce yaptığını kabul edecek, sonra yapmaktan vazgeçecek. İşkence, münferit olaylar diye üç beş görevlinin üstüne atılamayacak kadar yaygın ve kurumlaşmış bir uygulama ise sadece Kopenhag kriterlerine uymak için değil, kendimiz için, bu ülkede başımız dik ve insan haklarına, yasalara ve kurallara uygun yaşamak için vazgeçilmesi gerekiyor. Yeni cumhurbaşkanının da, yeni bakanın da, bu konuda hassas ve uygulayıcı olmasını bekliyoruz! Önce pazar günkü yokluğum için özür diliyorum hepinizden. Yazımı ulaştıramamaktan çok, yazıyı oluşturamamak gibi bir sorun yaşadım. Kırk yılda bir özel nedenlerle böyle bir durum yaşanabiliyor. Gönülsüz de olsa yeni cumhurbaşkanını seçen meclis, yarından başlayarak yeni bir gündemle çalışmaya başlayacak. Şimdilik ortalığı karıştıran söylentiler İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanı İrtemçelik'in istifası ve kabinede yapılması muhtemel değişikliklerle ilgili. Gündeme getirilmesi beklenen af da kabinenin yeni bir uzlaşma sınavı olacak. Ya İnsan Hakları Komisyonu'nun açıklayacağı yeni raporlar? İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'le cuma günü uzun bir görüşme yaptım. Yedi binden fazla şikayetçiyle yüz yüze yapılan görüşmeler ve anlattıklarından yola çıkarak yapılan incelemelerin sonucu yer alacak yeni açıklanacak raporlarda... Ve bu raporlar, Türkiye için bir utanç kaynağı değil, devlet eliyle uygulanan şiddetin varlığını kanıtlama, kabul ve ortadan kaldırmaya gittiği takdirde kurtuluş nedeni olacak! Türkiye, sistematik olarak işkence uygulayan bir ülke olmaktan çıkarsa, bu hastalığından kendini kurtarırsa, ayıp bunun neresinde? İrtemçelik, parlak diplomasi geçmişine karşın, söylenenlerin aksine İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanı olarak çok fazla bir şey yapamadı. Yaptırılmadı. Yapma olanaklarını yaratamadı. İstifasının nedenlerinde Cumhurbaşkanlığı seçim biçimi kadar, hiç kuşkusuz, eli kolu bağlı oturmak zorunda kalması da vardır. Fonksiyonsuz, portföysüz bir bakan! Oysa Sema Pişkinsüt ve arkadaşları, (bazıları) komisyonlarının misyonunu yerine getiriyor: denetim ve saptama. Meclis'in görevi sadece yasa yapmak değil, işte böyle komisyonlarla denetim de yapmak. Susurluk Komisyonu fazla bir şey yapamadı belki ama İnsan Hakları Komisyonu yapıyor: Sorgulama, Yargılama, Ceza ve İnfaz aşamalarında karşılaşılan maddi ve manevi baskıyı kanıtlıyor. Bu rapora göre İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının kendilerine çeki düzen vermesi, temizlenmesi gerekiyor. Pişkinsüt, yaptıkları çalışma, hakkında başbakan ve cumhurbaşkanına da bilgi verdiğini, işkencenin devletin bilgisi ve örgütlemesiyle sistematik olarak yapıldığı hakkında edindikleri izlenimi kanıtlarıyla rapora döktüklerini anlatıyor. Şimdi yürütmenin yapması gereken bunu önlemek için irade oluşturulması. Devlet bu ayağından kendini kurtarmak istiyorsa önce yaptığını kabul edecek, sonra yapmaktan vazgeçecek. İşkence, münferit olaylar diye üç beş görevlinin üstüne atılamayacak kadar yaygın ve kurumlaşmış bir uygulama ise sadece Kopenhag kriterlerine uymak için değil, kendimiz için, bu ülkede başımız dik ve insan haklarına, yasalara ve kurallara uygun yaşamak için vazgeçilmesi gerekiyor. Yeni cumhurbaşkanının da, yeni bakanın da, bu konuda hassas ve uygulayıcı olmasını bekliyoruz!

İŞKENCE HER YERDE

10-05-2000

Zaman

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun hazırladığı raporda, emniyet ya da jandarma sorgulamalarında işkence yapıldığı belirtildi. Konu, şemalarla da örneklendirildi. Polis ve jandarma karakollarında işkence bulunduğu ilişkin bulgular bütün yurdu kapsayacak biçimde genişliyor. 1998 yılı Mart ve Nisan aylarında Diyarbakır, Batman ve Şanlıurfa illerinde TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan raporda, tutuklu ve hükümlülerin hemen tümünün emniyet ya da jandarma sorgulamalarında işkence gördüklerini belirtti. Sorgu süreci standart dışı Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, adı geçen illerde yapılan inceleme sonuçlarını içeren raporu açıkladı. Raporda, "Emniyet Müdürlüğü birimleri ile karakol ziyaretlerinde görevlilerin sorulara net cevap vermek istemedikleri, nezarethane defterlerinin düzensiz tutulduğu, sorgu mekanlarının standartlara uymayan, son derece sağlıksız koşullara sahip olduğu, işkence aleti olarak kullanılacak pek çok malzemenin bulunduğu görülmüştür." denildi. Yargılama sürecinde yaşanan sıkıntılara dikkat çekilen raporda, "Ayrıca heyetimiz cezaevi koşullarındaki bir tutuklunun işkence gördüğü yönündeki iddiasını ciddi bulmuş, gözlemleri ile birlikte doğru olarak değerlendirmiş ve incelemek üzere suç duyurusunda bulunarak yargı girişimini başlatmıştır." ifadelerine yer verildi. Duvarda demir borular Raporda, cezaevi koşullarının sağlıksız durumu da göz önüne serilirken, Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü alt kat sorgu odasının şemasına da yer verildi. Şemada, pek çok sayıda uçları açık elektrik kabloları ve yerden yaklaşık 2,5 metre yükseklikte, her iki ucu duvar içine özel bir biçimde çevresi betonlanarak gömülmüş demir boruya da yer verildi. 1998 yılı Mayıs ayında Erzincan Cezaevi'nde ortaya çıkan gerçekler de başka bir raporla açıklandı. Raporda, buradaki tutuklu ve hükümlülerin tümüne de kötü muamele ve işkence yapıldığına dikkat çekildi. İşkence izlerine rağmen doktor raporlarında 'Darp izlerine rastlanmamıştır.' ifadeleri de düşündürücü bulunurken, sorgu aşamasında yaşanan olumsuzluklara da işaret edildi.

SEMA PIŞKINSÜT'TEN İSTİFA ÇAĞRISI

12-05-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, Türkiye'de işkencenin yaygın bir uygulama olduğunu belirterek, "Bu kadar yaygın işkencenin yapıldığı bir ülkede işkencenin önlenmesi için vatandaşların işkenceye karşı yürütülen mücadeleye destek vermeleri gerekir" dedi. Pişkinsüt, görevli oldukları ilde işkence yapıldığı raporlarla belirlenen vali, başsavcı ve emniyet müdürlerini istifaya çağırdı. Pişkinsüt, dün düzenlediği basın toplantısında, Erzurum ve Tunceli raporlarını da açıkladı. Erzurum'da tutuklu ve hükümlülerin sorgu aşamasında kötü muamele ve işkence gördüklerine ilişkin iddiaların çok yaygın olduğunu belirten Pişkinsüt, "Tutuklu ve hükümlülerin sorgu mekânları ile ilgili tariflerinin büyük ölçüde doğru olduğu, 2000 yılında 1998'e göre bir azalma olsa da kötü muamele ve işkence uygulamalarının sürdüğü kanaatine varılmıştır" dedi. Pişkinsüt'ün açıkladığı raporda Erzurum Emniyet Müdürlüğü nezarethanesindeki işkenceye ilişkin olabilecek gözlemler de yer aldı. Pişkinsüt, Erzurum'a ilk gittikleri 1998 yılında başsavcının kendileriyle görüşmeye bile gerek duymadığını anımsatarak, terör bölgesinde görev yapan kamu görevlilerinin daha özerk ve denetimden uzak davranışlar sergilediklerini de söyledi. Pişkinsüt, Tunceli ile ilgili de geçmişe göre bir düzelme olduğunu gözlemlediklerini açıkladı. Raporda Tunceli'nin OHAL bölgesinde olduğu ve bu ilin giriş çıkışlarında güvenlik kontrollerinin sürdüğü belirtilerek, vatandaşların nüfus cüzdanlarında Tuncelili oldukları yazıldığı için güvenlik birimlerinden olumsuz ve farklı muamele gördükleri belirtildi. Emniyet müdürlüklerindeki sorgu odalarının geçmişe göre düzeltildiği belirtilen raporda, nezarethane ve sorgu odalarının standart ölçülere kavuşturulduğu belirtildi. 1998 yılında saptanan Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele bölümündeki onlarca hücrenin yıkıldığı belirtilen raporda, "50'ye yakın hücreler yıkılmış. Dörder dörder birleştirmek suretiyle standart ölçülere uygun hale getirilmiştir. Sorgu mekânlarının da düzenlenmiş olduğu ve kameralı izleme olanaklarının bulunduğu görülmüştür" denildi. Pişkinsüt, raporları açıkladıktan sonra işkencenin halkın destek vermesiyle önlenebileceğini belirterek, "Biz vatandaş olarak yurttaşlık bilinci ile hareket edersek bu kadar yaygın işkence yapılmaz" dedi. Pişkinsüt, görev yaptıkları ilde işkence yapıldığı komisyon raporları ile belirlenen vali, emniyet müdürleri ve cumhuriyet başsavcılarının hiçbir şey olmamış gibi davranamayacaklarını belirterek, "Gereğini yapmaları gerekir. Hiç olmazsa işkenceyi niçin önleyemediklerini kamuoyuna açıklasınlar" diye konuştu.

İŞKENCEYE DEVAM

13-05-2000

Milliyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Emniyet Müdürlüğü'nde 1998'de yaptıkları incelemeler sırasında karşılaştıkları işkence ve kötü muamelenin 2000'de yaptıkları inceleme sırasında da sürdüğünü saptadı. Komisyonunda kabul edilen Erzincan raporunda, "hakaret, küfür, kaba dayak, gözleri bağlama, çıırılçık soyma, falaka, elektrik verme, askıya alma, lastiğe geçirme, soğuk suya tutma ve sırta binme gibi yöntemlerin" kullanıldığı bildirildi. Çok sayıda tutuklunun İstanbul, Bursa, Çorum, Antalya, Van, Kars, Ağrı ve Samsun gibi illerde değişik yöntemlerle işkence gördüklerine ilişkin ifadelerinin bulunduğu raporda, komisyonun "askı aleti" bulduğu Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda da işkence gördüğünü bildiren bir mahkumun ifadeleri yer aldı. Raporda, "Soruşturma ve kovuşturmaları sırasında kötü muamele ve işkence gördükleri iddialarıyla ilgili olarak, bir hükümlü İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda, araba lastiklerini, uzun sopaları, küçük odaları mekan tarifleri yaparak yaşadıklarını anlatmıştır" denildi. Davada raporda Komisyon, Şanlıurfa'da iki yıl önce yapılan incelemelerde cezaevinde ağır işkence görmüş halde bulunduğu Suphi Diltaş adlı mahkumla ilgili yaptığı suç duyurusu sonrasında başlatılan davada, polislerin beraat etmesi ve Yargıtay'dan onama kararı çıkmasına ilişkin bilgilerin yer aldığı bir rapor hazırladı. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün açıkladığı raporda, Şanlıurfa'da bulunan açık uçlu elektrik kabloları gibi işkence yöntemlerine dikkat çekildi. Pişkinsüt konuyla ilgili sorular üzerine işkencede şehir elektriği kullanılmadığını, bunun için kullanılan aletlerin de polis otolarında taşındığını, gerektiğinde ortaya çıkarıldığını, bu nedenle yakalanamadığını, ancak Komisyonun 1998'de Armutalan karakolunda bir manyetolu telefon bulunduğunu anımsattı. Pişkinsüt emniyet müdürlüklerinde sorgu yapılmasının yasak olmasına karşın ses geçirmez sorgu odaları ve işkence için kullanılan alet ve bu aletlerin kullanıldığına ilişkin izler bulunmasına da dikkati çekti.

KARA GÖLGE

26-05-2000

Milliyet

Makale

GÜNERİ CİVAOĞLU

Mozart'ın Don Giovanni Operası notalarına yazdığı şiiirden dizeler: "Şimdi paramparçayım, onarabilir misiniz? / anlayabilir misiniz beni?" Bedenin, ruhun hatta insanlık onurunun onarılmaz parçalanışı...

İşte işkencenin tanımı. Mafyanın çökertilişi, babaların art arda yakalanıp yargıya teslimi, irtica ve bölücü terör

örgütlerinin çözülüşüyle, polis, son yılların en başarılı dönemine imza atarken, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun kitaplaştırdığı işkence, 2000 Türkiye'sine hiç yakışmıyor.

Ne yazık ki bu kara gölge, tarihin labirentlerinden günümüze, hafa zaman zaman uzanabiliyor. Devleti "çekic", insanları ise "çivi" olarak gören hasta zihniyetler, - sayıları az da olsa - hala var. Çünkü... Bu sağlıksız geleneğin kökleri çok derinlerde. Padişah huzurunda Örneğin... Padişah huzurunda bile, "işkence" yapıldığı yolunda kitaplar vardır. Söz gelişi... Abdülaziz'in intihar etmesi üzerine tahta geçen Abdülhamit, görgü tanıklarını yaratmak(!) üzere, huzurunda işkence yaptırmıştı. Amacı, "sürgüne göndererek kurtulmak istediği Mithat Paşa tarafından Abdülaziz'in katlettiği" yolunda ifadeler aldırmaktı. İşkence yapılırken, yanında Zaptiye Nazırı yani bugünkü deyimle İçişleri Bakanı vardı. Hatıralarında, Mabeyinci Fahri Bey, Abdülhamit'in huzurunda "Tüfekçiler'den kırmızı elbiseli Ali Ağa'nın bir kıskaç ile edep yerlerini burmaya başladığını" anlatır. Gene Abdülhamit, Arnavut kökenli Seyfullah adlı bir silahşöre, "Rumeli Eziyeti" yapmasını da emreder. Fahri Bey'in koltuk altına iyice haşlanmış birer sıcak yumurta konur. Şöyle yazıyor: "Kızgın yumurtaların vücuduma, kalbime ve ciğerlerime verdiği acı, dünyada her türlü derdin fevkindeydi. Feryat ve figana başladım." Abdülhamit'in aynı nedenle Pehlivan Mustafa'ya da gözünün önünde işkence yaptırdığı kitapta yer alır: "Çıplak vücudumu ateşin karşısına diktiler. Ateşin şiddeti ile ciğerlerim ağzıma gelip..." Daha bu yüzyılın başında Padişahın işkence yaptırdığı bir devlet şiddeti, elbette Cumhuriyet'e uzanan izler de bırakıyor. İnsan hakları devleti, önemli olan, geçmişin etkilerini görebilmek ve bugünü iyi okumaktır. Bugün, devletin başındaki Cumhurbaşkanı, hukuk devletin simgesidir. Bir hukuk adamıdır. İnsan hakları, hukuk devleti üzerine odaklanmış zihniyetin sahibidir. Bugünün İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, "işkenceye kökünden karşıyız" açıklamasını yapmış ve bir genelgeyle valileri uyarak, işkenceyle mücadelede denetim görevini yapmayan amirler hakkında inceleme istemiştir. İnsan Hakları Komisyonu'nun işkence için hazırladığı kitap da, yasama organının artık başını kuma sokmadığını gösteriyor. Bu görüntüler ve tavırlar, Türkiye'de çok şeylerin değişmekte olduğunu gösteriyor. Elbette her şey bıçakla kesilmişçesine ortadan kalkamaz. Başka ülkelerde de kalkmıyor.

BM İşkenceyle Mücadele Komitesi, özgürlükler ülkesi ABD'yi işkence konusunda sabıkalı ülkeler arasında göstererek kınadı (Radikal 17 Mayıs 2000). Fransa'da, İtalya'da, İsrail'de hatta İngiltere'de de işkence olayları, AİHM kararlarına, medyaya yansıyor. Üstelik İngiltere, 5 dilden İşkenceye Karşı Mücadele El Kitabı yayınladı. Türkiye için önemli olan artık aynaya bakılmakta oluşudur.

VE İŞKENCENİN KİTABINI YAZDIK: RESMEN İŞKENCE

26-05-2000

Milliyet

"Münferit" sayılanlar dışında resmi makamlarca yalanlanan işkence olaylarını somut bulgular ve ifadelerle kitap haline getiren TBMM, tarihinde bir "ilk'e imza attı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Türkiye çapında 1998 ve 2000'de, karakollarda ve cezaevlerinde yaptığı incelemelerin sonuçlarını kitap haline getirdi. Toplam dokuz bin adet basılan kitaplarda; mahkumların işkence anlatımları, işkence aletlerinin resimleri ve işkence aleti bulunduğuyla ilişkin resmi yazışmalara da yer verildi. Kitapların kapaklarında "TBMM" ambleminin yanı sıra yargının bağımsız olmadığını söylediği için yargılanan İstanbul DGM savcılarında Mete Göktürk'ün karikatürleri kullanıldı. 12 bin adet basılacak. Komisyon Başkanı DSP Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt öncülüğünde 1998'de başlayan cezaevi ve karakol incelemeleri yinelenerek karşılaştırmalı raporlar hazırlandı. Komisyon, "Soruşturma ve kovuşturma İstanbul; Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi; Soruşturma kovuşturma ve yargılama ceza ve infazı Tunceli; Erzincan; Erzurum ve Şanlıurfa" adlı raporlarından 1500'er adet bastırdı. Hazırlığı Süren Elazığ'a ilişkin iki raporla birlikte basılan rapor sayısı, 12 bine çıkacak.

Özenli kamuflyaj: Raporlarda, İstanbul Küçüköy Şehit Tevfik Aslan Polis Karakolu'nda bulunduğu görevli polislerin komisyon üyeleriyle "Ne için kullanılıyor olabilir" diye tartıştığı askı aletinin resmine yer verilirken, işkence izlerinin gizlenmesi için geliştirilen özel yöntemler de grafiklerle tarif edildi. Raporda Maltepe Şehit Saffet Okumuş Polis Karakolu'nda sabah saat 05.00'te yapılan incelemede nezarethanesinin yanında bulunan ve "bekleme odası" olarak tanıtılan mekanda bulunan ilginç bir bankın grafiklerle işkence izini nasıl örttüğü anlatıldı. Çocuk hükümlülerin tarifi üzerine yerinden kaldırılan bankın ayaklarının, yaklaşık yarım metre derinlikte iki çukura oturtulduğu belirlendi. Çocuklar ifadelerinde, birbirinden 1,5 metre uzaklıktaki bu iki deliğin işkence yapılacağı zaman, bank kaldırılarak askı borularını yerleştirmek için kullanıldığını anlattılar. Raporda aynı yöntemle Batman ve Erzincan Emniyet müdürlüklerinde de rastlandığı vurgulandı.

Polislerin adı saklandı: Zarar gelmemesi için işkence gördüklerini bildiren yüzlerce tutukluyla yapılan görüşmeler, isimler numarayla kodlanarak tutanaklara geçirildi. İşkence yapmakla suçlanan polislerin isimleri de gizlendi. Tutukluların, "kim yaptı" sorusuna karşılık yaptıkları işkenceci polislerin fiziki tarifleri ayrıntılı olarak yer alırken, isim verilen yerler noktayla geçirildi. Bu özene karşın binlerce sayfalık tutanaktan süzülerek raporlara yerleştirilen ifadelerde bir polisin ismi gözden kaçtı ve raporda yer aldı.

Hortumcu Süleyman: Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde 28 Şubat'ta yapılan görüşmeler sırasında "tutuklu 60" olarak kodlanan bir çocuk, Fatih Emniyet Müdürlüğü'nün nezarethanesinde dayak yediğini anlatırken verdiği isim "yanlışlıkla" tutanaklarda kaldı. Tutuklu 60, "Beni Komiser Süleyman dövdü, hortumcu Süleyman" derken, Komiser Süleyman'ın çocukları ıslattığı hortumlarla dövdüğünü, bu nedenle kendisine bu lakabın

takıldığını bildirdi. Çocukların komisyon üyeleriyle yaptıkları görüşmelerde bildirdiği ancak tutanaklara geçmeyen ayrıntılarda da, Komiser Süleyman'ın tanınmış biri olduğu, değişik renklerde hortumlar kullandığı ve bazen çocuklara, "Hangi rengi istersin" diye espri yaptığı da öğrenildi.

Hicivle işkence: Komisyonun altı ayrı raporunun kapaklarında TBMM amblemi altında her raporun içeriğine uygun karikatürlere yer verildi. Savcı Mete Göktürk'ün "Sen İşine Bak" adlı kitabından alınan karikatürlerde yargı ve infaz sisteminin hicvedilmesi dikkat çekti. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi raporunun kapağında zindanda küçük pencereden sızan ışıktan tımanmaya çalışan küçük bir çocuk yer aldı. İşkence ifadelerinin bulunduğu raporun kapağında, denizde boğulmakta olan bir kişiyi doğrudan kurtarmak yerine deniz suyunu boşaltmaya çalışan insanların yer aldığı bir karikatür kullanılarak işkencenin önlenememesinin nedeni hicivle aktarılmak istendi. 1998'e göre iyileşmeler saptanan Tunceli raporunun kapağında uçurum dibindeki çiçeği sulamaya çalışan biri; emniyetin "gizli görevli" adı altında ajan kullanmasına ilişkin ifadelerin bulunduğu Erzurum raporunun kapağında da, düşünen bir adam heykelini gizlice takip eden karanlık adamların yer aldığı karikatür kullanıldı.

Göktürk telif almadı: TBMM İnsan Hakları Komisyonu, raporları, Meclis Matbaası yetiştiremediği için dördünü kağıt vererek dışarıda hibe şeklinde bastırdı. Raporların kapaklarını süsleyen karikatürler yargı sistemini eleştirdiği için yargılanan İstanbul DGM savcılarında Mete Göktürk'ün 1997'de bastırdığı "Sen işine bak" kitabından seçildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, Göktürk ile görüşerek karikatürleri kullanmak için izin istedi. Göktürk 30 yıldır karikatür çizdiğini ve bu işle amatörce ilgilendiğini belirterek telif ücreti istemedi. Milliyet'in sorularını yanıtlayan Göktürk, henüz raporları görmediğini, komisyonun karikatürlerini kendisinden izin alarak kullandığını bildirdi. Göktürk, üç yıl önce Siyaset Meydanı'nda yaptığı konuşmada ve gazetelere verdiği demeçlerdeki yargı ve ceza infaz sistemiyle ilgili eleştirileri nedeniyle yargılandı ve beraat etti.

İşkence yöntemleri:

Raporlara göre, Türkiye'de yaygın olarak kullanılan işkence ve kötü muamele yöntemleri şunlar: Hakaret, küfür, tehdit ve kaba dayak,

Taciz ve aşağılama: Herhangi bir işkence yapılmadan ya da diğer işkence yöntemleri uygulanırken çıırılçılak soyma.

Falaka: En klasik ve yaygın yöntem. Bir çubuğa ayakların bağlanarak sopayla vurulması. İz kalmaması için tuza bastırma gibi değişik yöntemler eşliğinde yapılıyor.

Soğuk su: Gece uykusundan uyandırıp su dolu bidonda uzun süre bekletme, hortumla su tutma.

Askı: Özel olarak yaptırılmış ağırlığı taşıyabilecek kalınlıkta, üzerine açılmış deliklere geçirilen, iz bırakmaması için özel olarak üretilmiş kalın iplerle desteklenmiş aletlerin hemen her karakolda rahatlıkla bulunan ve iş bittikten sonra ortamda iz kalmamasını sağlayan iki dolap arasına konularak kollardan, ya da ayaklardan asıp sarkıtma.

Elektrik verme: Şehir hattındaki yüksek voltajın öldürücü etkisi nedeniyle manyetolu telefon aracılığıyla ayak el parmakları, tırnak dipleri, cinsel organlar gibi hassas bölgelerden elektrik verme. Komisyonunda halen Muğla'da ele geçirilen bir manyetolu telefon bulunuyor. Başkan Sema Pişkinsüt bu aletin genellikle polis otolarında dolaştırıldığı, gerektiği zaman karakola getirildiğini bu nedenle ele geçirilmesinin güç olduğunu vurguluyor.

SEN İŞİNE BAK!..

26-05-2000

Milliyet

Makale

YALÇIN DOĞAN

Müthiş çarpıcı bir olay: Devlet işkence yapıyor. Bu gerçek, Cumhurbaşkanı ve Başbakan dahil, en üst düzeyde defalarca kınanıyor. Aynı gerçek, ülkenin Meclis'inde ele alınıyor ve o Meclis'in ilgili komisyonu belgesel bir kitap hazırlıyor. Ülkenin değerli bir savcısı bu kitaba karikatür çiziyor!.. Adı geçen kitap işkencenin kitabı!.. Kara mizah gibii.. Ama, aynı zamanda Türkiye'nin aynaya baktığının kitabı. İşkenceyi önlemek için, önemli adımlar atıldığının belgesi. Bugüne kadar Türkiye hep dışardan eleştiriliyor. Çeşitli sivil toplum örgütleri ve ülkeler Türkiye'deki işkence konusunda yüzlerce rapor hazırlıyor. O raporları buraya geldiklerinde ve dışarıdaki toplantılarda hep yüzümüze çarpıyor. Şimdi ilk kez koca Meclis bu yönde kitap yayınlıyor. İlk kez, çuvaldızı kendimize batırıyoruz. "Çelişkiler dile geliyor" Kitabın en can alıcı noktalarından biri karikatürler. Kitaptaki karikatürler DGM Savcısı Mete Göktürk'e ait. Hani, "Türkiye'de yargı bağımsız değildir" dediği için, yargılanan ve beraat eden savcı. Dün bir ara Mete Göktürk'le konuşuyorum. Olay Milliyet'te çıkan bir işkence haberiyle başlıyor. O haberle³ bağlantılı bir karikatür var. İmza Mete Göktürk'ün. Karikatürü görünce, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt Göktürk'ü arıyor ve karikatürleri kullanma izni istiyor. Karikatürler işkence kitabına böyle alınıyor. Göktürk 30 yıldır karikatür çiziyor. Sergiler açıyor. Kendi deyimiyle: "Bu karikatürler ağırlıklı olarak insan haklarına dönük. Yaşadıklarımın hareketle, çelişkileri dile getirmeye çalıştım." Karikatürler Göktürk'ün 1997'de yayınlanan "Sen İşine Bak" albümünden alınıyor. Albümün adı neden böyle?.. Göktürk, "herkes işine baksın, demek istedim" diyor. Bu fırsat kaçmaz! Böyle bir kitap yayınlamak, işkenceyle mücadelede çok önemli bir adım. Önce bunu biz kendimiz yapıyoruz. Koalisyon hükümeti bu yöndeki kararlılığını ele güne ve daha önemlisi içeriye açıklıyor. İşkenceyi teşhir ediyor!.. Tek tek

olaylar Meclis tutanaklarına geçiyor. Yetmiyor, bunu acı karikatürlerle bir kez daha vurguluyor. Bir tarihte somut bir olay biliyorum. Dönemin Başbakanı ve diğer hükümet üyeleri, işkenceyi gizlemek için, Meclis'in elini kolunu bağlıyor. Bugün geldiğimiz noktada, doğrudan hükümet ve Meclis işkencenin önlenmesini birinci elden sahipleniyor.

Bu fırsat kaçmaz!.. Bu kararlılık hedefini mutlaka bulmalı!.. Aynaya, böyle cesaretle bakan hükümet, işkenceye son vermenin pratiğini de geliştirmeli!..

AAA! TÜRKİYEDE İŞKENCE Mİ VARMIŞ? HAYRET VALLAAA!

28-05-2000

Hürriyet

Makale

KURTHAN FİŞEK

Sema Pişkinsüt'ün başkanlığındaki TBMM İnsan Hakları Komisyonu, demokrasi tarihimizde bir "ilk"e imza attı. İşkencenin kitabını yazdı. Çok şaşırdım, heyecanlandım, Avrupa Birliği'yle ilişkilerimiz açısından epeyce de ürktüm... İşkence varmış Türkiye'de... Eskiden işkence yoktu ülkemizde... Cinayetler, ya para için, ya kıskançlık yüzünden işlenirdi. Karakollar şimdiki gibi "şeffaf" değildi. "Sorgulama" kavramı da şimdiki kadar gelişkin, ileri teknolojiye bağımlı değildi. Hatta yoktu. Eskiye dönelim... Burası karakol... Kapıdaki nöbetçi bekçi uyukluyor. Elinde kör-kanlı testeresiyle katil geliyor, bekçiye tık yok... Kan damlayan testeresinin ucuyla nöbetçiye uyandırıyor.

"Günaydın memur bey..."

"Ne var lan? Ne istiyorsun?"

"Anamı, bacımı, babamı, eniştemi, halamı, mahalledeki bilcümle kedi- köpeği doğradım, pişmanım... Teslim oluyorum..."

"Saatten haberin var mı? Ya sıraya gir, ya iki saat sonra gel..."

Adam bekliyor.

Mesai başlıyor, polisler birer-ikişer teşrif ediyor.

"Ne istiyorsun?"

"Bütün akrabalarımı kesmişemdir, doğramışım, pişmanım... Teslim oluyorum..."

"Sıraya gir... Daha sabah çayımızı içmedik..."

Eskiden kolaydı polislik... Şimdi zorlaştı.

Suçluların hepsi cin oldu, adam çarpıyor. Pişmanlık yasasından istifa etmek isteyenler bir yanda, 12 Mart'ın icadı olan "gönüllü sayın muhbir vatandaşlar" öbür tarafta... 12 Mart sonrası Mülkiye'sinde solcu hocaların tutuklanmaları başlamıştı. Öğrenciler birer-ikişer içeri alınıyor, yenilenen sorgulama teknikleriyle kendilerine sorular soruluyordu.

"Sizi hangi hocalar destekledi, kıskırttı?"

Poposunu kurtarma umuduyla, can havliyle sayıp dökmüş biri...

Reşat Aktan, İlhan Öztrak, Fahir Armaoğlu, Bülent Daver... İlk ikisi cuntanın bakanlar kurulu üyesi, son ikisi sola hiç de sıcak bakmayanlardan...

Çağdaşlaşan sorgulama teknolojisinin gerekleri yerine getirilmiş, çocuk sonunda söylemiş..."Vallaaaa şaka yaptım, onların ilgisi yok..."

Eskiden polislik, sorguçluk, savcılık, yargıçlık kolaydı. Katiller pişman olur, karakola gider, teslim olurlardı. Şimdi zorlaştı. Sorgulamada modern teknikler uygulanıyor. Eskiden "falakaya mahsus" kızılık sopaları, EE-8 manyetolu telefonlar vardı. Şimdi tarih tekerrür ediyor, herkes "bülül kesilmiş" durumda... TBMM İnsan Hakları Komisyonu önemli bir kitapçık yayınladı. "Türkiye'de İşkence"... Yok mu? Elbette var. Çok mu? Bilmem, çoktandır görmedim, inşaallah da görmem... Kitabı okurken gülüyorum...

Polislerin sivil kıyafetlerini astıkları elbise askısı, "Filistin Askısı" zannedilmeseydi, bu kitap çıkar mıydı acaba? Elinize geçerse okuyun... Ya ürpermekten, ya gülmekten ölürsünüz...

FİLİSTİN ASKISI SAVCI'DA

30-05-2000

Hürriyet

Meclis, işkencecilerin cezalandırılması için düğmeye bastı TBMM İnsan Hakları Komisyonu, İstanbul Küçükköy Karakolu'nda bulunan 'Filistin askısı'nı, resmi talep üzerine Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdi. Komisyon Başkanı Pişkinsüt, Adalet Bakanı'ndan işkenceden beraat eden 16 polis hakkındaki kararın bozulması için çalışmasını istedi. İŞKENCENİN kitabını yazan TBMM İnsan Hakları Komisyonu, şimdi de işkencecilerin cezalandırılması için düğmeye bastı.

Komisyon, İstanbul Küçükköy Karakolu'nda bulunan 'Filistin Askısı'nı, resmi talep üzerine Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdi. Komisyon, 6'sı yayımlanan, 8'i hazırlık aşamasında olan 14 raporu, tek bir rapor kitap haline getirecek. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, dün Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü ziyaret etti.

EMİR VERİN

Pişkinsüt, Şanlıurfa ilindeki cezaevi ve emniyet müdürlüğündeki incelemeleri sonunda oluşturulan raporu, Türk'e sundu. Pişkinsüt, 16 polis memuru ve bir doktorun işkence suçlamasından beraat ettiğini anımsatarak, "CMUK'un 343.maddesi gereğince, Adalet Bakanı'nın yazılı emri ile kararı bozma isteminde bulunmasını talep ediyoruz. Yargıtay, bu kararı esastan incelemelidir" dedi. Türk de ilgili birimlere, cezaevi raporu ve Yargıtay'a başvuru konusunda gerekenin yapılması talimatını verdi. Pişkinsüt, raporlarını, Başbakan başta olmak üzere tüm liderlere ve milletvekillerine gönderdiklerini de kaydetti.

İşte Meclis'teki delil TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun, İstanbul'daki karakol baskınlarında el koyduğu Filistin askısı, dün basın mensuplarına da gösterildi. Filistin askısı, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı İdari İşler Müdürü Vedat Koçyiğit'e, resmi bir tutanakla teslim edildi. Askı, İstanbul Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilecek. 2.15 metre uzunluğundaki kalasın üzerinde 12 metre boyunda ipler bulunuyor.

Resmi tören

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, Meclis'te düzenlenen resmi bir törenle Filistin askısını savcılık yetkililerine teslim etti.

Akbulut'tan övgü: Çok iyi çalıştılar Sema Pişkinsüt ve komisyon üyeleri, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u da ziyaret etti. Pişkinsüt, Akbulut'tan, işkence raporlarının Genel Kurul'da görüşülebilmesi için yardımcı olmasını istedi. Pişkinsüt raporları hazırlarken, 8 bin 500'e yakın mahkum ile yüz yüze görüşmelerde bulunduklarını anlattı. Komisyonun yaptığı çalışmalardan memnuniyet duyduğunu belirten Akbulut, insan hakları ve hukukun üstünlüğü tam olarak sağlanamadan, çağdaş demokrasiye ulaşamayacağını söyledi.

İŞKENCEYE KARŞI 'TÜRK' SÖZÜ

30-05-2000

Radikal

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk işkencenin üzerine şiddetle gideceklerini vurgulayarak 'Yargı, üzerine düşen görevi yapacaktır' dedi Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, işkencenin bir insanlık suçu olduğunu herkesin kabul ettiğini belirterek "Kararlılıkla işkencenin üstüne gideceğiz" dedi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Türk'ü ziyaret ederek hazırladıkları altı raporu verdi. Pişkinsüt, bakandan Şanlıurfa'daki işkence iddialarıyla ilgili yargılanan ve beraat eden 16 polis ve bir hekimin yeniden yargı önüne çıkarılmasını istediklerini söyledi. Türk ise komisyonun yaptığı tespitlerin kendilerine ışık tutacağını belirterek, "İnsan hakkı ihlallerine karşı yaptırımlar mutlaka uygulanacaktır. Bu raporlar, incelenecektir. Şanlıurfa'daki olay konusunda da yazılı emir yoluna gidilecektir" dedi. İşkenceye verilen cezaların artırıldığını anımsatan Türk, daha önemlisinin işkencenin bir insanlık suçu olduğunun herkes tarafından kabul edilmesi olduğunu söyledi. İnsan hakları ihlallerine karşı yargının da üzerine düşeni yapacağını vurgulayan Türk, şöyle devam etti: "İşkence yapanların cezalandırılmasında tereddüt edilmeyecektir. İşkence bir insanlık suçudur. Hiçbir şey işkence yapılmasını mazur gösteremez. Türkiye, bu sorunu çözecektir. Hiçbir ülke başka ülkelerde işkence yapıyor diye kendisine mazeret gösteremez. Kararlılıkla işkence iddialarının üzerine gidilecektir. İşkence hiçbir zaman devlet politikası olmamıştır."

İŞKENCECİLERE KÖTÜ HABER

30-05-2000

Zaman

Yapılan işkencelerin Meclis üyelerince kitaplaştırıldığı Türkiye'de umut verici gelişmeler oluyor. İnsan Hakları Komisyonu işkenceye karşı eylem başlattı. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu yaklaşık 2 yıldır sürdürdüğü çalışmaları sonuçlandırmak üzere dün eylem startı verdi. 1998 yılından bu yana 8 bin 500'ü aşkın tutuklu ve hükümlü ile görüşen komisyon, çalışmalarını raporlaştırıyor. 15 Haziran'a kadar 14 ayrı rapor halinde konuyu Meclis'e taşımaya hazırlanan komisyon, biten 6 raporu Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e teslim ederek destek istedi. Türk, işkencenin bitirilmesi konusunda komisyona tam güvence verdi. Komisyonun ve Adalet Bakanlığı'nın belirledikleri ortak hedef ise şöyle: "Türkiye'de mutlaka insan hakları ihlalinin olmadığı bir düzen gerçekleştirmek, Türkiye'yi insan hakları konusunda dünyaya örnek, gelişmiş bir ülke haline getirmek." İşkenceyi anlatacaklar TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, dün ilk olarak yaptıkları çalışmalar ve bundan sonra izleyecekleri yol hakkında basına bilgi verdi. 1998 yılından bu yana 8 bin 500'ü aşkın tutuklu ve hükümlü ile görüştiklerini ve 14 ayrı rapor halinde konuyu TBMM Başkanlığı'na ileticeklerini söyledi. İşkence ve kötü muamelenin suç olduğunu kamuoyuna anlatmayı amaçladıklarını kaydeden Pişkinsüt, bugüne kadarki tüm incelemelerini kapsayan raporların 15 Haziran 2000 tarihine kadar tamamlanacağını ifade etti. Pişkinsüt, işkence ve kötü muamele yaptığı ileri sürülenlerin de artık durumlarından yakınmaya başladığını vurguladı. Komisyon siyasi; ama... Komisyonun siyasi nitelikli olmasına rağmen raporların oy birliğiyle hazırlandığına da işaret eden Pişkinsüt, raporları hazırlarken, nesnel olmaya, komisyonda oybirliği ile kabul etmeye ve olayı siyasallaştırmamaya özen gösterdiklerini ifade etti. Daha sonra Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü makamında ziyaret eden Pişkinsüt, komisyonun tamamladığı 6 raporu Bakan Türk'e takdim etti. Yaklaşık bir saat süren görüşmenin ardından Türk ve Pişkinsüt ortak bir basın

toplantısı düzenlediler. 2000'li yıllarda Türkiye'nin bu konuda örnek ülke olma iddiasını güçlendirmesi gerektiğini belirten Adalet Bakanı Türk, Türkiye'nin insan hakları konusundaki çitasını yükselteceğini söyledi. Türk, "Hiçbir ülke başka ülkelerde işkence yapıyor diye kendisine mazeret gösteremez. Kararlılıkla işkence iddialarının üzerine gidilecektir. İşkence hiçbir zaman devlet politikası değildir, olmamıştır." dedi. Raporlar ışık tutacak İnsan Hakları Komisyonu'nun Meclis'te özel bir kanunla kurulan tek komisyon olduğunu, son yıllarda karakollarda ve cezaevlerindeki insan hakları ihlallerini incelediğini hatırlatan Türk, bu incelemelerin 6 kitap haline getirildiğini anlattı. Türk şöyle konuştu: "Komisyonun yaptığı tespitler bize ışık tutacaktır. İnsan hakkı ihlallerine karşı yaptırımlar, mutlaka uygulanacaktır. Bu raporlar, Ceza İşleri, Ceza Tevkifevleri genel müdürlükleri ile Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca incelenecektir. Şanlıurfa'daki bir olay konusunda da yazılı emir yoluna gidilecektir. Cezaevleri Genel Müdürlüğü, bu konuda çalışmalar yapacaktır." Yargı tereddüt etmeyecek Yargının bu konuda üzerine düşeni yapacağını kaydeden Türk, işkence yapanların cezalandırılmasında tereddüt edilmeyeceğini vurguladı. İşkencenin bir insanlık suçu olduğuna işaret eden Türk, hiçbir şeyin işkence yapılmasını mazur gösteremeyeceğini de sözlerine ekledi.

AKBULUT'TAN TAM DESTEK

30-05-2000

Zaman

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt ve komisyon üyeleri dün incelemeleri ile ilgili olarak hazırladıkları ve işkence iddialarını içeren 6 ayrı raporu TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'a sundular. Akbulut'tan, konunun Genel Kurul gündemine taşınması isteminde bulunan Pişkinsüt, raporların siyasi partilerin genel başkanları, yöneticileri ve tüm milletvekillerine de gönderileceğini bildirdi. TBMM Başkanı Akbulut da, bu çalışmalarından dolayı komisyon üyelerini kutlayarak, her türlü katkıda bulunmaya hazır olduğunu söyledi. Türkiye'nin demokratikleşme yolunda önemli mesafeler almasına karşın henüz istenilen aşamaya gelmediğini ifade eden Akbulut, "TBMM ve Türk milleti olarak hedefimiz hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygının sağlanması. Bunları temin etmeden çağdaş bir düzeye ulaşamayız." dedi. 'İşkence yok demiştiniz' Akbulut, "İçişleri Bakanlığınız döneminde Türkiye'de işkencenin olmadığını söylemişsiniz. O zaman da var mıydı, yoksa örtbas mı edilmişti?" diye soran bir gazeteciye, olaya böyle yaklaşmanın yararı olmadığını söyledi. Türkiye'de işkencenin münferit olduğunu, sistematik olarak yapılmadığını söylediğini ifade eden Akbulut, "Bu raporlar sistematik olduğunu gösteriyorsa tedbiri alınır. Türkiye açık bir ülke, her şey ortada." diye konuştu.

RAPORLAR AKBULUT'TA

30-05-2000

Yeni Gündem

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından 1998 yılından itibaren, karakol ve cezaevlerindeki insan hakları ihlallerine ilişkin yaptıkları incelemeleri içeren İstanbul, Erzincan, Tunceli, Urfa raporları TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Türkiye'de yaygın ve sistematik bir şekilde karakollarda işkence yapıldığını gözler önüne seren raporları teslim alan Akbulut'a, İçişleri Bakanı olduğu dönemde "Türkiye'de işkence yoktur" açıklamaları hatırlatılınca, "Raporlar Türkiye'de işkence yapıldığı yönündeyse, bunun önlemlerini alalım. Buna şu veya bu şekilde cevap vermektense bugün yapılanlara bakalım" dedi. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, komisyon olarak yaptıkları incelemelerle ilgili olarak hazırladıkları raporlarla ilgili olarak dün parlamentoda bir basın toplantısı düzenledi. İşkencenin önlenmesi ile ilgili politikanın TBMM de oluşturulması gerektiğini belirten Pişkinsüt, "Önemli olan işkence suçunun cezalandırılması değil, topluma işkencenin bir suç olduğunu, kanunlarda yeri olmadığını, bunun hukuk yoluyla tespit edildiği zaman yargı yoluyla gereğinin yapılacağını anlatılmasıdır" dedi. Urfa olayı gündemde Pişkinsüt, toplantının ardından Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü makamında ziyaret ederek, komisyonun hazırladığı 6 raporu verdi. Pişkinsüt, Türk'e, Urfa'da 16 polis ve bir hekimin işkence iddiasıyla yargılanıp beraat etmeleriyle ilgili hazırlanan dosyayı vererek, ilgili kararı CMUK gereğince bozmasını istediklerini bildirdi. Türk ise "Komisyonun yaptığı tespitler bize ışık tutacaktır. Bu raporlar, Ceza İşleri, Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlükleri ile Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca incelenecektir. Şanlıurfa'daki bir olay konusunda da yazılı emir yoluna gidilecektir" dedi. Türk, "İşkence yapanların cezalandırılmasında tereddüt edilmeyecektir. İşkence bir insanlık suçudur. Hiçbir şey işkence yapılmasını mazur gösteremez. Türkiye, bu sorunu çözecektir. İşkence devlet politikası değildir, olmamıştır" dedi. Pişkinsüt ve beraberindekiler kitap haline getirdikleri altı adet işkence raporunu daha sonra TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'a sundu. Pişkinsüt bugüne kadar 8 bin 500'ü aşkın tutuklu ve hükümlüyle birebir görüştüklerini söyledi. Raporların Meclis'in kapanmasına yakın günlerde TBMM Genel Kurulu'nda da görüşülmesini istediklerini ifade eden Pişkinsüt, bu raporların Meclis kürsüsünden tartışılması için bir genel görüşme talepleri olduğunu belirtti. Akbulut, bir gazetecinin "Bu raporlar Türkiye'de uzun bir zamandır işkence yapıldığını ortaya koyuyor. Siz İçişleri Bakanı olduğunuz dönemde işkence yapılmadığını söylemişsiniz. O zaman bu işkenceler sizin döneminizden önce mi, sonra mı yapıldı?" şeklindeki sorusu üzerine, "Buna şu veya bu şekilde cevap vermektense bugün yapılanlara bakalım. Bu raporlar Türkiye'de işkence olduğu yönündeyse bunun önlemlerini alalım. Benim söylediğim Türkiye'de işkence sistematik değildir, münferittir. Eğer bu raporlar

sistematiik bir şekilde işkenke yapıldığını gösteriyorsa önlem alalım" dedi. İşkenke aleti savcılıkta TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda 1998 yılından itibaren yapılan incelemeleri kapsayan somut değerlendirmelerin yer aldığı raporlar dün de görüşüldü. Yoğun işkenke şikayetlerinin yapıldığı Küçükköy Karakolu'nda ele geçirilen Filistin askısı Gazi Osman Paşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmek üzere, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından görevlendirilen Ankara Emniyet Müdürlüğü İdari İşler Genel Müdürü Vedat Koçyiğıt'e bir tutanakla teslim edildi. Pişkinsüt'ün 2.15 cm uzunluğundaki Filistin askısının, battaniye ve ipleriyle birlikte teslim etmesi işlemine basın mensupları yoğun ilgi gösterdi.

FİLİSTİN ASKISI SAVCIDA

30-05-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İstanbul Küçükköy Karakolu'nda buldukları "Filistin askısı" olarak isimlendirilen işkenke aletini savcılığa, komisyon raporlarını da TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'a verdi. Pişkinsüt, İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesi Küçükköy Karakolu'nda buldukları 2 metre 15 santimetre uzunluğunda, üzerinde 12 metre askı ve sanıkların koltuk altlarına konulduğu bildirilen battaniye bulunan işkenke aletini gazetecilere gösterdi. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilmek üzere, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı İdari İşler Müdürü Vedat Koçyiğıt'e bir tutanakla söz konusu aleti teslim eden Pişkinsüt, olayın takipçisi olacaklarını bildirdi. "Nesnel olacağız" Pişkinsüt ve komisyon üyeleri daha sonra incelemeleriyle ilgili olarak hazırladıkları ve işkenke iddialarını içeren altı ayrı raporu Akbulut'a sundu. Pişkinsüt, iki yıl aryla yaptıkları incelemelerin sonuçlarını içeren raporları hazırlarken, nesnel olmaya, komisyonda oybirliğiyle kabul etmeye ve olayı siyasallaştırmamaya özen gösterdiklerini söyledi. Elazığ ve Batman ile ilgili raporların da önümüzdeki hafta tamamlanacağını bildiren Pişkinsüt, Akbulut'tan, konunun Genel Kurul'a taşınmasını istedi. Akbulut da bu çalışmaları nedeniyle komisyon üyelerini kutlayarak, her türlü katkıya hazır olduğunu belirtti. Türkiye'nin demokratikleşme yolunda önemli mesafeler almasına karşın henüz istenilen aşamaya gelmediğini kaydeden Akbulut, "TBMM ve Türk milleti olarak hedefimiz hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygının sağlanması. Bunları temin etmeden çağdaş bir düzeye ulaşamayız" dedi. Akbulut, "İçişleri Bakanı olduğunuz dönemde Türkiye'de işkenkenin olmadığını söylemiştiniz. O zaman da var mıydı, yoksa örtbas mı edilmişti?" diye soran bir gazeteciye, olaya böyle yaklaşmanın yararı olmadığını söyledi.

İşKENKE CEZASIZ

30-05-2000

Milliyet

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, insan hakları ihlalleri yapanlara yaptırımların mutlaka uygulanacağını vurgulayarak, "İşkenke yapanları cezalandırmada tereddüt edilmeyecektir" dedi. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, Türk'ü makamında ziyaret ederek komisyonun hazırladığı 6 raporu verdi. Türk yaptığı açıklamada, "İşkenke ve kötü muamelele karşı verilen cezalar artırıldı. Cezalardan daha önemlisi, işkenkenin bir insanlık suçu olduğu herkes tarafından kabul edilmeli. İnsan hakları ihlallerine karşı yargı da üzerine düşeni yapacak. İşkenke bir insanlık suçudur. Hiçbir şey işkenke yapılmasını mazur gösteremez" dedi.

ADALET İşKENCENİN KİTABINI OKUYOR

30-05-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun kitap haline getirdiğı "işkenke raporları", Adalet Bakanlığı'nda dört ayrı birim tarafından incelemeye alındı. Bakanlık birimleri ve alanları şöyle:

* Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Ceza İşleri Genel Müd: Karakol ve cezaevlerindeki işkencelerde, yargıç ve savcıların kusurlu olup olmadığı araştırılacak. Gerekirse sorumlular hakkında soruşturma açılacak.

* Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü: Cezaevlerindeki işkenke iddialarını inceleyecek. Cezaevi yöneticileriyle diğer personelin işkencenin yapılmasına katılıp katılmadıklarının tespitine yönelik çalışmalar yapılacak.

* Kanunlar Genel Müdürlüğü: Raporlarda yer alan iddialar ilk olarak değerlendirecek. Raporlardaki iddialara ne gibi yasal düzenlemeler yapılması gerektiğini tartışarak Bakan Türk'e bilgi sunacak.

İşKENCENİN KİTABI

30-05-2000

Hürriyet

Makale

ZEYNEP ATIKKAN

Başkomiser Süleyman ıslattığı çocukları hortumla dövermiş. Belli ki adam ağır derecede psikopat. İşkenke yaparken değişik renklere hortum kullanırmış. Belli ki adamın hortum, renk, ıslaklık ve çocuk takıntısı var. Zaten lakabı "hortumcu Süleymanmış". Dayak atarken çocuklara "Hangi rengi istersin" diye espi yaparmış.

Esprisinin düzeyi de bu. Hortum takıntılı işkencecinin efeliği çocuklarıdır. Bu tür psikopatlar banka hortumlayanların gönüllü gardiyanlığını yaparlar mesela. "Ülke seninle gurur duyuyor"cuların bir kutsal ittifağıdır bu. Çocuk döüp, yalakaya secde ederler. Aslında ağır hastadırlar. İşkencecinin ve işkenceyi savunanın sağlıklısı olur mu? Yıllardır bildiklerimizin teyidi çıkan bütün bu haberler. Artık Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun araştırmalarına konu olacak kadar ayyuka çıkmış gerçekler. Bu haberle "iyimser bir yazı yazma" kıvamını yakalıyorum. Saliha Çolak'ın geçen hafta Milliyet'teki "Resmen amblemli işkence" başlıklı haberi, yıllardır "münferit" diye geçiştirilen "işkenceyi" somut bulgular ve ifadelerle ortaya koyuyor. Yani yazılıp dökülenler Uluslararası Af Örgütü'nün "önyargıları, bölücülüğü, kem gözü, kıskançlığı" filan değil. Düpedüz yerli gerçeğin yerli tespitleri. İşkence meydana. Meydan dayağı değil hortum dayağı atılıyor. İşkenceyi ortaya çıkartanlar belli. Yani "bir şeyleri bulduk, buluyoruz, dış parmak, iç düşman kolaylığıyla" bol keseden gündem karalaması yapılmıyor. Boğaz turunda kalamaz yutarken "Mucize yaratıyorsunuz" gevelemesiyle üçüncü dünyalı zevata mavi boncuk filan dağıtılmıyor.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu yapması gerekeni, yani görevini yerine getiriyor. Komisyon Başkanı DSP Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt ve diğer üyeler demokratik ülkelerdeki "milletvekili" normlarını uyguluyorlar. İnsanlık suçunun, insanlık ayıbının üstüne gidiyorlar. Ve de ortaya işkencenin kitabını çıkartıyorlar. 12 Eylül sonrasının seçilmişleri görevlerinin bilincinde olsalardı yıllar önce ciltleri doldururdu bütün bu hortumcular, falakacılar, elektrikçiler.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Türkiye'de geçerli olan "işkence yöntemlerini" tespit etmiş. İşkenceci Süleymanlar, Mehmetler, Ailler, Veliler işkence yapmadan önce çirliçiplak soymayı severlermiş. En yaygın yöntem falakaymış. Falakanın tarihten kalan kültürel bir boyutu olduğunu biliyoruz. Bu nedenle yadırganmıyor hatta hoş görülüyor. İstanbul Valisi'nin falakaya olan engin hoşgörüsü gibi. Milletvekillerinin İstanbul'da bir karakolda bulunduğu falaka ve filistin askısını "birileri bir sopa bulmuş" diye niteleyebilmişti. Vali Bey hâla yerinde oturabiliyor. Bu tür Vali Beyler'den ilham ve destek olan hortumcu, elektrikçi, falakacı ve bilmem necilerin bir tutkusu da ayakları çubuğa bağlayıp sopayla vurmak ve de iz kalmasın diye tuza bastırmakmış! Ve daha bir dizi örnek! Şimdi bundan sonra ne olacak? İşkencenin üzerine kararlılıkla giden milletvekilleri işkenceye karşı hukuk devletinin kurumlarını harekete geçirebilecekler mi? İşkencecilerden hesap sormak mümkün olacak mı? Meclis üyeleri işkencecilere emir verenleri kitaplaştıracılarına cesaretini gösterebilecekler mi? "Türk mucizesine" giden yolun "el kitabı" bu işte. Yoksa bu işkembeden atılan "ekonomik mucizelerden" gına geldi! Mucizelerin gerçek olduğunu varsayalım işkenceci bir devletin "ekonomik mucizesinin" kime yararı olur ki?

MAZLUM-DER: İŞKENCE ALETİ ECEVİT'E POSTALANMALIDIR

31-05-2000

Akit

ÖMER EKŞİ

Bir sivil toplum örgütü olan Mazlum-Der, işkence gerçeğini yok sayan zihniyetle, TBMM'nin ele geçirerek savcılığa intikal ettirdiği "Filistin askısı"nı konu edinerek dalgasını geçti.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, geçen mart ayında İstanbul Küçükköy Karakolu'nda bulunan ve önceki gün Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilen "Filistin askısı" ile ilgili bir açıklama yapan Mazlum-Der Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Ekşi, ilginç önerilerde bulundu. Ekşi, "TBMM'ye alınması dahi olay olan 'Filistin askısı'nın kamuoyuna gösterilmesi ve ardından da savcılığa iletilmesi, Türkiye'deki yaygın işkence uygulamalarını kabul etmeyenler için bulunmaz bir fırsattır. İşkencenin münferit bir uygulama olduğunu ve bunu da 'yeterince eğitilmemiş' memurların 'kusuru' ile tanımlayan işkence tanımazların: 1 santimetre uzunluğundaki 'Filistin askısına' yakından bakmaları gerekmektedir. Aksi takdirde bu aleti 'sopa' ile karıştırıp (!) yine bildiklerini okumaya devam edebilirler" dedi. Ömer Ekşi, işkence aletinin, Başbakan, İçişleri Bakanı, Emniyet Genel Müdürü ve İstanbul Valisi'nin adreslerine gönderilmesini istedi. Ekşi şunları kaydetti: "Malum, İstanbul Valisi Erol Çakır, savcılar yerine milletvekilleri bulduğundan olsa gerek, 'Birisi bir sopa bulmuş', Emniyet Genel Müdürü Turan Genç de sanki ilk kez duyuyormuş gibi, 'Filistin askısı diye bir şey söz konusu değil' tepkisini vermişti. Geleneksel tavrının bir gereği olarak Başbakan Bülent Ecevit 'Uygulamada bazı aykırılıklar olabilir' derken, ilk adres durumundaki İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da zaten 'kökünden karşı' olduklarını söylemişti. Geri kalanlar ise her zamanki gibi 'büyük üzüntü' duymuşlardı.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, "suç aletini" ilgili savcılığa göndermekle görevini yaptı; olayın hukuki prosedürü gereği bu şekilde davranılması kaçınılmaz olabilir. Ancak, bir işlemin daha yapılması gerekiyor: Emniyet Genel Müdürü Turan Genç'in "Eski mi, yeni mi müfettişler araştırıyor", İstanbul Valisi Erol Çakır'ın "Nerede kullanılmış, kime tatbik edilmiş bilinmiyor... Filistin askısı olduğu iddia ediliyor. İnceleme sonucu ne olup olmadığı saptanacak", Başbakan Bülent Ecevit'in "Önemli olan bu gibi uygulamalar karşısında ilgili devlet kuruluşlarının gereken tepkiyi göstermesi, gereken önlemleri olmasıdır" ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın "Devlet kurumlarını süratle bundan arındırılması için gerekli hukuki altyapının sağlanması gerekmektedir" şeklindeki ifadeleri, "Filistin askısının" bu kişilerin adreslerine gönderilmesini zorunlu kılıyor. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun görevini başarıyla yerine getirdiğinden ve adli sistemimizin içinde bulunduğu maddi krizi de göz önünde bulundurarak, askının posta masraflarını biz Mazlum-Der olarak karşılamaya hazırız. Posta ağı bu kişilerle de sınırlı kalmamalı, tüm kolluk kuvvetlerinin yanı sıra il il

dolaştırılarak aletle hangi işin görüldüğünden tüm kamuoyu "eldeki tek örnek" (!) üzerinden haberdar edilmelidir. Abartıyor muyuz? İşkencenin sistematik olarak uygulandığı bir ülkede her zaman, "Filistin askısı" bulunmaz (!)... Kıymetini bilelim!..

İŞKENCE DEYİNCE!

31-05-2000

Milliyet

Makale

MELİH AŞIK

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, sık duyduğumuz bir beyanı tekrarlıyor: İşkence iddialarının üzerine kararlılıkla gidilecek, işkence yapanları cezalandırmada tereddüt edilmeyecektir...Çok güzel... Diyor ve TBMM Komisyonu tarafından Adalet Bakanı'na sunulan dosyalardan birinin kapağını aralıyor; Komisyonun Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yaptığı incelemede zabıtlara girmiş bir diyaloga dikkat çekmek istiyoruz: Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt: "Biz gene 1998 yılında geldik Bakırköy Tutukevi'ne. 2 sene önce... İki sene sonra geldiğimizde bazı değişiklikler var, ama aynı kadrolar yine görevde, aynı olaylar yine devam ediyor... Hücreler yine aynı, kötü muamele aynen devam ediyor..." İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Ahmet Pek: "Efendim, bir emir versek bu tip kötü muameleleri önleyebiliriz; ancak o zaman da müthiş bir suç patlaması olur, bunun önüne geçemeyiz..."Bu diyalog neyi gösterir? İşkencenin kurumlaştığını.. Bu kurumlaşmanın lafla giderilemeyeceğini...İlk yapılacak işin hukuku devletin tüm kurumlarına yaymak olacağını...Ve de...Günde üç öğün "işkence önlenecek" demekle işkencenin önlenemeyeceğini...

DEVLET İŞKENCE YAPMIYOR

31-05-2000

Akit

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı ANAP'lı Rüştü Kazım Yücelen'i TRT'deki makamında ziyaret ederek, komisyonun hazırladığı 6 kitaptan oluşan işkence raporunu sundu. Bakan Yücelen, "Düşünce suçlarının önündeki engelleri kaldırmak için elimizden geleni yapacağız" dedi. TBMM Komisyonu'nun raporuna da yansıyan "devletin işkence yaptığı" iddialarını değerlendiren Yücelen şunları kaydetti: "Türkiye'de devlet işkencenin karşısındadır. Aksine devlet, işkence varsa işkence yapanları araştırıyor. Devletin bütün kurumları da işkence yapıyor, insan hakları devletin bütün kurumlarında çiğneniyor demek yanlış olur." Rüştü Kazım Yücelen, işkence olaylarının AB sürecini olumsuz etkileyip etkilemeyeceği konusunda ise, "Türkiye'nin saklayacak, gizleyecek bir şeyi yoktur. Ben bu konuda her ortamda her türlü tartışmaya açığım" diye konuştu.

BAŞÖRTÜSÜ İŞKENCESİ DE ELE ALINMALI

31-05-2000

Akit

Danıştay kararını hiçe sayarak hukuku yok sayan Milli Eğitim Bakanlığı ve Ayrancı Lisesi'nde açık lise sınavına başörtülü oldukları gerekçesi ile 1 saat geçte alınmaları ile gündeme gelen başörtüsü zulmü konusunda ilginç bir teklif Sağlık-İş Başkanı Mustafa Başoğlu'ndan geldi. Başoğlu, başörtüsü işkencesinin fiziki işkenceden daha çok ıstırap verdiğini belirterek, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na çağrıda bulundu: "TBMM İnsan Hakları Komisyonu fiziki işkence konusunda çalışmaları tamamladı. Fiziki işkencenin sona erdirilmesi için yapılan çalışmalardan son derece memnunum. Ancak işkencenin sona erdirilmesi tartışmaları konuşulurken başörtüsünün meydana getirdiği ruhi işkence de komisyonda ele alınmalı." Başoğlu yaptığı açıklamada, başörtüsü zulmünün toplumu için için kemiren büyük bir işkence kaynağı olduğunu ifade etti. Başoğlu yaptığı açıklamada şunları kaydetti:

"Ülkemizde bir süreden bir vatandaşlara işkence yapıldığı iddiaları, TBMM'nin bu amaçla seçtiği komisyonun raporuyla kanıtlanmıştır. İnsanımıza yapıla gelmekte olan bu fiziki işkencenin sona erdirilmesine ilişkin çalışmaların hız kazanmasından son derece memnunum. Umuyorum bu çalışmalar kâğıt üzerinde ve düşünce bazında kalmaz ve gerekli kanuni düzenlemeler yapılarak hayata geçirilir. Uluslararası alanda ülkemizin aleyhine kullanılan fiziki işkence söylentilerinin sona erdirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

İşkencenin sona erdirilmesi tartışmaları konuşulurken, başörtüsünün meydana getirdiği ruhi işkenceyi dikkatten uzak tutmamak gerekir. İnancının gereği başını örtterek öğrenim hakları elinden alınan genç kızlar, görevini sürdüremeyen bayan memurlar, eşlerinin başı örtülü olduğu için hakları verilmeyen memurların ızdırabı dindirilmeli ve bu işkence mutlaka en kısa zamanda sona erdirilmelidir."

TUTANAKLARDA 'İŞKENCE SİSTEMATİK'

01-06-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul'un karakollarında yaptığı incelemeler sonucunda hazırladığı

rapor işkencenin yaygın bir uygulama olduğunu gözler önüne seriyor. Tutuklularla bire bir yapılan görüşmelerde tutanaklara yansıtılan işkencenin biçimleri ve uygulandığı karakollar hakkında yeterince bilgi veriyor. İşte tutanaklarda yer alan diyalogların bazıları:

Sema Pişkinsüt (S.P.): Kötü muamele gören var mı?

Tutuklu 45: Ben Eminönü Araştırma'da gördüm.

S.P.: Ne kadar oldu?

Tutuklu 45: Dokuz aydan fazla oldu.

S.P.: Ne yaptılar sana?

Tutuklu 45: Askiya aldılar, elektrik verdiler, tazyikli su verdiler, falaka, bir ton işkence gördük.

S.P.: Siz nerede sorgulandınız?

Tutuklu 47: Gayrettepe'de.

S.P.: Sen de kötü muamele gördün mü?

Tutuklu 47: Biraz gördüm. Dövdüler.

S.P.: Ne yaptılar, su verdiler mi?

Tutuklu 47: Bana su vermediler de, askıya aldılar, gözlerimi falan bağladılar. Falaka ve elektrik

S.P.: Sen nerede sorgulandın?

Tutuklu 48: Bahçilevler'de.

S.P.: Kötü muamele gördün mü?

Tutuklu 48: Gördüm.

S.P.: Ne yaptılar?

Tutuklu 48: Falakaya yatırdılar, parmaklarımdan, idrar yollarımdan elektrik verdiler. Askiya da aldılar.

S.P.: Nerelerde sorgulandın?

Tutuklu 50: Genellikle hep Gayrettepe.

S.P.: Ne yaptılar sana orada?

Tutuklu 50: Beni askıya aldılar, cereyan verdiler. İşkence odası görülemiyor

S.P.: Yer bir tarif et bakalım.

Tutuklu 57: Çıkıyorsun, girerken kafanı eğdiriyorlar sokuyorlar. Gözüm bağlı olduğu için bir yeri göremedim. En üst katta. Zaten ilk başta tuvalete sokuyorlar, tazyikli su tutuyorlar, tuvalet çay ocağının yanında, tuvaleti geçtikten sonra sağda sorgu odası var, karanlık bir oda, oraya alıyorlar, ayaklarının altını bağlıyorlar, falaka. Kabullenmediğimiz zaman da daha pisini yapıyorlar, elektrik veriyorlar. Polislerin isimleri gizli.

S.P.: Polislerin adlarını biliyor musun?

Tutuklu 58: İsim söylemiyorlar, adlarını bilmiyorum. Tanımamamız için zaten gözlerini bağlıyorlar, ama tahminen 4-5 kişiler. Teybin sesini açıyorlar öyle işkence yapıyorlar. Nezarettesin mesela, sabah uykudan kaldırıyorlar, götürüyorlar, uyku sersemisin, ısılatıyorlar.

S.P.: Peki, komiserleri falan gelmiyor mu?

Tutuklu 58: Komiserlerinin yanına çıkarıyorlar, komiser de dövüyor. Komiser kendi odasında dövüyor.

Tutuklu 60: Ben, yaklaşık üç hafta önce Fatih Emniyeti'nde sorgulandım. Ben de kötü muamele gördüm.

Cereyan verdiler, askıya astılar, falakaya aldılar, soğuk suyla yıkadılar, gırtlığımı sıkıttılar, kulağımı sıkıttılar.

S.P.: Başka, idrar yollarını?

Tutuklu 58: İdrar yollarıyla gırtlığı birlikte sıkıyorlar.

KRAL ÇIPLAKMIŞ

02-06-2000

Milliyet

Makale

AHMET SEVER

Yıllarca başımızı kuma gömdük. Hapishanelerden veya karakollardan yükselen işkence çılgınlıklarına kulaklarımızı tıkadık. Önümüze uzatılan utanç fotoğraflarına gözlerimizi kapadık. Ülke içinde işkenceye karşı tavır alanları, "Türkiye'nin dışarıdaki imajını bozmaya çalışan vatan hainleri" yerine koyduk. Dışarıdan gelen eleştiri ve suçlamaları da, "Bizde işkence yoktur. Münferit olaylar vardır ve yapanlar da cezalandırılmaktadır" diye geri çevirdik. İşkence işte böyle bir ortamda yaygınlaştı. Sonra, birileri "kral çıplak" diye bağırınca birden uyandık ve işkencenin ürkütücü boyutlarını fark ettik. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel bile ABD Başkanı Clinton'un Ankara'yı ziyareti sırasında işkence gerçeğini kabullendi: "Türkiye'de işkence yoktur demek mümkün değildir." TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, peş peşe işkence vakalarının yer aldığı kitapçıklar, raporlar hazırlıyor ve kamuoyuna açıklıyor. İşkence aletlerini göz önüne seriyor. Bugün artık kimse, Türkiye'de işkence yoktur diyemiyor. Nasıl önlenileceği tartışılıyor. Bu bile nereden nereye geldiğini gösteren önemli bir gelişme. Nasıl önlenileceğine gelince, bu bir zihniyet ve duyarlılık meselesi. Ne zaman ki, işkenceyi bir insanlık suçu olarak kabul eder, yüreğimiz sızlar, tepkimizi yukardan aşağıya indiririz, o zaman bu ayıptan kurtulmaya başlarız.

GURURUMUZ: İNSAN HAKLARI KOMİSYONU

02-06-2000

Milliyet

Makale

İnsan Hakları Komisyonu karakol ve cezaevlerinde yaptığı incelemeleri yayınlayarak siyasetçinin insan hakları konusunda kompleksini aşıp sorgulayıcı, özeleştirici bir gelişme sürecine girdiğini sergiliyor. Bu kompleksi aşmada şimdi sıra devlet kademelerinde. Zira düne kadar sanki "amirinden emir almadan kendiliğinden iş yapan devlet memuru varmış gibi", "işkence devlet politikası değildir, bunlar münferit olaylardır" deyip işin içinden sıyrılan amirler artık arkalarında pek destekçi bulamayacaklar. Meclis Komisyonu'nun başlattığı bu hareket, yıllardır Türkiye'deki insan hakları ihlallerini kendi iç politikaları için hammadde olarak kullanmayı meslek haline getirmiş olan Avrupalı dostlarımızla onların Ankara'daki temsilcilerinin de kendilerini aşmalarına yardımcı olacak ve şimdiye kadar önyargıyla görmemezlikten geldikleri bu komisyonu artık muhatap olarak kabul etmek zorunda kalacaklar. İnsan Hakları Komisyonu kurma fikrini, 1989'da Meclis kürsüsünde yaptığı bir konuşmayla ortaya atan milletvekili Barlas Doğu idi. 1983'ten itibaren uluslararası her kuruluşta işkence iddialarıyla karşılaşılırdık. Bunları göğüslemek ve gerçekleri görmek için 1984'te ilk olarak Cezaevlerini İnceleme Komisyonu kurduk. Meclis Başkanı Necmettin Karaduman ile Dışişleri Komisyonu Başkanı Fethi Çelikbaş'ın destekleriyle ülkede sıkıyönetim olmasına rağmen askeri olanlar dahil 15 cezaevi gezdik. Raporu TBMM'de bastık, bütün ülkeye dağıttık. İngilizce'ye çevirdik, yabancılara verdik. Çalışma son derece etkili oldu. Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikayet etmiş olan beş ülkenin şikayetlerini geri almalarında yardımcı oldu. Ancak sorunların sonu gelmedi. 1987'de kurulan yeni hükümette Dışişleri Bakanı olan Mesut Yılmaz ilk iş olarak Avrupa Konseyi ile Birleşmiş Milletler'in "İşkence ve Kötü Muamelelerin Önlenmesine" ait anlaşmaları Meclis'e sunup kabullerini sağladı. İnsan haklarının korunmasında kurumsal - kalıcı çareler ararken Meclis'te İnsan Hakları Komisyonu kurulması fikri ortaya çıkınca yaklaşık bir yıllık çalışma sonunda üç partinin grup başkanvekillerinin müşterek imzasıyla Ülkü Güney (ANAP), Hasan Fehmi Güneş (SHP), Vefa Tanır (DYP) ve teklifi hazırlayan kişi olarak benim imzamlı İnsan Hakları Komisyonu'nu kuran yasa, 05.12.1990 tarihinde TBMM'de grubu olan bütün partilerin desteğiyle kabul edildi. Her partiden milletvekili üyenin bulunduğu bu komisyon son yılların en cesur siyasi girişimine imza atarak işkence olayının üzerine gerçekçilikle gitti. Şimdi hepimize düşen görev polemige girmeden, meslekleri suçlamadan, devletimizi, ülkemizi, üzerimizde var olan bu en utanç verici töhmetten kurtarmaktır. Bundan en çok yararlanacak olan yine kolluk ve güvenlik güçleri olacaktır. Pek yakında işkence iddia ve iftiralarından arınmış olmanın kırmızı ışıktaki durmaktan da zor olmadığını görmüş olacağımıza ve o günkü sevincimizin de UEFA Kupası kazanmış olmaktan daha fazla olacağına inanmak istiyorum. 1990'da komisyonun kurulmasını onaylayan, 2000 yılında işkence üzerine kitap yayınlama kararı alan bütün partilerin milletvekillerine teşekkür ederim.

İŞKENCE ÜZERİNE BİR YAZI OKUNABİLİR Mİ?

02-06-2000

Milliyet

Makale

HASAN CEMAL

İşkence üzerine bir yazı... Okunur mu? Çünkü yazar nihayetinde işkenceyi bir insanlık suçu olarak lanetleyip noktayı koyacaktır. Sıradan mı? Ama yine de Hortum Süleyman'ı, Meclis'deki Filistin askısını, yüreğindeki kurşunla hapis yaşayan sevgiyi yazmak lazım. İşkence üzerine bir yazı... Okunur mu? Çünkü yazar nihayetinde işkenceyi bir insanlık suçu olarak lanetleyip noktayı koyacaktır. Bu suçu işleyenlerin, bu kapkara lekeyi Türkiye'nin alnına sürenlerin teşhir edilmesini ve cezalandırılmasını, ülkenin insanlık ve demokrasi adına bu ayıptan bir an önce kurtulmasını isteyecektir. Sıradan mı? Çok yazıldığı için sıkıcı mı? Olabilir. Doğru, çok yazıldı. Ama işkence de bitmedi ki! Kötü muamele, dayak bitmedi ki! Onun için Hortum Süleyman'ı, Meclis çatısı altında boy gösteren o korkutucu 'Filistin askısı'nı, yüreğinde iki kurşunla hapis yaşayan, 14 yaşından beri demir parmaklık arkasında ölümü, ifadesi dahi alınmadan kaderini bekleyen Sevgi İnce'yi yazmak lazım. İnsanlık bunu gerektiriyor. Hortum Süleyman'ı izlediniz mi? Hortumla nasıl dayak attığını... Kafaları nasıl duvarlara çarptığını CNN Türk'teki görüntüler korkunçtu. Tüyler ürpertiçiydi. Dayağı atan kişi bir polis, bir komiser. Dört yıl önce Beyoğlu Ekipler Amirliği'nde görevliyken, elinde kap kalın bir hortum, attığı dayaklarla ünlendi. Adı o yüzden Hortum Süleyman'a çıkmış... Ama ceza almamış! Düne kadar görevdeymiş. Fatih Ekipler Amirliği'nde çalışıyormuş... Fakat İstanbul Emniyeti dün Hortum Süleyman hakkında suç duyurusunda bulundu. İyi yaptı. Peki, cezasını çekecek mi? Yoksa kollanacak mı Hortum Süleyman?.. Geçmişte çok örneği var çünkü... Cezasını çekerse, işte o zaman bir çark gerçekten dönmeye başlar. İşkence bu ülkede yapanın yanına kar kalmadığı zaman, bu konuda bir duyarlık, bir bilinç uyanmaya başladığı zaman, işte ancak o zaman Türkiye bu insanlık suçundan kurtulma yoluna girer. İşte bunun içindir ki, Başkanlığını DSP Aydın milletvekili Sema Pişkinsüt'ün yaptığı TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun işkence raporu önem taşıyor. Altı ciltlik raporun bir yerinde 125 numaralı tutuklu ile Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt arasında şu

konuşma geçiyor:

"Tutuklu 125:- İşkencenin her türlüünü gördüm. Askısını, soğuk suyunu, falakasını gördüm.

Sema Pişkinsüt:- İdrar yollarından elektrik verdiler mi?

Tutuklu 125:- Evet efendim."

Şu da not edilmeli: İnsanın kanını dondurucu birçok ayrıntının yer aldığı böyle bir raporun TBMM çatısı altında hazırlanmış olması aynı zamanda memnuniyet vericidir. Ülkemizde demokrasi ve insan hakları açısından gitgide kendini belli eden bir duyarlılığın yeni bir göstergesi sayılmalıdır. Geçmişte milletvekillerinin karakollara, nezaretlere insan hakları diyerek girmelerine pek rastlanmazdı. Hatta savcılar açısından bile bu kapının fazla aralık olduğu söylenemezdi. Ecevit'in dediği... Bir şeyler değişiyor. Değişenlerin başında siyasi otoritenin, yani hükümetin bu konuda kararlı tavır almaya başlamasıdır. Onun için bir yandan karakolların kapısı açılıyor, bir yandan bir duyarlık oluşuyor. Yasama ve yargı denetimi de devreye giriyor. Öyledir. Bir kötü muamele, dayak ya da işkence halinde kendisinden hesap sorulacağını bilenler, kolay kolay o insanlık dışı davranışlara kalkışamazlar. Ayaklarını denk alır, terbiye olurlar. Başbakan Ecevit dün Çankaya Köşkü'nün çıkışında "İşkence şikayetleri azalıyor. İşkencenin en kısa zamanda kalkacağına inanıyorum" diyordu. Dileriz öyle olur.

PİŞKİNSÜT'TEN 4 CİLT İŞKENCE KİTABI

03-06-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, işkencenin farklı şekillerde de olsa yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada yapıldığını belirterek "Biz son iki yılı tartıyoruz. Türkiye'de farklı tarihlerde, farklı kişilere kötü muamele ve işkence yapılmış" dedi. Pişkinsüt, Yunanistan dönüşü Atatürk Havalimanı'nda, gazetecilerin "Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde 4 yıl önce meydana gelen ve görüntüleri özel bir televizyon kanalında yayımlanan dayak olayı" ile ilgili sorularını yanıtladı. İşkence konusunda kişisel olaylardan ziyade farklı illerde meydana gelen gelişmelerle ilgili 6 cilt kitap yayımladıklarını belirten Pişkinsüt, 4 kitabın hazırlığı içinde olduklarını söyledi. "Yayımlanan görüntülerin münferit olay olup olmadığı" yolundaki bir soruya, "Kelimelerin üzerinde takılmak istemiyorum" yanıtını veren Pişkinsüt, komisyonun ortak fikrinin de bu olduğunu söyledi. "Türkiye Cumhuriyeti işkenceyi aşmakta kararlıdır" diyen Pişkinsüt, "Biz bunu tüm uluslararası sözleşmelerde imzalayarak taahhüt altına aldığımıza göre, bu konunun en üst düzeyden alta kadar gereğinin yapılacağına inanıyorum" diye konuştu. Pişkinsüt, şöyle devam etti: "İşkence konusunun yanında Türkiye'de, hukukun içinde kalarak da güçlü olabilecek ve gereğini layıkıyla yapabilecek bir polis anlayışını, yargının bağımsız ve en kısa zamanda tecelli edecek halini, aynı zamanda insan hakları konusunda da kişilerin suçlarının ne olursa olsun, cezalarının verileceğini ama insan değerinin de korunacağını düşünüyoruz." Yunanistan'da Batı Trakya'da yaşayan Türklerle ilgili görülen davaları izlediklerini anlatan Pişkinsüt, Gümölcine Müftüsü Emin Aga ile ilgili 4 ayrı davanın sürdüğünü ve Uluslararası Af Örgütü'nden 2 yetkilinin de bu davayı izlediğini kaydetti. Dava sonucunda Müftü Aga'nın toplam 15 ay hapis cezasına çaptırıldığını ve daha sonra cezanın 7 aya indirildiğini ve bunun da para cezası olarak ödeneceğini anlatan Pişkinsüt, konunun AİHM'ye tek dava olarak gideceğini söyledi. Pişkinsüt, "Dost ülke Yunanistan ile ilişkiler sıcak bir döneme girmesine rağmen, bunun henüz alt bürokratik, yargı basamaklarına ve konuların kökünden çözülmesine yönelik yaklaşımlara net olarak yansımadığını gördük"

SEZER'E ÇAĞRI

03-06-2000

Milliyet

Makale

ŞAHİN ALPAY

Bir polis müdürünü gözaltındaki kişileri elindeki lastik hortumla hunharca döverken gösteren video bandının CNN Türk tarafından yayımlanması, karakollarda ve cezaevlerinde işkence ve kötü muameleyle artık dur denmesi için gerekli kamuoyu baskısını harekete geçirmeye, umarız katkı yapar. Ancak, bu bağlamda en büyük görevi elbette ki, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yüklenmiş bulunuyor. Komisyon, parlamentonun ne yazık ki pek çok nedenle sarsılmış saygınlığını güçlendirecek, halka Meclis'in gerçekten haklarının takipçisi olduğu güvenini kazandıracak bir çalışmanın içinde. 1990'da çıkarılan bir kanunla kurulan, fakat (her nedense) ilk toplantısını Kasım 1997'de yapabilen Komisyon, son 2 yıldır yürütmekte olduğu (ve basına zaman zaman yansıyan) çalışmalarına ilişkin ilk raporları geçtiğimiz günlerde yayımladı. Komisyon üyeleri 1998'de, doğuda Diyarbakır, Urfa, Mardin, Batman, Erzurum, Erzincan, Tunceli ve Elazığ, batıda Aydın ve Muğla illerindeki karakol ve cezaevlerini gezerek, yetkililerle ve 2 bin dolayındaki gözaltında, tutuklu ya da hükümlü ile görüşerek tespitlerde bulunmuş, ancak raporlar kamuoyuna açıklanmamıştı. Komisyon şimdi, bu yıl bazı illerde yaptığı tespitlerle de birleştirerek, şu 7 raporu yayımladı: Tunceli, Erzurum, Şanlıurfa, Erzincan (1998-2000) raporları, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu (1998-2000), İstanbul (2000) ve Çalışma Raporu (1998-2000). Konuyu TBMM genel kuruluna getirmeye hazırlanan Komisyon'un, çalışmalarından çıkardığı sonuçları ve yapılması gerekenler hakkındaki önerilerini toplayacağı bir genel değerlendirme metnini

de kamuoyuna sunmasında büyük yarar var. Benim Komisyon'un çalışmaları ve raporlarından çıkardığım sonuç açık: Türkiye'nin karakolları ve cezaevlerinde uygulanan işkence için "arızidir, münferittir" şeklinde beyan veren yetkililer, sıfatları ne olursa olsun, kamuoyunu yanıltıyorlar. İşkence Türkiye'de eğer "yukarıdan emirle" uygulanan değil ise, "yukarının göz yumduğu" bir yöntem ve eğer "sistematik" değil ise, bunu parlamentoda dile getirmeye cesaret eden tek lider olan ANAP Başkanı Mesut Yılmaz'ın ifadesiyle "yaygın" olarak uygulanmakta. Türkiye, ülkeyi kana bulayan bir terör dönemini geride bırakıyor ve insan haklarının, hukukun üstünlüğünün hakim olacağını umduğu bir yeni döneme giriyor. Artık karakollarda ve cezaevlerinde kötü muamele ve işkence kesin olarak son bulmalı. Bunun için işkencecilere verilecek cezaların artırılması yetmiyor. Etkin bir şekilde kovuşturulmalarını mümkün kılacak kanunlara; peşlerini bırakmayan valilere ve savcılara; işkence görenlere dürüstçe rapor vermekten çekinmeyen doktorlara; işkencenin güvenlik örgütlerinin saygınlığına çok büyük zarar verdiğini kavrayan yöneticilere gereksinim var... Ama en büyük gereksinim, işkence ve kötü muamelenin devletin en üst kademesinden telin edilmesi ve devletin sorumluların yakasını asla bırakmayacağını ilanı. Her zaman hukukun üstünlüğünü savunan bir devlet adamı olarak Sayın Cumhurbaşkanı Ahmet N. Sezer'den toplum olarak beklediğimiz bu.

HORTUM'LAMA

03-06-2000

Milliyet

Makale

DERYA SAZAK

Bugünlerde "çifte kavrulmuş" gündemlerle karşı karşıyayız. Gaziantep'te trilyonluk hayali ihracatla devlet olanaklarının hortumlanmasına paraşüt açıldığı sırada İstanbul'da bir başka "hortumcu" tanıdık! CNN Türk, Beyoğlu Ekipler Amirliği'nde görevli olduğu yıllarda gözaltındaki insanları hortumla döven polis müdürünü ekrana getirdi. "Hortum Süleyman" lakaplı Süleyman Akbulut, halen Fatih İlçe Ekipler Amirliği'nde görev yapıyor. İşkence insanlık suçu. Polis müdüründen çok, eli kırbaçlı köle tüccarını andıran "Hortumcu Süleyman"ın Beyoğlu'nu travestilerle, tinerici çocuklardan temizlemek adına giriştiği eylemin utanç verici görüntüleri medyaya yansıyınca, Emniyet üst düzeyinin tepkisi şöyle oldu: "Bunlar dört yıl önce olmuş şeyler. Daha önce neredeydiniz? Bunların hesabını şimdi mi soruyorsunuz?" Toplumdan özür dilemek yerine faturayı medyaya kesmek en kolay yol. Bu kafaya göre, Nazilerin İkinci Dünya Savaşı bitiminde Yahudi soykırımı nedeniyle Nürnberg mahkemelerinde yargılanmasına bile gerek olmayabilirdi! Çünkü savaş bitmiş, Hitler'in yol açtığı insanlık suçu "zaman aşımına" uğramıştı. Ne tuhaftır ki, bu mantığın savunucusu emniyet müdürleri, faili meçhul cinayetleri aydınlatıyor diye övgü alan Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde görev yapıyorlar! Acaba Hizbullah'ın mezar evlerini de, yeni kiracıları üzerine çiçek ekti diye açmak uygunsuz bir zaman dilimi midir? Neyse konumuz işkence ve Türkiye 2000'lerde sözde "duvarları camdan" olacak şeffaf karakolları arıyor. Efendim, bu tür olaylar kişiselmiş, sistematik işkence yapılmıyormuş... Geçiniz! TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda bulunduğu açıklaştığı "Filistin askısı" da herhalde Roma İmparatorluğu'ndan kalmadı. Komisyon üyeleri, aylarca araştırma yaptı, yüzlerce mağdurla görüştü, işkence bulgularını kitap haline getirdi ama uygulayıcılar insan haklarına duyarlılık konusunda hala kıllarını bile kıpırdatmıyorlar. Sorun karakolda dayak değil ki, gözaltında ölümlere ne demeli? Gazeteci Metin Göktepe öyle katledilmedi mi? Cezaevi koşulları da felaket. Suçu ne olursa olsun tutuklu ya da hükümlü kişilere, insanlık dışı eziyet edilemez. Oysa son günlerde cezaevlerinden, hücrelerden açlık grevi haberleri geliyor ve Adalet Bakanlığı daha önce Ulucanlar'da yaşandığı gibi yeni isyanlara, katliam gibi ölümlere zemin hazırlıyor. Af sorunu da stres birikimine yol açıyor. Türkiye, insan hakları sicilini düzeltme konusunda gereksiz zaman kaybediyor. Demirel, Clinton'ın yanında cesur davranıp, "Evet, işkence var" dediyse süratle caydırıcı önlemler alınmalı ve sorumlular cezalandırılmalıdır. Sema Pişkinsüt, Meclis'te "Filistin askısı"nı teşhir ettiğinde İstanbul Valisi'nin, "Bir sopa bulmuşlar, şov yapıyorlar" dediğini anımsıyoruz. Beyoğlu'ndaki hortum vakası da umarız "reality show" diye geçiştirilmez. Unutmayalım, "Gece yarısı Ekspresi" de kafalarını kuma gömen yöneticilerin eseri değil miydi?

BABA'LAR VE ÇOCUKLARI

04-06-2000

Milliyet

Makale

TUNCA BENGİN

Cezaevleri; Baba'ların çiftliği ve rant kapısı. Lüks odalarda kalıyorlar, lahmacun partileri düzenliyorlar. Cep telefonu - silah; ne ararsan mevcut. Özetle yok, yok... Hadi 'Baba'lar gardiyanların kimyasını bozuyor. Ya çocuklarına ne demeli? Çakıcı'nın öldürttüğü eşi Uğur Kılıç'ın oğlu Onur Özbizderik ve Nuriş'in oğlu (N. E.) bir dönem Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nin ünlü konukları arasındaydılar. Acaba nasıl konakladılar? Ya da diğer çocuklardan farkları var mıydı? Anılan yerde Sema Pişkinsüt başkanlığındaki TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun tespitlerini aktarıyoruz:

Tutuklu çocuklara sorular

Pişkinsüt :Siz zamanında mahkemeye gidebiliyor musunuz?

Tutuklu :Hayır Efendim..

Pişkinsüt : Neden gidemiyorsunuz?

Tutuklu :Asker yetersizliği nedeniyle. Burada ayrımcılık var. Biz yedi - sekiz kişiyiz mahkemeye çıkacağız. Çakıcı'nın oğluna 30 - 35 tane asker veriyorlar, bizim mahkememiz o yüzden erteleniyor. Yani ayırım yapıyorlar, mahkemeye çıkamıyoruz.

Pişkinsüt :Yani, askerler Çakıcı'nın oğlunu götürüp getiriyorlar, dolayısıyla sizin zamanınız geçiyor öyle mi?

Tutuklu :Evet. Bir şey söyleyebilir miyim? Her şey paraya bakıyor yani.

Pişkinsüt :Tutukevinin içerisinde de mi öyle, gardiyanlara mı vermek gerekiyor?

Tutuklu :Bu zamana kadar hangi mahkum saat 21. 30'da gardiyana para verip de ona lahmacun aldırır mı? Ama adam aldırır.

Pişkinsüt :Ama siz onu görmediniz. Burada olanlardan ne biliyorsunuz?

Tutuklu :Hücrede kaldığım zaman canı sıkılıyordu, 21. 30'da nöbetçiye para veriyordu, gidiyordu lahmacun almaya.

Pişkinsüt :Kim bunu yapan?

Tutuklu :Dündar Kılıç'ın torunu. (Onur Özbizerdik)

Pişkinsüt :Siz onunla beraber hücrede mi kaldınız?

Tutuklu :Ona özel koğuş açıldı.

Pişkinsüt :Özel koğuştaki tek başına mı kaldı?

Tutuklu :Evet efendim. Nuri Ergin (Nuriş)'in oğlu (N. E) buraya geldi, ona da yeni özel koğuş açtılar. Bizim tuvaletlerimiz leş gibi. Bize tuvaletiniz iyi mi diye sormuyorlar. Üstten idrar suları damlıyor..."

PİŞKİNSÜT: YENİ YAPILANMA İÇİN AF ÇIKARILMASI GEREKLİ

09-06-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çeşitli illerdeki cezaevi, çocuk ıslahevi ve emniyet müdürlüklerinde yaptığı incelemelerle ilgili olarak hazırladığı "işkence ve kötü muamele" raporlarını "İnsan Hakları ve Adalet" adı altında ana rapor haline getirmeye hazırlanıyor. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Batman Cezaevi ve Ulucanlar Cezaevi raporlarını tamamladıktan sonra konuyu TBMM Genel Kurulu'na getirmeyi tasarladıklarını belirtti. Cezaevilerindeki yeniden yapılanma için "affın gerekli olduğunu" belirten Pişkinsüt, "Siyasi ve popüler af girişimlerine karşıyım. Ancak, yeniden yapılanma ve cezaevilerindeki sıkışıklığın ortadan kaldırılması için şu anda af gerekli" görüşünü dile getirdi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu toplantısından sonra açıklamada bulunan Pişkinsüt, 1998'de yaptıkları incelemelerde ıslahevinde çıkan isyan nedeniyle 23 çocuğun Elazığ Cezaevi'ne gönderildiğinin saptandığını, ancak 2000 yılında yaptıkları incelemelerde işkence ve kötü muamelede bulunan kamu görevlilerinin yargılanmasında hiçbirinin ceza almadığının tespit edildiğini ifade ederek bunda delillerin yeterli toplanamaması ve savcılarının da bu nedenle "soyut savlar" üzerinden soruşturma yürütmesinin etkili olduğunu ifade etti. Pişkinsüt, 2000 yılı incelemelerinde "iyileşme" saptandığını söyledi.

ÇOCUKLARA DA ACIMADILAR

12-06-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Elazığ ıslahevi'nde 1998 - 2000 arasında yaptığı incelemeler sonucunda hazırladığı raporda çocuklara karşı, yaygın işkence yöntemlerinin yanı sıra özel yöntemlerin de uygulandığı belirtildi. Bunlar arasında "kulağa iğne batırma, çıplak ayakla diken üzerinde yürütme, fareli hücrelerde 10 - 15 gün kuru ekmek ve suya mahkum ederek korkutma" gibi yöntemler bulunuyor. Raporda, "kullanılmıyor" denilen hücrelerin duvarlarının da çocukların kazıdığı yazılarla dolu olduğu bildirildi. Rapora göre ıslahevinde 1998'de, "Diş tedavisi yerine ağrıyan dişlerin sökülmesi, spor alanları olmasına karşın çocuklara top verilmemesi, radyonun sesini açmanın karşılığında hücre cezası verilmesiyle" ilgili şikayetler 2000 yılında yerini sorgu sırasında işkence iddialarına bıraktı. Çocukların kod numaralarıyla komisyon tutanaklarına geçen ifadeleri şöyle: Yıl 1998:

* 4: Hücrede 10 - 15 gün tutuyorlar. İçinde fareler var. Hücredeki yataklar parça parça ve çok pis. Heyetin geleceği duyulduğunda, bunları çöpe attılar. (Yataklar, heyet tarafından çöpte bulundu.) Duvarları pencerelerin altına kadar yıktılar. Siz gidince tekrar örecekler. Hücrede sadece kuru ekmek su veriyorlar.

* 15: Ambarda dövüyorlar, bahçedeki havuza sokuyorlar.

* 12: Adana Emniyeti'nde bir arkadaşımız işkencede öldü.

* 40 - 41: Paramız olmadığı için okuldan kaydımız silindi.

* 22: Siz gidince gardiyanlar gelir, "Ne konuştunuz?" diye bizi sıkıştırırlar. Can güvenliğimiz yok. Siz gidince bize bir şey olursa ne kadar zamanda buraya gelebilirsiniz?

* Pişkinsüt: Hep birlikte konuşun. "Nasılsınız?" diye sordular dersiniz, biter. Başka bir muamele olursa, bize,

Ankara'ya mektup atın. Telefon numarası var, bizi arayın. Biz sorunlarınızı Meclis'e götürüyoruz. Moralinizi bozmayın.

Yıl 2000

* 140: Adana Emniyeti Gasp Masası'nda elektrik verdiler, askıya aldılar. İki tane uzun kaıas vardı. Buralardan iple sarıyorlar, üzerine bırakıyorlar. Beş dakika sürmüyor.

* 139: Şu an zannediyorsunuz ki, belki emniyetlerde falan işkence yok. Hepsinde işkence var.

* Pişkinsüt: Bu söylenene hepiniz katılıyor musunuz? (Katılıyor sesleri) Yani siz, yaşıınız küçük olsa dahi, emniyete gittiğinizde kötü muamele görüyor musunuz?

* 139: Artık bu alışılmış bir şey. Şüpheli de düşsen...

* 138 (Hükümlü): Urfa'da emniyette bir arkadaşımızı yakaladılar, çok pis ettiler. Üç - dört gün ezdiler onu. Doktora götürdüler. Doktor, "Sen ölmüşsün. Sana ne olmuş?" dedi. Polisler, "Bizim adamımız, sapasağlam" diyor. Sağlam raporu verip gönderiyor.

* 143: Batman Emniyeti'nde bizi içeri aldılar. Önce gözümüzü bağladılar, af edersin yani... açtılar, elektrik ... Üç gün bizi ezdiler. Elektriği telefonla verdiler.

* 144: Adana'da beni dikenlerin üstünde yürüttüler. Bildiğiniz ot dikenleri. Bahçeden almışlar. Ayakkabılarımı çıkarıp yürüttüler.

* 155: Malatya Emniyeti'nde sorgulandım. Söylemeye utanıyorum, hiç akla gelmeyecek şey, halen de devam ediyor yani. Tam tarih olarak, 5 - 6 gün önce.

* Pişkinsüt: 2000 yılında işkence yapılıyor yani?

* 155: Evet. Daha beter devam ediyor.

* 154: Zorla söyletmek için, kulaklarıma iğne batırdılar.

Başsavcıdan acı itiraf: Komisyon üyelerinin Cumhuriyet Başsavcısı İlmettin Köklü ile yaptığı görüşmenin tutanakları ise ceza ve infaz sisteminde görev alanların "insan hakları ihlallerini tamamen ortadan kaldırma" sözünü veremediklerini gösterdi. Köklü'nün tutanaklarda yer alan açıklaması şöyle: "Türkiye'deki cezaevlerinin koşulları ve cezaevlerinin standartları göz önünde bulundurulduğunda, biz gerek çocuk ıslahevimizde gerek kapalı cezaevimizde hükümlü ve tutuklularımızın insan hakları konusundaki sıkıntılarını tamamen ortadan kaldırma demeyelim de, mümkün olduğunca alt düzeye indirmek için büyük bir gayret gösteriyoruz. Bu konuda ihmali görülenler hakkında her zaman gerekli soruşturmayı açıyoruz ve bu olayların bir daha yaşanmaması için elimizden geldiğince önlem almaya çalışıyoruz." Savcının bu sözlerine karşın 1998'de yaşanan olaylarda sorumluluğu olan görevliler hakkında bir işlem yapılmaması dikkati çekti.

CEZAEVİ GERÇEĞİ...

13-06-2000

Milliyet

Makale

TUNCA BENGİN

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun İşkence Raporu çok ses getirdi. Ve geç de olsa işkencecilerden hesap sorulmaya başlandı. Aynı komisyonun bir de cezaevlerinin koşullarına ilişkin tespitleri var. O da işkence gibi ayıplar ve çarpıcı örnekler içeriyor. Malum; cezaevleri yol geçen hanı. İçeride devlet değil mafya yasası geçerli. Silah, cep telefonu, uyuşturucu ne ararsan mevcut. Siyasilerin kaldığı koşullar ise terör okulu. Bunu herkes gibi devlet de biliyor. Peki biliyor da ne yapıyor? Örneğin; cezaevlerinin fiziki, idari, sağlık, eğitim, kültür yapılanmaları ne durumda? Tutuklu ve mahkumlara yönelik rehabilitasyon çalışması var mı? İşte bu soruların yanıtları Sema Pişkinsüt'ün başkanlığındaki komisyonun raporlarında tek tek yer alıyor. Tuvaletle bulaşık öncelikle İstanbul - Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde 1998 ve 2000 yıllarında yapılan iki ayrı tespiti rağmen değişen bir şey olmadığını vurgulayalım, ardından da milletvekillerinin gözlemlerini: "Koşullarda bulaşık yıkama yerleri, lavabo ve tuvaletler yetersiz. İlk girişte birkaç gün kalınan geçici koşuğun camları kırık, çarşafsız ve pis. Çocuklar yaş ve suç dağılımına göre koşuğlara yerleştirilmiyor. Hücre olarak tarif edilen; tek kişi ya da çocukların kendileri istedikleri için çift kişi kaldıkları odalarda hijyen koşulları çok kötü. Çok küçük ve havalandırmaya da çıkılamayan bu hücrelerin içindeki tuvalette aynı zamanda bulaşık yıkıyor. Tutuklu gelenlerin üç ay kadar kaldıkları söylense bile hala bir yılın üzerinde tutuklu olan çocuklar mevcut. Uyuşturucu bağımlısı çocukların tedavisine yönelik hiçbir çalışma yapılmıyor. Hepatit B'li olduğu saptanan bayan infaz memuru halen aynı görevde bulunuyor. Araç yetersizliğinden çocuklar mahkemeye götürülemiyor. Spor tiff çalışmaları için ayakkabı bulunamıyor." Ya diğerleri? İstanbul böyleyse Anadolu'dakileri siz düşünün. Komisyonun Tunceli, Erzurum, Erzincan, Şanlıurfa cezaevleriyle ilgili tespitleri ise şöyle:

Tunceli: Doktor, diş hekimi, öğretmen, sosyal çalışmacı ve psikolog yok. Tüm mahkumlar okur - yazar ama; cezaevi kütüphanesinden yararlanamıyor.

Erzurum: Adalet - İçişleri - Sağlık bakanlıkları arasında oluşturulan üçlü protokole rağmen sağlık hizmetlerinde iyileşme olmamış. Öğretmen, doktor, sosyal hizmet uzmanı ve diğer eğitici personel bulunmuyor.

Erzincan: İl Sağlık Müdürü cezaevine hiç gelmemiş. Gözlük, diş, protez tedavileri parayla yapılıyor. Şu anda cezaevinde 1997 yılından beri tutuklu olan mahkum var. Hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasına

yönelik çalışma yok. Şanlıurfa: Çok kalabalık koşullar nedeniyle hijyen koşulları bozuk. Bazı mahkumlar uyuşturucu kullanıyor. Öğretmen, sosyal hizmet uzmanı bulunmuyor. En uzun adli tutuklunun süresi 4 yıl..."

KATLİAM YUMUŞATILDI!

27-06-2000

Milliyet

Ulucanlar Cezaevi raporunda "katliam" ve "işkence" dolaylı olarak anlatılmaya çalışıldı. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda devleti suçlayan ifadeleri nedeniyle kriz yaratan ve tekrar alt komisyona gönderilen Ulucanlar Raporu'ndan "katliam", "işkence" gibi kelimeler çıkarılarak, olaylar daha yumuşak ifadelerle anlatıldı. Ulucanlar Cezaevi'nde 26 Eylül 1999'da 10 tutuklunun ölümüyle sonuçlanan operasyonun ardından kurulan alt komisyonda FP'li Mehmet Bekaroğlu, ANAP'lı Sebgetullah Seydaoğlu ve DYP'li Mustafa Eren, olaylardan cezaevi yönetimini ve Adalet Bakanlığı'nı sorumlu tutan ağır bir rapor kaleme alınca komisyonun iktidar partilerine mensup iki milletvekili tepki gösterdi. DSP'li alt komisyon başkanı Hasan Macit ile MHP'li üye Mehmet Nuri Tarhan alternatif rapor hazırlayarak, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'e sundu. Muhalefetin raporunu geri çevirerek işleme koymayan Pişkinsüt, Bekaroğlu ve Seydaoğlu'nun TBMM Başkanlığına şikayeti üzerine raporu üst komisyon gündemine aldı. Ancak üst komisyonda raporda devleti suçlayan ağır ifadelerle yer verilmesine başta iktidar partilerine üye milletvekilleri olmak üzere birçok üyeden tepki geldi. İncelemelerde eksiklikler olduğu gerekçesiyle rapor alt komisyona geri gönderildi. İşkence dolaylı anlatıldı. Alt komisyonda iktidar milletvekillerinin isteği doğrultusunda bir daha elden geçirilen raporda önemli değişiklikler yapıldı. Raporda, cezaevinde katliam yapıldığına ilişkin ifadelerin yerine, "amacını aşan müdahale"; adli tıp raporlarında belirlenen "öldürme ve işkence kastıyla yapılan saldırı" gibi ifadelerin yerine de "yaşam hakkına müdahale" ifadesi kullanılarak, tepki çeken bölümler yumuşatıldı. Alt komisyon, raporda adli tıp uzmanlarının son yaptığı inceleme sonuçlarına yer vererek, işkence iddialarını "dolaylı" olarak dile getirmeyi tercih etti.

ALO, KOMŞUDA İŞKENCE VAR

30-06-2000

Milliyet

İşkencenin rapor edilebilmesi için karakollara baskınlar düzenleyen TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, ilk kez telefonda "canlı işkence" ihbarıyla karşı karşıya kaldı.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt geçen hafta heyecanlı bir sesle kendisine ulaşmaya çalışan bir vatandaşın telefonuna çıktı. "Cebeci Karakolu'nun karşısından arıyorum" diyen vatandaş, karakolun pencerelerinden polislerin içerde birini dövdüğünün açıkça görüldüğünü bildirdi. Dayak yiyen kişinin sesinin mahallede yankılandığını söyleyen vatandaş, buna bir son verilmesi için Pişkinsüt'ten yardım istedi.

TELEFONDA BASKIN YAPTI

Pişkinsüt, karakolu arayarak amire, "Karakolda ne yapıyorsunuz? Dayak mı atıyorsunuz? Pencerelerden görünüyormuş" diye sordu. Diğer meslektaşlarından farklı olarak "telefonla baskına uğrayan" karakol amiri, kısa bir süre durakladıktan sonra, "Böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını, her zaman yasalara uygun olarak davrandıklarını, kimseye kötü muamele yapmadıklarını" ifade etti. Pişkinsüt açık olan diğer hattan ihbarcı komşuya karakolda ne yapıldığını sorunca, "Başkanım şimdi ışıkları söndürdüler. İçerisi görünmüyor" yanıtını aldı. Telefonda "işkence yapmıyoruz" denen karakolda, ışıkların aniden söndürülmesiyle işkence iddiasının doğruluğuna biraz daha inanan Pişkinsüt, karakol amirine işkence ve kötü muamelenin Türk polisi üzerinde bıraktığı olumsuz izlenimden söz etti. Pişkinsüt, Türkiye çapında yaptıkları karakol baskınları sonucu ortaya çıkan çalışmalarını anlatarak, bu konuda milletvekilleri gibi polislerin de üzerine düşeni yapması gerektiğini söyledi.

"SARHOŞ SESİ OLABİLİR"

Dayak atıldığı iddiasının odağındaki Cebeci Karakolu'nun kıdemli amiri Başkomiser İsmet Özdemir ise iddiaları yalanladı. Üç yıl önce "örnek karakol" seçilen Cebeci Karakolu'na ilişkin üstlerine hiçbir şikayet gitmediğini belirten Özdemir, "Bizde bırakın kötü muameleyi dayak bile olmaz. Bazen sarhoşlar olur. Belki vatandaş onların sesini duyup şikayet etmiştir" dedi. Nezarethane'ye yerleştirdikleri bir kamerayla üst kattaki monitörden gözetiminde bulunanları izleme yönteminin uygulandığı karakolda kayıt defteri ise halka açık. Kapının hemen girişinde müracaat odasında gözetim izleme tablosunda kimin gözetiminde olduğu ne zaman getirildiği yazılıyor.

DAYAK YİYEN ORTAYA ÇIKSIN

Çankaya İlçe Emniyet Müdür Yardımcısı Mümin Tosyalı da iddiaları reddederek, "Çıkıp biri ihbarda bulunuyor. Adı yok. 'Bu karakolda dayak yedik' diyen biri varsa çıksın ortaya şikayet etsin. Eğer bir yanlışlık varsa kaynağını bulur gerekeni yaparız, önemli olan vatandaşın güvenliğini sağlarken en doğru şekilde yaklaşılmasını sağlamak" diye konuştu.

TATİL YERLERİNE BASKIN İZNİ ALDI

Karakol ve cezaevlerinde insan hakları ihlallerini inceleyen, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, yazın çalışmak üzere Meclis Başkanlığı'ndan izin istedi. Sema Pişkinsüt başkanlığındaki komisyonun yaz aylarında

Muğla'nın yanı sıra üç ile daha gideceği öğrenildi. Komisyon, Başkanlık'tan aldığı izinle 1998 yılında incelenen bütün illeri ikinci kez inceleyerek cezaevi ve karakol çalışmasını tamamlayacak.

İÇ DİŞ

05-07-2000

Star

Makale

LEVENT KAVAS

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun işkence raporunun, basının daha sıkı sarıldığı 'Hortum Süleyman' olayının, Adalet Bakanlığı ile basının 'F tipi cezaevlerinin sevimliliği' konusundaki sözbirliğinin ard arda dizilmesi, ilk bakışta, insan hakları konusunda genel bir ilerleme sağlandığı kanısına yol açıyor. 'İşkence' bırakılıp F tipi cezaevlerinin uygar koşullarına geçiliyormuş gibi. Oysa durum bunun tam tersi: Bir yandan küçük, sınırlı örneklerle işkence yeniden 'münferitleştiriliyor, örgütlü, düzenli işkence örtülüyor, bir yandan da sindirme, yalıtma uygulaması genelleştiriliyor, etkinleştiriliyor. 'F tipi cezaevleri', en temeline, cezaevlerine kapatılarak yurttaşlar topluluğunun dışına sürülen tutukluların kendi aralarında 'toplumsallaşmalarının', örgütlenmelerinin engellenmesi, birbirlerinden bile yalıtılması için düşünülmüş bir önlem. Tek ya da üç kişilik (haydi yansız konuşalım) bölmeler tutukluların bir kat daha kapatılmasına yarıyor doğrudan doğruya. Bölmelerin ayrı ayrı 'havalandırma alanları' bile tutuklular arasında açık görüşü önlemeyi amaçlıyor. Dışarıdakilerle görüşmeleri de teması, dokunmayı büsbütün ortadan kaldıracak biçimde düzenlenmiş: Cam bölmenin ardından telefonla ulaşacaklar kendilerini görmeye gelenlere. Yine de nereden bir araya gelebilecekleri belirlenmiş: İşlikte, spor salonunda, mescitte: Hep bir yetkenin çalışmayı, oyunu, tapınmayı yönetebileceği, denetleyebileceği alanlarda. Yine de yetkililerin uygun bulduğu kitaplardan kurulu bir kitaplıkta, merkezi müzik yayınını dinlerken ya da bölmelerinde 'medya denetimi' altındaki televizyonlarını izlerken özgür olacaklar. Yalıtılmış bir alanı paylaştıkları başkalarıyla kendi kimlikleriyle karşılaşarak bir topluluk oluşturamayacakları için kimse olmayacaklar artık. 'Ağalık', 'uşaklık', 'meydancılık', 'cinsel kölelik' ortadan kalksın diye mi yapılıyor peki bunlar? Tam tersine, oraya hiç dokunulmuyor neredeyse. Açıkça, dışarıda da 'siyasal' ya da 'iktisadi' olarak 'örgütlü' biçimde yaşayan topluluklara yönelik bir uygulama bu: PKK'ye, DHKP-C'ye, İBDA-C'ye, mafyaya, çetelere, ... Siyasal düzenin ya da iktisadi düzenin sınırında ya da dışında kaldıkları, durdukları için toplumsal bağlarından koparılıp kapatılanlar içeride de yeniden toplumsallaşmayı, örgütlenmeyi becerebildikleri ölçüde kimliklerini koruyabiliyor. 'F tipi cezaevleri' bu kısıtlanmış ama korunmuş kimlikleri de ortadan kaldırmanın yolu. Siyasal silahlı örgütler de iktisadi silahlı örgütler de dışarıda, şu ya da bu biçimde, toplumsal bir tabandan besleniyorlar. Bu bakımdan, 'F tipi cezaevleri'nde kurulması öngörülen düzenin dışarıda oluşturulan düzeni yansıtmayı kaçınılmaz. Sermayenin salınıp emeğin bağlanması nasıl işgücünü sınırlara, yeraltına ya da işsizliğe sürüyorsa, işçi sınıfının istemleri nasıl kanla bastırılmaktansa sermaye akışıyla, uluslararası mali kaynak denetmenlerinin belirlediği ölçülerde tutulan yardımlarla gideriliyorsa (Ajay Chibber Türkiye için iki yüz elliser milyon dolarlık iki ödenekten söz ediyordu geçen gün), eskiden vurucu güç ya da 'grev kırıcı' olarak kullanılan 'örgütler de sınıra çekiliyor, bir 'ölkücü iktisadi', bir 'korucu iktisadi' doğuyor buradan. Dışarıdaki 'toplumsallaşma' da, tıpkı F tipi cezaevlerindeki gibi, işyerlerinin, stadyumların, camilerin (buna kırsalaları da eklemek gerekir) içinde tutuluyor, sıkıdenetim altında. İşçilerin, köylülerin kendiliğinden, örgütlü ya da örgütsüz toplanışlarının iletişim oluklarından geçememesi de 'bastırma' konusunda en bilinçli işlevi yerine getiren basının merkezi yayınından kaynaklanıyor. Borsaya para yatıran, piyasalarda parası dolaşan, merkezdeki partilere oy veren, istikrar isteyen, her yakın zulmün küçük hisseli uzak ortağı bir halkı var basının: Sermayenin, kendisinin işleriyle uğraşiyor. Toplumsal denetimde tuttuğu yer, sermayeden aldığı payla kendi tutukevini kuruyor, kapalı yayının içinde kısıp kalıyor.

GELİYORUM DİYEN VAHŞET

16-07-2000

Radikal

Burdur Cezaevi'ndeki vahşetin TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun 'önlem alınsın' uyarısına karşın yaşandığı ortaya çıktı Burdur Cezaevi'nde siyasi mahkûmların kaldığı koşullara yapılan kanlı operasyondan önce yetkililerin uyarıldığı ortaya çıktı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun 10 mahkûmun öldürüldüğü Ulucanlar Cezaevi operasyonu ile ilgili raporunda, Burdur Cezaevi'nde önlem alınmazsa ağır sonuçların olacağı uyarısı yer alıyor. ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu ise, 'Burdur Operasyonu'ndan sonra görüştüğü cezaevi savcısı Raîmâzan Solmaz'ın kendisine "Devletin itibarını koruduk" dediğini belirtti. Komisyon tarafından Ulucanlar Cezaevi'ndeki operasyondan sonra hazırlanan raporda, Burdur Cezaevi Müdürü Kâtip Özen'in mahkûm yakınlarına, "Ulucanlar'da yarım kalan işi burada tamamlayacağız" dediği belirtiliyor. Raporda, önlem alınmaması halinde Burdur Cezaevi'nde de Ulucanlar'dakine benzer olayların çıkacağı uyarısı yapılıyor. Raporda, Ulucanlar'dan Burdur Cezaevi'ne sevk edilen Sadık Türk, Cemal Çakmak ve Cem Şahin ile yapılan görüşmelerde de, mahkûmların cezaevi müdürü Kâtip Özen'in Erzurum Cezaevi'nden Burdur'a atanmasından sonra gerginliğin tırmandığı iddialarına yer verilirken, tutuklu yakını Süleyman Turan'ın "Ulucanlar Cezaevi'nden sevk edilen koğuş temsilcileri ve sözcüleri özellikle Burdur'da toplandı. Burdur'da yapılacak yeni

bir operasyondan korkuyoruz" sözleri yer alıyor. Raporun hazırlanmasında görev alan ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu ise, Burdur Cezaevi'ne ilişkin kaygılarını daha önce Adalet Bakanı'na ilettiklerini ancak bir sonuç alamadıklarını kaydetti. Seydaoğlu, operasyondan sonra görüştüğü Burdur Cezaevi Savcısı Ramazan Solmaz'ın kendisine "Devletin onurunu ve itibarını koruduk" dediğini belirtti.

İZMİR'DE DE AÇLIK GREVİ

Öte yandan Ege Tutuklu Yakınları Yardımlaşma Derneği üyesi aileler, F tipi cezaevini protesto için açlık grevine başladı. Yapılan açıklamada, Burdur'da meydana gelen olaylar sırasında cezaevindekilerin saldırıya uğradığı öne sürüldü. Aileler Burdur'daki olayların gerçek sorumlularının ortaya çıkartılmasını istedi.

HEDEF 'AYNI' MAHKUMLAR

16-07-2000

Milliyet

Burdur Cezaevi'nde bir mahkumun kolunun kopması, bir mahkumun ağır yaralanmasıyla sonuçlanan operasyonun yapılacağından önceden bilindiği ortaya çıktı. Burdur Cezaevi'nde, Ulucanlar'a benzer gelişmelerin yaşanabileceği konusunda TBMM İnsan Hakları Komisyonu Cezaevi Alt Komisyonu'nun raporunda uyarı bulunduğu, mahkumların ve ailelerinin de cezaevi hakkında defalarca dilekçe verdiği anlaşıldı. Burdur Cezaevi'ne düzenlenen ve bazı mahkumların ağır yaralanması, bazı mahkumların da tecavüze uğramasıyla sonuçlanan olayların yankısı sürüyor. Geçen yıl düzenlenen operasyondan sonra Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ndeki (Ulucanlar) bazı ağır yaralı mahkumların Burdur'a sevk edildiği, sevklerin ardından da Erzurum Cezaevi'nde görevli müdür Katip Özen'in Burdur'a atandığı öğrenildi. Erzurum Cezaevi'ndeki mahkumların şiddet içeren uygulama iddiasıyla açlık greviyle protesto ettikleri Özen'in, tayinin ardından avukatlara, "Ben buraya nokta tayinle geldim. Burayı adam edeceğim" dediği bildirildi. Ulucanlar'daki operasyonun ardından cezaevleri için bir alt komisyon oluşturan TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun, hazırladığı raporlarda, Burdur'da da Ulucanlar'a benzer gelişmelerin yaşanabileceği uyarısının bulunduğu ortaya çıktı. Raporda, cezaevi yönetiminin, tutuklu ve hükümlü ailelerine "Ulucanlar'da yarım kalan işi burada bitireceğiz" dediğine yönelik çıkan haberlerin ardından, komisyonun buradaki mahkumlarla görüştüğü anlatıldı. Raporda, "Burdur, 2. Ulucanlar olacak" şeklindeki iddiaların da araştırıldığı kaydedildi.

Komisyonla, mahkumlardan Sadık Türk, Cemal Çakmak, Cem Şahin görüşme yaptılar. Bu mahkumlar, Burdur'da sürekli şiddete maruz kaldıklarını belirttiler ve ikinci bir operasyonun olabileceğini kaydettiler. Burdur'daki olaylardan sonra Ulucanlar'dan da ağır yaralı çıkan bu mahkumların ölümcül yaralar almaları dikkat çekti. Komisyon üyelerinden Sebgetullah Seydaoğlu, raporun yazımından sonra Adalet Bakanlığı'nı, olay çıkabileceği konusunda sözlü olarak da uyardıklarını belirtti. Seydaoğlu, komisyonu Burdur Cezaevi konusunda acil toplantıya çağırıldığını da anlattı. Öte yandan, operasyonun, mahkumların ifade vermek istememesinden kaynaklanmadığını savunan avukatlar, Savcı Ramazan Solmaz'ın kendilerine, "Operasyonun gerekçesi, devletin otoritesini göstermek, devletin itibarını korumaktır" dediğini savundular.

POLİSİN NEFESİ VEKİLİN ENSESİNDE

17-07-2000

Milliyet

İstanbul'da yapılan baskınlar sırasında Küçükköy Karakolu'nda 'Filistin askısı' bulan Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun üyeleri hakkında polisin 'bilgi topladığı' iddia edildi. İddianın sahibi, komisyonun ANAP'lı üyesi İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu. Polisin, hakkında bilgi topladığı duyumunu alan Kocaoğlu, durumu İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a bir mektupla iletti. Polisin konuştuğu kişilerden bazılarının durumu kendisine aktardığını belirten Kocaoğlu, konuyu ANAP lideri Mesut Yılmaz'a da iletti. "Tantan'ın bu gelişmeden haberi olduğunu sanmıyorum" diyen Yılmaz, İçişleri Bakanı'yla görüştü. Emre Kocaoğlu, Yılmaz'la yaptığı görüşme sırasında Tantan'a göndermeyi düşündüğü mektuptan da söz etti. Bunun üzerine Yılmaz mektubu istedi ve bazı düzeltmeler yaptı. Mektup, 30 Haziran'da resmi kayıtlı İçişleri Bakanı'na gönderildi.

HORTUM'U DA SORDU

İçişleri Bakanı Tantan'ın yanıt vermediği 4 sayfalık mektubun içeriği ana hatlarıyla şöyle: Bazı polisler hakkımda bilgi topluyormuş. Endişem yok ama polis daha önemli konulara zaman ayırabilir. İnsan hakları zincirin en zayıf halkasıdır. Unutmayınız ki; zincir zayıf halkadan kopar. Bunun faturası da size, partiye ve Mesut Bey'e çıkar. Kamuoyunu meşgul eden Hortum Süleyman olayı var. Onunla ilgili soruşturmanız ne oldu? Hortum Süleyman, savunulamaz. Vatandaşına sertlik gösteren kamu görevlisi kendisini devlete iyilik etmiş sanıyorsa devletin düşman aramasına gerek yok.

PİŞKİNSÜT'TEN DOĞU TURU

27-07-2000

Milliyet

Türkiye çapında yaptığı cezaevi ve karakol incelemeleri sonucunda Türkiye'nin değişik yerlerinde kötü muamele ve işkence yapıldığını ortaya çıkaran raporlar hazırlayan TBMM İnsan Haklarını İnceleme

Komisyonu, olayların peşini bırakmıyor. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde incelemeler yapacak olan komisyon, bunun için havaların serinlemesini beklerken, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, herhangi bir resmi yazışma yapmadan ve TBMM Başkanlığı'na bilgi vermeden bölgede ön çalışmalara başladı. Pişkinsüt, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki 12 ili kapsayan gezi ve incelemelerini sürdürmek amacıyla gittiği Van'da basın toplantısı yaparak, ifade ve düşünce özgürlüğünün sağlanması konusunda sonuna kadar kararlı olduklarını vurguladı.

Pişkinsüt bölgeye yaptığı gezisinin amacının, ağustosta yapacağı geniş kapsamlı inceleme ve anket çalışmasına zemin hazırlamak olduğunu söyledi.

İNSAN HAKKINI AVUSTRALYA'DA ARAYACAK

31-07-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Türkiye'nin değişik yerlerinde kötü muamele ve işkencenin varlığını gösteren raporların tamamlanmasının ardından yurtdışına yönelecek. Komisyonun 18 Nisan seçimlerinden sonra oluşmasıyla cezaevlerinde yoğunlaşan çalışma programı, üyelerin de tepkisine neden oldu. Bazı üyeler, "cezaevi komisyonu" izlenimi verilmesinden yakınlıkla insan haklarına ilişkin diğer alanlarda da inceleme yapılmasını ve yurtdışındaki Türklerin sorunlarının araştırılmasını istedi. Bunun üzerine komisyon başkanı Sema Pişkinsüt, öncelikle Avrupa'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı ülkelerle, Türkiye'den göç alan deniz aşırı ülkeler çerçevesinde ABD, Kanada ve Avustralya'yı kapsayan bir insan hakları turu projesi hazırladı. Pişkinsüt elçiliklerden, ülkelerinde görüşmek istedikleri yetkililer ve incelemek istediği kurumları için yardım isterken Almanya, Fransa, Hollanda ve Belçika elçilikleri kendisinden randevu istedi. Pişkinsüt görüşmelere 1 Ağustos'ta Fransa ve Belçika temsilcileriyle başlayacak. İlk gezinin ise Ekim ayında Belçika'ya yapılacağı öğrenildi. Pişkinsüt, Türklerin yaşadığı ülkeleri kapsayacak bir geziye çıkılacağını, gidilecek ülkelerdeki insan hakları uygulamalarını, yaşanan sorunları ve uygulanan çözüm yöntemlerini inceleneceğini belirtti. Komisyon başkanı, projenin amacını açıklarken şu görüşleri dile getirdi: "Öncelikle yurtdışında yaşayan Türklerin sorunlarını inceleyeceğiz. İkinci olarak da Türkiye'de fiziki yetersizlikleri, çıkan olaylar ve F Tipi cezaevi tartışmalarıyla gündemde kalan cezaevi sorunun çözümüne katkıda bulunmak amacıyla, Batıdaki infaz sistemini yerinde göreceğiz. Yüksek güvenlikli cezaevlerinin yapısı, kimlerin hangi kriterlere göre buralara konulduğu, bu cezaevlerindeki uygulamalara ilişkin yargı kararları da dahil Batı'daki cezaevi modeliyle ilgili verileri toplayacağız."

BU KOŞULLARDA GENEL AF ŞART

01-08-2000

Yeni Gündem

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, cezaevlerindeki tutuklu mevcudunun her yıl 6 bin arttığını belirterek, "Bu olumsuz koşullara en fazla 3 ay daha tahammül edilebilir. Bu koşullarda af şarttır. Ancak, aftan sonra yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır" dedi. Geçtiğimiz hafta başında bölge gezisine çıkan Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün son durağı Diyarbakır oldu. DSP İl Başkanlığı'nı ziyaret eden Pişkinsüt, basın mensuplarının sorularını yanıtladı. Bölgedeki sorunlar için bugüne kadar hep bir şeyler söylendiğini ifade eden Pişkinsüt, "Ortada bir dava var. Ama davanın sahibi yok. Buradaki insanlar Avrupa ve başka ülkelerden bir beklenti içinde değil. Bizim artık bir arada uzlaşıp anlaşıp ayrımcılıktan uzak bir biçimde bir yönetim içinde yer almamız gerekir" diye konuştu. Yeni düzenlemeler şart Sık sık gündeme gelen af konusuna da değinen Pişkinsüt, cezaevlerindeki tutuklu sayısının her yıl 6 bin arttığını kaydetti. Pişkinsüt, yargının ağır işlediğini, 6-7 yıl cezaevinde tutuklu olduğu halde yargılanamayanların bulunduğunu belirterek, "Bu olumsuz koşullara en fazla 3 ay daha tahammül edilebilir. Bu koşullarda af şarttır. Ancak, aftan sonra yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır" dedi. Çıkarılacak bir affın herkesi kucaklaması gerektiğini vurgulayan Pişkinsüt şöyle devam etti: "Yargının kararları üzerine siyasiler eğer af getireceklerse, herkese eşit yaklaşım gösterilmesi gerekir. Yardım yataklık suçundan şu anda 3 bin ya da 4 bin kişi cezaevlerinde yatıyor. Bunu hep birlikte tartışmamız gerekir."

ADLİ TIP ÖZGÜR ÇALIŞMALI

02-08-2000

Zaman

Haber

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, işkencenin önlenmesi için adli tıp doktorlarına özgür çalışma ortamı sağlanması gerektiğini söyledi. Bazı incelemelerde bulunmak üzere Diyarbakır'a gelen Pişkinsüt, DSP il başkanlığını ile Vali Yardımcısı Vedat Büyükersoy'u ziyaret etti. Cezaevlerindeki tutuklu sayısının her yıl 6 bin dolayında arttığını belirten Pişkinsüt, "Cezaevlerinde toplam 70 bin tutuklu var. Bunların 11 binini terör suçluları, 500'ünü de organize suç örgütü mensupları oluşturuyor. Buna en fazla üç ay tahammül edilebilir. Bu koşullarda af şarttır. Ancak aftan sonra yeni düzenlemelere ihtiyaç

vardır." dedi. Yargı ağır çalışıyor Yargının ağır işlediğini belirten Pişkinsüt, 6-7 yıl boyunca cezaevinde olduğu halde yargı önüne çıkarılamayanların bulunduğu dikkat çekti. İşkence konusuna da değinen Sema Pişkinsüt, işkencenin önlenmesi için yaptıkları çalışmalarla herkesin desteğini aldıklarını belirterek, "Bir tek negatif tepki almadık. Halktan da olumlu tepkiler alıyoruz. Buradaki insanlara verilecek sosyal ve kültürel haklar konusunda da halka gitmek lazım." diye konuştu. İşkence konusunda üzüntü veren tek olayın adli raporlar konusu olduğunu hatırlatan Pişkinsüt, adli tıp doktorlarının özgürce çalışabilecekleri ortamın sağlanması gerektiğini söyledi. Adli tıpa çıkarılan mahkumların mutlaka kimlikleri ile götürülmeleri gerektiğini savunan Pişkinsüt şöyle konuştu: "Çünkü bazen başka bir kişi mahkum adına doktora çıkarılıyor. Bu da işkencenin yapılıp yapılmadığı konusunda kamuoyunu yanıltabiliyor. Ayrıca sanığın doktor tarafından muayene edilmesi sırasında kesinlikle asker veya polis bulunmamalıdır." Koruculuk sistemine de değinen Pişkinsüt, bölgede 70 bin korucunun görev yaptığını, köylerin sadece onlar için hazırlanmasının rahatsızlığına yol açtığını vurguladı. Pişkinsüt, bölgedeki sorunun tüm Türkiye'nin sorunu olduğunu kaydetti.

BELÇİKA'DAN PIŞKINSÜT'E ÖVGÜ

03-08-2000

Radikal

Belçika'nın Ankara Büyükelçi vekili, müsteşar Bruno Angelet, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ten övgüyle bahsederek, "Pişkinsüt'ün çalışmaları gerçekleri yansıtan cesur çalışmalar, kendisi de cesaretli bir kişi" diye konuştu. Angelet, ziyaret ettiği Pişkinsüt'den insan hakları konusunda Batılı ülkelere gerçekleştireceği ziyaretlerle ilgili görüş alışverişinde bulundu. Angelet görüşmeden sonra, Türkiye'de insan hakları konusunda gelişmeler olduğunu, istenilen düzeye gelmesi için de bazı yasal değişiklikler yapılması gerektiğini belirterek, gerçekleştirilecek değişikliklerin pratiğe yansıtılmasının da büyük önem taşıdığını bildirdi. Türkiye'deki insan haklarının bugünkü şekliyle yeterli olmadığını bildiğini kaydeden Angelet, insan haklarıyla ilgili olarak Sema Pişkinsüt'ün Batılı ülkelere yapacağı ziyaretin çok güzel bir girişim olduğunu söyledi. Angelet, "Pişkinsüt'ün ortaya koyduğu çalışmalar gerçekleri yansıtan cesur çalışmalar. Raporlar çok açık, belki iç açıcı değil ama gerçekleri yansıtıyor" dedi.

PIŞKINSÜT: GÜNEYDOĞU KALKINMAYA HAZIR

03-08-2000

Türkiye

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Güneydoğu'da kalkınma hamlesi başlatılması için çok uygun bir ortam bulunduğunu belirtti. Van, Ağrı, Hakkâri, Bingöl, Muş, Bitlis, Siirt, Batman ve Diyarbakır'a yaptığı 10 günlük gezinin izlenimlerini anlatan Pişkinsüt, vatandaşların da görüşleri alınarak çok kapsamlı ve bilinçli bir şekilde hareket edilmesi gerektiğini söyledi. Vatandaşların, "yardım ve yataklık" suçu konusunda tedirginlikleri bulunduğunu ifade eden Pişkinsüt, bu konuyla ilgili münferit olayların suç sayılmamasının istendiğini anlattı.

'HALK KORUCULARDAN RAHATSIZ'

03-08-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Güneydoğu'da yurttaşların "Daha çok koruculara ait yaylalar ve köyler açılıyor, bizler köylere gidemiyoruz" yakınmasını ilettiklerini Koruculuk sisteminden "çok büyük rahatsızlık" bulunduğunu kaydeden Pişkinsüt, devletin Ağrı'ya "ayrımcı" davranarak bu kentte yoksulluğun yenilmesinin sağlanması gerektiğine işaret etti. Halkın, terör örgütü PKK'ye büyük tepki gösterdiğini belirten Pişkinsüt, yurttaşların "yardım ve yataklık" konusunda tedirginliklerinin sürdüğünü belirtti. Pişkinsüt, Van, Ağrı, Hakkâri, Bingöl, Muş, Bitlis, Siirt, Batman ve Diyarbakır'a yaptığı 10 günlük gezinin izlenimlerini dün gazetecilere anlattı. Kendi olanakları ile gittiği bölgede aşırı sıcak altında günde 500-600 kilometre kat ettiğini söyleyen Pişkinsüt, yurttaşlar, sivil ve mesleki toplum örgütleri temsilcileriyle görüşüğünü bildirdi. Pişkinsüt, Ağrı'da çok büyük maddi olanaksızlıklar bulunduğuna dikkat çekerken "Ağrı'ya sosyal devletin tüm ilkeleriyle ve tüm ayrımcılığıyla girmesi lazım" diye konuştu. Hakkâri'de çok hızlı bir değişim yaşandığını bildiren Pişkinsüt, bu kentle ilgili izlenimlerini de şöyle anlattı: "Hakkâri'de sokaktaki sade vatandaşlar çok umutlu, çok beklenti içerisinde. Terörün azalmış olmasının getirdiği ortamla birlikte ülkenin birlikte kalkınma projelerinin işletilebilmesi çok değişik kesimlerdeki vatandaşlar tarafından dile getirildi. 'Elele vermek lazım, ancak onurumuzu istiyoruz' cümleleri çok belirgin." Yurttaşların "yardım ve yataklık" suçu konusunda tedirginlikleri bulunduğunu ifade eden Pişkinsüt, bu konuda bir ayrıma gidilmesinin istendiğini belirtti. Pişkinsüt, yardım ve yataklıkla ilgili münferit olayların terör suçu sayılmamasının istendiğini anlattı. Koruculuk sistemi konusunda da "çok büyük rahatsızlık" bulunduğunu bildiren Pişkinsüt, koruculuğun ulusal bir politika içerisinde ele alınıp kısa sürede sonuçlandırılmasının önemli olduğunu söyledi. Koruculuğun kaldırılmasının devlet açısından neyi getirip götüreceğinin de konuşulması gerektiğine işaret eden Pişkinsüt, Bingöl'de yaylaların yüzde 80'den fazlasının açıldığını, ancak "daha çok koruculara ait olan yaylalar ve köyler

açılıyor, bizler köylere gidemiyoruz" söylemleriyle karşılaştığını ifade etti. Sema Pişkinsüt, köye dönüş konusunda da sorunlar yaşandığını ve bunun insanları üretimden uzaklaştırmaktan kaynaklandığını belirtti. Olağanüstü Hal'in kaldırılmasıyla birlikte bölgeye sosyal, ekonomik yönden bazı programların girmesinin planlandığını, bazı yerlerde de bunun çok aktif olarak gündeme getirildiğini anımsatan Pişkinsüt, şunları kaydetti: "Valilerimizin, sivil otoritenin, devletin hizmet veren sivil birimlerinin çok daha aktif, çok daha iyelikatli, çok daha demokrat ve uluslararası normları da gözetebilecek icraat yapan kişilerden oluşması lazım. Bürokratların tarafsız ve aynı zamanda da oradaki kişileri bireysel hakları açısından da kucaklayacak yapıda olmaları gerekli." Bölgedeki son durumla ilgili bir rapor hazırlayacağını bildiren Pişkinsüt, bu konuda, Anadolu'nun batı kesiminde yaşayan insanların düşüncelerini de öğrenmek istediğini bildirdi. Güneydoğu'daki yurttaşların terör örgütü PKK'den şikâyetçi olduklarını da belirten Pişkinsüt, "Bölgede yaşayan insanlar hepsi ayrı ayrı PKK'nin çok yanlış yaptığını söylüyorlar. Bunu çok net olarak söylüyorlar. PKK'den aleni olarak şikâyet var" dedi.

HALK ELELE ONURLU BİRLİKTELİK İSTEDİ

03-08-2000

Yeni Gündem

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, bölgede kalkınma hamlesi başlatılması ve sorunların halledilmesi için çok uygun bir ortam bulunduğunu belirtti. Pişkinsüt, bölge halkının "elele vermemiz lazım ama onurumuzu istiyor" düşüncesini taşıdığını söyledi. Pişkinsüt, Van, Ağrı, Hakkari, Bingöl, Muş, Bitlis, Siirt, Batman ve Diyarbakır'a yaptığı 10 günlük gezinin izlenimlerini anlattı. Ağrı çok yoksul Pişkinsüt, Ağrı'da aşırı derecede maddi olanaksızlıklar bulunduğunu ifade ederek, "Ağrı'ya sosyal devletin tüm ilkeleriyle girmesi lazım" diye konuştu. Hakkari'de çok hızlı bir değişim yaşandığını bildiren Pişkinsüt, burası ile ilgili izlenimlerini ise şöyle anlattı: "Hakkari'de sokaktaki sade vatandaşlar çok umutlu, çok beklenti içerisinde. Ülkenin birlikte kalkınma projelerinin işletilebilmesi çok değişik kesimlerdeki vatandaşlar tarafından dile getirildi. 'Elele vermek lazım, ancak onurumuzu istiyoruz' cümleleri çok belirgin." Yardım-yataklık Sema Pişkinsüt, insanların "çok uzun süre şiddet ortamı ve yaşanan göçler ile aile ve diğer bağlarda sıkıntılar, kötü muamele ile karşı karşıya gelmenin getirdiği ve yargıyla ilgili bazı sorunları" bulunduğunu kaydetti. İnsanların yardım ve yataklık suçu konusunda tedirginlikleri bulunduğunu ifade eden Pişkinsüt, yardım ve yataklık konusunda bir ayırma gidilmesinin istendiğini belirtti. Koruculuk ele alınmalı Koruculuk sistemi konusunda da "çok büyük rahatsızlık" bulunduğunu bildiren Pişkinsüt, koruculuğun ulusal bir politika içerisinde ele alınıp, kısa sürede sonuçlandırılmasını istedi. Pişkinsüt, Bingöl'de yaylaların yüzde 80'den fazlasının açıldığını, ancak "daha çok koruculara ait olan yaylalar ve köyler açılıyor, bizler köylere gidemiyoruz" söylemleriyle karşılaştığını ifade etti.

'F TİPİ, HÜCREYE DÖNÜŞMESİN'

04-08-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, tutuklu ve hükümlü yakınlarının protesto eylemlerine neden olan "F tipi cezaevleri" konusunda "aşamalı iyileştirme ve serbestleştirme" modeli önerisinde bulundu. Cezaevi görevlilerinin, ideolojik görüşüne göre değil, "objektif" değerlendirme yapabilecek şekilde eğitilmelerinin zorunlu olduğunu kaydeden Pişkinsüt, F tipine yönelik tepkilerin "yalnızlaştırma, hücreye dönüştürme" kaygılarından kaynaklandığını belirterek hükümete bu konudaki kaygıları giderecek altyapıyı oluşturması çağrısında bulundu. Türkiye'nin teröristle mücadele yaptığını, ancak "terörizmle" gerçek anlamda mücadele edemediğini savunan Pişkinsüt, sorunun sosyal, kültürel, psikolojik boyutuyla çözümüne dönük projeler üretmek yerine, bazı görevlilerin "dışarıdakinin hesabını içeride sorma" anlayışının etkili olduğunu söyledi. Türkiye'de 14 ildeki ceza, tutukevi, emniyet müdürlüğü, karakollarda incelemelerde bulunarak buralardaki sorunları kamuoyu gündemine getiren TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, F tipi cezaevlerine ilişkin tartışmaları değerlendirdi. Tutuklu ve hükümlü aileleriyle beraber "içeridekilerin" de cezaevlerinde yaşanan olumsuz olaylar nedeniyle F tipi konusunda kaygıları olduğunu aktaran Pişkinsüt, "O endişelerin yanı sıra, bazı suçlardan dolayı, özellikle terör ve siyasî mahkûmların, kendilerini devlet yandaşı olarak gösteren ve bu amaçla da görevlerinin objektifliğini yitiren bazı güvenlik görevlilerince hırpalanıyor" dedi. F tipi ile ilgili endişelerin tüm taraflarca açık olarak tartışılması gerektiğini kaydeden Pişkinsüt, Türkiye'de ceza-infaz sisteminin son derece "kötü" olduğuna işaret etti. İnsanların "hükümlü, tutuklu; yaş, suç" ayrımı yapılmaksızın aynı cezaevlerine konulduğunu kaydeden Pişkinsüt, sorunun çözümü için dünya örneklerinin incelenmesi gerektiğini vurguladı. Pişkinsüt, "Sanıyorum, F tipi gündeme getirilmeden önce Adalet Bakanlığı'nın bu konuda çalışması var, ancak her ülkenin de kendine özgü yaklaşımları olması lazım" dedi. Aşamalı iyileştirme ve serbestleştirme sisteminin, mahkûmun durumunu puan sistemi ya da yaptıklarıyla değerlendirdiğini, cezaevindeki dönemi daha rahat geçmesine olanak tanıdığını kaydeden Pişkinsüt, ama mahkûmu değerlendiren uzmanın "objektifliği"nin en önemli koşul olduğuna işaret etti.

"İNSANLARI 1-2 YIL HÜCREYE KAPATMAK KABUL EDİLEMEZ"

05-08-2000

Milli Gazete

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, F tipi cezaevleri ile ilgili olarak, "insanların uzun süre hücre içinde bırakılmasında keyfi ve kasti yaklaşımları affetmenin mümkün olmadığını" belirterek, "Ama devletin de olaya güvenlik açısından bakmasını, anlayışla karşılamak lazım" dedi. Pişkinsüt, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'nce düzenlenen "Dr. Sadık Ahmet Barış Ödülleri"nin sahiplerine verileceği tören öncesinde, gazetecilerin sorularını cevapladı. Bir gazetecinin, F tipi cezaevleri hakkındaki tepkilerle ilgili görüşlerini sorması üzerine Pişkinsüt, bunları "tepki" değil "tartışma" olarak nitelendirdiğini ve demokrasinin gereği olarak gördüğünü kaydetti. Pişkinsüt, bu tür cezaevlerine geçişin bir aşama olduğunu ve daha iyinin bulunması için tartışmanın gerekliliğini dile getirdi. Cezaevlerinde halen uygulanmakta olan sistemin 18. yüzyıl sistemi olduğunu ve değişmesi gerektiğini vurgulayan Pişkinsüt, "Binanın mimari özelliklerinden çok, içindeki uygulamalar tartışma konusu olmalı" dedi. Pişkinsüt, cezaevleri ile ilgili, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerden bir denetim kurulu oluşturulması görüşünü de olumlu bulduğunu kaydetti. Sema Pişkinsüt, "F tipi cezaevleri sizce doğru mu?" şeklindeki soruyu da şöyle cevapladı: "Siz insanları 1-2 sene boyunca kapısını kilitleyip hücre içinde bıraktığınız zaman, orada keyfi, kasti bir yaklaşım söz konusuysa bunu affetmek mümkün değil. Ama devletin de olaya güvenlik açısından bakmasını anlayışla karşılamak lazım." Pişkinsüt, "Ulucanlar Cezaevi'nde olduğu gibi, çeşitli cezaevlerinde çıkan olaylar nedeniyle bazı insanların tepkisini de anlayışla karşılamak gerektiğini, ancak pek çok farklı türden suçlunun aynı cezaevinde bulunması şeklindeki şimdiki sistemin de doğru olmadığını" sözlerine ekledi.

DR. SADIK AHMET BARIŞ ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU

05-08-2000

Türkiye

Batı Trakya Türkleri'nin büyük dava adamı Dr. Sadık Ahmet'in anısına Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından düzenlenen "5. Uluslararası Dr. Sadık Ahmet Dostluk ve Barış" ödülleri sahiplerini buldu. Ödüller bu yıl anne Fehime Sadık Ahmet'e, "kurum" alında TRT'ye, "basın"da Tayfun Talipoğlu'na, "devlet adamı" dalında TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP Milletvekili Sema Pişkinsüt ve Ankara Valisi Yahya Gür'e verildi. Crowne Plaza'da düzenlenen ödül töreninde konuşan Dernek Başkanı Av. Burhanettin Hakgüder, Dr. Sadık Ahmet'in yaktığı meşaleyi hedefe ulaştırmaya azimli ve kararlı olduklarını söyledi. Rumeli Türkleri Federasyonu Başkanı Taner Mustafaoğlu da Yunanistan'la Türkiye arasında oluşturulan dostluk rüzgarlarına Yunanlılar'ın gölge düşürdüğünü hâlâ kara liste uygulamasıyla kendilerinin Batı Trakya'ya sokulmadıklarını ifade etti. Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu Başkanı Necmi Hasanoğlu ise, Dr. Sadık Ahmet'in Batı Trakya gerçeğini uluslararası platformlara taşıyan bir dava adamı olduğunu söyledi. Dr. Sadık Ahmet'in eşi Işık Ahmet de, "O bir rüzgardı fırtınaydı, esti fakat geçmedi. Davasını bir yere getirdi. Aramızda her zaman yaşayacak" diye konuştu.

DOĞU'DA SON DURUM

09-08-2000

Sabah

Makale

CAN DÜNDAR

Bazen insan gidişat karşısında kendini çaresiz ve yalnız hisseder ya; son zamanlarda böyle yılgınlığa düşenlere ben Sema Pişkinsüt'ü örnek veriyorum: "Bakın tek bir insan koca taşları nasıl yerinden oynatabiliyor" diyorum. DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı... Karakollar ve cezaevleri üzerine yaptığı çalışmalar ve işkence konusundaki kararlı takibiyle kamuoyunun dikkatini çekmişti. Şimdi yine cesur bir hazırlığın içinde... Yeni dosyasının adı; "Güneydoğu Raporu". *** Pişkinsüt, geçen ay Doğu ve Güneydoğu'da Van'dan, Hakkari'ye, Batman'dan Diyarbakır'a kadar 10 il gezdi. Resmi bir gezi değildi bu; kendi deyimiyle "Türkiye'nin Batısından bir yurttaş" olarak dolaştı "Doğu"yu... Altında Şahin marka bir araba vardı. Bazı illerde peşine birkaç sivil polis arabası da takıldı. Sıcaklık araba içinde 47, dışarıda 60 dereceydi. Her ilde yerel yöneticilerden bürokratlara, başhekimlerden il sağlık müdürlerine, milli eğitim müdürlerinden baro yöneticilerine, yerel siyasetçilerden sıradan yurttaşlara kadar herkesle görüşüp, daha önce 1993'te, 1996'da ve 1998'de dolaştığı bölgede terörden sonraki durumu saptamaya çalıştı. Dün Pişkinsüt'e "Güneydoğu izlenimleri"ni sordum. Bölgeyi 2 yıl önceye göre çok daha rahatlamış bulduğunu anlattı. İnsanların daha rahat konuştuklarını ancak yoksulluğun tımandığını söyledi. "Ağrı'yı görmelisiniz. Durum korkunç... Sokaklar facia. Hastane felaket. İşsizlik, açlık had safhada... İnsanlar suskun. Acilen yetişmeliyiz" dedi. Malum; Ağrı'da HADEP'li belediye başkanı istifa ettirilmiş, onun yerine bir belediye meclis üyesi seçilmiş, o da bir süre sonra MHP'ye geçmişti. Bölgede "eski kafa"nın hâlâ işbaşında olduğunu gösteren en iyi örnek Ağrı... HADEP'li belediyelere kerhen göz yuman anlayış, fiilen hepsini temizlemek için uğraşıyor. Oysa bölge halkının içinde yer almayacağı bir çözümün çare değil, dayatma olacağını artık aklı başında her

insan görüyor. Ve neyse ki o insanlar arasında Sema Pişkinsüt gibiler de var. Pişkinsüt, bölgeye geri göçten yeniden açılan yaylalar ve köylerin korucularca işgaline, bazı illerde hala terör ve uyuşturucu rantının dönmesinden sınır ticaretinin belli kişilere rant sağlamasına, işsizlikten PKK'nın gözden düşmesine, bölgedeki güvenlik güçlerinin yaklaşımından, kültürel haklar sorununa dek pek çok konuda ilginç gözlemler aktardı. Bunları bir rapor halinde hem Başbakan'a sunacak, hem kamuoyuna açıklayacak. Ancak beni asıl çarpan Pişkinsüt'ün soruna bakış açısı oldu. "Biz Batıda yaşayanlar meseleye doğuştan elde ettiğimiz bazı haklarla baktığımızda anlamakta güçlük çekiyoruz. Oysa Doğu'yu görüp, 'Orada olmak, orada yaşananları yaşamak insana ne gibi haklar talep ettirebilir' diye düşünmemiz lazım. Bu, Türkiye'nin ufkunu açar." Batdakiler böyle bakarlarsa kendi kendilerine, "Bunlar bize yapılsa kabul edebilir miyiz" sorusunu soracaklar ve onları anlamaya çalışacaklar. Bugüne dek işin "Doğuluların sorunu" olarak algılanması bölücülük paranoyasını besliyor, yabancıların müdahalesi, dış dayatma endişesi doğuruyordu. Bu çağdaş yaklaşım, çözüm için iç dinamikleri harekete geçiriyor. Asıl önemlisi "Birlikte çözüm" şansı yaratıyor. "Nasıl kadın sorunu tek başına kadınların çözebileceği bir sorun değilse ve çağdaş erkeklerin desteği şart ise" diyor Pişkinsüt, "Güneydoğu sorunu da ancak Batılıların katılımı ile çözülebilir". Bu yüzden "Size şunları veriyoruz" türünden onur kırıcı yaklaşımlar ve dayatmalardan vazgeçilmesini, soruna Doğulularla birlikte ve onların onurunu koruyarak "ortak bir çözüm" bulunmasını savunuyor. "Çözümün önünü açacak olan büyük taraftır. Çözümü bulabilmek için öncelikle onlara kendilerini ifade edebilme ve örgütlenme şansı vermeli, bireysel hakları konusunda bilinçlendirmeliyiz" diyor. Ve Pişkinsüt'ten son bir uyarı: Bölge halen terör sonrası bir yenilenmenin umudu içinde bekliyor. O yüzden Türkiye'nin önünü açacak politikaların acilen oluşturulması gerekiyor. Bu yapılamazsa... "her şey çok kısa zamanda eski haline dönebilir".

MAYINLAR MECLİS'E HAVALA

11-08-2000

Yeni Gündem

Şımak merkeze bağlı Balveren (Gundikemele) beldesi sakinleri, özellikle çocukların ölümüne ve yaralanmasına neden olan mayınlar ile çevreye gelişi güzel atılan havan mermilerin temizlenmesi için Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na başvurdu. Komisyon üyesi ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun önümüzdeki günlerde, konuyu gündemine alacağını söyledi. Şımak'a bağlı Balveren (Gundikemele) beldesi sakinleri beldedeki karakolun çevresindeki bazı alanlara döşenen mayınların temizlenmesi ve havan mermilerinin çevreye gelişi güzel atılmaması için Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na başvurdu. Hazırladıkları ortak dilekçeyi 7 Ağustos günü telgrafla gönderen belde sakinleri, beldedeki jandarma karakolunun çevresindeki bazı alanlara döşenen mayınların, kendileri için büyük tehlike oluşturduğunu belirterek, komisyon üyelerinden mayın sorununu bir an önce çözüme kavuşturmasını istedi. Bu güne kadar bir çok kişinin yaşamını yitirdiği, bir o kadar kişinin de yaralandığını hatırlatıldığı başvuru dilekçesinde, bu durumda en çok zarar görenlerin, mayınları ve havan mermilerini oyuncak sanıp oynayan çocuklar olduğu belirtildi. Belde sakinleri, yıllardır aynı sorunla karşı karşıya olduklarına ve beldede yaşamın çekilmez hale geldiğine vurgu yaparak, sorunun giderilmesi için birçok kez yetkililere başvurmalarına rağmen bir yanıt alamadıklarını belirtti.

SORUNU ELE ALACAĞIZ

Konuyla ilgili görüştüğümüz Meclis İnsan Hakları Komisyonu Üyesi ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebğatullah Seydaoğlu, komisyon olarak bu durumla ilgileneceklerini söyledi. Halkın sorunlarından haberdar olduklarını belirten Seydaoğlu, sorunu önümüzdeki günlerde gündeme alacaklarını söyledi. Bu tür sorunlar hakkında komisyonun bilgilendirilmesi gerektiğini belirten Seydaoğlu, "Her konuda vatandaşlar bize başvurmalıdır. Komisyon bu konularda gerekeni yapacaktır" dedi.

1 ÖLÜ 6 YARALI

Balveren (Gundikemali) beldesinde 21 Temmuz günü koyunlarını otlatmaya götürən çocukların karakola 50 metre uzaklıktaki bir alanda buldukları bir havan mermisiyle oynamaları sonucu meydana gelen patlamada Agit Sıdar (10) yaşamını yitirmiş, Ömer Yıldız (8) ve Hasan Sıdar (8) ise yaralanmıştı. 1 Ağustos günü yine koyunlarını otlatmaya götürən İbrahim Bayram (8), Zübeyde Bayram (10), Ruşen Decber (9) ve Hanım Anık (7) isimli çocuklar karakola 100 metre uzaklıktaki bir alanda mayına basmaları sonucu mayının patlamasıyla yaralanmışlardı.

MERMİYİ İSİTİNCA CANINDAN OLUYORDU

Diyarbakır'da bulunduğu uçaksavar mermisini sıcak suya koyarak ısıtan Lokman Aytek, merminin patlaması sonucu ağır yaralandı: Lokman Aytek (16) ziyaret için gittiği Lice'de bulunduğu uçaksavar mermisini Diyarbakır'a getirdi. Aytek'in önceki gün sıcak suya koyarak ısıtmaya çalıştığı mermi patladı. Ağır yaralanan Aytek, Dicle Üniversitesi Araştırma Hastanesine kaldırıldı. Vücudunun 8 ayrı noktasına parça isabet ettiği için ameliyat edilen Aytek'in hayati tehlikeyi atlattığı öğrenildi. Bu arada Çınar ilçesi Boransu köyünde korucu babasının kalashnikof silahıyla oynayan Mehmet Nuri Eren (12), ağabeyi Hikmet Eren'i vurdu. Dicle Üniversitesi Hastanesi'nde kaldırılan Eren'in durumu ciddiyeğini koruyor.

PİŞKİNSÜT: ZATEN HERKES İZLİYOR

11-08-2000

Milliyet

Doğu ve Güneydoğu'daki 9 ilde incelemelerde bulunan TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, AB "katılım ortaklığı" belgesinin hazırlıkları nedeniyle gündemde bulunan Kürtçe yayınıla ilgili olarak bölgede "fiili" durum yaşandığını belirtti. Dicle'nin kıyısındaki toprak damdan, kentlerdeki evlere kadar her çatıda çanak anten bulunduğuna dikkat çeken Pişkinsüt şunları söyledi: "Bütün çanaklar hep aynı yöne bakıyor. Herkes Kürtçe televizyon izliyor. Yasaklarla bir yere varılamıyor. Kürtçe kasetin yasak olduğu günlerde vatandaşlar karaborsadan değerinin üstünde paralar vererek kaset bulmaya çalışmış. Serbest kaldıktan sonra kimse Kürtçe kaset almıyor.

NELER YAPILMALI

Pişkinsüt, aksaklıkların giderilmesi için ilk etapta yapılması gerekenleri şöyle sıraladı: Sosyal ve hukuk devleti derhal işletilmeli. Özellikle köylerde PKK'nın baskısı sonucu yardımlarda bulunmak zorunda kalanların affedilmesi beklentisi hakim. İnsan haklarının işletilmesi isteniyor. Köye dönmek istemeyen genç kuşak için iş imkanlarının yaratılması lazım.

EMPATİ ZAMANI

11-08-2000

Yeni Gündem

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, "doğu ile batıyı kaynaştırmak ve karşılıklı anlamayı sağlamak" amacıyla "empati" çalışması başlattı. Sema Pişkinsüt, NTV'de yayınlanan röportajında, bölge illerinde uzun süredir gözlem yaptığını ve son olarak 10 ile yaptığı gezi ile gözlemlerinin pekiştğini dile getirdi. Pişkinsüt, batıda yaşayanların bölge halkını "ne kadar anladığı"nın yanıtını bulmaya çalıştığını ve bunun için çalışma başlattığını belirterek, "'Türkiye'nin farklı yerlerindeki olan insanlar olarak, birbirimizi ne kadar anlayabiliyoruz? Madem ki birleşiyoruz, madem ki katılımcı demokrasinin yerleştirilmesinden yanayız, o zaman bu dinamikleri harekete geçirmemiz lazım" dedi. Pişkinsüt, "kişinin kendisini başkasının yerine koyarak, ne düşündüğünü anlama yöntemi" olan 'empati'yi tercih etmesinin asıl amacının, "Batılı bir vatandaş, kendisini, doğuda hissettiği zaman, oradaki insanların yerine geçtiği zaman, ne düşünür, ne tür haklarla donatılmasını ister ve hangi yönlerden kısıtlandığını fark eder?" sorusunun yanıtını bulmak olduğunu söyledi. Sema Pişkinsüt, batıda empati yönetimiyle yapacağı araştırma için bilim adamlarından yardım aldığını ve anket soruları hazırladığını belirterek, araştırmanın ilk durağının kendi seçim bölgesi Aydın olduğunu söyledi.

GÖZ YUMANLAR DA SUÇLU

15-08-2000

Radikal

İzmirli bir grup avukat, Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan işkence raporlarında açıklanan hak ihlallerinde sorumluluğu olanlar hakkında suç duyurusunda bulundu. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun İstanbul'daki çeşitli gözaltı merkezleri ile Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne ilişkin hazırladığı raporlar, avukatları harekete geçirdi. İzmir Barosu İnsan Hakları ve Hukuku Araştırmaları Merkezi avukatları, söz konusu raporlarda bahsedilen insan hakları ihlallerinde sorumluluğu olanlar hakkında suç duyurusunda bulundu. *Savcı ve valilere suçlama Raporunda isimleri geçen işkenceci görevliler, il ve ilçe emniyet müdürleri ile raporun kamuoyuna açıklanmasına karşın herhangi bir yasal işlem yapmayan ve mağdur anlatımlarında işkenceye göz yumdukları iddia edilen savcı ve valiler hakkında da suç duyurusunda bulunuluyor. Ancak savcı ve valilerin soruşturulma usulü farklı olduğu için bu kişilerle ilgili suç duyurusu dilekçeleri İçişleri ve Adalet bakanlıklarına gönderildi. Suç duyurusunda bulunanlar arasında, komisyon raporunda adı sıkça geçen ve 'Hortum Süleyman' olarak anılan Süleyman Ulusoy da var. *İstanbul'da ani baskınlar Komisyonun İstanbul'un Pendik, Üsküdar, Şişli, Bakırköy, Sarıyer, Küçükçekmece, Beyoğlu, Kartal, Kadıköy, Bağcılar, Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Eminönü, Kumkapı ve Beşiktaş ilçelerindeki karakollar ile Vatan ve Gayrettepe'deki Emniyet Müdürlüğü binaları ve Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yaptığı incelemelerde, sanıkların anlatımlarına dayanarak birtakım işkence ve insan hakları ihlalleri rapor haline getirilmişti. İzmir Barosu İnsan Hakları ve Hukuku Araştırmaları Merkezi, komisyonun raporlarını açıklamasından sonra Urfa ve Erzincan'daki cezaevleri ve gözaltı merkezlerindeki hak ihlalleriyle ilgili sorumlulukları bulunanlar hakkında da suç duyurusunda bulunmuştu. * Polis hukuka aykırı davranıyor ilgili Cumhuriyet savcılıkları ile İçişleri ve Adalet bakanlıklarına gönderilen suç duyurusu dilekçesinde, inceleme ve tespitler sonucu komisyonun hazırladığı raporların yayımlanarak açıklanmak suretiyle kamuya mal olduğu anımsatıldı. Dilekçede, "Komisyon raporlarında kendileriyle görüşülen mağdurlar, muhtelif yerlerde, muhtelif tarihlerde ve muhtelif memurlarca uygulanan, uzun süreli gözaltılardan, işkence ve kötü muamelelerden söz etmekte, yasaya ve hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılan yakalamalar aktarmaktadır" denildi. İşkenceye seyrirci kalanlar Bunun, TCY'nin 240. maddelerinde tanımlanan işkence, kötü muamele, görevi ihmal, görevi

suistimal, hürriyeti ihmal ve keyfi muamele suçları kapsamına girdiği belirtilerek, "Bu çerçevede, yetki alanınız dahilinde olup suç işlendiğini düşündüğümüz 1 Ocak 1998-31 Temmuz 2000 tarihleri arasında görev yapmış olan İstanbul valileri, cumhuriyet savcıları, İstanbul İl Emniyet müdürleri ve müdür yardımcıları ile raporlarda adı geçen ilgili karakol görevlilerinin hukuka ve yasalara aykırı olarak, görevleri nedeniyle en başta sağlık ve güvenliklerini korumakla yükümlü oldukları kişilere işkence ve fena muamelede bulundukları, bu muamelelere seyirci kalarak iştirak ettiklerinden dolayı görevlerini ihmal ve suistimal eden görevliler hakkında kamu davası açılarak cezalandırılmalarını talep ediyoruz" denildi. Ayrıca, mağdurların bazılarının 18 yaşından küçük olduğu vurgulanan dilekçede, "18 yaşından küçüklerin yargılanmasında, haklarında yapılacak her türlü yasal işlem sırf şekil olarak bile dikkat gerektirir. Ancak mağdur anlatımlarında yasaların ve hukukun suç saydığı fiiller, yaşları nedeniyle kuşkusuz daha da derin yaralara yol açacak küçük çocuklara uygulanmıştır" denilerek Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden örnekler verildi. Hortum' başrolde Suç duyurusu dilekçesinde, çeşitli karakollarda işkence gören mağdurların anlatımlarına göre hazırlanan Meclis raporlarından örnek olaylar da belirtildi. Örneklerin birçoğunda, 'Hortum Süleyman' lakaplı Süleyman Ulusoy'un da adı geçiyor. İşte rapordan bazı bölümler: Raporun 'İnceleme Tutanağı' başlıklı bölümünün 52. sayfasında Tutuklu- 35, Yedikule Araştırma'da askı ve elektrik ile kendisine işkence yapıldığını anlatmakta. Sayfa 160'ta, kadınlar koğuşundan Tutuklu-120, yaklaşık olarak 2000 yılı Şubat ayı başında, Yedikule Araştırma'da 'Hortum Süleyman' lakaplı Süleyman Ulusoy tarafından, kendisine işkence yapıldığını, başına copla vurulduğunu, dayak atıldığını, önce doktor raporu alınıp daha sonra işkence yapıldığını anlatmakta. Aynı sayfada komisyon Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt baş üzerinde 8 cm. uzunluğunda 4 cm. genişliğinde sopa izine uygun bir yaranın varlığını gözle tespit etmek suretiyle tutanağa geçmesini de sağlamış. Sayfa 161-162'de ifadesi bulunan kadın tutuklulardan Babaçörs, 18-19 Şubat 2000 tarihinde Yedikule Araştırma'da 'Hortum Süleyman' lakaplı Süleyman Ulusoy tarafından cop ve yeşil renkli bir hortumla dövüldüğünü anlatmakta. Sayfa 68'de Tutuklu-60, 8-10 Şubat 2000 tarihi civarında, Fatih Emniyet Müdürlüğü'nde, suçu üstlenmesi için kendisine işkence yapıldığını, bu çerçevede elektrik verildiğini, askı, falaka ve soğuk suya maruz bırakıldığını, gırtlak ile cinsel organının aynı anda sıkılarak kulağının ısırıldığını anlatmakta, sayfa 69'da da kendisine işkence yapanlardan birinin de 'Hortum Süleyman' lakaplı Komiser Süleyman Ulusoy olduğunu ifade etmekte. Sayfa 160'ta kadınlar koğuşundan Tutuklu-119, Fatih Araştırma'da ablasının altı yaşındaki çocuğuyla birlikte işkence gördüğünü, hortumla tazyikli su tutularak hem altı yaşındaki çocuğun hem de kendisinin kaba dayak ve askıya maruz kaldığını, saçlarından sürüklendiğini, hatta bu işkencelere dayanamayarak kollarını kestiği için bu yaralara 30 dikiş atıldığını anlatmakta. Raporun 'İnceleme Tutanağı' başlıklı bölümü sayfa 22'de, 2000 yılı Şubat ayı içinde kendini yakarak intihara kalkışan bir çocuğun hastaneden dönünce ayaklarının altına beysbol sopasıyla vuruldu, sayfa 23'te çocukların mahkemelerini takip edemedikleri, zira mahkemeye götürülmedikleri anlatılmakta. Sayfa 26'da bir tutuklu, tutukevinde hücre ve falaka cezalarına muhatap kaldığından ve çıktıktan sonra tekrar girişinde 'niye tekrar geldi' diye 1 ay 15 gün süreyle hücreye kapatıldığından bahsetmekte. Sayfa 33'te bir tutuklu, 38, 30 ve sekiz günlük süreler toplam üç kez hücreye atıldığını, 25-29 Şubat 2000 tarihinde, Zeki (başgardiyan) ve Fatih isimli gardiyanlar tarafından kendileri için özel olarak yaptırdıkları sopalarla işkence gördüğünü, ayrıca Murat isimli bir başka tutuklu çocuğa sözle sarkıntılık ederek saçının yolunduğunu, sayfa 34'te Ahmet isimli gardiyanın rüşvet istediğini, baş memur Ordulu Zeki'nin küfür ve tehditlerde bulunduğunu 'dilekçe yazıp şikâyet ederseniz görürsünüz' dediğini, Zeki (başgardiyan), İsmail, Ahmet, Erдің, Fatih isimli gardiyanların sürekli kötü muamele yaptıklarını, Müdür Fehmi Bey'in ise küfür ettiğini, bir defasında o sırada hücrede olan iki çocuğa bu sayılanlarla birlikte 30 gardiyanın saldırarak dövdüklerini, bunların arasındaki gözliüklü sarışın Mustafa isimli gardiyanın çocuğa "Kendinizi öldürmek mi istiyorsunuz, ben boynunuzu kırar sonra da intihar etti Derim" diyerek tehditlerde bulunduğunu anlatmakta.

POLİS DEVLETİNDEN KURTULALIM

20-08-2000

Cumhuriyet-Dergi

Türkiye'nin gündeminden düşmeyen üç konu: İşkence, cezaevleri ve af. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'e göre çözüm sistemin düzeltilmesinde: Öncelikle gereken ise sorunları kabul etmek.... Türkiye'nin "kirlili" yüzü ilk kez, ülkenin en yetkin kurumu Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından "deşifre" edildi. "Münferit, Batı'nın uydurması, polise iftira" denilerek yok sayılan "işkence" bütün çıplaklığıyla gözler önüne serildi. Kimilerince "askı", kimilerince "falaka" diye isimlendirilen işkence aletine ilk kez TBMM "el koydu". Ceza, tutuklevleri, karakollar, işlahavlerinde uygulanan işkence bütün çıplaklığıyla kamuoyunun bilgisinde artık... TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, tarihinde ilk kez somut olarak, devletin en üst birimlerinin "reddettiği" en büyük insanlık suçunu, "işkenceyi" belgeleriyle ortaya koydu. Yurttaşlar artık, kötü muameleye uğradıklarında ilk "başvuru" adresi olarak komisyona yöneliyor. Komisyona şimdiye kadar 328 şikâyet başvurusu geldi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt bunları, tek tek savcılıklara ve konuyla ilgili bakana iletiyor. Yargı kimin için işliyor? TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, üç yıl içinde 8 bin 500 tutuklu ve hükümlüyle yüz yüze görüştü. Sonuç "münferit" değildi, yüzde doksani işkence görmüştü. Başkan Pişkinsüt'e göre işkence suçundan cezaevlerinde tek bir hükümlü yok... Komisyon üyeleri, 8 bin 500 tutuklu ve hükümlüyle "yüz yüze" görüşerek, 1998-2000 yıllarını kapsayan bir "karşılaştırmalı rapor" hazırladı, ardından

da kitap halinde bastırıldı. Batı Trakya, Ulucanlar Cezaevi'ne ilişkin olaylar da ayrı raporlar olarak çıktı ve kitap haline getiriliyor. Komisyon Başkanı Pişkinsüt, "İşkence kitaplarının" öyküsünü Cumhuriyet Dergi'ye anlattı: Komisyon olarak işkenceyi delilleri, belgeleriyle saptadınız. Ama bu raporlar Meclis genel kurulunda tartışılmadı. Meclis'in bundan sonra yapabileceği bir şey yok mu? Böyle bir konunun toplumda tartışılıyor olması, topluma gidip, toplumdan taleplerle geri dönülmesi çok önemli. Konu topluma yansıdı. Toplum, kitaplara ve basına yansıdığı şekliyle falaka denilen askının bizzat kendisini ekranda gördüğünde birçok şeyi hissetti. Bize tek bir- ki polis teşkilatımız içinde böyle radikal gruplar olabilir- kınama, protesto gelmedi. Hep destek geldi. Demek ki bu, toplumsal talebin parlamentoya yansımaysdı. Onun için çözümü daha çok kolay olacak. İncelemelerimiz sonucunda hazırladığımız il bazındaki raporlar tamamlandı. Ulucanlar Cezaevi, Batman Cezaevi ve Batı Trakya raporu basım aşamasında. Bundan sonra da bir üst rapor, tümüyle sistemi tartışmaya götürecek bir rapor daha hazırlayacağız. Bu konuda Adalet ve İçişleri Bakanlıklarının uzun süredir aldığı önlemler ve reform tasarıları var. Toplumsal talepleri de hesaba katarsak her şey daha hızlı olacak. O nedenle umutsuz değilim. Çok geniş kapsamlı bir inceleme yaptınız. Ceza, tutukevleri, işlahevleri, karakollar... İşkence en çok hangi aşamada devreye giriyor? 14 il dolaştık, tüm cezaevlerinin tüm koşullarını, yani E tipi, özel tip, işlahevi ve kapalıyı, yani her tür cezaevini ve her birindeki tüm koşulları inceledik. Cezaevinde de işkence var ama asıl sorun soruşturma ve kovuşturma aşamasında. Çünkü ifadeye dayalı olarak sorgu yapıldığı için çoğu kez delillerden, adli ve kriminal laboratuvarlardan yeterince yararlanılamıyor. Adli polis teşkilatı gibi delil toplama yönünden bilinçlenmiş bir yapının oluşmamasından gelen eksikler var. Tek olay ifade almaktan geçiyor. CMUK, ifade almada, savunma hakkının geçerli olması için avukat bulundurma konusunda tam işlemiyor. Savcılar sorgu sırasında bizzat bulunamıyor ve dolayısıyla kötü muamele ve işkence oluyor. Yaptığımız çalışmalarda 8 bin 500 mahkûm ve tutukluyla bire bir, yalnız görüştük. Buna ilaveten ceza infaz memurlarıyla, aileleriyle, cezaevi yöneticileriyle, tutuklu yakınlarıyla, emniyet müdürlükleri birimlerinin idarecileriyle, sorgucularla, sorgu yapan personelle, adliye hâkimi, savcı ve başsavcılıklarımızla, kriminal laboratuvarlarla, adli tıp kurumlarıyla bağlantı kurduk. O nedenle soruşturma, kovuşturma, yargılama ve cezaevi infazı ile ilgili il değerlendirmesi olarak yazıyoruz bütün raporları. İncelemeler sırasında işkence görenler açısından bir oran verebilir misiniz? İnsanların yüzde 90'ı, soruşturma ve kovuşturma sırasında kötü muamele gördüklerini söylüyor. İşlahevindeki çocuklar, adli mahkûmlar ve terör mahkûmları da aynı şeyi söylüyorlar. Zaten "adli alanda bu kadar olursa, terörle yargılananlar arasında ne kadar olur" diye düşünmek lazım. Yer, mekân, kişi tarifleriyle, tarihleriyle, yaşadıklarını delilli ve somut olarak anlatıyorlar. Farklı illerdeki insanlar, aynı yerde sorgulanmışlarsa o mekânı, yıllar içinde değişiklik olmaksızın aynı biçimde tarif ediyorlar. Örneğin İstanbul Küçükköy Karakolu'ndaki değerlendirmeleri, 1985, 1990 ve 1995 yılında sorgulanan da yapıyor. Aynı mekânı, aynı ortamı, değişik şekillerde tarif ediyor, anlatıyor. Sizce Türkiye'de işkence, sistematik mi, yoksa devlet kademelerindeki bazı sorumlu ve "yetkililerin" söylediği gibi "münferit" mi? Yasalarımızda işkence suç sayılıyor. Yargılama olduğu takdirde bu suçun üzerinden ceza veriliyor. Uluslararası sözleşmelere imza koymuş bir ülkeyiz. Yasamada, yargıda ve uluslararası alanda kabul etmediğimize göre, bu konunun bir ayağı sağlam. Uygulamaya bakıldığında, yargıda aklamaların -işkenceci açısından- çok fazla olduğu görülüyor. Hatta doktor gözetimi yönünden bir desteğin var olduğu söylenebilir. Yani "Darp cebir yoktur" diye yazmak, adli tabip raporu vermiş olmak demek değildir. Bütün bu değerlendirmeler sonucu şunu söyleyebiliriz; tek tek vakalar ama yaygın. Tek tek ama pek çok. Dürüst olmak gerekir. Eğer ben bütün yasalarımızda işkenceyi uluslararası alanda da suç saymışsam, yargımda bunu işletmem lazım. Yargımda bunu işletemiyorsam, engeller varsa bu engelleri bağımsız yargıyla, hukuk devleti ilkesiyle aşmam lazım. Kamu ve toplum vicdanındaki değerlendirmeleri de dikkate alarak, benim bu "insanlık suçunu, bu yapıyı bitirmem lazım" deyip bitirmek lazım. Eğer bu basamaklarda bir rahatsızlık oluyorsa, "yaygınlığı mı içeriyor" sorusu akla gelir. Tabii onun da anlamı sistematığe gider. Bu dayanışma mekanizmalarının içinde fevkalade görev yapanlar var, aldıkları olumlu sonuçlar da var. Ama buna karşılık cezaevlerinde bugün işkence suçundan dolayı hükûm giydiği için yatan tek bir güvenlik görevlisi yok. Bu, koruma-kollama mekanizmasının getirdiği bir sonuç mu? Yoksa mevzuatta bir boşluk mu var? İşkence cezasının alt sınırı bir yıldan başlıyor. Zaten üst sınırdan hiçbir zaman ceza verilmiyor. İşkence nedeniyle hükûm giyenler var, özellikle de son dönemde bu arttı. Ama bir yıl ceza verildiği zaman bu iyi hal gözetilerek 10 aya indiriliyor, o da tecil ediliyor. O nedenle de işkence suçundan yatan kimse yok hapiste. Tabii bütün bu birbirini kollama, koruma, mesleki dayanışma veya sistemlerin kendi yanlışlarını örtbas etme şeklindeki yapılanması da bunu etkiliyor. O halde verilen cezanın yetersizliğinden söz edilebilir mi? Ya da çözüm cezayı arttırmak mı? Bu konuyu cezalarla çözemeyiz. Cezalarla yıldırarak, belli iyileşme sağlansa bile çözemeyiz. Onun için sistemdeki yanlışlıkları ve sistemin kendi kendisini kontrol mekanizmasını düzeltmek lazım. Bugün ben polis memurlarının, kalkıp en alttaki sorgu memurunun, "işte sen suçlusun" diye cezalandırılmasından yana değilim. Hangisi olursa olsun polis memurlarının, güvenlik birimlerinin asla ve asla, onurlarıyla oynanmasından, desifre edilmesinden yana değilim. Bütün suçun onların üzerine yıkılarak bu işin düzelseğine inanmıyorum. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı'nın, en üst düzeydeki birimleri ve sistemleri kontrol ederek bu sorunun üzerine gitmeli. Yine bir yanlışlık... Eğitime, en alt düzeyden başlandığı takdirde insan hakları bilincine varılacak deniyor. Hayır. Tabii ki eğitim yapılacak, ama en üstteki birimlerle de. Yani yürütmenin bu konuyla ilgili sorumluluğunu taşıyan görevliler, emniyet müdürlükleri gibi,

illerde mülki amirler, başsavcılıklar, valiler, denetim ve yönetim yetkisine sahip oldukları için sorumluluk taşıyanlardan değil de alt kademedan başlamak olmaz. Hükümet ve bakanlar da siyasi sorumlulardır. O nedenle en üstten başlamak üzere değerlendirme yapılmalı. Siz, ilk kez bir işkence aletini, bir falakayı Meclis'e taşıyıp kamuoyuna deşifre ettiniz. "İşkence var"deyip kanıtlı sundunuz. Emniyet Genel Müdüründen, İçişleri Bakanı'na kadar da tepki gördünüz. Bu tepkileri neye bağlıyorsunuz?

PIŞKINSÜT: İŞKENCE İNSANLIK SUÇUDUR

27-08-2000

Milli Gazete

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, işkencenin insanlık suçu olduğunu ve idam cezasının referandumla değerlendirilecek bir konu olmadığını söyledi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illere düzenlediği gezi ve incelemelerini sürdürüyor. Pişkinsüt, önceki gün akşam geldiği Şanlıurfa'da, yerel ŞRT televizyonunda çıktığı canlı yayında, basın mensuplarının, terör, koruculuk sistemi, işkence olayları, idam cezası ve toprak reformu ile ilgili sorularını yanıtladı. Gazetecilerin işkence ile ilgili sorularını cevaplayan Pişkinsüt, işkencenin bir insanlık suçu olduğunu söyledi. Pişkinsüt, "İşkence ile ilgili olarak 14 ilde, 15 rapor çıkardık. 1998 yılında sistemi inceledik ve 1998 ile 2000 yılını karşılaştırdık. Hükümetin bu konudaki başarısını ölçmek istedik. 1998 yılından bu yana işkencede bir düşüş var" dedi. Pişkinsüt, gezdiği yerlerde soruşturma, kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemini incelediğini belirterek, "Güvenlik birimlerinin sorgu mekanlarında delillere dayalı olarak sorgulamadıklarını veya delillere dayalı olarak sorgulama konusunda hem personel, hem teknolojik ve kronolojik inceleme, hem de adli tip yönünden eksikliklerin olduğunu ve bundan dolayı ifadeye dayalı sorgulamalar yapıldığını tespit ettik. İfadeye dayalı olan sorgulamalarla birlikte yanlışlıklar da artıyor" şeklinde konuştu. Pişkinsüt, soruşturma aşamasında güvenlik birimlerinde verdikleri ifadeyi aynen kabul eden ve bu ifadenin zorla alınmadığını söyleyen çok az kişi olduğunu kaydetti. Pişkinsüt, yüzde 100'e yakın kesimin, "Ben bunu, zor ve kötü muamele altında söyledim" dediğini hatırlattı. Herkesin doğru söylemesini beklemediklerini ifade eden Pişkinsüt, 8 bin 500 mahkumla yüz yüze görüştiklerini ve yalan söyleme ihtimallerini düşünerek, tarif ettikleri mekanlarda ve kişilerde inceleme yaptıklarını vurguladı. Bunların sonucunda somut değerlendirmelerde bulunduklarını belirten Pişkinsüt, Türkiye'nin bu meseleyi de çözeceğinin altını çizdi. "İdam cezası referandumla değerlendirilemez" İdam cezasının kaldırılması için referanduma gidilmemesi gerektiğini kaydeden Pişkinsüt, "İdam cezası kesinlikle kamuya götürülüp, referandumla değerlendirilecek bir konu değildir. Temel yaşam hakkıdır ve kaldırılması gerekir. Bunun kaldırılması ile ilgili birikimi de onu kaldıracak olan siyasi otorite kendinde taşıyabilmelidir. Kısacası idam cezası kaldırılmalıdır" diye konuştu.

PIŞKINSÜT ABD'DE F TİPİNİ İNCELEYECEK

03-09-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, ABD'nin Kuzey Carolina eyaletinde "F tipi" cezaevlerini inceleyecek. Komisyon çalışmaları dışında "milletvekili" kimliği ile incelemelerde bulunacağını belirten Pişkinsüt, Türkiye'de "F tipi cezaevlerine" denk gelen "yüksek güvenlikli cezaevlerinde" incelemelerde bulunacağını söyledi. Doğu ve Güneydoğu illerinde, cezaevlerinden hastanelere kadar bölgenin "sosyo-ekonomik" koşullarını incelemeye dönük çalışmasını tamamlayan Pişkinsüt, yine "kişisel çalışma" kapsamında, bu kez ABD'de incelemeler yapacağını söyledi. ABD'deki ceza ve infaz sistemi ile ilgili incelemelerde bulunacağını belirten Pişkinsüt, incelemelerin sonucunu da rapor-kitap haline getireceğini ve ilgili kurumların bilgisine sunacağını bildirdi. İncelemesinin yüksek, orta ve az güvenlikli cezaevlerini kapsayacağını ifade eden Pişkinsüt, Kuzey Carolina'nın "göç alan bir bölge ve geçmişte en fakir eyalet" olması nedeniyle ilginç bir örnek oluşturduğunu ifade etti. ABD'de organize suçların, "federal suçlar" kapsamına girdiğine de işaret eden Pişkinsüt, bu nedenle yerel uygulamalar hakkında da bilgi alacağını vurguladı. ABD'nin "koğuş" sistemini 30 yıl önce terk ettiğine dikkat çeken Pişkinsüt, bugünkü sisteme geçiş aşamalarını da yerinde inceleme fırsatı bulacağını vurguladı. Yaklaşık 1 hafta ABD'de incelemelerini sürdüreceğini aktaran Pişkinsüt, hazırlayacağı raporun hem komisyonda değerlendirilebileceğini, hem de başta Adalet Bakanlığı olmak üzere ilgili birimlere sunacağını söyledi. Pişkinsüt, TBMM'nin yeni yasama yılında komisyon olarak Avustralya'daki Türklerin durumunu ve insan hakkı ihlallerini incelemek üzere bu ülkeye gideceklerini belirtti.

SEMA PIŞKINSÜT ABD YOLCUSU

04-09-2000

Yeni Gündem

Sema Pişkinsüt, F Tipi cezaevlerine yönelik kamuoyunda yükselen tepkiler üzerine batı ülkelerindeki yüksek-orta ve düşük güvenlikli cezaevlerini inceleyecek Kamuoyunda "tabutluk" olarak nitelendirilen F Tipi cezaevlerine yönelik tepkiler üzerine batılı ülkelerdeki cezaevlerini ve buralarda uygulanan mevzuatı

incelemeye başlayan TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, 1920'li yıllarda zenci-beyaz çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı ABD'nin Kuzey Caroline Eyaleti'ndeki cezaevlerini inceleyecek. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Türkiye'deki cezaevlerine yönelik çalışmaların ardından şimdi de yurtdışına açılıyor. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, F Tipi cezaevlerine yönelik kamuoyundan yükselen tepkiler üzerine batı ülkelerindeki yüksek, orta ve düşük güvenlikli cezaevlerini ve bu ülkelerde uygulanan cezaevi mevzuatını yerinde incelemek üzere ilk gezisine ABD'nin Kuzey Carolina Eyaleti'nden başlayacak. Yaklaşık bir hafta boyunca bu eyaletteki söz konusu cezaevlerinin yanı sıra kadın ve çocuk cezaevlerini de gezecek olan Pişkinsüt, bu yöndeki çalışmalarına daha sonra Avustralya'daki cezaevlerinde devam edecek. ABD gezisi öncesinde gazetemizin sorularını yanıtlayan Pişkinsüt, Kuzey Carolina'yı 1920'li yıllarda zenci-beyaz çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir bölge olması nedeniyle tercih ettiğini belirtti. Bu bölgede yüksek, düşük ve orta güvenlikli cezaevlerini inceleyeceğini, bu cezaevlerine hangi kişilerin hangi koşullarda kaldığını ve mevzuatlarını yerinde inceleyeceğini ifade eden Pişkinsüt, ayrıca bu bölgedeki cezaevlerinde çalışan personelin üyesi olduğu bir sendika ile de görüşmeleri olacağını söyledi. Önceden edindiği bilgiye göre bu sendikanın cezaevleri yönetiminde herkesin söz sahibi olduğu bir oluşum meydana getirdiğini belirten Pişkinsüt, "Oradaki uygulamayı yerinde görmek için onlarla da temasım olacak. Dünya artık modüler yapıya geçti. Oradaki cezaevlerinde kimse kimsenin şaibesi altında kalmıyor. Bizde olduğu gibi bu silahları içeriye kim sokuyor gibi tartışmalar da olmuyor" dedi.

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜNÜN ÖZELİ YOK'

16-09-2000

Cumhuriyet

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, ABD'de 'cezaevi denetledi' TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, ABD'deki cezaevlerinde yaptığı inceleme gezisinin sonuçlarını rapor haline getiriyor. Bu raporu, başta Adalet Bakanlığı olmak üzere, ilgili kurumlara ileteceğini belirten Pişkinsüt, özellikle her mahkûma özel tutulan "suç cetvelleri ve disiplin yöntemlerinin" Türkiye'de de uygulanabileceğini ifade etti. Türkiye'de mahkûmların, "işlediği suç"la sınırlı değerlendirildiğine işaret eden Pişkinsüt, ABD'deki incelemelerinde ise her mahkûmun, geçmişinden cezaevine girdiği zamana kadarki olan eylemlerinin, oluşturulan "cetvele" kaydedildiğini söyledi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt, geçen hafta, özel bir davetle gittiği ABD'nin Kuzey Carolina eyaletinde yaptığı cezaevi ve İslahi gözlemlerini rapor haline getireceğini söyledi. Cezaevinin içinde "fotoğraflar" çektiğini ve "idam" odalarında da incelemelerde bulunduğunu kaydeden Pişkinsüt, "Orada terör mahkûmu yok. Ancak, 'çok tehlikeli' ya da 'orta tehlikeli' diyebileceğimiz mahkûmlar var. Ancak cezaevine girdikten sonra, işlediği suçun niteliği değil, cezaevi disiplin koşullarına uyup uymamasıyla değerlendiriliyor" dedi. Türkiye'de "lineer" cezaevi tipinin uygulandığını, ABD'de ise "modüler" sistemin geçerli olduğunu kaydeden Pişkinsüt, gözlemlerini şöyle aktardı: "Bir kere, adi, terör suçlusu gibi ayrımlar yok. Her tür suçlu aynı yerde. Ancak benim dikkatimi çeken, mahkûmun, 'kişisel masuniyet' denilen hakkının olmaması. Örneğin, tuvaleti bile göz önünde. Bunu ben yadırgadım. Ancak cezaevi yöneticileri, 'Buraya girdikten sonra, özel bir şeyi olamaz. Her şeyiyle buraya tabidir' görüşündeler. Yani orada kişisel haklar söz konusu değil. Ama mahkûma, sağlık, yiyecek, televizyon gibi, temel ihtiyaçları muntazam sağlanıyor. Cezaevi'ne yiyecek girişi kesinlikle söz konusu değil. Odalara kesinlikle dışarıdan - giyecek, yiyecek, eşya- hiçbir şey sokulması mümkün değil. Cezaevinden firar ise şimdiye kadar Kuzey Carolina'da bir kez olmuş, onun dışında da yok." "İrkçilik" konusunda ABD'lilerin çok "hassas" olduklarını, Zencilere ise "siyah" bile denmediğini belirten Pişkinsüt, "Ancak, onlar siyahlara 'Afrikalı Amerikalılar' diyorlar. Dolayısıyla bu bile düşündürücü" görüşünü dile getirdi. ABD'de nüfusun yüzde 10'unu siyahların oluşturduğuna dikkat çeken Pişkinsüt, "Ancak buna karşın, cezaevinde kalanların yüzde 70'inin siyah olması dikkat çekici" dedi. Pişkinsüt, hazırlayacağı raporda, Türk ve Amerikan sisteminin farklılıklarını vurgulayacağını, ancak özellikle "cezaevi disiplini"nin sağlanmasına dönük uygulamalarla ilgili önerilerde bulunacağını da ifade etti. Türkiye'de her cezaevinde ayrı bir "mevzuat ve yönetim anlayışı" olduğunu kaydeden Pişkinsüt, "Orada ise tek bir mevzuat ve uygulama tipi var" görüşünü dile getirdi.

F TİPİ ÇAĞDAŞ MI, ÇAĞDIŞI MI?

23-09-2000

Milliyet

Makale

TUNCA BENGİN

Adalet Bakanlığını F tipi cezaevlerini 'çağdaş, insan haklarına saygılı' diye tanımlıyor, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt ise ortaçağ zihniyeti olarak yorumluyor. Pişkinsüt, 'Bu anlayış modernize edilerek de 21. yüzyılda yer alamaz' diyor. ABD'deki cezaevlerini inceleyen Pişkinsüt, 'Orada mahkûmlarla infaz memurları bir arada yaşıyor. Yaptırım, mevzuat çok net. Biz hücreye koysak yalnızlaştırmaya, koşullara koysak aralıklı olarak denetime tabi tutmaya yöneliyoruz. O zaman da karşılıklı bir gerilim meydana geliyor' şeklinde konuşuyor. Erzurum, Ezincan, Tunceli, Şanlıurfa cezaevleri ve Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi hakkındaki tespitleriyle Türkiye'yi sarsan İnsan Hakları Komisyonu şimdi de F tipi

cezaevlerini inceliyor. Binaların dahi önyargılı yapıldığını savunan Pişkinsüt, şunları söylüyor: "Örneğin; F tiplerinde iki ya da üç kişilik odalara avlu da koymuşuz. Yani baştan diyoruz ki; bu nasılsa çalışmaya, eğitime gitmeyecek ya da tehlikeli olacak o zaman ben kapısını kapattığımda insan hakları bakımından da 'işte avlusu da var' diyebilelim. Halbuki bana avlu lazım değil. Disiplin suçu olduğunda gereği neyse on-on beş gün mü hücreye koyarım. Ama onun dışında insanlar sosyal çerçevede bir araya gelebilmeliler." Revize edilmeli F tipinin revizyondan geçirilmesi ya da kimlerin konulacağı konusunda değerlendirme yapılması gerektiğini savunan Pişkinsüt, devam ediyor: "Terör mahkûmlarını koyacaksak; bugüne dek tek bir terör mahkûmu iş yurdunda çalışmadı, eğitime gitmedi. Ne DHKC ne PKK. O halde neden F tiplerinin içerisine trilyonlar harca yapıp eğitim salonları, ışıklar yapıyoruz. Daha cezaevlerinde psikolog, sosyolog yok, öğretmen çok eksik. Cezaevi ayırımının suç ve mahkûmun kalitesine göre yapıldığını anlatan Pişkinsüt, bu konuda da şöyle diyor: "Oysa suçuna göre verilen cezalar yargının sorunu. Cezaevi içindeki yaşam koşullarına uyma oradaki mevzuatla ilgili. O açıdan mahkûm tehlikeli ya da olmayabilir. ABD'de gördüm, 6 ay sonra çıkacak mahkûmla idamlık yan yana hücrelerde kalıyorlardı. Orada üç hafta baştan denetliyorlar. İyi, orta ya da yüksek güvenlik gerektiren, yani disipline gelmeyenler gibi. Her biri de ayrı renk elbise giyiyor. Örneğin turkuvaz renktekiler tehlikeli olmayanlar ama suçundan dolayı değil, aralarında idamlıklar bile var. Ve sonuçta hepsi aynı bahçenin içerisinde. Bizde açık cezaevine gitme koşulları bile rezalet. Onay bakanlığa ait. Bakanlıktaki insanlar onu görmüyor ki." Tutuklular her isteklerinde haklı mı? "Hayır, hayır asla. Ama disiplini koymayıp, standardizasyonu oluşturmadığınız takdirde onlar haklılık kazanır." Sorun nasıl çözülebilir? "Aşamalı olarak iyileştirme puanlama ve serbestleştirme ile birlikte yaşam modeliyle. Terör için kendi koşullarımıza göre görüşürüz; kendi ahlaki, dinsel anlayışımıza, kültürel değerlerimize göre gözden geçirebiliriz ama önce bilimsel ayaklarını çakmamız gerekir."

FATURA MAHKUMLARI

26-09-2000

Radikal

Ulucanlar'da 10 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan operasyonun birinci yılında mahkûmlara 12 bin yıl istenirken, cezaevi personeline yargı yolu kapandı, jandarmaların ifadesi alınamadı. Ankara Merkez Kapalı (Ulucanlar) Cezaevi'nde 10 mahkûmun ölümü, 40'ı aşkın mahkûmun da yaralanması ve sakat kalmasıyla sonuçlanan kanlı operasyonun üzerinden bir yıl geçmesine rağmen, sorumlulukları TBMM İnsan Hakları Komisyonu raporuna da yansımış görevliler, henüz yargı önüne çıkarılmadı. 86 mahkûm aleyhine toplam 12 bin yıl ceza istemiyle açılan davanın görülmesine de henüz başlanmadı. Operasyonla ilgili TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu raporunda ise mahkûmların hedef gözetilerek öldürüldüğü, yaralı mahkûmlara işkence yapıldığı, vücutlarına ne olduğu tespit edilemeyen ve yanıklara yol açan bir sıvı döküldüğü tespitleri yer aldı. Koğuş sorununa 10 can Operasyon, siyasi mahkûmların kaldıkları koğuşun dar olması nedeniyle bitişikteki diğer mahkûmların koğuşuna geçmeleriyle başlayan gerginlik üzerine yapıldı. Yaklaşık bir ay süren gerginliğin kan akmasına yol açabileceği yolunda mahkûm ailelerinin uyarıları sonuçsuz kaldı. Başbakan Bülent Ecevit'in ABD ziyaretinin başladığı gün, jandarmanın katıldığı operasyon sonunda 10 mahkûm öldü. Adalet Bakanlığı, operasyonun koğuş işgali nedeniyle değil 'tünel' ihbarı üzerine yapıldığını öne sürdü. Mahkûmların ateşli silahla güvenlik görevlilerine direndiklerini açıklayan bakanlık, operasyondan 12 gün sonra gazetecilere cezaevini gezdirdi. Gaz kokusu alınan koğuşlarda 'bulundu' denilen tünelin koğuştan dışarıya değil, havalandırma bölümünden koğuşa doğru kazıldığı görüldü. Adli Tıp raporlarında da mahkûmların ölüm nedeninin 'yakın mesafeden ateşli silah kullanılması ve künt cisimle öldürücü bölgelere vurulması sonucu gelişen iç kanama' olduğu tespit edildi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun raporunda güvenlik görevlilerinin ve bakanlık yetkililerinin sorumluluğuna dikkat çekildi. Raporda, hedef gösterilerek ateş edildiği, yoğun işkence yapıldığı, mahkûmların vücutlarında yanıklara rastlandığı, mahkûmların kullandığı ileri sürülen silahlarla ilgili olarak da ciddi şüphelerin olduğu tespitleri yer aldı. Mahkûmlara 12 bin yıl ceza Görevlilere karşı şimdiye kadar açılmış bir dava yok. Savcılık, yaralananların da aralarında olduğu 86 mahkûm hakkında 12 bin yıla varan ceza istemiyle dava açtı. Davanın açıldığı Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevsizlik kararı vererek dosyayı 2 No'lu DGM'ye göndermesi bu davanın da başlamasını geciktirdi. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, davanın ağır cezanın yargı alanında olduğuna karar verdi. Mahkûmların 'adam öldürmek, adam öldürmeye tam teşebbüs etmek, yaralamak, isyan çıkarmak, Ateşli Silahlar Yasası'na muhalefet, patlayıcı madde bulundurmak ve cezaevi binasında zarara yol açmak' iddialarıyla yargılanmalarına 25 Ekim'de başlanacak. Görevlilere henüz dava yok Operasyona katılan jandarma ve cezaevi personeli için açılmış bir dava ise henüz yok. Jandarma hakkında Ankara Valiliği'nin verdiği 'soruşturmaya yer olmadığı' yolundaki karar, ancak Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan itirazla kaldırıldı. Mahkeme kararıyla başlatılan soruşturmada suçlanan 150 jandarmadan 60'ının ifadesi alınabildi. Cezaevi Müdürü Rüstem Cinkılıç, müdür yardımcıları ve gardiyanlar hakkında yapılan soruşturmada ise 'takipsizlik' kararı verildi. Bu karara Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan itiraz da reddedilince, personelin yargılanması için iç hukuk yolları tükendi ve Türkiye aleyhine AİHM'de dava açıldı.

ADALET BAKANLIĞI: 'F TİPİ ÇAĞDAŞ'

04-10-2000

Milliyet

Makale

TUNCA BENGİN

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün F tipi cezaevleri için çağdışı yorumuna Adalet Bakanlığı'ndan yanıt var. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun, 'Yaşam koşulları açısından Birleşmiş Milletler ve Avrupa Cezaevi Standart Kuralları'nda öngörülen olanaklardan daha iyi' iddiasında. Ve önyargı olarak nitelendirilen havalandırma avlularının da tüm dünya ülkeleri cezaevlerinde mevcut olduğunu söylüyor. Ertosun, Pişkinsüt'e verdiği yanıtta öncelikle F tiplerinin kimler için yapıldığına değiniyor: "3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar nedeniyle tutuklu ve hükümlü olarak barındırılması amacıyla projelendirilen, yüksek güvenlikli kapalı cezaevleridir." İyi de düşünce suçu da terör kapsamında. Ertosun, soruyu şöyle yanıtlıyor: "Terörün sözlük karşılığı şiddet. Düşünce suçlusunun bu kapsama sokulduğu eleştiriliyor ama; bunu eleştirmekten çok düzeltmek Meclis'in görevi." Ertosun'un açıklaması Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tehlikeli mahkum statüsünde olan hükümlülere uygulanacak standart kurallar hakkında özel bir tavsiye kararı bulunduğunu belirten Ertosun, şöyle diyor: "3713 sayılı kanun 1991 yılında yürürlüğe girmesine karşın, 16. maddesinde öngörülen tek ve üç kişilik yüksek güvenlikli cezaevleri yapımı bugüne kadar mümkün olamamıştır. Bakanlığımız, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla projenin yapımına hızla geçmiştir. F tipleri çağdaş ve insan haklarına saygılıdır. Havalandırma avlularının ayrı ayrı yapılmasının nedeni, 3713 sayılı kanunun 16. maddesidir. Yapılmadığı takdirde, eğitim ve çalışma saatleri dışında tutuklu ve hükümlülere açık alana çıkarmak mümkün olmayacaktır. Kalabalık koşullarda örgüt baskısı altında yaşayan tutuklu ve hükümlülerin, örgüt talimatları doğrultusunda iş atölyelerinde çalışmaktan kaçındıkları, baskıdan kurtulanların ise kendi rızalarıyla faaliyetlere katıldıkları bilinmektedir." 'Ayrım mutlak değil' Türk İnfaz Mevzuatı'nda tehlikeli suçlu grubuna giren bir hükümlünün cezasının bir bölümünü çektikten sonra düşük güvenlikli kapalı cezaevlerine gönderilebildiğini de anımsatan Ertosun, şöyle devam ediyor: "Örnek vermek gerekirse; 25 Eylül 2000 itibarıyla terör suçlularından 1142 hükümlü düşük güvenlikli ilçe cezaevlerinde barındırılmaktadır. Açık cezaevine ayrılma koşullarının rezalet olduğu iddiası da gerçek dışıdır. Cezaevlerinde psikolog, sosyolog ve öğretmen eksikliği yolundaki tespitler ise doğrudur. Ancak F tipinde standart kadro uygulaması gereğince sayılan kadrolarda eksiklik olmayacaktır."

77 BİN İMZALI KİTAP TBMM'DE

12-10-2000

Zaman

77 bin kişinin imzasıyla basılan 'Düşünceye Özgürlük Herkes İçin' adlı kitap milletvekillerine verilmek üzere Meclis'e teslim edildi. Düşünce Suçuna Karşı Girişim Grubu, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ü ziyaret etti. Grup Sözcüsü Şanar Yurdatapan, görüşmeden sonra gazetecilere yaptığı açıklamada, TBMM Başkanı seçilmediği için Sema Pişkinsüt ile görüştiklerini belirterek 5 yıl önce bir aydın hareketi olarak başlayan "Sivil İtaatsizlik" hareketinin bugün bir kitle hareketine dönüştüğünü ifade etti. "Ortaya çıkacak halk iradesine karşı çıkılması mümkün olmayacak." diyen Yurdatapan, 77 bin kişinin imzasıyla basılan Düşünceye Özgürlük Herkes İçin adlı kitabı bütün milletvekillerine verilmek üzere TBMM'ye teslim ettiklerini söyledi. Vekillerin de imzası var Yurdatapan, "Düşünceye Özgürlük Herkes İçin" adlı kitabı ANAP ve FP'den 14 milletvekilinin de imzaladığını bildirerek, kitapta Necmettin Erbakan, Hasan Celal Güzel, Murat Bozlak, Akın Birdal ve Eşber Yağmurdereli'nin "suç sayılan sözlerinin" de yer aldığını bildirdi. Grupta bulunan Ayşe Yıldırım adlı kadın da oğlunun düşünce suçundan Buca Cezaevi'nde hükümlü olduğunu belirterek, F tipi cezaevlerine karşı olduğunu söyledi. Bu arada "Düşünce Suçuna Karşı Girişim Grubu"nun ziyareti öncesinde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun bulunduğu bölüme basın mensuplarının girmesi yasaklandı. Yasağın Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün emriyle uygulandığını bildiren görevliler, bir süre basın mensuplarını engelledi. Daha sonra görüşmenin basın mensuplarıncı izlenebileceği anons edilmesine rağmen, gazeteciler, komisyon odasının önünde bekletildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt görüşmeye ilişkin herhangi bir açıklama yapmadı.

SAVCILAR POLİSLEŞMİŞ

12-10-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Düşünce Suçuna Karşı Girişim'in temsilcilerine "savcıların polisleşmesinden" yakındı. "İfade özgürlüğü" için 77 bin imza toplayan Düşünceye Özgürlük Girişimi; siyasi yasaklı Necmettin Erbakan ile Hasan Celal Güzel, eski HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ve eski İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın konuşmalarının da yer aldığı "Düşünceye Özgürlük-Herkes İçin" adlı kitabı milletvekillerine dağıttı. Kitabın "yayıncısı" olarak da anılan imzacıları arasında FP ve ANAP'tan

14 milletvekili de yer aldı. TBMM'de yeni başkanlık divanının oluşmaması nedeniyle İnsan Hakları Komisyonu'nu ziyaret eden 'Girişim', Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'den randevu alamadı. Girişimin sözcüsü Şanar Yurdatapan, Çankaya Köşkü'ne iki kez başvurduklarını, ancak yanıt alamadıklarını söyledi. Girişim temsilcileriyle görüşen Sema Pişkinsüt, "genel af" istemine karşılık, afla cezaevinden çıkanların yeniden suç işleme oranının yüksek olduğuna dikkat çekti. İşkence şikâyetlerine karşılık Pişkinsüt'ün "Savcıların çoğu polisleşmiş. Bir iki değil, binlerce insan işkence gördüğünü söylüyorsa hepsine yalan denemez" dediği öğrenildi. İfade özgürlüğü konusunda halkın somut istemlerini Cumhurbaşkanı, TBMM, Başbakanlık, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Başkanlığı'na iletmeyi amaçladıklarını belirten Şanar Yurdatapan, "Kampanya bir çiğ gibi büyüyor. İmza sayısı çok daha büyük sayılara ulaşabilir. Kampanyaya şu anda nokta değil, virgül koyduk. Şimdilik sembolik bir başlangıç yaptık" dedi.

POLİSE, GENÇLERİ UYUŞTURUCUYA TEŞVİK SUÇLAMASI

13-10-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, daha önce açıklanan Ulucanlar Cezaevi'ndeki olaylara ilişkin raporu ile Batman Cezaevi raporunu kitap haline getirdi. Sema Pişkinsüt'ün başkanlığındaki alt komisyon, Batman Cezaevi'nde yerinde yaptığı incelemelerde çarpıcı sonuçlara ulaştı. Ağırlıklı olarak Hizbullahçıların kaldığı cezaevinin, "adli hükümlüler"inin büyük bölümünün ise "narkotik suçlulardan" oluştuğu belirtildi. Komisyonun, raporda "hükümlü ifadelerine" dayanarak "X elemanı (işbirlikçi) kullanımına" ilişkin yaptığı saptamalar şöyle: c Narkotik şubesinin kullandığı X elemanının uyuşturucu ticareti için kendileri ile temasa geçtiği, yüklü miktarda para teklif edilerek uyuşturucu için teşvik ettiği belirlendi. c Tütün ve pamuğun "yüzde bilmem kaç PKK'ye gidiyor" diye ekimine kota sistemi getirilmesi çiftçiye esrar yetiştirmeye yöneltti. c Narkotikte çalışan polislerin birçoğunun özel arabaları aransa, esrar ve eroin bulunabileceği belirtiliyor. c X elemanlarının teşviki sonucu, Batman'daki genç nüfusun yüzde 50'sinin esrar bağımlısı haline geldiği belirlendi. c Esrar yakalatan X elemanlarına, görevlilerin para ödülü yerine esrar veya eroin verdiği, onların da bu uyuşturucuyu piyasaya sattıkları kaydedildi. c Yakalanan uyuşturucunun hiçbir zaman tamamının imha edilmediği, bir kısmının X elemanları aracılığıyla piyasaya sürüldüğü bilgisi aktarıldı. Daha önce züccaciye dükkânı olan bir X elemanının 2 yıl içerisinde fabrikatör olduğu bildirildi.

İŞKENCEYE YENİ RAPOR

13-10-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun yayımladığı iki yeni rapor, Emniyet ve cezaevlerinde uygulanan işkence ile Batman'da yasadışı olarak yapılan sorgulamaları gözler önüne serdi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, işkence iddialarını gözler önüne seren raporlarına 'Ankara Ulucanlar Cezaevi' ile 'Ceza ve İnfaz: Batman' başlıklı iki yeni kitabı ekledi. Her iki rapor da, cezaevleri ve Emniyet'teki kötü muamele ve işkenceyi bir kez daha ortaya çıkardı. Batman raporunda, sorgulamanın güvenlik birimleri dışında açık arazide yasadışı yollarla yapıldığı iddialarına yer verildi. Raporda ayrıca Batman'daki gizli görevli kullanımının da denetlenmesi istendi. Raporda, görüşülen tutuklu ve hükümlülerin, 'elektrik verme, soğuk su tutma, kısırlaştırma tehdidi ve ailenin diğer üyelerine işkence tehdidinin yapıldığı' şeklindeki kötü muamele şikâyetlerine yer verildi. İşkence yöntemleri raporda çizimlerle anlatıldı. Raporda; bir tutuklunun "Polisler 'bana ya seni erkeklikten düşürecekiz, ya kabul edeceksin veyahut bizimle çalışacaksın' dediler" iddiası ile bir başka tutuklunun "Emniyet Müdürlüğü'nde çınlıplak soyuldum, bir banka yatırdım, ellerim ve ayaklarımdan banka bağlandım, küçük parmağım ile cinsel organıma elektrik verildi, uzun süre elektrikte kaldıktan sonra üzerime su döküldü" şeklindeki sözlerine de yer verildi. Raporda, mahkûmların elektrik verilen mekânı da, Emniyet Müdürlüğü'nün alt katı olarak tarif ettiği kaydedildi. Faili meçhuller aydınlatılmalı Batman'ın, faili meçhul cinayetlerin en yoğun yaşandığı bir il olduğunun vurgulandığı raporda, bunların mutlaka aydınlanması gerektiği ifade edildi. Batman'da diğer illerden farklı olarak sorgunun açık arazide yapıldığı yönünde iddiaların söz konusu olduğu kaydedilen raporda, bu iddiaların üzerine gidilmesi ve sorumlular hakkında işlem yapılması istendi. Raporda, "Terör ve uyuşturucu rantının etkisinde olan bir bölgede, kanundaki adı ile 'Gizli Görevli' kullanma konusu, güvenlik birimleri içinde hazırlık soruşturması esnasında dahi dikkatle denetlenmelidir" denildi.

ULUCANLAR RAPORU

10 tutuklu ve hükümlünün ölümüne neden olan olaylarla ilgili olarak hazırlanan Ulucanlar raporunda ise, hükümetin ihmallerine yer verildi. Adalet Bakanlığı yetkililerinin daha önceki benzer eylemlerde sergilediği yapıcı tavrı ve özeni, bu olayda sergilemediğinin ifade edildiği raporda, müdahalenin 'amacını aşan ve ağır' olduğu belirtildi. Raporda, "Örneğin kullanılan gaz ve köpükle direnişin kınılması sağlanarak, tutuklular etkisiz hale getirilebilirdi. Duyarlı davranılmamıştır" denildi. Ceset ve yaralılarındaki darp izlerinin olaylar sırasındaki arbedede olacak şekilde görülmediği vurgulanan raporda, olaylar sonrasında bulunan silahların kuşkuyla gidermediği, güvenlik güçlerinin mahkûmların tünel kazarak firar edeceği iddialarının ise akıllıca olmadığı belirtildi. Raporun, Komisyon Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt tarafından yazılan sunuş bölümünde ise şu görüşlere yer verildi: "Cezaevindeki sorunların çözümü için F tipi cezaevi uygulamasına geçilmesini öneren

bakanlık yetkililerinin, bu uzlaşmayı sağlayamadığı çok açık. Tutuklu ve hükümlerin ise her cezaevi olayını ve özellikle Ulucanlar olayını F tipi cezaevi uygulamasına geçiş için çıkarılmış olaylar olarak göstermesi de tek yanlı bir yaklaşımdır.”

MEHTER MARŞI İŞKENCE

14-10-2000

Milliyet

Batman'da 1998 ve 2000 yılında yaptığı incelemelerin sonuçlarını bir araya toparlayan TBMM İnsan Hakları Komisyonu raporu, tüyler ürperten ifadelerle dolu. Rapor, her şeyden önce, gözaltındaki sanıklara Batman ve çevresinde de diğer illerdeki benzer yöntemlerle yaygın olarak kötü muamele ve işkence uygulamasının sürdüğünü belirliyor. Batman Cezaevi'nde tutuklu ve hükümlülerle görüşen DSP milletvekili Sema Pişkinsüt başkanlığındaki komisyon raporunun en çarpıcı bölümlerinden birinde, 'Mehter Marşı eşliğinde işkence yapıldığı' da yer alıyor. Alay, dayağın parçası Rapora göre, Mehter marşını işkence müziği olarak seçen 'görevliler!', "Sana şimdi memleketin tarihi ve turistik yerlerini gezdirelim" sözleriyle işkence yaptıkları kişileri alaya almayı da ihmal etmiyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu raporunda, bunun gibi birçok 'tüyler ürperten' işkenceye maruz kalan mağdurların 'işkence yöntemlerini tanımladıkları' çizimler de bulunuyor. Bu çizimlerde mağdurların neredeyse tamamının, söz konusu 'görevliler!' gülerken resmetmesi de dikkat çekiyor. Raporda kimlikleri gizlenen ve numaralarla tanımlanan işkence mağdurlarının anlatımıyla, gördükleri insanlık dışı muamelelerden bazıları şöyle: Hakimden ilginç kinama Tutuklu 10: Mehter Marşı'yla işkence yapılıyordu. 'Arş ileri, marş ileri' diye. Sesini de, bağırmanın duyulmasını diye sonuna kadar açıyorlardı.. 50 yaşında insanım. Bu yaşta bana bu zulmü yapan insan olamaz. Onun insanlığından şüphe ederim. (1998) Hükümlü 86: Batman'da Asliye Sulh Mahkemesi'ne çıkarıldım. Polisler de girdi. Suçlamaları kabul etmediğimizi söyledik. Hakim, 'Burada ifadeleriniz var' dedi. 'Polis de karşımızda, arkadaşlar da şahit. Hepsi işkence altında alındı, imzayı da zorla attırdılar' dedim. Hakim, 'İki saat daha sabredemez miydiniz? İki gün daha işkenceye dayanamaz mıydınız?' dedi.(2000) Çaycılar bile kaçamamış Tutuklu: Emniyette 11 yıl yardımcı personel olarak çalıştım. Çay ocağı işletiyordum. 6 gece işkencede kaldım. Sima olarak hepsini tanıyorum, isimlerini bilmiyorum. Hatta bana, 'Birkaç çayını içmişiz, helal et, haram gitmesin' dediler. Dışarı çıkmak istemiyordum, yine getirirler diye korkuyordum. Hükümlü 81: Tam 4 gün 4 gece hayalarımın elektrik verdiler, buz banyosu yaptırıyorlar. Kafama 200'den fazla yumruk yedim. Dişlerim kırıldı, dudaklarım patladı. O işkenceyi çeliğe versen, 'Sen alüminyumsun' desen, çelik alüminyum olmayı kabul edecek. Hayvan muamelesi yaptılar. Zorla terörist yapacaklar. Al eline silahı gördüğün her polisi öldür diyorlar. Bütün polisleri düşman görüyorum. (2000) 'Uzay koltuklu' işkence Hükümlü 85: Mide kanaması geçirdim. 3.5 aydır durmadan ağzımdan ve büyük abdestimden kan geliyor. Belimden ve sırtımdan aldığım darbelerden oldu. Ölüm döşeği dedikleri bir sedye vardı. Beni çıplak soyup yüzüstü oraya bağladılar. Böbreklerimin altına buz kalıbı koydular. (2000) Hükümlü: Af edersiniz; bu iş onlar için hobi olmuş. Bir tanesi bir arkadaşımıza 'Sana işkence yapmazsam hanımımın yanına gidemiyorum' demiş. Bu sapıklık değil midir? Adam zevk alıyor. Yapmadığı zaman eksiklik hissediyor. (2000) Hükümlü 82: Ölüm döşeği, bir de 'Uzay Koltuğu' dedikleri yere bağladıktan sonra, 'Sana şimdi memleketin tarihi turistik yerlerini gösterelim' diyorlar. 'Cumhurbaşkanı biliyor muydun?..TBMM İnsan Hakları Komisyonu raporundaki tutanaklarda, 'Hükümlü 89'un bir ifadesi de özellikle dikkat çekti. 'Hükümlü 89'un bu ifadesi aynen şöyle "İşkencenin yasak olduğunu söyledim. Bana, 'Burası Terörle Mücadele Şubesi.. Kanun geçmez. İstedikimizi yaparız. Batman Valisi, milletvekilleri bile bu bodruma inse, aynı şeyi yaparız. Burada işkence yapıldığından Cumhurbaşkanı'nın da Başbakan'ın da haberi var' denildi.(2000)

TÜTÜNE KOTA, UYUŞTURUCUYA VİZE'

14-10-2000

Cumhuriyet

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun, Batman Cezaevi raporunda, bölgedeki "uyuşturucu" pazarının nasıl oluştuğu gözler önüne serilirken bölgede "tütüne" kota uygulamasının, "uyuşturucuya davetiye" çıkardığı da ortaya konuluyor. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, Haşim Haşimi ve Osman Müderrisoğlu'ndan oluşan alt komisyon üyelerinin yaptığı incelemelerde, raporun en çarpıcı bölümünü ise, "X elemanı" "işbirlikçi" olarak adlandırılan bir hükümlüyle yapılan görüşme oluşturdu. Batman Cezaevi'nde "narkotik" suçlardan ceza alan hükümlülerin ifadelerinden tutanaklara yansıyan bazı bölümler şöyle: Hükümlü 4: Bu polis teşkilatında X elemanını kaldırmaları lazım. Zaten uyuşturucuya alıştıran polis teşkilatı. Başkan: Siz ne iş yapardınız, çiftçi misiniz? Hükümlü 15: Evet çiftçiyiz...Bu adam Nusaybin Kantar Köyü muhtarıdır. İsmi., tarlayı eken adam. Ben bu tarlayı imha ediyorum, operasyon yapıyoruz. Merkezin de haberi var, hepsinin haberi var. O arada başka bir esrar satıcısı çıkıyor. Bana dediler ki, bununla bir diyaloga gir, bu işi bitir, öyle git. Başkan: Kim bunu diyen X Hükümlü 15: Bunu söyleyen jandarma, İsmi, soy ismi de bende var. Karakol komutanıdır. "Bu işi de bize hallet, biz sana gerekeni yapacağız." Elimde 1 kilogram ot var, o imha ettiğimiz tarladaki ottan. Ben bununla diyaloga girdiğim an, bu da Mardin polisine çalışıyor, telefon açıyor, "bir şahısta esrar var." ...Ondakini pazarlık ettik. O esnada bu da polise çalışıyor... O arada, bu polislere telefon açıyor. Polis tarafından yakalanıyoruz. Onlara ne kadar bu konuyu anlattıysam da dediler ki "O zaman sen niye gelip

bize çalışmıyorsun, jandarmaya çalışıyorsun?" Ben dedim ki "Devlet, hepsi bir değil mi?" Orada bana işkence yaptılar. "Gelsin jandarman şimdi seni kurtarsın." 10 aydır bu suçtan yatmaktayım... Yani işin gerçeği, jandarma tarafından kullanıldığım. Başkan: Şimdi, o jandarmanın adına X elemanı mı oldunuz siz? Hükümlü 15: Evet (...) Koşuş Başkan: Buradaki silah kaçakçılığı olabilir, uyuşturucu olabilir, o konuyla ilgili emniyette veya jandarmada X elemanı diye bir eleman kullanılıyor mu? Hükümlü 18: Evet kullanılıyor. Hepimizin iddianamelerinde bu yazılı. Başkan: Batman'da uyuşturucu suçu çok değil mi? Hükümlü 18: Esrar olarak biraz fazla. Hükümlü 24: Batman'da satılan uyuşturucunun zaten normal satışı yok. Esrarı satan şahıslar hep X elemanından alışveriş yapıyor. Hükümlü 18: İkincisi, burada suça teşvik var. O adam beni suça teşvik etti. Tütün işinden iflas etmişim. Piyasaya adam sürmüş, "Bana uyuşturucu bulabilecek adama, ben yardım ederim, kapora veririm, bana uyuşturucuyu temin etsin" diye. Ben 34 yaşındayım, ilk defa da suça bulaşmış oldum. O beni suça teşvik etti. Başkan: O kadar çok mu? Batman'da yüzde 50 esrar bağımlısı mı var diyorsunuz? Hükümlü 18: Genç kesim olarak hemen hemen yüzde 50'ye varmış... Olay, 1990'dan sonra intikal etti... 1990'dan sonra bu tütünde uygulanan kota sistemi burada zavallı çiftçiye buna teşvik etti.

POLİSE ŞOK SUÇLAMA

14-10-2000

Radikal

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Batman Raporu'nda, Güneydoğu'daki Narkotikçilerin çoğunun uyuşturucu trafiğinde yer aldığı ve 'X elemanı' kodlu işbirlikçiler kullandığı belirtildi TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Batman Raporu, işkencenin yanı sıra 'polis-uyuşturucu trafiği' bağlantılarını da ortaya koydu. Adli hükümlülerin büyük bölümünün narkotik suçlarından oluştuğu ifade edilen raporda, polisin 'X elemanı' olarak nitelendirilen işbirlikçi kullandığı belirtildi. Raporda Batman'a 'orta halli' olarak gelen polislerin, zenginleştiği de belirtildi. Polis teşviki Raporda, 'Güneydoğulunun uyuşturucuya adeta teşvik edildiği' belirtilerek, ekimdeki kota sisteminin esrar suçunu artırdığı kaydedildi. Raporda, "Narkotikte çalışan polislerin birçoğunun özel arabalarında uyuşturucu bulunduğu; polisin 'X elemanı' adı altında işbirlikçiler kullandığı, 'X elemanları'na zaman zaman para yerine ödül olarak esrar veya eroin verildiği, onların da uyuşturucuyu piyasaya sattığı" iddiaları da yer aldı. 'X elemanları' ile ilgili iddialar tutanaklara şöyle yansdı: Köylüye ektiriyorlar Hükümlü 4: Uyuşturucuya alıştıran polis teşkilatı. X elemanına uyuşturucuyu veriyor, bu esrarı, götürüyor köylü bir insana. Diyorlar, bu tohumu ek. Sonra onu yakalatıyor. Sema Pişkinsüt (Komisyon Başkanı): Polisin kârı ne? Hükümlü 4: Polis yakaladığının zaten toplam miktarını teslim etmiyor. Pişkinsüt: X elemanı sizi suça teşvik ediyor mu; yoksa sizi suçüstü mü yakalıyor? Hükümlü 24: Batman'da satılan uyuşturucunun zaten normal satışı yok. Narkotiğin X elemanından esrarı satın alıyoruz. Pişkinsüt: Siz onları tanıyor musunuz, onlar mı sizi buluyor? Hükümlü 20: X elemanı mal yakalatıyor. Devlet buna bir şekilde bu parayı vermiyor, bir-iki kilo esrar veriyor. Bu esrarı içimlik olarak genç kesimlere satıyor. İmha edilmiyor Pişkinsüt: Peki, bu X elemanlarının ve Emniyet kadrolarının içinden geçen esrar miktarının onlara ne katkısı oluyor? Bölüşüyorlar mı, prim mi alıyorlar? Hükümlü 23: Kesinlikle prim alıyorlar. Kilo başına prim alıyor. Pişkinsüt: Yakalananlar imha ediliyor mu? Hükümlü 18: Mümkünü yok. 10 kilo mu yakalanmış; bununla beraber 8 kilo un da getiriliyor, 2 kilosunu yakıyor, 8 kilosunu piyasaya sürüyor. 10 kilo esrar yakaladıkları zaman adama diyorlar, 10 kilodur, 5 kilo tutanak tutarız. Cezan daha az olur. 5 kiloyu da X elemanına dağıtıyorlar. Bunu Batman piyasasına satan hep X elemanlarıdır. Pişkinsüt: Peki Emniyette kadrolar değişmiyor mu? Hükümlü 25: Değişen kişi birbirlerinin adamı, birbirlerine teslim ediyorlar. Pişkinsüt: Buradan ayrılıp giden çok zengin mi gidiyor? Hükümlü 18: Çok zengin gidiyor. Buradan giden evini TIR'la götürüyor. Ki, Batman'da 10 tane TIR vardır; o 10 tane TIR da sırf polis evlerini taşımak için çalışır.

CEZAEVLERİNDE ZİNDANCI HUKUKU!

15-10-2000

Milliyet

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, cezaevlerinde "zindancı ve hukuk dışı uygulamaların" sürdüğünü belirterek eğitimsiz görevlilerin mahkumlara karşı intikam ve kin duygusuyla yaklaştıklarını bildirdi. 26 Eylül 1999'da Ulucanlar Cezaevi'nde 10 hükümlü ve tutuklunun ölümüyle sonuçlanan operasyonun ardından TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun hazırladığı, ancak "Devlet görevlilerinin aşırı ve kasıtlı şiddet kullandığına" ilişkin ifadeler nedeniyle iptal edilen rapor yeniden yazılarak basıldı. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, raporun "Sunuş" bölümünde Türkiye çapındaki cezaevlerinde yaşanan olumsuzlukların nedeni olarak cezaevi yöneticilerini gösterdi. Cezaların infazı hakkındaki yasanın kabul edilmesinin üzerinden 35 yıl geçmesine karşın suçluların ıslahına yönelik önlemler alınmadığına değinen Pişkinsüt, raporda şu görüşleri dile getirdi: "Eski anlayışlar değişmemiş, karşıtlıkları esas alan, hukuk dışı ve zindancı uygulamalar aynı kalmıştır. Personel eğitimindeki nicel ve nitel eksiklikler bu yaklaşımın ilerde süreceğinin göstergesidir. Ekonomik, sosyal sorunlar, sınırlı olanaklar ve siyasi iktidarların kimi uygulamalarından kaynaklanan sorunlar, hukuk devletinin ve sosyal devletin gelişmesini engellemekte, bu nedenle cezaevlerinde uluslararası norm ve standartlara bir uygulamanın ve bunun temelini oluşturan mevzuatın oluşması mümkün olamamaktadır.

HORTUM'A 27 YIL

16-10-2000

Radikal

Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı, 'Hortum' lakaplı başkomiser Süleyman Ulusoy hakkında 'kötü muamele'den dava açtı CNN Türk televizyonunda yayımlanan dayak görüntüleriyle adını kamuoyuna duyuran 'Hortum Süleyman' lakaplı Fatih İlçe Ekipler Amiri Süleyman Ulusoy hakkında 'kötü muamele yapmak' suçundan 27 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. Ulusoy'un memuriyetten men edilmesi de istendi. 1996'da Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görev yaptığı sırada özellikle çocukları ve travestileri karakolda hortumla dövmesiyle ilgili görüntülerin basında yer almasının ardından Ulusoy hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'nca soruşturma başlatılmıştı. Ulusoy'dan dayak yediği saptanan dokuz travestinin ifadeleri alınırken, İl İdare Kurulu da 'lüzumu muhakeme' kararı vermişti. Ulusoy ve avukatlarının yargılama iznine yaptığı itirazın İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nce reddedilmesi üzerine soruşturmayı noktalayan savcılık Ulusoy iddianamesini hazırladı. Başsavcı Vekili Fahrettin Çankaya tarafından hazırlanan iddianamede; Ulusoy'un 1996-1997 arasında Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü Ekipler Amiri olarak görev yaptığı ve bu dönemde özellikle çocuk ve travestilere kötü muamelede bulunduğu belirtildi. İfadeler ve dayak kasetlerini delil olarak kabul eden Çankaya, Ulusoy'un dokuz travestiye kötü muamele yaptığının tespit edildiğini vurguladı. İddianamede, Ulusoy'un TCK'nın 245. maddesi uyarınca 'Memur olduğu halde kanun ve nizamın tayin ettiği ahvalden başka surette kötü muamele ve cismen eza verecek şekilde darp ve cerh etmek' suçundan dokuz kere üç yıl hapis cezasına çarptırılması istendi. Savcılık ayrıca TBMM İnsan Hakları Komisyonu raporunda adı geçen Ulusoy'un memuriyetten men edilmesini istedi. Önümüzdeki günlerde Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargıç karşısına çıkacak Ulusoy'un halen yürüttüğü Fatih İlçe Emniyet Müdürlüğü Ekipler Amirliği görevinden alınması bekleniyor.

MÜZİK EŞLİĞİNDE İŞKENCE

21-10-2000

Yeni Şafak

Türkiye'de 70 çeşit işkence modeli bulunduğu saptandı. Tutuklulara, Tatlıses ve Kekilli'nin bazı parçaları eşliğinde, birbirinden vahşi ve aşağılayıcı yöntemlerle işkence yapılıyor. İnsan hakları alanında hâlâ Avrupa'nın ciddi baskıları ile karşılaşan Türkiye, işkence konusunda bildik yöntemlerin yanı sıra kendine has yöntemler de uyguluyor.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun İstanbul, Adana, İzmir, Ankara, Erzurum, Elazığ, Diyarbakır Cezaevleri ile Çocuk İslahevleri'nde yaptığı incelemeler sonunda hazırlanan raporlarda Türkiye'de 70 çeşit işkence yönteminin uygulandığı ortaya çıktı.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun son iki yılda Türkiye'nin dört bir yanındaki işkence iddiaları üzerine yaptığı incelemeler daha önce kitap haline getirilmiş ve basına dağıtılmıştı. Her cezaevine yapılan gezilerden oluşan kitaplardaki işkence metotlarını inceleyen gazeteci Ali Uluraspa ise, bu kitaplardaki işkence iddialarını derledi.

TATLİSES'İ DİNLETİYORLAR

Kitapta sıralanan işkence yöntemleri arasında, ağıza ayakkabı sokma, bozkurt resmi olan anahtarlık öptürme, birbirlerinin üstüne çıkartıp Ergenekon Marşı okutma, 24 saat yüksek sesle müzik dinletme, işkence sırasında İbrahim Tatlıses'in 'Vay halime' ve Murat Kekilli'nin 'Bu akşam ölürüm, beni kimse tutamaz' parçasını dinletme, kulak zarına çakmakla ateş verme, gibi yöntemler de var.

İŞKENCENİN 73 TÜRÜ VAR

21-10-2000

Zaman

İnsan Hakları Komisyonu'na ulaşan bilgilere göre Türkiye'de 73 çeşit işkence uygulanıyor.

Söz konusu işkence çeşitleri kitap oldu. Gazeteci Ali Uluraspa tarafından çıkarılan "Fenomen" isimli kitapta, Türkiye'deki işkence olayları anlatıldı.

Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu raporlarından yararlanılarak hazırlanan kitabın kapağında, 18 yaşın altındakilerin kitabı okumaması önerildi. İşte işkence çeşitleri Uluraspa'nın kitabında yer alan işkence metotları şöyle: Üç-dört parmak su olan zemine elektrik vermek ve burada insanları yürütmek, erkeklik organına ucunda tüp olan bir hortum sokmak ve tüpü bacaklar arasında sallamak, hükümlü veya tutuklunun sırtına binerek onlara vurup birbiriyle yarıştırmak, ağza ayakkabı sokmak, sedyeye yatırıp kayışla germek, kör hücreye koymak, hasta olan mahkumlara ilaç vermemek, cezaevi tarafından mahkumlara jilet ve benzeri kesici alet verip kesmelerinin istenmesi, ağza cop sokmak, bıyık ve saç kesmek, bozkurt resmi olan anahtarlık öptürmek, mengineye almak, şişeye oturtmak, birbirinin üstüne çıkartıp Ergenekon Marşı'nı okutma, buz torbasının içinde bekletme, başa poşet geçirerek nefessiz bırakmak, işkence yapılan kişiye ailesinin de getirilip aynı işkenceye tabi tutulacağı şeklinde tehditte bulunmak, boyna ve sırtına binmek, 24 saat yüksek sesle müzik dinletmek, erkeklere cinsel taciz, soğuk havada çıplak soyup karşıda pervane çalıştırmak, İbrahim Tatlıses'in "Vay halime" türküsünü dinletmek, "Bu akşam ölürüm" şarkısını dinletmek, mide üzerine oturup

yumruk vurmak, ruhi hastalığı olan hükümlü istemediği halde iğne vurmak, saçlarından tutup sürmek, parmakların arasına ağaç dalı sokup çıkarmak, kafaya kitap vurmak, kulak zarına çakmakla ateş vermek, koituk altına sıcak yumurta koymak, vücutta sigara söndürmek, ayaklarının altını jiletle kesip buzun üzerinde yürütmek, kadınların çıplak fotoğraflarını çekmek, parmak kırmak, tırnak çekmek, kazmayla dövmek, ağza poşet basmak, kapı ile duvar arasına sıkıştırma, göğüs uçları ve bedene yanan çakmağı tutmak, çocukların önünde anne ya da babayı dövmek, kadınları soyma, kadına cinsel taciz, kadın tutukluların önünden çırılçıplak erkek geçirmek, ağızdan elektrik vermek, uykudan kaldırıp ıslatmak, kablo ile dövme, idrar yollarını ve gırtlığını sıkmak, tazyikli su sıkmak, kaba dayak atma, tutuklu veya hükümlü ayrıcalığı, soğuk su sıkmak, copla dövmek, falakaya yatırma, beyzbol sopası ile dövme, yere yatırıp tekmeleme, ana-baba önünde çocukları dövme, aileye küfür, yemek vermeme, hastaneye götürmeme, tokat atma, tekme atma, yemeğe sabun koymak, su dolu varilin içinde çırılçıplak bekletme, yiyeceklerin sahibine eksik verilmesi, kocayı karısı önünde soyma ve dövme, saç yolma, keserle kafaya vurma, başa silah dayayıp korkutma, tuvalet ihtiyacını sınırlama.

MECLİS HEYETİNE 'TRAJİ KOMİK' İŞKENCE KILIPLARI

22-10-2000

Star

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, son iki yıl içinde işkence ile mücadele konusunda bir dizi çalışma yaptı ve raporlar yayınladı. Bu süreçte karakol baskınları ile adını duyuran komisyon, bununla da yetinmedi ve 2,5 metrelik bir işkence aletini Meclis'e getirerek teşhir etti.

Komisyon bu çalışmaları sırasında ilginç olaylara tanık oldu. Özellikle bazı karakol baskınlarında polislerin işkence aletlerine dönük tanımlamaları 'trajik komik' hikayelere imza attı. Örneğin, 1 metre 40 santimlik bir sopa 'tuvalet pompası' olarak takdim edilirken, askı yuvaları ise 'kalorifer tesisatı' olarak tanımlandı. Başkan ve üyeler elbette bunlara inanmadı ve bunu da Batman raporuna yansıttı.

HUKUK TERSİNE İŞLEDİ

24-10-2000

Yeni Gündem

Ulucanlar Katliamı'nda hayatlarını kurtarmayı başaran tutuklular bugün, "Arkadaşlarını öldürmekten" ve "İsyan çıkartmaktan" yargılanacaklar.

Tanıkların ve meclis raporlarının vahşeti tüm delilleriyle ortaya koymasına rağmen olayın faileri yerine mağdurları hakkında dava açılmasına tepki gösterenler bugün Ankara Adliyesi'nde buluşacak.

86 tutuklu bugün, "Adam öldürmek, adam öldürmeye tam teşebbüs etmek, yaralamak, isyan çıkarmak, ateşli silahlar yasasına muhalefet, patlayıcı madde bulundurmak ve cezaevi binasında zarara yol açmak" iddialarıyla toplam 12 bin yıl ağır hapis cezası istemiyle yargılanacak.

Müdahil Avukat Selçuk Kozağaç, bugün görülecek dava ile ilgili olarak "Önümüzü görebiliyor değiliz. Bu davada tutuksuz olan sanıkların birçoğu ifade verecek. Göktepe ve Gazi davalarında olduğu gibi sürgünlerden endişe ediyoruz. Bu konuda da hazırlıklarımızı tamamladık" diye konuştu. Kozağaç, İnsan Hakları Komisyonu'nun raporuna rağmen tutukluların yargılanmasını eleştirerek, "Raporda isyan olmadığının belirtilmesine rağmen, tutuklular yargılanıyor. Asıl faileri gizlemek için, tutuklulara dava azıldı" dedi. Kozağaç, soruşturmanın geliştirilmesini talep edeceklerini söyledi.

Bugün Ankara 5 No'lu Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek olan Ulucanlar davasını, İHD üyeleri ile ölenlerin yakınları izlemek için sabahın erken saatlerinde Abdi İpekçi Parkı'nda buluşacak. Aileler, tutukluların yargılanmasına tepkili olduklarını ifade ederek davanın takipçisi olacaklarını söylediler. Asıl suçlulara takipsizlik Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, operasyona katılan Cezaevi Müdür ve idarecileri ile infaz koruma memurları hakkında açılan soruşturmaya takipsizlik kararı vermişti. Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi'nde karara yapılan itirazın reddedilmesi sonucu ise Cezaevi idareci ve memurlarına yargı yolu kapanmıştı. Ankara Valiliği'nin operasyonlara katılan jandarmaların yargılanmasına gerek olmadığı kararının Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan itirazla kaldırılmasının ardından başlatılan soruşturma ise henüz tamamlanmadı. Öldürenleri tanıyorum! Ulucanlar Katliamı sırasında yaşamını yitiren Ümit Altıntaş'ın eşi Melek Altıntaş, dün İHD İstanbul Şubesi'nde basın açıklaması yaptı. Altıntaş şöyle konuştu: "Arkadaşları eşimi öldürmekten yargılanıyor. Bu çok saçma. Eşimin katillerini tanıyorum. Biz onları Buca'da, Ümraniye'de, Diyarbakır'da tutukluların döverek beyinleri dağıtmalarından, Burdur da kol kopartmalarından tanıyoruz" Melek Altıntaş, eşinin de aralarında bulunduğu 10 kişiyi öldürdükleri iddiasıyla bugün hakim karşısına çıkacak 86 tutuklu ve hükümlünün duruşmalarına duyarlı insanları katılmaya çağırdı. Öte yandan, Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Birliği (TUYAB) bir açıklama yaparak, "Katliamın hesabını sormak, hücrelere geçit vermemek ve ölümlere dur demek için kendine insanım diyen herkesi bu duruşmaya katılmaya çağırıyoruz" dedi.

POLİS MÜDAHALESİ

Bu arada duruşmaya katılmak isteyen Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği TAYAD üyelerini, kentin değişik yerlerinden alan 3 otobüs duruşma için Ankara'ya gitti.

Kadiköy'de bir süre polisle tartışan tutuklu yakınları, kimi arkadaşlarının gözüaltına alınıp bırakılmasından sonra Ankara'ya hareket ettiler.

MECLİS RAPORU YETMEDİ

Kamuoyunda Ulucanlar Katliamı olarak bilinen olay, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999'da meydana gelmiş ve 10 siyasi tutuklu yaşamını yitirirken 40 tutuklu da yaralanmıştı. Sağ kalanların vahşeti bütün ayrıntılarıyla anlattığı Ulucanlar Katliamı'ndan sonra hazırlanan TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun raporunda, hedef gösterilerek ateş edildiği, yoğun işkence yapıldığı, hastaneye gidiş gelişlerde de dayak ve işkencenin sürdüğü, tutukluların vücutlarında yanıklara rastlandığı, tutuklularca kullanıldığı ileri sürülen silahlar ve operasyona gerekçe gösterilen tünel konusunda ciddi şüphelerin olduğu tespitleri yer almıştı. Komisyon, otopsi raporlarının da "ölüm amaçlı" şiddet kullanıldığını gösterdiğini açıklamıştı.

EK 5**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİ****21. Dönem 1. ve 2. Yasama Yılı**

Komisyonadaki Görevi	Adı Soyadı	Partisi ve Seçim Bölgesi	Mesleği
Başkan	Dr. Sema T. PIŞKİNSÜT	(DSP Aydın)	Tıp Doktoru, İç Hastalıkları Uzmanı
Başkan Vekili	Doç.Dr. Metin ERGUN	(MHP Muğla)	Öğretim Üyesi
Başkan Vekili	Sebğatullah SEYDAOĞLU	(ANAP D.bakır)	Yönetici
Sözcü	Bahri ZENGİN	(FP İstanbul)	Yük. Mak. Mühendisi
Katip	Mustafa EREN	(DYP Karabük)	Karabük Eski Bld.Bşk.
Üye	Fikret UZUNHASAN	(DSP Muğla)	İnşaat Yük. Mühendisi
Üye	Hasan MACİT	(DSP Burdur)	Eğitimci
Üye	Süleyman YAĞIZ	(DSP İstanbul)	Gazeteci
Üye	Orhan OCAK	(DSP Bursa)	Veteriner
Üye	Faruk DEMİR	(DSP Ardahan)	Müzisyen
Üye	Hüseyin AKGÜL	(MHP Manisa)	Öğretim Üyesi
Üye	Osman MÜDERRİSOĞLU	(MHP Antalya)	Müftü
Üye	M. Nuri TARHAN	(MHP Hatay)	Sigortacı
Üye	Ali KESKİN	(MHP Denizli)	İşadamı
Üye	Kemal KÖSE	(MHP Kocaeli)	Eğitimci
Üye	Mustafa BAŞ	(FP İstanbul)	Eğitimci, Sanayici
Üye	Prof.Dr.Mehmet BEKAROĞLU	(FP Rize)	Psikiyatrist
Üye	Yaşar CANBAY	(FP Malatya)	Eğitimci, İşadamı
Üye	Eyüp FATSA	(FP Ordu)	Eğitimci
Üye	Seyit Haşim HAŞIMI	(FP Diyarbakır)	İşadamı, Cizre Eski Bld.Bşk.
Üye	A. Emre KOCAOĞLU	(ANAP İstanbul)	Sendikacı, Yazar
Üye	Rıfat SERDAROĞLU	(ANAP İzmir)	İktisatçı, Sağlık, Devlet Eski Bakanı
Üye	Nihan İLGÜN	(DYP Tekirdağ)	İktisatçı, Çalışma Bak. İş Müfettişi
Üye	Kadir BOZKURT	(DYP Sinop)	TBMM Bşk. Div. Katip Eski Üyesi
Üye	Mehmet GÖZLÜKAYA	(DYP Denizli)	Avukat

